ΛΕΞΙΚΟ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

1100-1669

ΤΟΜΟΣ Θ΄

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1985

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Συντάκτες:

Κομνηνή Πηδώνια από Ιαν. 1967
Αναστάσιος Καραναστάσης από Ιαν. 1980
Μαίρη Παπαμόσχου από Ιαν. 1971
*Μαρία Μυτιληνάκη από Αύγ. 1983
*Νικολέτα Ασλανίδου από Αύγ. 1983

Συνεργάστηκαν εν μέρει στον ένατο τόμο

όσοι σημειώνονται με αστερίσκο στον προηγούμενο κατάλογο, καθώς και οι ακόλουθοι συντάκτες:

Βασούλα Χαχοπούλου-Λαζαρίδη (Νοέμβρ. 1982 - Σεπτέμ. 1984)
Κρυστάλλω Μαντζανά (Νοέμβρ. 1982 - Νοέμβρ. 1983)
Κυριακή Βουτυρά (Νοέμβρ. 1982 - Αύγ. 1983)
Ιωάννα Οικονόμου-Αγοραστού (Νοέμβρ. 1982 - Αύγ. 1983)
Πέτρος Βλαχάκος (Νοέμβρ. 1982 - Σεπτέμ. 1984)
Ουρανία Χατζηκωνσταντινίδου (Δεκ. 1983 - Οκτ. 1984)
Παναγιώτα Μαλτεζοπούλου (Δεκ. 1983 - Νοέμβρ. 1984)

και οι βοηθοί:

Κλεάνθη Αμπατζή (Φεβρ. 1984 - Οκτ. 1984)
Γραμματική Βοϊκλή (Φεβρ. 1984 - Σεπτ. 1984)
Λάμπρος Σιάσος (Φεβρ. 1984 - Ιαν. 1985)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ*

Μέθυσα με τις λέξεις,
. . . .
άλλοτε τις φιλώ πάνω στα χείλη του λαού,...
άλλοτε τις τραβώ με τσιμπιδάκι απ' την
απέραντη αμμουδιά της ιστορίας,
τις πλένω με σαπούνι, τις στεγνώνω στον
ήλιο πάνω σ' ένα
χοντρό κατάλευκο φαντό απ' τον αργαλειό
της κερά-Κωσταντίνας

«Γίγνεσθαι», 1977, σελ. 357, του
Γ. Ρίτσου

Παραδίδοντας το νέο τούτο τόμο στη διάθεση των ερευνητών της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας και γενικότερα της ελληνικής γλώσσας έχω καθήκον να ευχαριστήσω και πάλι θερμότατα το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, που εξακολουθεί καλοπροαίρετα να παρέχει στέγη στην υπηρεσία του Λεξικού μου διαθέτοντάς μου και δύο επιστημονικούς συνεργάτες του. Ευχαριστώ επίσης το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, που και φέτος αποφάσισε να αναλάβει την εκτύπωση του τόμου τούτου, το Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών, που συνεχίζει

* Παρέχω εδώ κατάλογο των βιβλιοκρισιών και των παρουσιάσεων που δημοσιεύτηκαν μετά την κυκλοφόρηση του όγδοου τόμου του Λεξικού: A. H(ohlweg) (Byzantinische Zeitschrift 74, 1981, 402), Γερ. Δώσσας (εφημ. «Ελληνικός Βορράς», 14 Νοέμβρ. 1982), περιοδ. «Ύδωρ εκ πέτρας», έτη Γ'-Δ', τεύχ. 5-6, Ιανουάρ. 1980 - Δεκέμβρ. 1981, σελ. 175, Chr. Charalambakis (Λεξικογραφικόν Δελτίον 14, 1982, 62-63), Κυρ. Ντελόπουλος (εφημ. «Η Καθημερινή», 18 Νοέμβρ. 1982, Χ. Λ[αμπρινός] (εφημ. «Μακεδονία», 23 Νοέμβρ. 1982), Maurice Leroy (Byzantion 53, 1983, 370-371), H. Mihăescu (Revue des études sud-est européennes 21, 1983, αρ. 3, Ιούλ.-Σεπτέμβρ., σελ. 305-306). Παρατηρήσεις σε θέματα που θίγονται σε άρθρα του Λεξικού δημοσίευσαν σε μελέτες τους ο Στ. Λαμπρινός, Συμβολή στη νεοελληνική διαλεκτολογία με αφορμή το Λεξικό του Κριαρά (Ελληνικά 33, 1981, 249-281) και ο Κώστας Καραποτόσογλου, Παρατηρήσεις σε ελληνικά δυσετυμολόγητα (Βυζαντινά 12, 1983, 357-403).

την οικονομική του ενίσχυση προς την υπηρεσία του Λεξικού, καθώς και το υπουργείο πολιτισμού και επιστημών, που ήρθε και εκείνο αρωγός στην προσπάθειά μου. Ακόμη επιθυμώ να ευχαριστήσω το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, και ιδιαίτερα τη Φιλοσοφική του Σχολή, που εξακολουθεί να εγγράφει στον προϋπολογισμό του ποσό για την ενίσχυση των εργασιών του Λεξικού μου.

Ως προς τα πρόσωπα που συνεργάστηκαν για τη συγκρότηση του τόμου τούτου παρέχονται οι ακόλουθες πληροφορίες: 1) Συνέχισαν τη συνεργασία τους στο Λεξικό καθ' όλο το διάστημα από τον Οκτώβριο 1982, που κυκλοφόρησε ο 8ος τόμος του Λεξικού, έως και σήμερα η Κομνηνή Πηδώνια, λέκτορας του Φιλοσοφικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (συνεργάτρια του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών του ίδιου Πανεπιστημίου), εκλεγμένη σήμερα επίκουρη καθηγήτρια της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ο Αναστάσιος Καραναστάσης, βοηθός του ίδιου πανεπιστημιακού τμήματος (συνεργάτης του παραπάνω Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών) και η Μαίρη Παπαμόσχου· 2) συνέχισαν τη συνεργασία τους για ορισμένο χρονικό διάστημα η Βασούλα Χαχοπούλου-Λαζαρίδη έως το Σεπτέμβριο 1984 με ενδιάμεση διακοπή εννέα-δέκα μηνών· η διδάκτωρ Ιωάννα Οικονόμου-Αγοραστού έως τον Αύγουστο 1983, η πτυχιούχος Κυριακή Βουτυρά έως τις 26 Αυγούστου 1983· 3) εργάστηκαν κατά τη συγκρότηση του ένατου τόμου οι πτυχιούχοι Πέτρος Βλαχάκος από Νοέμβριο 1982 έως αρχές Σεπτεμβρίου 1984 με απουσία τριών έως τεσσάρων μηνών, Κρυστάλλω Μαντζανά από το Νοέμβριο 1982 έως το Δεκέμβριο 1983, Γραμματική Βοϊκλή από το Φεβρουάριο 1984 έως και το Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου, Ουρανία Χατζηκωνσταντινίδου από το Δεκέμβριο 1983 έως τον Οκτώβριο 1984, Παναγιώτα Μαλτεζοπούλου από το Δεκέμβριο 1983 έως το Νοέμβριο 1984 και Κλεάνθη Αμπατζή από το Φεβρουάριο 1984 έως τέλος Οκτωβρίου του ίδιου χρόνου, Μαρία Μυτιληνάκη από τον Αύγουστο 1983 έως τέλος Ιανουαρίου 1985 και ο διδάκτωρ Λάμπρος Σιάσος από το Φεβρουάριο 1984 έως τα μέσα Ιανουαρίου 1985· 4) άρχισαν τη συνεργασία τους και τη συνεχίζουν και σήμερα η πτυχιούχος Νικολέτα Ασλανίδου από τον Αύγουστο 1983 (με διακοπή δύο μηνών) και η πτυχιούχος Ολυμπιάδα Αντωνιάδου από Ιανουάριο 1985. Σε όλους αυτούς τους συνεργάτες μου εκφράζω τις θερμές μου ευχαριστίες.

Επιθυμώ να ευχαριστήσω επίσης θερμά τους συναδέλφους και τους άλλους λογίους που μετά την κυκλοφόρηση του 8ου τόμου του Λεξικού δημοσίευσαν βιβλιοκρισίες ή παρουσιάσεις ή ειδικότερες κρίσεις του τελευταίου ή και παλαιότερων τόμων του Λεξικού. Τα ονόματά τους, καθώς και οι παραπομπές στα σχετικά δημοσιεύματά τους, καταχωρίζονται σε υποσημείωση των προλεγομένων του τόμου τούτου.

Στο τέλος του 8ου τόμου του Λεξικού είχαμε κρίνει σκόπιμο να καταχωρίσομε ευρετηριακό Πίνακα των προσθηκών και των βελτιώσεων που είχαν καταχωριστεί στους προηγούμενους τόμους του Λεξικού, καθώς και στον όγδοο εκείνον. Σήμερα προχωρούμε σε νέες πάλι προσθήκες και βελτιώσεις, που και αυτές πηγάζουν από το γεγονός ότι εντωμεταξύ και νέες εκδόσεις κειμένων που μας ενδιαφέρουν και γλωσσοφιλολογικές μελέτες ήρθαν στη δημοσιότητα. Οι νέες αυτές εκδόσεις και τα νέα αυτά ερευνητικά δημοσιεύματα μας έδωσαν υλικό που είτε συμπληρώνει στοιχεία που δόθηκαν στους προηγούμενους τόμους, είτε προάγουν τη λεξιλογική έρευνα από ορισμένες απόψεις. Ακόμη με το πέρασμα του χρόνου έγινε δυνατόν να χρησιμοποιηθούν δημοσιεύματα που παλαιότερα δεν ήταν προσιτά στη σύνταξη του Λεξικού. Συνέβη όμως και τούτο: νέες αναψηλαφήσεις παλαιότερων θεμάτων οδήγησαν καμιά φορά σε νέες απόψεις, που κρίθηκε σκόπιμο εγκαίρως να ανακοινωθούν στον αναγνώστη. Εξυπακούεται πάντως ότι από τις συμπληρώσεις και τις βελτιώσεις αυτές στα παλαιότερα άρθρα πέρασαν στον παρακάτω κατάλογο όσες κρίθηκαν πιο σημαντικές ή θα μπορούσαν συνοπτικότερα να διατυπωθούν. Πάντως, όπως αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης, έργο ενός λεξικού—και του σημαντικότερου ακόμη—δεν είναι να λύνει όλα τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά τη σύνταξη των άρθρων, αλλά κατά κάποιο τρόπο να συγκεντρώνει συνοπτικά τη σχετική με το λεξιλόγιο έρευνα και να βοηθεί για την περαιτέρω επεξεργασία των θεμάτων. Πρέπει μάλιστα να ομολογήσω ότι ιδιαίτερη ικανοποίηση αισθάνομαι όταν διαπιστώνω ότι νέες λεξιλογικές έρευνες ξεκινούν από το συγκεντρωμένο και κατά κάποιο τρόπο αξιοποιημένο υλικό που παρέχεται στο Λεξικό. Ως παράδειγμα αναφέρω την περίπτωση πρόσφατου σχετικού δημοσιεύματος του κ. Καραποτόσογλου, που ακριβώς ζητεί να διαφωτίσει με μια περαιτέρω σχετική έρευνα σημεία που έμειναν εκκρεμή κατά τη σύνταξη ορισμένων άρθρων του Λεξικού, ιδίως εκείνων που αναφέρονται σε λέξεις που έχουν πιθανώς ξενική προέλευση.

Σύμφωνα με όσα είπα προηγουμένως παρέχω σε αρκετές σελίδες του τόμου τούτου «Προσθήκες και βελτιώσεις» στους προηγούμενους τόμους του Λεξικού και τον ένατο τούτον με την καταχώριση νέων άρθρων ή συμπληρώσεων σε τυπωμένα άρθρα του Λεξικού. Νομίζω ότι τα συμπληρώματα αυτά ή τα νέα άρθρα θα είναι ευπρόσδεκτα από όσους ενδιαφέρονται για το ελληνικό λεξιλόγιο διαμέσου κυρίως των τελευταίων βυζαντινών και των πρώτων μεταβυζαντινών αιώνων. Όμως έχω τη συνείδηση ότι η εργασία μας αυτή δεν μπορεί να παραβληθεί ως προς το μέγεθος της συμβολής της με τα απείρως συστηματικότερα εγχειρήματα του είδους αυτού που αναλαμβάνονται στο εξωτερικό και αποβλέπουν στον περαιτέρω πλουτισμό λεξικών που συνεχίζουν την έκδοσή τους ή στη συγκρότηση ανανεωτικών λεξικογραφικών δημοσιευμάτων.

Μνημονεύω ως παράδειγμα ένα σχετικώς πρόσφατο δημοσίευμα (Παρίσι 1979) του «Trésor de la langue française» (μεγάλου λεξικού από χρόνια συντασσόμενου στη Γαλλία), που τιτλοφορείται: «Matériaux pour l'histoire du vocabulaire français», 2η σειρά, αρ. 16, «réunis par Monique Coppens d'Eckenbrugge» (του Παν/μίου του Louvain του Βελγίου). Η ερευνήτρια που συγκρότησε τον τόμο χρησιμοποίησε διατριβές σπουδαστών-ρομανιστών που αναφέρονταν σε θέματα της καθημερινής ζωής στη Γαλλία μέσα στο δέκατο ένατο και τον εικοστό αιώνα (ντύσιμο, μόδα, κουζίνα, μεταφορές, κλπ.). Σ' εμάς, παρόλο που η Γλωσσική Εταιρεία στην Αθήνα από χρόνια με τη μέθοδο των ετήσιων διαγωνισμών της συγκεντρώνει χρήσιμο λεξιλογικό υλικό από ιδιώματα, το υλικό αυτό μένει «ενταφιασμένο» σε τετράδια και σε συρτάρια χωρίς να υπάρχει ελπίδα να έρθει κάποτε στη δημοσιότητα και να γίνει αντικείμενο συστηματικότερης μελέτης και χρησιμοποίησής του.

Ο τόμος αυτός του Λεξικού παραδίδεται στο επιστημονικό κοινό με πιστή τήρηση του αναγνωρισμένου πια και οριστικοποιημένου σήμερα μονοτονικού συστήματος. Ευτύχημα είναι ότι το σύστημα αυτό έχει αρχίσει τώρα πια να χρησιμοποιείται σε μεγάλη κλίμακα στα γραπτά των Νεοελλήνων. Ορισμένα μικροπροβλήματα που παρουσιάζει η χρησιμοποίησή του κατά τη σύνταξη ορισμένων άρθρων του Λεξικού με παραθέματα από παλαιότερα νεοελληνικά κείμενα που δε φέρονται γραμμένα σε αμιγή δημοτική γλώσσα αντιμετωπίστηκαν με την κατάλληλη προσαρμογή του μονοτονικού συστήματος στις ανάγκες τονισμού που παρουσιάζουν κείμενα αρχαϊστικότερα ή ιδιωματικότερα. Και έγινε αυτό και για άλλους λόγους και γιατί πεποίθησή μου είναι ότι το μονοτονικό σύστημα στη μορφή που χρησιμοποιείται σήμερα και με ελάχιστες μόνο προσθήκες στους κανόνες του μπορεί να βρει χρήσιμη εφαρμογή και σε κείμενα λογιότερα και αρχαϊστικότερα[1].

Αισθάνομαι την ανάγκη να ανακοινώσω σε όσους ενδιαφέρονται για την όσο γίνεται απρόσκοπτη πρόοδο των εργασιών του Λεξικού ότι η προώθησή τους συναντά σχεδόν καθημερινά ανυπέρβλητες δυσχέρειες. Προέρχονται από το ότι εκείνος που έχει την ευθύνη του έργου είναι υποχρεωμένος να το προωθεί κατά κύριο λόγο με αδιόριστους νεαρούς φιλολόγους που προσλαμβανόμενοι (ύστερα βέβαια από σχετικό διαγωνισμό) αδυνατούν, συχνά παρά την επιθυμία τους, να παραμείνουν έστω και για κάμποσους μόνο μήνες συνεργάτες του έργου, γιατί τους τελευταίους καιρούς ευκολότερα από άλλοτε βρίσκουν

1. Βλ. και όσα σχετικά με τη χρησιμοποίηση του μονοτονικού σημειώθηκαν στα Προλεγόμενα προηγούμενων τόμων (Ε', 1977, σελ. ια'-ιβ', Ζ', 1980, σελ. ιε'-ιζ' και Η', 1982, σελ. ιγ'-ιδ').

διεξόδους για μια οικονομικώς επωφελέστερη απασχόληση. Έτσι η διεύθυνση του Λεξικού βρίσκεται συχνότατα στην ανάγκη να ανανεώνει το προσωπικό προσλαμβάνοντας νέους συνεργάτες, που χρειάζονται βέβαια αρκετούς μήνες ακόμη και για έναν πρώτο κατατοπισμό στην εργασία μας. Από το άλλο μέρος οι δύο συνεργάτες που παρέχονται στο Λεξικό από το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με τις σύγχρονες δυσκολίες που παρουσιάζουν τα πανεπιστημιακά μας πράγματα αδυνατούν, παρά την αναμφισβήτητη επιθυμία τους και τη φιλότιμη προσπάθειά τους, να προσφέρουν σ' αυτό ό,τι θα μπορούσαν να προσφέρουν σε ομαλότερες πανεπιστημιακές συνθήκες.

Ξεκινώντας από εντελώς επίκαιρα γεγονότα σχετικά με το Λεξικό και για να ενημερώσω ακριβέστερα τον αναγνώστη στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το έργο παρέχω την πληροφορία, που εξάγεται βέβαια και από όσα γράφονται πιο πάνω στα Προλεγόμενα τούτα, ότι από τους παλαιότερους συνεργάτες αποχώρησαν τον τελευταίο χρόνο τρεις και από τους επτά που ανέλαβαν υπηρεσία στο Λεξικό σε ημερομηνίες που εμπίπτουν στο διάστημα από Δεκέμβριο 1983 έως σήμερα (Φεβρουάριο 1985) παραμένει τη στιγμή αυτή ένας μόνο συνεργάτης στο Λεξικό. Αναλυτικότερα δύο από τους συνεργάτες αυτούς έμειναν ένδεκα μήνες, άλλος δέκα, τρίτος οκτώ, άλλος επτά και ένας άλλος πέντε. Είναι φανερή η δυσκολία που παρουσιάζεται για την απόκτηση νέου χρήσιμου προσωπικού. Οπωσδήποτε σ' εκείνον που είχε την πρωτοβουλία να επιχειρήσει το έργο δε λείπει η επιθυμία, ίσως και η επιμονή, να συνεχίσει το έργο νομίζοντας ότι θα ήταν από πολλές απόψεις λυπηρό και γι' αυτόν και για την έρευνα των φιλολογικών μας πραγμάτων αν αποφάσιζε την εγκατάλειψη της συνέχισής του.

Φεβρουάριος 1985 Ε. ΚΡΙΑΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών) που είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του όγδοου τόμου του Λεξικού ή δεν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Στην αρίθμησή τους τα δημοσιεύματα αυτά συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του όγδοου τόμου του Λεξικού.

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') επωνύμων

2845α. Α ρ σ έ ν ι ο ς   Α ρ χ ι ε π ί σ κ ο π ο ς. Κόποι και διατριβή (Σπ. Ζαμπέλιος, Καθίδρυσις Πατριαρχείου εν Ρωσίᾳ. Εκδίδοντος Ν. Δραγούμη, Αθήνα 1859) [Βιβλιοθήκη ιστορικών μελετών, 179, κνατύπωση, Βιβλιοπωλείο Διονυσίου Νότη Καραβία, Αθήνα 1983]. Βλ. και αρ. 9.

2846. Γ ρ υ π ά ρ η ς   Θ ε ό δ ω ρ ο ς   Ι ω., Μυκόνιος. Η Βοσκοπούλα του Αιγαίου. Θεατρικό ποιητικό επύλλιο του 1838. Ανακοίνωση-επιμέλεια: *Γ. Βαλέτας,* Αθήνα 1981.

2847. Ε ρ μ ο ν ι α κ ό ς   Κ ω ν σ τ α ν τ ί ν ο ς, Μετάφρασις της Ιλιάδος του Ομήρου [Εκλογή μνημείων της ελληνικής γλώσσης, εκδιδομένη υπό *Δ. Ι. Μαυροφρύδου,* τ. Α', Αθήνα 1866, σ. 73-182].

2848. [Θ ε ό φ ι λ ο ς   ε π ί σ κ ο π ο ς   Κ α μ π α ν ί α ς   ο   ε ξ   Ι ω α ν ν ί ν ω ν (1788)], Νομικόν ποιηθέν και συνταχθέν εις απλήν φράσιν υπό Θεοφίλου. Κριτική έκδοσις μετά εισαγωγής και ευρετηρίων πινάκων υπό Δημ. Γκίνη, Θεσσαλονίκη 1960.

2849. Ι ω ά σ α φ   π ρ ω τ ο σ ύ γ κ ε λ λ ο ς, Στίχοι εις τον επιτραπέζην Ιωάννην τον Νοταράν (*Α. Acconcia Longo,* Versi di Ioasaf ieromonaco e grande protosincello in morte di Giovanni Notarà (RSBN 14-16, 1977/79, 249-279).

2849α. Λ ο υ κ ά ν η ς   Ν ι κ ό λ α ο ς, 'Αλωσις, ήγουν έπαρσις της Τροίας [Βλ. αρ. βιβλιογραφίας 2850, τέλος του τόμου].

2850. Λ ο υ κ ά ν η ς   Ν ι κ ό λ α ο ς, Ομήρου Ιλιάς, Βενετία 1526 [Γεννάδειος Βιβλιοθήκη. Αμερικανική σχολή κλασσικών σπουδών], Αθήνα 1979.

2851. [Π α π α σ υ ν α δ ι ν ό ς]. *Γ. Καφταντζής,* Η σερραϊκή Χρονογραφία του Παπασυναδινού με εισαγωγή και σχόλια (Σερραϊκά Χρονικά 9, 1982, 15-128).

2852. [Σ τ ε φ α ν ό π ο υ λ ο ς   Ν ι κ ό λ α ο ς]. Βιβλίον των Στεφανοπούλων καλούμενον εις το οποίον περιέχονται όλα τα έργα και αι πράξεις των, με τους πολέμους και τα στρατεύματα, οπού έκαμαν εις το νησί της Κόρσιγας, εναντίον εις τους αποστάτας της γαληνοτάτης πολιτείας της Γένοβας, γραφέν παρά του ελαχίστου εν ιερεύσι Νικολάου Στεφανοπούλου, εις την πόλιν του Αγιάτσου. 'Ελαβεν αρχήν έτει από της θεογονίας 1738, Αυγούστου 26 παρά Νικολάῳ ιερεί Στεφανοπούλῳ [Χρονογραφία περί της καταγωγής των εν τη Μάνη Στεφανοπούλων, της αυτόθεν εις Κορσικήν αποικήσεως και των επί της κατά το 1729 επαναστάσεως των Κορσικαίων κατά των Γενουαίων περιπετειών της αυτόθι ελληνικής κοινότητος, διορθωθείσα και εκδοθείσα υπό Γ. Γ. Παπαδοπούλου, Αθήνα 1865]. Εκδίδει *Δικαίος Β. Βαγιακάκος* στο: Οι Μανιάται της διασποράς. Α' Οι Μανιάται της Κορσικής, μετά πολλών εικόνων εκτός κειμένου, Αθήνα 1970.

β') ανωνύμων

2853. ⟨Περί της δ ι α ί τ η ς των ιβ' μηνών⟩. *Antonio Garzya,* Diaetetica minima (Δίπτυχα 2, 1980/81, 42-52).

2854. Θ ά ν α τ ο ς   Μ ι χ α ή λ   τ ο υ   Κ α ν τ α κ ο υ ζ η ν ο ύ (*Ε. Legrand,* Poèm. hist., σ. 1-15).

2855. Μ ε τ ρ ο λ ο γ ί α   β υ ζ α ν τ ι ν ή, *E. Schilbach,* Byzantinische metrologische Quellen [Κέντρον Βυζαντινών Ερευνών. Βυζαντινά κείμενα και μελέται, 19], Θεσσαλονίκη 1982. (Επανέκδ. του βιβλιογρ. αρ. 1533).

2856. Ν έ α   Ι σ τ ο ρ ί α   Α θ έ σ θ η   Κ υ θ η ρ έ ο υ (επανέκδοση της πρώτης βενετικής έκδοσης του 1749 [Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, ΕΙΕ, 28], Αθήνα 1983).

2857. Αρχή συν θεῷ αγίῳ του Ν ο μ ο κ ρ ι τ η ρ ί ο υ (*Γκίνης Δημ.,* Περίγραμμα ιστορίας του μεταβυζαντινού δικαίου [Πραγμ. Ακ. Αθ. 26, 1966], Αθήνα 1966.

2858. Περί εις ούς βούλονται πορευθήναι εις τον τόπον του Ο υ ζ ο ύ χ α σ α ν (*Peter Schreiner,* S-OF 41, 1982, 9-25).

2859. Περί του π α γ κ ά λ ο υ   Ι ω σ ή φ (*Κ. Μητσάκης,* Το εμψυχούν ύδωρ. Εκδόσεις Φιλιππότη, Αθήνα 1983, σελ. 506-515).

2860. Π α λ α ι ά   κ α ι   Ν έ α   Δ ι α θ ή κ η [δημοσίευση αποσπασμάτων, βλ. Βιβλιογραφικούς Πίνακες, αρ. 2911, σελ. 196-203].

2861. 'Εμμετρος σύνθεσις της Π α λ α ι ά ς   κ α ι   Ν έ α ς   Δ ι α θ ή κ η ς (*Γεώργιος Α. Μέγας,* Πεπρ. Δ' ΔΚρΣ Β' 243-249).

2862. Π ρ ο σ ή λ ω σ η του μοναχού Αντζούλη Διακάτου στο μοναστήρι του Αγ. Ανδρέα Μηλαπιδιάς Κεφαλληνίας (*Γ. Γ. Αλισανδράτος*, Ο Κοσμάς ο Αιτωλός στην Κεφαλονιά και τη Ζάκυνθο (1777). Ανέκδοτη επιστολή ενός ακροατή του, Αθήνα 1982, σελ. 80-81).

2862α. [Σ τ ί χ ο ι ω ρ α ι ό τ α τ ο ι]. *G. Spadaro*, Pseudo-Spaneas. Apporti di codici inesplorati: cod. collegio greco 5. Atanasio di Roma N. 17 e cod. Mityl. Bibl. Gymn. 37 (Il Collegio Greco di Roma. Ricerche sugli alunni, la direzione, l'attività a cura di Antonis Fyrigos) [Analecta Collegii Graecorum, 1], Ρώμη.

2863. Περί των τ ά ξ ε ω ν των θυρών του αμηρά (*Peter Schreiner*, S-OF 41, 1982, 9-25).

2863α. Ανασυγκρότηση Φ ι ο ρ ε ν τ ί ν ο υ (*Manusakas M.-Puchner W.*, βλ. αρ. 2985α).

2864. Χ ρ ο ν ι κ ό ν βασιλέων (*E. Vitti*, Eine unveröffentlichte Chronik aus dem Codex Marc. gr. VII, 43, Fol. Neohell. 3, 1981, 151-197).

2865. [Χ ω ν ι ά τ η Ν ι κ ή τ α Π α ρ ά φ ρ α σ η]. Nicetae Choniatae Historia (*J.-L. van Dieten*, Bemerkungen zur Sprache der sog. vulgärgriechischen Niketasparaphrase BF 6, 1979, 37-77).

Β'. ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Καταχωρίζονται εδώ μελέτες που μας έδωσαν συμπληρωματικό ερευνητικό υλικό σε κάποια κλίμακα. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που μας έδωσαν έγγραφα χρήσιμα στη σύνταξη του Λεξικού δεν καταρτίστηκε. Τα δημοσιεύματα αυτά μνημονεύτηκαν στον πίνακα πραγματειών (και όχι κειμένων). Γραμματολογικές μελέτες καταχωρίστηκαν μόνο αν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή αν περιέλαβαν παρατηρήσεις σχετικές με τη μορφή των κειμένων. Δημοσιεύματα ξένων μελετητών σε ελληνική γλώσσα μνημονεύτηκαν κάτω από το μεταγραμμένο όνομα του ξένου μελετητή.

α') ε λ λ η ν ό γ λ ω σ σ ω ν

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ.

2866. Παρατηρήσεις στον Ακρίτη (ΕΕΦΣΠΚ 1, 1982, 41-57).

2866α. Ο Διγενής Ακρίτης του Εσκοριάλ (Πρακτ. Ακ. Αθ. 58, 1983, 68-83).

2867. Βιβλιοκρ. του: A r n o l d v a n G e m e r t, Μαρίνου Φαλιέρου, Ερωτικά όνειρα. Κριτική έκδοση με εισαγωγή, σχόλια και λεξιλόγιο (Ελλην. 33, 1981, 449-457).

ΑΛΙΣΑΝΔΡΑΤΟΣ Γ. Γ.

2868. Ο Κοσμάς ο Αιτωλός στην Κεφαλονιά και τη Ζάκυνθο (1777). Ανέκδοτη επιστολή ενός ακροατή του. Μελέτη ιστορική και φιλολογική, Αθήνα 1982.

ΑΠΟΣΚΙΤΗ Μ.

2869. Άγνωστες ιταλικές επιδράσεις στον Κορνάρο (Κρητολ. 12-13, 1981, 213-220).

ΑΤΣΑΛΟΣ Β.

2870. Η ορολογία των χειρογράφων κατά τη βυζαντινή εποχή (Ελλην. 24, 1971, 5-32).

ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΣ Δ.

2871. Μανιάται εις Ζάκυνθον (ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 3-97).

ΒΑΡΝΑΛΙΔΗΣ Σ.

2872. Ο φιλενωτικός αρχιεπίσκοπος Αχρίδος Πορφύριος Παλαιολόγος

και η συμμετοχή αυτού εις τας συνωμοτικάς ενεργείας εναντίον Κυρίλλου του Λουκάρεως (Μακεδονικά 19, 1979, 125-157).

ΒΙΣΒΙΖΗΣ Ι.

2873. Σημασιολογικά (ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 123-126).

2874. Τα έγγραφα δικαιοπραξιών της Μυκόνου του 17ου και 18ου αι. (ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 127-142).

2875. Δικαστικαί αποφάσεις του 17ου αι. εκ της νήσου Μυκόνου (ΕΑΙΕΔ 7, 1957, 20-154).

ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ Λ.

2876. Το Χρονικόν των Ιωαννίνων κατ' ανέκδοτον δημώδη επιτομήν. Ιστορία διαφόρων δεσποτών και του δεσπότου Θωμά του εις Ιωάννινα εισελθόντος και μύρια κακά εκεί ποιήσαντος (ΕΜΑ 12, 1962, 57-115).

ΓΙΑΝΝΟΥΛΕΛΗΣ Γ.

2877. Νεοελληνικές ιδιωματικές λέξεις δάνειες από ξένες γλώσσες. Οι αρχικές σημασίες και η εξέλιξή τους όπως φανερώνονται από την ετυμολογία τους, Αθήνα 1982.

2878. Πλωμάρι Λέσβου. Ι. Οι τοπωνυμίες. Η φύση του τοπίου όπως αναδύεται μέσ' από την ετυμολογία τους. ΙΙ. Η καταγωγή των Πλωμαριτών. 'Ενα σκίτσο ιστορίας βασισμένο στο γλωσσικό ιδίωμα και στις τοπωνυμίες, Εκδόσεις Στέφ. Δ. Βακαλόπουλος, Αθήνα 1983.

ΓΚΕΜΕΡΤ (= A. F. van Gemert)

2879. Εμμανουήλ Λιμενίτης και όχι Εμμανουήλ Γεωργηλάς (Αντίχαρη, Αφ. Καρατζά, 111-113).

ΓΚΙΝΗΣ Δ.

2880. Περίγραμμα Ιστορίας του μεταβυζαντινού δικαίου. (Πραγμ. Ακ. Αθ., τόμ. 26, Αθήνα 1966, 65-93).

ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Τ.

2881. Πωλητήρια και άλλα έγγραφα της παρά την Δημητσάναν μονής του Φιλοσόφου (1626-1787) (ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 118-157).

ΔΕΤΟΡΑΚΗΣ Θ.

2882. Αθησαύριστα βυζαντινά. Εκατοντάς δευτέρα και τρίτη (Αθ. 77, 1978/79, 211-227).

2883. Αθησαύριστα βυζαντινά. Εκατοντάς τετάρτη (Αθ. 78, 1980, 153-163).

2884. 'Ενα άγνωστο μοναστήρι του Αγίου Μηνά (Κρητολ. 12-13, 1981, 101-112).

2885. Βιβλιοκρ. του: Σ τ υ λ ι α ν ο ύ Α λ ε ξ ί ο υ, Βιτσέντζου Κορνάρου, Ερωτόκριτος. Κριτική έκδοση. Εισαγωγή, σημειώσεις, γλωσσάριο, Αθήνα 1980 (Κρητολ. 12-13, 1981, 251-258).

2886. Ιλαρίων Σωτήρχος, πρωτόπαπας του Χάνδακα. Ανέκδοτα ελληνικά έγγραφα (Θησαυρ. 19, 1982, 147-166).

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ-ΤΟΥΦΕΞΗ Ε.

2887. Index verborum vitae Aesopi Perrianae (ΕΕΦΣΠΘ 20, 1981, 71-153).

ΕΞΑΔΑΚΤΥΛΟΣ ΧΡ.

2888. Κυπριακή λαογραφία των μηνών, τα μηναλλάγια (Κυπρ. Σπ. 45, 1981, 201-275).

ΖΕΠΟΣ Π.

2889. Το δίκαιον της Κύπρου επί Φραγκοκρατίας (ΕΚΕΙΕΔ 23, ⟨1976⟩ 1978, 123-141).

[ΖΕΡΒΟΓΙΑΝΝΗΣ Ν.?]

2890. Κρητικά συμβόλαια ενετοκρατίας (της μονής Αρετίου-Μεραμπέλλου) (Αμάλθ. 14, 1983, 97-114).

ΖΩΡΑΣ Γ.

2891. Βασιλείου Κεφάλαια παραινετικά, (Μνήμ. Ζώρα, σελ. 106-124).

ΚΑΚΡΙΔΗΣ Ι.

2892. *Πολλοπάητος-τετραπέρατος-πολύτροπος* (Λαογραφική Κύπρος 14, τεύχ. 34, 1984, σελ. ανατ. 3-6).

2893. Ανορθόδοξες τελικές προτάσεις (Αντίχαρη, Αφ. Καρατζά, 147-151).

ΚΑΡΑΠΟΤΟΣΟΓΛΟΥ Κ.

2894. Ετυμολογικά σε δημώδη ονόματα φυτών (Κυπρ. Σπ. 46, 1982, 171-210).

2895. Η ετυμολογία της λέξεως *γάϊδαρος* (Κυπρ. Σπ. 43, 1979, 96-116).

2896. Δυσετυμολόγητες ποντιακές λέξεις (ΑΠ 37, 1982, 185-268).

2897. Παρατηρήσεις σε ελληνικά δυσετυμολόγητα (Βυζαντινά 12, 1983, 357-403).

ΚΑΡΑΤΖΑΣ ΣΤ.

2898. Για τη γλωσσική ιστορία της Σκύρου. Τα κοινά στοιχεία των ιδιωμάτων Σκύρου και Κύμης (ΑΕΜ 19, 1974, 5-32).

ΚΑΤΣΟΥΛΕΑΣ ΣΤ.

2899. Τα τοπικά επώνυμα στη Λακωνία (Πρακτικά Α' Λακωνικού Συνεδρίου, Σπάρτη-Γύθειον, 7-11 Οκτωβρίου 1977=Λακωνικαί Σπουδαί 4 - Πρακτικά Α', σ. 310-330).

2900. Αρχαιοπινή τοπωνύμια Μεσσηνίας (Πρακτικά του Α' Συνεδρίου Μεσσηνιακών Σπουδών, 348-358), Αθήνα 1978.

2901. Από το τοπωνυμικό της Αργολίδας (Πρακτικά Α' Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών, σ. 87-99), Αθήνα 1979.

2902. Τρικαλινά βαφτιστικά ονόματα του 16ου αι. (Θεσσαλικά Χρονικά 13, 1980, 285-349).

ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ Γ.

2903. Ζητήματα ρητορικής, λογικής και θεματικής δομής στον Απόκοπο του Μπεργαδή (Αντίχαρη, Αφ. Καρατζά, 239-256).

ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

2904. Ο γλωσσικός άτλας της Ελλάδος. Νέοι προσανατολισμοί (ΛΔ 14, 1982, 101-121).

ΚΟΡΡΕ ΑΙΚ.

2905. Νεοελληνική *Θησηίς* (Αθ. 76, 1976/77, 166-181).

ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ Α. Μ.

2906. Τίτλος της επισκοπής Σερβίων και Κοζάνης κατά την τουρκοκρατία (Ελυμειακά 2, τεύχ. 5, 74-87).

ΚΡΙΑΡΑΣ Ε.

2907. Γλωσσοφιλολογικά σε κείμενα του Ιωάννου Χορτασμένου (Βυζαντ. 11, 1982, 189-200).

ΚΥΠΡΗΣ Θ.

2908. Υλικό διά την σύνταξιν Ιστορικού Λεξικού της κυπριακής διαλέκτου. Μέρος Β': Γλωσσάριον Ξενοφώντος Φαρμακίδη [Δημοσιεύματα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, IX], Λευκωσία 1983.

ΚΥΡΙΑΖΙΔΗΣ Ν., ΚΑΖΑΖΗΣ Ι., BREHIER J.

2909. Το Λεξιλόγιον του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι Έλληνες προτού βιαστεί η γλώσσα μας από την καθαρεύουσα. Τόμ. Α', Ερμής [1983].

ΚΩΣΤΟΥΛΑ Δ.

2910. Αγάπιος Λάνδος ο Κρης. Συμβολή στη μελέτη του έργου του. ['Ερευνες στη νέα ελληνική φιλολογία, αρ. 6], Ιωάννινα 1983.

ΛΑΜΠΑΚΗΣ ΣΤ.

2911. Οι καταβάσεις στον κάτω κόσμο στη βυζαντινή και στη μεταβυζαντινή λογοτεχνία, Αθήνα 1982.

ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ ΣΤ.

2912. Συμβολή στη νεοελληνική διαλεκτολογία (με αφορμή το Λεξικό του Κριαρά) (Ελλην. 33, 1981, 249-281).

ΛΙΑΤΑ ΕΥΤ.

2913. Ιερείς των Ελλήνων της Βενετίας από 1412-1558 (Κατάλογος και έγγραφα) (Θησαυρ. 13, 1976, 85-110).

ΛΟΥΚΑΤΟΣ Δ.

2914. Κεφαλληνιακές παραλλαγές του τραγουδιού της μητροπροδομένης κόρης (Κεφαλλ. Χρον. 1, 1976, 174-191).

ΜΑΝΑΦΗΣ Κ. Α.

2915. Ανέκδοτος νεκρικός διάλογος υπαινισσόμενος πρόσωπα και γεγονότα της βασιλείας Ανδρονίκου Α' του Κομνηνού (Αθ. 76, 1976/77, 308-322).

ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ Μ.

2916. Μελετίου Πηγά Ανέκδοτον γράμμα προς τον δόγην Pasquale Cicogna και την γερουσίαν της Βενετίας (Θησαυρ. 12, 1975, 7-13).

2917. Αλληλογραφία της ελληνικής αδελφότητας Βενετίας (1641-1647) με τους ηγεμόνες της Βλαχίας και της Μολδαβίας (Θησαυρ. 15, 1978, 7-29).

2918. Μια διαθήκη από το Ναύπλιο (1534) (Αντίχαρη, Αφ. Καρατζά, 257-269). Βλ. και *Manusakas M. I.-Puchner W.*

ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-ΠΛΟΥΜΙΔΗ Φ.

2919. Έγγραφα για τις έριδες των Ελλήνων της Βενετίας (Θησαυρ. 8, 1971, 115-187).

ΜΕΝΟΥΝΟΣ Ι. Β.

2920. Κοσμά του Αιτωλού Διδαχές (και βιογραφία), έκδ. Τήνος, Αθήνα 1979.

ΜΕΡΤΖΙΟΥ Κ.
2921. Μία διαθήκη εκ Σίφνου του 1662 (ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 103-111).

ΜΗΝΑΣ Κ.
2922. Συνίζηση των έ, ί στη μεσαιωνική και νέα ελληνική (Δωδώνη 12, 1983, 283-289).
2923. Γλωσσικά από το Πωγώνι της Ηπείρου (Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας του Βορειοελλαδικού Χώρου, ΙΜΧΑ, Θεσ/νίκη 1983, 197-207).

ΜΗΤΣΑΚΗΣ Κ.
2924. Το εμψυχούν ύδωρ. Μελέτες μεσαιωνικής και νεοελληνικής φιλολογίας, Αθήνα 1983.

ΜΙΣΙΟΥ Δ.
2925. Η Ειρήνη και το *παραδόξως* του Θεοφάνη. Συμβολή στη «συνταγματική» θέση της βυζαντινής αυγούστας (Βυζαντ. 10, 1980, 169-177).

ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ Χ.
2926. Βυζαντινά τσουκαλολάγηνα. Συμβολή στη μελέτη ονομασιών, σχημάτων και χρήσεων πυρίμαχων μαγειρικών σκευών, μεταφορικών και αποθηκευτικών δοχείων, Θεσσαλονίκη 1984.

ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΔΗΣ Φ.
2927. Νοτάριοι Ζακύνθου (ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 112-135).
2928. Παρατηρήσεις εις «Διορθώσεις σε κείμενα της δημώδους λογοτεχνίας» (Αθ. 75, 1974/75, 49-53).
2929. Ανέκδοτον στιχούργημα των τελευταίων χρόνων του ιη' αιώνος περί του Νικολάου Μαυρογένους (Αθ. 76, 1976/77, 222-230).

ΜΠΡΟΥΣΚΑΡΗ ΕΡ.
2930. Έγγραφο αιρετοκρισίας σχετικό με εμπορική διένεξη (1606) (Θησαυρ. 19, 1982, 166-203).

ΞΕΙΝΟΣ Κ.
2931. Του νησιού μας η γλώσσα. Γλωσσάρι της Ίμβρου, Θεσσαλονίκη 1981.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ.
2932. Οι Βυζαντινοί δουλοπάροικοι (Σύμμ. ΕΙΕ 5, 1983, 295-302).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ. Β.
2933. Δημώδης ιατρική εν Νάξω (Παρνασσ. 25, 1983 [= Μνήμ. Ζώρα], 372-400).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ ΚΡ.
2934. Πατριαρχικά γράμματα και άλλα έγγραφα (1571-1576) για τον Ιέρωνα-Ιωάννη Μποναφέ (Θησαυρ. 12, 1975, 309-355).

ΠΑΠΑΔΑΚΗ Α.
2935. Ειδήσεις για το μοναστήρι του Αγ. Ιωάννη Φαραγγίτη (Θησαυρ. 19, 1982, 131-146).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΛΟΣ Θ.
2936. Το άσμα της Θεονίτσας. (Κυπρ. Σπ. 40, 1976, 181-243).
2937. Το άσμα των διερμηνέων (Κυπρ. Σπ. 45, 1981, 55-141).

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Χ. Ι.
2938. Ιστορία της Ρόδου, Αθήνα 1972.

ΠΙΛΑΒΑΚΗΣ Κ. Α.
2939. Συναγωγή κυπριακού τοπωνυμικού υλικού (Κυπρ. Σπ. 40, 1976, 97-160).

ΠΛΑΤΑΚΗΣ Ε.
2940. *Σπήλιο* (και *σπήλιος;*) στον Ερωτόκριτο (Κρητολ. 12-13, 1981, 47-48).
2941. Δημώδη ονόματα ορυκτών και πετρωμάτων της Κρήτης (Κρητολ. 12-13, 1981, 113-162).

ΠΟΥΧΝΕΡ Β.
2942. Ο Πέτρος Κατσαΐτης και το κρητικό θέατρο (Παρνασσ. 25, 1983 [= Μνήμ. Ζώρα], 670-710).

ΡΟΔΟΛΑΚΗΣ Γ.
2943. Η λαϊκή γλώσσα στα νομικά κείμενα της Τουρκοκρατίας [Ακαδημία Αθηνών, Σύλλογος επιστημονικού προσωπικού, Επιστημονικές ανακοινώσεις (20 Νοεμβρίου-5 Δεκεμβρίου 1979)], Αθήνα 1982.

ΣΙΦΩΝΙΟΥ-ΚΑΡΑΠΑ Α., ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ Μ. Α., ΤΡΩΪΑΝΟΣ ΣΠ.
2944. Μανουήλ Μαλαξού Νομοκάνων (ΕΚΕΙΕΔ 16-17 (1969/1970), Αθήνα 1972).

ΣΚΟΠΕΤΕΑΣ ΣΤ.
2945. Έγγραφα ιδιωτικά εκ Δ. Μάνης των ετών 1547-1830 (ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 60-117).

ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ-ΖΑΦΡΑΚΑ ΑΛ.
2946. Η αγγαρεία στο Βυζάντιο (Βυζαντ. 11, 1982, 21-54).
ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ Χ.
2946α. Η λέξη *μπούρτζι* ως προσηγορικό και ως τοπωνύμιο. (Εις μνήμην Γ. Τ. Κόλια, Επετηρίς Εταιρείας Στερεοελλαδικών Μελετών 5 (1974/1975), 1980, 463-469.
2946β. Die Nominalendung *-άντ(οι), -άντων, -άντα* im neugriechischen Dialekt des Pontos (ΑΠ 36, 1979, 97-103).
2946γ. Λεξιλογικοί αρχαϊσμοί των γλωσσικών ιδιωμάτων της Δράμας (Μακεδονικά 19, 1979, 396-400).

ΤΖΙΤΖΙΛΗΣ ΧΡ.
2947. Ανάλεκτα ετυμολογικά (Ελλην. 34, 1982-83, 101-118).

ΤΣΕΛΙΚΑΣ ΑΓ.
2948. Πέντε ανέκδοτα βυζαντινά ερωτικά ποιήματα σε Μαρκιανό κώδικα (Θησαυρ. 12, 1975, 148-154).

ΤΣΟΠΑΝΑΚΗΣ Α. Γ.
2949. Ετυμολογικά: μάλαμα-χνοτίζω-κουτορνίθι-χρόστομος-ούζο-καλωσορίζω τα Θέρμα-η Γριά Βάθρα (ΛΔ 14, 1982, 87-99).
2950. Αγκλόπα(τολύπη (Αντίχαρη, Αφ. Καρατζά 473-477).

ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ Ν. Β.
2951. Βυζαντινή έγγειος ορολογία: Αυτούργιον, παροικία (αγροικική, εγχώριος) (Αθ. 75, 1974/75, 69-75).
2952. Τυπικόν της ιεράς μονής Οδηγητρίας (Γωνιάς Κισάμου) (Κρητολ. 9, 1979, 5-22).
2953. Σύμμεικτα γλωσσικά [α'. 'Εθνος-Λαός, β'. Η παραγωγική κατάληξις *-άρι(ον)* (ουδέτερα). Ι. Τα δημώδη, ΙΙ. Εκκλησιαστικά και άλλα, γ'. *Μορέας*)*Μοριάς* = ο τόπος όπου φύονται μορέαι (μουριές)] (Αθ. 78, 1980/82, σ. 50, 96, 108, 124).
2954. Αποθησαυρίσματα. Το ξύλον β' (Αθ. 78, 1980/82, 51-70).
2955. Βιβλιοκρ. του: Χρυσ(ούλας) Ζ. Τσικριτσή-Κατσιανάκη, Κρητικά επώνυμα επαγγελματικά και δηλωτικά τίτλων και αξιωμάτων (Αθ. 78, 1980/82, 296-300).
2956. Λόγιαι χρήσεις εις την γλώσσαν του Διονυσίου Σολωμού (Παρνασσ. 25, 1983 [= Μνήμ. Ζώρα], 47-55).

ΦΩΤΕΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Μ.
2957. Νομικόν Πρόχειρον, έκδ. *Παν. Ι. Ζέπου* [Αρχείον Ιδιωτικού Δικαίου 17, 1954/59], Αθήνα 1959.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ ΧΡ.
2958. Το πρόβλημα των ιδιωματικών στοιχείων στη νεοελληνική λογοτεχνία (ΛΔ 14, 1982, 27-51).
2959. *'Αραγος:* Ερμηνευτικά και ετυμολογικά προβλήματα (Αριάδνη 1, 1982, 272-293).

ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗΣ Χ.
2960. Λόγος εις Αδαμάντιον Κοραήν [Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης], Θεσσαλονίκη 1933.

ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΟΥ Κ.
2960α. Λαογραφικά Κύπρου (Δημοτικά τραγούδια, παροιμίες, μύθοι, παραμύθια, παραδόσεις, δεισιδαιμονίες και προλήψεις, αινίγματα, ξόρκια, λεξιλόγιο). 'Εκδοση Ιεράς Μητροπόλεως Λεμεσού, Λευκωσία 1984.

β') ξενόγλωσσων

APOSTOLOPOULOS PH.
2961. La langue du roman byzantin «Callimaque et Chrysorrhoé» [Ακαδημία Αθηνών], Αθήνα 1984.

BENEDETTO (Di) A.
2962. *Βαρζί:* chans. pop. grec. v. 467, ed. Pernot (Fol. Neohell. 3, 1981, 11-14).

CARATZAS ST.
2963. De nouveau sur l'histoire du parler moderne de Scyros (Mél. Ed. Delebèque, 1983, 77-87).

CHARALAMBAKIS CHR.
2964. Forschungsbericht über die Sprachwissenschaftlichen Studien in Griechenland. Eine Auswahlbibliographie der letzen 10 Jahre (1971-1980) (ΛΔ 14, 1982, 53-85).

CONOMIS N. C.
2965. Βιβλιοκρ. του: G. P. Shipp, Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary (Ελλην. 34, 1982/83, 240-243).

CUPANE C.
2966. Il «concorso di bellezza» in Beltandro e Crisanza sulla via fra Bisanzio e l'occidente medievale (JÖB 33, 1983, 221-248).

DIETEN (V.) J. L.
2967. Bemerkungen zur Sprache der sog. vulgärgriechischen Niketasparaphrase (BF 6, 1979, 37-77).

DIETHART J.
2968. Lexikalische Rara in drei byzantinischen Mitgift-und Heiratsgutlistendes 6.-8. Jh. aus der Wiener Papyrussammlung (JÖB 33, 1983, 7-14).

DIETHART J.-HARRAUER H.
2969. Zwei neue Wiener Papyri zum Schreiberbedarf (JÖB 33, 1983, 1-6).

EIDENEIER H.
2970. Leser- oder Hörerkreis? Zur byzantinischen Dichtung in der Volkssprache (Ελλην. 34, 1982/83, 119-150).

GROSDIDIER DE MATONS J.
2970α. Note sur le sens médiéval du mot *κλίνη* (Trav. et Mém. 7, 1979, 363-373).

HEMMERDINGER B.
2971. 173 noms communs grecs d'origine iranienne (BSl 32, 1971, 52-55).

HENRICH G. S.
2972. Spätmittel-und neugriechische Frauennamen des Typs Θωμαή(Θωμαίς (Αντίχαρη, Αφ. Καρατζά, 115-129).

HOLTON D.
2973. Βιβλιοκρ. του: Ed. H. Hunger, Comnena Anna. Anonyme Metaphrase zu Anna Komnene, Alexias XI-XIIII: Ein Beitrag zur Erschliessung der byz. Umgangssprache (JHS 103, 1983, 231-233).

KAHANE H. και R.
2973α. The Western Impact on Byzantin: the linguistic Evidence (Dumbarton Oaks Papers 36, 1982, 127-153).
2973β. Three mediterranean Terms of greek Provenience. Beiträge zur allgemeinen, indogermanischen und romanischen Sprachwissenschaft (Festschrift für Johannes Hubschmid zum 65. Geburtstag. [1982], 247-260).
2974. The hidden Narcissus in the byzantine romance of Belthandros and Chrysantza (JÖB 33, 1983, 199-219).
2974α. Βιβλιοκρ. του: Jan Fennis, La «Stolonomie» 1547-1550 et son vocabulaire maritime marseillais, με τίτλο: Occitan as a mediator of Levantinismus (Rom. Philol. 35, τεύχ. 2, 1981, 348-356).
2974β. Βιβλιοκρ. του: D. J. Georgacas, Ichthyological Terms for the Sturgeon and Etymology (BZ 75, 1982, 32-34).
2974γ. Βιβλιοκρ. του: G. Rohlfs, Calabria e Salento. Saggi di storia linguistica (BZ 75, 1982, 40-42).
2974δ. Βιβλιοκρ. του: Ilse Seidel, Byzanz im Spiegel der literarischen Entwicklung Frankreichs im 12. Jahrhundert (Zeitschr. f. rom. Philol. 99, 1983, τεύχ. 1/2, 178-184).

KAHANE H.R.—BREMNER L.
2975. Glossario degli antichi portolani italiani. Traduzione e note di *Manlio Cortelazzo* [Quaderni dell'Archivio Linguistico Veneto, 4], Φλωρεντία 1967.

KODER J.
2976. Βιβλιοκρ. του: G. Schirò, Cronaca dei Tocco di Cefalonia, di Anonymo. Roma, Accademia Nazionale dei Lincei, 1975 (JÖB 29, 1980, 408-411).
2977. Die Chronik der Tocco. Zum Metrum und zum Verhältnis zur Chronik von Morea (JÖB 32-3 [XVI Internationaler Byzantinistenkongress, Akten II/3], 1982, 383-391).

KOLIAS T.
2978. *Καμελαύκιον* (JÖB 32-3 [XVI Internationaler Byzantinistenkongress, Akten II/3], 1982, 493-502).

LAVAGNINI BR.
2979. Qualche relitto di età bizantina nella toponomastica e nella onomastica della Sicilia (Mél. Dujčev, 243-247).

LEMERLE P.
2980. Les plus anciens recueils des miracles de saint Démétrius et la pénétration des Slaves dans les Balkans I. Le Texte, II. Commen-

taire [Le monde byzantin - Editions du Centre national de la recherche scientifique], Παρίσι 1979, 1981.

LEMERLE P., DAGRON G., ČIRKOVIČ S.
2981. Actes de Saint-Pantélèemôn. Edition diplomatique. Texte [Archives de l'Athos, XII], Παρίσι 1982.

LEMERLE P., GUILLOU A., SVORONOS N.
2982. Actes de Lavra, IV. Etudes historiques - Actes serbes - Compléments et index. Texte et planches [Archives de l'Athos, XI], Παρίσι 1982.

LEROY M.
2983. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κ ρ ι α ρ ά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (Byz. 53, 1983, 370-1).

LUCAR C.
2984. Sermons, 1598-1602, Edités par *Keetje Rozemond*, Λέιντεν 1974.

MANOUSSACAS M.
2985. Sept lettres inédites du recueil retrouré de Jean Grégoropoulos (Θησαυρ. 13, 1976, 7-39).

MANUSAKAS I. M. — PUCHNER W.
2985α. Die vergessene Braut. Bruchstücke einer unbekannten kretischen Komödie des 17. Jahrhunderts in den griechischen Märchenvarianten vom Typ AaTh 313c. Mitteilungen des Instituts für Gegenwartsvolkskunde, Nr. 14. Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Klasse, Sitzungsberichte, 436. Band., Βιέννη 1984. Βλ. και *Μανούσακας Μ.*

MIHĂESCU H.
2986. Remarques sur la survivance de la langue latine dans la littérature byzantine et en néogrec (Βυζαντ. 11, 1982, 133-140).
2987. Pour une nouvelle édition du traité: Praecepta militaria du Xe siècle (RSBS 2, 1982, 315-322).

PIPPIDI D. M.
2988. Inscriptiones Scythiae Minoris Graecae et Latinae. Vol. 1. Collegit, Dacoromanice vertit, comentariis indicibusque instruxit, [Academia Scientiarum Socialium et Politicarum Dacoromana, Inscriptiones Daciae et Scythiae Minoris Antiquae, Series altera], Βουκουρέστι 1983.

PROIOU A.
2989. Per un'edizione critica dell'opera: Τζάνε Κορωναίου, Μπούα Ανδραγαθήματα (RSBN 17-19, 1980-82).

SCHREINER P.
2990. Eine zweite Handschrift des «Ordo Portae» und der Wegbeschreibung in das Gebiet des Uzun Ḥasan mit einer Hypothese zur Verfasserfrage (S-OF 41, 1982, 9-25).

SPADARO G.
2991. La forma κανεί(ν) nella poesia greca medievale e negli odierni dialetti neogreci (RSBN 17-19, 1980/82, 267-272).
2992. Antico e Nuovo Testamento in «Spaneas» (Fol. neohell. 4, 1982, 204-212).
2993. Due redazioni inedite di Spaneas (JÖB 32—3 [XVI. Internationaler Byzantinistenkongress, Akten II/3], 1982, 277-288).
2994. Parole greche medievali recuperate. Note di critica testuale (Παρνασσ. 25, 1983 [=Μνήμ. Ζώρα], 208-212).
2995. *Όρνιξ* in «Florio e Plaziaflore». Note di critica testuale [Studi bizantini e neogreci, 575-585], Congedo editore, Galatina 1983.
2995α. Pseudo-Spaneas. Apporti di codici inesplorati: Cod. collegio greco S. Atanasio di Roma N. 17ε Cod. Mityl. Bibl. Gymn. 37 (Il Collegio Greco di Roma. Ricerche sugli alunni, la direzione, l'attività a cura di Antonis Fyrigos, σ. 363-72) [Analecta Collegii Graecorum, 1], Ρώμη.

SPADARO M.
2996. I termini *οξύρυγχος* e *στρογγύλος* in un testo del sec. XI (RSBN 14-16, 1977/79, 125-143).

TRAPP E.
2996α. Βιβλιοκρ. του: Spanos. Eine byzantinische Satire in der Form einer Parodie von H a n s E i d e n e i e r (JÖB 28, 1979, 374-377).
2997. Βιβλιοκρ. του: A r n o l d v a n G e m e r t, Μαρίνου Φαλιέρου, Ερωτικά Όνειρα, κριτική έκδοση με εισαγωγή, σχόλια και λεξιλόγιο (JÖB 33, 1983, 396-398).

TSOPANAKIS A.

2998. Echi classici del greco della Magna Grecia bizantina (Magna Grecia bizantina e tradizione classica, Atti del decimosettimo convegno di studi sulla Magna Grecia, Taranto, 9-14 octobre 1977, σ. 175-192).

2999. Contributo alla conoscenza dei dialetti greci dell'Italia meridionale (L'Italia Dialettale 44, 1981, 233-282).

Γ' ΣΥΛΛΟΓΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΟΛΟΓΩΝ

Οι συλλογές και οι ανθολογίες κατατάσσονται με βάση το όνομα του συλλογέα ή του ανθολόγου τους και αριθμούνται με αύξοντα και αυτές αριθμό ώστε να είναι δυνατή η παραπομπή από τον πίνακα βραχυγραφιών περιοδικών, συλλογών, κλπ., στον πίνακα τούτον. Για να εξυπηρετηθεί αποτελεσματικότερα ο μελετητής που παραπέμπεται από βραχυγραφίες στον πίνακα συλλογών και ανθολογιών που συμβαίνει να εκτείνονται σε περισσότερους από ένα τόμο, σε ορισμένες περιπτώσεις αριθμείται με χωριστό αύξοντα αριθμό κάθε τόμος συλλογής ή ανθολογίας.

3000. *Lemerle P.—Guillou A.—Svoronos N.—Papachryssanthou D.*, Actes de Lavra, II de 1204 a 1328 [Archives de l'Athos, VIII], Παρίσι 1977.

3001. *Richard J.-Papadopoullos Th.*, Le livre des remembrances de la secrète du royaume de Chypre (1468-1469) [Centre de recherches scientifiques, Sources et études de l'histoire de Chypre, X], Λευκωσία 1983.

3002. *Oikonomidès N.*, Actes de Docheiariou. Edition diplomatique. [Archives de l'Athos, XIII], Παρίσι 1984.

Δ' ΛΕΞΙΚΩΝ

Ανδριώτης Ν. Π., Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, γ' έκδ., Θεσσαλονίκη 1983.

Ε' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ

Οι τιμητικοί τόμοι βιβλιογραφούνται μόνο εφόσον μας έδωσαν υλικό σε κάπως υπολογίσιμο βαθμό και κατατάσσονται με βάση το όνομα του μελετητή που τιμάται με την έκδοση του τόμου.

Παρνασσός. Τιμητικός τόμος εις μνήμην *Γεωργίου Θ. Ζώρα*, επιμέλεια Γεωργίου Κ. Πουρναρόπουλου και Π. Δ. Μαστροδημήτρη. Περίοδος Β', τόμ. 25, Αθήνα 1983.

Αντίχαρη. Αφιέρωμα στον καθηγητή *Σταμάτη Καρατζά*. Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό Αρχείο, Αθήνα 1984.

Byzance et les Slaves. Études de civilisation, Mélanges *Ivan Dujčev* [Association des amis des études archéologiques des mondes byzantino-slaves et du christianisme oriental], Παρίσι.

Mélanges *Eduard Delebècque*. Publications Université de Provence. Aix-en-Provence, 1983.

Ϛ' ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Πεπραγμένα του Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Ηράκλειο, 29 Αυγούστου-3 Σεπτεμβρίου 1976), τόμ. Β', Αθήνα 1981.

Ζ' ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΝΝΕΑ ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ο πίνακας, συγκροτημένος κατά εκδότη λογοτεχνικού ή άλλου γραμματειακού κειμένου (όχι εγγράφων), παραπέμπει στους αριθμούς που συνοδεύουν τις βιβλιογραφικές μνείες τις καταχωρισμένες στους τόμους του Λεξικού, εκτός από τον τρίτο και τον τέταρτο. Οι Έλληνες εκδότες καταχωρίστηκαν στον ελληνικό πίνακα ακόμα και στις περιπτώσεις που όλα ή περιορισμένα δημοσιεύματά τους φάνηκαν σε ξένη γλώσσα.

α') Ελλήνων

Αλεξίου Λ. 151
Αλεξίου Στ. 57, 129, 150, 358, 2036, 2582, 2729
Αλισανδράτος Γ. Γ. 2862
Άμαντος Κ. 197, 302
Ασώπιος Ε. 168

Βαγιακάκος Δ. Β. 2852
Βαλέτας Γ. 34, 142, 303, 2585, 2732, 2846
Βάλσας Μ. 92
Βασιλείου Π. 2733
Βέης Ν. 149, 207, 234, 291, 382
Βελουδής Γ. 2589α
Βεργωτής Π. 248
Βρανούσης Λ. 1468

Γιαγκούλης Κ. 1496
Γκίνης Δ. 2848, 2857
Γριτσόπουλος Τ. 2053

Δετοράκης Θ. 2041
Δημαράς Κ. 124
Δουλγεράκης Ε. 377
Δραγούμης Ν. 2845α
Δυοβουνιώτης Κ. 304, 381, 2060

Ευαγγελάτος Σπ. 1503
Ευστρατιάδης Σ. 18, 2052

Ζαμπέλιος Σπ. 9
Ζαχαριάδου Ε. 348α
Ζέπος Ι. 363
Ζέπος Π. 363
Ζώρας Γ. 7, 12, 33, 70, 89, 91, 95, 96, 97, 98, 119, 122, 155, 190, 191, 192, 235, 244, 246, 251, 254, 256, 299, 1504, 1505, 1508, 1510, 2078, 2113, 2114

Θεοδωρακάκος Ν. Βλ. Τωμαδάκης Ν.

Καδάς Σ. 2591
Καϊμάκης Δ. 2122
Κακουλίδη-Πάνου Ε. 83, 115, 255, 281, 282, 1470, 1485α, 2058, 2066, 2076, 2092, 2730, 2741α, 2742
Καλιτσουνάκης Ι. 241
Καλονάρος Π. 146, 160, 297, 351
Καραϊσκάκη Σ. 22
Καρπόζηλος Α. 2099
Καφταντζής Γ. 2851
Κεχαγιόγλου Γ. 2512, 2592

Κομίνης Α. 2586
Κοσμάς Ν. Β. 2592α
Κουγέας Σ. 224
Κουρνούτος Γ. 2069
Κουρούνη Ε. 1463
Κριαράς Ε. 35, 69, 105, 107, 121, 143, 200, 208, 212, 283, 327, 2084
Κριαράς-Παχυνάκης Π. 2740
Κριάρης Α. 357α
Κυριακίδης Στ. 132, 320

Λάμπρος Σπ. 3, 4, 13, 32, 48, 68, 75, 77, 138, 164, 165, 171, 172, 175, 187, 188, 189, 219, 220, 229, 242, 263, 267, 271, 284, 292, 305, 316, 1497, 2107
Λαμψίδης Ο. 63
Λαούρδας Β. 368, 1492

Μανούσακας Μ. 20, 93, 94, 101, 103, 153, 183, 201, 218, 227, 270, 1461, 1469, 1472, 1473, 1476, 1493, 2037, 2070, 2071, 2863α
Μαντουβάλου Μ. 2737α
Μαρκάκης Π. 375
Μαυροφρύδης Δ. 215, 260, 279, 2847
Μέγας Γ. 196, 233, 2085, 2861
Μενάρδος Σ. 184, 378
Μενούνος Ι. 2727
Μητσάκης Κ. 114, 1484, 1490, 2076α, 2859
Μιχαηλίδης Δ. 1507, 1537, 2045, 2105
Μομφεράτος Α. 141
Μπουμπουλίδης Φ. 82, 116, 1488, 1489, 1494, 1536
Μυστακίδης Β. 2079

Νενεδάκης Α. Ν. 2583α
Νικόδημος Κιτίου 185
Νικολόπουλος Π. Γ. 2731α
Νικολοπούλου Α. 2584
Νυσταζοπούλου Μ. 1464

Ξανθουδίδης Στ. 39, 100, 104, 195, 2060α, 2734
Ξηρουχάκης Α. 24, 59

Οικονόμου-Αγοραστού Ι. 2739

Πάλλης Α. 352
Παναγιωτοπούλου Κ. 2734α
Παντελίδης Χρ. 380
Παπαγεωργίου Σπ. 52, 170
Παπαδημητρίου Σ. 72, 78
Παπαδόπουλλος Θ. 2729α, 2738
Παπαδόπουλος-Κεραμεύς Α. 36, 53, 61, 186, 357, 359, 366
Παπαδόπουλος Θ. Ι. 2589
Παπαδόπουλος Θ. Χ. 2587
Παπαθωμόπουλος Μ. 2077α
Παπατριανταφύλλου-Θεοδωρίδη Ν.2053α
Παπαχαραλάμπους Γ. 1499, 1521
Παράσογλου Γ. 2099, 2108
Πασχάλης Δ. 159
Πασχαλίδου-Παπαδοπούλου Γ. 2090, 2731
Πατρινέλης Χ. 362
Πέννας Π. 65
Πέτρου-Μεσογείτης Ν. 313
Πηδώνια Κ. 2049
Πιτσάκης Κ. 2043
Πολίτης Λ. 106, 108, 123, 356, 1502, 2072
Πολίτης Ν. 359α, 1498
Πρωτοπαπά-Μπουμπουλίδου Γλ. 2075, 2102, 2115

Σάθας Κ. 14, 41, 84, 137, 156, 157, 177, 205, 226, 268, 306, 318, 340, 345, 346, 347, 348, 2095
Σακελλάριος Α. 360
Σαλμανίδης Πρ. 2047
Σιαπκαρά-Πιτσιλλίδη Θ. 211
Σιγάλας Α. 2086
Σουλογιάννης Ε. 1482
Σοφιανός Δ. 2109, 2118
Σπυριδάκης Γ. 134, 135, 136
Στεργέλλης Α. 1474
Συκουτρής Ι. 361

Τζεδάκης Β. 1485
Τσαβαρή Ι. Ο. 2590
Τσικνόπουλος Ι. 60

Τσιούνη Β. 2101
Τσολάκης Ε. 19, 47
Τσούρκα Κ. 2044
Τωμαδάκης Ν. 278, 301, 2089

Χαιρέτη Μ. 1462, 1465, 1467, 1475, 1480, 1495, 2038
Χασιώτης Ι. 1471
Χατζηϊωάννου Κ. 2039
Χιονίδης Γ. 2087

Ψιλάκης Β. 133

β') Ξένων

Acconcia Longo A. 2849
Anrich G. 2103, 2104
Aposkiti-Stammler H. 2730α

Bakker W. F. 2081, 2082, 2510
Bănescu N. 5, 6, 163, 210, 2055, 2056, 2062, 2116
Bartelink G. 2054
Baştav S. 277
Bekker Imm. 46, 203, 204, 323, 328, 332, 344, 365
Beneschewitsch W. 1500
Bergson L. 353
Boissonade J. Fr. 1517
Bouvier B. 358α
Breillat P. 247
Buchon J. A. C. 26
Burguière P. 273
Bury J. B. 312

Camariano A. 253
Cantarella R. 145
Cirac Estopañan S. 38, 169

Dain A. 2064
Dawkins R. M. 51, 126
De Boor C. 322
Delatte A. 173, 373α, 374
Dennis G. T. 2743α
Dieten (van) J.-L. 2865
Dindorf L. 372
Drexl Fr. 309, 314, 338, 370, 371

Ebersolt J. 239
Eideneier H. 2088, 2513
Eideneier N. 242α, 242β

Ferri S. 2111
Festugière A.-J. 2094
Follieri E. 181, 1486α

Garzya A. 2853
Gemert (van) A. 2080, 2081, 2082, 2100, 2510, 2735
Giannelli C. 214, 1511
Grecu V. 25, 88, 1483

Haag B. 140
Halkin Fr. 350, 1513, 1516, 1518, 1519, 1522, 1523, 1527, 1528, 1529, 1530, 1531, 1532, 1535, 2040, 2046, 2110, 2112, 2511
Hanna Fr. 262, 264, 266
Heisenberg A. 310, 311
Hercher R. 23, 29, 30, 73, 230, 231
Hesseling D. C. 71, 139, 158, 176, 206, 237, 337, 1509
Holton D. 2098
Hopf Ch. 27, 102, 317, 321, 324, 326
Hunger H. 131, 1481, 1515, 1524, 2741

Irmscher J. 90
Istrin B. 2588

Janssen A. 127
Jernstedt V. 329, 367
Joannou P. 243

Karlin-Hayter P. 308, 1520
Karnejev A. 339
Kirpitschnikow A. 295
Knös B. 11, 148, 236
Koder J. 1491

Krawczynski St. 245
Krumbacher K. 193, 232, 275

Lambert J. A. 217
Langkavel B. 341
Laurent V. 1526
Legrand E. 1, 2, 17, 21, 28, 31, 43, 50, 58, 62, 76, 86, 87, 111, 112, 120, 147, 157, 162, 198, 199, 223, 261, 276, 286, 331, 342, 364, 1477, 2061, 2854
Lemerle P. 383
Loenertz R. J. 293, 294
Lundström V. 265

Magri M. A. 1514
Maisano R. 2065
Maiuri A. 74
Mantran R. 273
Marshall F. H. 109, 180
Martini L. 2117
Mavrogordato J. 161
Mazal O. 1466
Meineke A. 330
Mercati S.-G. 49, 54, 55, 118, 272
Migne 37, 354
Mihăescu H. 1512
Miller E. 45, 64, 213
Moravcsik G. 8, 66, 117, 202, 315, 336, 1534
Morgan G. 128, 182, 249, 259

Norgaard L. 2106

Offermans D. 2121

Parlangeli Or. 218
Pernot H. 10, 71, 125, 154, 176, 257
Perry E. B. 1487
Pichard M. 209
Pitra J. B. 285
Praechter K. 221, 280
Preger Tr. 333, 373
Puchner W. 2863α
Puntoni V. 287

Rácz St. 1501
Reichmann S. 113
Reiske I. I. 334
Rochow I. 1525
Rossi Taibbi G. 2093
Rozemond K. 2581

Sbordone Fr. 289, 369
Schartau B. 2583
Schick J. 250
Schilbach E. 1533, 2855
Schirò G. 298, 355, 2125
Schmitt J. 99, 179, 296
Schopenus L. 228
Schreiner P. 294, 2124, 2728, 2748, 2858, 2863
Serruys D. 300
Sjöberg L. O. 376
Smith O. L. 2106
Spadaro G. 2119, 2862α
Strzygowski J. 174

Tafel Th. 319
Thiel (van) H. 2737
Thomson M. H. 379
Tièche E. 222
Trapp E. 290, 2096, 2097, 2120
Trumpf J. 1489α

Vaillant A. 214
Vasmer M. 258
Verpeaux J. 349
Vincent A. 2083, 2736
Vitti E. 2864
Vitti M. 56, 81, 1478
Vogel K. 131, 1486
Vogt A. 225, 335

Wagner G. 15, 16, 79, 80, 110, 130, 144, 152, 166, 194, 216, 238, 240, 252, 274, 2091
Wassilewsky B. 329, 367
Weigl L. 325

Zuretti C. O. 288

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων ή μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη των εννέα έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α′, Β′, Ε′, Ϛ′, Ζ′, Η′ και Θ′ του Λεξικού (γιατί ο Γ′ και ο Δ′ δεν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες). Επειδή η αρίθμηση των δημοσιευμάτων αυτών είναι συνεχής και ενιαία, προκειμένου για τους τόμους που περιέχουν βιβλιογραφία, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ο παρακάτω πίνακας όπου παρέχεται η αντιστοιχία τόμου και βιβλιογραφικών αριθμών.

Τόμ.	Α′	αρ.	1 - 1460
»	Β′	»	1461 - 2040
»	Ε′	»	2041 - 2504
»	Ϛ′	»	2505 - 2580
»	Ζ′	»	2581 - 2726
»	Η′	»	2727 - 2845
»	Θ′	»	2846 - 3002

Α′. ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α′) με ελληνικό τίτλο

Αγαπ., Γεωπον.=2042
Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα=2041
Αγαπ., Νέος Παράδ.=2063
Αγν., Ποιήμ.=155
Αιν. άσμ.=359
Αιτωλ., Βοηβ.=5
Αιτωλ., Μύθ.=3
Αιτωλ., Μύθ. (Legr.)=2
Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ.=4
Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ.=4
Ακ. Αθ., Δημ. τραγ. Α′=2504
Ακολ. Αρσεν.=2087
Ακ. Σπαν.=112
Αλεξ.=2098
'Αλ. Κύπρ.=1485
Αλλατ., Σύμβ. Αθαν.=307

Αλφ.=115
Αλφ. καταν.=2091
Αλφ. (Mor.)=117
Αλφ. (Μπουμπ.)=116
Αλφ. ξεν.=119
Αλφ. (Πασχ.-Παπαδ.)=2090
Αμ. παράκλ.=120
Αναγν., Ημιάμβ.=2062
Αναγν., Στ. πολιτ.=6
Ανακάλ.=121
Ανάλ. Αθ.=122
'Ανθ. χαρ.=2092
'Αννα Κομν.='Αννα Κομνηνή (B. Leib, Παρίσι 1937-1945)
Ανων., Ιστ. σημ.=205
Αξαγ., Κάρολ. Ε′=7

Απαρν.=123
Αποκ. Θεοτ.=126
Αποκ. Θεοτ. (Pern.)=125
Απόκοπ.=57
Απόκοπ.[2]=2582
Απόκοπ. Επίλ. Ι· βλ. προπροηγούμ.
Απολλών.=127
Απολλών. (Wagn.)=130
Αποφθ.=2188
Αποφθ. πατέρ.=354
Αραμπατζόγλου, Φωτίειος Βιβλ.=2160
Αργυρ., Βάρν. Κ=8
Αρέθ., Επιστ.=308
Αρμεν., Εξάβ.=2043
Αρμούρ.=132
Αρσ., Κόπ. διατρ.=9
'Αρχ. Μεγ. Β=118
'Αρχ. Μεγ. Ρ=116
'Ασμα διερμ.=2729α
'Ασμα Κύπρ.=135
'Ασμα Μάλτ.=134
'Ασμα πολ.=133
'Ασμα σεισμ.=136
Ασσίζ.=137
Ατταλ.=Μιχ. Ατταλειάτης (έκδ. Βόννης)
Αχέλ.=10
Αχιλλ. (Haag) L=140
Αχιλλ. L=139
Αχιλλ. Ν=139
Αχιλλ. Ο=138
Αχμέτ, Ον.=309

Βακτ. αρχιερ.=141
Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης)=2179
Βέλθ.=143
Βελλερ., Επιστ.=1461
Βεν.=1489
Βεν. κείμ.=124
Βεν. (Λάμπρ.)=164
Βεντράμ., Γυν.=11
Βεντράμ., Φιλ.=12
Βησσ., Επιστ.=13
Βίος αγ. Ηλία=2093
Βίος αγ. Κυπρ.=355
Βίος αγ. Νικ.=147
Βίος Αισώπ.=1487
Βίος Αλ.=113
Βίος Αλ. =2588
Βίος Αλ.[2] (v. Thiel)=2737
Βίος Αρχίππ.=1519
Βίος γέρ. V=250
Βίος Δημ. Μοσχ.=148
Βίος Ευθυμ. πατριάρχ.=1520
Βίος Θεοδ. Συκ.=2094
Βίος οσ. Αθαν.=149
Βλαστού, Επιστ.=1462
Βλεμμ., Δούκ.=310
Βλεμμ., Λάσκ.=311
Βλεμμ., Ποίημ.=312
Βοσκοπ.=150
Βοσκοπ.[2]=2582
Βουστρ.=14
Βραχ. χρον.=2226
Βυζ. Ιλιάδ.=2106
Βυζκάλ.=366
Βυζ. σκωπτ. τραγ.=356

Γαδ. διήγ.=151
Γαδ. διήγ. (Wagn.)=152
Γέν. Ρωμ.=242
Γερασ., 'Ετ. στ.=313
Γερμ. Λοκρ. Γράμμ.=2044
Γερμ., Ον.=314
Γεωργ. Ακροπολ., Χρον. Συγγρ.=Γεωργίου Ακροπολίτου, Χρονική Συγγραφή (A. Heisenberg, Λειψία 1903)
Γεωργηλ., Βελ.=15
Γεωργηλ., Θαν.=17
Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.)=16
Γεώργ. Μον.=323
Γεωργ. Συνεχ.=315
Γκίνου, Στ.=2045
Γλυκά, Αναγ.=18
Γλυκά, Στ.=19
Γλυκά, Στ. Β′=18
Γράμμα κρ. διαλ.=101
Γράμματα Μετεώρ.=2169
Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ.=2046
Γρυπάρη, Βοσκοπ. Αιγ.=2846
Γυμν. Ρώμ.=153
Γύπ.=105

Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)=2617β
Δαμασκ. Στουδ., Διάλ.=2076

Δαμασκ. Στουδ., Φυσιολ. Τ=316
Δαρκές, Προσκυν.=2047
Δεφ., Λόγ.=22
Δεφ., Σωσ.=21
Δημ. αινίγμ.=2095
Δημ. άσμ.=351
Δημ. Βυζ. άσμ.=359α
Δημ. κείμ.=1488
Δημ. ομιλ.=2113
Διαθ. Ακοτ.=2238
Διαθ. Αλ.=393
Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας=1465
Διαθ. Θεοδ. Σαρ.=385
Διαθ. Νίκων.=388
Διαθ. Ντεφαΐτζ.=389
Διαθ. Πασχαλίγ.=389
Διακρούσ.=24
Διακρούσ., Αφ.=2049
Διακρούσ., Έτεροι=2049
Διακρούσ., Πένθος=2048
Διακρούσ., Στ.=2049
Διάλ. Ευθυμ.=2096
Διασωρ.=1463
Διάτ. Κυπρ.=156
Διγ.=1521
Διγ. Α=160
Διγ. Ἀνδρ.=159
Διγ. κάβ.=361
Διγ. Τρ.=157
Διγ. Esc.=160
Διγ. Gr.=161
Διγ. (Hess.) Esc.=158
Διγ. Ο=68
Διγ. (Trapp) Esc.=2097
Διγ. (Trapp) Gr.· βλ. προηγούμ.
Διγ. Ζ· βλ. προπροηγούμ.
Διδ. Σολ. Ρ=162
Διήγ. Αγ. Σοφ.=163
Διήγ. Αλ. FE=1489α
Διήγ. Αλ. G=1490
Διήγ. Αλ. V=114
Διήγ. αναιρεθ.=1491
Διήγ. Βελ.=1486α
Διήγ. Βελ. (Cant.)=145
Διήγ. Βελ. Neap.=2100
Διήγ. εις τους κρασοπατέρας=2102
Διήγ. εκρ. Θήρ.=165
Διήγ. θαύμ. αρχ. Μιχ.=1523
Διήγ. μάρτ.=362
Διήγ. παιδ.=166
Διήγ. παιδ. (Tsiouni)=2101
Διήγ. πανωφ.=167
Διήγ. πόλ. Θεοδ.=49
Διήγ. Τωβήτ=1522
Διήγ. ωραιότ.=168
Δοκειαν.=317
Δούκ.=25
Δωρεά Μαρ. Παλαιολ.=169
Δωρ. Μον.=26
Δωρ. Μον. (Βαλ.)=34
Δωρ. Μον. (Hopf)=27

Εβρ. γλωσσ.=357
Εβρ. ελεγ.=170
Ἐγγρ. μον. Φιλοσ.=1543
Ἐγγρ. Σύρου=2184
Εγκ. αγ. Δημ.=1492
Εις Θεοτ.=281
Εκατόλ. Μ=176
Ἐκθ. χρον.=171
Εκλ. Λέοντ.=363
Εκλογής χειρόγρ.=2573
Ἔκφρ. ξυλοκ.=172
Ελλην. νόμ.=226
Εξήγ. πέτρ.=234
Επιθαλ. Ανδρ. Β'=174
Επιστ. Αδελφ.=1493
Επιστ. Βαγιαζ.=1524
Επιστ. Ηγουμ.=1495
Επιστ. Μουρ. Β' ΑΒ=77
Επιστ. Μωάμ.=175
Ερμον.=28
Ερμον. (Μαυρ.)= 2847
Ερωτόκρ.=39
Ερωτόκρ.^{2} =2060α
Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)=2729
Ερωτοπ.=176
Ερωφ.=104
Ευγέν.=56
Ευγεν., Δρόσ.=29
Ευγ. Ιωαννούλ.=306
Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ.=2052
Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.)=2053
Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Παπατρ.)=2053α

Ευρετ. Ερωτοκρ.=Πίναξ του παρόντος βιβλίου του λεγομένου Ρωτόκριτου (Στ. Ξανθουδίδης, Ερωτόκριτος, Ηράκλειο 1915, 763-73)
Ευστ.=Eustathii, Commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes ad fidem codicis laurentiani editi, curavit Marchinus van der Valk, τόμ. Α'-Γ', Lugduni Batarorum 1971-1979
Ευστ., Ἀλ.=320
Ευστ., Opusc.=319

Ζήν.=177
Ζήν. (Μπουμπ.)=1494
Ζήνου, Βατραχ.=2050
Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.^{2} =2051
Ζυγομ., Επιστ.=321
Ζωγγρ.=378

Ηπειρ.=365

Θάν. Μ. Καντ.= 2854
Θαύμα αγ. Νικολ. α'=2103
Θαύμα αγ. Νικολ. β'=2104
Θεματογραφία=2737α
Θεολ., Τζίρ.=32
Θεόφιλος Καμπανίας= 2848
Θεοφ., Χρον.=322
Θησ.=178
Θησ. (Foll.)=181
Θησ. (Morgan)=182
Θησ. (Schmitt)=179
Θρ. αλ.=189
Θρ. Θεοτ.=183
Θρ. Κύπρ. Κ=185
Θρ. Κύπρ. Μ=184
Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.)=2738
Θρ. Κων/π. Β=192
Θρ. Κων/π. Βαρβ.=190
Θρ. Κων/π. διάλ.=191
Θρ. Κων/π. Η=186
Θρ. Κων/π. (Mich.)=2105
Θρ. Κων/π. Πολλ.=188
Θρ. Κων/π. P suppl.=187
Θρ. Παναγ.=1496
Θρ. πατρ.=193
Θυσ.^{2} =196
Ιακ., Παραιν.=33
Ιατροσ.=198
Ιατροσ. κώδ.=197
Ιατροσόφ.=364
Ιατροσόφ. (Oikonomu)=2739
Ιερακοσ.=23
Ιερόθ. Αββ.=1
Ιμπ.=200
Ιμπ. (Lambr.)=1497
Ιμπ. (Legr.)=199
Ιντ. κρ. θεάτρ.=201
Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης)=2334
Ιστ. Βατοπ.=142
Ιστ. Βλαχ.=50
Ιστ. Ηπείρ.=38
Ιστ. μακαρ. Μάρκο=2729α
Ιστορ. Αθέσθη= 2856
Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ.= 2876
Ιστ. πατρ.=203
Ιστ. πολιτ.=204
Ιωακ. Κύπρ.=35
Ιωάνν. ιερ.=36
Ιωάσαφ, Στ. Νοταρ.= 2849
Ιων.=206

Κακή μάννα=207
Καλλίμ.=208
Καλλίμ. (Lambr.)=2107
Καλλίμ. (Pichard)=209
Καλλιν., Βίος Υπατ.=2054
Καλορείτ., Περί ματ. βίου=2055
Καλορείτ., Στ.=2056
Καλοσ., Χαλκ.=324
Καλούδ., Προσκυν.=2057
Καματηρ., Εισαγ. αστρον.=325
Καμεν.=323
Κανακ.=37
Καραβ.=173
Καραντην.=1464
Καρτάν., Ἀνθ.=326
Καρτάν., Διαθ.=2058
Κατάγρ. Χαριτόπ.=384
Κατά ζουράρη=2216
Κατάλ. οικουμ. συν.=2279
Κατάλοιπ. Λάμπρ.=381
Κατάλ. πατριαρχ.=1526
Κατζ.=106

Κάτης=210
Κατσαΐτ.=327
Κ.Δ.=Καινή Διαθήκη
Κεδρ.=328
Κείμ. αγ. Δημ.=368
Κεκ., Στρατ.=329
Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών=2059
Κίνναμ.=330
Κλήμ. λαϊκ.=303
Κολοφ.=2360
Κομν., Διδασκ. Δ=263
Κομν., Διδασκ. Ι=263
Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ.=2741
Κορων., Μπούας=41
Κουρσάρ.=386
Κρασοπ.=284
Κρ. Βαρλ. Ιωάσ.=1151
Κρ. δημ. τραγ.=358
Κριτοπούλ., Γραμματ.=2060
Κρ. συμβόλ.=392
Κυνοσ.=23
Κυπρ. άσμ.=360
Κυπρ. ερωτ.=211
Κυπρ. χφ.=380
Κυρίλλ., Επιστ.=1511
Κύριλλ. Κων/π.=331
Κυρίλλου, Ρωσσ. περιγρ.=2061
Κωδ.=333
Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου=2366
Κωδ., Παρεκβ.=332
Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.)=2262
Κώδ. Χρονογρ.=302
Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς)=2592α

Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ.=2234
Λεηλ. Παροικ.=212
Λεξ.=213
Λεξ. Μακεδ.=214
Λέοντ., Αιν.=43
Λέοντ., Αιν. (Knös)=1888
Λέοντ., Αποκ.=2065
Λίβ. Esc.=217
Λίβ. (Lamb.) N=217
Λίβ. N=216
Λίβ. P=215
Λίβ. Sc.=217
Λίμπον.=58
Λόγ. νουθ.=367
Λόγ. παρηγ. L=220
Λόγ. παρηγ. O=219
Λόγος ωφέλιμος=2108
Λουκάνη, 'Αλ. Τροίας=2849α
Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ.=2850

Μακρεμβ., Υσμ.=30
Μανασσ., Αρίστ.=47
Μανασσ., Αρίστ. (Mazal)=1466
Μανασσ., Ποίημ. ηθ.=45
Μανασσ., Χρον.=46
Μανολ., Επιστ.=1467
Μαρκάδ.=223
Μάρκ., Βουλκ.=48
Μαρτ. αγ. Αβερκ.=1530
Μαρτύρ. αγ. Αιμιλ.=2110
Μαρτύρ. αγ. Δημ.=368
Μαρτύρ. αγ. Επιχ.=1527
Μαρτύρ. αγ. Κυριακ.=1528
Μαρτύρ. αγ. Λαυρεντ.=1531
Μαρτύρ. αγ. Νικολ.=2109
Μαρτύρ. αγ. Παύλης=1529
Μαρτύρ. αγ. Προκοπ.=1532
Μαρτύρ. αγ. Υπατ.=2111
Μαρτύρ. αγ. Υπατ. (Halkin)=2112
Ματθ. Μυρ., Ακ.=1468
Μαυρικ., Στρατηγ.=1512
Μαυρικ., Στρατηγ. (Denis)=2743α
Μαχ.=51
Μεσαρ. Κ., Λόγ.=1513
Μεταξά, Επιστ.=1469
Μηλ., Οδοιπ.=52
Μικρ. χρον. Yale=2099
Μιχ. ιερομ.=55
Μορεζίν., Διαθ.=2730
Μορεζίν., Κλίνη Σολομ.=1470
Μορεζίν., Λόγ.=2066
Μόσχ.=337
Μυστ.=225
Μυστ. παθητ.=218
Μ. Χρονογρ.=301

Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι=2583
Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ.=2730α
Ναξ. έγγρ.=387
Νείλ., Λόγ. Νικοδ.=1514
Νεκρ. βασιλ.=227

Νεκταρ., Επιτομ.=2068
Νεόφ. 'Εγκλ.=60
Νικήτ. Χων.=344
Νομοκ.=1498
Νομοκριτ.=2857
Ντελλαπ., Ερωτήμ.=2071
Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ.=2071
Ντελλαπ. [Πάθη Χριστού]=2070
Ντελλαπ., Στ. θρηνητ.=2071
Ντελλαπ., Υπομν.=2070

Ξανθόπ. Νικηφ.=2072

Οδοιπ. Σιβηρ.=1534
Ον.=371
Ον. Δανιήλ=370
Ον. Νικηφ.=338
Ονόμ. πυλ. Κων/π.=1500
Ον. (Παπαχαρ.)=1499
Ορισμ. Μαμελ.=228
Ορισμ. Σινάν=229
Ορνεοσ.=231
Ορνεοσ. αγρ.=230
Ουζούχασαν=2858
Οψαρ.=232

Παϊσ., Ιστ. Σινά=61
Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.)=479
Παλαιολ. Πελοποννν. (Λάμπρ.)=2225
Παλαμήδ., Βοηβ.=62
Παλλαδά, Εγκ. Σινά=2073
Πανάρ.=63
Παντεχνή, Κυνηγ.=64
Πανώρ.=2084
Παρασπ., Βάρν. C=66
Παράφρ. Μανασσ.=221
Παράφρ. Μανασσ. (Tièche)=222
Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.)=344
Παρθεν., Γράμμ.=1471
Πάτρια Κων/π.=373
Π.Δ.=Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Tischendorf
Πένθ. θαν.²=2114
Πένθ. θαν. D=786
Πένθ. θαν. K=786
Πένθ. θαν. (Knös) S=236
Πένθ. θαν. N=235
Πένθ. θαν. S=786
Πεντ.=237
Περί γέρ.=238
Περί διαίτης=2853
Περί Ιωσήφ=2859
Περί μεθύσου=2115
Περί ξεν. A=241
Περί ξεν. V=240
Περί πονηρ.=242α
Περί πραγματ.=242β
Πηγά Μ., Περί σοφ.=2731α
Πηγά, Χρυσοπ.=2732
Πικατ.=69
Πιστ. βοσκ.=243
Πλάτ., 'Οσα δει=70
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ.=1472
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου)=2733
Π.Ν. Διαθ.=233
Π.Ν. Διαθ. (Μέγ.)=2861
Ποιήμ.=1501
Πόλ. Τρωάδ.=279
Πόλ. Τρωάδ. (ΠαπαΘωμ.)=2077α και 2272α
Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Α.)=1502
Πολυδ.=Πολυδεύκης (Bethe, Λειψία 1900)
Πορτολ. A=373α
Πορτολ. B=374
Πορφυρογ., 'Εκθ.=335
Πορφυρογ., 'Εκθ. (Βόνν.)=334
Πορφυρογ., Προς Ρωμαν.=336
Πουλολ.=245
Πουλολ. Αθ.=246
Πουλολ. Z=244
Πουλολ. (Τσαβαρή)=2590
Πρακτ. επισκ. Κεφαλλην.=1557
Πρέσβ. ιππ.=247
Πρόδρ.=76
Προδρ.=71
Προδρ., Ανέκδ. ποιήμ.=75
Προδρ., Δεητ.=72
Προδρ., Κατομυομ.=1515
Προδρ., Ροδ.=73
Προδρ., Σεβ.=72
Προδρ., Στ. δεητ.=74
Προκόπ.=Προκόπιος (J. Haury, Λειψία 1905-1913)

Πρόλ. άγν. κωμ.=249
Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην.=1503
Πρόλ. κωμ.=248
Προσήλ.=2862
Προσκυν. Ιερουσ.=2591
Πρόστ. Ανδρ.=2728
Προφητ.=1504
Πτωχολ. α=2592
Πτωχολ. Α=2592
Πτωχολ. Β=2592
Πτωχολ. Ζ=256
Πτωχολ. (Κεχ.) P=2592
Πτωχολ. N=251
Πτωχολ. P=250
Πωρικ.=253
Πωρικ. Α=254
Πωρικ. Απ.=254
Πωρικ. (Βεν.-Μαρκ.)=375
Πωρικ. P=253
Πωρικ. S=253
Πωρικ. V=252
Πωρικ. Z=254

Ριμ. Απολλων.=128, 129
Ριμ. Βελ.=144
Ρίμ. θαν.=255
Ριμ. κόρ.=257
Ροδινός (Βαλ.)=2585
Ροδινός Νεόφ.=2069
Ροδολ.=1479
Ροδολ. (Μανούσ.)=93, 94
Ρωμανός=Sancti Romani Melodi Cantica, Α', Β' (P. Maas και C. A. Trypanis, Οξφόρδη 1963, 1969)
Ρωσσέρ.=2074

Σανγιν., Ονομ. μελών=340
Σατιρ. ποίημ.=259
Σαχλ., Αφήγ.=78
Σαχλ. Α' (Wagn.) M=79
Σαχλ. Α' (Wagn.) PM=79
Σαχλ. Β' (Wagn.) P=80
Σαχλ. Β' (Wagn.) PM=80
Σαχλ. N=81
Σεβήρ., Διαθ.=1474
Σεβήρ., Ενθύμ.=1473
Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ.=1475
Σεβήρ., Σημειώμ.=2215
Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ.=2734α
Σηθ, Τροφ.=341
Σημ. Δωρ. Τζυκ.=385
Σιγιλλ. Κωνστ. Μακρ.=385
Σκλάβ.=82
Σκλέντζα, Ποιήμ.=83
Σκούφ. Φ.=1476
Σουμμ., Παστ. φίδ.=85
Σουμμ., Ρεμπελ.=84
Σούτσου, 'Επαινος εις το κρασί=2075
Σοφιαν., Γραμμ.=342
Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi=1478
Σοφιαν., Παιδαγ.=1477
Σοφ. πρεσβ. Β=250
Σπαν. Α=266
Σπαν. Β=266
Σπαν. (Ζώρ.) V=1505
Σπαν. (Λάμπρ.) Va=267
Σπαν. M=2116
Σπαν. (Μαυρ.) P=260
Σπαν. O=264
Σπαν. P=261
Σπαν. U=265
Σπαν. V=262
Σπαν. V suppl.=264
Σπανός (Eideneier)=2513
Στ. Αδάμ=272
Στάθ.=268
Στάθ. (Θέατρο)=269
Στάθ. (Μανούσ.)=270
Στάθ. (Martini)=2117
Σταυριν.=86
Σταφ., Ιατροσ.=87
Στ. Βοεβ.=271
Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ.=2852
Στεφ. Ιχνηλ.=376
Στιχουργ.=1536
Στιχούργ. μεταβυζ.=1507
Στιχουργ. μεταβυζ.=1537
Στίχ. ωραιότ.=1506
Συμβόλ. Αρετ.=2187
Σύμβ. πίστ.=1508
Συμεών Ευχ.=2076α
Συμ. Μάγιστρ.=Συμεών Μάγιστρος (έκδ. Βόννης)
Συναδ., Χρον.=65

Συναδ., Χρον. (Καφταντζή)=2851
Συναξ. αγ. Νικολ.=2118
Σύναξ. ασωμ.=1535
Συναξ. γαδ.=274
Συναξ. γυν.=275
Συναξ. γυν. (Spadaro)=2119
Συνθήκ. Καλλ.=391
Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.)=390
Σύντ. βίος Ναούμ=2120
Σφρ., Χρον. μ.=88
Σωσ.=276

Ταμυρλ.=194
Τάξ. θυρ.=2863
Τάξ. Πόρτ.=277
Τζαμπλάκ.=89
Τζάνε, Κατάν.=2731
Τζάνε, Κρ. πόλ.=59
Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.)=2583α
Τζάνε, Φυλλ. ψυχ.=2067
Τζέτζη, Αλληγ. Ιλ.=Tzetzae Allegoriae Iliadis. Accedunt Pselli Allegoriae curante Jo. Fr. Boissonade, Lutetiae 1851
Τραγ. Αληδ.=2089
Τραγ. Σούσ.=377
Τριβ., Ρε=90
Τριβ., Ρε (Ζώρ.)=91
Τριβ., Ταγιαπ.=90
Τριγώνη, Προσκυν. Αγ. 'Ορους=2077
Τρωικά=280
Τσιρίγ., Επιστ.=1480
Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α'=2328

'Υμν. Παναγ.=282

Φαλιέρ., Ενύπν.=95
Φαλιέρ., Ενύπν. (Schmitt)=99
Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.)=2080
Φαλιέρ., Ενύπν.^{2}=2735
Φαλιέρ., Θρ.=2079
Φαλιέρ., Ιστ. Α=96
Φαλιέρ., Ιστ. N=2078
Φαλιέρ., Ιστ. V=97
Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.)=2080
Φαλιέρ., Ιστ.^{2}=2735
Φαλιέρ., Λόγ.=95
Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.)=2510
Φαλιέρ., Ρίμ. AN=95
Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.)=2081
Φαλιέρ., Ρίμ. L=98
Φαλλίδ.=195
Φλώρ.=283
Φλώρ. (Hess.)=1509
Φορτουν.=100
Φορτουν. (Vinc.)=2736
Φυλλ. Αλ.=352
Φυσιολ.=285
Φυσιολ. Β=287
Φυσιολ. (Kaim.)=2122
Φυσιολ. (Legr.)=286
Φυσιολ. M=339
Φυσιολ. (Offerm.) G=2121
Φυσιολ. (Offerm.) M=2121
Φυσιολ. (Sbord.)=289
Φυσιολ. V=1409
Φυσιολ. (Zur.)=288
Φυτολ. κείμ.=379

Χειλά, Χρον.=102
Χίκα, Επίγρ.=103
Χίκα, Μονωδ.=103
Χορτασμ., Ημερολ.=1481
Χούμνου, Κοσμογ.=2085
Χούμνου, Π.Δ.=109
Χούμνου, Π.Δ. (Πολ. Α.)=108
Χρησμ.=290
Χρησμ. (Βέης)=291
Χρησμ. (Λάμπρ.)=381
Χριστ. διδασκ.=2123
Χρον.=295
Χρον. Αθ.=292
Χρον. βασιλέων=2864
Χρον. Γαλαξ.=318
Χρον. Μον. Ι=383
Χρον. Μον. Κ=382
Χρον. Μον. Τ=382
Χρον. Μορ. Η=297
Χρον. Μορ. Ρ=296
Χρον. Πασχ.=372
Χρον. σουλτ.=299
Χρον. σουλτ. προσθ.=1510
Χρον. Στέφ. Μαν. Β'=2124
Χρον. Τόκκων=2125

Χρον. 1570=300
Χρονολ. πίν. βασ.=304
Χρυσίου, Βίος Ιωάνν.=1516
Χρύσιππ.=2086
Χρυσόβ. Ανδρ. Β'=385
Χρυσόβ. του 1364=2497
Χωνιάτη, Παράφρ.=2865

Ψελλού, Δεισ.=346
Ψελλού, Ερμην. μερών σώμ.=348
Ψελλού, Κοινολ.=347
Ψελλού, Στ. πολιτ.=345

Ψελλού, Στ. πολιτ. (Boisson.)=1517
Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π.=111
Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.)=110
Ψευδο-Δωρ.=2186
Ψευδο-Δωρ., Διον. Β'=348α
Ψευδο-Κωδ., Οφφικ.=349
Ψευδο-Συμ.=350
Ψευδο-Σφρ.=1483
Ψευδο-Χρυσοστ., Λόγ.=1518

Ωροσκ.=305

β') με ξένο τίτλο

Act. Dionys.=1566α
Act. Esph.=2437
Act. Kastam.=2694
Act. Kutl.=2438
Act. Lavr.=2440
Act. patr.=2434
Act. Prôt.=2459
Act. Xén.=2465
Act. Xér.=2353
Alexanderroman[b]=353

Byz. Kleinchron.=2726 και 2743

Ch. pop.=154
Chron. brève=294
Chron. brève (Loen.)=294
Chron. br. (Loen.)=293

Divân=273

Gesprächb.=258

Hist. imp.=202

Hist. imp. (Rochow)=1525

Itinéraire=239

Kret. Urk.=392α

Leonis Probl.=2064
Lettres 1453=1562

Metrol.=1533
Metrol.²=2855
Mevlânâ=273
Miklos.-Müller, Acta=2453

Notizb.=224

Paysan rossignol=369
Poèm. hist.=1448

Rebâb-nâmè=273
Rechenb.=131
Rechenb. (Vog.)=1486

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στον πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δεν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αύξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αύξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δε βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μη εντελώς συγγενικά με το έργο μας, συντομογραφείται ο τίτλος τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α') ελληνόγλωσσων

Αλεξ. Στ.=Αλεξίου Στ.
Αλεξ. Στ., Ακριτ.=2594
Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ.=2744α
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.=1410
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.²=2036
'Αμ.='Αμαντος Κ.
'Αμ., Γλωσσ. μελετ.=421
Αναγνωστ.=Αναγνωστόπουλος Γ.
Ανδρ.=Ανδριώτης Ν.
Ανδρ., Σημασ.=441
Ανδρ., Σημασ. εξ.=443
Ανδρ., Φάρασ.=435
Αντωνιάδ.=Αντωνιάδη Σ.

Βαγιακ.=Βαγιακάκος Δ.
Βαλ., Ανθολ.=1411
Βισβίζ., Κοινοτ. διοίκ.=1584
Βλαχογ.=Βλαχογιάννης Γ.
Βογιατζ.=Βογιατζίδης Ι.
Βογιατζ., Γλώσσα 'Ανδρ.=1589
Βραν.=Βρανούσης Λ.
Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α'=2749
Βραν., Ιστ. Ιωαννίν.=1592
Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ.=1591

Γαβαλάς, Σίκιν.=1593
Γενναδ., Πτηνοτρ.=486

Γεωργακ.=Γεωργακάς Δ.
Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ.=2176
Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν.=2749β
Γιαννουλέλλης Γ., Πλωμάρι=2878
Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ.=2561

Δειν.=Δεινάκις Στ.
Δεκαβ.=Δεκαβάλλας Α.
Δένδ.=Δένδιας Μ.
Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ.=2182
Δραγ.=Δραγούμης Στ.

Ευαγγελ., Ιστ. θεάτρ. Κεφαλλην.=1599

Ζαγαν., Φαρμ. φυτά=525
Ζακυθ., ΒΙ=Δ. Ζακυθηνός, Βυζαντινή Ιστορία, 324-1071, Αθήνα 1972
Ζαχαρ.=Ζαχαριάδου Ε.
Ζαχαρ., Χρον. σουλτ.=1600
Ζέπ.=Ζέπος Π.
Ζώρ.=Ζώρας Γ.
Ζώρ., Βυζ. ποίησ.=1414
Ζώρ., Περί την 'Αλ. Κων/π.=1417

Θαβώρ.=Θαβώρης Α.
Θαβώρ., Ουσιαστ.=1606
Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον.=536
Θεοχ., Διαθ.=1418
Θωμοπούλου, Τοπων.=537

Κακρ.=Κακριδής Ι.
Καλιτσ.=Καλιτσουνάκης Ι.
Καλιτσ., *θωρώ*=1611
Καλιτσ., Μαγικ. παπ.=1611
Καλλέρ.=Καλλέρης Ι.
Καλογερά, Ηχοπ. λέξ.=2610α
Καραγ., Βυζ. διπλ.=1613
Καραγ., Βυζ. διπλ.²=2195
Καραγιάννη, Διγενής=2527
Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης=2198
Καρανικόλα Σ. και Αλ., Παροιμ. Σύμ.=2759
Καρατζ.=Καρατζάς Στ.
Καρατζ., Υποκορ. Κύμης=554
Καρολ.=Καρολίδης Π.

Κατσουρ.=Κατσουρός Α.
Καψ.=Καψωμένος Στ.
Κεχ.=Κεχαγιόγλου Γ.
Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.=2207
Κοντοσοπούλου, Γλωσσογεωγρ. κρητ.=1620
Κοραή, 'Ατ.=578
Κοραή, Λεξιλ. σημ.=579
Κουγ.=Κουγέας Σ.
Κουκ.=Κουκουλές Φ.
Κουκ., ΒΒΠ=633
Κουκ., Ελλην. πάπυρ.=588
Κουκ., Ευστ. Γραμμ.=626
Κουκ., Ευστ. Λαογρ.=623
Κουκ., Παρατηρ. παπύρ.=587
Κουκ., Παροιμ. Χρυσοστ.=1623
Κρεκούκια, Προγν. καιρού=655
Κριαρ.=Κριαράς Ε.
Κριαρ., Βυζ. ιππ. μυθ.=1421
Κριάρη, Κρ. άσμ.=357α
Κριαρ., Μελετήμ. Ερωτοκρ.=670
Κυριακ.=Κυριακίδης Στ.
Κυριακ., Διγ. Ακρ.=710
Κυριακ.-Νέστ., Υφαντά=718
Κωστούλα Δ., Αγάπ. Λάνδ.=2910

Λάζαρης, Λευκαδ.=2223
Λάμπρ.=Λάμπρος Σπ.
Λαμψ.=Λαμψίδης Ο.
Λορεντζ.=Λορεντζάτος Π.
Λουκάτ.=Λουκάτος Δ.
Λουκόπ., Αιτωλ.=742
Λουκόπ., Γεωργ.=746
Λουκόπ., Νεοελλ. μυθολ.=747
Λουκόπ., Παιγνίδια=743
Λουκόπ., Ποιμ.=745
Λουκόπ., Πώς υφαίνουν...=744
Λωρεντζ.=Λωρεντζάτος Π.

Μανάφη, Τυπ.=2236
Μανούσ.=Μανούσακας Μ.
Μανούσ., Ανέκδ. πατρ. γράμμ.=1550
Μαυρ., Εκλ. Α'=1424
Μέγ.=Μέγας Γ.
Μενάρδ.=Μενάρδος Σ.
Μενάρδ., Γλωσσ. μελ.=1655
Μενάρδ., Τοπων. μελ.=2244

Μηλιαρ.=Μηλιαράκης Α.
Μητσάκη, Αχιλλ.=780
Μητσάκη, Εμψυχούν ύδωρ, 1983=2924
Μιχαηλ.-Νουάρ. Γ.=Μιχαηλίδης-Νουάρος Γ.
Μπαμπιν., Υποκορ.=1665
Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου=2617α
Μπουμπ.=Μπουμπουλίδης Φ.
Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ.=783
Μυστακ., 'Ελλην, Γραικός=1670

Ξανθ.=Ξανθουδίδης Στ.
Ξανθ., Μελετ.=2781

Οικονομ.=Οικονομίδης Δ.

Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.=2257
Παντ.=Παντελίδης Χρ.
Παντ., Φωνητ. Κύπρ.=837
Παπαγ.=Παπαγεωργίου Π.
Παπαγ., Δημ. ελλην.=844
Παπαγρηγοράκι, Ξέν. λέξ.=847
Παπαδ. Α.=Παπαδόπουλος Α.
Παπαδημ. Γ.=Παπαδημητρίου Γ.
Παπαδημ. Σ.=Παπαδημητρίου Σ.
Παπαδημ., Ψάρια=2263
Παπαδ. Θ.=Παπαδόπουλος Θ.
Παπαδ.-Κερ.=Παπαδόπουλος-Κεραμεύς Α.
Παπαδόπουλος, Πρόλ. [Βαγιακ., Μανιάται Α']=2852
Πασχ., Τοπων. 'Ανδρ.=1698
Πεζόπ.=Πεζόπουλος Γ.
Πετρόπ.=Πετρόπουλος Δ.
Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ.=2288
Πιλαβάκης, Πέρασμα=1704
Πολ. Λ.=Πολίτης Λ.
Πολ. Λ., Κρ. ποίησ.=1426
Πολ. Λ., Κρ. ποίησ.²=2503
Πολ. Λ., Μετά 'Αλ.=1426
Πολ. Λ., Μετά 'Αλ.²=2503
Πολ. Λ., Πρίν 'Αλ.=1426
Πολ. Λ., Πρίν 'Αλ.²=2503
Πολ. Ν.=Πολίτης Ν.
Πολ. Ν., Λαογρ. Σύμμ.=1716
Πολ. Ν., Παροιμ.=915
Πρωτοπ.-Μπουμπ., Θέατρ. Ζακ.=1717

Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ.=1718
Ρούσσ., Λεξιλ.=2296

Σάθ., Ελλην. Ανέκδ.=1427
Σάθ., ΜΒ=1428, 1429, 1430
Σακ., Κυπρ.=1432
Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ.=2297
Σβορ.=Σβορώνος Ν.
Σεγδίτσα, Λατιν. γλωσσ. ναυτ.=1722
Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι=932
Σετάτ., Ετυμ. σημασ.=1723
Σκουβαρά, Δυσετυμολ.=935
Σκουβαρά, Ολυμπιώτ.=2301
Σπυριδ.=Σπυριδάκης Γ.
Σταυρίδου, Συνάντ. Συμ.=Α. Σταυρίδου-Ζαφράκα, Η συνάντηση Συμεών και Νικολάου Μυστικού (Αύγουστος 913) στα πλαίσια του Βυζαντινοβουλγαρικού ανταγωνισμού, Θεσσαλονίκη 1972
Στεφανίδ.=Στεφανίδης Μ.
Συμεων., Τσάκ.=2305
Σφυρ., Πληρώμ.=1737

Τζάρτζ.=Τζάρτζανος Α.
Τομπαΐδ., Ιδίωμ. Θάσ.=1743
Τουρτόγλου, Φον. και αποζημ.=2306
Τριαντ.=Τριανταφυλλίδης Μ.
Τριαντ., 'Απ.=976
Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ.=974
Τριαντ., Ξενηλ.=973
Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.=2637
Τσολ.=Τσολάκης Ε.
Τσοπ.=Τσοπανάκης Α.
Τσοπ., Γλώτται=1751
Τσοπ., Δωρ. αντ.=1750
Τσοπ., Κοινή-ροδ. ιδιώμ.=1749
Τσουδερ., Ορολογ.=1756
Τωμ.=Τωμαδάκης Ν.
Τωμ., Σύλλαβ.=1759

Φάβ.=Φάβης Β.
Φαρμακ., Γλωσσάρ.=2908
Φιλ.=Φιλήντας Μ.
Φιλ., Γλωσσογν.=1011
Φόρης, Πίν. επιρρ.=1771
Φουρ.=Φουρίκης Π.
Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ.=2333

Χαριτων.=Χαριτωνίδης Χ.
Χαριτων., Λόγ. εις Κοραήν=2960
Χατζ.=Χατζηϊωάννου Κ.
Χατζ., Διασπ.=1777
Χατζ., Διπλωματ.=1778α
Χατζηγιακ., Δημώδη Α'=2560
Χατζιδ.=Χατζιδάκις Γ.
Χατζιδ., Ακαδημ. αναγν.=1085
Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α'=2807
Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β'=2643α
Χατζιδ., Γλωσσ. μελ.=1051
Χατζιδ., ΜΝΕ=1054
Χατζ., Ξέν. στοιχ.=1026

Ψάλτ.=Ψάλτης Στ.
Ψυχ.=Ψυχάρης Γ.

β') ξενόγλωσσων

Aerts, Periphr.=1783
Ahrweiler, Byz. et mer=2344
Ahrweiler, Études=2345
Alex. M., The ritual lament=2346
Amantos, Suffixe=1114
Andr.=Andriotis
Antoniadis, Langue byz.=1788
Apostolopoulos, Καλλίμ.=2961
Atsalos, Term.=2350

Bakker, Imper.=1119
Bakker, Pronomen=2351
Băn.=Bănescu
Bartelink, Jeux de mots=1793
Baştav, Ordo portae=277
Beaudouin, Dial. Chypr.=1121
Beschewl.=Beschewliev
Beševl.=Beševliev
Beševl., Protobulg. Inschr.=1129
Beševl., Spätgr. Spätlat. Inschr.=1130
Beševl., Theophan.=1798
Bibliogr. Hellén.=1450, 1451
Bischoff-Beck, Glossar=1799
Bissinger, «μέγας»=1800
Bjerkelund, «παρακαλῶ»=1801
Blanken, Dial. Cargèse=1802
Blanken, Grecs d. Cargèse=1131α
Böhlig, Untersuch. Sprachg.=1132
Bompaire, Remarques=1133
Burg., Infin.=1134
Buturas, Kap.=1135

Caratz.=Caratzas St.
Caratz., Orig. dial. néo-gr.=1141
Caratz., Tzac.=2356
Conomis, Hesych.=N. Conomis, Hesychiana (Miscellanea Critica, griechischer Teil., Dt. Akad. d. Wiss., Λειψία 1964, 27-35)
Cortelazzo, Influsso=1816
Coutelle, Gregh.=2359

Dawk.=Dawkins R. M.
Dawk., Modern Gr.=1146
Debrunner, Nachklass. Griech.=1152
Del.=Delatte A.
Dieterich., Spor.=1158
Dieterich, Unters. gr. Spr.=1154
Dölger, Beiträge=2367
Dölger-Karayann., Byz. Urk.=1827
Dölger, Lachen=1164
Dölger, Παρασπ.=2368
Dölger, Πετίτον=1166
Dölger, Regesten=1824
Dölger, Schatzk.=1163
Dölger, Φιλόσοφος=1825

Eideneier, Ghost-Words=2369
Eideneier, Tabuwörter=1177α

Failler, Déposition Calliste 1er=2816
Foll., Libri greci=1840
Foy, Lauts.=1179

Georgac.=Georgacas D.
Georgac., Ichthyological=2662
Georgac.-McDonald, Names of Peloponn.=1847

Georgac., Names of Const.=1843
Georgac., The -ιτσ- Suffixes=2816γ
Grégoire, Caballus=1194
Guillou, Act. S. Maria=1854

Hadjioannou, Beginning of Cypr. Dial.=1212
Hahn, Latein. Spr.=1213
Hammerich, Misunderst.=1214
Hanna, Textkrit. Bem.=1215
Hartmann, Wiedergabe türk. Nam.=1216
Hatzid.=Hatzidakis G.
Hatzid., ἄγγελος=1221
Hatzid., Einleit.=1218
Heisenb.=Heisenberg A.
Heldr.-Μηλιαρ.=1101
Hendrickx B., Θεσμοί=2342
Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο=2644
Hess.=Hesseling D.-C.
Hess., Dante nella lett. neoell.=1231
Hess., Mots mar.=1226
Hohlwein, Terms techn.=1234
Hurmuz., Documente=E. Hurmuzaki, Documente privitoare la Istoria Românilor, Βουκουρέστι

Impellizzeri, Dig. Akr.=1236
Irmsch., Μαύρη Θάλ.=1867
Irmsch., Τριβ., Ποιήμ.=1442

Kahane-Bremner, Gloss. portol.=2975
Kahane, Christian etym.=1875
Kahane, Elem. ital.=1872
Kahane, Graeca et Romanica A'=2673
Kahane, Graeco-rom. etym.=1879
Kahane, Graeco-rom. etym. III=2419
Kahane, Italian Loan-Words=1246
Kahane, Ital. Marinewört.=1873
Kahane-Pietrangeli, Egypt. pap.=1880
Kahane, Rom.-etym.=1877
Kahane, Sclavus=1251
Kahane, Sprache=2568
Kahane-Tietze, Lingua Franca=1253
Kalits., Erkl. Eust.=1256
Kalits., Gramm.=1257
Kalits., Lesenotiz.=1255
Kaps.=Kapsomenakis, Kapsomenos St.
Kaps., Vorunters.=1258
Kretschmer, Lesb. Dial.=1267
Kriar.=Kriaras E.
Kriar., Diglossie=1275
Krumb.=Krumbacher K.
Krumb., Handschr. d. Dig.=1281
Krumb., Sprichw.=1279
Kyriak.=Kyriakidis St.

Lambr., Coll.=1287
Langkavel, Bot. sp. Gr.=1288
Laurent, Regestes=2434
Legr.=Legrand E.
Legr., BGV=1449
Legr., BH=1450, 1451
Lemerle, Premier human.=2439
Lemerle, Saint Athanase=1900
Lietz., Gr. Pap.=1292
Lindenburg, Turkse woorden=1904
Linnér, Hist. Pallad.=1293
Ljungvik, Adverbia=1905
Ljungvik, Syntax spätgr. Volksspr.=1294
Lorentz., Miscell. gr.=1906
Lurier, Chron. Mor.=1297

Maidhof, Rückwanderer=1299
Mand., Stud. gr. lang.=2444
Martini, Stathis=2445
Marzullo, Hesych.=1908
Meinersmann, Latein. Wört.=1912
Mentzou, «ξένος»=1914
Merc. S.-G.=Mercati S.-G.
Merc. S.-G., Coll. Byz.=2448
Merc. S.-G., Suida-Suda=1915
Meyer, NS=1307
Meyer, Rom. im Kypr.=1916, 2687
Migne, P. G.=Migne, Patrologia Graeca
Mihăescu, Infl. grec.=1919
Mihăescu, Termes=1920
Mihevč-Gabrovec, Contrib. sémasiol.=1922
Mihevč-Gabrovec, Syntaxe - Moschos=1923
Miklosich, Slav. Elem.=1924

Miklosich, Türk. Elem.=1311
Mirambel, Évolut. verbe=1926
Mitsakis, Romanos=1318
Mohrmann, Innov. sémant.=1929
Mor.=Moravcsik G.
Mor., Ελλην. ποίημ. Βάρν.=1453
Mor., Byzantinot.=1319
Mor., «Hund»=1931
Moritz, Zunamen II=2455
Murnu, Rum. Lehnw.=1322

Nourney, Lat. Ital.=1324

Oikonomidès, Act. Dionys.=1566α
Oikonomidès, Act. Kastam.=2694
Ostrog., Féod. byz.=2457
Ostrog., Problèmes=2458

Panzer, Futurum=1936
Papademetriou, Σχέδη μυός=1938-9
Papadim.=Papadimitriu S.
Papadopoullos, Monum. litt. popul.=2697
Pern.=Pernot H.
Pern., D'Homère=1330
Pern., Ét. linguist.=1334
Pern., Ét. littér. gr.=1329
Pern., Recherch. Évang.=1333
Pertusi A., Akritai=2463
Pezop., Adnot. med. gr.=1337
Piccitto, Formule greche=1947
Pol. L., Digenis=1948, 2703
Pol. N., Mond=1340
Psalt., Gramm.=1346
Psich.=Psichari J.
Psich., Essais=1347
Psich., Ét. de philol.=1950
Psich., Qu. tr.=1350

Raderm., Neutest. Gramm.=1352
Rödel, Chalkok.-Kritob.=1353
Rotolo, Libistro=1354
Russo, Gheorg. Etol.=1356
Russo, St. ist. gr.-rom.=2704
Russo, St. și crit.=2470
Rydbeck, Fachprosa=1962

Scazzoso, Pseudo-Dionigi=1964
Schilb., Byz. Metrol.=1966
Schirò, Agiografia=1970
Schirò, δημότης=1968
Schmitt, ριζικόν=1971
Seel, Physiol.=1975
Sirat, Mots d'emprunt=1976
Soloviev, Russie=1977
Spadaro, Battaglia=1978
Spadaro, Fonti Florio=1979
Stepski v.-Dol., Phrantz.=1991
Stryker, Protev. Jacq.=1375
Stüwe, Franz. Lehnwört.=1992

Tabachovitz, Études sur le grec=1379
Tabachovitz, Theophan.=1994
Tagliavini, Venezia=1382
Thumb, Germ. im Neugr.=1997
Thumb, Gr. Spr. Hellen.=1386
Thumb, Handbuch=1998
Triand., Lehnw.=1393
Tsop., Echi classici=2998

Vaniček, Fremdw.=1395
Vayacacos, Noms de famille[1]=2020
Vayacacos, Noms de famille[2]=2021
Veloudis, Alexander=2022
v. Gem.=A. F. van Gemert
Viscidi, Prestiti latini=1401
Vogeser, Spr. Heilingenl.=1402

Wagn., Carm.=1456
Wagn., Med. Gr. Texts=1457
Wagn., Trois poèm.=1458
Weierholt, Malalas=2030
Wifstrand, εικότα=2032
Wilson, Byz. Prose=N. Wilson, An anthology of byzantine prose, Βερολίνο-Νέα Υόρκη, 1971
Wolf, Spr. Malal.=1404

Zakyth., Desp.=2498
Ziebarth, Griech. Text.=1405
Zilliacus, Kampf Weltspr.=1407
Zucker, αυθέντης=2035α

Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών Ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κλπ., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α') σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ=Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών
Αθ.=Αθηνά
ΑΘΛΓΘ=Αρχείον του θρακικού λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού
Αμάλθ.=Αμάλθεια, τριμηνιαίον ιστορικόν λαογραφικόν περιοδικόν της Ιστορικής-λαογραφικής Εταιρείας νομού Λασηθίου (Άγ. Νικόλαος Κρήτης)
Αντιχάρ. Ανδρ.=Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π. Ανδριώτη
ΑΠ=Αρχείον Πόντου
Αφ. Αμ.=Αφιέρωμα εις Κ. Ι. Άμαντον
Αφ. Καρατζά=Αντίχαρη. Αφιέρωμα στον καθηγητή Σταμάτη Καρατζά
Αφ. Λ. Πολ.=Αφιέρωμα στον καθηγητή Λίνο Πολίτη
Αφ. Τριαντ.=Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Αφ. Χατζιδ.=Αφιέρωμα εις Γ. Ν. Χατζιδάκιν
Βυζαντ.=Βυζαντινά
Γρηγ. Παλ.=Γρηγόριος Παλαμάς
ΔΑΕ Κερκ.=Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας
Δελτ. Ιον. Ακαδ.=Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας
ΔΙΕΕΕ=Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος
ΔΧρ.ΑΕ=Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
Δωδεκαν.=Δωδεκανησιακά
Δωδεκαν. Αρχ.=Δωδεκανησιακόν Αρχείον
Δωδεκαν. Χρον.=Δωδεκανησιακά Χρονικά
Δωδώνη=Δωδώνη, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων
ΕΑΙΕΔ=Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου
ΕΓΔΣΠΘ=Επετηρίς Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΒΣ=Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών
ΕΕΗλ.Μ=Επετηρίς Εταιρείας Ηλειακών Μελετών
ΕΕΚΣ=Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών
ΕΕΚυκλ.Μ=Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών
ΕΕΠ=Επιστημονική Επετηρίς. Εθνικόν Πανεπιστήμιον
ΕΕΣτερεοελλ.Μ=Επιστημονική Επετηρίς Στερεοελλαδικών Μελετών
ΕΕΣΝΟΕΠΘ=Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών

Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΦΣΠΑ=Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΕΦΣΠΘ=Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΦΣΠΚ=Αριάδνη, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής του Παν/μίου Κρήτης
Εικοσιπεντ. Κόντου=Εικοσιπενταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ.Κόντου
ΕΚΕΙΕΔ=Επετηρίς του Κέντρου ερεύνης της Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου
ΕΛΑ=Επετηρίς του Λαογραφικού Αρχείου
Ελλην.=Ελληνικά
Ελλην. Δημ.=Ελληνική Δημιουργία
ΕΜΑ=Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου
Επετ. Κύπρ.=Επετηρίς (Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών), Λευκωσία
Επετ. Παρνασσ.=Επετηρίς Παρνασσού
Επιθ. ελληνοϊτ. πνευμ. επικ.=Επιθεώρησις ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας
Εραν.=Ο Ερανιστής
ΗΜΕ=Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος
Ηπειρ. Χρον.=Ηπειρωτικά Χρονικά
Θησαυρ.=Θησαυρίσματα
Θρακ.=Θρακικά
Κακρ., Μελέτ. άρθρ.=Ι. Θ. Κακριδή, Μελέτες και άρθρα
Κρητολ.=Κρητολογία
Κρ. Λαός=Κρητικός Λαός
Κρ. Μελ.=Κρητικαί Μελέται
Κρ. Πρωτοχρ.=Κρητική Πρωτοχρονιά
Κρ. Χρ.=Κρητικά Χρονικά
Κυπρ. Γρ.=Κυπριακά Γράμματα
Κυπρ. Σπ.=Κυπριακαί Σπουδαί
Κυπρ. Χρ.=Κυπριακά Χρονικά
ΛΑ=Λεξικογραφικόν Αρχείον
Λαογρ.=Λαογραφία
ΛΔ=Λεξικογραφικόν Δελτίον
Μαντατοφ.=Μαντατοφόρος
ΜΒ=Σάθα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη
Μνήμ. Αμ.=Εις μνήμην Κ. Αμάντου
Μνημ. Αντωνιάδη=Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδη
Μνήμ. Λάμπρ.=Εις μνήμην Σπ. Λάμπρου
Μνήμ. Ζώρα=Τιμητικός τόμος εις μνήμην Γεωργίου Θ. Ζώρα
ΝΕ=Νέος Ελληνομνήμων
Νεοελλ. Αρχ.=Νεοελληνικόν Αρχείον
Ν. Εστ.=Νέα Εστία
Ξένιον Π. Ζέπου=Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos
Ορθόδ. Παρ.=Ορθόδοξος Παρουσία
Παναθήν.=Παναθήναια
Παρνασσ.=Παρνασσός
Πελοποννησ.=Πελοποννησιακά
Πεπρ. Α' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Α' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Β' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Β' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Γ' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Δ' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Θ' ΔΒΣ=Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης
Πεπρ. ΙΒ' ΔΒΣ=Πεπραγμένα ΙΒ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. ΙΔ' ΔΒΣ=Actes du XIV Congrès International des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre 1971, III, 1976
Πνευματ. Κύπρ.=Πνευματική Κύπρος
Ποντ. Φύλλ.=Ποντιακά Φύλλα
Πραγμ. Ακ. Αθ.=Πραγματείαι Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Ακ. Αθ.=Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ=Πρακτικά Α' Κυπρολογικού Συνεδρίου Γ' β'
Πρακτ. Α' Παν. Σ=Πρακτικά Α' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Γ' Παν. Σ=Πρακτικά Γ' Πανιονίου Συνεδρίου
Προσφ. Κυριακ.=Προσφορά εις Στίλπωνα Κυριακίδην
Σύμμ.=Σύμμεικτα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ

Τεσσαρακ. Κόντου=Τεσσαρακονταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου
Φίλτρα. Τιμητ. Καψ.=Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψωμένου
Χαριστ. Ορλάνδ.=Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον
Χιακ. Χρον.=Χιακά Χρονικά
Χρ. Κρ.=Χριστιανική Κρήτη
Χρον. Πόντ.=Χρονικά του Πόντου

β') σε ξένη γλώσσα

AAEEG=Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France
Act. XI^e Congr. onomast.=Actes du XI^e Congrès International des Sciences onomastiques
AIPhHOS=Annuaire de l'Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves
BCH=Bulletin de correspondance hellénique
Berichte z. XI. Intern. Byz.-Kongr.=Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress,Μόναχο 1958
BF=Byzantinische Forschungen
B-NJ=Byzantinisch - neugriechische Jahrbücher
BSl=Büzantinoslavica
Bull.Soc.Lingu.=Bulletin de la Société de Linguistique de Paris
Byz.=Byzantion
Byzantinobulg.=Byzantinobulgarica
Byz.-Met.=Byzantina-Metabyzantina
BZ=Byzantinische Zeitschrift
Cah. Inst. M-A. (Univ. Copenhague)=Université de Copenhague, Cahiers de l'Institut du moyen-age grec et latin, Κοπεγχάγη 1969-71 κε.
Corp. Haml.=Corpus Hamleticum
DOP=Dumbarton Oaks Papers
Egyet. Philol. Közl.=Egyetemes Philologiai Közlöny
EO=Echos d'Orient
Festschr. Kretschmer=Festschrift für Universitäts-Professor Hofrat Dr. Paul Kretschmer
Fol. neohell.=Folia neohellenica
IF=Indogermanische Forschungen
IF Anzg.=Anzeiger für Indogermanische Sprach - und Altertumskunde. Beiblatt zu den Indogermanischen Forschungen
Ill.Class.St.=Illinois Classical Studies
Istit. Orient. Nap.=Istituto Orientale di Napoli
JÖB=Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik
JÖBG=Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft
Mél. Diehl=Mélanges Charles Diehl
Mél. Dujcev=Byzance et les Slaves. Études de civilisation, Association des Amis des études archéologiques
Mél. Ed. Delebècque=Mélanges Eduard Delebècque
Mél. Kern.=Mélanges Kern
Mél. Merlier=Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier
Misc. G. Merc.=Miscellanea Giovanni Mercati
Misc. Rossi=Bizantino-Sicula II, Miscellanea... in memoria di Giuseppe Rossi Taibbi
Mitteil. Sem. Or. Spr.=Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen
OCP=Orientalia Christiana Periodica
Philol. Suppl.=Philologus, Supplementband
Philol. Woch.=Philologische Wochenschrift
PNL=Probleme der neugriechischen Literatur
Polych.=Polychordia, Festschrift Fr. Dölger (Byz. Forschungen 1-3, 1966-68)

Polychron. Dölger=Polychronion, Festschrift Fr. Dölger
REB=Revue des études byzantines
REG=Revue des études grecques
RES-EE=Revue des études sud-est européennes
Rev. Intern. d'Onom.=Revue Internationale d'Onomastique
Rhein. Museum f. Philol.=Rheinisches Museum für Philologie
Rom. Philol.=Romance Philology
RSBN=Rivista di studi bizantini e neoellenici
RSBS=Rivista di Studi Bizantini e Slavi
SB=Studi bizantini
SBN=Studi bizantini e neoellenici
Sic. Gymn.=Siculorum Gymnasium
SIFC=Studi italiani di filologia classica
Sill. biz.=Silloge bizantina in onore d Silvio Giuseppe Mercati
S-OF=Süd-Ost Forschungen
Star. Živ.=Starina živaja
St. Byz. Neohell. Neerl.=Studia byzantina et neohellenica neerlandica
St. ist. gr.-rom.=Studii istorice grecoromane
TAPA=Transactions of the American Philological Association
Trav. et Mém.=Travaux et Mémoires
Viz. Vrem.=Vizantiiskij Vremennik
Zeitschr. f. Balkanol.=Zeitschrift für Balkanologie
Zeitschr. f. rom. Philol.=Zeitschrift für romanische Philologie
Zeitschr. f. vergleich. Sprachforsch.=Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung

Δ'. ΛΕΞΙΚΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

Ανδρ., Λεξ.=Ν. Π. Ανδριώτη, Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής
Βλαστού, Συνών.=Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά, Αθήνα 1931
Βλάχ.=Γερασίμου Βλάχου, Θησαυρός της εγκυκλοπαιδικής βάσεως τετράγλωσσος
Γενναδ., Λεξ.=Π. Γ. Γενναδίου, Λεξικόν φυτολογικόν
Δαγκίτσης, Λεξ.=Κ. Δαγκίτσης, Ετυμολογικό Λεξικό της νεοελληνικής
Δημητράκ.=Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης
Ζώη, Λεξ. Ζακ.=Λ. Χ. Ζώη, Λεξικόν φιλολογικόν και ιστορικόν Ζακύνθου
Ζωναρ.=Ioannis Zonarae Lexicon, edidit I. A. H. Tittmann, τόμ. 1-2, Λειψία 1808, ανατ. 'Αμστερνταμ 1967
Ησύχ.=Hesychii Alexandrini Lexicon (έκδ. K. Latte)
Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ.=Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαιδεία, τόμ. 1-12, Αθήνα 1962-8
ΙΛ=Ακαδημία Αθηνών. Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης. Α': Ιστορικόν Λεξικόν της νέας ελληνικής
Κουμαν., Συναγ.=Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων
Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.=Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή νέων λέξεων
Λουκά, Γλωσσάρ.=Γ. Λουκάς, Γλωσσάριον
Παπαδ. Α., Λεξ.=Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικόν Λεξικόν της ποντιακής διαλέκτου
Πάπ.—Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.=Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαιδεία μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσης
Πασπ., Γλωσσ.=Α. Γ. Πασπάτη, Το χιακόν γλωσσάριον
Πρωΐας Λεξ.=Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, επιμελεία Γεωργ. Ζευγώλη, έκδοσις «Πρωΐας»
Πρωΐας Λεξ. Συμπλ.=«Πρωΐας» Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης ορθογραφικόν και ερμηνευτικόν. Συμπλήρωμα
Σούδα=Suidae Lexicon (έκδ. A. Adler)
Σταματ.=Ι. Σταματάκου, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης
Στεφ., Θησ., βλ. Steph., Θησ.
Φωτ., Λεξ.=Photii Patriarchae Lexicon

β') ξενόγλωσσων

Andr., Lex.=Nikolaos Andriotis, Lexicon der Archaismen in neugriechischen Dialekten
Bauer, Wört.=W. Bauer, Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments
Boerio=G. Boerio, Dizionario del dialetto veneziano
Chantraine, Dict. étym.=Pierre Chantraine, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots
Devoto, Diz. etim.=G. Devoto, Avvia-

mento alla etimologia italiana

Du Cange=Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis

Frisk, Wört.=H. Frisk, Griechisches etymologisches Wörterbuch

Garz., Diz.=Dizionario Garzanti della lingua italiana

Germ.=G. Germano, Vocabolario italiano e greco

Gr. d'Hauterive, Dictionn.=R. Grandsaignes d'Hauterive, Dictionnaire d'ancien français, moyen age et renaissance

Greim., Dictionn.=A. J. Greimas, Dictionnaire de l'ancien français jusqu' au milieu du XIV^e siècle, Παρίσι 1968

Lampe, Lex.=G. W. H. Lampe, A Patristic Greek Lexicon

L-S=H. G. Liddell και R. Scott, A Greek-English Lexicon

L-S Κων/νίδη=H. G. Liddell και R. Scott, Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, μετάφρ. Ξ. Μόσχου, επιστασία Μ. Κωνσταντινίδη

L-S Suppl.=H. G. Liddell, R. Scott και H. S. Jones, Greek-English Lexicon, A Supplement

L-S Συμπλ.=H. G. Liddell και R. Scott, Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελλην. γλώσσης

Meursius=Glossarium graecobarbarum

Niermeyer, Med. Lat. Lex.=J. F. Niermeyer, Mediae Latinitatis Lexikon minus

Peek, Lex. Nonn.=W. Peek, Lexicon zu den Dionysiaka des Nonnos, Hildesheim 1968 κε.

Preisigke - Kiessling=F. Preisigke - E. Kiessling, Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden

Rohlfs, Diz. topon.=G. Rohlfs, Dizionario toponomastico e onomastico della Calabria, Ραβέννα 1974

Rohlfs, Et. Wört.=G. Rohlfs, Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität

Segditsas, Naut. Dict.=P. Segditsas, Elsevier's Nautical Dictionary, τόμ. 2, 'Αμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966

Shipp=G. P. Shipp, Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary

Somav.=A. da Somavera, Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας

Sophocl.=E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods

Steph., Θησ.=H. Stephanus, Θησαυρός της ελληνικής γλώσσης

Ε'. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ά.=άρθρο του Λεξικού
άγν. ετυμ.=άγνωστη ετυμολογία
ά. γρ.=άλλη γραφή
αι.=αιώνας
αιτ.=αιτιολογικός
αιτιατ.=αιτιατική πτώση
άκλ.=άκλιτος
αμάρτ.=αμάρτυρος
αμτβ.=αμετάβατος
αναβιβ.=αναβιβασμός
αναγκ. αίτ.=αναγκαστικό αίτιο
ανάγν.=ανάγνωση
ανακ.=ανακοίνωση
αναλογ.=αναλογία, αναλογικώς
ανάτ.=ανάτυπο
αναφορ.=αναφορικός
ανέκδ.=ανέκδοτος
αντίθ.=αντίθετος
αντικ.=αντικείμενο
αντιμετάθ.=αντιμετάθεση
αντων.=αντωνυμία
αόρ.=αόριστος
αοριστολ.=αοριστολογικός
'Απ.='Απαντα
απ.=απαντά
απαρέμφ.=απαρέμφατο
απόλ.=απόλυτος
απορημ.=απορηματικός
απόσπ.=απόσπασμα
απρόσ.=απρόσωπο
αρ.=αριθμός
αραβ.=αραβικός
αραβοτουρκ.=αραβοτουρκικός
αραμ.=αραμαϊκός
αριθμτ.=αριθμητικό
άρν.=άρνηση
αρνητ.=αρνητικός
αρσ.=αρσενικός
αρχ.=αρχαίος
αρχαϊκ.=αρχαϊκός
άσχ.=άσχετος
αυτ.=αυτόθι
αχρον.=αχρονολόγητος
βενετ.=βενετικός
βιβλιοκρ.=βιβλιοκρισία
βλ.=βλέπε
βλάχ.=βλάχικος
βραχυλογ.=βραχυλογικώς
βυζ.=βυζαντινός
γαλλ.=γαλλικός
γεν.=γενική πτώση
γενικ.=γενικότερα
γερμ.=γερμανικός
γεωγρ.=γεωγραφικός
γλωσσ.=γλωσσικός
Γλωσσάρ.=Γλωσσάριο
γρ.=γράφε, γραφή
γραμμ.=γραμματικώς
δεικτ.=δεικτικός
δευτερόκλ.=δευτερόκλιτος
δευτεροπρόσ.=δευτεροπρόσωπος
δήλ.=δήλωση
δηλ.=δηλαδή
δημ.=δημοτικός
διάβ.=διάβαζε
διάγρ.=διάγραψε
διάφ.=διάφορος
διόρθ.=διόρθωσε
διορθώσ.=διορθώσαμε
δίστ.=δίστιχο
διφθογγ.=διφθογγισμός
δοτ.=δοτική πτώση
έγγρ.=έγγραφο
εθν.=εθνικός

εικασ.=εικασία
ειρων.=ειρωνικώς
έκδ.=έκδοση
εκδ.=εκδόσεις, εκδότης, εκδίδει
εκκλ.=εκκλησιαστικώς
ελλειπτ.=ελλειπτικός
ελλην.=ελληνικός
εμπρόθ. προσδιορ.=εμπρόθετος προσδιορισμός
εν.=ενικός
έναρθρ.=έναρθρος
ενδεχομ.=ενδεχομένως
ενδοιαστ.=ενδοιαστικός
ενεργ.=ενεργητικός
ενεστ.=ενεστώτας
ενθύμ.=ενθύμηση
ενν.=εννοείται
επεξηγ.=επεξηγηματικός, -ώς
επεξήγ.=επεξήγηση
επιγρ.=επιγραφή
επίδρ.=επίδραση
επίθ.=επίθετο
επιθετ.=επιθετικός
Επίλ.=Επίλογος
επίρρ.=επίρρημα
επιρρ.=επιρρηματικός, -ώς
επιστ.=επιστολή
επιτ.=επιτατικός, -ώς
επιφ.=επιφώνημα
επόμ.=επόμενος
επών.=επώνυμο
επων.=επωνυμία
ερωτ.=ερωτηματικός, -ώς
εσφαλμ.=εσφαλμένος, -α
ετυμ.=ετυμολογία
ετυμολ.=ετυμολογικό τμήμα άρθρου
ευκτ.=ευκτική
ηθ.=ηθικός
θ.=θέμα
θεολ.=θεολογικός όρος
θετ.=θετικός
θηλ.=θηλυκός
θρησκ.=θρησκευτικώς
ιδιάζ. χρ.=ιδιάζουσα χρήση
ιδιώμ.=ιδιώματα
ιδιωμ.=ιδιωματικός, -ώς
Ιντ.=Ιντερμέδιο

ιταλ.=ιταλικός
κ.=κάτι
κ.ά.=και άλλα
κ.α.=και αλλαχού
κάπ.=κάποιος, -ον, κλπ.
κατάλ.=κατάληξη
καταφ.=καταφατικός
κατηγ.=κατηγορούμενο
κε.=και εξής
κεφ.=κεφάλαιο
κλ.=κλίση
κλητ.=κλητική
κοιν.=κοινός, -ώς
κοινότ.=κοινότατο
κ.π.α.=και πολλαχού αλλαχού
κρητ. κ.=κρητικά κείμενα
κριτ. υπ.=κριτικό υπόμνημα
κτητ.=κτητικός, κτητικά
κ.τ.ό.=και τα όμοια
κυριολ.=κυριολεκτικώς
κύρ. όνομ.=κύριο όνομα
κώδ.=κώδικας
λ.=λέξη, λήμμα
λαϊκ.=λαϊκός
λατ.=λατινικός
λόγ.=λόγιος
μεγεθ.=μεγεθυντικός
μέλλ.=μέλλοντας
μέσ.=μέσος
μεσν.=μεσαιωνικός
μεταπλ.=μεταπλασμός
μεταφ.=μεταφορικώς
μετρ. αν.=μετρική ανάγκη
μετων.=μετωνυμικώς
μόρ.=μόριο
μτβ.=μεταβατικός
μτγν.=μεταγενέστερος
μτξ.=μεταξύ
μτχ.=μετοχή, μετοχικός
ναυτ.=ναυτικός όρος
νεοελλ.=νεοελληνικός
νομ.=νομικός όρος
όνομ.=όνομα
ονομ.=ονομαστική
ονοματοπ.=ονοματοποιία
ό.π.=όπου παραπάνω
οριστ.=οριστική

ουδ.=ουδέτερο
ουσ.=ουσιαστικό
ουσιαστικοπ.=ουσιαστικοποιημένος
παθητ.=παθητικός
παλαιογρ.=παλαιογραφικός
παλαιότ.=παλαιότερος
παπυρ.=παπυρικό κείμενο
παράγ.=παράγωγο
παραγ.=παραγωγή
παραθ.=παραθετικά
παρακελευσμ.=παρακελευσματικός
παράλ.=παράλειψη, παράλειψε
παραλ.=παραλείπεται, -ονται
παράλλ.=παράλληλος
παραπ.=παραπομπή, παραπεμπτικός
παράρτ.=παράρτημα
παρατ.=παρατατικός
παρεκτεταμ.=παρεκτεταμένος
παρετυμ.=παρετυμολογία
παρκ.=παρακείμενος
παρων.=παρωνύμιο
πβ.=παράβαλε
πιθ.=πιθανώς
πληθ.=πληθυντικός
ποιητ. αίτ.=ποιητικό αίτιο
πολλ.=πολλαχού
πραγμ.=πραγματολογικώς
προβηγκ.=προβηγκιανός
προέλ.=προέλευση
προηγ.=προηγούμενος
πρόθ.=πρόθεση
προθετ.=προθετικός
προκ.=προκειμένου
πρόσ.=πρόσωπο
πρόσθ.=πρόσθεσε
προστ.=προστακτική
προσφών.=προσφώνηση
προσωποπ.=προσωποποίηση
πρότ.=πρότεινε
προφ.=προφανής, προφανώς
πρωτόκλ.=πρωτόκλιτος
ρ.=ρήμα
ρηματ.=ρηματικός
ρωσ.=ρωσικός
σ.=σελίδα
σήμ.=σήμερα
σημ.=σημείωση

σημασ.=σημασία
σημασιολ.=σημασιολογικό τμήμα άρθρου
σημερ.=σημερινός
σπανιότ.=σπανιότατο, -τα
στ.=στίχος
στερ.=στερητικός
συγγ.=συγγενικός
συγκ.=συγκοπή
συγκριτ.=συγκριτικός
συμπερασμ.=συμπερασματικός
συμφ.=συμφυρμός
συν.=συνήθως
σύνδ.=σύνδεσμος
συνεκδ.=συνεκδοχή, συνεκδοχικά
συνεκφ.=συνεκφορά
συνηθέστ.=συνηθέστατος
σύνθ.=σύνθεση
συνθ.=συνθετικό
συνίζ.=συνίζηση
σύντ.=σύνταξη
συνών.=συνώνυμο
σύστ.=σύστοιχο
συχν.=συχνά
συχνότ.=συχνότατο, -τα
σχ.=σχήμα
σχετ.=σχετικός
σχηματ.=σχηματισμός, σχηματίζεται
σχόλ.=σχόλιο
Σχολ.=Σχολιαστής
τ.=τύπος
τεύχ.=τεύχος, τεύχη
τίτλ.=τίτλος
τόμ.=τόμος
τοπ.=τοπικός
τοπων.=τοπωνύμιο
τουρκ.=τουρκικός
τραγ.=τραγούδι
τριτόκλ.=τριτόκλιτος
τριτοπρόσ.=τριτοπρόσωπος
τροπ.=τροπικός
τσακων.=τσακωνικός
τυπογρ.=τυπογραφικός
τυπολ.=τυπολογικό τμήμα άρθρου
υβριστ.=υβριστικώς
υπερθ.=υπερθετικός
Υπόθ.=Υπόθεση
υποθ.=υποθετικός

υποκ.=υποκείμενο
υποκορ.=υποκοριστικό
υποτ.=υποτακτική
υποτιμ.=υποτιμητικός
φρ.=φράση
Χορ.=Χορικό
χρ.=χρήση
χρον.=χρονικός
χφ=χειρόγραφο
χφφ=χειρόγραφα
χ. χρον.=χωρίς χρονολογία

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ουδέτερο επιθέτου με χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου αν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστωτικός τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δεν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δεν ανάγεται χωρίς δισταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαϊστικός ή νεωτεριστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαϊστικός και ο νεωτεριστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ-αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιάζουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότυπες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δεν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή βραχυγραφίας δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, αν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυπριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.).

Καμιά φορά πριν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρόγραφο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλου αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη (περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βοσκού», έκδ. Ioannou) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή, που αποτελείται από τόμους περισσότερους από ένα, χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας, για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγ-

ματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δεν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά (βραχυγραφημένο, αν είναι η περίπτωση) το όνομα του ερευνητή και (βραχυγραφημένος πάλι, αν είναι η περίπτωση) ο τίτλος του περιοδικού.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δεν παίρνουν χαρακτηρισμό *(αρχ. ή μτγν.)*, αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με αισθητή τυπογραφική αραίωση ανάμεσα στους δύο στίχους.

Όταν μιας αρχαίας λέξης υπάρχουν νεότεροι τύποι, όχι όμως και νεότερες σημασίες, το άρθρο δεν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη του παραθέματος που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση κειμένου που κατά κύριο λόγο τη χρησιμοποιούμε στο Λεξικό, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμένη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί (εσφαλμένα βέβαια) η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διάρθρωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα του τόμου Α', σ. ιδ', ιε', ις', καθώς και των τόμων Δ', σ. ιε' κε. και Ε', σ. ιβ'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Σελίδα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ . . . . . ζ'

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ . . . . . θ'

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ . . . . . ιδ'

Α'. Κειμένων:
α') επώνυμων . . . . . ιδ'
β') ανώνυμων . . . . . ιε'

Β'. Μελετητών και μελετημάτων:
α') ελληνόγλωσσων . . . . . ιζ'
β') ξενόγλωσσων . . . . . κε'

Γ'. Συλλογέων και ανθολόγων . . . . . λ'

Δ'. Λεξικών . . . . . λ'

Ε'. Τιμητικών τόμων . . . . . λα'

ϛ'. Πεπραγμένων συνεδρίων . . . . . λα'

Ζ'. Παράρτημα: Πίνακας εκδοτών κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη των εννέα τόμων του Λεξικού . . . . . λβ'

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Α'. Κειμένων:
α') με ελληνικό τίτλο . . . . . λς'
β') με ξένο τίτλο . . . . . μδ'

Β'. Μελετητών και μελετημάτων:
α') ελληνόγλωσσων . . . . . με'
β') ξενόγλωσσων . . . . . μη'

Γ'. Περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών Ακαδημιών και συνεδρίων:
α') σε ελληνική γλώσσα . . . . . να'
β') σε ξένη γλώσσα . . . . . νγ'

Δ'. Λεξικών :
α') ελληνόγλωσσων . . . . νε'
β') ξενόγλωσσων . . . . νε'

Ε'. Γραμματικών και άλλων λεξικογραφικών όρων και λέξεων . . . . . . νζ'

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ . . . . . . ξα'

ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ 1

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ ΣΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ 391

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ 415

κροκώδης, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κροκώδης*.

Που έχει το χρώμα του κρόκου, κίτρινος: *το λευκόν επιμελώς χωρίσας του κροκώδους* Ιερακοσ. 454^4.

κρομμύδιν το, Προδρ. III 295, 305 κριτ. υπ., 412c, Ασσίζ. 245^5, 496^{8-9}, Σπανός (Eideneier) Β 204· *κ ρ ε μ μ ύ δ ι (ν),* Ιατροσ. κώδ. φ4β', Γαδ. διήγ. (Wagn.) 330, Γαδ. διήγ. 13· *κ ρ ο μ μ ύ δ ι (ν),* Γαδ. διήγ. (Wagn.) 14, Γαδ. διήγ. 330, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1453.

Το ουσ. *κρομμύδιον,* που απ. σε σχόλ. (L-S). Η λ. σε παπυρ. του 4.-5. αι. (Βλ. Καλλέρ., ΕΕΒΣ 23, 1953, 702 σημ. 1) και στα Γεωπονικά (L-S, λ. *κρομμύδιον*). Λ. *κρεμμύδιον* στο Meursius (λ. *κρεμέδι, κρεμμύδιον*). Ο τ. *κρεμμύδι* στο Du Cange (λ. *κρεμέδι*) και σήμ. Ο τ. *κρομμύδι* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 622) και στο ποντιακό ιδίωμ., όπου και ο τ. *κρεμμύδιν* (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κρεμμύδι: *αν...ζητήσει* (εvv. *ο μοναχός*) *βρώσιμον, ψωμίτσιν και κρομμύδιν* Προδρ. III 412.

Κρομμύδιος ο, Πωρικ. Α 20, Πωρικ. Ρ 107^1, Πωρικ. V 31, 69· *Κ ρ ε μ μ ύ δ ι ο ς.*

Προσωποπ. του ουσ. *κρομμύδιν* με αλλαγή γένους: *επήδησεν ο κυρ Κρεμμύδιος μετά κοκκίνης στολής* Πωρικ. Ζ 27.

κρομμυδίτσιν το, Προδρ. IV 129e, κριτ. υπ.

Από το ουσ. *κρομμύδιν* και την κατάλ. *-ίτσιν.*

Μικρό κρεμμύδι: *ψήσετε μικρούτσικον κεφάλιν κρομμυδίτσιν* αυτ. III 412c χφ. g, κριτ. υπ.

κρομμυδολέων ο.

Από τα ουσ. *κρομμύδιν* και *λέων.*

(Πιθ.) μεγάλο κρεμμύδι: *βάνουσι...κρομμύδια... και πυρ εξάπτουσι πολύ κατά του κακκαβίου* (παραλ. 1 στ.)· *εκεί να είδες τον χορόν των κρομμυδολεόντων* Προδρ. III 295c χφ. V, κριτ. υπ.

κρόμμυδος ο.

Από το ουσ. *κρομμύδιν* και τη μεγεθ. κατάλ. -ος. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 622).

Μεγάλο κρεμμύδι: *των γαρ κρομμύδων δάκνει με συντόμως η δριμύτης* Προδρ. III 305 χφφ. VSA, κριτ. υπ.

κρομμυδόσπορος ο.

Από τα ουσ. *κρομμύδιν* και *σπόρος.*

Σπόρος του κρεμμυδιού: *Λαβών κρομμυδόσπορον και του κισσού την πίσσαν και κάπνισον τους οδόντας* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 98^{5}.

κρομμυδοφύλαξ ο.

Από τα ουσ. *κρομμύδιν* και *φύλαξ*.

Φύλακας κρεμμυδιών: *εκείνος* (ενν. *εν*') *δοχειάριος, συ δέ κρομμυδοφύλαξ* Προδρ. III 63.

κρονόληρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κρονόληρος*.

Φλύαρος, ξεμωραμένος: *ένα κρονόληρον γερόντιον* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 26^{61}.

κροντήρι το, βλ. *κρωντήρι*.

κρόσσι το· *γ ι ρ ό σ σ ι*.

Το μτγν. ουσ. *κροσσίον*. Η λ. και σήμ. Απίθανος ο συσχετισμός με το ποντιακό *γορόσιν* (ή *κρόσιν*)=γρόσι.

Κρόσσι: *είχε και εις τον γύρον της εκείνη η κορόνα αμέθυστους πολύτιμους και εύμορφα ζαφείρια και εξ αυτής εκρέμονταν γιρόσσια μακρέα, ήσασι τρία δεξιά κ' εξ ευωνύμων τρία* Αρσ., Κόπ. διατρ. [992].

κροταλίζω· *κ ο υ ρ τ α λ ί ζ ω,* Προδρ. III 295f χφφ. gCSA, κριτ. υπ.· *κ ρ ο υ τ α λ ί ζ ω,* Προδρ. III 295d χφ. V, κριτ. υπ. (έκδ. *κρουσταλίζουν*· διορθώσ.), 295f χφ. V, κριτ. υπ.

Το αρχ. *κροταλίζω*. Τ. *κουρταλώ* και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, 191). Η λ. και σήμ.

α) Χτυπώ (ή παίζω) τα κρόταλα· κάνω θόρυβο· (εδώ μεταφ.): *πώς κουρταλίζουν* (ενν. *τα κρομμύδια*) *έμνοστα και κρούσιν και κλοτσάτα* (έκδ. *κλωστάτα*· διορθώσ.) Προδρ. III 295d χφ. g, κριτ. υπ.· **β**) χτυπώ την πόρτα: *Επήγα κ' εκουρτάλισα στον 'Αδη να με ρίξου και δίχως μετά λόγου σου να 'μαι δε θα μ' ανοίξου* Ζήν. Ε' 343.

κρόταλον το, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 511· *κ ο ύ ρ τ α λ ο (ν),* Δεφ., Λόγ. 570.

Το αρχ. ουσ. *κρόταλον*. Ο τ., από μετάθεση του *ρ* (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 82-3), απ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Η λ. και σήμ.

1) Κρόταλο: Βίος Αλ. 1893. **2**) (Προκ. για γάμο) χειροκροτήματα (Για τη σημασ. και γενικ. για τη χρ. της λ. βλ. Πολ. Ν., Παροιμ. Α' 579, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ' 452 και Δετοράκη, Τραγ. Κρήτ. 216): *κάλλιον να μη 'χαν βλογηθείν, να μη 'χαν βάλειν κλίμα, τα κούρταλα να λείπασιν και πάσα άλλον κρίμα* Γεωργηλ., Θαν. 441. **3**) (Από ευφημισμό) φασαρία, ενόχληση, μπελάς: *Τα λόγια της* (ενν. *της γυναίκας σου*) *παράκουε και άφες να περάσου* (παραλ. 4 στ.), *είτα και θέλεις κούρταλα, θες τα 'χει καθημέρα* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 318.

κρόταφος ο, Ιατροσ. κώδ. ,αη', Χίκα, Μονωδ. 35^{70}.

Το αρχ. ουσ. *κρόταφος*. Τ. *κούτραφος* και σήμ. ιδιωμ. (Φιλ., Γλωσσογν. Γ' 188)· πβ. και τα παλαιότ. *κότροφος* και *κότραφος* (Kahane, Ill. Class. Stud. 3, 1978, 218).

Κρόταφος, μηλίγγι: Δούκ. 65^{13}.

κροτίζω, Χρον. Μορ. Ρ 3840, 5336, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 725, 728, Θησ. (Foll.) I 87, Θησ. Β' [6^{5}, 68^{3}], Ε' [81^{1}].

Από τον αόρ. του *κροτώ* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. και σήμ. στη Σκιάθο στον τ. *κρουτίζου* (Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ. Γ' 278).

I (Ενεργ.) φοβίζω, τρέπω σε φυγή: *δεύτερον τους εκρότισαν, του κατηφόρου εστρέψαν* Χρον. Μορ. Η 5389. **II** (Μέσ.) φοβούμαι: *μη ελθούν αφνίδια απάνω μας, τίποτε κροτιστείτε, αλλά ως ανθρώποι* (έκδ. *άνθρωποι*· διορθώσ.) *φρόνιμοι... στερέα σταθείτε* Χρον. Μορ. Η 5364.

κροτισμός ο.

Από το *κροτίζω*. (Πβ. αρχ. ουσ. *κροτησμός*). Η λ. στο Βλάχ.

Εκφοβισμός: *η όλη δύναμις αυτού έναιν ο κροτισμός του· ο φόβος του ο άμετρος εκρότισε τον κόσμον* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 724.

κρότος ο, Προδρ. III 194, Διγ. Ζ 291, 3332, Ηπειρ. 235^{17}, Βυζ. Ιλιάδ. 374, 385, 404, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 443, 600, 954, Ιστ. πολιτ. 73^{17}.

Το αρχ. ουσ. *κρότος*. Η λ. και σήμ.

1α) Δυνατός ήχος, θόρυβος: *μετά βοής και κραυγής και ορμής και κρότων και οργάνων κατά των Ρωμαίων εισβάλλετε* Καναν. 72C· *ως δράκων κρότον έποικεν, ως λέων εβρυχίστην* Αχιλλ. Ν 1303· **β**) ήχος μουσικού οργάνου: *κρότους αυλών και μουσικών συναγαγόντες πλήθος τω βασιλεί συνέχαιρον* Αχιλλ. Ν 668. **2**) Χειροκρότημα, επευφημία: Ηπειρ. 216^{13}. **3α**) Σύγχυση, ταραχή: *'‹Η›κουσεν ουν ο αμιράς του καίσαρος τον δρόμον, ορμήν και γενναιότηταν, έλαβε μέγαν κρότον* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 306· **β**) φήμη: *ανδρός ουχ υπενέγκατε κρότον τριβολιμαίου* Βίος Αλ. 1935.

κρότος το, Χρον. Μορ. Η 5401, 5406, 5408.

Από το ουσ. *κρότος* (ο) με αλλαγή γένους (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 42). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Χατζιδ., ό.π. και Βογιατζ., Γλώσσα 'Ανδρ. 183).

1) Δυνατός θόρυβος: *η σκληριά και ο θυμός, αντάρα και το κρότος της φουσκωμένης θάλασσας* Θησ. Η' [3^{1}]. **2**) Φόβος, ταραχή: *Της όποιας γαρ το έλα της έδωσε τόσο κρότος* (παραλ. 1 στ.), *ότι όλοι τους εστέκασι με φόβον τρομασμένοι* Θησ. (Schmitt) 339 IX 5. **Φρ. α**) *παίρνω το κρότος*=καταλαμβάνομαι από φόβο: *οι Αλαμάννοι εσπάραξαν κι' απήρασι το κρότος* Χρον. Μορ. Η 4034· **β**) *θέτω εις κρότος*: βλ. ά. *θέτω* Α'2.

κροτώ, Καλλίμ. 2475, Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 96, Χρον. Μορ. Ρ 5389, Πανάρ. 68^{23}, 74^{5}, Αχιλλ. Ν 670, Καναν. 72Α, Δούκ. 153^{10}, 253^{22}, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 162^{45}.

Το αρχ. *κροτέω*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1**) Χτυπώ κ. προκαλώντας κρότο: *οι μέν επολεμίζασιν... οι δέ λουρπάρδες έσυρναν, τον τοίχον εκροτούσαν* Θρ. Κων/π. (Mich.) 104. Φρ. *κροτώ τας παλάμας*= χειροκροτώ: *έχαιρον άμα και σκιρτώντες ευθύμουν, τας παλάμας εκρότουν* Καναν. 80Β· *κροτώ κάπ.*=επιδοκιμάζω με χειροκροτήματα την ενέργεια κάπ.: *το πλήθος ανεβόησεν τον άνακτα κροτούντες* Καλλίμ. 2474· *κροτώ πόλεμον*=κάνω, διεξάγω π.: *κροτήσας πόλεμον νικά κατά κράτος ο βασιλεύς και διώκει αυτούς* Πανάρ. 77^{15}. **2**) Αναχαιτίζω, σταματώ: *σπευδόμενος του καίσαρος την δύναμιν κροτήσαι και την ορμήν του δρόμου του μεταβαλείν εκείσε* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 513. **3**) (Προκ. για έγχορδο μουσικό όργανο) χτυπώ τις χορδές: *κρότησον την κιθάραν σου και μετεώρισόν μοι* Διγ. Ζ 2871. **4**) Συγ-

κροτώ: *εν δέ τω έτει εκείνω έπλει και ο βασιλεύς Ιωάννης εν Ιταλία συν τω πατριάρχη κυρ Ιωσήφ...κροτήσαι την σύνοδον* Δούκ. 265^{17}. **Β'** Αμτβ. **1**) Χειροκροτώ: Φλώρ. 706. **2**) Προκαλώ «θόρυβο», κάνω μεγάλη εντύπωση, αποκτώ φήμη: *οι μάθησές του ...τρέχουσι και κροτούσι και πανταχού ως σάλπιγγες τον καταμαρτυρούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 141^{11}.

κρούβγω, βλ. *κρύπτω*.

κρουβίζω, Τζάνε, Κρ. πόλ. 341^{16}, 457^{10}, 485^{6}.

Από το *κρύβω-κρούβω* με επίδρ. ρ. σε *-ίζω*.

I (Ενεργ.) σκεπάζω, καλύπτω: *Ο Τούρκος πλήσια να πετά μπάλες για να χαλούσι τα σπίτια, τα καμπαναριά, όλοι να κρουβιστούσι* αυτ. 155^{2}. **II** (Μέσ.) κρύβομαι, καλύπτομαι, προφυλάγομαι: *Επήγαν* (ενν. *οι Τούρκοι*) *κ' εκρουβίστηκαν σε κάστρη να μπορούνε, αν πάσινε τα φράγκικα, ποτέ να μη τα βρούνε* αυτ. 436^{19}· *Πολλοί απομείνασιν εκεί νεκροί και λαβωμένοι κ' εφύγαν κ' εκρουβίζουντα οι καταφρονεμένοι* αυτ. 297^{24}· *Οι Τούρκοι εδίδαν πόλεμον δίχως να κρουβιστούσι κ' εστέκανε με τ' άρματα για να τους καρτερούσι* αυτ. 384^{1}.

κρουβιστός, επίθ.

Από τον αόρ. του *κρουβίζω* και την κατάλ. -τός.

Κρυμμένος: *'Οταν εβλέπα το πουλί* (ενν. *οι πουλολόγοι*) *κ' ήθελα του ξαμώνει, ο Τούρκος ήτον κρουβιστός κ' ήθελε τους σκοτώνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 332^{18}.

κρουσάρης ο, βλ. *κουρσάρης*.

κρουσάρικος, επίθ., βλ. *κουρσάρικος*.

κρουσάρος ο, βλ. *κουρσάρος*.

κρουσεμός ο, βλ. *κουρσεμός*.

κρουσεύ(γ)ω, βλ. *κουρσεύω*.

κρουσιά η, βλ. *κουρσία*.

κρουσιάρης ο, βλ. *κουρσάρης*.

κρούσμα το, Προδρ. IV 88, Ερμον. Π 298, Χρον. Τόκκων 169, Θησ. Ε' [73^{3}], Θησ. (Foll.) I 73, Μάρκ., Βουλκ. 349^{27}, Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΙΒ 261, Αχέλ. 2125.

Το μτγν. ουσ. *κρούσμα* (L-S, λ. *κρούμα*). Η λ. και σήμ.

1) Χτύπημα: *δέδωκέ μοι ραβδέαν και μετ' αυτού του κρούσματος απήρε το ραβδίν μου* Διγ. Ζ 2997· *από την πείναν μου δύναμιν ουδέν είχα και το βαρύν το φόρτωμαν κι' από το δόσμαν κρούσμαν έτρεμαν τα ποδάρια μου* Συναξ. γαδ. 237. **2α**) Σφαγή: *Αφόν γαρ το ωμότατον κι' ανελεήμον κρούσμα* (παραλ. 1 στ.), *οπού εποίκαν στην αρχήν στον κάμπον του θεάτρου, ο κορνιακτός εχάθηκε εκ το πολύν το αίμα* Θησ. Η' [86^{1}]· **β**) τραύμα: *λαβωμένος με κρούσμα μέγα κ' έστοντα τ' έχει τονε ρωτούσαν* Αχέλ. 1890· **γ**) κραυγή πόνου ύστερα από κτύπημα: *από το κρούσμα εγροίκησεν κ' εσκότωσεν τον Κάη* Χούμνου, Κοσμογ. 269. **3**) 'Ηχος από κτύπημα χορδής· μουσική, μελωδία: *την θαμπούραν του έκρουεν Ακρίτης ο γενναίος και συνήδε τω κρούσματι μετά της κόρης άμα* Διγ. Ζ 4066.

κρουσμός ο.

Από τον αόρ. του *κρούω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Χτύπημα, σύγκρουση: *όσους βρισμούς και αν ήκουα, όσους κρουσμούς και αν είδα, ποσώς ου παρεδώσαν τη* (έκδ. [*ποσώς*] *ουκ επαρεδιδόσαν τη*· διορθώσ.) Θρ. Κων/π. (Mich.) 20.

κρούσος το, βλ. *κούρσος*.

κρούσταλλ-, κρουστάλλ- και **κρουσταλλ-,** βλ. *κρύσταλλ-, κρυστάλλ-* και *κρυσταλλ-*.

κρουταλίζω, βλ. *κροταλίζω*.

κρουφ-, βλ. *κρυφο-*.

κρουφά, επίρρ., βλ. *κρυφά*.

κρουφο-, βλ. *κρυφο-*.

κρούω, Γλυκά, Στ. 299, Καλλίμ. 1338, Διγ. Ζ 331, 1605, 2920, 3084, 3088, 3654, 4065, Διγ. (Trapp) Esc. 827, Χρον. Μορ. Η 7062, Χρον. Μορ. Ρ 1527, 3863, Λίβ. Sc. 1210, Ιμπ. 127, 424, Διγ. 'Ανδρ. 326^{11}, $349^{3,13}$, 378^{6}, 380^{32}, 402^{31}, 403^{3}, Ερωτόκρ. Α' 468, Β' 460, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2462, Τζάνε, Κρ. πόλ. 284^{12}, 343^{3}, 346^{13}· β' εν. *κ ρ ο υ ς,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 297 κριτ. υπ., Αχιλλ. L 1012, 1183, Κυπρ. ερωτ. 30^{6}· γ' εν. *κ ρ ο υ,* Προδρ. IV 325, Ασσίζ. 18^{1}, 73^{4}, 154^{1}, 265^{1}, 322^{2}, 405^{18}, 451^{23}, Συναξ. γαδ. 310, Φλώρ. 1633, Αχιλλ. L 1201, Χούμνου, Κοσμογ. 1866, 2315, Λίβ. Esc. 2543, Λίβ. Ν 2044, Ερωτόκρ. Β' 1606· γ' πληθ. *κ ρ ο υ ν,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 229, Αχιλλ. Ν 1329, Χρον. Τόκκων 252, Θησ. Η' [28^{2}], Αρμούρ. 60, Σαχλ., Αφήγ. 104, Τζάνε, Κρ. πόλ. 276^{15}· *κ ρ ο ύ γ ω,* Τρωικά 534^{17}, Διγ. (Trapp) Esc. 1165, 1166, Αχιλλ. Ο 572, Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 105, Χρον. Τόκκων 252, Θησ. Β' [54^{4}], Ι' [7^{8}], Ch. pop. 35, Χούμνου, Κοσμογ. 2277, Αγν., Ποιήμ. Β' 18, 22, Αχέλ. 1016, 1504, 1994, Πανώρ. Γ' 429, Ερωφ. Ε' 117, Φαλλίδ. 79, Ιστ. Βλαχ. 896, 2058, Διγ. 'Ανδρ. 377^{6}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 428, 830, Β' 460, 1096, 1606, Συναδ., Χρον. 44, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 184, Τζάνε, Κρ. πόλ. 150^{14}, 263^{24}, 276^{13}, 523^{2}, 530^{20}· *κ ρ ο υ ώ,* Προδρ. III 325r χφφ. CSA, κριτ. υπ., IV 87, Ερμον. Χ 263· *κ ρ ω,* Προδρ. III 325r χφ. g, κριτ. υπ., Διγ. (Trapp) Esc. 1270, Γαδ. διήγ. (Wagn.) 447· μτχ. παρκ. *κ ρ ο υ σ μ έ ν ο ς* και *κ ρ ο υ μ έ ν ο ς*.

Το αρχ. *κρούω*. Οι τ. των β' και γ' εν. *κρους* και *κρου* και του γ' πληθ. *κρουν* από συναίρεση του θεματικού και του καταληκτικού φωνήεντος. Ο τ. *κρούγω* στο Du Cange (λ. *κρούγειν*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κρούω*, Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 31 και Andr., Lex., λ. *κρούω*)· για την ανάπτυξη του *γ* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 423. Ο τ. *κρουώ* από μετρ. αν. Για τον τ. *κρω* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 215. Η λ. και σήμ. στη Χίο ('Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 38). Τ. *κρούζω* σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 622 και Χατζ., Διασπ. 234) και *κρούννω* στην Κάτω Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört., λ. *κρούω*).

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Κτυπώ κάπ. ή κ.: Πόλ. Τρωάδ. 576, Φορτουν. (Vinc.) Β' 40, Ερωφ. Ε' 108· (με είδος σύστ. αντικ. τις λ. *κοπανιά, κόρπον*) δίνω κτύπημα, κτυπώ (κάπ.): *κατέχει εκείνος πού κτυπά, την κοπανιά όντε κρούγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1574· **β**) (με άμεσο αντικ. τις λ. *κλοτσιά, σφονδυλέα, φουσκία*) δίνω (σε κάπ.) κλοτσιά, γροθιά, χαστούκι: *κρούει κλοτσιά, γκρεμνίζει την κάτω στον καταρράκτην* Περί γέρ. 106· *τους μέν ραβδέας έκρουε, τους δ' άλλους σφονδυλέας* Διγ. Ζ 1618· **γ**) (με άμεσο αντικ.

τις λ. *κερατέα, κονταρέα, ραβδέα, ρομφαία, σουγλεά, σπαθέα*) κτυπώ (κάπ.) με κέρατο, κοντάρι, κλπ., αντίστοιχα: *σείει το κεφάλιν του, κρούει τον κερατέα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1020· *είς απ' εκείνους... αποτολμά και κρούει τον στο στήθος κονταρέα* Αχιλλ. N 1321. **2**) (Με αντικ. τη λ. *θύρα*) κτυπώ την πόρτα: Προδρ. I 183. **3**) Ορμώ εναντίον κάπ., επιτίθεμαι: *Μη θηρίον σε έκρουσε και ετάραξε φόβος;* Διγ. Z 1776. **4**) Φονεύω: *Ερίχνασίνε λουμπαρδές στην μέσην και των κρούγαν και 'ποθαμένους έβλεπες κ' ήτον εις πάσαν ρούγαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 283^{13}· *Τις έτεινε μέρος τόξου...και έκρουσε στρουθία* Rechenb. (Vog.) 90^{1}. **5**) Εκδικούμαι: *Α, βρομισμένη..., επεθύμησές με να σ' έχω...και εγώ δε. εθέλησα να ποίσω αντροπήν έσσω του αφέντη μου και διά τούτον μου κρούεις τούτον τον πικρόν θάνατον* Μαχ. 574^{16}. **6α**) Χτυπώ τις χορδές, παίζω κάπ. έγχορδο μουσικό όργανο: Διγ. (Trapp) Esc. 826, Απολλών. (Wagn.) 755· **β**) φυσώ, κάνω κάπ. πνευστό όργανο να ηχήσει: *κρουν τα* (ενν. *τα κερατοβούκινα*) *και φωνάζουσιν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 608· *Κρούοντες γαρ τας του πολέμου σάλπιγγας* Έκθ. χρον. 73^{31}· **γ**) παράγω (συνθηματικό) ήχο κτυπώντας κ. (μεταλλικό ή ξύλινο): *κρούων ευθύς τον κώδωνα άπαντες υπεχώρουν* Διγ. Z 4052· *Καμπάνες δεν σημαίνομεν μηδέ τα σημαντήρια, τα ξύλα κάπου κρούουσιν έξω στα μοναστήρια* Ιστ. Βλαχ. 2660· **δ**) (με αντικ. τη λ. *'λάρμα*) κτυπώ συναγερμό: *Ως δέ είδον τις ένι και ήκουσαν ότι «ήλθομεν ή να μας δώσητε το κάστρον ή να το επάρομεν...» κρούσαντες 'λάρμα συνήχθησαν βία πάντες οι εκτός εντός* Σφρ., Χρον. μ. 30^{13}. **7**) Κτυπώ κ. με βολή όπλων, πυροβολώ, κανονιοβολώ: *τα καστέλλια αρχίζουνε να κρούνε στο καράβι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 372^{20}· *Είκοσι έστεσε φορτιά και κρούγασίνε πάντα και κάθα βόλι εξύγιαζεν λίτρες 'κατόν τριάντα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 477^{15}. **8**) Σείω, κινώ κ.: *άνεμος ημερούτσικος έκρουσεν τα δένδρα* Αχιλλ. L 746· *να εγένετον ο ουρανός καράβιν* (παραλ. 2 στ.) *και να τον έκρουε σεισμός και να 'πεφταν οι πίροι* Κρασοπ. 28. **9**) Βάζω φωτιά, ανάβω κ. (Βλ. και Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 22): *αλλ' ουδέ εγώ ήμουν χωρικός να μη το κρού' να εξάπτει* Προδρ. III 325r χφ. H, κριτ. υπ. **10**) (Προκ. για άνεμο) κτυπώ, προσβάλλω: *ο λεβάντες σε κρούει απομπρός* Πορτολ. A 51^{3}. **11**) (Προκ. για αρρώστια) προσβάλλω: *κρούσας αυτόν το βουβωνικόν πάθος ετελεύτησεν* Έκθ. χρον. 68^{13}. **Β'** Αμτβ. **1α**) Κτυπώ· φτάνω: *η θάλασσα κρούει εις την πόρταν του μοναστηριού* Συναδ., Χρον. 43· **β**) προσκρούω, κτυπώ, πέφτω πάνω σε κ.: *έν...εκ των παίδων μου έπεσεν εκ του ύψους και κρούσαν κάτω έκειτο ώσπερ νεκρόν αυτίκα* Προδρ. I 209· *Οπού γυναικός ακούει εις χοντρόν παλούκι κρούει* Αιτωλ., Βοηβ. 231· *περιπατώ χωρίς το φως και κρούω εις τα τείχη* Ριμ. Βελ. 709. **2**) Σπάζω: *Οι σάρκες και τα αίματα, τα κόκκαλα να κρούνε κ' εις τούτο πλήσιους είδαμε τότες να νεκρωθούνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 172^{27}. **3**) Κάνω επίθεση, επιτίθεμαι εναντίον κάπ.: *το πού να κρούσουν πρότερα συμβούλιον εκάμα* Αχέλ. 298. **4**) Συγκρούομαι, πολεμώ: *εμάχοντο από καρδίας...και εκρούγασιν ώσπερ λέοντες μέσα εις τας συντάξεις των Ελλήνων* Τρωικά 526^{12}· *Ο πόλεμος ο φοβερός... εκράτει από το ταχύ έως το μεσημέρι. Ολημερίς εκρούγασιν* Διακρούσ. 79^{17}. **5**) Ηχώ: *ανέτειλεν ο ήλιος λαμπρός, ηγλαϊσμένος και τα παιγνίδια έκρουσαν, όργανα του φουσσάτου* Αχιλλ. N 327· *Το* de *η καμπάνα σού 'μαθε με δυσκολιά μεγάλη, μόλο που κρούγει* din din don *και ξανακρούγει πάλι* Στάθ. (Martini) B' 152. **6**) Κείμαι, βρίσκομαι: *η αναπά γη ρηγάτικη του Σαν Τεμένικου κρούει προς εκεί* Μαχ. 408^{6}. **7**) (Προκ. για άνεμο) φυσώ, πνέω κόντρα σε κάπ.: *Αν υπάς με άνεμον εις το μεσημέριν,..από ομπρός σου κρούει και θέλεις να βάλεις την πλώρην σου εις τον γαρμπή και δεν ημπορείς,...* Πορτολ. A 58^{6}. **8**) (Προκ. για τον ήλιο) φωτίζω: *Θεωρείς τον ήλιον,..αυτός πάντοτε φωτεινός είναι και κρούει εις βρομερά και ευώδη* Πηγά, Χρυσοπ. 260(27)· *ολόλαμπρος γαρ ήτονε* (ενν. *ο οίκος*), *έλαμπεν ως τον ήλιον, όταν ο ήλιος έκρουε, άστραπτεν ως το φέγγος* Θησ. Z' [38^{4}]. **II** Μέσ. (με ενεργ. σημασ.) κτυπώ,

επιτίθεμαι: *Οί και σφοδρώς την Αφρικήν εκρούοντο κ' ερράγη* Αξαγ., Κάρολ. E' 959.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.: **α**) έκπληκτος, εμβρόντητος: *φοβερά σημάδια εγεννηθήκαν κ' εις ολωνών τα μάτια ...φανήκαν* (παραλ. 2 στ.)*...και όλοι εμείναμε κρουμένοι* Πιστ. βοσκ. IV 3, 167· **β**) απατημένος (σύζυγος): *ο κρουσμένος, όταν κοιμάται, ως το ξύλον δεν γροικάται* Συναξ. γυν. 759· *όταν έλθει ο κακομοίρης, ο κρουσμένος νοικοκύρης έξω απέ το σπίτι να έβγει και αυτή διά καύχον πέμπει* Συναξ. γυν. 806. **Εκφρ.** **α**) *το κρούειν και (το) λαμβάνειν ή δέχεσθαι*=πόλεμος (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 130 και Jernstedt, Glotta 14, 1925, 205): *οι άγουροί σου χωρικοί του κρούειν και λαμβάνειν, μικρόν αυτούς επαίδευσα του μη λαθείν εκείνους* Διγ. Z 2055· *στο κρούειν κ' εις το δέχεσθαι ηύρηκα τον Γιαννάκην* Διγ. (Trapp) Esc. 1250· **β**) *το κρούειν και μη λαμβάνειν*=μάχη, πόλεμος δίχως απώλειες (Για τη σημασ. βλ. Niki Eideneier, Ελλην. 23, 1970, 309-10): *ο στρατός σου ήτον χωρικός του κρούειν και μη λαμβάνειν και διά τούτο οι πλείονες εις τον 'Αδην απήλθον* Διγ. (Trapp) Gr. 1628. **Φρ.** **1**) *Κρούω αστράγαλα*= παίζω κότσια: *αστράγαλά τε παιγνικά κρούσας* Βίος Αλ. 1894. **2**) *Κρούω βουκιές*= καταβροχθίζω: *να την έκρουγα* (ενν. *την λαπάραν*) *βουκιές, ως και το δίκαιον είχεν* Προδρ. IV 120 χφ. g, κριτ. υπ. **3**) *Κρούει βρόμος*=αναδίδεται άσχημη μυρωδιά: *βρόμος έκρουε... 'κ τα κορμία* Θησ. B' [50^{1}]. **4**) *Κρούω έξω* (*το κάτεργο*)=προσαράσσω, βγάζω έξω (το πλοίο): *Σιμώνει εις τον αιγιαλόν, κρούσιν τα κάτεργα έξω* Διήγ. Βελ. 171. **5**) *Κρούω καλόν καιρόν*=καλοπερνώ: *τρώγε και χαροκόπα και πώς να κρους καλόν καιρόν ημέρα-νύκτα σκόπα* Σαχλ., Αφήγ. 94. **6**) *Κρούω κωλοκαθέας*=κτυπώ τα οπίσθιά μου καταγής: *το αίμα σου* (ενν. *της Σταφυλής*) *να το πίνουσι οι άνθρωποι...και κωλοκαθέας να κρούσι... και ως όνοι να κυλιούνται* Πωρικ. S 105^{24}. — Πβ. ά. *κωλοκαθέα*. **7**) *Κρούω κοπετόν*: βλ. ά. *κοπετός* Φρ. **8**) *Κρούω και λαμβάνω*=προσπαθώ, πασχίζω (Για τη σημασ. βλ. Τσολάκη [Γλυκά, Στ. σ. 31]): *'Οσα και αν λέγεις ο πονών και κρούεις και λαμβάνεις πάντα δοκούσιν όνειρος εις άθλιβον καρδίαν* Γλυκά, Στ. 252. **9**) *Κρούω πόλεμον*=διεξάγω πόλεμο: *τα φουσσάτα σμίξασι πόλεμον για να κρούξουν* Αλεξ. 1857· *Κρούουσιν και τον πόλεμον οι Τούρκοι με τους Ούγγρους* Αργυρ., Βάρν. K 244. **10**) *Κρούω το χείλος*= τρέμω από φόβο (Για τη σημασ. βλ. Τσολάκη [Γλυκά, Στ. σ. 40]): *τώρα προκόπτει, χαίρεται κ' εσύ το χείλος κρούεις* Γλυκά, Στ. 367. **11**) *Με κρούσι πόνοι*=πονώ: *'Ολοι οι φίλοι μου μ' εφήκα κ' οι δικοί* (έκδ. *δικοί μου*· διορθώσ.) *μ' απαρνηθήκα, μπλιο κανείς δε μου σιμώνει, ογιαυτός με κρούσι πόνοι* Φαλλίδ. 51.

κρυάδα η, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2379, 2382, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 157, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 106, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 256, Πεντ. Γέν. VIII 22, XXXI 40, Χρησμ. (Βέης) 14^{10}, Αιτωλ., Μύθ. 22^{1}, Κυπρ. ερωτ. 48^{6}, 99^{7}, Φαλλίδ. 77· *κ ρ υ γ ι ά δ α*, Πανώρ. Αφ. 8.

Από το ουσ. *κρύο* και την κατάλ. *-άδα*. Ο τ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ'). Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Κρύο: *τόση βροχή ήτον επάνου εις τον τρύγον και τόση κρυάδα και χιόνι ότι πολλές εργατίνες έφυγαν από την πολλήν κρυάδα* Συναδ., Χρον. 67· *Με το μοσκάτο το γλυκύ και μ' όμορφη λογάδα κάθε πουρνό οι φρόνιμοι διώχνουσι την κρυάδα* Κατζ. A' 136. **2**) Κρυολόγημα: *στεγνώνει το στήθος του διά την κρυάδαν τήν είχεν* Ασσίζ. 435^{12}.

κρυαίνω, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 62, 64, 106, Θησ. Z' [30^{6}], Αιτωλ., Μύθ. 125^{6}, Αιτωλ., Βοηβ. 235, Πανώρ. Δ' 68 κριτ. υπ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) B' 2297, Γ' 1634, Δ' 837, Ζήν. Δ' 390· *κ ρ υ γ ι α ί ν ω*, Πανώρ. E' 111, Ερωφ. Δ' 646, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) A' 2085, Γ' 828, Ευγέν. 419, Ζήν. Δ' 391.

Από το επίθ. *κρύος* και την κατάλ. *-αίνω*. Παθητ. μτχ. *κρυαμένος* στο Βλάχ. Για τον σχηματ. του τ. πβ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 420 κε. Ο τ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′, λ. *κρυjαίνω*). Τ. *κρυαίννω* και *κρυάνω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 623). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Κρυώνω, γίνομαι κρύος: *Ασπρίσασι τα χείλη της* (ενν. *της Αρετούσας*) *κ' η αναπνιά τση εχάθη και το κορμί τση εκρύγιανε, το στόμα τση εβουβάθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 560· *Το σίδερο, όνταν είν' πυρό, ο μάστορας το κάνει, μα 'στερα δε μαλάσσεται ποσώς, ωσάν κρυγιάνει* Πανώρ. Α′ 68. **2**) Κρυολογώ: *είς εδικός μου εκρύανεν και έχει ασθένειαν της ψυχρότης* Ασσίζ. 182^{31}. **3**) Αποθαρρύνομαι: *Κρυγιαίνω κι' άφτω, πεθυμώ, φοβούμαι και τρομάσσω* Πανώρ. Β′ 233.

κρυαμός ο.

Από τον αόρ. του *κρυαίνω* και την κατάλ. *-μός*.

Κρυολόγημα: *εάν γίνεται ότι είς μου σκλάβος και έχει πολλήν κρυότην και είς γιατρός έρχεται...και γίνεται ότι φλογοτομά τον απάνω εκείνου του κρυαμού...* Ασσίζ. 435^{8}.

κρύβγω, βλ. *κρύπτω*.

κρύβημαν το.

Από το *κρύβω* και την κατάλ. *-μαν*.

Κρύψιμο: *το μαγικόν και δολερόν κρύβημαν το της γραίας* Καλλίμ. 1261.

κρυβούμαι, βλ. *κρυβώμαι*.

κρύβω, (Ι), βλ. *κρύπτω*.

κρύβω, (ΙΙ)· *κ ρ υ μ μ έ ν η (ν),* Ρίμ. θαν. 72, Θρ. Κύπρ. Μ. 344, εσφαλμ. γρ. αντί *κριμένη(ν)*· *κρυμμένες,* Συναξ. γυν. 853, εσφαλμ. γρ. αντί *κριμένες*.

κρυβώμαι ? ή **κρυβούμαι** ?, Πουλολ. (Τσαβαρή) 502 (β′ εν. *κρυβάσαι*), Φυσιολ. (Legr.) 697 (γ′ πληθ. *κρυβούνται*), Βυζ. Ιλιάδ. 328 (γ′ εν. *κρυβήται*).

Από τον αόρ. *εκρυβήθην*. — Βλ. και *κρύπτω*.

Μένω κρυμμένος: *ο ουρανός το έμοσεν κρυπτόν να μην κρυβάται· θωρεί σε τόν ου θεωρείς, βιγλίζει τόν ου βλέπεις* Σπαν. Ο 58.

κρυγιάδα *η*, βλ. *κρυάδα*.

κρυγιαίνω, βλ. *κρυαίνω*.

κρύγος το, βλ. *κρύος* το.

κρυερός, επίθ., Κορων., Μπούας 76, 88, 100, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 13^{67}.

Το αρχ. επίθ. *κρυερός*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Δροσερός· (εδώ προκ. για νερό): *ένθα και φρέαρ ώρυκται πλήρες πολλών υδάτων γλυκοποτίμων, κρυερών* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1882. **2**) Ψυχρός· (εδώ προκ. για τη «γη-τάφο»): *Από σπαθίου δ' άπαντας τότες εκατακόψαν και εις την γην την κρυεράν τους...εχώσαν* Κορων., Μπούας 79.

κρυμμός ο.

Από το *κρύβω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Somav. (λ. *κρυμός*).

Κρύψιμο: *εγώ κρυμμό να κρύψω τα πρόσωπά μου την ημέρα εκείνη* Πεντ. Δευτ. XXXI 18.

κρύο το· *κ ρ υ ό*.

Το αρχ. ουσ. *κρύος* το (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α′ 5 και Αθ. 42, 1930, 91, καθώς και Ανδρ., Λεξ.).

Κρύο, παγωνιά: *Πέσε, σκεπάσου, τέκνο μου. Τι έχεις και ανακατώθης; Για την χαράν τήν έλαβες βλέπω το κρυό δε γνώθεις* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 30· *ήτονε χειμώνας και τους έπιασε το κρύο και αποθάνασι πολλοί Τούρκοι* Χρον. σουλτ. 127^{23}· **Φρ.** *τα κρύα να μ' εδώσαν*=να με «χτυπήσουν» τα κρύα (=να κρυώσω, να παγώσω) (Για τη σημασ. βλ. Καλιτσ., Χρ. Κρ. 2, 1913, 153): *να εκατέβησαν πουλιά,... να με επαίρναν από την γην, στα ύψη να με ανεβάσαν, στα ύψη κ' εις τον ουρανόν, τα κρύα να μ' εδώσαν* Περί ξεν. Α 233.

κρύος ο· *κ ρ υ ό ς*.

Η λ. σε σχόλ. (L-S). Ο τ. από μετρ. αν.

Είδος διάφανης πέτρας (Βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 10, 1933, 119): *Είχε γαρ ο νεότερος πανθαύμαστος εκείνος* (παραλ. 2 στ.) *στήθος ως κρύσταλλον κρυού οργιάν έχον μήκος* Διγ. Ζ 1485.

κρύος το, Βίος Αλ. 3377, 3870, Ιερακοσ. $375^{7,23}$, Πανάρ. 77^{32}, Σφρ., Χρον. μ. 54^{6}, 'Ασμα σεισμ. 48· *κ ρ ύ γ ο ς,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 449^{2}.

Το αρχ. ουσ. *κρύος*.

Κρύο, παγωνιά: Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 432^{1}, Δούκ. 109^{17}.

κρύος, επίθ., Καλλίμ. 1245, Διγ. Α 1515, Διγ. Ζ 76, Διγ. (Trapp) Esc. 1667, Βέλθ. 35, Ερμον. Ω 332, Φλώρ. 768, Λίβ. Sc. 1322, Λίβ. Esc. 2120, 2458, 4047, Λίβ. Ν 368, Αχιλλ. Ν 105, Χρησμ. (Βέης) 14^{9}, Θησ. Ι′ [63^{2}], Χρον. σουλτ. προσθ. 441, Ερωφ. Β′ 317, 323, Ιστ. Βλαχ. 2258, 2266, Διγ. 'Ανδρ. $346^{25,33}$, 374^{31}· *κ ρ υ γ ι ό ς,* Πανώρ. Β′ 458, 484, Γ′ 229, Ερωφ. Δ′ 419, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 301, Ε′ 1050, Θυσ.^{2} 631· *κ ρ υ ό ς,* Γλυκά, Στ. 357, Ασσίζ. 177^{26}, Διγ. (Trapp) Esc. 1254, Ερμον. Ω 290, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 73, Γεωργηλ., Θαν. 102, Κυπρ. ερωτ. 19^{10}, 35^{6}, 97^{4}, 114^{5}, Πανώρ. Γ′ 138 κριτ. υπ., Ε′ 385, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β′ 91, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 5, 146, Βοσκοπ.^{2} 199, Διγ. 'Ανδρ. 314^{16}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 488, Β′ 689, Γ′ 203, 1654, Δ′ 1161, Ε′ 6.

Από το ουσ. *κρύος* (το) (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *κρυγιός* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′, λ. *κρυjός*). Ο τ. *κρυός* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

1α) Ψυχρός, παγωμένος: *Το καλοκαίρι ογλήγορα, καθώς θωρείς, διαβαίνει κι' οπίσω του, Πανώρια μου, κρυγιός χειμώνας μπαίνει* Πανώρ. Γ′ 138· *τις μπορεί τα κάρβουνα ως άφτου να τα σβήσει παρά να πιάσει κρυό νερόν απάνω τως να χύσει;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 520· **β**) κρύος (προκ. για νεκρό): *αυτός κρυγιός κι' ανέγνωρος παντοτινά κοιμάται* (ενν. *ο νεκρός*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1987· *Πολλοί, απήτι εσκοτώσασι μ' αντρεία τον οχθρό ντως, τότες κι' αυτοί κρυγιοί, νεκροί επέφτα απ' τ' άλογό ντως* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1092· **γ**) δροσερός: *ίδρωσα κ' εξεκάψωσα και θα πλυθώ στη βρύση και κρυό νερό στο ύστερο να πιω να με δροσίσει* Πανώρ. Β′ 142· *παίρνει* (ενν. *η*

κόρη) κρυό νερόν από τη βρύση κ' έρχεται προς εμένα να το χύσει Βοσκοπ.^{2} 37· *Σαν κρύο νερό δροσίζει με σήμερο η εμιλιά σου* Ζήν. Γ' 44. **2**) (Προκ. για κοπέλα) δροσάτη· όμορφη: *Μιαν κόρην είδα μες στο σκιος της δάφνης περίτου κρυάν και πι' άσπρην παρά χιόνιν* Κυπρ. ερωτ. 108^{2}. **3**) Αδιάφορος, ψυχρός: *ποτέ της κρυότερη η κυρά μου δεν ήτον, ουδέ νιώθει είντά 'ν' η βράστη* Κυπρ. ερωτ. 109^{10}. **4**) 'Αχαρος, άτονος: *ανέν κ' εις το κρυόν καιρόν ο πόθος των γερατειών σε φτάξει* (παραλ. 4 στ.), *τότε θανατερές είν' οι πληγές του* Πιστ. βοσκ. I 1, 170. **5**) Εξαντλημένος, αδύναμος: *γνωρίζω απαρθινά πως ήτο λιγωμένος, όντας στα πόδια μου έπεσε κρυγιός και χλομιασμένος* Πανώρ. Ε' 132· *ηύρυκε* (ενν. *ο Χαρίδημος*) *τήν πολυαγαπά κρυά και ματωμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 717. **Φρ.** *μένω κρύος*=παγώνω από το φόβο μου: *αφού 'σωσε σιμά Μερκούριος ανδρείος, των Φλωρεντίνων ο στρατός ευθύς έμεινε κρύος* Κορων., Μπούας 21.

κρυότης η· *κ ρ υ ό τ η,* Θησ. Ε' [29^{5}], Η' [79^{8}], Θ' [28^{2}], Ι' [13^{5}], Ριμ. Απολλων. 342, Αιτωλ., Μύθ. 125^{23}, Κυπρ. ερωτ. 48^{2}, 74^{7}, Ροδολ. Α' [635], Ημερολ. 67· *κ ρ υ ό τ η τ α,* Βοσκοπ.^{2} 120.

Από το ουσ. *κρύο* (το) και την κατάλ. -*ότης*. Ο τ. *κρυότη* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 623), όπου και τ. *κρυκότη*. Τ. *κρυγιότη* σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Ο τ. *κρυότητα* στο Somav. (λ. *κρυοσύνη*).

1) Κρύο, παγωνιά: *το πουρνόν εισέ πολλή θέρμη η κρυότη αλλάσσει* Ροδολ. Α' [564]· *κάμνει κρυότη* Πορτολ. Α 359^{26}· (μεταφ.) *η σκοτεινάγρα τση φλακής, του λογισμού η κρυότη πολλά 'σκημην εκάμασι την όμορφη της νιότη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1119. **2**) Κρυολόγημα: *είς μου σκλάβος...έχει πολλήν κρυότην και είς γιατρός έρχεται ομπρός και λέγει ότι να τον γιάνει καλά* Ασσίζ. 435^{5}.

κρυπτή η.

Το μτγν. ουσ. *κρυπτή*.

Κρύπτη, κρυψώνας: *Δεύρο, φως μου, εν τάχει ίν' όπως σε εν τη κρυπτή του λόφου επαγάγω* Διγ. (Trapp) Gr. 2859.

κρυπτός, επίθ., Σπαν. Α 56, Σπαν. Β 269, Κομν., Διδασκ. Δ 331, Σπαν. Ρ 3, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 60, Καλλίμ. 2248, Ορνεοσ. αγρ. 546^{25}, Διγ. Ζ 692, Διγ. (Trapp) Esc. 308, Σωσ. 49, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{39}, Διγ. 'Ανδρ. 336^{13}, Αλφ. (Mor.) IV 52· *κ ρ υ φ τ ό ς,* Κυπρ. ερωτ. 115^{13}.

Το αρχ. επίθ. *κρυπτός*. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. (Ανδρ., Λεξ., λ. *κρυφτός*).

α) Κρυμμένος, μυστικός· **β**) που βρίσκεται βαθιά: *Εάν έχη* (ενν. *ο ιέραξ*) *κρυπτήν κόρυζαν, η κεφαλή αυτού εξωγκωμένη εστί* Ορνεοσ. αγρ. 550^{6}.

Το ουδ. ως ουσ.= **α**) το μη φανερό: *'Εστι και τοίνυν ο Θεός ο τα κρυπτά γινώσκων* Διγ. Ζ 3729· *Ως γνωριστής των φανερών και των κρυπτών προφήτης τον λογισμόν του εγροίκησε και το κρυπτόν του εδίτις* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{40}· **β**) τα απόκρυφα μέρη του σώματος: *Σημείον έχει επί του προσώπου και επί του τραχήλου και επί του κρυπτού* Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 145. **'Εκφρ.** *εν κρυπτώ*=στα κρυφά: *μέχρι τίνος εν κρυπτώ τας ηδονάς τρυγώμεν;* Καλλίμ. 2102.

κρύπτω, Γλυκά, Στ. 336, Γλυκά, Αναγ. 92, Προδρ. I 127, 180, Καλλίμ. 2231, Διγ. Ζ 762, 1488, 4120, Βίος Αλ. 3500, Δούκ. 213^{22}, Αχέλ. 1365, κ.α.· *κ ρ ο ύ β (γ) ω,* Λόγ. παρηγ. L 63, Τζάνε, Κρ. πόλ. 167^{1}, 179^{2}· *κ ρ ύ β γ ω,* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 754, Μαχ.

110^{30}, Γαδ. διήγ. 219, Συναξ. γυν. 207 (παρατ. *εκρυβγέτον*), Πεντ. Δευτ. VII 20, Κυπρ. ερωτ. 91^{40}, 111^{2}, Φορτουν. (Vinc.) Β' 133· *κ ρ ύ β ω,* Ελλην. νόμ. 545^{23}, Διγ. (Trapp) Esc. 163 (παρατ. *ήκρυβα*), Βέλθ. 193, Πουλολ. (Τσαβαρή) 449, 503, Φλώρ. 1631, Λίβ. Ρ 1746, Λίβ. Esc. 49, 650, 3550, Λίβ. Ν 2325, Αργυρ., Βάρν. Κ 269, Χειλά, Χρον. 346, Ch. pop. 797, Γαδ. διήγ. 194, Ζήνου, Βατραχ. 112 (α' πληθ. *κρύβομάσθε*), Ρίμ. θαν. 19, Αχέλ. 419, Ερωφ. Α' 220, Κατζ. Β' 95, Συναδ., Χρον. 58, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [868], Ζήν. Πρόλ. 176, Ε' 216· *κ ρ ύ π τ ω ή κ ρ ύ β ω,* Προδρ. I 139, Καλλίμ. 1249, Διγ. Α 681, Διγ. (Trapp) Esc. 1197, Βέλθ. 842, Χρον. Μορ. Η 3820, 8256, Φλώρ. 554, Λίβ. Ν 2534, Λίβ. Ρ 2639, Λίβ. Sc. 1945, Λίβ. Esc. 2300, 3604, Αχιλλ. L 1307, Αχέλ. 1905, 2212, Χρον. σουλτ. 85^{19}, Κυπρ. ερωτ. 94^{37}, Πανώρ. Α' 89, Ζήν. Γ' 133, Διγ. Ο 328, 2472· *κ ρ ύ φ ω,* 'Ασμ. διερμ. 264· παθητ. αόρ. *ε κ ρ ο υ β ή θ η ν,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 340^{2}, 535^{4}· *ε κ ρ υ β ή θ η ν - (ε) κ ρ υ β ή θ η κ α,* Ασσίζ. 152$^{20-1}$, 404^{3}, Σπανός (Eideneier) Α 117, Πουλολ. (Τσαβαρή) 319, Ch. pop. 799, Αλεξ. 1644, Πικατ. 490, Πεντ. Γέν. III 8, 10, XXXI 49, Αιτωλ., Μύθ. 45^{9}, Σταυριν. 849, Διγ. 'Ανδρ. 334^{31}, 387^{14}· *ε κ ρ ύ π τ η ν,* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{212}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 534^{19}· *ε κ ρ υ φ ή- θ η ν - θ η κ α*· μτχ. παρκ. *κ ρ υ β η μ έ ν ο ς,* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 92 κριτ. υπ., Παρασπ., Βάρν. C 439, Σταυριν. 247· προστ. αορ. *κ ρ ύ β η σ α ι,* Καλλίμ. (Lambr.) 492, 497· απαρέμφ. *κ ρ υ β η θ ή ν,* Απολλών. 31. — Βλ. και *κρυβώμαι*.

Το αρχ. *κρύπτω*. Ο τ. *κρούβγω* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *κρούβγομαι*, και ϛ'). Ο τ. *κρύβγω* στο Meursius (λ. *κρύβγειν*) και στην Κύπρο, όπου και τ. *κρύβκω* (Σακ., Κυπρ. Β' 623). Ο τ. *κρύβω* μτγν. και σήμ.

Ι Ενεργ. **1α**) Αποκρύπτω: *ο ένας* (ενν. *νέος*) *κρέας έκλεψεν από το μαγειρείον, ο άλλος αποκάτω του το κρέας έκρυψέ το* Αιτωλ., Μύθ. 25^{3}· *είπεν τους* (ενν. *η γυναίκα*): *«Αφέντες, τείντα γυρεύγετε;». Και είπαν της: «Τον άνδραν σου». Και είπεν τους: «Δεν είναι ώδε». Και είπαν της: «'Ωδ' έναι, αμμέ κρύβγεις τον»* Μαχ. 428^{12}· **β**) σκεπάζω: *σαν τα νέφαλα που ιδείς τον ουρανόν να κρύψουν* Κορων., Μπούας 37· *είπεν: «Εγώ ο Θεός του πατρός σου...»· και έκρυψεν ο Μωσέ τα πρόσωπά του, ότι εφουβήθην από να κοιτάξει προς τον Θεό* Πεντ. 'Εξ. III 6. **2α**) Διατηρώ, φυλάγω: *Αυτά μέν έλαχαν εις το ριζικόν της πολυαγαπημένης μου θυγατρός και τα άλλα πάλιν κρύβω τα διά τα άλλα μου παιδία* Διγ. 'Ανδρ. 360^{19}· **β**) προφυλάγω: *αυτή το στήθος της πάντα κρατεί κρυμμένον, του πόθου...έχει το σφαλισμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1065]. **3**) Θάβω: Πένθ. θαν.^{2} 62. **4α**) Κρατώ μυστικό, αφανέρωτο κ.: *ο γαρ κρύπτων το νόσημα υπ' αυτού δαπανάται* Διγ. (Trapp) Gr. 1342· *Μη κρύψεις γνώμην εις τον νουν να μην φθαρείς ατός σου* Διγ. Α 1808· *δίδωσίν του όρκον* (ενν. *του δούλου*) *να κρύψει το μυστήριον και να 'χ' ελευθερίαν* Απολλών. 490· **β**) (προκ. για συναίσθημα, κλπ., κρατώ ανεκδήλωτο: *τα ζώα γαρ ουκ ημπορούν τον πόθον τους να κρύψουν* Θησ. Γ' [7^{4}]· *απέσσω της καρδιάς μου πιον δεν κρύβγω τα πάθη για κάποιον μεν τα μάθει* Κυπρ. ερωτ. 95^{20}· **γ**) συγκαλύπτω, αποσιωπώ: *αποδώ θέλω να ειπώ και θέλω διά να αρχέψω διά τα πολλά τους* (ενν. *των γυναικών*) *τα κακά, ποσώς να μη τα κρύψω* Συναξ. γυν. 16· *οι Λατίνοι φθονούν τους Ρωμαίους, κρύβγουν τα θαύματα τά γινίσκουνται αμού τα εικονίσματα και απού τα τίμια ξύλα εις τας εκκλησίας των Ρωμαίων όχι δι' απιστίαν, αμμέ διά φθόνον* Μαχ. 66^{6}. **5**) Εξαφανίζω, κάνω κ. να χαθεί: *πασενός για να γράφουσιν τες πράξες παραυθίκα και τες ανδραγαθίες τως... τινάς καιρός να μη μπορεί διά να εξαλείψει τα τόσα κατορθώματα αυτωνών να τα κρύψει* Παλαμήδ., Βοηβ. Προς αναγν. 10· *Φέγγος, και πώς ουκ έκρυψες εις σύννεφα το φως σου;* Καλλίμ. 2197· *στεφάνιν εφόριεν ολόχρυσον...· τούτο ποτέ δεν το 'κρυψεν από την κεφαλήν του* Αχιλλ. L 37. **6**) Παραλλάσσω: *Τ' αδόνιν, λέγουν, αν θλιβεί...* (παραλ. 3 στ.),

λαλεί θλιμμένα τας αυγάς και τας φωνάς του κρύβει Ερωτοπ. 685. **7**) Παραβλέπω: *Ο δέ Θεός έκρυψε τας αμαρτίας μου και ελευθερώθησαν όλοι από το θανατικόν* Διαθ. Νίκων. 224. **II** Μέσ. **1α**) Κρύβομαι: *μέσα εις το δάσωμα του βουνίου κρυβήσου μοναχός σου* Λίβ. Esc. 2087· *εστείλαν την* (ενν. *την γαλιότταν*) *να κρυβηθεί πλησίον εις το κάστρο* Χρον. *Τόκκων* 2452· *ο λύκος γαρ εν τη δορά κρύπτεται του προβάτου* Γλυκά, Στ. 336· **β**) βρίσκω καταφύγιο, προφυλάγομαι: *το νήπιον, όταν ίδη τίποτε φοβητρόν, τρέχει εις τον κόλπον της μητρός αυτού και κρύβεται* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XIII 48· *έλαφος εις αμπέλιον φεύγουσα εκρυβήθη* Αιτωλ., Μύθ. 64^{1}. **2α**) Μένω, είμαι αφανέρωτος, μυστικός: *όμως ουκ εκρυφήθηκε ουδεποσώς το πράγμα, τριγύροθεν ακούστηκεν τό εποίησε ο Πάρης* Βυζ. Ιλιάδ. 223· *ου κρύπτεται το δίκαιον* Γλυκά, Στ. 413· *τά κρύβουντα εφανήκανε, τά γύρευα ευρεθήκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1513· **β**) (προκ. για αρρώστια) είμαι αδιάγνωστος: *του ιέρακος η κρυπτομένη νόσος* Ιερακοσ. 444^{7}. **3**) Συγκαλύπτομαι: *όταν θέλουν να παντρευτούσι* (ενν. *οι γυναίκες*), *πάσχουν τάχα να κρυπτούσι· πιάνουσι να γιατρευτούσι και παρθένες να φανούσι* Συναξ. γυν. 663· *να πλαγιάσει ανήρ αυτήν πλάγιασμα σποράς και επαρακαμμύθην από τα μάτια του αντρός της και εκρυβήθην και αυτή εμαγαρίστην και μάρτυρας δεν είναι εις αυτήν* Πεντ. Αρ. V 13. **4**) Εξαφανίζομαι, χάνομαι: *ωσεί σκιά διέβηκες, εχάθης, εκρυβήθης* Γλυκά, Στ. 199· *όταν...απομένει ο Ποσδαπάς ολίγον να κρυβεί, ράξε τα σίδερά σου* Πορτολ. Β 30^{18}· *τότε και ο ήλιος έδυσε κ' εκρυβήθη* Ζήνου, Βατραχ. 467. **5**) (Προκ. για τη θεία κοινωνία) μετουσιώνομαι: *εις άρτον κρύπτεται θεότης και ανθρωπότης* Σκλέντζα, Ποιήμ. 6^{10}.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=κρυφός, μυστικός: *το κακομηχάνημαν της πονηράς δουλίδος τοσούτον ανυπόγνωστον, τοσούτον κεκρυμμένον!* Καλλίμ. 2201· *εκεί δημοσιεύονται πάντων τα κεκρυμμένα* Γλυκά, Στ. 400.

κρυπτώς, επίρρ., Διγ. Ζ 3089, Χρον. Μορ. Ρ 3907.

Το μτγν. επίρρ. *κρυπτώς* (Sophocl.).

Κρυφά: *κρυπτώς απήρα το κλειδίν και ήνοιξα το αρμάριν* Προδρ. Ι 216.

κρυσταλλένιος, επίθ., Διγ. 'Ανδρ. 346$^{22\text{-}3}$· *κ ρ ο υ σ τ α λ λ έ ν ι ο ς,* Βοσκοπ.^{2} 330, Τζάνε, Κρ. πόλ. 208^{13}· *χ ρ υ σ τ α λ λ έ ν ο ς,* Βουστρ. 531, Κυπρ. ερωτ. 112^{6}.

Από το ουσ. *κρύσταλλο* και την κατάλ. *-ένιος*. Ο τ. *κρουσταλλένιος* στο Βλάχ. (λ. *κρουσταλένιος*), στον Κατσαΐτ. και σε δημ. τραγ. (Τραγ. Σούσ. Α′ 86, Β′ 159). Για τον τ. *χρυσταλλένος,* που απ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 966) και σε δημ. τραγ. (Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. Β. 17^{18}, 27^{66} και Κυπρ. Σπ. 41, 1977, 204^{36}), βλ. Μενάρδ., Αθ. 6, 1894, 160, καθώς και Αναγνωστ., Β-NJ 5, 1926, 77-8. Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Φτιαγμένος από κρύσταλλο: *δύο κρυσταλλένια γλυπτά* Διήγ. Αγ. Σοφ. 157^{36}· *Το...έδαφος και αυτό μαρμαρένιον, λευκοχροιώδες* (έκδ. *λευκοχιώδες*· διορθώσ.) *φαίνεται, καθάπερ κρυσταλλένιον* Παΐσ., Ιστ. Σινά 586. **2α**) Που είναι σαν κρύσταλλο· διαυγής, διάφανος: *Ο κορνιακτός και ο καπνός έσμιξαν κ' επλακώσαν τον κρουσταλλένιον ουρανόν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 190^{8}· **β**) κρύος, παγωμένος (Για τη σημασ. πβ. Κριαρ., Ελλην. 14, 1955, 163): *'Ητο μια βρύση κ' ήτρεχε νερό άσπρο, κρουσταλλένιο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 207· **γ**) (προκ. για μέλη του σώματος) δροσερός, «χιονάτος»· «σφιχτοδεμένος»: *γείς κρουσταλλένιος τράχηλας, βυζάκια δυο και στήθη* Πανώρ. Α′ 81. — Το θηλ. ως κύρ. όνομ. (Βλ. και Siapkaras-Pitsillidès [Κυπρ. ερωτ. σ. 29]): Κυπρ. ερωτ. 87^{17}, 92^{12}, 100^{14}, 116^{29}, 129^{16}.

κρυστάλλι το, Ροδολ. Τοις αναγν. [17]· *κ ρ ο υ σ τ ά λ λ ι,* Πεντ. Γέν. ΙΙ 12.

Από το ουσ. *κρύσταλλο* και την κατάλ. *-ι*. Η λ. και ο τ. στο Βλάχ. (λ. *κρυστάλι, κρουστάλι*). Τ. *κρουστάλλιν* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *κρυστάλλιον*).

1) Πάγος: *σε δυο πεθυμισμένες βρύσες... νερό ως κρυστάλλι...ήπια* Πιστ. βοσκ. III 6, 41. **2**) Κρύσταλλο: *Τ' αμάξι ήτον πάγχρυσο κ' οι πόρτες του κρυστάλλι* Βίος Δημ. Μοσχ. 473· *το κύμα δε μπορεί, δε δύνεται κρυστάλλι σωστά ποτέ να δείξουσι τόσα περίσσια κάλλη* Πανώρ. Γ′ 575.

κρυσταλλίδα *η*, Φλώρ. 190 κριτ. υπ.· *κ ρ ο υ σ τ α λ λ ί δ α.*

Από το ουσ. *κρύσταλλον* και την κατάλ. *-ίδα* (Μάλλον απίθ. η γνώμη του Schmitt, BZ 2, 1893, 219).

Κρύσταλλο· δροσιά: *την κρουσταλλίδαν του νερού* αυτ. 190.

κρυστάλλινος, επίθ.· *κ ρ υ σ τ α λ λ ί ν ο ς.*

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. Ο τ. από μετρ. αν.

α) 'Ομοιος με κρύσταλλο: *ύδωρ...πεπηγός εις κρυστάλλινον φύσιν* Διγ. (Trapp) Gr. 3196· **β**) διαυγής, διάφανος: *χαίρεται* (ενν. *ο ουρανός*)*...στην δόξαν σου κι' αυτείνος, ηλιολαμπής μας φαίνεται και όλος κρυσταλλίνος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ′ [936].

κρύσταλλο το, βλ. *κρύσταλλο(ν).*

κρυσταλλοειδής, επίθ., Δούκ. 205^{14}.

Το μτγν. επίθ. *κρυσταλλοειδής*.

α) 'Ομοιος με κρύσταλλο· δροσερός ή διαυγής (Βλ. Κριαρ., Ελλην. 14, 1955, 163): *εις την εμπασιάν είναι μία στέρνα με κρυσταλλοειδές νερόν γλυκύτατον* Προσκυν. Ιεροσ. 413^{11}· **β**) (προκ. για μέλη του σώματος) δροσερός, «χιονάτος»· «σφιχτοδεμένος»: *τράχηλον συν τω αυχένι κρυσταλλοειδή τριγύρου* Ερμον. Β 250· *δακτύλους κρυσταλλοειδείς* Δούκ. 137^{16}.

κρυσταλλοκιονοτράχηλος, επίθ.

Από το ουσ. *κρύσταλλον* και το επίθ. *κιονοτράχηλος*.

Που έχει λαιμό «χιονάτο»· «σφιχτοδεμένο» σαν κρύσταλλο και στητό σαν κολόνα (Βλ. Κριαρ., Ελλην. 14, 1955, 164-5): *κρυσταλλοκιονοτράχηλη, ωριοχαριτωμένη* Αχιλλ. L 554.

κρύσταλλο(ν) το, Σπαν. Α 25, Κομν., Διδασκ. Δ 19, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 11, Διγ. Ζ 1485, Φλώρ. 974 κριτ. υπ., 1359, Λίβ. Ρ 243, Λίβ. Esc. 486· *κ ρ ο ύ σ τ α λ λ ο (ν),* Σπαν. Β 28, Σπαν. V 21, Αλεξ. 1225, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 402.

Από το ουσ. *κρύσταλλος* με αλλαγή γένους. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. Η λ. τον 4. αι. (Sophocl.) και σήμ.

1α) Πάγος, κομμάτι πάγου (Η λ. συνηθέστ. προκ. για κ. διαυγές και λαμπερό, δροσερό ή σκληρό· βλ. Κριαρ., Ελλην. 14, 1955, 161-7): *οι Πέρσες σαν εδιάβησαν* (ενν. *τον ποταμόν*), *το κρούσταλλο χαλάθη* Αλεξ. 1189· *μ' αστροπελέκια κρύσταλλα στον κόσμο να χιονίζουν* Τζάνε, Κατάν. 108· *νερόν καθάριον κρούσταλλον* Διγ. (Trapp) Esc. 1646· *το πρόσωπόν του έκλαμπρον ομοίως του κρυστάλλου* Ιμπ. 82 κριτ. υπ.· *στήθος ώσπερ κρύσταλλον* Διγ. (Trapp) Gr. 1149· **β**) (συνεκδ.) κρύο, παγωνιά: *απού ζυγώνου* (ενν. *οι κυνηγάροι*) *το λαγό εις τα βουνιά και εις τα 'ρη, στην κάψα και εις τα κρούσταλλα* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 457. **2**) Ο ορυκτός κρύσταλλος: *είπαν του βασιλέως ότι να βάλει*

εις το χωνευτήριον χρυσάφι,..γυαλίν, λίθους τιμίους, σμάραγδον,..κρύσταλλον, αδάμαντο και άλλα πολλά Διήγ. Αγ. Σοφ. 156^{13}.

κρυσταλλοροδοκόκκινος, επίθ.

Από το ουσ. *κρύσταλλον* και το επίθ. *ροδοκόκκινος*.

Που έχει λαμπερό κόκκινο χρώμα σαν του τριαντάφυλλου: *Κρυσταλλοροδοκόκκινα μάγουλα και χειλάρια* Πένθ. θαν.[2] 67.

κρύσταλλος ο, Καλλίμ. 403, Βίος Αλ. 3385, Φλώρ. 974, Δούκ. 109^{18}, $205^{13\text{-}4}$.

Το αρχ. ουσ. *κρύσταλλος*.

Πάγος. — Ως επίθ. (εδώ στο θηλ.) κρυστάλλινος: *πηγάς κρυστάλλους και γλυκείας* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 87.

κρυσταλλόσαρκος, επίθ., Λίβ. Ρ 1469, Λίβ. Sc. 447, Λίβ. Esc. 1562.

Από τα ουσ. *κρύσταλλον* και *σάρκα*.

Που είναι σαν κρύσταλλο, λαμπερός, αστραφτερός (ή πιθ. που η σάρκα του είναι «κρουστή»· βλ. Κριαρ., Ελλην. 14, 1955, 164-5): *πότε τον κρυσταλλόσαρκον τράχηλον της ωραίας περιπλακώ ως επιθυμώ, μυριοκαταφιλήσω;* Λίβ. Ν 1409.

κρυσταλλοφόρος, επίθ.

Από το ουσ. *κρύσταλλος* και το *-φόρος*. Η λ. και στο Βίο Αλ. (v. Thiel) 140^{36}.

Που είναι γεμάτος κρύσταλλα (πάγου;): *όρη ποικίλα και βουνούς γης της κρυσταλλοφόρου φθάνοντα μέχρις ουρανού των νεφελών* Βίος Αλ. 5197.

κρυσταλλοχιονάτος, επίθ.· *κρουσταλλοχιονάτος*.

Από το ουσ. *κρύσταλλον* και το επίθ. *χιονάτος*.

Που η σάρκα του είναι λευκή σαν χιόνι και λαμπερή (ή δροσερή) σαν κρύσταλλο: *ασπρομαρμαροτράχηλη και κρουσταλλοχιονάτη* Ερωτοπ. 337.

κρυσταλλοχιονοτράχηλος, επίθ.

Από το ουσ. *κρύσταλλον* και το επίθ. *χιονοτράχηλος*.

Που έχει λαιμό λαμπερό σαν κρύσταλλο και δροσερό σαν χιόνι: *κρυσταλλοχιονοτράχηλος, υπερανασταλμένη* Αχιλλ. Ν 819.

κρυσταλλόχροιος, επίθ.· *κρουσταλλέχροιος*, Ch. pop. 803.

Από τα ουσ. *κρύσταλλον* και *χροιά*. Για τη λ. βλ. Κριαρ., Ελλην. 14, 1955, 160-3.

Που έχει τη διαύγεια (ή και τη δροσιά) του κρυστάλλου (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ., ό.π., 163): *Υπήρχε γαρ ευγενική* (ενν. *η κόρη*), *το είδος κρυσταλλόχροια, εξαίρετος εις ηλικιάν* Φλώρ. 5.

κρυσταλλώδης, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κρυσταλλώδης*.

Διαυγής, λαμπερός: *κρυσταλλώδην ποταμόν προς το λιβάδιν μέσον* Καλλίμ. 151· *σώμα και γαρ πανεύγενον και κρυσταλλώδης σάρκα την χάριν και την ηδονήν εις το λουτρόν αυξάνει* Καλλίμ. 795.

κρυστάλλωμαν το, Λίβ. Esc. 2416.

Από το *κρυσταλλόω -ώνω*. Τ. *κρυστάλλωμα* στο Somav.

Κρύσταλλο· (εδώ) δροσιά: *Μέτωπον άσπρο τοίτοιον ως του χιονίου κομμάτιν και ως της αυγής κρυστάλλωμαν να είπες* (έκδ. *είπης*· διορθώσ.) *ότι εσαρκώθη* Λίβ. Sc. 1282.

κρυσταλλωμένος, μτχ. επίθ., Κομν., Διδασκ. Δ 34, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [906]· *κρουσταλλωμένος*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 207 κριτ. υπ.

Η μτχ. παθητ. παρκ. του *κρυσταλλώνω*, που απ. στο Somav. και σήμ. Το *κρυσταλλόομαι* ήδη μτγν.

Όμοιος με κρύσταλλο· δροσερός και διαυγής: *είχεν βρύσην όμορφην, νερόν κρυσταλλωμένον* Ιμπ. (Legr.) 593.

κρυσταλλωτός, επίθ.· *κρυστάλλωτος* (?).

Από το *κρυσταλλόω-ώνω*.

Παγωμένος: *εύρεν αυτόν* (ενν. *τον ποταμόν*) *κρυστάλλωτον υπό πολλού του ψύχους* Βίος Αλ. 3375.

κρυφά, επίρρ., Ασσίζ. $72^{8\text{-}9}$, 113^{18}, 200^{24}, 360^{6}, 451^{27}, Βέλθ. 843, 912, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 162, Φλώρ. 922, Λίβ. Esc. 406, Λίβ. Ρ 166, Ιμπ. 45, 144, 301, 643, 789, Μαχ. 10^{6}, 44^{5}, 106^{26}, 150^{11}, 290^{8}, 390^{17}, 480^{3}, 624^{15}, 628^{31}, 630^{11}, Πεντ. Δευτ. XIII 7, XXVII 15, 24, XXVIII 57, Χρον. σουλτ. 41^{12}, 98^{26}, 107^{31}, 121^{35}, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 44, Τζάνε, Κρ. πόλ. 238^{7}, κ.π.α.· *κουρφά*, Χούμνου, Κοσμογ. 1662, 1875, Ερωφ. Ιντ. β' 156, Ε' 48, Ερωτόκρ. Α' 306, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 275, 1566, 1786, Γ' 379, 614, Ε' 384, 451, 1144, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 40, Διγ. Ο 782, 1663, 1898, 2257, 2751, Τζάνε, Κρ. πόλ. 363^{26}· *κρουφά*, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 195, Πιστ. βοσκ. II 1, 35, Ερωτόκρ. Γ' 379, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 306, 444, 852, 2097, Β' 2385.

Από το επίθ. *κρυφός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Χωρίς να γίνει κ. γνωστό, μυστικά, αφανέρωτα: *να πορπατεί η δουλειά κουρφά, κιανείς να μη γροικήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 877· *Η δέ κόρη υπήγεν από το κουβούκλιον και έβλεπεν κρυφά από την τρύπαν τον νέον* Διγ. Άνδρ. 351^{3}· *έλα να φύγομεν αψοφητί καθόλου, σιγά, κρυφά και ανόητα, κανείς μη το νοήσει* Βέλθ. 1075.

κρυφιομύστως επίρρ.

Από το επίθ. *κρυφιόμυστος*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Κρυφά και μυστικά: *εξέρχεται* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *προς την Ολυμπιάδα και κατ' ιδίαν προσλαβών κρυφιομύστως φράζει* Βίος Αλ. 989.

κρύφιος, επίθ.· *κρυφίος*, Αχέλ. 2362.

Το αρχ. επίθ. *κρύφιος*. Ο τ. *κρυφίος* από μετρ. αν.

α) Κρυφός· αδιάγνωστος: *Περί μαρανθέντος ιέρακος υπό ασθενείας κρυφίας* Ιερακοσ. 448^{9}· **β**) ανερμήνευτος: *Τούτο δέ όλον γέγονεν ίνα η προφητεία του Ησαΐου πληρωθή, η ούσα πριν κρυφία* Παΐσ., Ιστ. Σινά 2126.

Το ουδ. ως ουσ.=μυστήριο: *ο εμφανίζων τα κρυφά, ο των κρυφίων γνώστης* (ενν. *ο Θεός*) Φλώρ. 695, αλλά και ως επίρρ.=κρυφά, μυστικά: *κρύφιον πλησιάζεις* (ενν. *ο θηρεύων*) *αυταίς* (ενν. *ταις νήσσαις*) Ιερακοσ. 516^{18}.

κρυφιοσυμβουλή η, Λίβ. Ρ 866 (έκδ. *κρυφοσυμβουλάς*· διορθώσ. κατά Lambert [Λίβ. σ. 127 σημ. στο στ. 51]). — Πβ. *κρυφοσυμβουλή*.

Από το επίθ. *κρύφιος* και το ουσ. *συμβουλή*.

Κρυφή, μυστική συμβουλή: *εις λόγους, εις μυστήρια και εις κρυφιοσυμβουλάς* Λίβ. Sc. 51.

κρυφιωδώς, επίρρ.

Από το επίθ. *κρυφιώδης*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.).

Κρυφά, μυστικά: *εψιθύρισε κρυφιωδώς ως όφις* Γλυκά, Στ. 385.

κρυφίως, επίρρ., Διγ. Ζ 748, 1856, Βέλθ. Τίτλ., Πόλ. Τρωάδ. 9, Ερμον. Υ 341, Ψ 307, Χρον. Μορ. Ρ 3739, Βίος Αλ. 3303, Σωσ. 20, Σφρ., Χρον. μ. 96[2], 102[11], Έκθ. χρον. 14[3], 57[14], Θρ. Κύπρ. Μ 303, Ιστ. πολιτ. 46[1]· *κ ρ υ φ ι ώ ς,* Ερμον. Ω 123.

Από το επίθ. *κρύφιος*. Ο τ. από μετρ. αν.

Κρυφά, μυστικά, χωρίς να γίνεται κ. ή κάπ. αντιληπτό(ς): *στρατιώτα, ελήλυθας φονεύσαι με κρυφίως μετά δόλον;* Βίος Αλ. 3132· *Οι δέ Βενέτικοι είχον και αυτοί αρμάδαν ως δήθεν τάχα φυλάττοντες τους εαυτών τόπους κρυφίως* Έκθ. χρον. 79[29].

κρυφοαναδακρυώνω. *κ ρ ο υ φ α ν α δ α κ ρ υ ώ ν ω.*

Από το *κρυφο- (κρουφο-)* και το *αναδακρυώνω*.

Δακρύζω κρυφά: *Κρουφά κρουφά παρακαλεί και κρουφαναδακρυώνει, αγκούσες έχει και καημούς, μα δεν τσι φανερώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2385.

κρυφοαναντρανίζω. *κ ρ ο υ φ ο α ν α ν τ ρ α ν ί ζ ω.*

Από το *κρυφο-* και το *αναντρανίζω*.

Κρυφοβλέπω σηκώνοντας το βλέμμα: *Εκρουφοαναντρανίζασι* (ενν. *ο Ρωτόκριτος και η Αρετούσα*) *κ' εκρουφοσυντηρούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2153.

κρυφοβουλή *η*.

Από το επίθ. *κρυφός* και το ουσ. *βουλή*.

Κρυφή, μυστική συμβουλή: *εις λόγους, εις μυστήρια και εις κρυφοβουλάς της* Λίβ. Esc. 1180 χφ.

κρυφογαμούμαι.

Από το *κρυφο-* και το *γαμούμαι*. Η λ. και σήμ.

Συνουσιάζομαι κρυφά: *έδε κείνες τας πουτάνες όπου εκρυφογαμηθήκαν* Συναξ. γυν. 661.

κρυφογελώ.

Από το *κρυφο-* και το *γελώ*. Η λ. και σήμ.

Γελώ σε βάρος κάπ., κοροϊδεύω: *κρυφογελούν τον* (έκδ. *κρυφογελούνται*· διορθώσ.) *δέ κρυφά, παίζουν τον σαν κοπέλες* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 222.

κρυφογογγύζω.

Από το *κρυφο-* και το *γογγύζω*.

Γκρινιάζω, δυσανασχετώ κρυφά: *να κρυφογογγύζει...καθ' ημών* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 73[11].

κρυφοδαγκάνω. *κ ρ υ φ ο δ α κ ά ν ω.*

Από το *κρυφο-* και το *δαγκάνω*. Η λ. και σήμ.

Δαγκώνω κρυφά, απροειδοποίητα· (μεταφ.) βλάπτω ύπουλα: *Φιλοπαππού, ελύσσιασες και άρχισες να κρυφοδακάνεις;* Διγ. 'Ανδρ. 388[33].

κρυφοδακάνω, βλ. *κρυφοδαγκάνω*.

κρυφοδακώ.

Από το *κρυφο-* και το *δακώ*.

Δαγκάνω κρυφά· (μεταφ.) βλάπτω ύπουλα: *Φιλοπαππού μου γέρον, ...ελύσσιασες κ' εκρυφοδάκησές με* Διγ. (Trapp) Esc. 1463.

κρυφοκαμαρώνω. *κ ο υ ρ φ ο κ α μ α ρ ώ ν ω.*

Από το *κρυφο-* και το *καμαρώνω*. Η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) θαυμάζω κάπ. κρυφά, χωρίς να το δείχνω: *εσυχνοπερνόβλεπά τη* (ενν. *την κερά*) *κ' εκουρφοκαμάρωνά τη* Αγν., Ποιήμ. Α 8. **Β'** (Αμτβ.) θαυμάζω ενδομύχως: *Θωρώ πολλοί εχαρήκασι κ' εκουρφοκαμαρώσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1533.

κρυφοκάμωμα το.

Από το *κρυφο-* και το ουσ. *κάμωμα*.

Κρυφή, μυστική πράξη: *την εγνώρισιν εποίκαν με σημεία, κανείς ουδέν εγίνωσκε κρυφοκαμώματά των* Βέλθ. 825.

κρυφοκλεψιά η· *κ ο υ ρ φ ο κ λ ε ψ ι ά*· *κ ρ υ φ ο κ λ ε ψ ί α,* Ριμ. κόρ. 607 κριτ. υπ.

Από το επίθ. *κρυφός* και το ουσ. *κλεψιά*. Η λ. στο Somav.

Κρυφή, μυστική πράξη: *εκίνα κι' ο κυρ ήλιος... της νύχτας τες κουρφοκλεψιές να τες ξεφανερώνει* αυτ. 607.

κρυφοκλέψιμο το.

Από το επίθ. *κρυφός* και το ουσ. *κλέψιμο*.

Κλεψιά που δε γίνεται αντιληπτή: *Εις τα κρυφοκλεψίματα κ' εις την τεχνολογίαν ομοιάζω την μητέρα μου* (ενν. *εγώ η αλουπού*) Γαδ. διήγ. 229.

κρυφομιλώ, Λίβ. Ν 431 [Για τη γρ. βλ. και H. Schreiner, BZ 42, 1943 /49, 241 και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 55, 56]· *κ ο υ ρ φ ο μ ι λ ώ,* Χούμνου, Κοσμογ. 945.

Από το *κρυφο-* και το *μιλώ*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μιλώ κρυφά, ψιθυριστά: *η Αγάπη με τον Πόθον αλλήλως να χερoκρατούν και να κρυφομιλούσιν* Λίβ. Esc. 364.

κρυφοπαρακαλώ· *κ ρ ο υ φ ο π α ρ α κ α λ ώ.*

Από το *κρυφο-* και το *παρακαλώ*.

Παρακαλώ κρυφά, ενδόμυχα: *η Φροσύνη εχαίρουντο κ' εκρουφοπαρακάλει τ' Αμάξι να 'βγει νικητής* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2323.

κρυφοπεριπατώ.

Από το *κρυφο-* και *περιπατώ*. Τ. *κρυφοπερπατώ* και σήμ.

Περπατώ κρυφά, χωρίς να γίνομαι αντιληπτός: *Μήναν..., αφού έφυγα, κρυφοεπεριεπάτουν* Λίβ. Sc. 2368.

κρυφός, επίθ., Κομν., Διδασκ. Δ 69, 240, Φλώρ. 695, Λίβ. Ν 1168, Μαχ. 10^{23}, 222^{27}, 256^{20}, 478^{31}, 568^{32}, 650^{30}, Νεκρ. βασιλ. 99, Βουστρ. 440, Δεφ., Λόγ. 146, Πεντ. Δευτ. XXIX 28, Αχέλ. 1198, Χρον. σουλτ. 77^{13}, Κυπρ. ερωτ. 137^{22}, Σουμμ., Ρεμπελ. 157, 190, Διγ. 'Ανδρ. 389^{11}, Θυσ.^{2} 702, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [447], Βακτ. αρχιερ. 176, Αλφ. (Mor.) III 62, κ.α.· *κ ο υ ρ φ ό ς,* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 386, Πανώρ. Β' 90, Δ' 236, 313, Ερωφ. Α' 92, Β' 232, Δ' 38, 56, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 97, 1859, Γ' 35, 566, 672, 1512, 1656, Ε' 108, 1193, 1322, Θυσ.^{2} 74, 119, 645, Στάθ. (Martini) Α' 29, 40, Ιντ. β' 40, Γ' 372, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [525, 578], Δ' [183, 303], Φορτουν. (Vinc.) Β' 133, Ιντ. β' 9, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 589^{21}, κ.α.· *κ ρ ο υ φ ό ς,* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 189, 694, Πιστ. βοσκ. II 6, 20, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 646, 896, 1942, 2065, 2104, Γ' 418.

Από το επίθ. *κρυπτός* με επίδρ. του θ. *κρυφ-*· βλ. όμως και Ανδρ., Λεξ. Ο τ. *κουρφός,* που απ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'), και ο τ. *κρουφός* στο Somav. (λ. *κρυφός*). Η λ. και σήμ.

1) Κρυφός, μυστικός: *ανθρώπου μην τα δώσεις* (ενν. *τα κλειδιά*)· *'ς τόπο κουρφό άμε βάλε τα και κάμε να τα χώσεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1300· *μη μπορώντας την κρουφήν αγάπη πλιο να χώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 145· *έχω έναν κρυφόν χαρτίν απέ τον πατέραν μου και έπαρ' το και δώσ' το του ρηγός* Μαχ. 646^{10}· *είχε τον* (ενν. *τον Πολύδωρο*) *ο Ρωτόκριτος πολλά κουρφό προδότη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 800. Εκφρ. *εν κρυφή* (Η έκφρ. μτγν.· L-S, λ. *κρυφή*), *εις το κρυφό(ν), στα κρυφά*=κρυφά, μυστικά: *ήρξατο* (ενν. *ο Μαχουμέτ*) *εν κρυφή τρέφειν έχθραν κατά της Πόλεως* Δούκ. 161^{7}· *ο Πέτρο Τάβιλα ήτον αφορμή του καλού του* (ενν. *του Γιάκουμου*) *κ' εκείνος εις το κρυφόν πάντα ελάλεν κακόν διά τον Πέτρο Τάβιλα* Βουστρ. 471· *έσυρε μία σαΐτα και του έδωσε στα κρυφά* Χρον. σουλτ. 27^{21}. **2**) Που δε φαίνεται, απόκρυφος: *τούτη η πληγή είναι στην καρδιά, στα πλια κρουφά της μέρη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 307. **3**) Δυσδιάκριτος: *τα μάτια του 'σαν* (ενν. *του Αρκίτα*) *έμορφα, κρυφό τ' ανάβλεμμά του* Θησ. Γ' [50^{6}].

Το ουδ. ως ουσ.=μυστικό: *δεν ήθελεν το κουρφό του ανδρός της, οπού εκείνος μυστικά της είπενε ομπρός της, να φανερώσει ομπροστά στ' αδέλφια τα δικά της* Διγ. Ο 701.

κρυφοσυμβουλή, η, Λίβ. Esc. 1180. — Πβ. *κρυφιοσυμβουλή.*

Από το επίθ. *κρυφός* και το ουσ. *συμβουλή.*

Κρυφή, μυστική συμβουλή: *εις λόγους και εις μυστήρια και εις κρυφοσυμβουλές της* Λίβ. Ν 1028.

κρυφοσυντηρώ. *κ ρ ο υ φ ο σ υ ν τ η ρ ώ.*

Από το *κρυφο-* και το *συντηρώ.*

Κοιτάζω, παρατηρώ κρυφά: *Εκρουφοαναντρανίζασι κ' εκρουφοσυντηρούσα· γέλιο δε δείχνει ο γείς τ' αλλού, μηδέ ποτέ εμιλούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2153.

κρυφοφανερωτής ο.

Από το *κρυφοφανερώνω.* Τ. *κρουφοφανερώνω* στο Βλάχ. Η λ. στο Somav.

Αυτός που φανερώνει τα κρυφά, τα μυστικά: *έκραξεν ο Φαρώ το όνομα του Ιωσέφ «Κρυφοφανερωτή»* Πεντ. Γέν. XLI 45.

κρυφοφιλώ.

Από το *κρυφο-* και το *φιλώ.*

Φιλώ κρυφά: *η Αγάπη με τον Πόθον αλλήλων να χειροκρατούν και να κρυφοφιλούνται* Λίβ. Ρ 2830 (Για τη γρ. πβ. H. Schreiner, BZ 42, 1943/49, 241 και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 121).

κρυφοφυλάσσω· *κρυφοφυλάσσουν,* Λίβ. (Lamb.) Ν 431 χφ., εσφαλμ. γρ. αντί *κρυφομιλούσιν* (Βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 95-6). — Βλ. και *κρυφομιλώ.*

κρυφτός, επίθ., βλ. *κρυπτός.*

κρυφτούλι το, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [80].

Από το ουσ. *κρυφτό* και την κατάλ. *-ούλι.* Η λ. και σήμ.

Είδος παιγνιδιού, το κρυφτό: *εσύ σαν σμίξεις μετ' αυτές παίζοντας το κρυφτούλι, παιγνίδι που συχνότατα συνήθεια τ' έχομ' ούλοι* αυτ. Β' [1047].

κρύφω, βλ. *κρύπτω.*

κρυφώς, επίρρ., Διγ. Ζ 1019, Διγ. (Trapp) Esc. 335, 339, 429, 1252, Χρον. Μορ. Η 3851, Φλώρ. 376, Αχέλ. 1511, Ιστ. πατρ. 99^{1}, 140^{3}, Βίος Δημ. Μοσχ. 559, 605, Ψευδο-Σφρ. 226^{11}, 334^{16}.

Από το επίθ. *κρυφός.*

Κρυφά, μυστικά: *Κρυφώς, αγνώστως ας γενεί η πουλησιά της κόρης* Φλώρ. 915· *εκείνος απεκρίθηκεν κρυφώς να μη το μάθω* Λίβ. (Lamb.) Ν 284.

κρυψιμιό το.

Από τον αόρ. του *κρύπτω* και την κατάλ. *-ιμαίος*>*-ιμιός* (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 22, 1910, 241).

Θησαυρός: *μη φοβηθείτε· ο Θεός...έδωσεν εσάς κρυψιμιό* (έκδ. *κρύψιμιο*· διορθώσ.) *εις τα δισάκια σας* (έκδ. *δισάκκα*) Πεντ. Γέν. XLIII 23.

κρύωμα το· *κ ρ υ ώ μ α,* Αιτωλ., Μύθ. 125^{10}.

Από το *κρυώνω* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

Κρύο, ψύχος: *τον Απρίλιον μήνα πάλιν πολύ κρύωμα με χιόνι έκαμεν* Συναδ., Χρον. 68.

κρυωντήριον το, βλ. *κρωντήρι.*

κρυώνω, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 106 κριτ. υπ., Συναξ. γυν. 507, Αχέλ. 1975.

Από το ουσ. *κρύο* και την κατάλ. *-ώνω.* Μέσ. *κρυώνομαι* στο Βλάχ. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Α' Γίνομαι ψυχρός: *ο άνθρωπος πάλ' άρχισε κ' εφύσα να κρυώσει, ότι ήτανε πολλά ζεστόν το φαγί, να παγώσει* Αιτωλ., Μύθ. 125^{15}. **Β'** Αισθάνομαι κρύο: *πεινούν, διψούν, κρυώνουσιν, ότι δεν έχουν ξύλα* Ιστ. Βλαχ. 2803.

κρω· *κρει* (χφ. *κρη*), Ασσίζ. 450^{25}, εσφαλμ. γρ. αντί *κρίνει.* — Βλ. *κρίνω.*

κρωντήρι το, Ιστ. Βλαχ. 739· *κ ρ υ ω ν τ ή ρ ι (ο) ν,* Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 23^{109}, Metrol. 138^{20}· Ημερολ. 125· *κ ρ ω τ ή ρ ι,* Ζήν. Πρόλ. 178.

Από το ουσ. *κρυωτήριον,* που απ. στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 287^{27} (Βλ. και Steph.,

Θησ., λ. *κρυωτήριον*). Για την ετυμ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *κροντήρι* και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 164. Η λ. και οι τ. *κρεντήρι* και *κρυωντήρι* στο Somav. Οι τ. *κρεντήρι* (Παπαδ. Α., Λεξ. και Πετροπ., ΕΛΑ 7, 1952 ‹ 1953 ›, 80-1) και *κρυωντάρι* (Κουκ., ΒΒΠ Ε' 164) και σήμ. ιδιωμ.

Πήλινο αγγείο που κρυώνει το περιεχόμενό του: *σκεύη χρυσά και αργυρά και περισσά κρωντήρια γεμάτα οίνον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1852.

κρωτήρι το, βλ. *κρωντήρι*.

'κτάσσομαι, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 404, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1102, Γ' 1280, 1444, 1530, Πρόλ. άγν. κωμ. 24· *'χ τ ά σ σ ο μ α ι,* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 47, Β' 257, Γ' 715, Ιντ. γ' 109, Δ' 58, 161.

Το αρχ. *εκτάσσομαι*.

Επιδιώκω, σκοπεύω: *'χτάσσεται η κερά Μηλιά... ...την κανακαρά, την άξα τση θυγατέρα να δώσει για γυναίκα ντου... του γερο-Λούρα* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 395· *εκτάσσεντο* (ενν. ο *πασάς*) *τη χώρα να χαλάσει, να πιάσει ανθρώπους* Λεηλ. Παροικ. 355· *Ποτέ της η πολιτική εις ένα δεν ιστέκει· ενός σακούλι 'κτάσσεται και άλλου γαϊτάνι πλέκει* Σαχλ. Ν 244· *ο κύρης σου... ...γλήγορα από τη φλακή 'κτάσσεται να σε βγάλει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1544.

κτένα η.

Από την αιτιατ. του ουσ. *κτεις*. Τ. *χτένα* και σήμ.

Χτένα: *μία κτενοθήκη και δυο κτένες κοκκαλένιες* Σεβήρ., Σημειώμ. 53β.

κτένι το, βλ. *κτένιον*.

κτενίζω, Προδρ. IV 7, Σπανός (Eideneier) A 104, 146, 338, D 404, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 484, 766, Λίβ. Esc. 1061, Θησ. ΙΒ' [54[3]], Τζάνε, Κρ. πόλ. 571[17]· *χ τ ε ν ί ζ ω,* Ευγέν. 203.

Το αρχ. *κτενίζω*. Ο τ. και σήμ.

Χτενίζω: *ολημερίς κτενίζου την κεφαλή και με τσ' αθούς τσ' όμορφους τη στολίζου* Πανώρ. Α' 413.

κτένιον το, Σπανός (Eideneier) D 669· *κ τ έ ν ι,* Σπανός (Eideneier) A 234, Σεβήρ., Σημειώμ. 37α, 50ς, 52, 53γ· *κ τ έ ν ι (ν)· κ τ έ ν ι ν,* Σπανός (Eideneier) A 256· *κ τ έ ν ι (ο) ν,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 925· *χ τ έ ν ι,* Gesprächb. 96[2196], Λεξ. Μακεδ. 147.

Το αρχ. ουσ. *κτένιον*. Ο τ. *κτένι* στο Βλάχ. Ο τ. *χτένι* και σήμ.

1) Χτένα: *απόστειλον πρός με το κτένιον το πατρογονικόν το εμόν, ουχί το πυκνόν, αλλά το αρύ* Σπανός (Eideneier) D 648. Φρ. *ήρθε ο κόμπος εις το κτένι*=φτάνει κ. στο απροχώρητο: *'Ηρθ' ο κόμπος εις το κτένι κ' η ψυχή μου απολιγαίνει* Φαλλίδ. 90. **2**) Θαλάσσιο όστρακο, «χτένι»: *ιχθύν γαρ ουκ εσθίουσιν... ειμή ψωμίτσιν, αστακούς...* (παραλ. 2 στ.)*...και κτένια και σωλήνας* Προδρ. III 278. — Οι τ. *κτένι* και *χτένι* (καθώς και τ. *χθένι*) στον πληθ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 193[31,32], 198[12].

Κτένιος ο.

Προσωποπ. του ουσ. *κτένιον*: *Μά...τον ανεψιόν μου τον Κτένιον* Οψαρ. 361[14].

κτενοθήκη η, Σεβήρ., Σημειώμ. 53α.

Από τα ουσ. *κτένα* και *θήκη*. Η λ. στο Somav.

Θήκη για χτένες: *μία κτενοθήκη και δυο κτένες κοκκαλένιες* αυτ. 53β.

κτήμα το, Προδρ. III 353, Διγ. Ζ 2233, 2370, Σπανός (Eideneier) D 1543, Χρον. Τόκκων 1285, Διήγ. Αγ. Σοφ. 157[23], Σαχλ., Αφήγ. 127, Περί γέρ. 14, Παϊσ., Ιστ. Σινά 360, Θυσ.[2] 252, Στάθ. (Martini) Α' 199, Βακτ. αρχιερ. 176· *κ τ ή μ α ν,* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 243· *κ τ η μ ά τ ο,* Συναξ. γυν. 752· *χ τ ή μ α,* Ιων. III[7,8], 'Ασμα σεισμ. 24.

Το αρχ. ουσ. *κτήμα*. Η λ. και ο τ. *χτήμα* και σήμ. Ο τ. *κτημάτο* από μετρ. αν. ή από επίδρ. της γεν. *κτημάτου*.

1α) Αυτό που αποκτά ή κατέχει κάπ.· πράγμα: *να σου δηγηθώ ως διά την ασπλαγχνίαν. Κτήμαν δεινόν και ολέθριον εκείνη ονομάζουν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2482· *όλες δεν ομοιάζουσι* (ενν. *οι γυναίκες*), *ουδ' όλαι είν' ένα κτήμα* Δεφ., Λόγ. 720· **β**) πλούτη, περιουσία: Διγ. 'Ανδρ. 356[25]· **γ**) ιδιόκτητη αγροτική έκταση: *Αφαιρεί δέ τα προσόντα τη εκκλησία χωρία και κτήματα* Ηπειρ. 216[20]. **2**) Ζώο (κυρίως προκ. για υποζύγιο· πβ. πάντως και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 278, καθώς και Σετάτ., Ετυμ. σημασ. 74): *επεθύμα ο Κυπριώτης το θεριό να πέσει από το κτήμα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2322· *εκείνοι όπου είνιαι κτήματα, βούδια και προβατίνες αναγελούν τον φρόνιμον* Σαχλ., Αφήγ. 469· *δεν πρέπει ώσπερ τα κτήματα να ζούσιν οι ανθρώποι* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 30.

κτήνο το, βλ. *κτήνο(ν)*.

κτηνοβάτης ο, Βακτ. αρχιερ. 154.

Η λ. σε σχόλ. (L-S) και σήμ.

Κτηνοβάτης: *Περί διαθήκης ασώτου και πόρνου και κτηνοβάτου ότι δεν είναι στρεχτή* αυτ. 145.

κτηνοβόλιν το.

Από το ουσ. *κτήνος* και το *-βόλιν*.

(Περιληπτικά) κοπάδια ζώων: *το κτηνοβόλιν τό είχαν έξω* (ενν. *οι Κερυνιώτες*), *επήραν τα* (ενν. *οι Γενουβήσοι*) Μαχ. 524[18].

κτήνο(ν) το, Φυσιολ. (Legr.) 262, Πηγά, Χρυσοπ. 167 (50)· *κ τ η ν ό (ν),* Ασσίζ. 9[24], 10[18], 19[6], 41[25], 69[31], 172[11,26], 180[16,21], 181[19], 200[2], 256[3], 290[9], 318[26], 324[22], 425[27], 449[14], Πουλολ. Ζ 331, Χρον. Τόκκων 3898, Μαχ. 2[26], 4[1], 54[12], 244[34], 256[7], 356[18], 360[22], 366[26], 374[26], 452[31], Δαρκές, Προσκυν. 241, Πηγά, Χρυσοπ. 170 (60), 173 (4), 200 (27)· *χ θ η ν ό ν,* Ασσίζ. 171[26-7], κ.π.α.· *χ τ ή ν ο,* Ιων. IV 11, Πεντ. Γέν. Ι 25, II 20, VII 2, 21, VIII 1, 20, 'Εξ. IX 9, XIX 13, Λευιτ. Ι 2, XI 26, XIX 19, XX 25, XXVII 9, Αρ. III 41, VIII 17, XX 4, XXXI 9, XXXV 3, Δευτ. II 35, IV 17, XI 15, XIII 16, XX 14, XXVII 21, XXX 9, κ.α.· *χ τ η ν ό ν,* Ασσίζ. 256[1], 266[26], 292[29], 326[7], 424[27], 433[26], 476[2-3], Κυπρ. ερωτ. 97[16], 106[1,20].

Το ουσ. *κτήνος* με επίδρ. των ουδ. σε *-ον* (Πβ. Χατζιδ., Αθ. 1, 1889, 497, αλλά και Καψ., ΛΔ 1, 1939, 63 και σημ. 2). Οι τ. *χτήνο* και *χτηνόν* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *κτήνος*).

Ζώο: *Ο πόθος...* (παραλ. 1 στ.) *τ' άγρια φαρμακερά χτηνά μερώννει* Κυπρ. ερωτ. 47[3]· (προκ. για υποζύγιο): *Περί του ανθρώπου οπού αγωγιάζει το κτηνόν του, ήγουν το άλογόν του* Ασσίζ. 75[13]· *εκείνος οπού έμελλεν να καλλικώσει το κτηνόν μου εκάρφωσέν*

το Ασσίζ. 181[7]· (περιληπτικά) κοπάδια, αγέλες: *εβγήκαν νερά πολλά και έπιεν η συναγωγή και το χτήνο τους* Πεντ. Αρ. XX 11· *Βλογημένος να είσαι από όλα τα έθνη, να μην είναι εις έσεν άτεκνος και άτεκνη και εις το χτήνο σου* Πεντ. Δευτ. VII 14.

κτήνος το· *χ τ ή ν ο ς,* Πεντ. Δευτ. III 7.

Το αρχ. ουσ. *κτήνος*. Η λ. και ο τ. και σήμ.

Ζώο: *Τα κτήνη κι' όλα τα 'ρπετά ας κλάψουν ογιά μένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 552[17]· (προκ. για υποζύγιο): *μία καμήλα ή έναν γονικόν ή έτερον κτήνος φορτωμένον* Ασσίζ. 111[22]· (περιληπτικά) ζώα: *μη κάμεις παν δουλειά εσύ και ο υιός σου...και το γαϊδούρι σου και όλο το χτήνος σου* Πεντ. Δευτ. V 14.

κτηνόφρων, επίθ.

Από το ουσ. *κτήνος* και το *-φρων*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.).

Που έχει «κτηνώδη» συμπεριφορά: *ουαί αυτοίς* (ενν. *Φαραώ και Ηρώδη*), *ότι όναγροι και κτηνόφρονες ελογίσθησαν* Φυσιολ. (Zur.) XXXVI 3[8].

κτηνώδης, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κτηνώδης*. Η λ. και σήμ.

Ζωώδης, που φέρεται σα ζώο: *Προς άνθρωπον αυτός εγώ βάρβαρον και κτηνώδη συνάψαι μάχην έρχομαι* Βίος Αλ. 4581.

κτήτορας ο, βλ. *κτήτωρ*.

κτητορικός, επίθ.

Η λ. σε παπυρ. του 6. αι. (L-S).

Που ανήκει ή αναφέρεται στον κτήτορα: *παίρνοντας ο φύλαξ του ιερού βήματος τον Τίμιο Σταυρό μαζί και την κτητορική* (έκδ. *κτιτορική*· διορθώσ. Βλ. Χατζιδ., Αθ. 21, 1909, 443) *εικόνα της Υπεραγίας Θεοτόκου τα έριξε εις το πηγάδι* Ιστ. Βατοπ. 39.

κτητόρισσα η, Ιμπ. 823, 827, Χειλά, Χρον. 356.

Από το ουσ. *κτήτωρ* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. στο Steph., Θησ., λ. *κτήτωρ*.

Ιδρύτρια (εκκλησίας, μοναστηριού, κλπ.): *τα ρούχα του παν τα εις το μοναστήριν* (παραλ. 1 στ.),..*παραδίδουν τα ωραίαν την Μαργαρώνα τάχατες ως κτητόρισσα και πρώτη από τας άλλας* Ιμπ. 685.

κτήτωρ ο, Προδρ. III 400ee, Byz. Kleinchron. Α' 592[1], 593[6], Χειλά, Χρον. 355 δις, 356, Συναδ., Χρον. 35· *ε κ τ ή τ ο ρ α ς,* Ανακάλ. 116· *κ τ ή τ ο ρ α ς,* Χειλά, Χρον. 346.

Το μτγν. ουσ. *κτήτωρ*. Για τον τ. *εκτήτορας* βλ. Κριαράς [Ανακάλ. σ. 58]. Ο τ. *κτήτορας* και σήμ.

Ιδρυτής (μοναστηριού): *διεφημίσθην* (ενν. *ο Νοταράς*) *εις* (έκδ. *ως*· διορθώσ.) *κτήτορα* [*του Μοναστηρίου εις τούτον τον τόπον*] Χειλά, Χρον. 355· *πώς ου πάσω κεφαλήν κόνει και τίλω τρίχας, το τυπικόν του κτήτορος ορών ημελημένον;* Προδρ. III 241.

κτίζω, Βίος Αλ. 2441, 5424, Λίβ. P 2041, 2109, 2278, Λίβ. Sc. 2212, Ιμπ. 590, 594, 604, 605, 704, Αλεξ. 530, Ιμπ. (Legr.) 35, Ιστ. πατρ. 169[21], Ερωφ. Αφ. 75, Πρόλ. 51, 132, Ιντ. α' 57, β' 164, Γ' 34, Ιστ. Βλαχ. 2657, Διγ. 'Ανδρ. 314[14], 356[32], 360[33], 398[22],

Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 156, Στάθ. (Martini) Ιντ. α' 35, Ροδολ. Β' [7], Τζάνε, Κρ. πόλ. 152[11], 179[7], 184[14], 211[14], 215[8], 250[4], 302[18], 330[5], 451[26], 453[13], 460[10], 466[23], 479[3], 489[2], 500[4]· *χ θ ί ζ ω,* Χρον. Τόκκων 119· *χ τ ί ζ ω,* Χρον. Μορ. Η 1402, 1920, 7997, Χρον. Μορ. P 2989, 5618, Πεντ. Γέν. X 11, XI 4, XIII 18, XXXIII 17, Αρ. XXIII 14, 29, XXXII 24, 34, Δευτ. VI 10, XX 5, 20, XXII 8, XXV 9, XXVII 5, XXVIII 30, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 631[2].

Το αρχ. *κτίζω*. Ο τ. *χτίζω* και σήμ.

1α) Οικοδομώ, χτίζω: *Εκτίσασίν την και λουτρόν μέσα στο μεσοκήπιν* Διγ. Ζ 111· *Οίκον δέ έκτισε λαμπρόν μέσον του παραδείσου* Διγ. Ζ 3807· *ύστερον δέ κτίζει κάστρον ισχυρότατον* 'Εκθ. χρον. 81[31]· (μεταφ.): *η πίστη οπδδωσε την δύναμη του πόθου σου κ' εκτίστη* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 196· *νιαν αγάπη κτίζουνε και την παλιά χαλούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1270· **β**) ιδρύω: *ουδέ διά σε το εκτίσασι τούτο το μοναστήριν, του να το τρώγεις μοναχός μετά των συγγενών σου* Προδρ. III 378· *έθαψέν το* (ενν. *το σώμα του πατρός του*) *με παρρησίαν πολλήν εις τον ναόν οπού έκτισεν* Διγ. 'Ανδρ. 401[36]· *εις την ξακουσμένην Πόλην* (παραλ. 1 στ.) *πὄκτισεν ο Κωνσταντίνος* Πτωχολ. Β 27· **γ**) ανοικοδομώ, ανακαινίζω: *'Εκτισεν, εστερέωσεν τα κάστρη και τους πύργους* Χρον. Τόκκων 131· **δ**) κλείνω με τοίχο, φράζω: *απού μίαν τρύπαν όπου ήτον...εις το κάστρον και δεν ήτον κτισμένη αππέσσω...εμπάσαν τους* (ενν. *τους Σαρακηνούς*) *και επήραν το αυτόν κάστρον* Μαχ. 634[36]· *ηύραν τες πόρτες που 'χασι κτισμένες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 279[3]. **2**) Φτιάχνω, κατασκευάζω: *να 'ρθουνε στον αρσανά... να κτίσου άλλα κάτεργα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 380[7]· *το κουβούκλιν ...εξ αδάμαντος λίθου ήτον κτισμένον* Βέλθ. 443. **3α**) Δημιουργώ, πλάθω: *εκτίστην ο παρών και δόλιος κόσμος ούτος* Διγ. (Trapp) Esc. 1690· *ηξεύρεις, ω ψυχή, μόνη σου ουδέν εκτίστης* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 133· *δέσποτα Θεέ, ο κτίσας τους αιώνας* Διγ. (Trapp) Gr. 3520· **β**) αποκτώ: *ο έχων την αγάπην...κτίζει φίλους* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι X 118· *'Αλλον δεν εκαυχάτονε, μόνον πως θα νικήσει κι' όνομα εις την Βενετιά αθάνατον να κτίσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 509[14]· *κτίζε πάντοτε φιλίαν εις τους πάντας* Σπαν. (Μαυρ.) P 396· **γ**) χαράζω· (προκ. για δρόμο) ακολουθώ: *τώρα την απόλυσιν του σαρμουνιού να ποίσεις κ' εσύ την στράταν έφηκες και άλλην θες να κτίσεις* Γεωργηλ., Θαν. 451. **4**) Αναγορεύω κάπ.: *ο μισέρ Τζουάν Μουστρής, τόν εψήλωσεν ο ρήγας και αμιράλλην* (έκδ. *ο αμιράλλης*· διόρθ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 135]) *τον έκτισεν... ήτον φρόνιμος καβαλλάρης* Μαχ. 252[35]. **5**) Φυλακίζω κάπ.: *εβγάλαν τους ανθρώπους απέ τα κάτεργα και τους άρχοντες απού είχεν κτισμένους* Βουστρ. 476. **Φρ.** *κτίζω στον άμμον*: βλ. *άμμος* φρ. β'· *κτίζω εις το νερόν, στα νέφαλα*=ματαιοπονώ: *Στα χιόνια εθεμελιώσασιν κ' εις το νερόν εκτίσαν* Απόκοπ.[2] 411· *οι ολπίδες οι πολλές τον άνθρωπο κομπώνου, εκείνες που στα νέφαλα κτίζου και θεμελιώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 682.

κτικιάζω, βλ. *τηχτικιάζω*.

κτικιό το· *χ τ ι κ ι ό.*

Από το ουσ. *τηκτικό-τηχτικό* με ανομοίωση της πρώτης συλλαβής (Βλ. Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 519, λ. *χτικιό*]). Για διαφορετικές ετυμ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 66 και Ανδρ., Λεξ., λ. *χτικιό*. Η λ. στο Βλάχ., λ. *κτηκιό*. Ο τ. και σήμ.

Φυματίωση: *είν' η Αρετή κακά κι' όλοι οι γιατροί του λέσι πως είναι το κακό χτικιό και ζωντανή την κλαίσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 464.

κτικιώ, Τζάνε, Κρ. πόλ. 374[17]· *χ τ ι κ ι ώ.*

Από τον αόρ. του *κτικιάζω* κατά το σχήμα *εδείλιασα-δειλιώ, εκρέμασα-κρεμώ* (Βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 277-8). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κτηκιώ*).

Υποφέρω υπερβολικά, «λειώνω από το κακό μου»: *Σαν είδε τότες ο πασάς πως είναι αφανισμένος* (παραλ. 1 στ.), *...έφυγε με έξε μπεϊλίκια κ' εις τα καστέλλια σίμωσε ο άπονος κ' εχτίκια* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 439^{22}.

κτίσιμο(ν) το, Διήγ. Βελ. Neap. 16, Γεωργηλ., Βελ. 54, Ριμ. Βελ. 29, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 394 (γεν. *κτισιμάτου*).

Από τον αόρ. του *κτίζω* και την κατάλ. *-ιμο(ν)*. Η λ. και σήμ. στον τ. *χτίσιμο*.

α) Χτίσιμο: *εθεμέλιωσες... ...φτερά κι' όλο βρυγιά στο κτίσιμό σου βάνεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 124· **β**) κτίσμα: *άνεμος τα κτισίματα φυσά τα και σκορπούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 126.

κτίσις -ση η, Διγ. (Trapp) Esc. 213, 1221, Βίος Αλ. 5720, Λίβ. P 635, Ανακάλ. 94, Αλεξ. 698, Ιμπ. (Legr.) 103, Κορων., Μπούας 50, Αιτωλ., Μύθ. 45^{8}, 58^{2}, 66^{10}, Ερωφ. Ιντ. α' 99, Γ' 291, Πιστ. βοσκ. I 1, 141, IV 1, 68, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 76, Ροδολ. (Μανούσ.) Χορ. γ' [2], Πρόλ. άγν. κωμ. 37.

Το αρχ. ουσ. *κτίσις*. Η λ. και σήμ.

1) Χτίσιμο: *πύργον μέγα...κτίσας ωραίον πάντα ...παράδοξος δ' η κτίσις· από γαρ γης τετράγωνον...* (παραλ. 1 στ.), *άνωθεν δέ οκτάγωνος* Διγ. Z 3839. **2**) Η οικουμένη, η πλάση: *γροικούμεν πάλιν πως την οκά πουλούσι μισό ριάλι, πράγμα που δεν ηκούσθηκε εις την κτίσιν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 140^{7}· *Μά τον κριτήν τον φοβερόν, τόν τρέμει πάσα κτίσις* Διγ. (Trapp) Esc. 369. **3**) Πλάσμα, μορφή: *Εις τον ύπνο σου είδες γυναίκειαν κτίσιν· να ηξέρεις ότι η ασεβέστατη θέλει να σε ποντίσει* Συναξ. γυν. 201.

κτίσμα(ν) το, Καλλίμ. 857, Βέλθ. 446, Ερμον. X 275, Λίβ. Esc. 920, Λίβ. N 783, 2156, Μαχ. 8^{11}, 590^{17}, Πένθ. θαν.² 432, Θρ. Θεοτ. 46, Πορτολ. A 149^{3}, B 29^{13}, Ιστ. πατρ. 82^{22}, 84^{3}, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 446, Δωρ. Μον. XXVIII, XXX, Δωρ. Μον. (Hopf) 238, Ερωφ. Γ' 119, Ιστ. Βλαχ. 2520, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [4, 382], Διήγ. πανωφ. 57, Βακτ. αρχιερ. 143, 159, 184, Χριστ. διδασκ. 303, Τζάνε, Κρ. πόλ. 279^{5}, 467^{17}, 552^{22}.

Το μτγν. ουσ. *κτίσμα*. Η λ. και σήμ.

1) Χτίσιμο: *Ο ρήγας έβαλεν τόσην σπουδήν εις το κτίσμαν του τόπου ότι εις καιρόν α' χρόνον εποίκεν το* Μαχ. 592^{17}· *όταν το κτίσμα τ(ης) Πόλεως επληρώθη, εγένετο η πρώτη και οικουμενική σύνοδος* Χρον. βασιλέων 238. **2**) Οικοδόμημα: *Εστάθη δέ το κτίσμα εκείνο* (ενν. *η Αγία Σοφία*) *χρόνους εβδομήκοντα τεσσάρους* Διήγ. Αγ. Σοφ. 147^{6}. **3**) Δημιούργημα: *Εγώ πιστεύω εις Θεόν, πατέρα των απάντων, ποιητήν ουρανού και γης και πάντων των κτισμάτων* Διγ. Z 1065.

κτιστήριν το.

Από τον αόρ. του *κτίζω* και την κατάλ. *-τήριν*.

Κτίριο: *Εβγάνουσιν και μερτικόν, στέλλουν στο μοναστήριν τση Μαργαρώνας πὄκαμεν εκείνον το κτιστήριν* Ιμπ. (Legr.) 678.

κτίστης ο, Προδρ. III 447c, Διγ. Z 709, 4004, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2476, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 295, Μαχ. 592^{12}, 656^{201}, Χούμνου, Κοσμογ. 603, 803, Κορων., Μπούας 3, Αρσ., Κόπ. διατρ. [933], Σεβήρ., Διαθ. 189^{10}, Ιστ. Βλαχ. 2689, Βακτ. αρχιερ. 181, 182, Ζήν. Α' 61, Ροδινός (Βαλ.) 125· *κ τ ι σ τ ή ς*, Φυσιολ. 362^{10}· πληθ. *κ τ ι σ τ ά δ ε ς*, Αλεξ. 561, 579, Χρον. σουλτ. 115^{22}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 302^{9}.

Η λ. στον Αριστ. Τ. *χτίστης* και σήμ.

1) Χτίστης, οικοδόμος: *έβλεπε τους τεχνίτας και εκείνους οπού επελεκούσαν τα λιθάρια και τα μάρμαρα και τα ξύλα και όλους τους κτιστάδες* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151^{31}. **2**) (Προκ. για το Θεό) δημιουργός: *ο Θεός ο πάντων κτίστης* Πτωχολ. α 896.

κτιστική η.

Το θηλ. του επιθ. *κτιστικός* ως ουσ.

Η οικοδομική τέχνη: *Ο δέ πρωτομάστορας είχεν υιόν έως δεκατεσσάρων χρόνων και άφηκέν τον να φυλάγει τα εργαλεία της κτιστικής* Διήγ. Αγ. Σοφ. 152^{5}.

κτιστός, επίθ., Gesprächb. 35^{11}, Λίβ. (Lamb.) N 361, Σφρ., Χρον. μ. 138^{11}.

Το αρχ. επίθ. *κτιστός*.

1) Κτισμένος: *ήτον χάμου ηλιακός κτιστός απέ τριγύρου* Λίβ. Esc. 366. **2**) Δημιουργημένος, υπαρκτός: *'Ολα τα όντα τα κτιστά, τόσον νοερά όσον και αισθητά, υπό την εξουσίαν της θείας προνοίας ευρισκόμενα* Βελλερ., Επιστ. 53^{4}.

κτιτορικός. *κτιτορική,* Ιστ. Βατοπ. 39, εσφαλμ. γρ. αντί *κτητορική*· διορθώσ. (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 21, 1909, 443). — Βλ. και *κτητορικός*.

κτυπάγω, βλ. *κτυπώ*.

κτύπημα το· *α κ τ ύ π η μ α*.

Το αρχ. ουσ. *κτύπημα*. Τ. *αχτύπημαν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β'). Η λ. και σήμ.

1) 'Ηχος, θόρυβος από σύγκρουση: *εγροίκησα μεγάλην ανακατωχίαν και μεγάλες φωνές και ακτυπήματα* Βουστρ. 446. **2**) Χτύπημα, πλήγμα: *εκουράσθησαν τα ποδάρια μου και εξαιμάτωσαν από τα κτυπήματα των πετρών* Διγ. 'Ανδρ. 370^{13}· (μεταφ.) *να γκρεμνιστούσι* (ενν. *οι ελπίδες*) *και κτύπημα να πάρουσι βαρύ, να σκορπιστούσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [310]· (προκ. για νερό) ροή: *την...κεκαυμένην αυτού* (ενν. *του Οδοιπόρου*) *κεφαλήν να εγγίση εις τα δροσερά κτυπήματα του ύδατος* Παλλαδά, Εγκ. Σινά 98.

κτυπημός ο.

Από το *κτυπώ* και την κατάλ. *-μός*.

'Ηχος που προκαλείται από χτύπημα: *γροίκησεν* (ενν. *τινάς*) *αναμιγήν περίσσαν κ' εις τες καμπάνες κτυπημούς* Αχέλ. 2177.

κτύπος ο, Προδρ. III 194 και 194 χφ. g, κριτ. υπ., IV 189, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 331, Διγ. (Trapp) Gr. 1090, Διγ. Z 220, 291, 2921, Διγ. (Trapp) Esc. 461, 1419, 1681, Ερωτοπ. 419, Λίβ. Sc. 3177, Λίβ. (Lamb.) N 2042, Αχιλλ. L 830, 989, Αχιλλ. N 1130, 1234, Αχιλλ. O 143, Διήγ. Αλ. G 289^{34}, Αχέλ. Πρόλ. 33· 2060, Διγ. 'Ανδρ. 316^{33}, 371^{27}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1620, 2414, Τζάνε, Κρ. πόλ. 176^{18}. 242^{27}, 285^{29}, 292^{2}, 375^{12}· *έ κ τ υ π ο ς,* Θησ. Z' [96^{7}, 134^{8}], H' [1^{2}], IA' [53^{6}], Διήγ, Αλ. V 71^{4}, Κορων., Μπούας 51, Ιστ. πατρ. 123^{2}· *χ τ ύ π ο ς,* Πανώρ. Β' 145.

Το αρχ. ουσ. *κτύπος*. Τ. *έχτυπος* και σήμ. στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.) και στη Χίο (Παρλαμάς Μ., Αθ. 73-74, 1972/73, 283)· για το σχηματ. του τ. βλ. Οικονομ., Αθ. 56, 1952, 217, 223. Ο τ. *χτύπος* και σήμ.

1α) Δυνατός ήχος· κρότος: Διγ. (Trapp) Esc. 1141· *είχεν και...κουδούνια χρυσά και έκαμναν κτύπον μέγαν και θαυμαστόν* Διγ. 'Ανδρ. 347^{13}, Προδρ. IV 177, Διγ. 'Ανδρ. 345^{2}, Αχιλλ. N 1141· **β**) θόρυβος, φασαρία: Πανώρ. Πρόλ. 43. **2**) 'Ηχος **α**) που

προκαλείται από κρούση: Διγ. (Trapp) Esc. 1165, Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 105, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 989· **β**) από πτώση: *επέρασεν πολλάς ημέρας ασθενής από τον έκτυπον οπού έδωκεν εις το φρέαρ* Ιστ. πατρ. 96^{11}· *το ξύλον έπεσεν..., ...εποίκεν κτύπον φοβερόν και...ερράγην* Απόκοπ.^{2} 358· **γ**) ροής του νερού: *εκούμπισ' ο Χαρίδημος σ' ένα δεντρό αποκάτω· το χτύπο του κουτσουναριού θωρώντας αφουκράτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 670· **δ**) παλμού της καρδιάς: *φοβούμαι αληθινά ο χτύπος τση καρδιάς μου μην ασηκώσει ογλήγορα τον ύπνο τση κεράς μου* Πανώρ. Β' 241· **ε**) μουσικού οργάνου: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 564, 933. **'Εκφρ.** *κτύπος αζαρίου*=ζαριά: *την τιμήν και δούλευσιν την του Βελισαρίου σύντομα ταύτην έδωκε ως κτύπον αζαρίου* Ριμ. Βελ. 532.

κτυπώ, Διήγ. Βελ. 217, Χούμνου, Κοσμογ. 271, Συναξ. γυν. 828, Αιτωλ., Μύθ. 140^{15}, Διγ. 'Ανδρ. 370^{24-5}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1610, 1627, Στάθ. (Martini) Α' 171, Συναδ., Χρον. 39, Σουμμ., Παστ. φίδ. Πρόλ. [47], Ζήν. Β' 431, Διγ. Ο 1526, Τζάνε, Κρ. πόλ. 166^{23}, 420^{29}, κ.π.α.· *ακτυπώ,* Μαχ. 264^{30}, 660^{31}, 668^{26-7}, Βουστρ. 428, 470, 489, 493, Θρ. Κύπρ. Μ 301, 682, Τζάνε, Κρ. πόλ. 383^{8}· *αχτυπώ,* Κυπρ. ερωτ. 46^{8}· *κτυπάγω,* Ευγέν. 998, Παλαμήδ., Βοηβ. 1323· *χτυπώ,* Πεντ. Αρ. Χ 6, 8, 10, Κυπρ. ερωτ. 125^{13}, Πανώρ. Β' 465, Γ' 541, Ε' 302, Συναδ., Χρον. 71, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 1, Δ' 525, Τζάνε, Κρ. πόλ. 329^{2}· μτχ. παρκ. *χτυπισμένος,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [195].

Το αρχ. *κτυπώ*. Ο τ. *αχτυπώ* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 482, λ. *α)χτυπώ*). Ο τ. *χτυπώ* και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Χτυπώντας προκαλώ ήχο: *Απογυρίσαν σιγανά με δίχως να κτυπούνε τση θάλασσας με τα κουπιά στο πόρτο για να μπούνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 159^{11}· *οπού 'κ την πείνα την πολλήν κτυπάει* (ενν. ο λέων) *τους οδόντας* Θησ. Ζ' [121^{3}]· *Ποίος είναι οπου κτυπά του παλατιού την πόρτα;* Ευγέν. 1363· **β**) (με άμεσο αντικ. τις λ. παλάμες, χέρια, πόδια· φτερούγες): *οργίστην ο θυμός του Βαλάκ προς τον Βιλεάμ και εχτύπησεν τις απαλάμες του* Πεντ. Αρ. XXIV 10· *οι Τούρκοι να τσι βλέπουσι, τα χέρια εκτυπούσαν κ' ελέγασι πεισματικά όλοι τως κ' εγελούσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 227^{1}· *κτυπούν τα πόδια τως στη γη, τη σκόνη ανασηκώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1653· *τα νύχια σου να ρίχνεις και τες φτερούγες να κτυπάς* (ενν. ως νυκτερίδα) *και φοβερός να δείχνεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [198]· **γ**) (με άμεσο αντικ. τη λ. *κοντάρι*)=πολεμώ με κοντάρι: *Εις τον κάμπον εβγήκασιν* (ενν. ο *Διγενής* και ο *Φιλοπάππους*), *κτυπούσιν τα κοντάρια* Διγ. Ο 2599. **2α**) Χτυπώ, δέρνω κάπ.: *γυρίζω και κτυπώ σου και φεύγω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [155]· (με είδος σύστ. αντικ.) *την κοπανιά στο κούτελο κ' οι δυο τηνε ξαμώνου* (παραλ. 3 στ.)· *στον τόπο όπου ξαμώνουσι τσι κοπανιές κτυπούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1800· **β**) τραυματίζω, πληγώνω: *έλαχε κάπου κυνηγός και είχε τον* (ενν. *έναν αετό*) *κτυπήσει* Αιτωλ., Μύθ. 132^{2}· **γ**) επιτίθεμαι· προξενώ βλάβη, καταστρέφω: *άρχων... της νίκης ακολούθιζεν και των εχθρών εκτύπα* Αχέλ. 2523· *τα Χανιά να πάνε να κτυπήσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 147^{22}· *Ρίκτουν λουμπάρδες άμετρες τον πύργον να κτυπούσι* Διακρούσ. 79^{25}. **3**) Πυροβολώ: *ένα βαρέλι...βοτάνι γεμισμένο. Είς Τούρκος του 'βαλε φωτιά κ' εκτύπησε για ν' άψει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 323^{7}. **4α**) Παίζω έγχορδο μουσικό όργανο: *ήπαιρνε το λαγούτο του... κ' εκτύπα το γλυκιά γλυκιά* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 392· **β**) φυσώ, κάνω κάπ. πνευστό όργανο να ηχήσει: *το βούκινο να κτυπηθεί* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [5]. **5**) Δυσκολεύω: *επλάκωσε καταχνία όλον το νησί και εκτύπα τους ανθρώπους εις τα μάτια* Διήγ. εκρ. Θήρ. 110^{13}. **6**) (Προκ. για τον ήλιο) φωτίζω: *η άλλη μερία δεν φέγγει, διότι δεν τηνε κτυπάγει ο ήλιος* Καρτάν., Διαθ. 249. **7**) (Προκ. για αρρώστια) προσβάλλω: *τον εκτύπησεν η πανούκλα και απέθανεν*

Συναδ., Χρον. 71. **8**) (Προκ. για άντρα) έρχομαι σε ερωτική επαφή: *μερικές* (ενν. *γυναίκες*) *εις το κρεβάτι έχουν καύχους και κτυπά τη* (ενν. *ο καύχος*) Συναξ. γυν. 750. **Β'** Αμτβ. **1**) Κάνω θόρυβο, κροτώ, χτυπώ: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1814· (προκ. για το νερό) *μου εφάνιστη κουτσουναράκι εκτύπα· σιμώνω, βρίσκω το νερό στου χαρακιού την τρύπα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 895. **2**) Ηχώ, αντηχώ: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1760. **3α**) Ορμώ, επιτίθεμαι: *να μηδέν* (έκδ. *μην δεν*· διορθώσ.) *τρέξουν ξαφνικά κι' απάνω τως κτυπήσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 522^{9}· *η αρμάδα της Μπαρπαρίας έχουνε γνώμη να κτυπήσουν...εις το νησί της χώρας της Ζακύνθου* Σουμμ., Ρεμπελ. 162· **β**) συγκρούομαι, χτυπιέμαι: *ενούς τ' αλλού εκόπτανε κεφάλια κ' εκτυπούσαν οι Τούρκοι, με τους χριστιανούς όταν επολεμούσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 301^{24}· **γ**) προσκρούω κάπου, πέφτω κάτω: *κανένας που ποθεί βιγλίζει πού πα, μμα γιον τυφλόν που δεν γαγίζει, χτυπά κ' εδά κ' εκειά σγιαν πελλιασμένος* Κυπρ. ερωτ. 18^{8}· *εκείνες εφοβήθησαν, ομπρούμουττα κτυπούσιν* Θρ. Κύπρ. Μ 150. **4**) Τραυματίζομαι: *με την βίαν έδραμε τ' άθλιο περιστεράκι* (παραλ. 1 στ.) *κ' εκεί κακά εκτύπησεν ακ την αραθυμίαν* Αιτωλ., Μύθ. 119^{6}. **5**) (Προκ. για την καρδιά, το στήθος, κλπ.) πάλλομαι: *λογιάζω να 'ναι ζωντανή, ότι κτυπά η καρδιά της* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [870]· *το στήθος μου κτυπά κι' αναστενάζει* Πανώρ. Ε' 103. **6**) Αντανακλώ: *ωσάν έλαμπεν ο ήλιος τας ακτίνας, επύρωνεν το χρυσίον και εκτύπαν εις τας όψεις των ανθρώπων* Διγ. 'Ανδρ. 399^{3}. **7**) (Προκ. για δάκρυ) στάζω: *τα δάκρυα επορπατούσα, στα στήθη εκατεβαίνασι, στα μάρμαρα εκτυπούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 650. **8**) Φτάνω· καταλήγω μιλώντας: *ΑΡΜΕΝΗΣ — Τη νύχτα ασηκώθηκα δίχως να με 'γροικήσει κ' ήνοιξα την πορτούλα μας. ΜΟΥΣΤΡΟΥΧΟΣ — 'Γροικώ πού θα χτυπήσει!* Κατζ. Α' 326. **9**) Πορεύομαι, κατευθύνομαι: *να κατέβει το σύνορο και να χτυπήσει από άκρη θάλασσα Κιννερέθ ανατολικά* Πεντ. Αρ. XXXIV 11. **II** (Μέσ.) συγκρούομαι: *από το πλήθος το πολύ οι μπάλες εκτυπιούνταν* Διακρούσ. 82^{24}. **Φρ. 1**) *Κτυπώ λουμπάρδες*=κανονιοβολώ: *τρεις βολές κτυπούσινε λουμπάρδες για τιμή του Τζάνε,* Κρ. πόλ. 439^{23}. **2**) *Κτυπώ νερόν εις το μουρτάρι*=ματαιοπονώ: *Είντα το θέλω να κτυπώ νερόν εις το μουρτάρι, να σου μιλώ κ' εσύ να λες πως ήσουν αφορμάρης!* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 727. **3**) *Κτυπώ πόλεμο*=διεξάγω πόλεμο: *θες μ' αυτόν που έρχεται πόλεμον να κτυπήσεις;* Διγ. Ο 228. **4**) *Κτυπώ τουφεκιές*=πυροβολώ: *Μια δεκαριά ανεβήκασι και τουφεκιές κτυπούσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 200^{8}. **5**) *Κτυπώ τραύματα*=τραυματίζω: *πολλών εκτύπα* (ενν. *ο λύκος*) *τραύματα κ'...έσκιζέν τους* Αχέλ. 648. **6**) *Κτυπά ο λογισμός μου για κάπ.*=πηγαίνει το μυαλό μου σε κάπ.: *ο λογισμός μου εχτύπησεν ογιά το Φορτουνάτο, το πως ετούτη η κοπελιά για νύφη του ταιριάζει* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 430. **7**) *Χτυπά η καρδιά μου*=αγωνιώ: *Τρομάσσω πλια παρά ποτέ και πλια χτυπά η καρδιά μου* Πανώρ. Δ' 445. **8**) *Με κτυπά η μέρα*=με πιάνει η μέρα, ξημερώνει: *να μην σάσε κρατώ και σας κτυπήσει η μέρα* Ευγέν. 293. **9**) *Κτυπιέμαι τες κονταριές*=συγκρούομαι με κοντάρι: *ορμήσαν οι μεριές κ' οι δυο κ' εκτυπηθήκαν τες κονταριές, μετέπειτα εις τα σπαθιά δοθήκαν* Παλαμήδ., Βοηβ. 957.

κτώ, Ασσίζ. 383^{6}, Μαχ. 230^{26}· *χτώ,* Ασσίζ. 380^{29}.

Το ενεργ. του αρχ. *κτώμαι*. Η λ. σε παπυρ. του 6. αι. (L-S, λ. *κτάομαι* III).

α) Αποκτώ, κερδίζω: *Περί των πραγμάτων η γυναίκα και ο ανήρ αυτής να κάμωσιν και να κτήσουσιν ανταμώς* Ασσίζ. 15^{30}· **β**) κυριεύω, κατακτώ: *το έκτησεν* (ενν. *το κάστρο*) *ο ρε Πιέρ με μεγάλον πόλεμον και με σκοτωμόν πολλύν ώσπου να το πάρει από τους Τούρκους* Μαχ. 346^{18}.

κτώμαι, Σπαν. Α 87, 655, Β 85, Προδρ. III 138d, 325, IV 151 χφφ. CSA, κριτ.

υπ., Ορνεοσ. αγρ. 527[5], Ιστ. πατρ. 181[1]· αόρ. *ε κ τ ή θ η σ α,* Προδρ. IV 219· γ' εν. παρκ. *κ ε κ τ ή τ α ι,* Ορνεοσ. αγρ. 534[12], 536[16].

Το αρχ. *κτώμαι* (L-S, λ. *κτάομαι*).

κυαίστωρ ο, Διήγ. Αγ. Σοφ. 153[28].

Το λατ. quaestor. Η λ. ήδη μτγν. (L-S Suppl., λ. *κοναίστωρ*).

Ανώτατος δικαστικός αξιωματούχος (Βλ. Καραγ., Βυζ. διπλ.[2] 146, 155, 168 κε.): *απέστειλεν ο βασιλεύς Τρώιλον τον σπαθοκουβουκλάριον και τον έπαρχον Θεόδωρον και τον Βασιλίδην κυαίστωρα εις το νησίν της Ρόδου* αυτ. 155[13]· *έκαμαν την εξεπούλησιν του οσπιτιού και έγραφεν ο κυαίστωρ* αυτ. 149[33].

κύβαρος ο· πληθ. *κ ύ β α ρ ο ι,* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 643, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *σκύλαροι* (διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 360).

κυβάσιν το ?

'Αγν. ετυμ.

Καρπός του φυτού *τερέβινθος* (Για τη σημασ. βλ. και Langkavel, Bot. sp. Gr. 9): *'Επαρον τερένβιθον, ήγουν κυβάσια και άλεσε ταύτα και έξελε το έλαιον τούτων* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 73[2].

κύβερνης ο. — Βλ. και *κύβερνος.*

Από το *κυβερνώ* ή από μεταπλ. του *κύβερνος.*

Κυβερνήτης, διοικητής: *ο κύβερνης απέθανεν, ο μέγας κοντοστάβλος, οπού εκράτει τα νησιά, τον τόπον εκυβέρναν* Χρον. Τόκκων 3599.

κυβέρνησις -ση η, Ηπειρ. 225[5], Βλαστού, Επιστ. 177, Σουμμ., Ρεμπελ. 161, 175, Ροδολ. Ε' [86], Ροδινός (Βαλ.) 105, 180.

Το αρχ. ουσ. *κυβέρνησις.* Η λ. και σήμ.

1α) Εξουσία: *αν συνέβη κανένα κακόν...χάνει* (ενν. ο *γουβερναδόρος*) *και την τιμήν του και πλέον κυβέρνηση δεν του δίδουν* Σουμμ., Ρεμπελ. 161· **β**) διακυβέρνηση: *ήλθε διά την κυβέρνησιν του λαού ετούτου* Σουμμ., Ρεμπελ. 174· *να γράψει το κοντύλι μου... τσι φρόνιμες κυβέρνησες... με τες οποιές η χώρα μας ετούτη κυβερνάται* Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 22· *Περί προνομίων και πρεσβείων οπού έχουσι αι εκκλησίαι και ο επίσκοπος και αι κυβερνήσεις αυτών* Βακτ. αρχιερ. 173· **γ**) αρχηγία, διοίκηση: *ο γουβερναδόρος του νησιού, ο οποίος έχει την προτίμησιν της κυβερνήσεως του πολέμου* Σουμμ., Ρεμπελ. 160· **δ**) διεύθυνση, επίβλεψη: *ο άρχων εκράζεντονε καλότυχος πως ηύρεν έτοιαν γυναίκα και είχεν τηνε εις την κυβέρνησιν όλον τον του οσπιτίου* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 417. **2α**) Τρόπος συμπεριφοράς: *καθώς ιατρός, οπού εμπαίνω εις τα μοναστήρια, ευρίσκω μεγάλην ευχαριστίαν και καλήν κυβέρνησιν από τον άνωθεν πνευματικόν* Βλαστού, Επιστ. 177· **β**) εξυπηρέτηση (Για τη σημασ. βλ. Πολ. Λ. [Κατζ. σ. 149]): *επιάστη σκλαβοπούλα* (παραλ. 1 στ.) *κι' άντρας μου την αγόρασε για την κυβέρνησή μου* Κατζ. Ε' 175· **γ**) φροντίδα, περιποίηση: *οι τρεις μας μόν' εμείναμε εις την κυβέρνησίν της* (ενν. *της νιας της πληγωμένης*) Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1286]· *πάντα όλα εγενότανε με τέλος καλό και διά καλήν κυβέρνησιν κουστόδια εδική τους και των παιδιών τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 163· **δ**) προστασία: *Αγγέλων και των ουρανών δέσποινα και κυρία, σωσμός πενήτων, των παντών κυβέρνησις στην χρεία* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[6]· *η βασιλεύουσα των πόλεων...ζητά ελεημοσύνην...από την κυβέρνησιν και φιλαν(θρωπ)ίαν των φρονιμωτάτων διοικητών* Παρθεν.,

Γράμμ. 228. **3**) (Προκ. για παιδιά) διαπαιδαγώγηση: *προσεκτικά θέλεις έχει την φροντίδα της κυβερνήσεως των παιδίων σας* Χριστ. διδασκ. 386.

κυβερνήτης ο, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 678, 'Αλ. Κύπρ. 1463, Χίκα, Μονωδ. 35[61], Ιστ. Βλαχ. 1488, 1510, Σουμμ., Ρεμπελ. 183, Ροδινός (Βαλ.) 144· *κ υ β ε ρ ν η τ ή ς,* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 322, 924, 'Αλ. Κύπρ. 386, Παλαμήδ., Βοηβ. 1106.

Το αρχ. ουσ. *κυβερνήτης.* Για τον τ., που απ. στο Βλάχ. (λ. *κυβερνητής*) και στον Κ. Παλαμά, βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 94. Η λ. και σήμ.

1α) Κυβερνήτης πλοίου, καπετάνιος: *στην πρύμνην κείνος που 'τονε τον κυβερνήτη ρώτα* Αιτωλ., Μύθ. 26[7]· **β**) ναύαρχος: *εσυναχθήκασι... να κάμουσι κυβερνητήν...κι' αποφασίσαν* (παραλ. 1 στ.) *και...εκάμασι τ(ον) Σερ Μπαστιά Βενιέρη* (παραλ. 2 στ.) *Και στέλλουσί του τες γραφές και πάσαν εξουσί(αν)* 'Αλ. Κύπρ. 1711. **2**) Αρχηγός, διοικητής: *κυβερνήτης του σπιτιού μου* Πεντ. Γέν. XV 2· *να καταδέξεται γενεί εις αύτους καπετάνος, κυβερνητής, διορθωτής εις όλα τα φουσσάτα* Χρον. Μορ. Η 237· *εδιάβη* (ενν. *ο σουλτάνος*) *εις το παλαιό Μουχλί, όπου ήτονε...κυβερνητής ο αφέντης ο Ασάνης Δημήτριος* Χρον. σουλτ. 99[26]· *ως καλοί πατέρες και κυβερνητάδες...διά όλον τον λαόν* Σουμμ., Ρεμπελ. 163. **3α**) Ρυθμιστής, συντονιστής: *κυβερνήτης του πολέμου* Σουμμ., Ρεμπελ. 158· *ο Θεός έναι κυβερνητής ολουνών των πραγμάτων* Καρτάν., Διάθ. 236· **β**) κηδεμόνας, καθοδηγητής: *άνηβος γαρ ων ο αυθέντης...ην ούτος* (ενν. ο *Νικορέζος*) *κυβερνήτης αυτού και της αυθεντίας αυτού έτη ε'* Byz. Kleinchron. Α' 221[4]· *εκείνοι οπού...λέγονται προεστοί των και κυβερνητάδες της ψυχής των...δεν τους κόφτει αν οι ενορίτες των ηξεύρουσι την προσευχήν των ή όχι* Ροδινός (Βαλ.) 68.

κύβερνος ο, Χρον. Μορ. Η 6756, 7833, Λεξ. Ι 91· *κ υ β ε ρ ν ό ς,* Χρον. Μορ. Ρ 279. — Βλ. και *κύβερνης.*

Από το *κυβερνώ.* Η λ. τον 4. αι. (L-S Κων/νίδη) και σε Γλωσσάρ. (L-S).

α) Κυβερνήτης πλοίου, καπετάνιος: *εις θάλασσαν θυμωμένη* (παραλ. 1 στ.) *την όρεξην κυβερνόν μου* (παραλ. 1 στ.) *έχω* Κυπρ. ερωτ. 126[29]· **β**) κυβερνήτης, διοικητής: *σε ανακράζουσιν... διά κεφαλήν και κύβερνον τέτοιοι* (έκδ. *τέτοι·* διορθώσ.) *μεγάλοι ανθρώποι* Χρον. Μορ. Η 279· *αφέντης γαρ και κύβερνος στον τόπον της Βλαχίας* Χρον. Μορ. Η 3542.

κυβερνώ, Hist. imp. II 44, Πόλ. Τρωάδ. 166, 612, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 40, 70, Περί ξεν. V 439, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2287, Αχιλλ. L 128, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 24, Γεωργηλ., Θαν. 390, Αλεξ. 2173, Σοφιαν., Παιδαγ. 269 δις, Τριβ., Ρε 204, Πεντ. Γέν. XLI 40, XLV 11, XLVII 12, XLVIII 15, Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 64, Ιστ. πατρ. 85[3], Πανώρ. Δ' 292, Ερωφ. Γ' 54, Παλαμήδ., Βοηβ. 337, Ιστ. Βλαχ. 27, 92, 509, 1466, 1489, 1511, Σουμμ., Ρεμπελ. 159, 160 δις, 183, Ιερόθ. Αββ. 334, Βελλερ., Επιστ. 62, Βακτ. αρχιερ. 152, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1275], Χορ. α' [17], Β' [1036], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 23, Ιντ. α' 37, 71, Ζήν. Α' 335, 340, 351, Γ' 36, Ροδινός (Βαλ.) 93, Διακρούσ. 102[1], Τζάνε, Κρ. πόλ. 294[16], 391[13], 585[30]· μτχ. παρκ. *κ υ β ε ρ ν ι σ μ έ ν ο ς,* Αλεξ. 1039, Ροδολ. Ε' [11], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1496].

Το αρχ. *κυβερνάω.* Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) (Με αντικ. τη λ. *πλοίο,* κλπ.) πηδαλιουχώ, κυβερνώ: Πουλολ. (Τσαβαρή) 540. **2α**) Διοικώ, διακυβερνώ, εξουσιάζω: Αχιλλ. Ν 683, Ιστ. Βλαχ. 4, Χρον. σουλτ. 55[13], Χρον. Μορ. Η 7777, 'Εκθ. χρον. 75[3], Ζήν. Β' 354· **β**) ορίζω, διευ-

θύνω: κυβερνά (ενν. ο Θεός) και κινεί πάσαν φύσιν Ιστ. πατρ. 86[16]· κυβερνά η γι-αγάπη σας με σπλάγχνος τα κορμιά σας Ροδολ. Β′ [116]· ποιος να ’ναι απού τα κυβερνά (ενν. τ’ άστρη και το φεγγάρι) κ’ έχουν την τόσην χάρην; Χούμνου, Κοσμογ. 602· ας είν’ η παίδευσις κατά την δύναμίν μας διά να κυβερνήσομεν την πρόσκαιρον ζωήν μας Ιστ. Βλαχ. 2620· **γ**) χειρίζομαι· τακτοποιώ: κυβερνούσι τα πολιτικά και στρατιωτικά πράγματα Βακτ. αρχιερ. 209· Κυβέρνησε τα πράγματα, μη αποκαραδοκήσεις Γλυκά, Στ. 328· είσαι άξιος τιμής και γνώσεως τελείας και κυβερνάς με φρόνησιν πολλάς υπηρεσίας Ιστ. Βλαχ. 20· **δ**) πετυχαίνω, κατορθώνω: αφέντη μου, κάμε να κυβερνήσεις όλον σου το παλάτιον να το ξεπροβοδήσεις μέσα εις τον παράδεισον Ιστ. Βλαχ. 2043· **ε**) κατευθύνω με γνώση: να ’δες μικρού φιλήματα, μικρού ’πιδεξιοσύνες, πώς κολακεύει το φιλίν, πώς κυβερνά τον πόθον Ερωτοπ. 180· **ς′**) βοηθώ, περιποιούμαι: όλα τα λίμπρα μου ήπιασα να τα φυλλολοήσω, τον πόνο τση κερα Μηλιάς να δω να κυβερνήσω Φορτουν. (Vinc.) Α′ 209. **3**) Οδηγώ, καθοδηγώ: Τώρα λοιπόν τα μάτια μου, πιστότατοι οδηγοί μου, τα κλειώ κ’ εσύ κυβέρνα με, σαν θέλεις, αδελφή μου Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [840]· Με χείρα ψυχοπόνεσης σήκωσε (ενν. συ, παρθένε Μαρία) τους πεσμένους (παραλ. 1 στ.). Εις την οδόν της αληθείας κυβέρνα, πάγαινέ τους Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[27]. **4α**) Μεταχειρίζομαι κάπ., αντιμετωπίζω κάπ., συμπεριφέρομαι: εκεί διαμοιράζει τους (ενν. ο Χάρος), καθέναν εις την τάξιν καθώς τα έργα έπραττεν, ούτως τον κυβερνούσιν (ενν. οι δαίμονες) Περί ξεν. Α 486· εκυβέρνα (ενν. ο κυρ Δανιήλ) τους χρεώστας με πολλήν σοφίαν και πολλήν γνώσιν Συναδ., Χρον. 41· **β**) συντρέχω: πολλές βολές εις το τουμπρούκι και εις την άλυσο εσέβην διά την χώραν και διά τους επτωχούς. Και πολλά τους εκυβέρναν Συναδ., Χρον. 50· πολλά εκόπιασε Πέρδικας για τ’ εμένα και πάντα στην ανάγκη μου αυτείνος μ’ εκυβέρνα Αλεξ. 2864· αν ελθεί εις την θύραν σου πτωχός διά να ζητήσει, αν έχεις..., δώσ’ του, κυβέρνησέ τον Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2390· **γ**) φροντίζω, περιποιούμαι: εάν κυβερνηθώσιν (ενν. τα δένδρα) ως πρέπει, γίνονται εύμορφα και καρπερά Σοφιαν., Παιδαγ. 266. **5**) (Με αντικ. τη λ. παιδιά) ανατρέφω, (δια)παιδαγωγώ: αι μητέρες αυταί ίδια να τα γαλακτοθρέψουν (ενν. τα παιδία) και να τα κυβερνήσουν Σοφιαν., Παιδαγ. 267· ουδέν λέγεις το πώς να κυβερνούνται τα παιδία των πτωχών ανθρώπων Σοφιαν., Παιδαγ. 279. **6**) Κατασκευάζω· φιλοτεχνώ: ’Οταν το εκυβέρνησεν (ενν. το λουτρόν) και εξετέλεψέν το, το καμίνιν εκαίγασιν με τους ξυλαλάδες Αχιλλ. L 522. **Φρ. 1**) Κυβερνώ τον καιρόν=παρακολουθώ, προσέχω την κατάσταση: εκυβερνούσαν τον καιρόν να μη συνέβει μάχη Ιστ. Βλαχ. 1181. **2**) Η χέρα(μου) κυβερνά το σκήπτρο=είμαι άρχοντας, βασιλεύω, εξουσιάζω: Ετούτη η χέρα... το σκήπτρο...ας κυβερνά και το σπαθί ας βασταίνει. **Β′** Αμτβ. **1**) Οδηγώ πλοίο, πηδαλιουχώ: ο ναύτης στη χιονιά και στην πολλήν αντάρα ...κυβερνά με φόβο και τρομάρα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 556· (μεταφ.): εγώ που στέκω ανάμεσα στην ταραχή την τόση, η χέρα μου να κυβερνά δεν δύνεται να σώσει Ζήν. Α′ 332. **2**) Διοικώ, εξουσιάζω: Τούτη (ενν. η Αρετή) εις όσα ’πιθυμά πάντα τον ανεβάζει (ενν. τον άνθρωπο), να κυβερνά τον οδηγά και να εξουσιάζει Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 36· κριτής που κυβερνά με την δικαιοσύνην Λίμπον. 258· καλά κυβέρνησε να ’χεις την αφεντίαν Ιστ. Βλαχ. 1517. **3**) Διευθύνω, καθοδηγώ, εποπτεύω: ο Κορνάρος σαν καλός στρατιώτης εκυβέρνα Τζάνε, Κρ. πόλ. 494[9]· ο Μορεζίνης όριζεν, Κορνάρος εκυβέρνα και με τες συμβουλές τωνε το Κάστρο όλοι επαίρνα Τζάνε, Κρ. πόλ. 509[17]. **4**) Πετυχαίνω, καταφέρνω: έπαρε παράδειγμα από τους πρότερούς σου, εκείνους οπ’ εκάθουνταν κάποτε στο θρονί σου, πώς δεν εκυβερνήσασι να έχουν την ειρήνην και έξω τους εδίωξαν Ιστ. Βλαχ. 1507. **ΙΙ** Μέσ. **1α**) Ορίζω τον εαυτό μου, τη ζωή μου: Απής ετούτος ο φθαρτός επλάστηκεν ο κόσμος, να κυβερνάται (ενν. ο άνθρωπος) μ’ αρετές του δόθηκε κι’ ο νόμος Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 2· Το τεμόνι ήτον η φρονιμάδα με το οποίον εκυβερνάτον (ενν. η Παρθένος Μαρία) Ροδινός (Βαλ.) 125· όποιος μετά τση (ενν. της αρετής) στέκεται φρόνιμα κυβερνάται Ροδολ. Α′ [390]· **β**) φροντίζομαι, τακτοποιούμαι: να υπάς, κυρά, εις το σπίτι σου και ημείς ν’ ακολουθούμεν· κ’ εμείς τότε εις τα σπίτια μας διά να κυβερνηθούμεν και αύριον...εις το σπίτιν σου πάλιν να μαζωθούμεν Σαχλ., Αφήγ. 770· **γ**) αντεπεξέρχομαι στις ανάγκες της ζωής, «τα φέρνω βόλτα», συντηρούμαι: εχήρευσεν ο άθλιος νέος ως λ′ χρονών. Κρίμα εις αυτόν και πώς να κυβερνηθεί Συναδ., Χρον. 68· δύο χέρια το κορμί έχει και κυβερνάται, οπού δουλεύουν μπιστικά, μ’ εκείνα και τιμάται Τζάνε, Κατάν. Αφ. 21· σύρτε και πουλήσετέ με (παραλ. 4 στ.) να κυβερνηθείτε τούτον τον δυστυχισμένον χρόνον Πτωχολ. Β 29. **2**) Συμπεριφέρομαι: ιστορικώς τα γράφομεν... το πώς επολιτεύθηκε πασάνας στο σκαμνί του και πώς εκυβερνήθηκε εν όλη τη ζωή του Ιστ. Βλαχ. 84· όλα τα κάνεις σαν Αρχή κι’ ως Πλάστης κυβερνάσαι Τζάνε, Κρ. πόλ. 370[21]. **3**) Υπερέχω, διαπρέπω: Στην πλήσιαν του ταπείνωσιν, στην ευγενειά τιμάται και στην σοφίαν την πολλήν οπού ’χει κυβερνάται Τζάνε, Κατάν. Αφ. 56. **4**) Χειρίζομαι μια κατάσταση, «παίρνω τα μέτρα μου», αντιμετωπίζω μια δυσκολία: Μ’ απήτις το φουσσάτον του κοιτάζει πως νικάται, εμέτρησεν τον λογισμόν τότες και κυβερνάται Τζάνε, Κρ. πόλ. 504[8]· εις τούτον τον τρόπον κυβερνούνται διά κάθε κουρσάρον και επίλοιπον εχθρόν Σουμμ., Ρεμπελ. 159· διά να ηξεύρουν να κυβερνηθούν εκείνοι οπού έχουν το βάρος του πολέμου Σουμμ., Ρεμπελ. 161· εσυμβουλευτήκανε...εναντίον των αρχόντων με τι τρόπον έχουν να κυβερνηθούν διά να εύρουν αιτία διά να ρίξουν όλα τα κατάβαρα εις του λόγου τους Σουμμ., Ρεμπελ. 169· έναι (ενν. ο Καντακουζηνός) άρχων γνωστικός κ’ οίδεν να κυβερνάται Αιτωλ., Βοηβ. 113· οι φρόνιμοι τα άσπρα δεν λυπούνται, διά την σωτηρία τους ξέρουν και κυβερνούνται Αιτωλ., Μύθ. 32[12]. **5**) Απασχολούμαι: Δοσμένον έναι καθανός αθρώπου απὄχει γνώση, απήτις φτάξει σε καιρό παιδιά και φανερώσει (παραλ. 1 στ.)...με καινούργιους λογισμούς και έγνοιες να κυβερνάται Φορτουν. (Vinc.) Α′ 4. **6**) Επιτυγχάνομαι: του κακού την αφορμή βρίσκω από πού κινάται, και το ρεμέντιο ντου ζιμιό πώς θε να κυβερνάται Φορτουν. (Vinc.) Α′ 166. **7**) Ετοιμάζομαι για πόλεμο, οπλίζομαι: το παιδίν επέρασεν άυπνον όλην νύκτα, όλους ορδινίαζεν διά να κυβερνηθούσιν Αχιλλ. L 222.

κυβέρτιν το, Ασσίζ. 198[13-4], 449[22].

Από το ουσ. κύβερτον, που απ. στον Ησύχ., και την κατάλ. -ι(ο)ν. Η λ. τον 9. αι. και στη Σούδα (L-S, λ. κυβέρτιον). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β′ 623, Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α′ 202, λ. κουβέρτι και Β′ 87, λ. κυβέρτι, Kahane H.-R., BZ 66, 1973, 20, Λάζαρης, Λευκαδ., λ. κ(υ)βέρτι, κ.α.). Η λ. και στο Βαλαωρίτη.

Κυψέλη: τα μελίσσια τά ένι εις τα κυβέρτιά μου υπάν έξω αυτ. 198[1]· τα έχουν αποκλεισμένα (ενν. τα μελίσσια) εις τα κυβέρτιά τους αυτ. 198[11].

κυβίζω, (Ι).

Το μτγν. κυβίζω.

Υψώνω κάπ. αριθμό στην τρίτη δύναμη, στον κύβο: επεί δέ έτι πέντε μόνας (ενν. πήχεις) εκείνος ειργάσατο, κύβισον ταύτας Rechenb. (Vog.) 22[6].

κυβίζω, (ΙΙ).

Πιθ. από το ουσ. κύβη και την κατάλ. -ίζω. Πβ. το αρχ. κυβιστάω. — Βλ. και κουκουβίζω.

Χαμηλώνω το κεφάλι, σκύβω: η πάονος...περιπατούσα ορά αυτήν τερπομένη, διασείεται και κυβίζει και υποβλέπεται Φυσιολ. 369[1].

κυδωνάτον το.

Από το ουσ. *κυδώνι(ον)* και την κατάλ. *-άτον*. Η λ. τον 6. αι. (L-S). Τ. *κυδωνάτο* και σήμ. στη Σύμη (Βλ. Καρανικόλα Σ. και Αλ., Παροιμ. Σύμ. 175), καθώς και τ. *τσυωνάτον* στην Κύπρο (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 116-7).

Γλυκό από κυδώνι (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ό.π.): *καρυδάτον ολιγόν και κυδωνάτον χύτραν* Προδρ. III 283a χφφ. CSA, κριτ. υπ.

κυδωνέα η, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1566· *κ υ δ ω ν ι ά.*

Η λ. σε παπυρ. του 3. αι. π.Χ. και στα Γεωπονικά, όπου και τ. *Κυδωνία* (L-S). Ο τ. *κυδωνιά* και σήμ.

Το δέντρο κυδωνιά: *κυδωνιές, τριανταφυλλιές, κλήματα και σταφύλια* Γεωργηλ., Θαν. 177. — Ο τ. *κυδωνιά* και ως τοπων., όπως και ο τ. *κυδωνία*: Διακρούσ. 93[19], Τζάνε, Κρ. πόλ. 152[10], 177[1], κ.α.

κυδώνη η.

Από το ουσ. *κυδώνι(ον)* με αλλαγή γένους.

Ο καρπός της κυδωνιάς, το κυδώνι: *Το υγρόν της κυδώνης ή κίτρου αποπιέσεις* Ορνεοσ. αγρ. 547[4].

κυδώνι το, βλ. *κυδώνι(ο)ν.*

κυδωνιά η, βλ. *κυδωνέα.*

κυδώνι(ο)ν το, Ασσίζ. 245[30], 496[30], Ορνεοσ. αγρ. 522[18,22], Ιατροσ. κώδ. ,αξα'· *κ υ δ ώ ν ι,* Ch. pop. 148.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *κυδώνιος* με παράλ. του ουσ. *μήλον*. Η λ. ως ουσ. στον πληθ. τον 1. αι. (L-S, λ. *κυδώνιος*). Ο τ. και σήμ.

Ο καρπός της κυδωνιάς, κυδώνι: *ας τρώγει και οπωρικά...κυδώνια...και απίδια* Σταφ., Ιατροσ. 4[113]· *απόμικρα τα πλάττουσιν* (ενν. τα ψωμία) *εις κυδωνίου είδος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 897.

Κυδώνιος ο, Πωρικ. S 104[12,19], Πωρικ. P 107[8,22], Πωρικ. V 22, 80.

Προσωποπ. του ουσ. *κυδώνιον* με αλλαγή γένους: *Βασιλεύοντος του πανενδοξοτάτου Κυδωνίου και ηγεμονεύοντος του...Κίτρου* Πωρικ. V 1.

κυδωνίτσα η.

Από το ουσ. *κυδωνιά* και την κατάλ. *-ίτσα*. Η λ. και σήμ.

Μικρή κυδωνιά: *την στράταν σου να φύτεψα μηλές και κυδωνίτσες* Ερωτοπ. 3.

κυδωνόκουκκον το.

Από τα ουσ. *κυδώνι(ον)* και *κουκκί.*

Σπέρμα, σπόρος κυδωνιού: *γαγάτζια δράμια γ', κυδωνόκουκκα ολίγα...τρίψον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 99[12].

κυδωνόλαδον το.

Από τα ουσ. *κυδώνι(ον)* και *λάδι.*

Λάδι από κυδώνια (Για τη σημασ. βλ. Γενναδ., Λεξ., λ. *Κυδωνέα*): *Κυδωνόλαδον και λινέλιν...να τ' αλειφθεί* Σταφ., Ιατροσ. 9[250].

κύθρα η.

Το μτγν. ουσ. *κύθρα*. Η λ. σε παπυρ. του 2. αι. π.Χ. (L-S, λ. *χύτρα*).

Χύτρα (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β'² 99): *μετά κρόκου ολίγου βάπτουσιν εψήματα εις μεγάλας κύθρας και λέβητας* Μάρκ., Βουλκ. 349[11].

κυθροκαντήλα η.

Από τα ουσ. *κύθρα* και *καντήλα*. Πβ. λ. *κυθροκάνδηλον* στο Meursius (λ. *κυπροκάνδηλον*) και στο Du Cange (λ. *κύθρον*).

Καντήλα στο σχήμα ή μέγεθος χύτρας (Βλ. Πολ. Α., Πριν 'Αλ.² σ. 54): *Αυτός...έδωκεν εις την μονήν εικόνα και σαραντάσημον βλαττίν και δυο κυθροκαντήλας* Προδρ. III 88.

κυκεών ο.

Το αρχ. ουσ. *κυκεών*. Η λ. και σήμ. στον τ. *κυκεώνας*.

Ποτό που παρασκευάζεται με ανάμιξη διαφόρων υλικών (Πβ. Τσολάκη [Γλυκά, Στ. σ. 27-8 και 40])· (εδώ μεταφ.): *εκέρασε τον πόνου την τρυγίαν και κυκεώνα θλίψεων και συμφορών κρατήρας* Γλυκά, Στ. 75.

κυκλάμινον το.

Από το ουσ. *κυκλάμινος* (η) με αλλαγή γένους. Η λ. και σήμ.

Κυκλάμινο: *άλειψον...κυκλαμίνου χυλόν* Σταφ., Ιατροσ. 5[128].

κύκλευμα το.

Από το *κυκλεύω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. σε παπυρ. του 6. αι. (L-S).

Κυκλοτερής διαδρομή: *ῴ* (ενν. *τῳ ποταμῷ*) *κλήσις Αμαζονικός, έχων κύκλευμα χρόνου· ...τέλος, αρχήν ουκ έχει* Βίος Αλ. 5503.

κυκλεύω.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σε έγγρ. του 1319 (Act. Xér. 19[22]).

α) Περιέρχομαι (διαγράφοντας κύκλο): *'Οταν μη ευρίσκη* (ενν. *ο λέων*) *τι φαγείν, πορευόμενος εν αγρῷ ερήμῳ ή εν όρει, κυκλεύει τόπον πολύν μετά της κέρκου αυτού* Φυσιολ. 340[13]· **β**) κάνω κύκλο, στροφή γύρω από κάπ., επανακάμπτω: *αυτούς* (ενν. *τους αδελφούς*) *εκύκλευσεν* (ενν. *ο παις*) *εκ των ίππων εισρίψας* Διγ. (Trapp) Gr. 1622.

κυκλογύρισμα το, Λίβ. P 996· *κ υ κ λ ο γ ύ ρ ι σ μ α ν.*

Από τα ουσ. *κύκλος* και *γύρισμα.*

1) Κυκλικό περίγραμμα: *το κυκλογύρισμαν προσώπου της...* (παραλ. **1** στ.) *παρείκασεν ανθόμοιον τον κύκλον της σελήνης* Λίβ. Sc. 1276. **2**) Μεταβολή, τροπή, αλλαγή καταστάσεων: *αφήγησιν...μεγάλην πώς έπαθεν εκ τας αρχάς...εκείνη* (ενν. *η Μαργαρώνα*) *και πώς το κυκλογύρισμα εγύρισεν αυτίκα* Ιμπ. 7 κριτ. υπ.

κυκλοδρόμημα το.

Από τα ουσ. *κύκλος* και *δρόμημα.*

«Κυκλικό» πέρασμα: *το κυκλοδρόμημα του χρόνου του τοσούτου* Βέλθ. 16.

κυκλοειδής, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κυκλοειδής*.

Κυκλικός: *οι Τούρκοι θεωρούσιν τους χάρακας κυκλοειδείς* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 376.

κυκλόθεν, επίρρ., Βίος Αλ. 4782, 4928· *κ ύ κ λ ο θ ε,* Βέλθ. 482· *κ ύ κ λ ο-θ ε ν,* Ιερακοσ. 339^{18}, 342^{9}, 423^{1}, Ορνεοσ. αγρ. 567^{5}, Διγ. Ζ 1501, 1542, 2766, 4443, Βίος Αλ. 5621, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 33, Χειλά, Χρον. 350, Παϊσ., Ιστ. Σινά 417, 609, 829, 1802, Ψευδο-Σφρ. 390^{5}, 394^{32}.

Το αρχ. επίρρ. *κυκλόθεν*. Ο τ. *κύκλοθεν* σε επιγρ. (L-S).

κύκλος ο, Γλυκά, Στ. Β' 103, Λίβ. Esc. 2409, Σκλάβ. 13, Πανώρ. Β' 430, Δ' 124, Ερωφ. Α' 580, Διγ. 'Ανδρ. 314^{2}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1685, Γ' 1295, 1323, Δ' 257, 618, Ροδολ. Α' [391], Β' [208], Ζήν. Α' 145, Β' 98, Γ' 265, Ε' 191, Τζάνε, Κρ. πόλ. 144^{16}.

Το αρχ. ουσ. *κύκλος*. Η λ. και σήμ.

1α) Κύκλος, κυκλικό σχήμα: *Ο Διγενής με το ραβδί έδωσεν του θηρίου, πολλούς κύκλους εγίνηκεν εις τρόπον κουλλουρίου κ' εψόφησεν... ...εις πολλούς κύκλους...τυλιμένο* Διγ. Ο 2418· **β**) περιφέρεια, γύρος, περίμετρος: Παϊσ., Ιστ. Σινά 327, Αχέλ. 2027.

Η γεν. εν. ως επίρρ.=κυκλικά· γύρο γύρο, ολόγυρα: *Αυτός εστράφη τακτικώς κύκλου στην συντροφίαν* Αχέλ. 83. **Εκφρ. α¹**) *κύκλος του προσώπου*=πρόσωπο: *ο κύκλος του προσώπου της τον ήλιον αντηύγει* Φλώρ. 8· **α²**) *κύκλοι των (αμ)ματιών*=μάτια: *τον Νείλο ας εμπόρεσα τ' αμμάτια ετούτα να βαστού 'ς τσι κύκλους τωνε μέσα, να τρέχουσι παντοτινά* Ροδολ. Ε' [368]· **β¹**) *κύκλοι των ουρανών*=στερέωμα, ουράνιος θόλος: Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [129]· **β²**) *κύκλος του ηλίου ή της σελήνης*=δίσκος, σφαίρα του ηλίου ή της σελήνης: Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1338, Λίβ. Sc. 1278. **2**) Ουρανός (Για τη σημασ. πβ. Πιστ. βοσκ. III 7, 24): *Ω Αφροδίτη μου θεά...* (παραλ. 3 στ.), *του τρίτου κύκλου δέσποινα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1205]. **3α**) Κυκλική κίνηση, γύρος, «βόλτα»: *ήσαν ελεύθερες εις το πέτασμα...και έκαμναν κύκλους και πάλιν εκάθιζαν* Διγ. 'Ανδρ. 375^{6}· **β**) (προκ. για ουράνια σώματα) τροχιά: Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 35. **4**) Περιοδική επανάληψη φαινομένων, καταστάσεων, κλπ., χρονική περίοδος: *'Οταν δέ τέλος έλαβεν ο κύκλος των εννέα μηνών εκ της συλλήψεως, η κόρη εγεννήθη* Διγ. Ζ 59. **5**) Ο «τροχός της τύχης», η τύχη (Για τη σημασ. βλ. και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 378 κε. και 591] και Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 481]): *Του κύκλου τα γυρίσματα, που ανεβοκατεβαίνου* (παραλ. 1 στ.) *και του καιρού τ' αλλάματα, που αναπαημό δεν έχου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1· *άφσ' τον καιρό να πορπατεί κι' ο κύκλος μεταλλάσσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 471· έκφρ. *κύκλος του καιρού ή του ριζικού*=η τύχη, το ριζικό: *ο κύκλος του καιρού ανεβοκατεβαίνει κ' η φρονιμάδα είναι γιατρός και κάθε ανάγκη γιαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 257· *Ανέν κ' οι καλορίζικοι τον κύκλον εμπορούσα του ριζικού με τα σκοινιά δεμένο να κρατούσα...* Ερωφ. Α' 559-60. **6**) Ομάδα ατόμων, συντροφιά· (εδώ) ακολουθία, «χορός»: *επήγασιν ομάδι μ' όλον τον κύκλο των μικρών 'πηρετών στο σπήλιο* Πιστ. βοσκ. IV 3, 220. **7**) Ανάλυση, ανάπτυξη, αναζήτηση (ενός θέματος): *Αυτόν το ερώτημαν μεγάλον κύκλον έχει και μέγαν αναγυρισμόν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2314.

κύκλος το, Μηλ., Οδοιπ. 63^{5}.

Το ουσ. *κύκλος* (ο) με αλλαγή γένους.

Περίμετρος, περιφέρεια: *Το κύκλος της νήσος Κύπρου γυρίζει μίλια 600 ιτάλικα* αυτ. 635.

κυκλοφερώς, επίρρ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 2071.

Από το επίθ. *κυκλοφερής* για το οποίο βλ. Lampe, Lex.

Κυκλικά: *κυκλοφερώς σε φέρουσα* (ενν. *η πορεία*) *εν τω αυτώ τεμένει* αυτ. 1150.

κυκλοφορικώς, επίρρ.

Από το επίθ. *κυκλοφορικός*. Η λ. στο L-S, λ. *κυκλοφορικός*.

Κυκλικά: *Βούλομαι...το...χωρίον περικυκλωθήναι και το...δεξιόν κέρας κυκλοφορικώς αγέσθω* Δούκ. 95^{24}.

κυκλοχρόνισμα το.

Από τα ουσ. *κύκλος* και *χρόνισμα*.

«Κυκλικό» πέρασμα του χρόνου: *το κυκλοχρόνισμα εγύρισεν αυτίκα* Ιμπ. 7.

κύκλωμα το.

Το αρχ. ουσ. *κύκλωμα*. Η λ. και σήμ.

Κύκλος, κυκλικό σχήμα: *απ' το κύκλωμα του ηλιού η μια ακτίνα σου 'σαι* Ερωτοπ. 569· *Είδε το κύκλωμα της γης που θάλασσα κυκλώνει* Θησ. ΙΑ' $[2^{3}]$.

κυκλώνω, Βέλθ. 1105, Θησ. Γ' $[34^{1}]$, ΙΑ' $[49^{3}]$, Αχέλ. 1615, Παλαμήδ., Βοηβ. 480.

Το αρχ. *κυκλόω*. Η λ. και σήμ.

α) Περιβάλλω, περιτριγυρίζω: *Είδε το κύκλωμα της γης που θάλασσα κυκλώνει* Θησ. ΙΑ' $[2^{3}]$· *η Τρανσυλβάνια είναι περιορισμένη, βουνά πολλά ψηλότατα πάντοθεν κυκλωμένη* Παλαμήδ., Βοηβ. 500· *Οι αμαρτίες την κυκλώνουν* (ενν. *την ψυχή*), *οι αδικίες την 'κλουθούν* 'Αρχ. Μεγ. Β 17· **β**) περικυκλώνω: *όταν οι Λέχοι βούλουνται να βγουν να πολεμήσουν, τότε να τους κυκλώσουσιν* Παλαμήδ., Βοηβ. 1044· *άλλ[ους] ως την κεφαλήν αποπάνω τους κυκλώνει* (ενν. *η φωτιά*) Αποκ. Θεοτ. 64.

κυκνίας ο, Ερμον. Ι 48 (γεν. πληθ. *κυκνίων*)· *κ υ κ ν έ α ς,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 58 κριτ. υπ., 71 κριτ. υπ., 130 ΑΖ· *τ σ υ κ ν έ α ς,* Ορνεοσ. 577^{17}, 584^{14}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 58, 71.

Το μτγν. ουσ. *κυκνίας*. Για τον τ. *τσυκνέας* πβ. Du Cange, λ. *τζιακνίας* και *τζινέα*. Τ. *τσυκνιάς* και σήμ. (Ανδρ., Λεξ.) και ως τοπων. (Βλ. Amantos, Suffixe 36)· η γρ. *τσικνιάς* των εκδ. (πβ. Κεχαγιόχλου [Πτωχολ. σ. 524] και Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 167]) πιθ. εξαιτίας παρετυμ. από το ουσ. *τσίκνα*.

Το πουλί ερωδιός (Βλ. Αποστολίδη, Επετ. Παρνασσ. 1, 1896, 110 σημ. 1, 114 σημ. 2, 137): *και του τσυκνέα* (έκδ. *τσικνέα*) *τα πουλία γαρ τοιαύτα· εκμικρόθεν η ουρά τους διχαλή και τεθλασμένη* Πτωχολ. α 811.

κύκνος ο, Διγ. Ζ 100, 3799, Ερμον. Τ 167 (γεν. πληθ. *κυκνών*), Αιτωλ., Μύθ. 74^{1}, Αρσ., Κόπ. διατρ. [632, 1178], Διγ. 'Ανδρ. 314^{25}, $375^{2,3}$, 400^{20}.

Το αρχ. ουσ. *κύκνος*. Η γεν. πληθ. από μετρ. αν. Η λ. και σήμ.

Κύκνος: Πουλολ. (Τσαβαρή) 6.

κυλημοκυτρώ.

Από το ουσ. *κύλημα* και το *κυρτώ* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 305]). — Πβ. και ά. *κουλουμουντρώ*.

Κάνω κωλοτούμπες: *πιλωτόν, ίνα πηλώνεις, να εγέρνεσαι και έτερον πιλωτόν, ίνα κυλημοκυτράς* Σπανός (Eideneier) Β 109.

κυλικίς *η*.

Το μτγν. ουσ. *κυλικίς* (Βλ. και L-S).

Μικρή κύλικα: *Παρήν δ' αυτός ο Φίλιππος φέρων την κυλικίδα, αυτό το καταπότιον, φημί, το του φαρμάκου* Βίος Αλ. 3023.

κυλιντρώ.

Το μτγν. *κυλινδρόω*. Η λ., καθώς και τ. *κυλινδρώ* και *κυλιντρίζω* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *κυλινδρώ*).

Κατρακυλώ: *Επήραν το κατήφορον και ουκ ημπορούν σταθήναι και κυλιντρούσιν όπισθεν το γένος των Ρωμαίων* Διήγ. Βελ. 569.

κύλισμα το.

Από τον αόρ. του *κυλίω* και την κατάλ. *-μα*. Για πιθ. πρώτη μνεία βλ. Bauer (λ. *κυλισμός*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Κύλισμα, στροφή· (εδώ προκ. για το *χρόνο* ή την *τύχη*) πέρασμα· αλλαγή, αστάθεια: *κύλισμα του χρόνου* Καλλίμ. 861· *κύλισμα της τύχης* Πτωχολ. α 54.

κυλίω, Προδρ. I 166 (προστ. *κύλισον* αντί *απόλυσον* του χφ. κατά Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 190]), Πωρικ. Ρ 107^{16}, Διγ. 'Ανδρ. 391^{8}· *κ υ λ (ι) ώ,* Κομν., Διδασκ. I 7, Πωρικ. S 105^{26}, Συναξ. γαδ. 131, Φυσιολ. (Legr.) 334, Γαδ. διήγ. 200, 456, Πηγά, Χρυσοπ. 321 (1), Κατζ. Β' 27, Τζάνε, Κρ. πόλ. 186^{4}, 222^{23}, 491^{14}· *κ υ λ ι ώ,* Σαχλ. Ν 138, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 150, 152, 161, 170, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 109, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 232, Τζάνε, Κρ. πόλ. 288^{10}· *κ υ λ ώ,* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 109 κριτ. υπ., 232 κριτ. υπ., 'Ανθ. χαρ. 301^{2}, Πανώρ. Α' 254, Τζάνε, Κρ. πόλ. 283^{8}, 516^{25}· ενεργ. αόρ. *ε κ ύ λ ι σ α* ή *ε κ ύ λ η σ α,* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 477, Αιτωλ., Μύθ. 2^{13}· μέσ. αόρ. *ε κ υ λ ί σ τ (-σ θ-) η κ α,* Γαδ. διήγ. 29, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1140, Διακρούσ. 79^{10}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 136^{25}· μτχ. παρκ. *κ υ λ ι σ μ έ ν ο ς,* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 584.

Η λ. στον Αριστ. Για τον τ. *κυλιώ,* που απ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ'), βλ. Jannacone, BSl. 11, 1950, 164 και Παγκ., ό.π. Α' 344-5 και 352. Ο τ. *κυλώ* από τον αόρ. του *κυλίω* (Ανδρ., Λεξ.)· απ. στο Somav. (λ. *κοιλώ*) και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **α**) μετακινώ κ. με περιστροφή, κυλώ: *κυλούσαν την πέτρα αποπάνου το στόμα του πηγαδιού* Πεντ. Γέν. XXIX 3· **β**) κάνω κ. να κινηθεί περιστροφικά προς τα κάτω: *Κυλεί τα ζάρια ο ζαριστής* Σαχλ. Ν 140. **Β'** Αμτβ. **1**) Ρίχνομαι προς τα κάτω: *κυλιώ και πέφτω κάτω* Ερωτοπ. 402. **2**) Περιστρέφομαι: *η κλώστρεα η μυριόκλωστος εκύλησε του χρόνου* Λίβ. Sc. 1379. **3**) Περνώ, διαβαίνω: *οι χρόνοι πώς μας φεύγουσιν και πώς κυλιούν και πάσι* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 109. **II** (Μέσ.) κυλιέμαι κάτω: *εκείνος που 'το φοβερός... σήμερον εκυλίστηκε 'ς τση σάρκας του το αίμα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1168· *Δεν θέλει να υψώνεται τινάς και να κρατείται, ότ' ύστερα τον βλέπετε στην γην οπού κυλείται* Αιτωλ., Βοηβ. 38L.

κυλλαίνω.

Το αρχ. *κυλλαίνω,* που πιθ. απ. σε αποσπ. του Σοφοκλή.

Καθιστώ κάπ. χωλό, κουτσαίνω κάπ.: *κατέφθασεν Αλέξανδρος ξιφήρης και κυλλάνας Πώρου τον πόδα πρότερον, είθ' ούτως εκπηδήσας κατά λαγόνος της αυτού το ξίφος επεισήξε* Βίος Αλ. 4679.

κυλλότης *η*.

Το μτγν. ουσ. *κυλλότης* (Lampe, Lex.).

Χωλότητα· (εδώ γενικ.) άσχημη κατάσταση: *χειμώνος επιγενομένου οι ίπποι πλείστα εσαθρώσαντο. Ο δέ βασιλεύς την των ίππων μεθοδεύων κυλλότητα...τα ευγενή των οχημάτων συνέλεγε* Ψευδο-Σφρ. 210^{4}.

κυλλούμαι. Ορνεοσ. αγρ. 564^{7}.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *κυλλόω*).

Παραμορφώνομαι, γίνομαι στρεβλός· παθαίνω βλάβη: *Εάν ο ιέραξ τα νεύρα έχη κεκυλλωμένα...* αυτ. 564^{8}.

κυλώ, βλ. *κυλίω*.

κύμα το, Λίβ. Sc. 506, Λίβ. Esc. 1609, Λίβ. Ν 1300, Θησ. Ζ' [60^{5}], Γαδ. διήγ. 461, Απόκοπ.² 353, 359, Αχέλ. 1560, Πανώρ. Γ' 575, Ερωφ. Αφ. 62, Α' 326, Β' 134, Γ' 48, Δ' 562, Ε' 323, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1631, 2137, Β' 272, 474, Στάθ. (Martini) Α' 306, Γ' 402, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [743], Τζάνε, Κρ. πόλ. 263^{10}, 364^{11}, 527^{9}, κ.π.α.· *κ ύ μ α ν,* Ερμον. Ψ 306, Απολλών. 139, Κυπρ. ερωτ. 143^{1}.

Το αρχ. ουσ. *κύμα*. Ο τ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κύμα*). Η λ. και σήμ.

Κύμα: Ιμπ. 558· (μεταφ.): *ταραχής σαλεύουσι* (ενν. *εμένα*) *κύματα θυμωμένα* Στάθ. (Martini) Β' 8· *οκ των δακρυών μου τα πολλά κύματα κτυπημένον* (ενν. *το στήθος*) Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1407]· *κύμα με δέρνει φοβερόν του αποχωρισμού σου* Λίβ. Ν 1470· *έχει* (ενν. *η βρύση*) *νερά φαρμακερά, κύματα του θανάτου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 635.

κυμαίνω.

Το αρχ. *κυμαίνω*.

Κινώ κυματοειδώς: *τον λαιμόν του* (ενν. *το άλογον*) *εκύμαινε, την κεφαλήν κουνούσε, με τα χιλιμιντρίσματα τον κόσμον εξυπνούσε* Μαρκάδ. 309.

κυματίζω, Λίβ. P 1092, Λίβ. Esc. 2544, Λίβ. Ν 2236.

Το *κυματίζομαι,* που απ. στον Αριστ.

Α' Αμτβ. **1**) Κινούμαι κυματοειδώς, κάνω κύματα: *Η θάλασσα ζαλίζεται, βρυχάται, κυματίζει* Γλυκά, Στ. 276· *Ο δέ κοσμήτης του λουτρού...* (παραλ. 5 στ.). *'Εγεμε το ροδόσταμα, εδόκει κυματίζειν· εκόχλαζεν, εκάπνιζεν* Καλλίμ. 325· (μεταφ.): *από τες πολλές γίες εκυμάτιζεν* (ενν. *η αγία Τράπεζα*) *και ως θάλασσα* Διήγ. Αγ. Σοφ. 156^{31}· *αν τύχει να εγέμιζεν ο στόμαχός μου ο δόλιος και η πτωχή η κοιλία μου να 'θελεν κυματίσει* Κρασοπ. 33. **2**) Προσκρούω, ξεσπάζω: *'Ωφου, παιδί της δυστυχιάς, σ' εσένα κυματίζου τα κύματα της θάλασσας κ' εμένα με σκοτίζου* Ζήν. Β' 395. **3**) (Προκ. για τα μάτια) κινούμαι γνέφοντας, παιχνιδίζω: *'Εχεις ματίτσια έμορφα, ωριά, ζωγραφισμένα και κυματίζουν έμορφα και σφάζουσιν εμένα* Ch. pop. 238. **Β'** (Μτβ.) αναδεύω, αναταράζω κ. με κυματισμό: *Τσι ποταμούς πως είδαμε μπορούμε 'ς τούτους τσι δόλιους τόπους τσ' εδικού μας να κυματίσουν αίματα να πούμε* Ερωφ. Δ' 740. **Φρ.** *κυματίζω την γλώτταμ μου*=παραλογίζομαι, λέω ανοησίες: *Εσείς που με τα ώτα σας εμέν ακούτε ανέρπαστος την γλώτταμ μου πώς κυματίζω* Κυπρ. ερωτ. 27^{2}.

κυμάτιον το.

Το αρχ. ουσ. *κυμάτιον*. Η λ. σε επιγρ. του 4. π.Χ. αι. (L-S). Τ. *τζυμάτζι* στο τσακων. ιδίωμ. (Andr., Lex. λ. *κυμάτιον*).

Μικρό κύμα· (εδώ τεχνικός όρος) κυματοειδές σκάλισμα: *τήρησον ευθύς τα κάτω εκ της μέσης κεκολλημένα μάρμαρα και τας τούτων συνθέσεις* (παραλ. 2 στ.). *Λευκά ευμήκιστα εισί και γέμουσι κυμάτια* Παϊσ., Ιστ. Σινά 537.

κυματώ, Απόκοπ.[2] 88.

Το αρχ. *κυματόομαι*.

I Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **α**) κάνω κύματα· (εδώ μεταφ.): *να ποταμοφόριζεν ο άδολος ο κράσος* (παραλ. 2 στ.) *και η πτωχή κοιλία μου ήθελεν κυματάει* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 102· **β**) (μεταφ.) πλήττω, θλίβω: *θάλαττα...ο παρών βίος υπάρχει... ως πάνυ κυματούμενος εκ συμφορών του βίου* Γλυκά, Αναγ. 391. **Β'** (Μτβ.) είμαι γεμάτος από κάτι, ξεχειλίζω· χύνω: *Πού κείνοι απού τα χείλη τως μέλι εκυματούσα* (παλαιότερα ο Ξανθ. είχε προτείνει *εχυματούσα*· βλ. Β-ΝJ 2, 1921, 83) *κ' η νύκτα μέρα να γενεί να κάμουν ημπορούσα;* Ερωφ. Πρόλ. 65· *κλάηματα περίσσια κυματούσι* (ενν. τ' *αμμάτια μου*) (παλαιότερα ο Ξανθ. είχε δεχτεί *χυματούσι*· βλ. Β-ΝJ, ό.π.) Ερωφ. Γ' 441. **II** (Μέσ.) (προκ. για τη θάλασσα) υψώνομαι σε κύματα: Παϊσ., Ιστ. Σινά 1836· (μεταφ.): *'Ωσπερ ο βορεύς ταράσσει την...θάλασσαν... και το κύμα 'περυψώνει· εν αυτοίς μερίμναις ούτως ...εις τον νουν εκυματούντο* Ερμον. Ν 260.

κύμβη η, Ψευδο-Σφρ. 324[7].

Το αρχ. ουσ. *κύμβη*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. στους τ. *κύμπη* και *τζύμπη* (Andr. Lex., λ. *κύμβη* και Λουκά, Γλωσσάρ., καθώς και Φάβ., Αθ. 49, 1934, 17).

κυμινοθέρμιν το.

Από τα ουσ. *κύμινον* και *θερμόν* (Για το σχηματ. βλ. και Χαζιδ., ΜΝΕ Β' 170). — Βλ. και ά. *κυμινόθερμον*.

Αφέψημα από κύμινο (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 133 και Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 190]: *την δέ γε δίψαν παύουσι με το κυμινοθέρμιν* Προδρ. III 288 χφφ. CSA, κριτ. υπ.

κυμινόθερμον το, Προδρ. III 288 χφ. g, κριτ. υπ., 419j. — Βλ. και ά. *κυμινοθέρμιν*.

Από τα ουσ. *κύμινον* και *θερμόν*.

Αφέψημα από κύμινο (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 233): *την δίψαν παύουσιν εν τω κυμινοθέρμω* αυτ. III 288.

κύμινον το, Σταφ., Ιατροσ. 13[351], Προδρ. II Η 38, G 38, Ορνεοσ. αγρ. 537[27], 568[3], Σεβήρ., Σημειώμ. 50β.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Τ. *κύμινο* στο Βλάχ. και σήμ.

Κύμινο: Κυνοσ. 592[20], Σταφ., Ιατροσ. 10[288].

Κύμινος ο, Πωρικ. Ρ 106[9].

Προσωποπ. του ουσ. *κύμινον* με αλλαγή γένους (Η λ. και στο Somav.): *μετά Κυμίνου του κόμιτος* Πωρικ. V 13.

κυμπόραχος, επίθ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 84· θηλ. *κυμποραχού*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 84 κριτ. υπ.

Από τα ουσ. *κύμπος* και *ράχη*.

Καμπούρης: *Μωρή καμήλα..., κυμπόραχη, πλατύποδη και κοντοουραδάτη* αυτ. 797.

κύμπος ο.

Το μτγν. ουσ. *κύμβος*.

Καμπούρα: *κ' εκόψαν τα αφτία της* (ενν. *της καμήλου*), *εποίκαν την και κύμπον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 774.

κυμπός, επίθ.

Από το ουσ. *κύμβη* ή το ουσ. *κύμπος*.

Καμπούρης: *χοίρος ο κυμπός άμα συν τη ελάφω* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 320.

κυμπώδης, επίθ.

Από το ουσ. *κύμβη* ή το ουσ. *κύμπος* και την κατάλ. *-ώδης* (Βλ. και Du Cange). Εσφαλμ. η ετυμ. του Legrand [Φυσιολ. σ. 292, λ. *κομπώδης*].

Καμπουρωτός: *η κεφαλή του* (ενν. *του στρουθοκαμήλου*) *ως όχεντρα, η ράχη του κυμπώδης* (έκδ. *κομπώδης*· διορθώσ. κατά το χφ.) Φυσιολ. (Legr.) 225.

κύνα η, Φλώρ. 384.

Από το ουσ. *κύνας* με αλλαγή γένους.

Σκύλα: *Κόπτει, μερίζει το μερίν και ρίπτει το την κύναν* αυτ. 383.

κύνας ο, Φλώρ. 386, Θησ. Β' [13[8]].

Από το ουσ. *κύων*. Η λ. και σήμ. ως τοπων. (Andr., Lex., λ. *κύων*).

Σκύλος: *Μηδέν μουγκρίσεις προς αυτόν* (ενν. *τον πτωχόν*) *και διώξεις τον ως κύναν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2394· *ας ουρήσει ο πάσχων εις την κοίτην του κυνός και υγιαίνει και ο κύνας* (έκδ. *κύνος*· διορθώσ.) *ψοφά* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 100[18].

κυνηγάκι το.

Από το ουσ. *κυνήγι* και την κατάλ. *-άκι*.

Κυνήγι, θήραμα: *Ποιος ήτονε που μου 'φερε το πρώτον κυνηγάκι κ' έκλεψε την ευχίτσαν μου ως πρώτον μου παιδάκι;* Χούμνου, Κοσμογ. 1415.

κυνηγάρης ο, Πουλολ. (Τσαβαρή) 90 ΑΖ, Ευγέν. 857, Αλφ. (Mor.) III 11.

Από το ουσ. *κυνήγι* και την κατάλ. *-άρης*. Για τη λ., που απ. στο Βλάχ. και σήμ., βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 591]. Τ. *κυνηγιάρης* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 624).

Κυνηγός: *Οι άντρες πάσκου...να μπερδέσου μια κορασά στα βρόχια τως...* (παραλ. 2 στ.)· *ίδια καθώς το κάνουσι στον κόσμο οι κυνηγάροι, απού ζυγώνου το λαγό Φορτούν.* (Vinc.) Γ' 455· *με τα γεράκια και σκυλιά, σαν ήτο κυνηγάρης, επήγαινε ξετρέχοντας κυνήγι να τον λάχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 108· *ο πρώτος* (ενν. *ο Ησαύ*) *ενεθράφηκεν κ' εβγήκε κυνηγάρης* Χούμνου, Κοσμογ. 1327· *'Ανθρωπος είμαι, Χάροντα, κ' εσύ 'σαι κυνηγάρης* Αλφ. 10[1].

Ως επίθ.=κυνηγετικός: *σκύλος ο κυνηγάρης* Σοφιαν., Παιδαγ. 267. — Η λ. και ως επών. (βλ. Act. Lavr. IV 299).

κυνηγάτο το.

Από το ουσ. *κυνήγι* και την κατάλ. *-άτο*.

Ομάδα, συνοδεία κυνηγετική: *μίαν ημέραν ξέβηκεν ο Πέτρος εις κυνήγιν* (παραλ. 28 στ.),...*έφθασε και αυτός μετά το κυνηγάτο* Χρον. Τόκκων 910.

κυνηγεσία η.

Το μτγν. ουσ. *κυνηγεσία*.

Κυνήγι: *γύμναζε το σώμα σου προς τας κυνηγεσίας* Σπαν. Μ 72.

κυνηγέσιον το, Καλλίμ. 853, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 765, Δούκ. 93[10], 'Εκθ. χρον. 8[10], 23[26], 81[9], Ιστ. πολιτ. 35[11]· *κυνηγέσιν*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 765 χφφ. CA, κριτ. υπ.· *κυνηγήσι(ο)ν*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 765 χφφ. PL, κριτ. υπ.

Το αρχ. ουσ. *κυνηγέσιον*. Ο πληθ. *κυνηγήσια* στο Du Cange (λ. *κυνηγοί*).

κυνηγετικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *κυνηγετικός*. Η λ. και σήμ.

Που έχει σχέση με το κυνήγι, που είναι ικανός για κυνήγι, θηρευτικός: Ιερακοσ. 502[15].

κυνηγεύγω. βλ. *κυνηγεύω*.

κυνήγευμα το.

Από το *κυνηγεύω*, που απ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.), όπου και ο τ. *κυνήγεμαν*.

Κυνήγι, θήρα: *ποιούν κερατοβούκινα, βαστάζουν τα στρατιώτες και εις τα κυνηγεύματα, αλλά και εις φουσσάτα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 607.

κυνηγεύω· *κυνηγεύγω*.

Από το ουσ. *κυνήγι* και την κατάλ. *-εύω*.

Κυνηγώ: *θεριά με τόσα κίνδυνα στα δάση μέσα να κυνηγεύγεις* Πιστ. βοσκ. Ι 1, 82.

κυνήγημα το, Πεντ. Αρ. XXXV 22.

Από το *κυνηγώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Καταδίωξη, κυνηγητό: *αν με μισησιά να τον κουντήσει γή έριξεν απάνου του με κυνήγημα και απέθανε* αυτ. Αρ. XXXV 20.

κυνήγησις η.

Από το *κυνηγώ* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. στο Βλάχ.

Θήραμα: *ώραιον τραγούδιν τραγουδεί* (ενν. *ο κάτης*) *για την κυνήγησίν του* Κάτης 96.

κυνηγήτρα η.

Από το ουσ. *κυνηγητής* (που απ. στο Βλάχ.) και την κατάλ. *-τρ(ι)α*. Πβ. και λ. *κυνηγέτρια* του 4. αι. (Lampe, Lex.).

Αυτή που κυνηγά, που καταδιώκει: *πρώτ' αρμάδαν έστειλε την Μάλτα να χαλάσει, ως κυνηγήτραν των Τουρκών σ' ό,τ' απεκεί περάσει* Αχέλ. Πρόλ. 10.

κυνήγιον το, Ιερακοσ. 381[16], Ορνεοσ. αγρ. 535[25], Διγ. Α 3380, Σφρ., Χρον. μ. 18[8], Αχέλ. 2485, Διγ. 'Ανδρ. 343[7], κ.α.· *κυνήγι*, Σπαν. Α 123, Διγ. Ζ 1646, Απολλών. (Wagn.) 282, Λίβ. Esc. 2872, Γαδ. διήγ. 34, Βεντράμ., Γυν. 148, Τριβ., Ρε 113, Πεντ. Γέν. Χ 9, XXV 27, XXVII 30, Χρον. σουλτ. 121[33], Πανώρ. Πρόλ. 47, Β' 50, 421, Γ' 475, Δ' 250, Πιστ. βοσκ. IV 2, 105, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 109, 819, Β' 716, κ.α.· *κυνήγι(ν)*, Διγ. Ζ 1338, Διγ. (Trapp) Esc. 1391, Φλώρ. 301, Νεκρ. βασιλ. 33, Σοφιαν., Παιδαγ. 279, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 41, Ιστ. Βλαχ. 245· *κυνήγιν*, Σπαν. Α 124, Σπαν. Ρ 52, Ασσίζ. 200[16], Διγ. Ζ 1644, Διγ. (Trapp) Esc. 800, 1503, Βέλθ. 780, Απολλών. 280, Λίβ. Sc. 1696, 2080, Λίβ. Esc. 1097, Λίβ. Ν 2530, Μαχ. 186[23], 280[23], 606[33] (πληθ. *κυνηγία*), Χούμνου, Κοσμογ. 261, 1355.

Το μτγν. ουσ. *κυνήγιον*. Ο τ. *κυνήγι* και σήμ.

1) Κυνήγι: *Με την Αθούσα συντροφιά ήμαστε στο κυνήγι ...ένα 'λάφι διώχνοντας οπού 'θελε μας φύγει* Πανώρ. Β' 129· *βαστούν* (ενν. *κερατοβούκινα*) *εις τα κυνήγια* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 607 κριτ. υπ.· (προκ. για τον 'Ερωτα): *την καρδιάν ο 'Ερωτας δοξεύγει κι' ουδέ κοπιά αδιαφόρετα, όντ' έβγει στο κυνήγι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 252· (προκ. για το Χάρο): *Μα τι κυνήγι το 'κανε ο γυμνωμένος Χάρος κ' έκοπτε τόσον άνθρωπον* Τζάνε, Κρ. πόλ. 526[13]. **2**) Θήραμα: *ο οποιός με το δοξάρι του εγύρευγε κυνήγι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 643· *Εγροίκησε απ' το χέρι του το πως κυνήγι εγίνη* (ενν. *η λυγερή*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 711· (μεταφ.) *εις τον λειμώνα τον δασύν ηύρα κυνήγιον καλλιότερον από βίον χρυσαφίου, κόρην κάποιαν* Διγ. 'Ανδρ. 386[13]. **3**) Τόπος κυνηγιού· αφθονία θηράματος: *είναι πολλά τρανό μοναστήρι...και έχουν πολλά καλόν λιμνιώνα και έχουν κυνήγι καλό και εις την θάλασσαν* Συναδ., Χρον. 43· *τα κυνήγια υπέρπλουτα, ως ήθελεν και επόθειν, ελάφους τε και συαγρούς και πέρδικας ωραίας* Διγ. (Trapp) Esc. 1367· Φρ. *κάνω κυνήγι*: βλ. ά. *κάμνω* φρ.

κυνηγός ο, Βέλθ. 32, 100, Λίβ. Ρ 774, Λίβ. (Lamb.) Ν 931, 948, Λίβ. Esc. 1073, Συναξ. γυν. 163, Αχέλ. 2519, Αιτωλ., Μύθ. 132[2], Βακτ. αρχιερ. 155, 162, Τζάνε, Κρ. πόλ. 300[16].

Το αρχ. ουσ. *κυναγός*. Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

Αυτός που κυνηγά: Πανώρ. Δ' 29, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 952, Σαχλ., Αφήγ. 128. (Ως επιθετ. προσδιορισμός) κυνηγετικός: *σκύλος κυνηγός* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 176. **'Εκφρ.** *κυνηγός της αγίας εκκλησίας*=ευεργέτης ή αυτός που προικίζει την ιερή εκκλησία (βλ. Dawkins, B-NJ 3, 1922, 144): *Ο σερ Φιλιμούν τε Ρεσπάρε ήλθεν έμπροσθεν του πάπα και...εμολόγησεν πως ο ρήγας είναι καλός και ορθόδοξος χριστιανός και κυνηγός της αγίας εκκλησίας* Μαχ. 198[9]. — Η λ. ως τοπων.: Ιστ. πολιτ. 196[6].

κυνηγώ, (Ι), Ασσίζ. 20[28], 200[11], Βέλθ. 768, Πουλολ. Ζ 77, Αχιλλ. Ν 1515, Λίβ. Sc. 1386, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 218, Φυσιολ. (Legr.) 213, Απόκοπ.[2] 264, Βεντράμ., Φιλ. 229, Διήγ. Αλ. G 288[31], Πεντ. Γέν. XXVII 3, Ρίμ. θαν. 47, Αιτωλ., Μύθ. 115[2], Χρον. σουλτ. 130[7], Ιστ. πατρ. 137[11], Πανώρ. Β' 113, Παλαμήδ., Βεηβ. 952, Διγ. 'Ανδρ. 340[32], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 227, Τζάνε, Κρ. πόλ. 153[16], 314[10], 422[26]· υποτ. αορ. *κυνήσεις*.

Το αρχ. *κυνηγέω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' (Αμτβ. και μτβ.) **α**) κυνηγώ (ζώα), πιάνω ή σκοτώνω θήραμα (κυρίως με τη βοήθεια κυνηγετικών σκυλιών)· επιδίδομαι στο κυνήγι (ζώων): Ιμπ. 534, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 668, Θησ. Ε' [78[5]], Λίβ. Ρ 778, Μαχ. 92[18] (Για τη σημασ. βλ. Κύρρη, Κυπρ. Σπ.

27, 1963, 225-30)· (με σύστ. αντικ.): *ετρόμαξεν ο Ιτσχάκ... και είπεν: «ποιος ήτον εκείνος οπού εκυνήγησεν κυνήγι και έφερεν εμέν και έφαγα;...»* Πεντ. Γέν. XXVII 33· **β**) ψαρεύω: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 476. **Β'** Μτβ. **1**) Καταδιώκω κάπ. με εχθρική διάθεση· τρέχω στο κατόπι κάπ., για να τον πιάσω: Ζήν. Β' 4· Τζάνε, Κρ. πόλ. 315^{9}· Μαχ. 442^{24}· Διγ. 'Ανδρ. 366^{32}. **2α**) Επιδιώκω, έχω στόχο: *ο συναξαριστής κυνηγώντας την συντομίαν δεν πολυπραγμονά τόσο τα πράγματα* Ροδινός (Βαλ.) 192· *Της νύκτας τα γυρίσματα, υιέ, να λησμονήσεις και της ημέρας την τιμήν εκείνην να κυνήσεις* Δεφ., Λόγ. 82· **β**) επιτυγχάνω: *Πάντα γυρίζειν ήθελα να τ' ακλουθώ αποπίσω τον πόθο ντου τον άξιο ώστε να κυνηγήσω* Πανώρ. Γ' 54. Φρ. *κυνηγώ ανέμους*: βλ. ά. *άνεμος* 4 φρ. γ. **Γ'** (Αμτβ.) σπεύδω, βιάζομαι (Για τη σημασ. βλ. Κύρρη, ό.π., σ. 227-8): *Οι άρχοντες και ο λαός... έστειλάν μας εις έρευναν κυρού Απολλωνίου, διά να τον στέψουν βασιλεά...* (παραλ. 4 στ.) *κ' εκείνος εκυνήγησεν κ' ήλθεν εις το παλάτιν* Απολλών. 366· *εμήνυσεν και αρμάτωσεν εις την Αμμόχουστον γ' κάτεργα και μίαν σατίαν και ήρταν εις τους Μύλους· και ο ρήγας επήγεν κυνηγώντα και επέσωσεν δις την 'Εμπαν προς την Πάφον* Μαχ. 114^{5}.

κυνηγώ, (ΙΙ)· *κ υ ν η γ ή σ α ι,* Φυσιολ. (Offerm.) Μ 77^{10}, εσφαλμ. γρ. αντί *κινήσαι* [Βλ. Φυσιολ. (Offerm.) G 76^{10}].

κυνικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *κυνικώς* (L- S, λ. *κυνικός*).

Σύμφωνα με τη διδασκαλία των κυνικών: *κυνικώς' ακτημονείτο* (πιθ. εσφαλμ. αντί *ακτήμων ήτο*) *και προόδω ουκ εχράτο ως φιλόσοφος το τότε* Ερμον. Α 106.

κυνίσκος ο, Θεολ., Τζίρ. 358^{20}.

Το αρχ. ουσ. *κυνίσκος*.

Είδος ψαριού, σκυλόψαρο: *πάσαν... δύναμιν των κυνίσκων συν ορκίνοις και τοις ξιφίοις* αυτ. 358^{13}.

κυνοειδής· *(της) κυνοειδούς (πέτρας),* Παΐσ., Ιστ. Σινά μετά στ. 1708, εσφαλμ. γρ. αντί *της σκηνοειδούς* (πβ. αυτ. 1715-6).

κυνοραιστίδιον το.

Από το ουσ. *κυνοραιστής* και την κατάλ. *-ίδιον*.

Είδος παρασίτου, «τσιμπούρι»· (εδώ μεταφ. προκ. για ενοχλητικό άτομο): *'Οσα δέ το νεοπαγές κυνοραιστίδιον* (έκδ. *κυνοραϊστίδιον*) *γράφον καθ' ημών εμεί, ουδέν εμαυτῷ οίδα* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 26^{20}.

κύνος ο, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 100^{18}, εσφαλμ. γρ. αντί *κύνας*· διορθώσ. — Βλ. *κύνας*.

κυνόστομον το· *γ κ υ ν ό σ τ ο μ ο ν.*

Το μτγν. ουσ. *κυνόστομον*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex. Κουκ., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 91 και Λουκά, Γλωσσάρ. 471).

Το άνοιγμα μεταξύ απλωμένου δείκτη και αντίχειρα (Για τη σημασ. βλ. Πετροπ., ΕΛΑ 7, 1952, 94): *Είπασι πως κ' οι γλώσσες τως εφαίνουντα καμένες, όξω έναν γκυνόστομον να ήτον πετασμένες* Διήγ. ωραιότ. 824.

κυνοχέστης ο, Ορνεοσ. αγρ. 540^{12}.

Από το *κυνο-* και το ουσ. *χέστης*.

Είδος βοτανιού: *Κυνοχέστην τρίψας μετ' ελαίου ολίγου και οίνου καλού δίδου εξ αυτού οφάς καθ' εκάστην πέντε* αυτ. 523^{12}.

κυοφόρος, επίθ.

Από το *κυοφορώ*. Η λ. στο Etymologicum Magnum (L-S).

'Εγκυος· γόνιμος· έκφρ. *κυοφόρος δίφρος*=ειδικό κάθισμα για τις επίτοκες (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 22): *Συντελεσθέντος δέ καιρού τεκείν Ολυμπιάδα, εκάθισε λοιπόν αυτή τῳ κυοφόρῳ δίφρῳ* Βίος Αλ. 513.

κυπαρίσσι(ν) το, Διγ. (Trapp) Gr. 8, Διγ. Ζ 124, Διγ. Α 1974, Διγ. (Trapp) Esc. 643, Αλεξ. 2102, Πεντ. Αρ. XXIV 6, Πορτολ. Β 33^{16}, Πανώρ. Πρόλ. 49, Γ' 323, Διγ. 'Ανδρ. 315^{4}.

Από το ουσ. *κυπάρισσος* και την κατάλ. *-ι(ο)ν*. Η λ. *κυπαρίσσιον* τον 4. αι. (L-S). Τ. *κυπαρέσσιν* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. *κυπαρίσσι* στο Βλάχ. και σήμ.

Κυπαρίσσι: *υψηλόν δέ και λιγνόν, σαν κυπαρίσσιν θαυμαστόν* Διγ. Α 275· *στους ουρανούς ανέβαινεν* (ενν. ο *καπνός*) *ίσος ως κυπαρίσσι* Χούμνου, Κοσμογ. 168· (συνεκδ.) *Πεύκος και κέδρος, κάτεχε, και αυτό το κυπαρίσσι ήσαν αυτούνα τα δαυλιά* Χούμνου, Κοσμογ. 1165. — Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 218^{5}.

κυπαρισσοβεργόλικος, επίθ., Φλώρ. 940, Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) 114.

Από το ουσ. *κυπαρίσσι* και το επίθ. *βεργόλικος*. — Βλ. και ά. *βεργόλικος*.

Που είναι ίσιος σαν κυπαρίσσι και λυγερός και λεπτός σαν βέργα: *Τήν αγαπώ βεργίν εναι, λιγνή οιόν το καλάμιν· κυπαρισσοβεργόλικη τρυγόνα με το διώμαν* Ερωτοπ. 619.

κυπαρισσοβεργόλυγος, επίθ., Βέλθ. 653.

Από το ουσ. *κυπαρίσσι* και το επίθ. *βεργόλυγος*. — Βλ. και ά. *βεργόλυγος*.

Που είναι ίσιος σαν κυπαρίσσι και λυγερός σαν βέργα: *κυπαρισσοβεργόλυγες, άψεγες κόρες ήσαν* Γεωργηλ., Θαν. 114.

κυπαρισσόλικος, επίθ.

Από τα ουσ. *κυπαρίσσι* και *ηλικία* (Βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 534). Πβ. και ά. *βεργόλικος*.

Που είναι ψηλός και λυγερός σαν κυπαρίσσι: *Ωραιά κυπαρισσόλικη, λυπήσου με τον ξένον* Ερωτοπ. 650.

κυπαρισσόφυλλον το.

Από τα ουσ. *κυπαρίσσι* και *φύλλο(ν)*. Η λ. σε καταδέσμους (Κουκ., Λαογρ. 9, 1926/28, 91) και σήμ.

Φύλλο κυπαρισσιού: *βράσον ουν κυπαρισσόφυλλα έως ου αποτριτωθώσι* Ορνεοσ. αγρ. 526^{18}.

Κυπραίος ο.

Από το ουσ. *Κύπρος* και την κατάλ. *-αίος*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ.

Κύπριος: *κ' εμάθαν τη νίκην τους χριστιανούς τους Κυπραίους, εξηλέψαν οι άρχοντες της δύσης και εβάλαν βουλήν ν' αρματώσουν· νά 'ρτουν εις την μερίαν της Κύπρου* Μαχ. 154^{34-5}.

κυπρίζω.

Πιθ. νεότερος σχηματισμός άσχετος προς το μτγν. *κυπρίζω*=ανθώ.

(Προκ. για κοντάρι πιθ. χάλκινο (Βλ. Καλονάρου [Διγ. Β' σ. 65] και Στεφανίδ., ΕΕΒΣ Ϛ', 1929, 283 κε.). (Ο Mavrogordato [Διγ. Gr. σ. 129] ερμηνεύει: κατασκευασμένο από ξύλο (κυπαρισσιού) (πβ. και ά. *κύπρον* το και το νεοελλ. *κυπρί*=μικρό κουδούνι που κρεμιέται στο λαιμό γιδιών και τράγων): *Δέδωκε μέν ο στρατηγός*... (παραλ. 11 στ.) *κοντάρια κυπρίζοντα αραβίτικα δύο* Διγ. (Trapp) Gr. 1862.

κυπρικόν το.

Από το ουσ. *κύπρον* και την κατάλ. *-ικόν*.

Χάλκινη πανοπλία: *Ο Αχιλλεύς εφόρεσε βλαττί μετά λιθομαργάρου και απάνου πάλε κυπρικόν μετά λιθομαργάρου* Αχιλλ. Ο 411.

κυπρινάρι(ο)ν το· *κ υ π ρ ι ν ά ρ ι*, Gesprächb. 48^{894}.

Από το ουσ. *κυπρίνος* και την κατάλ. *-άριον*.

Το ψάρι κυπρίνος, ''γριβάδι'': *ξιφοτράχηλον παστόν, κυπριναρίου την μέσην* Προδρ. III 179.

κυπρινοέλαιον το.

Από το επίθ. *κύπρινος* και το ουσ. *έλαιον*. Τ. *κυπρινέλαιον* τον 6. αι. (L-S· βλ. όμως και Sophocl.).

Λάδι που κατασκευαζόταν από τα λουλούδια του δέντρου κύπρος: *Σκευασία του κυπρινοελαίου* Ιατροσ. κώδ. ͵ημζ'.

κύπρινος, επίθ.

Η λ. σε παπύρ. (L-S, λ. *κύπρινος* Α).

Χάλκινος: *'Εκαμεν δέ και πόρτας και κατεχρύσωσεν αυτάς. Τα δέ παραστάματα και κατώφλια εποίησεν από χαλκού, ηλέκτρου και ασήμου, ήγουν κύπρινες οπού κάμνουν τες λουμπάρδες* Διήγ. Αγ. Σοφ. 156^{3}.

κυπρίνος ο, Προδρ. III 179 κριτ. υπ.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

Το ψάρι κυπρίνος, «γριβάδι»: *ο καλούμενος κυπρίνος ιχθύς* Ιερακοσ. 344^{28}.

Κυπριώτης ο, Μαχ. 488^{5}, 630^{18}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1361, 1759.

Από το ουσ. *Κύπρος* και την κατάλ. *-ιώτης*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

Κύπριος: *'Ετσι εκλαίαν οι πτωχοί, έτσι μοιργολογούνταν Κυπριώτες οι κακότυχοι* Θρ. Κύπρ. Μ 256.

κυπριώτικος, επίθ., Μαχ. 278^{21}, 282^{11-2}, 462^{19}.

Από το ουσ. *Κυπριώτης* και την κατάλ. *-ικος*. Η λ. και σήμ.

Κυπριακός: *πολλά καραβία κυπριώτικα* αυτ. 92^{3}.

Κυπριώτισσα η.

Από το ουσ. *Κυπριώτης* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. και σήμ.

Κύπρια: *Της καλογραίας της Αγάθης της Κυπριώτισσας* Σεβήρ., Διαθ. 190^{56}.

κύπρον το.

Το λατ. cyprum. Η λ. πιθ. μτγν.· πβ. τα επίθ. *κύπρινος* και *κύπριος*, που απ. σε παπυρ. (L-S). Για τη λ. πβ. Chantraine, Dict. étym., λ. *Κύπρος* και Oxford Latin Dictionary II λ. cyprum[1]. — Πβ. και ά. *κυπρίζω*.

Χαλκός: *να βάλει εις το χωνευτήριον χρυσάφι, ασήμιν, κύπρον, μολύβιν, σίδερον* Διήγ. Αγ. Σοφ. 156^{11}.

κυπτός, επίθ.

Από το *κύπτω*. Το ουδ. στον Ησύχ. (L-S).

Σκυφτός: *'Οταν ο ιέραξ κυπτός σταθή* Ορνεοσ. αγρ. 551^{4}.

κύπτω, Πρόδρ. 2^{1}, 7^{7}, Καλλίμ. 1914, Διγ. Ζ 1574, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 600, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 17, Λίβ. P 864, 1390, 1789, Λίβ. Sc. 1093, 1348, Λίβ. Ν 3032, Φυσιολ. (Legr.) 9, Πτωχολ. α 817, Εκατόλ. Μ 9· *κ ύ φ τ ω*, Ροδινός (Βαλ.) 217.

Το αρχ. *κύπτω*. Η λ. σε διάφ. τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Σκύβω: Λίβ. Sc. 579· (μεταφ.) υποκύπτω, υποτάσσομαι: *δεν εθέλησεν* (ενν. *η κόρη*) *να κύψει εις τον πόθον* Αχιλλ. L 610· *έπαρ' με, κόρη, σύμβουλον και κύψε εις αγάπην* Αχιλλ. L 629· *ουαί την κατονείδιστον περί τας πόλεις όλας, ουδέποτε την κύψασαν ποσώς εις δουλοσύνην* Ανάλ. Αθ. 31.

κυρ ο, βλ. *κύρης*.

κυρά η, Ι, Ασσίζ. 147^{3}, 158^{31}, Διγ. (Trapp) Esc. 350, 354, Βέλθ. 557, 914, Ερμον. Φ 116, Χρον. Μορ. Η 7248, Διγ. Ζ 1672, Πουλολ. Αθ. 55, Πωρικ. V 27, Σαχλ., Αφήγ. 106, Κυπρ. ερωτ. 108^{27}, Απολλών. 192, 446 (έκδ. *κύρα*), Λίβ. Ν 1360, Αχιλλ. L 1311, Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 21, Μαχ. 376^{8}, Σφρ., Χρον. μ. 142^{30}, Θησ. Β' [8[1]], Ριμ. κόρ. 655, Βουστρ. 413, Αλεξ. Επίλ. 37, Συναξ. γυν. 1144, Πανώρ. Δ' 388, Ιστ. Βλαχ. 1058, Ερωτόκρ. Γ' 93 κριτ. υπ., Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1390], κ.π.α.· *κ ε ρ ά*, Προδρ. IV κριτ. υπ. των 124, 126, Χρον. Μορ. P 8520, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) κριτ. υπ. των 204, 270, Λίβ. Ν 2567, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 521, Πανώρ. Γ' 355, Ερωφ. Δ' 750 (ως άκλ.), Ε' 547, 660 (ως άκλ.), Κατζ. Α' 322, Βοσκοπ.^{2} 450, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 74, Θυσ.^{2} 307, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 270, Τζάνε, Κρ. πόλ. 566^{17}· *κ ύ ρ α*, Byz. Kleinchron. Α' 65^{10}· γεν. *κ υ ρ ά δ ο ς*, Χρον. Τόκκων 10.

Το μτγν. ουσ. *κυρά* (L-S Suppl., λ. *κύριος*). Για την ετυμ. της λ., καθώς και για τον τ. *κύρα*, βλ. L-S, λ. *κύριος* Β, Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 128 και Ανδρ., Λεξ. Η λ. και ο τ. *κερά* και σήμ.

1α) Βασίλισσα· αρχόντισσα· αφέντρα: *Ονόμασαν δέ ταύτην...κυράν* (έκδ. *κυρόν* κατά τυπογρ. λάθος) *της ανατολής* Ιστ. πολιτ. 5^{8}· *Μια αφέντρα, τέκνο έτοιου ρηγός και μια κερά μεγάλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 923· *Μηδέν τ' ορίσει ο Θεός τσι βέστες τση κεράς μου να βγάλω από το σπίτι μας!* Κατζ. Α' 333· Ως προσωποπ.: *έχεις τους βοηθούς ομπρός εις την κυρά σου* (ενν. *τη Μοίρα*): *τον πόθο σου, την πίστη σου και την απλότητά σου* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 215· *κερά μου υπάρχεις, ω ψυχή, εγώ δέ, λέγω, δούλος* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 165· **β**) αφέντρα· επίτροπος: *Η οποία γυναίκα εστάθη κυρά εις την*

αφεντία του ανδρός της έως να μεγαλώσει το παιδί Χρον. σουλτ. 100^{33}· **γ**) επικεφαλής: *με πολλήν ανδρείαν έθρεφες πάντα, Ρέθεμνος, όλα σου τα παιδία. Ο Χάντακας σ' είχε κυρά εις την πολλήν σοφία* Τζάνε, Κρ. πόλ. 196^{15}· **δ**) ως τιμητική προσηγορία και ως προσφώνηση σε σεβαστά και αγαπητά πρόσωπα ή και σε τόπους: *οι αρχόντισσες οι ευγενικές παρακαλούν την κόρην: «Κυρά μου, σήκου, στόχασ' τον και καταχόρτασέ τον...»* Αχιλλ. L 843· *ήσουν ξενοδόχισσα, κυρά* (δηλ. συ Πόλη), *των αιχμαλώτων, χριστιανών το καύχημα* Θρ. Κων/π. Β 36· (προκ. για την Παναγία ή για θεότητα): *Κυρά μου, μήτηρ του Θεού* Διγ. (Trapp) Esc. 693· *Αρτέμιδά μου αγιότατη, κυρά και δέσποινά μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1124]· έκφρ. *κυρά του κόσμου*=η Παναγία: *να δεηθεί και τον Χριστόν και την κυράν του κόσμου* Απολλών. 504· *αρνείσαι τον Χριστόν και την κυράν του κόσμου* Φυσιολ. (Legr.) 569. **2**) Γυναίκα (γενικά): *άνδρες κ' εσείς οι κεράδες και τα μικρά, μην πλανηθείτε εις τούτον τον κόσμον* Πηγά, Χρυσοπ. 65 (29)· *Απανωθεός του στέκεται κυρά ζωγραφισμένη· σπαθίν κρατεί στην χέραν της, στην άλλην της το ζύγιν* Βεν. 43. **3**) Σύζυγος: *λέγει την γυναίκαν του: «Κυρά, θες τραπέζιν...»* Προδρ. IV 61· *στην μέσην έρχεται αυτός... ο Μιχαήλ ο θαυμαστός και ο εξακουσμένος* (παραλ. 1 στ.), *κατόπιν...η κυρά του* Σταυριν. 634. **4**) Μητέρα: *την κυράν σου έλαβεν μέσα εις το καράβιν* (παραλ. 1 στ.). *Πόνοι την πιάνουν δυνατοί* (έκδ. *δύνατοι*)... *κ' εσέν εγέννησεν* Απολλών. 445· *μόνια την αγάπη σου, καρδούλα μου, θυμούμαι· μα 'το η κερά μου ξυπνητή και νά βγω δεν εμπόρου* Κατζ. Β' 167. **5**) Μάμμη, γιαγιά: *πας παιδί την μάννα σου κι' αγγόνι την κυράν σου* (έκδ. *τον κυρή σου*· διόρθ. Δειν., Αθ. 33, 1921, 211) Εκατόλ. Μ 10. **6**) Οικοδέσποινα, νοικοκυρά: *επάρετε δρουβανιστόν οξύγαλον, κυράδες* Προδρ. IV 112 χφ. g, κριτ. υπ.· *κυράδες, χειρομάχισσες, καλοοικοδέσποινές μου* Προδρ. IV 123· έκφρ.: *κυρά του οσπιτίου*=οικοδέσποινα: *είχεν η Διονύσια, κυρά του οσπιτίου, κόρην μαύρην και άσκημην* Απολλών. (Wagn.) 714. **7**) Αγαπημένη, «καλή»: *κυρά μου, εις όσον σε αγαπώ η γης βοτάνια ουκ έχει* Ερωτοπ. 596· *Χρυσομαλλούσα μου κερά, χρεια 'ναι να σου σιμώσω, κλεφτάτο σκιας ένα φιλί δροσάτο να σου δώσω* Πανώρ. Β' 219· *'λάφι γλακά στον ποταμό πλήσια πεθυμισμένο να πιει νερό να δροσιστεί, τέτοιας λογής, κερά μου, για να σε δούσι ετρέχασι τ' αμμάτια τα δικά μου* Ερωφ. Γ' 85· *για ταίρι σου και γι' άντρα σου, κερά μου, να με πάρεις* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 311. **8**) Κάτοχος, ιδιοκτήτρια: *περί εκείνου οπού παχτώσει άλλου γην διά να ποίσει σπίτια και αφού τα ποίσει, θέλει να τα ξηλώσει και να τα πουλήσει, ποταπόν δίκαιον έχει αυτού ο αυθέντης ή η κυρά της ρηθείσης γης* Ασσίζ. 202^{8}· *ο κύριος του κτηνού ή η κυρά του να το πάρει οπού το εύρει εις το ρηγάτον με την είδησιν του βισκούντη* Ασσίζ. 77^{10}· *κυρά χαρίτων, ευγενής βασίλισσα Ροδάμνη* Λίβ. Ν 2165· *Μυρτάνη δέσποινα...* (παραλ. 1 στ.), *χάρις χαρίτων έμψυχε, κυρά της Αφροδίτης* Λίβ. (Lamb.) Ν 12· **9**) (Ειρων.): *Ας εν, κερά πολιτική! σαν την ιδώ, θα πιάσω με δίχως λύπηση κιαμιά να τηνε τεταρτιάσω* Κατζ. Β' 121· *κυρά, κυρά μαστόρισσα, κυρά χορδοκοιλίστρα* Προδρ. IV 233· *εκείνη η κυρά, οπού να πορνεύει δεν εντρέπεται* Πηγά, Χρυσοπ. 202 (33). — Ως τοπων.: Πορτολ. Α 112^{5}.

κυρά, II· *κυρά, καθές (τραπέζιν)*, Προδρ. IV 61· εσφαλμ. γρ. αντί *κυράκα, θες*· διόρθ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 174 σημ. 5. — Βλ. και ά. *κυράκα*.

κυράκα η, Προδρ. IV 61 (έκδ. *κυρά, καθές*· διόρθ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 174 σημ. 5)· *κ ε ρ ά τ σ α*, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 938, Χούμνου, Κοσμογ. 1665, Απόκοπ. 209 κριτ. υπ., Δωρ. Μον. XLI, Κατζ. Β' 106, 188, Μανολ., Επιστ. 173^{30}, Ευγέν. 545· *κ υ ρ ά τ σ α*, Ερωτοπ. 1, 10, 343, 346, 368, 608, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 386, 534, 844, 875, 1110, 1115, 1141, 1155, Αχιλλ. Ν 1227, Ευγέν. 328.

Από το ουσ. *κυρά* και την κατάλ. *-κα* (βλ. Κουκ., Αθ. 56, 1952, 318 και Georgac., The—ιτσ—suffixes 161). Τ. *κεράκα* σήμ. σε ιδιώμ. (βλ. Georgac., ό.π.). Ο τ. *κυράτσα* στο Βλάχ. (λ. *κυράτζα*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 174, Ζώη, Λεξ. Ζακ., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κυράτζα*, Παπαχριστοδούλου, Λαογρ. 24, 1966, 15 κ.α.) και ως κύρ. όνομ. (Βλ. Georgac., ό.π.· για παλαιότ. χρ. πβ. Miklos.—Müller, Acta Α' 432).

1) Αρχόντισσα, αφέντρα: *Ο βασιλεύς...λέγει της βασιλίσσης: «Ευγενική κυράτσα μου, τι λέγεις να ποιήσω;* Φλώρ. 211· *παρεθυρίτσια μου αργυρά, αργυροκοσμημένα, ειπέτε της κυράτσας σας νά βγει να της συντύχω* Ch. pop. 411· *ειπέ μου το, κυράτσα μου* (ενν. *συ η Αλήθεια*): *πόθεν συμβαίνει τούτο;* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2605. **2**) Ως τίτλος ευγένειας: *ευλόγησε τον κυρ Λούκιον, τον υιόν του ρηγός, με την κεράτσα Μπέταν, την θυγατέρα του πριγκίπου* Δωρ. Μον. XL. **3**) Γυναίκα ευυπόληπτη: *τότε εκείνη η ποτανίτσα λέγει: «Τώρά 'μαι κυράτσα* Συναξ. γυν. 1058. **4**) Μάννα, ψυχομάννα: *απήτις η κεράτσα μου θέλει να με πουλήσει, δε θέλω να βρεθεί κιανείς άλλος να με ψωνίσει, μόνον εσύ, καρδούλα μου* Κατζ. Β' 191. **5**) Θεία: *εγώ ο Γιώργης Μανολάκης...επρoέγραψα της πανιερότης σου και...δε μου έκαμες δυο λόγια εκεί μέσα στη γραφή οπού πέβεις της κεράτσας μου* (ενν. *της μοναχής Θεοκλήτης*) Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171^{25}. **6**) Αγαπημένη, «καλή»: *κυράτσα ορωτική, ψυχή μου, ανασασμέ μου* Αχιλλ. Ν 1487· *κρατώντα το, κυράτσα μου, το λαμπυρό σου χέρι* Φαλιέρ., $Ιστ.^{2}$ 445· *αν μ' έβρισες, κυράτσα μου, εποίκες μέγαν κρίμα* Ερωτοπ. 108. — Η λ. ως κύρ. όνομ.: Ροδινός (Βαλ.) 123.

κυράτσα η, βλ. *κυράκα*.

κύρβη η.

Το ουσ. *κύρβη*, που απ. σε επιγρ. του 3. αι. π.Χ. (a-s).

Τάβλα (?) (πάντως βλ. και Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 191]): *Αφού πιασμός δέ γέγονεν και ανατροπή στας κύρβας* (ενν. των ψαριών) Προδρ. III 216 f χφ. g, κριτ. υπ.

κύρη, ο, βλ. *κ ύ ρ η ς*.

Κυρηναϊκός, επίθ., Ιερακοσ. 453^{16}.

Το μτγν. επίθ. *Κυρηναϊκός*.

Που προέρχεται από την Κυρήνη: *Δίδου αυτῷ* (ενν. *τω ιέρακι*) *μετά κρέως οπόν κυρηναϊκόν και λασάριον όσον μέγεθος κόκκου πεπέρεως* αυτ. 453^{11}.

κύρης ο, Σπαν. Α 132, Ελλην. νόμ. 516^{18}, Ασσίζ. 183^{3}, 447^{27}, $445^{9,10}$, Διγ. (Trapp) Esc. 1039, Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 1, Χρον. Μορ. Η 2595, Φλώρ. 1484, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 232, Απολλών. 484, Λίβ. Ν 1230, Αχιλλ. L 717, Μαχ. 48^{36}, 54^{30}, 94^{8}, 396^{21}, Χούμνου, Κοσμογ. 583, Βουστρ. 448, Συναξ. γυν. 636, Ριμ. κόρ. 652, Δεφ., Λόγ. 121, Θρ. Κύπρ. Μ 127, Ιστ. πατρ. 94^{9}, Πανώρ. Γ' 263, Ε' 253, $Βοσκοπ.^{2}$ 409, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 69, 228, 679, Γ' 485, Δ' 878, Ε' 998, $Θυσ.^{2}$ 80, 349, Στάθ. (Martini) Α' 157, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [811], Ε' [135, 1040], Φορτουν. (Vinc.) Ε' 121, 141, 153, Ζήν. Δ' 33, Λεηλ. Παροικ. 441, κ.π.α.· (άκλ.) *κ υ ρ*, Ελλην. νόμ. 544^{23}, 558^{10}, 572^{5}, Διγ. Ζ 458, Διγ. (Trapp) Esc. 133, 761, Χρον. Μορ. Η 882, 1211, Ιστ. Ηπείρ. $XXXI^{2}$, Χρον. Τόκκων 54, Μαχ. 40^{10}, Χρον. σουλτ. 25^{21}, 30^{3}, Κατζ. Α' 48, Συναδ., Χρον. 62, κ.α.· *κ ύ ρ η*, 'Εκθ. χρον. 11^{9}, $20^{19,23}$, 21^{1}· *κ υ ρ ό ς*, Αρσ., Κόπ. διατρ. [882, 1374], κ.α.· (γεν.) *κ υ ρ ο ύ*, Προδρ. Ι τίτλ., Ελλην. νόμ. 553^{21}, Ασσίζ. 71^{6}, 159^{5}, 161^{3}, Ιμπ. (Legr.) 564, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 294, Μαχ. 36^{21}, 324^{38}, 548^{9}, Σφρ., Χρον. μ. 4^{7}, 20^{8},

Πανώρ. Ε΄ 252, Ερωφ. Β΄ 449, Δ΄ 388, Πιστ. βοσκ. III 5, 259, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 194, 499, Δ΄ 272, Θυσ.^{2} 412, 436, Στάθ. (Martini) Γ΄ 78, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 138, κ.π.α.˙ (δοτ.) *κυρ ᾦ,* Γράμματα Μετεώρ. 32^{20}˙ (πληθ.) *κυρούδες,* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 198, 257, Πιστ. βοσκ. IV 3, 158, V 5, 346˙ 6, 372, Ροδολ. Α΄ [129], Φορτουν. (Vinc.) Ε΄ 154, 286.

Το μτγν. ουσ. *κύρις* (L-S Suppl., λ. *κύριος* Β). Η γεν. *κυρού* τον 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *κύρις*). Για τον σχηματ. των τ. *κυρ,* που απ. τον 6. αι. (Lampe, ό.π.), και *κύρη* βλ. 'Αμ., ΒΖ 28, 1928, 14-24 και Γεωργακ., ΛΔ 1, 1939, 73-4. Για τον τ. *κυρός* (Βλ. Du Cange, λ. *κυρ*) και τον πληθ. *κυρούδες* βλ. Γεωργακ., ό.π. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β΄ 18. Ο τ. *κυρός* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β΄ 625) και ο πληθ. *κυρούδες* στο ποντιακό ιδίωμ. (Φιλ., Γλωσσογν. Γ΄ 47). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ΄, λ. *κύρις,* Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β΄ 624, κ.α.).

1α) Κυρίαρχος, εξουσιαστής˙ ηγεμόνας, άρχοντας: *άρχων, τοπάρχης μέγας, πολλών πραγμάτων άνθρωπος, κύρης πολλών ανθρώπων* Λίβ. Esc. 541˙ *εις κορμίν τεθνηκού εντέχεται ο κύρης του τόπου να ποιήσει εκδίκησιν* Ασσίζ. 466^{10}˙ *εδώ το στερεώνω να μείνεις κύρης απ' εμέν, αφέντης κληρονόμος* Χρον. Μορ. Ρ 1886˙ *έππεσεν εις αμαρτίαν με μίαν ζιτίλ αρχόντισσα...γυναίκαν...του κυρού της Χούλου* Μαχ. 214^{23}˙ *ο κύρης ο πρίντζης* Μαχ. 314^{3}˙ έκφρ. *Μέγας κύρης*=τίτλος του ηγεμόνα της Αθήνας στη φραγκοκρατία: *Μέγαν κύρην τον έλεγαν... εκείνον όπου αφέντευεν ετότε την Αθήναν* Χρον. Μορ. Η 1555˙ **β**) αφεντικό, κύριος: *Εάν γίνεται ότι...ο σεργέντης ή η τσαμπερλάνα παίρνουν κανέναν πράγμαν απέ το σπίτιν ή απέ τον κύρην...κρυφά* Ασσίζ. 72^{8}˙ *ο κύρης του ή η κυρά του ουδέν ηθέλησεν παντελώς να λάβει απ' αυτήν την κλεψίαν, αμμέ ο δούλος...εποίησεν το θέλημάν του* Ασσίζ. 153^{22}˙ **γ**) κάτοχος, ιδιοκτήτης: *ο κύρης του βίου* Ασσίζ. 295^{13}˙ *ο κύρης της οικίας* Ασσίζ. 323^{3}˙ *ο κύρης του πραγμάτου* Ασσίζ. 327^{29}˙ *ο κύρης του κτηνού* Ασσίζ. 325^{2}˙ **δ**) κυβερνήτης (πλοίου): *τον κόμιτα, του κατέργου τον κύρην* Χρον. Μορ. Η 2190. **2α**) Ως τιμητική προσηγορία ή προσφών. αυτοκρατόρων, εκκλησιαστικών ή κοσμικών αρχόντων, καθώς και ιερωμένων: *Βασιλεύων γαρ κύρη Μανουήλ ο Παλαιολόγος* 'Εκθ. χρον. 1^{5}˙ *Εκεί 'λαχε ο βασιλεύς, ο κύρης Κωνσταντίνος* Ανακάλ. 17˙ *ο πορφυρογέννητος κυρ Ανδρόνικος* Byz. Kleinchron. Α΄ 55^{5}˙ *ο δεσπότης κύρης Θεόδωρος ο Λάσκαρης* Chron. brève (Loen.) 1˙ *ο πατριάρχης κύρης Ησαΐας* Chron. brève (Loen.) 94˙ *Εύχου με, κύρη στρατηγέ, μετά της θυγατρός σου* Διγ. Ζ 2053˙ *ο κύρης Χαρίν τε Λουζουνίας ο πρίντζης της Γαλιλαίας* Μαχ. 624^{14}˙ *στα χέρια του Μολή ο κυρ μπασάς εδόθη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 462^{7}˙ *απέθανεν ο παπά κυρ Κούζος* Συναδ., Χρον. 42˙ **β**) ως προσφών. μπροστά από κύρ. ή προσηγορικά ονόμ. (ιδίως στον τ. *κυρ*): *ο κυρ Γιαννάκης* Διγ. (Trapp) Esc. 1592˙ *Να ζήσεις, κυρ Γιαννούλη* Πανώρ. Γ΄ 378˙ *ο κύρης δείνα* Ελλην. νόμ. 530^{7}˙ *Κυρ ήλιε* Διγ. (Trapp) Esc. 86˙ *ο κυρ Κρομμύδιος* Πωρικ. Α 20˙ *μη μας λες, κυρ Γάδαρε, αυτά τα παραμύθια* Γαδ. διήγ. 348˙ *κυρ κόρακα* Πουλολ. (Τσαβαρή) 533˙ *η αγάπη σου, κυρ φίλε, έφερέ μοι του να γράψω* Πτωχολ. α 22˙ *ο κυρ γέρων, ο πτωχός ο Πτωχολέων* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 17. **3**) Πατέρας (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ. [Πανώρ., σ. 251]): *Ο κύρης και η μάννα μου, εκείνοι οπού με εκάμαν* Σαχλ., Αφήγ. 30˙ *Μάνν' ακριβή και κύρη μου κι' αδέρφι' αγαπημένα* Πανώρ. Β΄ 507˙ *πέσε εις το θέλημα, κύρη μου, του υιού σου* Τριβ., Ρε 88˙ *ο πρωτόπλαστος ο Αδάμ, ο πρώτος κύρης* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 341˙ *όλοι γεννηθήκαμε στη γη από κύρην ένα* Ερωφ. Δ΄ 278. **4**) Αγαπημένος: *εσέναν θέλω, κύρης μου, εσέναν θέλω άνδρα* Απολλών. 305˙ *φυτόν εις την καρδούλαν μου, κύρης μου, ευγενικέ μου* Αχιλλ. L 1215.

κυρής ο˙ *τον κυρή,* Εκατόλ. Μ 10, ενδεχομένως εσφαλμ. γρ. *αντί την κυράν*˙ διόρθ. Δειν., Αθ. 33, 1921, 211.

κυριακοδρόμιον το˙ *κυριακοδρόμιν.*

Από το ουσ. *Κυριακή* και το *-δρόμι(ο)ν* (βλ. Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 87).

Εκκλησιαστικό βιβλίο που περιέχει τα ευαγγελικά αναγνώσματα όλων των Κυριακών του έτους (Για τη σημασ. βλ. Παπαδ., ό.π.): *βιβλίον...το άγ‹ιον› ευα(γγέλιον) κυριακοδρόμιν μετά του μηνολογίου* Διαθ. Αγ. Γεωργ. Μαγγ. 47.

κυριακός, επίθ., Ιατροσ. 22^{119}, 24^{185}, Χρον. Μορ. Ρ 6023, Μαχ. 460^{12}, Γαδ. διήγ. 25, Πηγά, Χρυσοπ. 52(6), Διήγ. ωραιότ. 203.

Το μτγν. επίθ. *κυριακός.* Η λ. ως ουσ. στο θηλ. και σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται στον Κύριο, στο Θεό: *κυριακόν σώμα ένδον* (ενν. *έσχεν*) *ηχούσαν την θεότητα* Φυσιολ. 353^{14}˙ *το παθαίνουν οι καλοί μας αδελφοί, διότι το «δράξασθε παιδείας...», κατά την κυριακήν οργήν, δεν το βάζουν εις τον νουν των* Ροδινός (Βαλ.) 143˙ έκφρ. **α**) *Κυριακός δείπνος*=η Θεία Μετάληψη: *Τα οποία δύο είναι μοναχά, ήγουν, το ιερόν βάπτισμα και ο Κυριακός Δείπνος* Χριστ. διδασκ. 142˙ **β**) *Κυριακή ημέρα*= η Κυριακή: *εν μιᾷ ουν των ημερών, Κυριακήν ημέραν* Απολλών. 469.

Το θηλ. ως ουσ.=**α**) η πρώτη ημέρα της εβδομάδας, η Κυριακή: *το ταχύ την Κυριακήν... ...στην εκκλησιάν να πηαίνουν* Απόκοπ.^{2} 117˙ **β**) (ιδίως με τα επίθ. *αγία, λαμπρή, μεγάλη*) η Κυριακή του Πάσχα: *όρισε* (ενν. *ο ρε Πιερ*)...*να στεφθεί την ημέραν του Πασχάτου...και όνταν ήρτεν η αγία Κυριακή, εστέφθην εις τον 'Αγιον Νικόλαον* Μαχ. 92^{30}˙ *την λαμπρήν την Κυριακήν στην εκκλησιάν αν πάγω, όλους χωρεί η εκκλησιά κ' εμέν' ουδέν εχώρει* Προδρ. IV 263˙ *την μεγάλην Κυριακήν* Απολλών. 641. — Η λ. και ως κύρ. όνομ.: Διαθ. Νίκων. 224, 225.

κυριαρχία η.

Από το επίθ. *κυρίαρχος* και την κατάλ. *-ία.* Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex. και σήμ.

Εξουσία˙ διακυβέρνηση˙ (εδώ) οι κυβερνήτες, οι άρχοντες: *Μερκούριος τότ' ο θαυμαστός προς την εκλαμπροτάτην κυριαρχίαν Βενετιών και την δικαιοτάτην είπεν αποκρινόμενος πολλής μετ' ευλαβείας* Κορων., Μπούας 113.

κυριδάτον το, Προδρ. I 251.

Για πιθ. ετυμ. και σημασ. της λ. βλ. Caratz., ΒΖ 47, 1954, 323, Eideneier, ΒΖ 57, 1964, 333 και Τωμ., Αθ. 77, 1978/9, 23.

κυριέγκλειστος ο.

Από το επίθ. *κύριος* και το ουσ. *έγκλειστος.*

Ηγούμενος μοναστηριού (Για τη σημασ. βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ., σ. 145, λ. *εγκλειστιανόν*]): *ου γαρ ισχύει το λοιπόν αλήθεια τοσούτον ώσπερ το ψεύδος δύναται προς εκβολήν της πόρτας* (ενν. *της μονής*)˙ *μυρίας γαρ ει λέγει τις καθ' ώραν αληθείας, ουκ αν μαλάξῃ πώποτε τον νουν του κυριεγκλείστου* Προδρ. III 330.

κυρίευσις η.

Από το *κυριεύω* και την κατάλ. *-σις.* Η λ. τον 7.-8. αι. (Lampe, Lex.). και σήμ.,

Κυριαρχία: *να αποδιώχνεται...κάθε ανθρωπίνη φιλοδοξία και τυραννική κυρίευσις* Χριστ. διδασκ. Προοίμ. [δ΄].

κυριεύω, Ερμον. Φ 136, 138, Χρον. Μορ. Η 2777, Χρον. Μορ. Ρ 2996, 3001, Βίος Αλ. 3702, 5027, Σατιρ. ποίημ. 13, Χρησμ. Ι 57, Φυσιολ. (Zur.) XXI 2^{7}, Φυσιολ. 370^{7}, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 488, Δούκ. 389^{29}, Θησ. (Foll.) I 9, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7^{55}, 'Εκθ. Χρον. 3^{16}, 5^{9}, 7^{30}, 13^{6}, 22^{17}, 60^{12}, 72^{1}, 73^{15}, 78^{25}, 82^{1}, 84^{21}, Κορων., Μπούας 48, 68, Κώδ. Χρονογρ. 54^{29}, Ιστ. πολιτ. 5$^{16-7}$, 62^{17}, 70^{19}, Ιστ. πατρ. 145^{15}, Δωρ. Μον. XVIII, Παλαμήδ., Βοηβ. 336, 612, 631, 749, Χίκα, Μονωδ. 126, Ιστ. Βλαχ. 655, 1135, 1612, 2424, Σουμμ., Ρεμπελ. 186, Χρονολ. πίν. βασ. 76, Ζήν. Πρόλ. 103, Διακρούσ. 85^{14}, 86^{9}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 149^{6}, 233^{25}, 283^{18}, 576^{19}· *κ υ ρ ι ε ύ γ ω,* Ροδολ. Χορ. γ' [1]· μτχ. παρκ. *κ υ ρ ι ε μ έ ν η,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 531^{16}.

Το αρχ. *κυριεύω*. Τ. *κυριεύκω* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 625). Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α**) Γίνομαι ή είμαι κύριος κάπ., εξουσιάζω: Φλώρ. 700, Διγ. (Trapp) Gr. 1966, Ζήνου, Βατραχ. 25, Αλεξ. 621, Ιστ. Βλαχ. 2688· **β**) κατακτώ, καταλαμβάνω· καθυποτάσσω: *είναι αδύνατον εγώ να κυριεύσω τέτοιο καστέλλι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 163^{10}· *Ω Κρήτη! κρίμα π' ήτονε άλλος να σ' αφεντεύσει, γένος μωρόν και άπιστον, και να σε κυριεύσει* Διακρούσ. 112^{26}· *να ποιήσει κι' άλλον* (ενν. *κάστρον*) *γύροθεν εκείνων των βουνίων, όπως να κυριέψουσιν εκείνους γαρ τους τόπους* Χρον. Μορ. Η 3001· **γ**) παίρνω στην κατοχή μου, οικειοποιούμαι: *Περί πουλημένου είδους και προτού το παραδώσω το εκυρίευσεν ο αγοράσας, αμή τα άσπρα ούπω μου τα έδωσεν* Βακτ. αρχιερ. 177· **δ**) διακατέχω· υποδουλώνω, «σκλαβώνω»: *η γιομορφιά απού υπερηφανεύγει ...κι' ανόητα το νου μας κυριεύγει χάρισμα μόνον εξημιάς κάτεχε τηνε κράζω* Ροδολ. Β' [258]· *άλλες στον νόμον τούτονε λογιάζω δεν θες εύρει παρ' άπραγες κι' ανέγνωστες που να τες κυριεύει* (ενν. *ο νόμος του πόθου*) Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [638]· (προκ. για αρρώστια): *εκυρίευσε γαρ αυτόν ο ρευματισμός εν όλω τω σώματι* 'Εκθ. χρον. 49^{22}· *αρθρίτης γαρ αυτώ περιεγένετο κυριεύσας άπαν το σώμα αυτού* 'Εκθ. χρον. 45^{5}· (προκ. για επιθυμία ή πάθος) καταστέλλω, δαμάζω: *κάμε να αφεντεύσεις όλα τα πάθη της σαρκός και να τα κυριεύσεις* Ιστ. Βλαχ. 1978. **2**) Κυβερνώ, διευθύνω, διοικώ: *να αφεντεύσεις χρόνους πολλούς στον θρόνον σου και να τον κυριεύσεις* Ιστ. Βλαχ. 2002· *Ουκ είμι ικανός εγώ σε τέτοιαν επαρχίαν να κυριεύω 'πισκοπήν* Βίος αγ. Νικ. 96. **3**) Υπερβάλλω, ξεπερνώ κάπ.: *Βασίλειον τον έβγαλαν, γιατί να βασιλεύσει έμελλεν και εις την ισχύν όλους να κυριεύσει* Διγ. Ο 1238. **4**) Καταλύω: *εις την Δύσιν πάσαν αρχήν των ασεβών εκυρίευσεν* (ενν. *ο Μουσταφάς*) Σφρ., Χρον. μ. 14^{3}. **5**) Συλλαμβάνω, αιχμαλωτίζω: *μηδέν με πιάσουν τα σκυλιά* (ενν. *οι Τούρκοι*), *μηδέν με κυριεύσουν* Ανακάλ. 42· *πάλιν όταν κοιμάται* (ενν. *ο λέων*)*...γνώθει τον κυνηγόν και φεύγει απ' αυτόν και ου κυριεύεται* Φυσιολ. (Zur.) I 2α^{6}· *ουδέν ζώον δύναται κυριεύσαι αυτόν* (ενν. *τον ύδρωπα*) Φυσιολ. (Zur.) II 2^{5}. **Β'** Αμτβ. **1α**) Γίνομαι ή είμαι κύριος κάπ., εξουσιάζω: Αλεξ. 1933, Ιστ. πολιτ. 66^{17}, Διήγ. ωραιότ. 521, Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. γ' [15], 'Εκθ. χρον. 51^{6}· **β**) επικρατώ· έχω ή αποκτώ ισχύ, δύναμη: *Απής εδιώξεν τον εχθρόν, τότ' αυτός κυριεύει και την Βλαχιάν ωσάν πρωτα πάλιν την αυθεντεύει* Παλαμήδ., Βοηβ. 401· *Απάνω σ' όλα τα 'ναντιά η αγάπη κυριεύει* Δεφ., Λόγ. 389· *απ' όλους έπαιρνε βουλήν και την δικήν σου κράτει* (παραλ. 1 στ.)· *μίαν καλά διάκρινε, ομοίως και την άλλην, αυτήν οπ' εδιάλεξες ας κυριεύει* (ενν. *η βουλή*) *πάλιν* Ιστ. Βλαχ. 1470· (προκ. για νόμους) *Περί νεαρών ότι πλέον κυριεύουν αι νεαραί παρά οι νόμοι* Βακτ. αρχιερ. 172. **2**) Γίνομαι ισχυρός: *Οπού θυμάται θάνατον εκείνος κυριεύει, τα γήινα καταφρονεί και ουρανόν γυρεύει* Ιστ. Βλαχ. 1349. **3**) Διοικώ: *αι ενορίαι και τα χωρία εις τα οποία κυριεύουν, ήτοι ενορεύουν, οι χειροτονούμενοι* Ιστ. πατρ. 196^{5}.

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ.=ο κύριος, ο δεσπότης, ο εξουσιαστής: *ο κυριεύων ούτος βοηθείας δεόμενος δειν έκρινεν εις Ιταλίαν καταφυγείν* Ιστ. πολιτ. 3^{5}.

κύριος, επίθ., Προδρ. III 272c χφ. g, κριτ. υπ., Ασσίζ. 133^{5}, 213^{31}, Διγ. Ζ 1182, Βέλθ. 1073, Χρον. Μορ. Η 835, Βίος Αλ. 4066, 5343, Απολλών. 343, 775, Αχιλλ. Ν 650, Ιμπ. 823, Μαχ. 6^{25}, Σφρ., Χρον. μ. 110^{14}, Θρ. Κων/π. P suppl. 248^{23}, Χούμνου, Κοσμογ. 85, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{206}, Γεωργηλ., Θαν. 242, Γαδ. διήγ. 309, Συναξ. γυν. 145, Πεντ. Γέν. IV 1, VIII 21, XIV 22, 'Εξ. VI 3, Πανώρ. Αφ. τίτλ., Πτωχολ. Α 325· *γ ύ ρ ι ο ς,* Ιων. 214^{9}, 215^{8}· γεν. εν. *κ υ ρ ι ο ύ,* Σφρ., Χρον. μ. 56^{2}· κλητ. εν. *κ υ ρ ι έ,* Διγ. (Trapp) Esc. 1797· θηλ. *κ υ ρ ι ά,* Πουλολ. Ζ 98, Αχιλλ. Ν 48.

Το αρχ. επίθ. *κύριος*. Η λ. και σήμ.

α) Που έχει ισχύ, εξουσία σε κάπ. ή κ.· ο επικρατέστερος, ο ανώτερος: *Βέλθανδρε, πώς την σύγκρισιν, ειπέ μοι, την εποίκες; Και ποίαν εδώκες το βεργίν να 'ναι κυρία εις όλες;* Βέλθ. 673· *Με δίκιο πρέπει το λοιπόν να 'ν' της αρσενικότης κυριότατον το θέλημα παρά της γυναικότης* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 502· *Τον λεγάτον του αποστολικού θρόνου, όν κύριον υπάρχων γνωρίσας..., τιμήσω* Διάτ. Κυπρ. 507^{10}· **β**) κυρίαρχος, δεσπόζων: *ταύτην επευλόγησαν πόλιν είναι κυρίαν* (ενν. *την Κων/πολιν*) Θρ. αλ. 8· *πάλι καταστήθη κυρία* (ενν. *η Βενετιά*) *ως το πρότερον* Κορων., Μπούας 147· (προκ. για θεότητα): *Ναι, κύριε Υμέναιε, ως έχεις εξουσίαν, νυμφίους τούτους ένωσον με πλήσιαν ησυχίαν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1524].

Το αρσ. και το θηλ. ως ουσ.=**1α**) Κυρίαρχος, εξουσιαστής: *δέομαι κυρίω τω Θεώ* Μανολ., Επιστ. 172^{2}· *τον Χριστόν εσταύρωσαν* (ενν. *οι Ιουδαίοι*) *τον κύριον της δόξης* Φυσιολ. (Legr.) 425· **β**) βασιλιάς, άρχοντας: *Η μέντοι πόλις των Ιωαννίνων...ουκ είχε πράως της φυσικής κυρίας* (ενν. *της βασίλισσας Αγγελίνας Δούκαινας της Παλαιολογίνας*) *αυτών την στέρησιν ενεγκείν* Ιστ. Ηπείρ. XXXVI 5· *εάν ακουσθεί ετούτο εις την κυρία μας την Μαξιμώ* Διγ. 'Ανδρ. 388^{14}· **γ**) αφέντης: *Ο ρήγας πάλιν έστρεψε πίσω την Φαιδροκάζαν. «Πε, λέγει, την κυρίαν σου προικιά πόσα σου δίδει»* Βέλθ. 997· *Ελευθερίαν ημπορεί να δώσει ο αυθέντης ή η κυρία του σκλάβου* Ασσίζ. 149^{6}. **2α**) (Ως τιμητική προσηγορία ή προσφών. σε αυτοκράτορες ή ηγεμόνες, εκκλησιαστικούς άρχοντες και γενικά σε πρόσωπα σεβαστά): *του βασιλέως Ρωμαίων κυρίου Μανουήλ του Παλαιολόγου* Ιστ. πολιτ. 3^{2}· *Καλώς ήρθες, κυρία μου* (ενν. *η Μαξιμού*), *αυθέντρια ευγενεστάτη* Διγ. (Trapp) Esc. 1405· **β**) (ως προσφών. αγαπημένου προσώπου, κυρίως συζύγου): *Είτα παραγενόμενος προς την εμήν φιλτάτην* (παραλ. 4 στ.): *«Εν άπασιν ευχαριστώ, αντέφη, κύριέ μου...»* Διγ. Ζ 3726· *άκουσον, κυρία μου... Αφού καιρού εμίχθημεν δέκα επεράσαν μήνες* Βέλθ. 1063. **3α**) Ο Θεός ή ο Χριστός: *θυμός του Κύριου οργίστην εις το λαό* Πεντ. Αρ. XI 33· *άγιον ξύλον του Τιμίου Σταυρού· έπειτα και κομμάτι από το βεστιμέντο του Κυρίου* Σεβήρ., Διαθ. 191^{87}· *επεριπάτησεν ο Κύριος σ' εμένα* (ενν. *την Ιερουσαλήμ*) Θρ. πατρ. Ο 25· **β**) η Παναγία: *Δέσποινά μου πανύμνητε, Κυριά μου ευλογημένη* Διγ. (Trapp) Esc. 811· *να παρακαλέσουσιν εξόχως την Κυρίαν να δεηθεί προς Κύριον του να μας δώσει νίκος* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 294· *να 'μόσεις πρώτα στον Χριστόν, δεύτερο στην Κυρία* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 726· *Κυρία μου ολόδοξε* Εις Θεοτ. 2. **4**) Η ιδιότητα της κυρίας, της δέσποινας: *Χαίρε, κορόνα της κυριάς, στέμμα της παρθενιότης* (ενν. *συ, η Μαρία*) 'Υμν. Παναγ. 1. **5α**) Ο πατέρας: *Ο νεότερος τέτοια την κόρην λέγει: «ο κύρης μου τον κύριο σου καλά τον εγνωρίζει...»* Διγ. (Trapp) Esc. 1039· **β**) ο σύζυγος: *διά τό εποίησεν ο κύριός μου* (ενν. *εμού, της δαμού Τζουάνας*) *την διαθήκην του* Ασσίζ. 166^{31}· **6**) (Με τα ουσ. *ναυς, ξύλον*) καπετάνιος: *τους άλλους κυρίους των νηών αλλάξας στολάς βαρυτίμους...απέλυσεν αυτούς ευχαριστήσας εν ειρήνη* Δούκ. 227^{33}. **7**) Κάτοχος, ιδιοκτήτης: *λέγει ότι επλέρωσεν τον κύριον του πραγμάτου* Ασσίζ. 78^{18}· *ο κύριος της γης* Ασσίζ. 202^{24}. **Φρ. 1**) *Είμαι κύριος του ενιαυτού μου*=ορίζω τον εαυτό μου:

ένι...κύριος του ενιαυτού του να ποίσει το θέλημάν του όπου θέλει Ασσίζ. 196^{7}. **2**) (Ως επίκληση στο Θεό) *Κύριε, ελέησον: 'Εκραζον μεγαλοφώνως όλοι οι χριστιανοί το «Κύριε-ελέησον»* Διήγ. πανωφ. 60· *είπε το «Κύριε, ελέησον» και ήρξατο ρουκανίζειν* Προδρ. IV 75. 'Εκφρ. *Η Κυρία των Αγγέλων*: βλ. ά. *άγγελος* A 1α Φρ. — Το θηλ. ως τοπων.: Σουμμ., Ρεμπελ. 177.

κυριότης-τητα η, Τζάνε, Κατάν. 295.

Το μτγν. ουσ. *κυριότης*. Η λ. *κυριότητα* στο Βλάχ. και σήμ.

1) Κυριαρχία, εξουσία: *εχειροτόνησεν αυτόν πατριάρχην... Και πάσαν την κυριότητα της πατριαρχείας έλαβε* Ιστ. πατρ. 95^{9}. **2**) (Στον πληθ.) (εκκλ.) τάγμα αγγέλων: *όν* (ενν. *τον Ναζωραίον*) *τρέμουσιν άγγελοι, αρχάγγελοι, θρόνοι, κυριότητες, αρχαί και εξουσίαι* Σταφ., Ιατροσ. 19^{52}.

κυρίτσης ο, Notizb. 80, Σφρ., Χρον. μ. 4^{16}, 'Εκθ. χρον. 47^{18}, Ψευδο-Σφρ. 250^{5}.

Από το ουσ. *κύρης* και την κατάλ. *-ίτσης* (Για την κατάλ. βλ. Georgac., The—ιτσ—suffixes πολλ.). Η λ. ως παρων. (Βλ. σημασιολ.) πιθ. από παρετυμ. ή συμφ. με το τουρκ. Kiriççi-Küreşçi (Βλ. Mor., Byzantinot.² 175, *αλλά* και Georgac., ό.π. 162, 367). Η λ. στο Somav. (λ. *κυρίτζης*) και σήμ. (Βλ. Georgac., ό.π. 161-3 κ.α.).

(Ως τιμητικός τίτλ.) **α**) κύριος, άρχοντας: *Εκείνη είναι και αρχόντισσα, για να μην ειπώ και τον κυρίτση μαζί* Πηγά, Χρυσοπ. 333(2)· **β**) αξιωματούχος: *Πολλοί ιερομόναχοι και μητροπολιτάδες εσυνακολουθήσασιν, του κλήρου κυριτσάδες* Ιστ. μακαρ. Μάρκο 436.— Η λ. ως κύρ. όνομ.: *Ηγόρασε δέ αυτόν τις άρχων ονόματι Κυρίτσης εν τη Αδριανουπόλει* 'Εκθ. χρον. 30^{13}. — Η λ. ως παρων.: *ήλθεν ο αμιράς, ο και Κυρίτσης και Μεχεμέτης* Σφρ., Χρον. μ. 8^{22}.

κυρίτσος ο.

Από το ουσ. *κυρίτσης* με επίδρ. ουσ. σε -ος.

(Ως τίτλ. τιμής για ευγενή): *κυρίτσος ο Μιχάλης, που είχεν τον βίον αρίφνητον, την αυθεντιά μεγάλη* Θάν. Μ. Καντ. 2.

κυριωνυμώ.

Από το επίθ. *κυριώνυμος*. Η λ. τον 12. αι. (L-S, λ. *κυριωνυμέω*).

Αποκαλώ κάπ. κύριο, άρχοντα: *πλείστοι προς αυτόν κυριωνυμούντες και αρχηγόν αναγορεύοντες* Δούκ. 293^{15}.

κυριώνω, Πεντ. Γέν. VI 18, IX 11, 17 (αόρ. *εκύριωσα*), XVII 7, XXXVIII 8, 'Εξ. VI 4 (αόρ. *κύριωσα*), Λευιτ. XXVI 9, XXVII 14, 17, Αρ. XXIII 19, XXX 6, Δευτ. VIII 18, XIX 15, XXVII 26, XXVIII 9.

Το μτγν. *κυριόω*. Τ. *κρυώνω* σε ιδίωμ. της Καππαδοκίας (Βλ. Dawk., Modern Gr. 614). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *κυριώ*).

I Ενεργ. **1**) Συνιστώ κ.· καθιστώ κ. έγκυρο, επικυρώνω: *εγώ κυριώνω τη διαθήκη μου μετ' εσάς και με τη σπορά σας* αυτ. Γέν. IX 9. **2**) Δίνω «κύρος» σε κ., πραγματοποιώ, εκπληρώνω κ.: *ξεκλερονομάει τους* (ενν. *τα έθνη*) *από ομπροστά σου...για να κυριώσει το λόγο ος έμοσεν ο Κύριος των γονεών σου* αυτ. Δευτ. IX 5· *να κυριώσω το όμοσμα ος όμοσα* αυτ. Γέν. XXVI 3. **3**) Εγκαθιστώ κάπ.: *για να κυριώσει εσέν σήμερα αυτουνού για λαόν και αυτός να είναι εσέν για Θεός* αυτ. Δευτ. XXIX 12. **4**) Επιτρέπω σε κάπ. να υπάρξει: *γιατ' ετούτο σε εκύριωσα για να σου δείξω τη δύναμή μου* αυτ. 'Εξ. IX 16. **II** Μέσ. **1**) Καθίσταμαι έγκυρος: *να κυριωθούν όλα τα τάγματά της* (ενν. *της γεναίκας*) *και παν δέμα ος έδεσεν ιπί την ψυχή της να κυριωθεί* αυτ. Αρ. XXX 5. **2**) Δηλώνομαι, αναγνωρίζομαι: *ο πρωτόκοκος ος γεννήσει να κυριωθεί ιπί όνομα του αδερφού του του απεθαμένου* αυτ. Δευτ. XXV 6. **3**) Περιέρχομαι στην κυριότητα, στην κατοχή κάπ., κατακυρώνομαι: *να κυριωθεί το σπίτι ος εις το κάστρο ος αυτουνού τείχο για ολότητα εις τόν αγοράζει αυτό εις τις γενές του* αυτ. Λευιτ. XXV 30· *εκυριώθην το χωράφι και η σπηλιά ος εις αυτό του Αβραάμ για διακράτηξη θαφειού από τα παιδιά του Χεθ* αυτ. Γέν. XXIII 20· *εκυριώθην το χωράφι του Εφρόν ος εις τη διπλή ος όμπροστε του Μάμερε* αυτ. Γέν. XXIII 17. **4**) (Προκ. για το Πνεύμα του Θεού) υπάρχω, παραμένω ως ζωοδότης και ενισχυτής: *είπεν ο Κύριος: μη να κυριωθεί το πνέμα μου εις τον άθρωπον εις ναιώνα* αυτ. Γέν. VI 3.

κύρκας ο, Διγ. (Trapp) Gr. 440, 1390, Διγ. Z 2868, 2875, 3736, 4401, Διγ. (Trapp) Esc. 740, 849, 1553.

Για την ετυμ. της λ. βλ. Κυριακ., B-NJ 4, 1923, 343-4, Mavrogordato [Διγ. Gr. σ. 33] και Πολ. Λ., Μετά 'Αλ.² σ. 167). Για άλλες ετυμ. βλ. Κυριακ., ό.π., σ. 342-3 και Mavrogordato ο.π., σ. 32-3.

Νέος άνδρας· εραστής, ο «καλός», ο αγαπημένος (Για τη σημασ. βλ. Mavrogordato, ό.π. και Trapp [Διγ. σ. 389]): *να ίδεις κύρκαν, τόν φιλείς, και πλεόν να μ' αγαπήσεις* Διγ. (Trapp) Esc 886· *Ευχαριστώ τῳ έρωτι γλυκύν δόντι μοι κύρκαν* Διγ. (Trapp) Gr. 2438· *αφόν εποίσες τά ήθελες,... εγίνης κύρκας πέπανος κ' εγίνης διωματάρης κ' εγίνης ακατάδεκτος* Ch. pop. 494· (ως προσφών.) (Για τη χρ. βλ. Καλονάρο, ό.π., Πολ. Λ., Πριν 'Αλ.² σ. 27 και Μετά 'Αλ.² σ. 167): *Το υπόδημά μου εφίλησεν* (ενν. *η Μαξιμού*) *κι' ούτως με παρεκάλει: «Κύρκα, φοβήσου τον Θεόν και απέκει συμπάθησέ μου...»* Διγ. (Trapp) Esc. 1537· *θώρει με, κύρκα, θώρειε με και καταχόρτασέ με* Αχιλλ. L 1276.

κύρκος, Λεξ. IV 140, εσφαλμ. γρ. αντί *κυρτός* (Πβ. L- S, λ. *γορός*), αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ. αντί *κίρκος* (Βλ. L-S, λ. *κίρκος* III).

κυρός ο, βλ. *κύρης*.

κυρούλης ο.

Από το ουσ. *κύρης* και την κατάλ. *-ούλης*. Θηλ. *κυρούλα* στο Du Cange (λ. *κυρ*) και σήμ.

(Θωπευτική προσφών. σε σύζυγο) «αντρούλης»: *[του] καθενός οπού αγαπά... ...αν [την] αγαπάει από καρδιάς, ας πάει να την βλογάται. Και μην του κάμνει ατυχιά και να τον λέει κυρούλη κι' άλλοι από την γειτονιά [να] τον λέσι κερατούλη* Δεφ., Λόγ. 435.

κυρταίνω.

Η λ. σε παπυρ. και στη Σούδα (L-S).

Γίνομαι κυρτός, κάμπτομαι, λυγίζω: *εσπρίσασιν τα γένια του κ' οι κόξες του κυρτάνα* Γεωργηλ., Θαν. 423.

κυρτός, επίθ., Gesprächb. 109^{4}, Σαχλ. B' (Wagn.) PM 510· *κ ε ρ τ ό ς*.

Το αρχ. επίθ. *κυρτός*. Η λ. και σήμ. ως λόγ.

α) Γερτός: *δέντρον ροζιάριν και κυρτόν* Σαχλ. A' (Wagn.) PM 20· **β**) καμπούρης: *τυφλός, κερτός, μογγός, τραυλώδης* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2933· **γ**) καμπύλος: *οφρύδια κατάμαυρα, κυρτά ωσάν φεγγάρι* Διγ. A 1771.

κυρτωμένος μτχ. επίθ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 1106.

Η μτχ. παρκ. του *κυρτώνω*. Η λ. και σήμ.

Καμπύλος: *τρεις κέλλαι συνθεμέναι και τούτων κατενώπιον καμάραι κυρτωμέναι* αυτ. 1160.

κυρτῴος, επίθ.

Από το επίθ. *κυρτός* με επίδρ. επιθ. σε *-ῴος*.

Γερτός, λυγισμένος: *μικράν θύραν επεράς την κεφαλήν κυρτῴαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1068.

κυρώ, Ιστ. πολιτ. 41^{2}.

Το αρχ. *κυρόω*.

1) Επιβεβαιώνω· επικυρώνω την εκλογή κάπ.: *προστάξαντος τούτο του σουλτάνου αυτού και προσειπόντος ίνα και έτερον* (ενν. *πατριάρχην*) *εκλέξωσι και κυρώση αυτόν* αυτ. 60^{5}. **2**) Αποφασίζω: *συνάξεως γενομένης...εμελέτησαν και εκύρωσαν αποπλεύσαι* αυτ. 9^{3}.

κυρώνω.

Το αρχ. *κυρόω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

α) Επικυρώνω, δίνω κύρος σε έγγρ.: *είχασι προνόμια, χοντζέτια υπογραμμένα, με γράμμα και χρυσόβουλλον του Ευνούχου κυρωμένα* Λίμπον. 232· **β**) εγκρίνω, συμφωνώ με τη γνώμη κάπ.: *ένας από τους άρχοντες τούτον τον λόγον λέγει* (παραλ. 4 στ.):*«...δώσετε τα ρούχα του κάλλιο στο μοναστήρι* (παραλ. 1 στ.). *Τους άπαντας εγύρισεν η συμβουλή εκείνη, στέργουσιν και κυρώνουν την* Ιμπ. (Legr.) 770.

κύταλον το.

Από το ουσ. *κύτταρον* ⟨*κύτος* (Βλ. Κοραή, 'Ατ. Α' 58 και Pern., Ét. linguist. Γ' 445-6) ή από το ουσ. *κυτάλιον* ⟨*κύτος* (Βλ. Andr., Lex., λ. *κυτάλιον*). Η λ. στο Du Cange (λ. *κίταλον*) και σήμ. στη Χίο (Pern., ό.π. και Andr., Lex., ό.π.).

Κόρα (ψωμιού): *επιθυμώ και το ψωμίν και κύταλον και ψίχαν* Προδρ. IV 17 χφ. g, κριτ. υπ.

κυττάρι το.

Το ουσ. *κυττάριον,* που απ. στον Αριστ. Η λ. και διάφ. τ. σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *κυττάριον,* Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 175, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β' και Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.).

Ο πλακούντας, το ύστερο: *εις το κυττάρι της* (έκδ. *κοιτάρι*· διορθώσ.) *οπού εβγαίνει από ανάμεσα τα ποδάρια της και εις τα παιδιά της ος να γεννήσει* Πεντ. Δευτ. XXVIII 57.

κύφις η, Ορνεοσ. αγρ. 521^{6} (έκδ. *κύφην*· πιθ. αντί *κύφιν,* οπότε πρόκειται για τ. θηλ. ή ουδ. γένους).

Το μτγν. ουσ. *κύφι* (το) με αλλαγή γένους.

Είδος αρωματικής ουσίας: *στάχους ινδικού, κύφεως θηριακής, καρυοφύλλου...εκάστου ανά ουγγ. α' λάβε* αυτ. 519^{2}.

κυφτός. *κυφτά (παρακάλια),* Πιστ. βοσκ. I 2, 95, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κρυφά* ή *κρυφτά* (Πβ. Guarini, Il Pastor fido, πράξη Α', σκηνή β', λ. furtivi).

κύφτω, βλ. *κύπτω*.

κύφωμα το.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Κύρτωμα, καμπύλωμα: *κάτω να βλέπει εις αεί το κύφωμα του δένδρου* Λόγ. παρηγ, O 560.

κυψέλη η· *υ ψ έ λ η*.

Το αρχ. ουσ. *κυψέλη*. Τ. *γυψέλη* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. και ως τοπων. (Γεωργακ., Mél. Merlier 1, 1956, 238-9). — Βλ. και ά. *γυψέλιν* το.

Κυψέλη μελισσών: *σαν μέλισσας υψέλη δίχως κερί και μέλι* Πιστ. βοσκ. III 5, 104.

κυψέλιν το, βλ. *γυψέλιν*.

κύω, Ερμον. Β 14.

Το αρχ. *κύω*. Η λ. και σήμ. σε ιδίωμ. (Andr., Lex.).

κωβίδι(ο)ν το. — Βλ. και ά. *Κουβίδης*.

Το αρχ. ουσ. *κωβίδιον*. Τ. *κωβίδι(ν)* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.), καθώς και τ. *γουβίδι* ιδιωμ. (Βλ. Παπαδημ., Ψάρια 48).

Είδος ψαριού, γωβιός: *φιλομηλίτσας τρυφεράς, κωβίδια, γαλέας* Προδρ. III 404g χφ. g, κριτ. υπ.

κωδίκελλος ο, Βακτ. αρχιερ. 162.

Το λατ. codicellus (Βλ. Oxford Lat. Diction., λ. codicillus). Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και στον Αρμεν., Εξάβ. Α' 17^{4} και Ε' 7^{1}.

Είδος εγγράφου· (εδώ) σύντομο συμπληρωματικό έγγραφο διαθήκης (Για τη σημασ. βλ. Αρμεν., ό.π. Ε' 7^{1} κε.): *Περί διαθήκης δι' επτά μαρτύρων και περί κωδικέλλων* αυτ. 145.

κώδιξ ο, Ελλην. νόμ. 529^{12}, 570^{27}, Ιστ. πολιτ. 48^{14}, Ιστ. πατρ. 190^{5}, 196^{20}, Μ. Χρονογρ. 37^{29}· *κ ώ ν δ ι ξ,* Αρσ., Κόπ. διατρ. [392].

Η λ. σε παπυρ. και στον Ησύχ. (L-S Suppl.). Τ. *κώδικας* και σήμ. και *κώντικας* ιδιωμ. (Βλ. Κουκ., Αθ. 49, 1939, 103).

1) Συλλογή νόμων: *όσα οι βασιλείς μοναχοί τους όρισαν και έγραψαν νόμους, αυτός όλα αυτά τα έμασεν και τα έγραψεν εις δώδεκα λόγους χωρισμένα, τα οποία τα ονόμασε κώδικας, ήγουν βασιλικούς ορισμούς και νόμους* Βακτ. αρχιερ. 211. **2**) Βιβλίο κρατικών ή εκκλησιαστικών καταγραφών: *όλα εβεβαιώθηκαν και εστρώθηκαν εις τον κώνδικα του βασιλέως* Συναδ., Χρον. 66· *Ο δέ πατριάρχης κύρης Γεννάδιος...έκαμε παραίτησιν του πατριαρχικού θρόνου,... έγραψε την παραίτησιν αυτού εις τον κώδικα της μεγάλης εκκλησίας* Ιστ. πατρ. 94^{17}.

κώδων ο· *κ ο ύ δ ω ν,* Διγ. Ζ 3443.

Το αρχ. ουσ. *κώδων*.

κωδώνιον το, Ιερακοσ. 516^{22-3}· *κ ο υ δ ο ύ ν ι,* Πεντ. 'Εξ. XXVIII 33, 34· *κ ο υ δ ο ύ ν ι (ν),* Ασσίζ. 201^{5}, 452^{8}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 379-415 κριτ. υπ., Διήγ. Βελ.

Neap. 300, Αχιλλ. L 819, Χρησμ. VI 25, Θησ. Ϛ' [24^{4}], Ριμ. Βελ. 459, Πεντ. 'Εξ. XXXIX 25, Πανώρ. Α' 381, Β' 517· *κ ο υ δ ο ύ ν ι ο ν,* Γεωργηλ., Βελ. 401, Διγ. 'Ανδρ. 390^{1}, 402^{34}.

Το μτγν. ουσ. *κωδώνιον*. Τ. *κωδώνιν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και οι πληθ. τ. *κουδούνια* και *κωδώνια* στο Meursius (λ. *κουδούνια*). Ο τ. *κουδούνι* και σήμ.

Κουδούνι: *είχεν και οπίσω κουδούνια χρυσά και έκαμναν κτύπον μέγαν και θαυμαστόν* Διγ. 'Ανδρ. 347^{13}.

κωδωνίσκη *η*.

Από το ουσ. *κώδων* και την κατάλ. *-ίσκη*.

(Πιθ.) επίθημα σε σχήμα κουδουνιού: *Ο ιέραξ καυκούλον εάν έχη, εις τους πόδας αυτού ποίησον κωδωνίσκην μικράν καθώς ο καυκούλος* Ορνεοσ. αγρ. 561^{23}.

κωδωνίτσι(ν) το, Διγ. (Trapp) Gr. 1185.

Από το ουσ. *κώδων* και την κατάλ. *-ίτσι(ν)*.

Κουδουνάκι: *πάμπολλα κωδωνίτσια και ήχος ετελείτο* αυτ. 1186.

κωδωνοφόρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κωδωνοφόρος* (Sophocl.).

Που φοράει κουδούνια: *ως κριοί επίσημοι και κωδωνοφόροι* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. 90^{21}.

κωκυτός ο, Γλυκά, Στ. 461, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 130· *κ ω χ υ τ ό ς,* Προδρ. II Η 16.

Το αρχ. ουσ. *κωκυτός*.

κωλάτος, επίθ., Σπανός (Eideneier) A 167, D 174, Πουλολ. (Τσαβαρή) 474.

Από το ουσ. *κώλος* και την κατάλ. *-άτος*.

Που έχει μεγάλα οπίσθια: *ελάτε, μωροί σπανοί, ατζάτοι, βιλλάτοι, κωλάτοι, χεσάτοι* Σπανός (Eideneier) A 177.

κωλικός ο.

Το μτγν. επίθ. *κωλικός* ως ουσ. Η λ. και σήμ.

Δυνατός πόνος του εντέρου· (γενικά) δυνατός πόνος: *εις ποδαγρικούς και κωλικούς* Ιατροσ. κώδ.. οζ'.

κωλογυρίζω.

Από το ουσ. *κώλος* και το *γυρίζω*.

(Μτβ.) γυρίζω από τη μεριά των οπισθίων· (εδώ πρόκ. για ανώμαλη συνουσία): *όποιος στο σπίτι σου έμπαινε δυο μήνες έτρωγέ σε κι' ωσά ζουρλή οπού 'σουνα εκωλογύριζέ σε* Κατζ. Β' 382.

κωλοθέα. *κωλοθέας,* Πωρικ. V 92, εσφαλμ. γρ. αντί *κωλοκαθέας* (Βλ. Camariano [Πωρικ. σ. 54 σημ. 1, 111]).

κωλοκαθέα *η*.

Από το ουσ. *κώλος* και το *κάθομαι*. Τ. *κωλοκαθία* ή *κωλοκαθιά* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ.

Camariano [Πωρικ. σ. 111] και Μέγ., ΕΛΑ 3-4, 1941/2, 194) (Πβ. και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κολοκαθεσία*).

Απότομο κάθισμα καταγής με τα οπίσθια (Για τη σημασ. βλ. Σβορ., ΕΜΑ 1, 1939, 139): *το αίμα σου* (ενν. *της Σταφυλής*) *να το πίνουσι οι άνθρωποι να λέγουσιν... λόγια κλωθογυριστά και κωλοκαθέας να κρούσι* Πωρικ. S 105^{24}.

κωλοκούκκουρον το.

Από τα ουσ. *κώλος* και *κούκκουρον*. (Για τη λ. βλ. και Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *κούκκουρος, -η, -ον*).

Το τελευταίο κόκκαλο της σπονδυλικής στήλης, ο κόκκυγας: *ο γάδαρος εστέναξεν... και λέγει...: «Εκείνος ο αφέντης μου εβαρυφόρτωνέ με* (παραλ. 4 στ.)... *και εκοπάνιζέ με με ρέκλαν στραβοδίκωλον το κωλοκούκκουρόν μου κ' εβέργιζεν ο κώλος μου κ' εσυχνοπορδοκόπουν...»* Συναξ. γαδ. 232.

κωλοκτυπούμαι.

Από το ουσ. *κώλος* και το *κτυπούμαι*.

Συνουσιάζομαι ανώμαλα ?: *παρευθύς ησκόλασεν* (ενν. *η γυναίκα*) *να κλαίει και να λυπάται, ήρχεψε να πομπεύεται και να κωλοκτυπάται* Συναξ. γυν. (Spadaro) 399.

κώλον το, (I).

Το αρχ. ουσ. *κώλον*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Μέλος· (εδώ στον πληθ.) λείψανα, πτώματα (Για τη σημασ. βλ. L-S Suppl.): [*Πολλοί φόνοι εις την 'Ακραν του Κάμπου*] (παραλ. 7 στ.). [*Πλείστα κώλα μένοντα εις εν τω τόπω...*] Σατιρ. ποίημ. 293^{8}.

κώλον το, (II).

Εσφαλμ. γρ. του αρχ. ουσ. *κόλον* (Βλ. L-S, λ. *κόλον* σημ. II και λ. *κώλον* σημασ. II. 6).

1) Το απευθυσμένο έντερο, πρωκτός· (συνεκδ.) τα οπίσθια: *'Οταν ίδης τον ιέρακα ότι την κοιλίαν αυτού μαδίζει και το κώλον αυτού* Ορνεοσ. αγρ. 526^{23}. **2**) (Πρόκ. για φυτό ή καρπό φυτού) το πάνω μέρος, το αντίθετο του μίσχου: *εις την κεφαλήν φαίνονται εις ένα τόπον και πάλιν εις άλλον ωσάν πληγαί και η πληγή εκείνη έχει τρίχας πολλάς οίον βελονίου κώλον* Σταφ., Ιατροσ. 7^{186}.

κωλόντερον το, Ασσίζ. 436^{20}, Σπανός (Eideneier) A 484, B 148.

Από τα ουσ. *κώλος* και *έντερον*. Τ. *κωλάντερο* και σήμ. (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 305]).

Το απευθυσμένο έντερο: *εάν είς εδικός μου σκλάβος έχει κακόν εις τον αφεδρώναν του και είς ιατρός...παίρνει έναν σίδερον πυρωμένον πολλά και θέλει να ψήσει την στράταν απεκεί απού έρχεται το κακόν τούτο, και ουδέν ήξευρεν να το ποιήσει, αμμέ έψησέν του και έστρεψεν την κεφαλήν του ετέρου του κωλοντέρου,...* Ασσίζ. 184^{21}.

κωλοπάνι το.

Από τα ουσ. *κώλος* και *πανί*. Η λ. και σήμ.

Το σπάργανο (βρέφους): *έπεψέν τον...το κωλοπάνι του παιδίου αυτής μετά της ύλης ενδυλιμένον διά να μυρίζει* Σπανός (Eideneier) A 239.

κωλόπανον το.

Από τα ουσ. *κώλος* και *πανί*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Το σπάργανο (βρέφους): *έπεψέν τον...το κωλόπανον του παιδιού της* Σπανός (Eideneier) Β 61.

κωλοπετείνα η.

Από τα ουσ. *κώλος* και *πετεινός*.

Η «αμάρα», το κατώτερο μέρος του εντέρου του πετεινού: *Διά σκότωμα κεφαλής. Έπαρε κωλοπετείνα* (έκδ. *κωροπετείνα*· διορθώσ.) *και κάψον αυτήν και κάμε αλοιφήν* Σταφ., Ιατροσ. 13^{361}.

κωλοράβδι(ο)ν το.

Από τα ουσ. *κώλος* και *ραβδίν*.

Ράβδισμα, χτύπημα στα οπίσθια (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α' 102): *απομικρόθεν τα γράμματα μανθάνων και πινακίδιον και προβέαν μετά καλαμαρίου γράφων συχνά ταύτην έβλεπες...και ταύτης μόνους τους κτύπους εφοβού, μήποτε και παρά του διδασκάλου κωλοράβδια λάβης* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 478, κριτ. υπ.].

κώλος ο, Ιατροσ. 20^{75}, Διγ. (Trapp) Esc. 1511, Σπανός (Eideneier) Α 14, 179, 231, Πουλολ. (Τσαβαρή) 81, 104, Ιατροσ. κώδ. ωϛζ', Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 148, 292, 328, 356, Συναξ. γαδ. 233, Μαχ. 12^{23}, Καραβ. 493^{28}, 498^{6}, 503^{18}, Γαδ. διήγ. 248, Συναξ. γυν. 810, 1181, Πανώρ. Γ' 374, Φορτουν. (Vinc.) Α' 274, Β' 445, Ε' 239.

Το αρχ. ουσ. *κώλον* (εσφαλμ. γρ. του αρχ. ουσ. *κόλον*) με αλλαγή γένους (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 50). Η λ. στη Σούδα (λ. *πρωκτός*). και σήμ.

1α) Πρωκτός: *Τω σκολάρων του τον κώλο, λέει, θ' ανοίξει και πως μια κουρατόρικη μέσα θε να τως μπήξει* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 307· **β**) τα οπίσθια: *Σαν πεισματώσει η αγελιά δε σέρνει πλιό τ' αλέτρι, α τζη έμπηγες στον κώλο τση μια πιθαμή βουκέντρι* Πανώρ. Γ' 374· (ενίοτε στον πληθ.) *εφάνησαν οι κώλοι της μεγάλοι χερομύλοι* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 539. **2**) Κοίλωμα, μυχός: *Έχει απέσω εις τον κώλον του κόρφου αποκάτω εις τας Τζιμέρες λιμνιώναν καλόν* Πορτολ. Α 26^{4}. **3**) (Προκ. για πλοίο) πρύμνη: *μπράτσα των μπρατσών και στρόπες του κώλου και της πλώρης* Καραβ. 502^{22}.

κωλοσαύρα η, Πουλολ. (Τσαβαρή) 407, Πιστ. βοσκ. IV 2, 25.

Από το ουσ. *χλωροσαύρα*, που απ. σε σχόλ. (Βλ. Meyer, NS II 95-6, καθώς και Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955/6, 278), πιθ. με παρετυμολ. επίδρ. του ουσ. *κώλος*· πβ. και Krawczynski [Πουλολ. σ. 158]. Τ. *κωλισαύρα* στο Βλάχ. (λ. *κολισαύρα*) και *κωλοσάφρα* στο Du Cange (λ. *κολοσάφρα*). Η λ. σε διάφορους τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *χλωροσαύρα*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', λ. *κωλισαύρα*).

Σαύρα: *είσαι ... σκυλίν μαγαρισμένον, οφίδια τρως και ποντικούς, μάλλον και κωλοσαύρας* Πουλολ. (Τσαβαρή) 382.

κωλοσέρνω, βλ. *κωλοσύρνω*.

κωλοσυρμός ο.

Από τον αόρ. του *κωλοσύρνω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' παράρτ. 87).

Τράβηγμα, σύρσιμο στο έδαφος με τα οπίσθια: *κωλοσυρμούς και ξεσκισμούς και χίλιες*

στο κορμί μου ντροπές είχα επιχειριστεί με τόσην εντροπήν μου Σουμμ., Παστ. φίδ· Δ' [11].

κωλοσύρνω, Μαχ. 134^{3}, 300^{32}, 426^{7}, 476^{31}, 500^{13}, Γαδ. διήγ. 281, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 462, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 512, Δ' 483· *κ ω λ ο σ έ ρ ν ω,* Κατζ. Γ' 533, Δ' 3, Ε' 82, Πιστ. βοσκ. II 7, 75· *κ ω λ ο σ ύ ρ ν ω ή -σ έ ρ ν ω,* Ασσίζ. 151^{29}, 154^{12}, 215^{17}.

Από το ουσ. *κώλος* και το *σύρνω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. σε διάφ. τ. ιδιωμ. (Βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *κολοσύρνομαι,* Σακ., Κυπρ. Β' 625, Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κολοσύρω,* Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 99, Βαγιακ., ΛΔ 12, 1972, 23, λ. *κωλοσέρνω,* Ανδρ., ΕΕΦΣΠΘ 12, 1973, 516, κ.α.).

Α' Ενεργ. **α**) Σέρνω, τραβώ κάπ. στο έδαφος: *ρίχτει τη* (ενν. *την Αρετούσα*), *κωλοσύρνει τη και δυνατά της κρούγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 428· *σα να 'μου αγελιά με κωλοσέρνεις* Πιστ. βοσκ. II 7, 53· *εις την θάλασσαν συζώντανον να ρίξουν και να τον κωλοσύρουσιν ώστε να τονε πνίξουν* Γαδ. διήγ. 428· **β**) βασανίζω, θανατώνω ή οδηγώ σε εκτέλεση κάπ. σέρνοντάς τον στο έδαφος ή τραβώντας τον, συν. πίσω από ένα άλογο (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 252] και Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955/56, 278): *Το νικητή, τον κερδαιτή* (ενν. *τον Έρωτα*)... *δεμένο κωλοσύρνω τον στ' αμάξι μου αποκάτω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 516· *πέμπει και κωλοσύρνουν τον, κόπτουν την κεφαλήν του* Απολλών. 782· *επιάσαν τους και εφέραν τους εις την Λευκωσίαν και εκωλοσύραν τους εις τ' άλογα και εκρέμμασάν τους* Μαχ. 122^{10}. **Β'** Μέσ. (προκ. για γέρο ή άρρωστο) σέρνομαι, μετακινούμαι με δυσκολία: *να μην ημπορεί* (ενν. *ο Ιωάννης Μαρίας*) *να σαλέψει, καθώς επόμεινε και δεν εμπόριεν ουδέ καν να κωλοσύρνεται* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 460.

κωλοσυρτός, επίθ.

Από το *κωλοσύρνω* (βλ. και Ανδρ., Λεξ.). Τ. *κωλοσυρτής* στο Βλάχ.

α) Που τον σέρνουν καταγής βίαια: *με κλοτσές κωλοσυρτή στη φυλακή τη βάνει* (ενν. *την Αρετούσα*) Ερωτόκρ. Δ' 483· **β**) (προκ. για κοντάρι) που σύρεται με τη μύτη, στο έδαφος: *Εμαζωχτήκαν κ' ήρθασι του ρήγα τα φουσσάτα* (παράλ. 1 στ.) *κι' οπίσω τα κοντάρια τως κωλοσυρτά τ' αφήνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1959.

κωλοφαίνετος, επίθ., Σπανός (Eideneier) Β 111.

Από το ουσ. *κώλος* και το *φαίνομαι* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 305]).

(Προκ. για ρούχο) που είναι τρύπιο ώστε να φαίνονται τα οπίσθια?: *ομοίως και κωλοφαίνετον* (ενν. *ρούχο*) *διά να φαίνεται ο κώλος σου* αυτ. Β 113.

κωλοφώτιον το.

Από το ουσ. *κωλοφωτία*, αν στο χωρίο δεν πρέπει να διορθώσ. το *κολοφώτια* σε *κωλοφωτίαι*· πβ. τη γρ. *κωλοφωτίας* που παραδίδει ο Du Cange, λ. *κωλοφωτιά*.

Πυγολαμπίδα: *ώσπερ κωλοφώτια εσβέσθησαν* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 641, κριτ. υπ.].

κώλυμαν το, Ασσίζ. 89^{9}, 339^{9}, Μαχ. 382^{7}.

Το αρχ. ουσ. *κώλυμα*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β' 626).

Εμπόδιο: Ασσίζ. 368^{15}, Μαχ. 334^{31}.

κωλύω· *κ ω λ ώ,* Ασσίζ. 110^{19}, 360^{29}, Διγ. Ζ 1740.

Από το αρχ. *κωλύω* (Βλ. και Χατζ., Διασπ. 234). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ.,

Κυπρ. Β' 626, λ. *κωλύω*). Ο τ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κωλύω*).

α) Εμποδίζω, ενοχλώ: *Τα κάλλη του προσώπου της κωλυούν τους οφθαλμούς του κι' ου δύναται καλώς ιδείν την ηλιογεννημένην* Διγ. (Trapp) Gr. 1300· **β**) στενοχωρώ: *θρηνήσατε για μέν το μίσεμάν της* (παραλ. 1 στ.), *γιατί 'ζησεν κ' εγώ 'λα με κωλυούσιν* Κυπρ. ερωτ. 94[61].

κωλώ, βλ. *κωλύω*.

κώμη η· γεν. εν. *κ ώ μ ε ω ς,* Δούκ. 273[1], 395[3]· γεν. πληθ. *κ ώ μ ε ω ν,* Δούκ. 397[34]· δοτ. πληθ. *κ ώ μ ε σ ι,* Δούκ. 399[6].

κωμικός, επίθ., Κατζ. Δ' 115.

Το αρχ. επίθ. *κωμικός*. Η λ. και σήμ.

κωμοδρόμος ο.

Από τα ουσ. *κώμη* και *δρόμος*. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.).

Σιδηρουργός: *ότε φθάσωσιν εις τον τόπον, ελθών ο κωμοδρόμος ας σταυρώση αυτόν* (ενν. *τον Ιησού*) Μυστ. 60.

κωμόπολις η.

Το μτγν. ουσ. *κωμόπολις*. Τ. *κωμόπολη* και σήμ.

Μεγάλο χωριό, κωμόπολη: *κάστρη και κωμοπόλεις και χώρας* Σφρ., Χρον. μ. 134[24].

κωμωδεύω, *κ ο υ μ ο υ δ ε ύ ω.*

Από το *κωμωδώ* με επίδρ. ρ. σε *-εύω*.

Διακωμωδώ, γελοιοποιώ: *παντού την διαλαλήσετε και κουμουδέψετέ την* Σαχλ., Αφήγ. 906.

κωμωδία η· *κ ω μ ω δ ι ά,* Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 36, Πρόλ. 132. Βλ. και ά. *κομέδια*.

Το αρχ. ουσ. *κωμῳδία*. Ο τ. στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

Κωμωδία: αυτ. Ε' 412.

κωνάρι(ν) το, Ασσίζ. 495[17] (έκδ. *κονάρι*).

Το μτγν. ουσ. *κωνάριον*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex., λ. *κωνάριον*), καθώς και τ. *κουνάριον* ήδη στους Συνεχιστές του Θεοφάνη 142[2] και *κουνάρι* σε ιδιώμ. (Andr., ό.π. και Παπαχριστοδούλου, Λεξικογραφικά και λαογραφικά Ρόδου σ. 106).

1) Κουκουνάρι: *Κωνάρια κοπανίσας και ποιήσας οίον το αλεύριν* Σταφ., Ιατροσ. 2[34]. **2**) Κοκκάρι, μικροί βολβοί του κρεμμυδιού, (Βλ. Λουκά, Γλωσσάρ. και Πανάρετο, Κυπρ. Σπ. 14, 1950, 137): *Απέ το κωνάριν* (έκδ. *κονάρην*) *τό εβγάνουν έξω της χώρας κελεύει το δίκαιον να λάβουν το τέταρτον* Ασσίζ. 244[16].

κώνδιξ ο, βλ. *κώδιξ*.

κώνι το· *και κώνι (το ξιδάτο),* Σαχλ., Αφήγ. 793, εσφαλμ. γρ. αντί *κενώνει*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 368-9.

κώνωψ -ωπας ο, Ιατροσ. κώδ. ροε', Αχιλλ. Ν 1696, Φυσιολ. (Offerm.) Μ 157[8], Ζήνου, Βατραχ. 335.

Το αρχ. ουσ. *κώνωψ*. Η λ. *κώνωπας* στο Βλάχ. Πληθ. *κούνουπες* στον Ησύχ. (L-S) και τ. *κούνουπας* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

κωπάριον το.

Από το ουσ. *κώπη* και την κατάλ. *-άριον*.

Μικρό κουπί: *νήας μακράς... κωπαρίων είκοσι και δύο εκάστη αυτών* Ψευδο-Σφρ. 242[11].

κωπελάτης ο, βλ. *κωπηλάτης*.

κώπη η, Ερμον. Ψ 164, 'Εκθ. χρον. 68[24].

Το αρχ. ουσ. *κώπη*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 626).

κωπηλάτης ο· *κ ω π ε λ ά τ η ς,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 72. —Βλ. και ά. *κοπολάτης*.

Το μτγν. ουσ. *κωπηλάτης*. Για το σχηματ. του τ. βλ. Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 275-6] (αν δεν πρόκειται για τη λ. *κοπολάτης*). Η λ. και σήμ.

Κωπηλάτης: *την ναυτικήν πολύκοπον να 'ργάζομουν την τέχνην* (παραλ. 1 στ.) *ως κωπηλάτης πρότερον, δεύτερον ως πλωρίτης* Προδρ. IV 129q· (προκ. για άτομο κατώτερης κοινωνικής στάθμης· για τη σημασ. βλ. Τσαβαρή, ό.π.): *Εμέν τα λέγεις, ελεεινέ, χαλκέα, κωπελάτα, οπού έφας την ενθήκην σου, το στάμενον το ξένον* Πουλολ. (Τσαβαρή) 13.

κωπηλατώ· *κ ο υ π ο λ α τ ώ.*

Το αρχ. *κωπηλατέω*. Ο τ. στο Βλαστού, Συνών. σ. 307. Τ. *κωλατώ* σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ.

Τραβώ κουπί, λάμνω: *Είχοντο του πλέειν πάλιν και κουπολατείν ομοίως* Ερμον. Ψ 111.

κωράγιος ο· *κ ω ρ α γ ί ο υ ς,* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 485, κριτ. υπ.], εσφαλμ. γρ. αντί *καραγίους*· διορθώσ. κατά Du Cange, λ. *κουτρούλης*. —Βλ. και ά. *καράγιος* (τόμ. Η' σ. 425).

κωροπετεΐνα, Σταφ., Ιατροσ. 13[361], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κωλοπετεΐνα* (Βλ. ά.).

κωφός, επίθ., βλ. *κουφός*.

κωφότης· *κ ω φ ό τ η.*

Το αρχ. ουσ. *κωφότης*. Τ. *κωφότα* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κωφότητα, κουφαμάρα: *ο Θεός τως* (ενν. *των απίστων*) *ήδωκεν τυφλότην και κωφότην και ασυνεσίαν παντοτινήν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 464.

κωφοτυφλ, βλ. *κουφοτυφλ*.

κωφώνω.

Από το *κωφόω*, που απ. στον Ιπποκράτη. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

(Μτβ.) κάνω κ. να σταματήσει· φρ. *κωφώνω τα δάκρυα*=σταματώ, «πνίγω» τα δάκρυα: *Εις τον πόθον σου ικλαίγω και κωφώνω τα δάκρυα* Divan. 504[3].

κωχυτός ο, βλ. *κωκυτός*.

Λ

λαβαίνω, βλ. *λαμβάνω.*

λαβάνω, βλ. *λαμβάνω.*

λάβαρο το.

Το λατ. *labarum.* Για τη λ. βλ. Grégoire, Byz., 4, 1927/28, 477-82 και 12, 1937, 277-81, καθώς και Kahane, Revue de linguistique romane 26, 1962, 136-7. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

Είδος (πολεμικής) σημαίας, σημαία: *το λάβαρο ο στρατάρχης μου βαστώντας στα δεξά μου* Ροδολ. Γ' [86].

λάβδα το.

Το αρχ. *λάβδα.*

Γράμμα του αλφαβήτου: Ηπειρ. 214[4].

λάβη η.

Από το *λαμβάνω,* αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ. αντί *λαβή.* Για τη λ. πβ. Steph., Θησ., λ. *λαβή* (σ. 7).

(?) Συλλαβή (Για τη σημασ., βλ. Knös [Λέοντ., Αιν. σ. 171]): *αλλ' υστάτη σε κερδανεί λάβη λόγου* Λεόντ. Αιν. (Knös) 170[8] κριτ. υπ.

λαβή η, Ιστ. πολιτ. 4[12], 67[18].

Το αρχ. ουσ. *λαβή.* Η λ. και σήμ.

λαβίδα η.

Το αρχ. ουσ. *λαβίς.* Η λ. *λαβίδα* και σήμ.

1) Λαβίδα· εδώ πιθ. αιχμηρό όργανο: *εκείνη γυρεύει τον καιρόν, σφάζει σε με λαβίδα* Συναξ. γυν. 234. **2**) Ιερό σκεύος που χρησιμοποιείται κατά τη θεία Μετάληψη: *Εποίησε δέ και δώδεκα ζυγές ιερά ‹σκεύη›..., λαβίδες και αστερίσκους..., όλα από χρυσάφιν* Διήγ. Αγ. Σοφ. 157[12]· *κ' εφέρασιν τον δέσποτα παπά-Ρουφοκανάτην* (παραλ. 1 στ.) *και την λαβίδα την σθενήν* (έκδ. *στενήν*· διορθώσ. κατά το κριτ. υπ.) *που μοιάζει μύλου σκάφην* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 141.

λαβορέντης ο.

Από το ιταλ. lavorante.

Εργάτης· υπάλληλος, κάλφας: *εις την οποίαν* (ενν. *εικόνα*) *είχασι...και ο μάστορας και οι λαβορέντες του πολλήν ευλάβειαν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 407.

λαβουτιστής ο, βλ. *λαγουτιστής.*

λαβούτο το, βλ. *λαγούτο.*

λαβοχόρτι το.

Από το *λαβώνω* (= βασκάνω, ματιάζω) και το ουσ. *χόρτο.*

Είδος φυτού, «στριγγλόχορτο»: *με τρίχας των ασθενών πιάνουσι την ασθένειαν, τάχα διά τον βασκαμόν ή με κάποιον χόρτον οπού το λέγουν λαβοχόρτι ή στριγλοχόρτι* Νομοκ. 385[15].

λάβρα η, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 149, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 565, Θησ. ΙΑ' [49[3]], Ch. pop. 194, 308, 376, Πένθ. θαν.[2] 242, Περί γέρ. 24, Πανώρ. Β' 483, Ερωφ. Α' 200, Πιστ. βοσκ. I 1, 235· 2, 72, 395, Ερωτόκρ. Β' 2464, Γ' 347, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 465, Ροδολ. Α' [655, 657], Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. α' [66], γ' [8], Ε' [1643], Φορτουν. (Vinc.) Β' 131, Ζήν. Γ' 242, Τζάνε, Κρ. πόλ. 144[13] κ.π.α.

Το θηλ. του επιθ. *λάβρος* (Βλ. Κουκ., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 108). Για τη λ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 592], Κουκ. Αθ. 27, 1915, ΛΑ 92 και Δραγ., Αθ. 31. 1919, 98. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Φωτιά, έντονη θερμότητα που εκπέμπεται από τη φωτιά, φλόγα: *Η λάβρα επήγαινε ψηλά κι' όλοι την εκοιτάξαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 482[17]· *'Ηθελα να γενήκασι οι γιαναστεναγμοί μου φωτιά και λάβρα σήμερο να κάψα το κορμί μου* Πανώρ. Δ' 132· *ρίπτει* (ενν. *ο γίγαντας*) *λάβρες φλογερές απάνου στον εχθρόν του* Σουμμ., Παστ. φίδ. Πρόλ. [13]· *εξάφτει λάβρα τσι φωτιές με δύναμη μεγάλη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 527[10]· *τ' αναστενάγματά σου* (παραλ. 1στ.) *άνεμοι είναι δυνατοί, οπού φυσούν την λάβραν* Σουμμ., Πάστ. φίδ. Α' [673]· *εις το μαντίν όλο διασκορπισμένα, λάβρες, βερτόνια, δέματα καλά έτσι σοθεμένα* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [428]· **β**) καύσωνας, ζέστη: *μέσα του μεσημεριού, στην λάβραν την μεγάλη* Σουμμ., Πάστ. φίδ. Γ' [751]. **2**) Έξαψη, έντονο συναίσθημα· καημός, λύπη· πόθος: *εκείνη ως το ήκουσεν, η λάβρα την επήρεν και τρόμος από την κορφήν άχρι και των ποδών της* Απολλών. 549· *γροικώ στο στήθος μου καμίνιν αφτωμένο και λάβρ' απού το στόμα μου βγαίνει το πρικαμένο* Πανώρ. Α' 4· *τον καημό του τον πολύ, τη λάβρα που τον κρίνει* (παραλ. 6 στ.) *οπού 'χασε το ταίρι του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 759· *τα ματάκια σου τα μαύρα είναι στην καρδιά μου λάβρα* Αγν. ποιήμ. Β' 36· *γιατ' άλλην εις τα σωθικά φωτιά και λάβρα γνώθω* Πανώρ. Ε' 198· *λάβρα του πόθου και μ' αυτήν ν' αρχίσει ν' αγαπήσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1260].

λάβρακας ο.

Από το αρχ. ουσ. *λάβραξ* και την κατάλ. -ακας.

Λαυράκι: *άλλον πάλιν λάβρακα στο δίκτυ ν' απομένει* Μαρκάδ. 653.

λαβράκι(ο)ν το, Προδρ. III 163, 325α κριτ. υπ., Θεολ. Τζίρ. 358[20].

Το αρχ. ουσ. *λαβράκιον.* Τ. *λαβράκι* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. *λαβράκιν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Λαβράκι: Προδρ. III 82.

Λαβράκιος ο.

Προσωποπ. του ουσ. *λαβράκι(ο)ν* (βλ. λ.): *Ξιφίου του πρωτοστάτορος,... Λαβρακίου του καίσαρος* Οψαρ. 361[4].

Λαβρακότουρνα η.

Προσωποπ. του ουσ. *λαβρακότουρνα* (⟨*λαβράκι(ο)ν+τούρνα*· για τη λ. βλ. Schmid, Viz. Vrem. 10, 1903, 604-5): *ήλθεν η Συναγρίδα και η Λαβρακότουρνα* Οψαρ. 361^{7}· *αληθώς έφη η Συναγρίδα και η Λαβρακότουρνα* αυτ. 361^{16}.

λαβράτον το, Metrol.^{2} 123^{23}, 125^{19}.

Το λατ. laureatum. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. *λαβράτον και λαυράτον*) και σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Dion. 1^{33}, Act. Lavr. $35^{39,44,46}$, $43^{27,28}$, 47^{27}, Act. Esph. $5^{27,28,29}$) και του 15. αι. (Act. Dion. 20^{29})· πβ. και μτχ. *λαυρατωμένος* σε έγγρ. του 10. αι. (Act. Prot. $6^{26,28,30}$). Για τη λ. βλ. Triand., Lehnw. 21=Τριαντ., 'Απ. Α' 343 και Grégoire, Byz. 4, 1927/28, 479-82 και Byz. 12, 1937, 277-81· πβ. και Kahane, Graeca et Romanica Α' 408.

Ορόσημο (συν. λίθινο) που φέρει επάνω του χαρακτηριστικό σημάδι (Για τη σημασ. βλ. Grégoire, Byz. 4, 1927/28 479-80· πβ. και Πετρόπ., ΕΕΦΣΠΘ 11, 1971, 241-2): *άπεισιν άχρι του τούδε τόπου, ...λαβράτον ίσταται λίθινον κεχωσμένον, έχον σταυρόν ή γράμματα ή γνώρισμα τοιόνδε* αυτ. 120^{22}.

λαβρίζω, Κυπρ. χφ 154, Πανώρ. Δ' 238, Ιντ. Κρ. Θεάτρ. Β' 16, Πιστ. βοσκ. Ι 3, 14· 5, 198, ΙΙ 1, 412, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [341], Χορ. α' [69], Β' [51], Γ' [995], Τζάνε, Κρ. πόλ. 154^{19}, 541^{15}, Τζάνε Καταν. 466.

Από το επίθ. *λάβρος* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. τον 8-9 αι. (Lampe, Lex., λ. *λαυρίζω*) και σήμ. στην Κύπρ. (Σακ., Κυπρ. Β' 627).

Ι Ενεργ. **Α'** (Αμτβ.) ανάβω, καίγομαι, φλέγομαι: *τα ξύλα στην φωτιάν σαν 'γγίξουσι, καπνίζουν, ...ξάφτουσι περίσσα και λαβρίζουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 511^{14}· *να 'γροικούνται λουμπαρδιές κ' η χώρα να λαβρίζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 529^{25}· (μεταφ. προκ. για έντονο συναίσθημα): *μου ρίχνει ο έρωτας φλόγες εις την καρδιάν μου οπού λαβρίζουν κι' άφτουσι μέσα τα σωθικά μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [692]· *πώς είναι μπορεζάμενο ν' άφτου και να λαβρίζου τα σωθικά μιας κορασιάς και να μηδέν καπνίζου;* Ερωφ. Α' 225. **Β'** (Μτβ.) καίω· (εδώ μεταφ.): *σιωπώντας η πτωχή, λαβρίζει την καρδιάν της κι' όλη φυρά και λειώνεται από την πεθυμιάν της* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1075]. **ΙΙ** (Μεσ.) καίγομαι: *τα σωθικά εδόξεψε, με λόγχες της αγάπης· γι' αυτό σαν ζωντανή φωτιά λαβρίζομ' ο αζάπης* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [442].

λαβροειδής, επίθ.

Από το επίθ. *λάβρος* και το *-ειδής*.

Πυρωμένος και ορμητικός: *υπό του πυρός του άνωθεν κατακαιόμενος ο άνεμος συν τη ύλη λαβροειδής γίνεται* Ψευδο-Σφρ. 518^{12-3}.

λαβροειδώς, επίρρ.

Από το επίθ. *λαβροειδής*.

Με ορμή και λάβρα: *εκπίπτουσιν* (ενν. *οι κομήται*) *υλομανούντων των ανέμων, εκκεχυνομένων λαβροειδώς* Ψευδο-Σφρ. 518^{12}.

λάβωμα(ν) το, Καλλίμ. 1390, 2550, Ασσίζ. 77^{2}, 87^{1}, 91^{7}, 154^{10}, 177^{2}, $180^{9,17}$, 181^{11}, 336^{29-30}, 432^{24}, 459^{27}, Ερμον. Λ 33, Μ 88, Σ 300, Ιατροσ. κώδ. ρλδ', Διήγ. Βελ. 228, Σφρ., Χρον. μ. 32^{5}, 120^{17}.

Από το *λαβώνω* και την κατάλ. *-μα(ν)*. Η λ. στο Meursius (λ. *λάβομαν*) και σήμ.

1) Τραυματισμός, πληγή: *οι στρατίωτες που 'χασι, λάβωμα στο κορμί τους* Θησ.

Γ' [10^{1}]· *Ειπέ του τα λαβώματα και δείξε τες πληγές σου* Πένθ. θαν.^{2} 451· *να κράξει όγιον θέλει απ' όλους οπού ήσαν εις το λάβωμαν του αποθαμένου* Ασσίζ. 207^{27}. **2**) (Νομ.) Ισχυρισμός: *ημπορεί καλά να σηκώσει των μαρτύρων εις πόλεμον, αν έχει τοιούτον λάβωμαν οπού εκείνος απαύτα ουδέ να ημπορήσει να τον σηκώσει* Ασσίζ. 171^{13}.

λαβωματέ η, βλ. *λαβωματέα*.

λαβωματέα η, Ερμον. Ε' 193, Ιατροσ. κώδ. ρπζ', τοδ', τοη', Θησ. Β' [88^{6}]· *λ α β ω μ α τ έ,* Θησ. Ζ' [43^{5}]· *λ α β ω μ α τ ι ά,* Θησ. (Foll.) Ι 56, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 588, Β' 1084, 1128, 1177, 2009, Γ' 304, 310, Δ' 1149, 1189, 1462, 1467, 1550, 1700, Ε' 39, Ευρετ. Ερωτόκρ. 769^{161}, 770^{375}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [192], Δ' [238, 1442], Ε' [1276], Φορτουν. (Vinc.) Δ' 567, Τζάνε, Κρ. πόλ. 280^{8}, 424^{25}.

Από το ουσ. *λάβωμα* και την κατάλ. *-έα*. Ο τ. *λαβωματέ* και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 235). Τ. *λαβωματία* στο Meursius (λ. *λάβομαν*). Ο τ. *λαβωματιά* στο Somav. και σήμ.

Τραύμα, πληγή: *οπού η λαβωματέα σου δεν ήτον θανατίσιμη* Χρον. σουλτ. 91^{16}· *ακόμη τσι λαβωματιές έχω στη σάρκα μέσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 469· (μεταφ.): *του πόθου τες λαβωματιές* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [198].

λαβωματιά η, βλ. *λαβωματέα*.

λαβωμός ο, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 36.

Από το *λαβώνω* και την κατάλ. *-μός*.

Τραυματισμός: *επολεμίσαν* (ενν. *οι Σαρακηνοί*)*...με πολλύν σκοτωμόν και λαβωμούς επήραν την* (ενν. *την νάβαν*) Μαχ. 200^{25}.

λαβώνικα τα, βλ. *λαγωνικός*.

λαβώννω, βλ. *λαβώνω*.

λαβώνω, (Ι), Διγ. Α 1691, 2307, Πόλ. Τρωάδ. 727, Χρον. Μορ. Η 4770, Χρον. Μορ. Ρ 4195, Αχιλλ. L 398, Ιμπ. (Legr.) 137, Χρον. Τόκκων 2151, 2562, Σφρ., Χρον. μ. 120^{15}, Θησ. (Foll.) Ι 67, Θησ. Β' [54^{8}, 67^{4}], Δ' [82^{1}], Κορων., Μπούας 10, 64, 120, 140, Ζήνου, Βατραχ. 360, Αχέλ. 1889, Χρον. σουλτ. 65^{30}, Πανώρ. Β' 71, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 677, Γ' 295, Δ' 1709, Στάθ. (Martini) Γ' 206, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [819], Φορτουν. (Vinc.) Δ' 564, Ζήν. Α' μετά στ. 182, Τζάνε, Κρ. πόλ. 184^{2}, 275^{2}, 276^{9}, 327^{4}, 481^{11}, κ.π.α.· *λ α β ώ ν ν ω,* Ασσίζ. 12^{3}, 13^{22}, 87^{1}, 90^{30}, 177^{3}, 180^{8}, 207^{1}, 217^{14}, 259^{13}, 429^{23}, Μαχ.^{2}, 276^{19-20}, 364^{27}, 366^{10}, 482^{16}, 604^{26}, Βουστρ. 414, 539, Θρ. Κύπρ. Μ 174, 758, Κυπρ. ερωτ. 39^{3}, 156^{5}.

Από το ουσ. *λαβή* και την κατάλ. *-ώνω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 145, 271). Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 627). Η λ. στο Meursius (λ. *λαβόννειν*) και σήμ.

1) (Μτβ. και αμτβ.) τραυματίζω, πληγώνω: *οι καβαλιέροι μοναχοί μπαίνουσι και λαβώνου Τούρκους* Τζάνε, Κρ. πόλ. 471^{10}· *εδέρνονταν οι βασιλείς,... ο καθεείς ελάβωνεν κι' αυτός ελάβωνέ τον* Θησ. Η' [20^{3}]· *από το κάστρον οι λας ετσακκίζαν τες με τες πέτρες, και ελαβώσαν και πολλούς* Μαχ. 482^{9}· *οπού απηδά είς άνθρωπος επάνω εις άλλον... ανασπά τα γένια του και λαβώννει τον* Ασσίζ. 203^{28}· *μαχαίρι, οπού λαβώσει, να γιατρέψει* Βοσκοπ.^{2} 104· (με σύστ. αντικ.) *Αχιλλεύς γουν ελαβώθην πέντε γαρ λαβωματέας* Ερμον. Ε' 192· (με είδος σύστ. αντικ.) *ότι είς άνθρωπος ελαβώθην πληγήν θανατίσιμην*

Ασσίζ. 217[3]· *ελαβώσαν και τον μέγαν Καραμάνον πολλούς κόρπους* Μαχ. 176[19]· (μεταφ.) *Αυτός* (ενν. *ο πόθος*) *λαβώνει από κοντά κι' από μακρά σκοτώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1215· *θωρούσι...καβαλάρη άσκημον εις το πρόσωπο κι' άγριον ωσά λιοντάρι* (παραλ. 3 στ.) *...η όψη μαυροπράσινη κι' αγριοσυννεφιασμένη* (παραλ. 1 στ.) *δίχως να κρούγει μ' άρματα, η όψη του λαβώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 460· φρ. **α**) *λαβών(ν)ω κάπ. εις (τον) θάνατον*=τραυματίζω βαριά (μέχρι θανάτου): *είς άνθρωπος απηδά επάνω ετέρου να τον δέρει ού να τον σφάξει, και...σφάζει εκείνον ού λαβώννει τον εις τον θάνατον* Ασσίζ. 457[8]· *Λαβωμένους εις θάνατον, τους φέρνουν...* (παραλ. 2 στ.) *στην φυλακήν τους έβαλαν, με δίψαν και με πείνα* Θησ. πρόλ. [180]· **β**) *λαβώννομαι διά πάντοτε*=μένω ανάπηρος: *ειδέ εμίσαν τον εκείνον και επαράβλεπέν τον να τον κακοποιήσει και διά τούτον τον εβρούθησεν και ελαβώθην διά πάντοτε* Ασσίζ. 112[8]. **2**) Προκαλώ σωματική βλάβη μεταδίδοντας κάπ. αρρώστια: *ημπορεί να σκοτώσει ού να λαβώσει κανέναν απέ τα παιδιά του ού απέ την αστένειαν ού απέ το κελέφιον, ότι πολλά γλήγορα κολλά* Ασσίζ. 377[7]. **3**) Βλάπτω· «θολώνω», συγχύζω: *εκείνος του τα πίστευγε, γιατί η αγάπη η τόση, οπού 'χε 'ς τούτο τον υγιό, του λάβωνε τη γνώση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 814 κριτ. υπ.

Η μτχ. παθ. παρκ. ως επίθ.=πληγωμένος: *το κτηνόν το λαβωμένον ή τον ψοφισμένον* Ασσίζ. 180[27]· (μεταφ.) *μια λαβωμένη τσ' ερωτιάς, του πόθ' αρρωστημένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1410.

λαβώνω, (ΙΙ)· *λαβώνουν,* Διήγ. παιδ. 679, πιθ. εσφαλμ. ανάγν. αντί *χαβώνουν.* Βλ. Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 679.

λάβωσις *η.*

Από το *λαβώνω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. και στο Βλάχ.

Τραυματισμός: *'Ορα την λάβωσιν του Οδυσσέως όταν ελάβωσεν αυτόν ο Σώκος* Ερμον. Ο μετά το στ. 39.

λαγάζω, Τζάνε, Κρ. πόλ. 297[19].

Από τον αόρ. του *λαγαίω,* που απ. σε επιγρ. (L-S). (Για τη λ. βλ. Χατζιδ. ΜΝΕ Α' 367-8 και Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 148-9). Μαρτυρείται τ. *λαγιάζω* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Κονομή, Κρ. Χρ. 7, 1953, 158-9) πιθ. άσχετος προς το *καταλαγιάζω*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Χατζιδ., ό.π.).

Ησυχάζω, παύω να κάνω κ.: *'Ολοι οπού 'τονε εκεί, τότες να μην λαγάζουν, μα να κολλούν αρκομπουζές και να μηδέν σιγάζουν* αυτ. 285[13]· *όξω να κολλούσινε αρκομπουζές στη χώρα και να μηδέ λαγάζουνε να φοβηθούν μιάν ώρα* αυτ. 366[18].

λαγάρι το, βλ. *λογάριον.*

λαγαρίζω.

Από το επίθ. *λαγαρός* και την κατάλ. *-ίζω* (Ανδρ., Λεξ.). Πβ. L-S (λ. *λαγαρίζομαι*). Η λ. και σήμ.

(Μέσ.) καθαρίζομαι, λαμπικάρομαι: *σαν το χρυσάφι στην φωτιάν και να λαγαρισθούμεν* Ιστ. Βλαχ. 2480 [=Γέν. Ρωμ. 102].

λαγάριν το, βλ. *λογάριον.*

λαγάρισμαν το.

Από το *λαγαρίζω* και την κατάλ. *-μαν*. Η λ. και σήμ.

Καθάρισμα, λαμπικάρισμα· (εδώ πιθ. ως επίθ.): *το ασήμιν, το λαγάρισμαν, το καθαρόν λιθάριν* Αχιλλ. Ν 1584.

λαγαριστός, επίθ.

Από το *λαγαρίζω* και την κατάλ. *-ιστός.*

Καθαρός, καθαρισμένος: *έσωθεν την εγέμισεν* (ενν. *την κούπαν*) *λαγαριστόν χρυσάφι* Φλώρ. 1490.

λαγαρός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *λαγαρός*. Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και σήμ. με νεότερη σημασ.

Αδύνατος, ισχνός: *ώσπερ αυτός ο λαγαρός ο 'τσαλοπερπατάρης* Προδρ. ΙΙΙ 400 ff χφ. V, κριτ. υπ.

λάγγεμα το.

Από το *λαγγεύω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στη Ζάκυνθο (Βλ. Βογιατζ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 138).

'Αλμα, πήδημα: *Φαριού του* (ενν. *του Αχιλλέως*) *τα λαγγέματα, των κουδουνιών τους κτύπους* Αχιλλ. Ν 1130.

λαγήνα η· *λ α ή ν α.*

Από το λατ. *lagena* ‹ αρχ. ουσ. *λάγυνος* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και ο τ. στο Βλάχ. (λ. *λαγήνα* και *λαΐνα*) και σήμ.

Πήλινο δοχείο, στάμνα: *τρεις καλογεμισμένες μαγάρι πούρι ας ήτονε λαήνες μετρημένες* Φορτουν. (Vinc.) Β' 286· *έχων από Ιταλίας μικρόν φορτίον ελαίου, ό και πέπρακεν, και τας λαήνας κενάς έφερε* Δούκ. 69[3].

λαγηνάκι το· *λ α η ν ά κ ι.*

Από το μτγν. ουσ. *λαγήνι(ον)* και την κατάλ. *-άκι.*

Μικρό πήλινο δοχείο, σταμνάκι: *εβάστα ένα λαηνάκι νερόν από εκείνον* (ενν. *το νερόν το ιαματικόν*) Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 437.

λαγηνάς ο.

Από το ουσ. *λαγήνα* και την κατάλ. *-άς* (Ανδρ., Λεξ.).

Που κατασκευάζει ή εμπορεύεται λαγήνες: *Απέ τους λαγηνάδες και απού πάσα εργασίαν γαστρένη* Ασσίζ. 494[19].

λαγηνάτος, επίθ.

Από το ουσ. *λαγήνα* και την κατάλ. *-άτος.*

Που έχει το σχήμα της λαγήνας: *τά λέγουν ανατολικά, τά λέγουν λαγηνάτα* Προδρ. IV 129 d χφ. g, κριτ. υπ.

λαγήνι το, βλ. *λαγήνιν.*

Λαγηνίδιος ο.

Προσωποπ. του ουσ. *λαγηνίδιν* (=είδος αχλαδιού· βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 104): *παρίστανται...Λαγηνίδιός τε και ο Μανιτάριος* Πωρικ. V 59.

λαγήνιν το· *λ α γ ή ν ι,* Λεξ. Μακεδ. 127, Πεντ. Γέν. XXIV 15, 20, Πιστ. βοσκ. V, 4, 10· 18· *λ α ή ν ι,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 591, Στάθ. (Martini) Γ' 431, Ροδολ. Δ' [367], Ε' [220].

Από το ουσ. *λαγήνα*· πβ. όμως και το μτγν. ουσ. *λαγύνιον*. Τ. *λαγήνιον* σε έγγρ. του 1432 (Act. Lavr. III 168^{7,17}). Ο τ. *λαήνι(ν)* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 627, λ. *λαήνη* και Παπαδ. Α., Λεξ. λ. *λαγήνιν*). Ο τ. *λαγήνι* και σήμ. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π.).

1) Σταμνί, δοχείο για υγρά: *έπαιρνεν κάθα πωρνόν έναν λαγήνιν γάλαν...κ' επούλεν το* Μαχ. 492^{18}· *το φαρμάκι εκ το χρυσό λαήνι έχει πιωμένα* Θησ. Ε' [220]· *Λαγήνιν, τι λιμπίζομαι τα πάντερπνά σου κάλλη· εσύ σταμνίν... εσύ να σύρνεις κρυόν νερόν στης λυγερής τα χείλη* Ερωτοπ. 454. **2**) Μονάδα μέτρησης υγρών (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ, Β' 250, Ε' 294, καθώς και Πετρόπ., ΕΛΑ 7, 1952, 81· πβ. και Schilb., Byz. Metrol. 123): *Οι Τούρκοι νερό φέρνασι μέσα στ' ασκιά εκείνοι κ' εκεί μας το πουλούσανε μια λίτρα το λαήνι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 226^{28}.

λαγηνόπουλον το· *λ α γ η ν ό π ο υ λ λ ο ν.*

Από το ουσ. *λαγήνι(ν)* και την κατάλ. *-πουλον*. Τ. *λα(γ)ηνόπ'λλον* και *λαγηνόπον* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λαγήνιν*).

Μικρό λαγήνι: *γεμώννει και το λαγηνόπουλλον γάλαν* Μαχ. 492^{26}.

λαγικός, επίθ., βλ. *λαϊκός*.

λαγκά τα, βλ. *λαγκός*.

λαγκαδάκι το, Χούμνου, Κοσμογ. 1128 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *λαγκάδιν* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. και σήμ., καθώς και ως τοπων. (Βλ. Βαγιακ., Αθ. 64, 1960, 153).

Μικρό λαγκάδι: *του 'ρμήνευσεν* (ενν. *του Ιωσήφ*) *εις ένα λαγκαδάκι να πάρει τ' αναβάσταμα προς το μονοπατάκι* αυτ. 1559.

λαγκάδι το, Θησ. (Foll.) I 16, Πικατ. 5, 402, Πεντ. Εξ. XVII 10, Αρ. XXIII 14, Δευτ. XII 2, XXXIV 6, Αχέλ. 1091, 1384, Πηγά, Χρυσοπ. 134 (28), Πανώρ. Β' 158, Γ' 625, Βοσκοπ.^{2} 1, Ερωτόκρ. Β' 635, 1802, Γ' 1722, 1738, Ευγέν. 489, Διγ. Ο 2300, 2539 κ.α.· *λ α γ κ ά δ ι (ν),* Διγ. Α 1223, Διγ. Ζ 3027, Βέλθ. 129, Χρον. Μορ. Η 7039, Αλφ. ξεν. 21, Ερωτοπ. 279, Λίβ. Esc. 3799, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 74, 3153, Ιμπ. 512, 523, Χρον. Τόκκων 2420, Απόκοπ.^{2} 90, Πιστ. βοσκ. III 3, 162, Διγ. Ανδρ. 380^{24}, Νομοκ. 388^{6}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [770], Δ' [84], Λεηλ. Παροικ. 49, Διακρούσ. 89^{2}, 111^{19}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 195^{12}, 388^{4} κ.α. *λ α γ κ ά δ ι ν,* Ριμ. κόρ. 593, Κυπρ. Ερωτ. 118^{6}.

Από το ουσ. *λαγκάς -άδα* (Βλ. ά.) και την κατάλ. *-ι* (Πβ. Kahane, Graeca et Romanica Α' 586). Λιγότερο πιθ. από το ουσ. *λακκάδι* ‹ *λάκκος* (Βλ. Αθ. 30, 1918, ΛΑ 36-7), καθώς και για διαφ. ετυμ. βλ. Ανδρ., Λεξ. και Kahane, ό.π. Λ. *λαγκάδιον* σε έγγρ. του 988 (Βλ. Λάμπρ., ΝΕ 9, 1918, 121^{23}· αυτ. 121^{22} *λαγκάδι*). Ο τ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Meursius (λ. *λαγγάδη*) και σήμ. και πολλ. ως τοπων.

α) Στενή δασωμένη κοιλάδα, φαράγγι: *είν' τόπος συγκλειστός, πλάγια και λαγκάδια* Χρον. Μορ. Ρ 7039· *ώρες 'ς λαγκάδια χώνεται* (ενν. *τ' αλάφι*) *κι' ώρες 'ς βουνά ανεβαίνει* Πανώρ. Β' 152· *στα λαγκάδια τα βαθιά, τ' άγρια, τα δασωμένα, οπού 'ναι μέσα τα*

θεριά κι' όρνια κατοικημένα κ' έχουσι δέντρη και κλαδιά σε μια μερά κ' εις άλλη Ερωτόκρ. Β' 1381· (προκ. για τον 'Αδη): *θέλου κατεβούσι* (ενν. *οι ψυχές*) *κάτω στον 'Αδη μετά με κ' εκεί να στέκου ομάδι σ' εκείνο το σκληρότατο και σκοτεινό λαγκάδι* Ζήν. Α' 28· (μεταφ.): *τα λαγκάδια, τουτέστιν οι χαμηλοί και ταπεινοί, θέλουν γεμίσουν από την χάριν του Θεού* Ροδινός (Βαλ.) 113. 'Εκφρ. *του κόσμου το λαγκάδι*=η επίγεια ζωή: *άλλους... βάνει τους* (ενν. *ο Θεός*) *στον 'Αδη και άλλους σηκώνει εκ τον βυθόν στου κόσμου το λαγκάδι* Πικατ. 349· **β**) χαράδρα· λόφος, βουνό: *κατωθιό τις ποδιές του λαγκαδιού* Πεντ. Δευτ. IV 49· *από κορφή πετρών να τον ιδιώ και από λαγκάδια να τον στιχοτηρήσω* Πεντ. Αρ. XXIII 9. 'Εκφρ. *λαγκάδια του ναιώνα ή του κόσμου*=βουνά αιώνια, άφθαρτα (πβ. Π.Δ.): *και από ορεχτικό λαγκάδια του ναιώνα* Πεντ. Δευτ. XXXIII 15· *ευλογιές του πατέρα σου αντρειώθηκαν ιπί ευλογιές των γονεών μου ως σύνορο λαγκάδια του κόσμου* Πεντ. Γέν. XLIX 26.

Λαγκαδιώτης ο.

Από το τοπων. *Λαγκάδι* και την κατάλ. *-ιώτης* (Βλ. και Hatzid., BZ 3, 1894, 598). Η λ. στο Somav. (λ. *Λαγκαδιότης*) και σήμ. (Κατσουλέας, Λακωνικαί Σπουδαί 4, 1979, 320) και ως κύρ. όνομ. σε έγγρ. του 15. αι. (Act. Dion. 21^{3,36}, κ.α., 22^{22,23}, 25^{53,55} κ.α.).

Που προέρχεται ή κατάγεται από το Λαγκάδι: *τώρα εγίνην κούτσουρας από τον Λαγκαδιώτην* Γεωργηλ., Θαν. 467.

λαγκάς -άδα η, Χρον. Μορ. Η 5430, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 104, Παρασπ., Βάρν. C426, Αργυρ., Βάρν. Κ 429, Πορτολ. Α 68^{8}, Β 37^{5,6}, Πηγά, Χρυσοπ. 134 (28).

Από το ουσ. *λάγκος* (Βλ. *λαγκός,* ετυμολ.) και την κατάλ. *-άς, -άδα* (Βλ. Kahane, Graeca et romanica Α' 585-6· εσφαλμ. η ετυμ. του Φιλ., Γλωσσογν. Γ' 75). Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex., λ. *λαγγάς,* όπου η σημασ. εσφαλμ.· πβ. όμως και Du Cange, λ. *λαγγάς*) και σε έγγρ. του 14. και 15. αι. (Act. Xén. 35^{74}, 39^{92}, Act. Xér. 20^{6}, Act. Lavr. 99^{25}, 164^{20}, Act. Dion. 21^{75}, 25^{114}, κ.α.), καθώς και σήμ. στον τ. *λαγκάδα* στην Κρήτη (Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 155) και ως τοπων. (Βλ. Rohlfs, Et. Wört. 287-8 και Ηλιόπουλο, Αθ. 52, 1948, 201).

Λαγκάδι, δασωμένη κοιλάδα: *εδιέβησαν απάνω εις ένα σπήλαιον, όπου ήτον μέσα εις δύο βουνία, εις μίαν λαγκάδα απέσω* Χρον. Μορ. Η 5428.

λαγκί το, βλ. *λακκί*.

λαγκία η.

Το μτγν. ουσ. *λαγκία* (‹ λατ. *lancea*· βλ. και Mihăescu, RES-EE 17, 1979, 59), αν δεν πρόκ. για νεότερο σχηματ. από το ιταλ. *lancia* (Για τη λ. βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 104, 113 και Βογιατζ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 143).

Λόγχη· (εδώ συνεκδ.) χτύπημα με λόγχη: *είδεν ο Ρίτζος τον Τζάππον, ακτύπησέν τον μίαν λαγκίαν και επέρασέν τον από την μίαν μερίαν εις την άλλην* Βουστρ. 489.

λαγκός ο, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 95 (πληθ. *λαγκοί*)· πληθ. *λ α γ κ ά,* Πανώρ. Α' 34 (κριτ. υπ.), 220, 264, Β' 235, 471, Γ' 340, Πιστ. βοσκ. II 5, 2.

Πιθ. από το ουσ. *λάγκος* ‹ *λάκκος,* που απ. σε έγγρ. του 11. και 12. αι. (Για τη λ. βλ. Κουκ., Αθ. 30, 1919, ΛΑ 36 και Αθ. 49, 1939, 82, καθώς και Kahane, Graeca et romanica Α' 586-7), με καταβιβ. του τόνου αναλογ. προς το *γκρεμνός* κ.ά. Κατά Amantos, Suffixe 26 και 'Αμ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 38 και σημ. 1, καθώς και Ξανθ., Αθ. 26, 1914,

ΛΑ 155 η λ. σχετ. και με το ουσ. *λαγών* ()* *λαγγών*)· πβ. επίσης Βογιατζ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 142-3, αλλά και Κουκ., Αθ. 30, 1918, ΛΑ 37. Για άλλες ετυμολ. βλ. Meyer, NS II 37 και Φιλ., Γλωσσογν. Γ' 71, 74 (πβ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 212). Ο πληθ. *λαγκά* και σε δημ. τραγ. (Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.[2] 238 και Δετοράκης, Τραγ. Κρήτ. 216). Η λ. σε έγγρ. του 1625 (Κρ. συμβόλ. 128), καθώς και το 18. αι. (Βουρδουμπάκις, Χρ. Κρ. 1, 1912, 480 και 494· εδώ πιθ. το ουδ. *λαγκό* το). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιώμ. Κρ. Γ', λ. *λαgός*).

Λαγκάδι, χαράδρα: *με κλαίσι τα λαγκά, τα δάση, τα χαράκια* Πανώρ. Β' 291 κριτ. υπ.· *κοντό τους κάμπους να κρατώ γή στα λαγκά να στρέψω;* Θυσ.[2] 1047.

λαγνεύω, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2636.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *λαγνεία*).

Επιδίδομαι σε ακολασία: *Νόμος δέ παρά Βακτριανοίς...μη κρεωφαγείν ή οινοποτείν ή λαγνεύειν* Ψευδο-Σφρ. 362[13].

λαγόγηρως ο.

Η λ. στη Σούδα και σε σχόλ. (L-S).

Είδος ποντικού, η μυγαλή: *Περί ορνέου όταν ουδέν ρίπτη τα πτερά αυτού...τους λεγομένους λαγογήρους παράβαλε τω ορνέω* Ορνεοσ. 584[7].

λαγοκυνήγι το.

Το μτγν. *λαγοκυνήγιον*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Κυνήγι λαγού: *Να πα να ξεφαντώσομεν εισέ λαγοκυνήγι* Ευγέν. 251.

λαγομαγείρευμα το.

Από τα ουσ. *λαγός* και *μαγείρευμα*.

Είδος φαγητού: *ο άρτος ουκ ευφραίνει με, μόνον το κρασοβόλιν και το λαγομαγείρευμα τό λέγουσι κρασάτο* Κρασοπ. 82.

λαγονάρης ο, Σαχλ., Αφήγ. 156, 157.

Από το ουσ. *λαγός* και την κατάλ. *-άρης*.

Αυτός που τρέφει και γυμνάζει κυνηγετικά σκυλιά· λαγοκυνηγός (Για άλλες σημασ. βλ. Αλεξ. Στ., Κρ. Χρ. 8, 1954, 261 και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 394, σημ. 8): *τι σε 'βγατίζουν οι λαγοί, τι σε φελούν οι σκύλοι οι λαγονάροι, τούς κρατείς, οπού 'ν' καλοί σου φίλοι;* Σαχλ., Αφήγ. 166· *επήρεν σκύλους και λαγονάρους και άλλους αρχοντόπουλους και επήγασι και εκύκλωσαν τον τόπον και εκυνηγούσανε* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 443.

λαγοράβδιν το.

Από τα ουσ. *λαγός* και *ραβδίν*.

Βέργα άλλοτε χρήσιμη στο κυνήγι του λαγού (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' Παράρτ., σ. 413): *λαγοράβδιν εις την ζώνην του εκρέμετον οπίσω* (ενν. του *Ιανουαρίου*). Ημερολ. 50.

λαγός ο, *λαός* και *λαγωός*.

λαγούδι(ο)ν το, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 255.

Από το ουσ. *λαγός* και την κατάλ. *-ούδι(ο)ν*. Τ. *λαούδιν* και σήμ. στην Κύπρο (βλ. Παπαδ., Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. 308). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λαγούδιν*).

Λαγουδάκι: *ως πότε θέλω κυνηγάν λαγούδια και περδίκια;* Διγ. (Trapp) Esc. 656.

λαγουτάρης ο, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 643, 958, 1011.

Από το ουσ. *λαγούτο* και την κατάλ. *-άρης*. Τ. *λαγουτιέρης* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. ϛ') και *λαουτιέρης* (Οικονόμ., Αθ. 56, 1952, 255, λ. *-ρις*) και σήμ. ιδιωμ. Τ. *λαουτάρης* στην Κύπρο ως τοπων. (Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 40, 1976, 160 Παράρτ.).

Αυτός που παίζει λαγούτο: *αυτείνος ο τραγουδιστής κι' αυτός ο λαγουτάρης είναι μεγάλης δύναμης, είναι μεγάλης χάρης* αυτ. Α' 607.

λαγουτιστής ο· *λ α β ο υ τ ι σ τ ή ς.*

Από το ουσ. *λαγούτο* και την κατάλ. *-ιστής*.

Ο λαγουτιέρης, αυτός που παίζει λαγούτο: *Λαβουτιστής ανήξευρος σε σπίτι είχεν τύχει* Αιτωλ. Μύθ. 96[1].

λαγούτο το, Κατζ. Δ' 229, Φαλλίδ. 45, Πεντ. Γέν. XXXI, 26, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 391, 405, 522, 527, 741, 746, 754, 774, 879, 933, 943, 950, 1017, 1626, Β' 1349, Γ' 608, Δ' 28· *λ α β ο ύ τ ο,* Διγ. (Trapp) Esc. 711, 826, 1133, 1136, Συναξ. γυν. 608, Πεντ. Γέν. IV 21.

Από το βενετ. *lauto* (Boerio). Για άλλη ετυμ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λαβούτο* και *λαγούτο*). Ο τ. στο Meursius. Η λ. και σήμ., καθώς και στον τ. *λαούτο*.

1) Έγχορδο μουσικό όργανο: *ως έρθει αυτός που τραγουδεί και παίζει το λαγούτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 515· *Βιολιά να παίζουν, τσίτερες, λαγούτα να λαλούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 570[17]· *δι' άλογα και λαγωνικά, ψαλτήρες και λαβούτα χάνομεν τα αιώνια* Ιστ. Βλαχ. 601. **2**) (Ως ναυτ. όρος) μικρό σκάφος (Βλ. και Zingarelli, Vocabolario della lingua italiana[7], 1942, λ. liuto): *σίδερον του λαγούτου· λίτρες εξήντα* Καραβ. 503[6].

λαγόφθαλμος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *λαγώφθαλμος*.

Που τα μάτια του στο σχήμα μοιάζουν με του λαγού: *Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρώ ζωδίου του διδύμου...έσται λαγόφθαλμος, περίχαρος* Ο γεννηθείς νεώτερος φ 146v.

λαγχάνω, Προδρ. III 74α χφφ CSA κριτ. υπ., Διγ. (Trapp) Gr. 3037, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2117 κ.α.· *λ α χ α ί ν ω,* Τρωικά 524[5], Σπαν. (Ζώρ.) V 43, Χρον. Μορ. Η 1863, Πουλολ. (Τσαβαρή) 347 κριτ. υπ., Φλώρ. 1375, Σαχλ. Ν 96, Λίβ. Esc. 2198, Ανακάλ. 17, Θησ. Β' [55[4]], Αρμούρ. 173, Γαδ. διήγ. 7, Σκλάβ. 164, Τριβ., Ρε 115, Πανώρ. Β' 114, 123, Γ' 371, Ε' 210, Ερωφ. Β' 457, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 59, Πιστ. Βοσκ. I 3, 148, Διγ. Άνδρ. 320[4], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1716, Β' 751, Γ' 294, Ε' 646, 755, Ευγέν. 174, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [275], Φορτουν. (Vinc.) Β' 89, 325, Ζήν. Α' 127, Τζάνε, Κρ. πόλ. 259[15], Απόκοπ., Επίλ. I 517, κ.π.α.· *λ α χ ά ν ω,* Προδρ. III 74α χφφ SA, κριτ. υπ., Ασσίζ. 50[2], 53[1], 65[3], 71[27-8], 73[18-9], 92[8], 191[15], 221[19], 252[20], Χρον. Μορ. Η 986, 6360 κ.α.

Το αρχ. *λαγχάνω*. Για το σχηματ. του τ. *λαχαίνω* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 293-5). Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *λαχάνω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 632).

Α' Μτβ. **1α**) Πέφτω στον κλήρο, στο μερίδιο κάπ.: *ουδ' αδερφόν ουδ' αδερφή δεν*

είχα νά μπει εις μάχη για το ρηγάτο του κυρού τίνος παιδιού να λάχει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 630· **β**) τυχαίνω, συμβαίνω σε κάπ.: *σ' ό,τι μου λάχει να μπορείς να γίνεσαι βοηθός μου* Ερωφ. Α' 504· *τό μὄλαχεν εμέ μπορεί κ' εσέ να λάχει* Ερωφ. Ιντ. δ' 104. **2**) Πετυχαίνω, κερδίζω: *Απαντηθέντες εγγύς εις τα της Θεσσαλονίκης μέρη και δη συνάψαντες πόλεμον και την νικώσαν ο Μεχμέτ λαχών εδιώκοντο παρ' αυτού...ο Μουσταφάς συν τω Τζινεΐτ* Δούκ. 157^{8}. **3**) Βρίσκω, συναντώ: *ελάφους και μοσχάρια, βόδια και χοιρίδια σκοτώνω τα και τρώγω τα, όπου και αν τα λάχω* Γαδ. διήγ. 193· *όλον τον κόσμον έτρεχα, τον ήλιον [ε]κακοπάθουν* (παραλ. 1 στ.)· *κόρην ωραίαν, εύμορφον εγύρευα να λάχω* Λίβ. P 2574· *Εκείνον οπού εγύρευγα κι' ουδ' ηύρισκα ποτέ μου αιφνίδια κι' ανεπόλπιστα σήμερον ήλαχέ μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1456. **Β'** Αμτβ. **1**) Είμαι ή βρίσκομαι τυχαία: *Εις τόπον ένας αετός επήγε να καθίσει κ' έλαχε κάπου κυνηγός και είχε τον κτυπήσει* Αιτωλ., Μύθ. 132^{2}· *Πώς ήλαχες εδώ και από ποιον τόπον είσαι;* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 286. **2**) (Τριτοπροσ.) συμβαίνει, γίνεται: *τέτοια μεγάλη συμφορά, θλίψις πολλή και πόνος εγίνηκε όταν έλαχεν ο μαυρισμένος φόνος του Μιχαήλ του Λίμπονα* Λίμπον. Αφ. 24· *Κρήτην μ' ονομάζουσι τουρκοπολεμισμένη* (παραλ. 1 στ.). *Τάχα στην γην ν' ακούσθηκε σαν τη δική μου μάχη, γή αλλού ποθές να γίνηκε ή τάχα θέλει λάχει;* Τζάνε, Κρ. πόλ. 582^{8}· *καθώς εμείς στη μάχη πάμε κι' ό,τ' είναι του Θεού δόξα σ' εμας ας λάχει* Ερωφ. Ιντ. γ' 120. **3**) Καθορίζομαι ως μερίδιο κάπ.: *να πάρεις...την προίκα σου...είκοσι νομίσματα...χρυσάφιον...σπίτια θαυμαστά... Αυτά μέν έλαχαν εις το ριζικόν της πολυαγαπημένης μου θυγατρός και τα άλλα πάλιν κρύβω τα διά τα άλλα μου παιδία* Διγ. Ανδρ. 360^{8}.

Απρόσ. **1**) Τυχαίνει, συμβαίνει: *Επλάκωσέ μου η χαρά τόσα το λογισμό μου και τούτα τα γενόμενα πως βλέπω στ' όνειρό μου μου φαίνεται, και ω, πως τρομώ μη λάχει να ξυπνήσω* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 321· *Περί εκείνου του ανθρώπου οπού έχει κλήρας... και έπειτα λαχάνει ότι πέφτει εις χρείος, ποιες κλήρες να πουληθούν* Ασσίζ. 263^{3}. **2**) Αρμόζει (Για τη σημασ. βλ. Lambert [Λίβ. σ. 473]): *Έπρεπε την καρδίαν μου και ελάχαινε τον νουν μου να μη σε γράψω αντιγραφήν προς την γραφήν ετούτην* Λίβ. N 1740· *εστέψασιν κ' εντύσαν τον ως βασιλέαν... κ' ευφήμισαν κ' εδόξασαν ως πρέπει κι' ως λαχάνει* Χρον. Μορ. Η 986. **Φρ.** *α(αν) λάχει να ή α λάχει και* (με υποτ.): βλ. *άν* 'Εκφρ.

λαγωνικός, επίθ., Μαχ. 246^{1}, Θησ. (Schmitt) 337 VII 99, Γαδ. διήγ. 86, Κορων., Μπούας 103, Χρον. σουλτ. 40^{20}, Ιστ. Βλαχ. 601, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 839, Διγ. Ο 2085, Τζάνε, Κρ. πόλ. 570^{4}· πληθ. ουδ. *λ α β ώ ν ι κ α,* Ευγέν. 259.

Από το αρχ. επίθ. *λακωνικός* (κύων) με επίδρ. του *λαγός* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λαγωνικό*). Η λ. και σήμ.

(Προκ. για σκύλο) εκπαιδευμένος να ανιχνεύει λαγούς: *αναπηδώ, σηκώνομαι μετά σπουδής μεγάλης, παρά σκυλίν λαγωνικόν κάλλια ρινηλατήσας* Προδρ. Ι 238· *έχει και σκύλους...* (παραλ. 1 στ.) *λαγωνικούς χοντρόσκυλους από την Λουμπαρδέαν* Συναξ. γαδ. 33.

Το ουδ. και θηλ. ως ουσ. **1**) Κυνηγετικός σκύλος: *Γεράκια και ξεπτέρια, πετρίτες και φαλκόνια, ζαγάρια και λαγωνικά* Θησ. Ζ' $[105^{6}]$· *άρχοντες, πού 'ν' οι μπράβοι σας; πού 'ν' τα λαγωνικά σας; πού 'ν' τα γεράκια τ' όμορφα;* Διακρούσ. 112^{11}· *οπού 'χω δυό λαβώνικα που κρένω να μην φύγει λαγός από το στόμα τους όντα τον θέλουν βγάλει* Ευγέν. 252· *λαγωνικές εσύρνασιν, γεράκια εκρατούσαν, ζαγάρια αποπίσω τους πολλά εκουλουθούσαν* Διγ. Ο 1305. **2**) Κυνήγι, θήρα (Για τη σημασ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 594]): *άφηκε το λαγωνικό, γιατί τονε παιδεύγει, τσ' αυγής την περιδιάβαση πλιό δεν τηνε γυρεύγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 135.

λαγωνιτικός, επίθ.

Από το επίθ. *λαγωνικός* με επίδρ. επιθ. σε *-ίτικος*.

(Προκ. για σκύλο) εκπαιδευμένος να εντοπίζει χνάρια λαγού: *εύρειν τους ήθελεν μωρούς και ασύνετους ανθρώπους* (παραλ. 1 στ.) *και σκύλους λαγωνιτικούς* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1164.

λαγωοδρόμος, επίθ.

Από τα ουσ. *λαγωός* και *δρόμος*.

Που τρέχει σαν λαγός: *όφιν τον δενδροαναβάτην, όφιν τον λαγωοδρόμον* Σταφ., Ιατροσ. 26^{22}.

λαγωός - λαγός ο, Σταφ. Ιατροσ. 8^{205}, Γλυκά, Αναγ. 290, Διγ. Ζ 1596, Βέλθ. 791, Ιατροσ. κώδ. ,απ', Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 44, 217, 314, 316, 322, 361, 410, 416, 1046, Σαχλ., Αφήγ. 142, Φυσιολ. 373^{19}, Θησ. Δ' $[65]^{7}$, Ch. pop. 588, Αρμούρ. 36, Κορων., Μπούας 57, Πεντ. Λευιτ. XI 6, Δευτ. XIV 7, Αχέλ. 315, Αιτωλ., Μύθ. 2^{1}, Αιτωλ., Βοηβ. 186, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1911, Πανώρ. Β' 112, Γ' 164, 414, Δ' 29, Ερωφ. Δ' 336, Διγ. Ανδρ. 348^{30}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 645, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 456· *λ α ό ς,* Αχέλ. 813, Κυπρ. ερωτ. 115^{15}, Ευγέν. 259.

Το αρχ. ουσ. *λαγώς* (επικό *λαγωός*, ιων. *λαγός*· βλ. L-S, λ. *λαγώς*). Τ. *λαβός* στην Κάλυμνο (Βλ. Κουκ., Αθ. 57, 1953, 202). Η λ. *λαγός* και σήμ.

Λαγός: *Δεξιώτης ήμουνε καλός κι' αγάπου το κυνήγι και με το γλάκι μου λαγό δεν άφηνα να φύγει* Πανώρ. Δ' 4· *καθώς τα χιόνια τω φυτρώ...* (παραλ. 3 στ.) *και τω λαγώ οι σκύλοι, έτσι τ' ανθρώπου οχθρός πάντά 'ναι ο πόθος* Πιστ. βοσκ. Ι 5, 5· *εις ένα βουνοτόπιν ηύραν παραύτα λαγωόν κ' ελύσαν το φαλκώνιν* Βέλθ. 770. Φρ. *πιάνω λαγό με το αμάξι*=είμαι πολύ επιδέξιος, ικανός: *ο Τούρκος ο εχθρός είναι πονηρευμένος, με το αμάξι τον λαγόν πιάνει ο καταραμένος* Ιστ. Βλαχ. 1268.

λαδανίτσιν το.

Από το ουσ. *λάδανο* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Υποκορ. του *λάδανον* (Βλ. ά.): *πίνε γρουτίτσαν, λέγουν τον, [μυρί]ζου λαδανίτσιν και διαβή ο ρεματισμός και πάλιν επανέλθῃς* Γλυκά, Στ. 264.

λάδανο το, Πεντ. Γέν. XXXVII 25.

Το αρχ. ουσ. *λάδανον* (L-S, λ. *λήδανον*). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Πλατάκη, Κρητολ. 4, 1977, 127)· πβ. και τ. από μεταπλ. *λάδανος* ο στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β', 627 και *αλάδανος* στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *αλάδανος*).

Αρωματική και φαρμακευτική κολλώδης ουσία του φυτού κίστος (Βλ. Γενναδ., Λεξ., σ. 480): *ολίγη μαστίχη και ολίγο μελίκερι και λάδανο, πιστάκα και αμύγδαλα* αυτ. σ. XLIII 11.

λαδερός, επίθ.

Από το ουσ. *λάδι και* την κατάλ. *-ερός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Που έχει πολύ λάδι· (προκ. για ελιά) που παράγει πολύ λάδι (Για τη σημασ. πβ. και Πανάρετο, Κυπρ. Σπ. 14, 1950, 137): *ελαιά λαδερή* Πεντ. Δευτ. VIII 8.

λάδι το, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 669, Χούμνου, Κοσμογ. 298, Συναξ. γυν. 911, Δεφ., Σωσ. 294, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 343, Τζάνε, Κρ. πόλ. 175^{25}, 248^{24}, 251^{10}, 570^{7} κ.α.· *ε λ ά-*

δ ι, Σταφ., Ιατροσ. 12^{344}, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 139 κριτ. υπ.· *ε λ ά δ ι ν,* Προδρ. II G 53, H 42f, 53, 59, Κρασοπ. 76, Ασσίζ. 413^{10}, Ιατροσ. 20^{75}, 21^{102,104}, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 138, 139, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 76^{9}, 84^{11}, 88^{14}, 100^{14}· *λ ά δ ι ν,* Ασσίζ. 76^{1}, 161^{25}, 242^{3}, 493^{3}, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 669 κριτ. υπ., Μαχ. 102^{7}, 264^{11,16}, Χούμνου, Κοσμογ. 330, 783, 806, 887, Γεωργηλ., Θαν. 489, Βακτ. αρχιερ. 170.

Το μτγν. ουσ. *ελάδιον*. Ο τ. *ελάδιν* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και *λάδιν* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β΄ 627). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Λάδι: *ψήσετε μικρούτσικον κεφάλιν κρομμυδίτσιν και βάλετε λιγούτσικον ελάδιν να μυρίσει* Προδρ. III 412d χφ. g, κριτ. υπ.· *η καντήλα...δεν έχει πλέον λάδι* Αλφ. 11^{66}· *άγιο λάδι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 564^{9}· *λάδι του μυρωμάτου* Ύμν. Παναγ. 9· (μεταφ.) (Για το πράγμα βλ. Ξανθ., ΕΕΒΣ, 3, 1926, 340 και Μέγα [Χούμνου, Κοσμογ. σ. 174]): *Λάδιν το πορφυρότατον, τό λεν ελεημοσύνην* Χούμνου, Κοσμογ. 109.

λαδοπουλειό το.

Από το ουσ. *λάδι* και το *-πουλειό* ‹ *-πωλείον*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *λαδοπουλιό*).

Μαγαζί λαδέμπορου, λαδάδικο: *Το σπίτι τση σε ποια μερά τση χώρας βρίσκεται;* Μπερναμπούτσος: *Στα λαδοπουλειά* Φορτουν. (Vinc.) Γ΄ 556.

λάζα η.

Από το ουσ. *λάζος* (βλ. Ανδρ., Λεξ.) με μεταπλ.

Είδος μαχαιριού (σουγιάς): *την λάζαν αυτός άρπαξεν, σφίγγοντάς τη γογγύζει* Παλαμήδ. Βοηβ. 1325.

λαζάνια τα.

Το ιταλ. *lasagna* (βλ. Ανδρ., Λεξ., πβ. και Devoto, Diz. Etim.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Είδος ζυμαρικού, χυλοπίτες: *το ριζικό κ' η μοίρα σας χίλια καλά να ραίνου· λαζάνια ας βγάλου θάλασσες, Πετρούτσοι να χορταίνου* Στάθ. (Martini) Γ΄ 524.

λαζάρωμα το.

Από το *λαζαρώνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *λαζαρώματα*).

Σάβανο: *συ θάπτεις αυτόν εις τον νάρθηκα της εκκλησίας με το λαζάρωμα και μόνον..., αλλά κἀκεί ενδύεις το νεκρόν σώμα,..στολίζεις, μυρίζεις και παραπέμπεις τω τάφῳ* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 796.

λαζαρώνω, Πηγά, Χρυσοπ. 153 (15), Διγ. Ανδρ. 410^{22}.

Από το ουσ. **λάζαρος* και την κατάλ. *-ώνω* (Βλ. Τριαντ., Άπ. Α΄ 397). Η λ. στους Συνεχιστές του Θεοφάνη 468^{10}, σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Xér. 9B$^{52-3,77}$) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Pern., Et. linguist. Γ΄ 447, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ΄, κ.α.· τ. *λαζαρώννω* στην Κύπρο, βλ. Πιλαβάκη, Πρακτ. Α΄ Κυπρ. Σ Γ΄ 284).

Σαβανώνω: *τότε λαζαρώσαντες αυτούς ευπρεπεστάτως και άρχισαν να κλαίουσιν μετά βοής μεγάλης* Διγ. Ζ 4421.

λαζιά η.

Από το ουσ. *λάζος* (βλ. Ανδρ., Λεξ.) και την κατάλ. *-ιά*.

Μαχαιριά (κτύπημα με ένα είδος μαχαιριού): *ένας παραύθα μιαν λαζιάν στο στήθος τού κτυπάγει, πέρα-περού επέρασεν το ξίφος και υπάγει* Παλαμήδ., Βοηβ. 1323.

λάζικος, επίθ.

Από το ουσ. *Λαζός* και την κατάλ. *-ικος* (πβ. Steph., Θησ. λ. *Λαζοί*).

Που προέρχεται από τη Λαζική: *μετά δέ το γενέσθαι τον εμπρησμόν και την επιδρομήν ήλθεν η Αναχουτλού και παρέλαβε την βασιλείαν, έχουσα και φοσσάτα λάζικα* Παναρ. 66^{15}.

Λαζοί οι.

Το μτγν. *Λαζοί*. Η λ. και σήμ.

Οι κάτοικοι της Λαζικής χώρας: *τα δέ κάτεργα ήρπαξαν οι Λαζοί και πολλούς διά βελών απέκτειναν* Πανάρ. 66^{24}.

λαζούρι(ο)ν το, Φλώρ. 1348, Προσκυν. Ιερουσ. 412^{14}.

Για την αραβοπερσ. προέλ. της λ. βλ. Κοραή, Άτ. Δ΄ 275 και Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 46, 1982, 191 σημ. 158. Η λ. ως επίθ. τον 9.-10. αι. (Lampe, Lex., λ. *λαζούριος*). Λ. *λαζούρ'* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *λαζούριον*). — Βλ. και *αζουρούτιον*.

Lapis lazuli, ημιπολύτιμος λίθος με γαλάζιο χρώμα: *των προφητών γαρ ο χορός, άμα και αποστόλων, εκεί ιστόρηται σαφώς πάγχρυσος εις τον θόλον μετά ψηφίων και μεικτού χρυσού και λαζουρίου* Παΐσ., Ιστ. Σινά 525.

λαζοφαρδάτος, επίθ., Λέοντ., Αιν. Ι 21.

Πιθ. σχετίζεται με το *λαζοφαρδεύω* (Πβ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 192]). Μάλλον άσχετο με το ουσ. *λάζος* και το επίθ. *φαρδύς* (Βλ. Trapp [Χρησμ. σ. 118]). Η λ. στο Du Cange.

«Κραυγαλέος»· επιδεικτικός: *Ήλθεν Διόνυς ανδρειωμένος μετά Σέρβων κομπανάτων και πτερών λαζοφαρδάτων· μ' αλαμάννικον σκουτάριν* Χρησμ. Ι 23.

λαζοφαρδεύω.

Από το *'λάζω* (‹ *υλώ*· βλ. Andr., Lex., λ. *υλώ*) και **φαρδεύω* (‹ **ευφραδεύω*)· για την ετυμ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α΄ 159-161.

Κραυγάζω επιδεικτικά (Για τη σημασ. βλ. Χατζιδ., Glotta 1, 1909, 126· πβ. και Κουκ., ΒΒΠ Ϛ΄ 461): *κατάλειψον την δύναμιν, την περισσήν ανδρείαν και φρόνει, καλοκαίριν έν', τίμα τους κρείττονάς σου και μη παλληκαρεύεσαι, μηδέ λαζοφαρδεύεις* (έκδ. κατά το χφ. *λαξοφαρδεύεις*· τη διόρθ. πρότ. ο Legr· βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 192]) Προδρ. Ι 197.

λαήν- και **λαην-,** βλ. *λαγήν-* και *λαγην-*.

λαθαίνω Λόγ. παρηγ. L 188, Χρον. Μορ. P 5491, Λίβ. Esc. 3937, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 563 κριτ. υπ., Γαδ. διήγ. (Wagn.) 95, Χρον. σουλτ. 111^{12}, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 446, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [1415], Ε΄ [519], Διγ. Ο 404.

Από τον αόρ. του *λανθάνω*. Το μέσ. *λαθαίνομαι* στο Βλάχ. Η λ. στο Somav.

I Ενεργ. **Α΄** Μτβ. **1**) Διαφεύγω την προσοχή κάπ., ξεφεύγω: *τούτα γράφω σου, τα ποια δε σε λαθαίνουν* Αλεξ. 1057. **2**) Παραπλανώ, εξαπατώ: *Καταραμένος οπού λαθαίνει τυφλόν εις τη στράτα* Πεντ. Δευτ. XXVII 18. **Β΄** (Αμτβ.) σφάλλω, πλανώμαι: *Άλλο τους ερώτησεν* (ενν. ο *Αλέξανδρος*): *«Τι πράγμα δε γελ[ι]έται;» Εκείνοι* (ενν. οι *Δραχμάνες*) *απεκρίθησαν: «Θεός δε λαθαίνει»* Διήγ. Αλ. G 289$^{12-13}$. **II** Μέσ. **1**) Κάνω λάθος, λαθεύω: *Ήλλαξες απ' ό,τι ήσουνε... κ' ήφηκες το λογαριασμό κ' ήσφαλες κ' ελαθάστης*

Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1158. **2**) Γελιέμαι, πλανιέμαι: *καράβι το εθάρρεψαν, όλοι ελαθαστήκαν* Αιτωλ. Μύθ. 109[4]· **3**) Αμαρτάνω ακούσια: *όλη η συναγωγή του Ισραέλ να λαθαστούν και να παρακαμμυθεί πράμα από τα μάτια της συναγωγής και να κάμουν μια από όλες τις παραγγειλές του Κύριου ος να μη γενούν και να αμαρτέψουν* Πεντ. Λευιτ. IV 13. **4**) Χάνω το δρόμο μου, περιπλανιέμαι: *Να συναπαντήσεις το βόδι του οχτρού σου γή το γαδούρι του λαθαίνεται, στρεμμό να το στρέψεις αυτουνού* Πεντ. Έξ. XXIII 4

λαθάνω, βλ. *λανθάνω*.

λαθασιά η, Πεντ. Λευιτ. IV 22, 27, V 15, XXII 14.

Από τον παθητ. αόρ. του *λαθαίνω* και την κατάλ. *ιά (-σιά)*.

Έκφρ. *με λαθασιά*=από άγνοια, ακούσια· απερίσκεπτα: *Ψυχή ότι να φταίξει με λαθασιά από όλες τις παραγγειλές του Κύριου ος να μη γενούν* αυτ. Λευιτ. IV 2· *να φύγει εκεί ο φονεάς οπού δέρνει ψυχή με λαθασιά* αυτ. Αρ. XXXV 11.

λάθασμα το, Πεντ. Γέν. XLIII 12.

Από τον παθητ. αόρ. του *λαθαίνω* και την κατάλ. *-μα (-σμα)*.

Σφάλμα από άγνοια, ακούσιο: *να συμπαθήσει απάνου του ο γεριάς επί το λάθασμά του ός αλαθεύτην* αυτ. Λευιτ. V 18.

λαθασμένος, μτχ., βλ. *λανθάνω*.

λαθασμένως, επίρρ., βλ. *λανθασμένως*.

λαθασμός ο, Θησ. Ζ' [143[4]], Πεντ. Αρ. XV 25.

Από τον παθητ. αόρ. του *λαθαίνω* και την κατάλ. *-μός (-σμός)*. Η λ. στον Ησύχ. (L-S).

α) Λάθος: *τον σκοπόν οπὄχω, χωρίς κανέναν λαθασμόν, θαρρώ να 'χα τελειώσει* Θησ. Ε' [10[6]]· **β**) πλάνη, ακούσιο σφάλμα: *η ψυχή μια να φταίξει με λαθασμό* Πεντ. Αρ. XV 27.

λαθαστής ο.

Από τον παθητ. αόρ. του *λαθαίνω* και την κατάλ. *-τής (-στής)*. Η λ. στο Somav.

Που εξαπατά, απατεώνας: *αν τύχει να με ψηλαφήσει ο πατέρας μου και να είμαι εις τα μάτια του σαν λαθαστής και να φέρω απάνου μου κατάρα και όχι ευλογιά* Πεντ. Γέν. XXVII 12.

λαθεύω. *λ α θ ε ύ γ ω,* Πεντ. Γέν. XXXVII 15.

Από το μτγν. ουσ. *λάθος* και την κατάλ. *-εύω*. Ο τ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *λαθεύγομαι*). Τ. *λαθεύω* και σήμ.

(Μέσ.) **1**) Κάνω λάθος, σφάλλω: *να συμπαθήσει απάνου του ο γεριάς επί το λάθασμά του ος αλαθεύτην* αυτ. Λευιτ. V 18. **2**) Περιπλανιέμαι: *εδιάβην* (ενν. *η Άγαρ*) *κ' ελαθεύτην εις την έρημον* αυτ. Γέν. XXI 14.

λάθος το, Χρον. Μορ. Ρ 3882, Φαλιέρ. Ιστ. 575, Ερωφ. Β' 217.

Το μτγν. ουσ. *λάθος* (Βλ. και Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Σφάλμα: *Ο ρήγας με το χέρι του ήγραφεν ένα κ' ένα, να μη γίνει αζιγανιά και λάθος σε κιανένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1278. Φρ. *έρχομαι εις λάθος*=ξεγελιέμαι, απατώμαι: *Ω...της καρδιάς μου τ' άθος, μηδέ φοβάσαι κι' από μέ να 'ρθεις ποτέ σου εις λάθος* Φαλιέρ. Ιστ.[2] 510.

Η λ. ως επίρρ.=μάταια: *ο Θεός καρδιογνώστης έναι και άνω στα ύψη του ορανού λάθος αυτός δεν έναι;* Πικατ. 381.

Λαθούριος ο· *Λ α θ ο ύ ρ η ς,* Πωρικ. Ζ 25.

Προσωποπ. του ουσ. *λαθούριον*: *έχω Ελαίαν την καθηγουμένην,..Κούκκον τον νεφροστάτην και Λαθούριον τους αφθάρτους μάρτυρας* Πωρικ. Ρ 106[23].

λαθροκόρυζα η, Ιερακοσ. 410[19].

Από το αρχ. επίθ. *λαθραίος* και το ουσ. *κόρυζα*.

(?) Κόρυζα που βρίσκεται βαθιά και δε γίνεται εύκολα η διάγνωσή της: *είδη δέ εστί κορύζης τέσσαρα...συν άλλαις δυσί, λαθροκόρυζα και στηθοκόρυζα* αυτ. 410[3]· *ιέραξ λαθροκορύζη εμπεσών ενδείκνυται από του φλεγμαίνειν τα περί τους μυκτήρας και ρέγχειν* αυτ. 430[21].

λαθροφαγία η.

Από το αρχ. *λαθροφαγώ*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. και σε κείμ. του τέλους 17. αι. (βλ. Κωστούλα, Αγάπ. Λάνδ. σ. 354).

Κατάλυση νηστείας στα κρυφά: *περί λαθροφαγίας* Βακτ. αρχιερ. 165.

λαθύριον το.

Από το αρχ. ουσ. *λάθυρος* και την κατάλ. *-ιον*. Τ. *λαθύρι* στο Somav. (λ. *λαθήρι*) και τ. *λαθύριν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Είδος οσπρίου, φάβα: *οι φακές, κουκιά και λαθύρια* Κώδ. Χρονογρ. 63.

Λάθυρος ο, Πωρικ. V 30.

Προσωποπ. του ουσ. *λάθυρος*: *Φάσουλον τον κοιλιοπρήστην και Λάθυρον τον ακέφαλον* Πωρικ. Α 18.

λάθωμα το.

Από το *λαθώνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λάθωμαν*).

Λάθος, εσφαλμένη γνώμη: *Όποιος σ' αγάπη μπερδευτεί... ...άλλο δεν του λείπεται όξ' από την καδένα* (παραλ. 1 στ.) *κ' εις τούτο, αν έχεις λάθωμα και ξόμπλι α θες να πάρεις, δες τον κυρ Νικολέτο μας το πώς το νου του εχάσε* Κατζ. Γ' 168.

λαθώνω, Πιστ. βοσκ. IV 8, 237.

Από το ουσ. *λάθος* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' (Ενεργ.) κάνω κάποιον να σφάλει, παραπλανώ: *ιδές απροσεξία οπού εγίνη από τα τετράποδα τα ζώα, τους αγροίκιστους ανθρώπους, το πώς τους ελάθωσεν η Ρωξάνδρα!* Διήγ. Αλ. V 86. **Β'** (Μέσ.) σφάλλω, πλανώμαι: *να βλέπω αληθινά ή μένω λαθωμένος;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [429]· *ήλπιζα έχειν σε φίλον, όμως ελαθώθην ως άνθρωπος* Σπανός (Eideneier) D 1294.

λαϊκός, επίθ., Ασσίζ. 382[2], 406[24.26], Μαχ. 30[1], Έκθ. Χρον. 57[11], 67[27], 70[17], Συνθήκ.

Καλλ. 313, 315, Κώδ. χρονογρ. 62^{34}, Ιστ. πατρ. 193^{20}, Αλφ. (Μπουμπ.) II 24, Π.Ν. Διαθ. φ. 245α 7, Ιστ. Βλαχ. 1685, 1802, 1879, 2196, Μεταξά, Επιστ. 47, Συναδ., Χρον. 53, Διήγ. πανωφ. 56, 58, Βακτ. αρχιερ. 132, 170, Τζάνε, Κρ. πόλ. 176^{4}· *λ α γ ι κ ό ς,* Μαχ. 514^{34}.

Το μτγν. επίθ. *λαϊκός*. Για τον τ. *λαγικός* βλ. Μενάρδ., Αθ. 12, 1900, 379. Η λ. και σήμ.

Ο μη ιερωμένος ή μοναχός, «κοσμικός»: *όσα μασκαρέματα ξεύρουν κι' αναθιβάνουν, απάνω εις τους ιερείς οι λαϊκοί τα βάνουν* Ιστ. Βλαχ. 1698· *οι Φράγκοι αμάδι κ' οι Ρωμιοί κ' οι λαϊκοί κ' οι φράροι* Φορτουν. (Vinc.) Β' 6· *λαϊκοί να πάσινε να γίνου καλογέροι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 235^{24}.

λαίλαπας ο, Ιων. 214^{12}.

Το αρχ. ουσ. *λαίλαψ* η. Η λ. και σήμ.

Ισχυρότατος άνεμος, ορμητική θύελλα: *Ο Κύριος έριξεν άνεμο μεγάλην προς τη θάλασσα και ήτον λαίλαπας μέγας εν τη θάλασσα* αυτ. 213^{4}.

λαιλαπίζω, Ιων. 214^{11}.

Το μτγν. *λαιλαπίζω* (L-S).

Προσβάλλω ισχυρά σηκώνοντας κύματα: *έλαμναν οι άντρες το στρέψει προς την ξερά και ου εδυνάστησαν, ότι η θάλασσα πορευγόμενον και λαιλαπίζον ιπί αυτούς* αυτ. 214^{13}.

λαιμαργία η, Αιτωλ., Μύθ. 133^{4}, Σουμμ., Ρεμπελ. 167· *λ α ι μ α ρ γ ι ά,* Γεωργηλ. Θαν. 534.

Το αρχ. ουσ. *λαιμαργία* (L-S, λ. *λαιμαγχία*). Η λ. και σήμ.

Το να τρώει κάπ. πολύ και με βιασύνη: Αιτωλ., Μύθ. 89^{8}, Συναδ. Χρον. 48· (μεταφ.) απληστία, φιλαργυρία: *Να έχουσι το κρίμα του* (ενν. *του Κωνσταντίνου*)· *οι άρχοντες εκείνοι* (παραλ. 1 στ.), *από την λαιμαργίαν τους ήθελαν ν' αφεντέψουν* Ιστ. Βλαχ. 589· *ο μύθος λέγει μας εδώ διά φιλαργυρίαν «έννοιες ξένες έχουσι μόνο για λαιμαργίαν»* Αιτωλ., Μύθ. 121^{13}. Φρ. *κάμνω λαιμαργίαν*=δείχνομαι άπληστος: *μη κάμεις* (ενν. *συ ο αφέντης*) *λαιμαργίαν και δώσεις με αργύρια τινός* (ενν. *επισκόπου*) *την επαρχίαν* Ιστ. Βλαχ. 1875.

λαίμαργος, επίθ., Κομν., Διδασκ. Δ 376, Σπαν. Ρ 190, Προδρ. III 419e, Συναδ., Χρον. 71· *λ ί μ α ρ γ ο ς.*

Η λ. στον Αριστ. Ο τ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex.). Τ. *λαίμαρχος* σε ιδίωμ. (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 30). Η λ. και σήμ.

α) Που τρώει πολύ και βιαστικά, λιχούδης: *τον άρρωστον, τον λαίμαργον τις να τον θεραπεύσει;* Σπαν. Α 401· *θες να δεις...οι λαίμαργοι και μέθυσοι* (ενν. *στρατιώτες*) *πώς χαλούν αυθεντία* Κορων., Μπούας 44· *τότε τα παιδία της δίδει τους* (ενν. *η άρκος*) *διά να φάσιν* (παραλ. 1 στ.) *αν έναι το έν λίμαργον και αρπάσει από τ' άλλον* Φυσιολ. 371^{22}· **β**) άπληστος, φιλάργυρος: *ήτον κενόδοξος, υπερήφανος, ακατάδεκτος, πικρόλογος, λαίμαργος, άρπαγος* Συναδ., Χρον. 66· (προκ. για την επιθυμία) ακόρεστος, ανικανοποίητος: *πλια 'πό τον 'Αδην άσπλαχνη η κόρη μου σ' εμένα* (παραλ. 1 στ.) *ότι ένας μόνος θάνατος δεν δύνεται να φτάσει την λαίμαργή της πεθυμιάν καλά να την χορτάσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [886].

λαιμαργώ, Ιστ. Βλαχ. 429.

Το μτγν. *λαιμαργώ*. Η λ. και σήμ.

Είμαι λαίμαργος, δείχνομαι άπληστος: *ο άρρωστος αν λαιμαργεί, τις να τον θεραπεύσει;* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 140· *εις του πτωχού το τίποτες ποτέ μη λαιμαργήσεις* Ιστ. Βλαχ. 2306· *μύγες σε μέλι κόλλησαν κάπου οπού ετύχαν* (παραλ. 2 στ.) *είπαν...διά να λαιμαργήσωμεν, λίγο φαγί να φάμε, στον θάνατον ελάχαμεν* Αιτωλ., Μύθ. 89^{5}.

λαιμός ο, Λόγ. παρηγ. L 527, Ορνεοσ. αγρ. 537^{21}, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 43, Περί ξεν. Α 172, 242, Ιμπ. 238, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 447, Βουστρ. 529, Γαδ. διήγ. 236, 274, Γύπ. Πρόλ. Διός 115, Συναξ. γυν. 106, Κορων. Μπούας 64, Αιτωλ., Μύθ. 143^{1}, Κώδ. χρονογρ. 53^{2}, Χρον. σουλτ. 41^{17}, Ερωφ. Ε' 111, Ιστ. Βλαχ. 559, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 66, 82, Ευγέν. 1046, Στάθ. (Martini) Β' 192, Γ' 369, Ιντ. Κρ. θεάτρ. Α' 103, Ζήν. Α' μετά στ. 38, Β' 294, Ε' 269, 329, Διακρούσ. 91^{20}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 185^{12}, 350^{26}, 391^{26}.

Το αρχ. ουσ. *λαιμός*. Η λ. και σήμ.

α) Λαιμός, τράχηλος: Πανώρ. Ε' 53, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 298, Χρον. Μορ. Η 3351, Ερωφ. Α' 339· (μεταφ.): *Κορασίδες, ηγαπημένες και χρυσές του λαιμού μ' αλυσίδες* Διγ. Ο 108· *αν πα το μάθει η κερά, τι έχομε καμωμένα, όλες οι πρίκες πέφτουσι εις το λαιμό μου εμένα* Κατζ. Α' 350· (εδώ μεταφ.) θηλειά· βραχνάς: *το δέ πόλιν και ταύτα Καλλιούπολιν, ήτις εστί λαιμός των Μουσουλμάνων καταφορών άπαν γένος των χριστιανών* Δουκ. 199^{5}· **β**) το εσωτερικό του λαιμού, ο φάρυγγας ή ο λάρυγγας: *το τυρίν το κρητικόν να εκδείρει τον λαιμόν σου* Προδρ. III 98· *ως γουν το ρόδον δροσερόν κοκκινοπορφυρίζει και γέμει την γλυκύτατα, τον δρόσον του λαιμού μου* Κρασοπ. 54· *ματωμένο έπεσε χάμαι το πρόσωπόν του κ' οι δαίμονες ετρέξανε όλοι εις το λαιμόν του, του βγάλανε την άνομη ψυχή* Τζάνε, Κρ. πόλ. 487^{18}· *Καραμανίτη, ό,τι μιλείς είναι όλα παραμύθια κι' όσες φορές για το σπαθί πεις κ' ήτονε δικό σου..., ψόματα στο λαιμό σου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 854. **Φρ. 1**) *θέτω τον πόδα ή καταπατώ κάπ. εις τον λαιμόν*=καταβάλλω, νικώ: *την αυθεντιά σου την καλήν ο Θεός να την στερεώνει και τους εχθρούς σου εις τον λαιμόν τον πόδα σου να θέτεις* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 874· *τους εχθρούς σου εις τον λαιμόν θέλεις καταπατήσεις* Σαχλ. Ν 39. **2**) *Φράζω το λαιμό κάπ.*=κάνω κάπ. να κρατήσει σιωπή γύρο από κ.: *ο φυλακάτορας, ωσάν τον εμπουκώσουν και δώσωσιν τα πέρπυρα, φράσωσιν τον λαιμόν του,... οιαβαΐνει η μανιά του* Σαχλ., Αφήγ. 506.

λάκα η· (γεν. εν. *λ ά κ ε ς*) Ασσίζ. 237^{28}.

Το μεσν. λατ. lacca (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Για τη γεν. εν. *λάκες* βλ. Χατζ., Ξεν. στοιχ. 83. Η λ. και σήμ.

Λάκα (είδος λιπαράς ρητίνης): *Απέ την λάκαν κελεύει το δίκαιον να λάβουν δικαίωμαν εις τα ρ' πέρπυρα* αυτ. 487^{30}.

λακάνη η, βλ. *λεκάνη*.

Λακεδαιμονίτης ο, Κορων. Μπούας 9.

(Πιθ.) από το τοπων. *Λακεδαιμονία* και την κατάλ. *-ίτης* (βλ. Lavagnini, Mél. Dujčev σ. 243, 244).

(Πιθ.) που κατάγεται από την Λακεδαιμονία· Σπαρτιάτης: *επήγαν εις την Λακεδαιμονίαν...και επολέμησαν πέντε ημερονύκτια, διατί δεν ήθελαν οι Λακεδαιμονίται να παραδοθούν* Δωρ. Μον. XXII.

λακέρτα η, Θεολ., Τζίρ. 355^{13}.

Το λατ. lacerta. Τ. *λακέρδα* και σήμ. (Βλ. Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' και Παπαδημ., Ψάρια, λ. *παλαμίδα*) και η λ. με νεότερη σημασ.

Είδος ψαριού: *εξαποστελώ τους υμών ασυμπαθείς φονευτάς δελφίνους και τας εξ Αμαζόνων λακέρτας* Θεολ. Τζίρ. 358^{15}. — Η λ. ως προσωποπ.: *εισελθόντων των αρχόντων παρίσταντο...η Λακέρτα και το Σκορπίδιν* Οψάρ. 362^{29}.

λακινία η, Σπανός (Eideneier) Α 455, Β 127, Gesprächb. 37^{2}, Χρον. Τόκκων μετά στ. 683, 696, Θησ. Ϛ' [56^{3}], Διήγ. Αλ. V 79· *λ α κ ι ν ι ά,* Χρον. Τόκκων 2884.

Το λατ. *lacinia* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 305]). Ο τ. *λακινιά* και σήμ. (Βλ. Χατζηψάλτη, Κυπρ. Σπ. 46, 1982, 87-8 και Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 208, Β' 32, 143), καθώς και Kahane, Sprache 529.

Κοπάδι ζώων, συνήθως αλόγων: *εγεννήθην ένα πουλάριν εις την λακινίαν σου θαυμαστόν* Διήγ. Αλ. V 30· *Η 'Αρτα είχεν λακινιές πλησίον της θαλάσσου* Χρον. Τόκκων 686.

λακκί το· *λ α γ κ ί.*

Από το ουσ. *λάκκος* και την κατάλ. *-ί(ον)*. Λ. *λακκίον* ήδη μτγν. ως τοπων. (L-S Suppl.) και τ. *λακκίν* τον 9. αι. (Εβρ. Γλώσσ. 46) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 628). Για τον τ. *λαγκί*, που απ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Κουκ., Αθ. 30, 1919, ΛΑ 37 και Χατζιδ., Αθ. 38, 1926, 13), βλ. Κουκ., ό.π. 36 και Kahane, Graeca et Romanica Α' 586-7. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Παπαδόπουλο-Κεραμέα [Εβρ. γλωσσ. σ. 13], Κουκ., ό.π. 37 και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ').

Το λακκάκι στο κάτω μέρος του λαιμού: *επαρασάλευγε κ' εκτύπα το λαγκί του* Ριμ. Απολλών. 336.

λακκοπηγουνάτος, επίθ.· *λ α κ κ ο π ο υ γ ο υ ν ά τ ο ς.*

Από τα ουσ. *λάκκος* και το επίθ. *πηγουνάτος*.

Που έχει λακκάκι στο πηγούνι: *Λακκοπουγουνάτη κόρη* (παραλ. 1 στ.)...*πανώρια περδικούλα* Ch. pop. 126.

λακκοπήγουνος, επίθ.· *λ α κ κ ο π ο ύ γ ο υ ν ο ς.*

Από το ουσ. *λάκκος* και *πηγούνι*.

Που έχει λακκάκι στο πηγούνι: *είσαι και λακκοπούγουνη και βεργοαναλεμένη* Ch. pop. 408.

λακκοπουγουνάτος, επίθ., βλ. *λακκοπηγουνάτος*.

λακκοπούγουνος, επίθ., βλ. *λακκοπήγουνος*.

λάκκος ο, Προδρ. IV 280, Ασσίζ. 158^{3}, Βέλθ. 1188, Χούμνου, Κοσμογ. 1622, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7^{26}, Δεφ., Λόγ. 666, Πεντ. 'Εξ. XXI 33, Θρ. Κύπρ. Μ 734, Ερωφ. Πρόλ. 67, Διγ. 'Ανδρ. 379^{17}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 957, Βακτ. αρχιερ. 162, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 65, Τζάνε, Κρ. πόλ. 165^{10}, 186^{6}, 256^{4}, 267^{26}, 275^{22}, 280^{10}, 320^{4}, 455^{14}, 465^{12}, 467^{12}, 491^{4}, 519^{25}, 543^{1}, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *λάκκος*. Η λ. και σήμ.

1) Λάκκος: Τζάνε, Κρ. πόλ. 278^{22}, Απολλών. 821, Ασσίζ. 409^{14}. **2**) Δεξαμενή, πηγάδι: Μαχ. 4^{1}. **3**) Χαντάκι, χαράκωμα, τάφρος: *οι δέ Ρόδιοι μηχανησάμενοι και ποιήσαντες ένδον λάκκους διά χωμάτων εσπέπασαν* Ιστ. πολιτ. 47^{3}· *τους λάκκους εδυνάμωσεν κ' έκτισ' ακόμη κι' άλλους* Τζάνε, Κρ. πόλ. 460^{10}. *'Εκαναν λάκκους τρίγυρα αν τύχει ν' ανεβούσι κ' είχαν τσι λέγω σκεπαστούς, μέσα να κρεμνιστούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 155^{13}· *Στους λάκκους, στες τριντζέρες της κι' ήτουνα φυλαμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 153^{14}. **4**) Τάφος, μνήμα: *μιλιά και γέλιο αγγελικό και μια καρδιά 'νούς δράκο είν' αππού θα με βάλουσι ογλήγορα στο λάκκο* Πανώρ. Α' 84· *δεν ημπορεί* (ενν. *ο γιατρός*) *ποτέ νεκρό στο λάκκο να βουηθήσει* Ερωτόκρ. Γ' 1296· *Σαββάτον σαββατώνω τον, σκάπτω λάκκον, βάνω τον* Σπανός (Eideneier) Α 528: (παροιμ.) *οπού λάκκον έσκαψε διά να χώσει άλλον, εκείνος μέσα έπεσε* Αιτωλ., Βοηβ. 86· (μεταφ.) κατάντημα, ξεπεσμός: *της αμαρτίας κοιμώμενους στον λάκκον και πταισμένους* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7^{26}· *έβγαλαν πολλούς από τον λάκκον της απιστίας και τους εγύρισαν εις την αληθινήν πίστιν* Ροδινός (Βαλ.) 207· *χείρα παρέσχε με ανάγουσαν εκ βόθρου με, λάκκου του της πενίας* Προδρ. IV 280· *επεσκέψατο ημάς ο Θεός και ήγειρεν εκ λάκκου ταλαιπωρίας* Χειλά, Χρον. 347^{1}· (έκφρ.) λάκκος αβύσσου, κατώτατος λάκκος=κάτω κόσμος, 'Αδης, κόλαση: *πορεύεσθε...κατηραμένοι,* (παραλ. 1 στ.)...*κληρονομήσατε τον της αβύσσου λάκκον* Ρίμ. θαν. 119· *εις φως ελθείν με κέλευσον* (ενν. *φιλανθρωπότατε*) *εκ λάκκου κατωτάτου...έναγχος θανόντα* Γλυκά, Αναγ. 368. **5**) Φυλακή (Βλ. Τσολάκη [Γλυκά, Στ. σ. ι']): *εν τούτω δέ τω ζοφερώ και βαθυτάτω λάκκω* (ενν. *τα Νούμερα*) *ου φως παρά τοις όμμασιν* Γλυκά, Στ. 91· (έκφρ.). σπίτι λάκκου=φυλακή: *από πρωτόκοκου του Φάρω οπού κάθεται ιπί το θρονί του ως το πρωτόκοκο του αμάλωτου ός εις το σπίτι του λάκκου* Πεντ. 'Εξ. XII 29. **6**) Οφθαλμική κοιλότητα: *οι λάκκοι του κρανίου μου τα μάτια τα δικά σου* Τζάνε, Κατάν. 14. **7**) Αγκυροβόλιο (Βλ. Αλεξ. Στ., Κρ. Χρ. 17, 1963, 234-5): *ένα καράβι το 'φερε* (ενν. *το θανατικό*) *οπού 'ραξε στον λάκκον* Γεωργηλ., Θαν. 272. — Η λ. ως τοπων.: Δωρ. Μον. XX· Πορτολ. Α 236^{19}· Δωρ. Μον. XXI· Συναδ., Χρον. 42.

λακκούδι το.

Από το ουσ. *λάκκος* και την κατάλ. *-ούδι*. Λ. *λακκούδιον* σε έγγρ. του 1319 (Act., Lavr. 19^{19}). Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' και Σακ., Κυπρ. Β' λ. *λακκούδιν*).

Μικρός λάκκος· λακκάκι (στο πηγούνι): *είχε γαρ μικρό και έμορφον πηγούνι και στρογγυλόν ως έπρεπεν... μέσα στην μέσην έμορφον λακούδι σ' αύτο θώριες* Θησ. ΙΒ' [60^{3}].

λακκώδης, επίθ.

Από το ουσ. *λάκκος* και την κατάλ. *-ώδης*. Η λ. στα Γεωπον. (L-S).

Που έχει λάκκους, βαθουλώματα: *έβρεξε...βροχήν και εγεμίσθησαν οι ρύακες και οι λακκώδεις τόποι* Εκθ. χρον. 66^{6}.

λάκκωμα το, Ροδινός (Βαλ.) 121.

Από το *λακκόω* (Πβ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λακκώνω*) και την κατάλ. *-μα*. Η λ. και σήμ.

Βαθούλωμα, λάκκος: *ευρίσκει* (ενν. *ο όφις*) *πέτραν να έχει λάκκωμα κ' εκεί ξερνά φαρμάκιν* Φυσιολ. (Legr.) 1054.

λακόδι. *λ α κ ό δ ι α,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 124^{8}, εσφαλμ. γρ. αντί *λαγκάδια*· διόρθωσ. Ξανθ., ΒΖ 18, 1909, 590=Μελετ. 248· πβ. Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) σ. 194.

Λάκος ο.

Αγν. ετυμ.

'Ονομα λαού: *υπέταξα πλήθη εθνών*... (παραλ. 7 στ.), ...*Πρίσκους, Λάκους, Πολύποδας*... Διαθ. Αλ. 255.

λάκρη η.

'Αγν. ετυμ. Η λ. στο Meursius. — Βλ. και ά. *αρδιόλη*.

Το πτηνό ερωδιός: *Αρδιόλης δέ ληφθείσης, ήνπερ και λάκρην τινές των επιχωρίων προσηγόρευσαν, ερωδιόν δέ οι παλαιοί των Ελλήνων εκάλεσαν* Ιερακοσ. 379[3].

λακτάρ- και **λακταρ-,** βλ. *λαχτάρ-* και *λαχταρ-*.

λακτέα η, Αχιλλ. Ν 937· λακτέ, Σαχλ., Αφήγ. 256· λακτία, Αχιλλ. L 656, Μαχ. 36[24], Βουστρ. 510 κριτ. υπ.· λαχτέ, Κατζ. Δ' 373· λαχτία.

Από το *λακτίζω*. Η λ. στο Lampe, Lex. Για τον τ. *λακτέα* πβ. τ. *λαχτέα,* που απ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *λακτέα*). Ο τ. *λαχτέ* στη Δ. Κρήτη και τ. *λαχτιά* σε ιδιώμ. (Andr., Lex., ό.π.). Για τους τύπους *λακτέα* και *λακτία* βλ. Kahane, Zeitschr. f. rom. Philol. 110.

Κλοτσιά, λάκτισμα: *Ω Κακομοίρη Νικολό, ανείν κι' αφέντης βρει σε, με τσι κλοτσιές, με τσι λαχτές, λογιάζω, καταλεί σε* Κατζ. Ε' 112· *ο σιρ Τζονάν Τερράς έδωκέν του μίαν λαχτίαν και έπεσεν* Βουστρ. 510.

λακτένδον το, Gesprächb. (Vasm.) 37[18].

Το λατ. *lactans-lactens* (γεν. *-eentis*) (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Πβ. και Kretschmer, Glotta 1, 1909, 367-8, όπου παρατίθεται τ. *λαχτέντο*. Τ. *λαχτένδον* στο Somav.

Μικρό ζώου (αρνάκι ή χοιρίδιο) που θηλάζει (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 48).

λακτία η, βλ. *λακτέα*.

λακτίζω, Προδρ. III 391, Ιερακοσ. 513[29], Διγ. (Trapp) Gr. 2013, Διγ. (Trapp) Esc. 1453, Βίος Αλ. 3551, Αχιλλ. Ν 548, 1140, 1420, 1474, Θησ. Η' [53[6], 66[6]], Σοφιαν., Παιδαγ. 115· λαχτίζω, Αχιλλ. Ο 453, 614.

Το αρχ. *λακτίζω*. Η λ. και ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

α) Κλοτσώ, χτυπώ με το πόδι: *ελάκτισεν ο γάιδαρος και δέρουσι το σάγμα* Γλυκά Στ. 274· *Εάν...προσελθών ιέραξ γεράνῳ λακτισθῇ...και ραγῇ το δέρμα αυτού* Ιερακοσ. 484[20]· **β**) μτβ. και αμτβ. (προκ. για ιππέα) «πτερνίζω»: *ελάκτισεν μετά θυμού και εσέβην στο φουσσάτον* Αχιλλ. Ν 558· *κοντάριν δράχνει σύντομα, τον μούντον του λακτίζει* Αχιλλ. Ν 1332.

λακτοκοπίζω. λακτοκοπώ ή λακτοκοπίζω Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 750 κριτ. υπ.

Από τον αόρ. του *λακτοκοπώ,* που απ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λαχτοπατώ*).

Κλοτσώ, ποδοπατώ: *ώστε να ζείς, να αναπνείς, να σε λακτοκοπίζω* αυτ. 750.

λακτοκοπώ, βλ. *λακτοκοπίζω*.

λακτοπατώ, Ασσίζ. 204[27], 456[24], Σπανός (Eideneier) Α 6, Σαχλ., Αφήγ. 47· λοκτοπατώ.

Από το *λακπατέω* με επίδρ. του *λακτίζω*· για τη σύνθ. πβ. Ανδρ., Αφ. Τριαντ. 43-61. Τ. *λαχτοπατώ* σε ιδιώμ. (Βλ. Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', Σακ., Κυπρ. Β' 632 και Andr., Lex., λ. *λακπατώ*). Τ. *λοχτοπατώ* και σήμ. στην Κρήτη και Κάρπαθο (Shipp, λ. *λακπατώ*). Ο τ. στο Du Cange App. (λ. *λακτοπατεΐν*). Η λ. στο Du Cange (λ. *λακτοπατεΐν*) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., ό.π.).

Κλοτσοπατώ, ποδοπατώ: *εγκρέμνισέν την τ' άλογον κ' ελακτοπάτησέν την* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 707· *ένι δίκαιον...ός ελακτοπάτησεν και έδερεν έτερον, να δαρτεί το κορμίν του* Ασσίζ. 457[1]· (μεταφ.) κατανικώ, εξευτελίζω: *την πίστιν των την σκυλικήν να την λακτοπατείτε* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 271.

λακτώ.

Από τον αόρ. του *λακτίζω*. Τ. *λαχτώ* σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *λακτίζω*) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 633).

Κλοτσώ· (μεταφ.) παραμερίζω, βάζω στην άκρη: *Τι μερικεύω τα πολλά λόγους εμούς και εκείνου* (παραλ. 1 στ.), *τα πάντα παρατρέχω τα, σιγοπατώ, λακτώ τα* Λίβ. Ν 3707.

λακωνικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *λακωνικός*. Η λ. και σήμ. — Βλ. και ά. *λαγωνικός*.

(Εδώ προκ. για σκύλο) κυνηγετικός: *είς λακωνικός κύων αποδιώκει πάσαν προβάτων εκπηδών ποίμνην* Βίος Αλ. 2982.

λαλά η, Πηγά, Χρυσοπ. 318 (3), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 487.

Το περσοτουρκικό *lala*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Γεωργακ., ΑΘΛΓΘ 14, 1948-9, σ. 78). Λ. *λάλη* στη Δ. Κρήτη (Παγκ. Ιδίωμ. Κρ. Γ', Ϛ') και σήμ.

Γιαγιά: *εκάμασι παιδόγγονα κι' όλα εγενήκαν πλούσα και μάννα και κερά λαλά εγίνη η Αρετούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1516.

λαλάγγι το.

Η λ. σε Σχόλ. και στη Σούδα. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Andr., Lex., λ. *λαλάγγιον*, Λουκά, Γλωσσ. λ. *λαλάγγια*).

Τηγανίτα, λαλαγγίτα: *εκείνοι τα λαλάγγια συχνάκις με το μέλι* Προδρ. III 319.

λαλαγγίτα η.

Από το αρχ. ουσ. *λαλάγγη* και την κατάλ. *-ίτα* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Τηγανίτα: *έκραξαν το σπίτι του Ισραέλ το όνομά του μαν και αυτό σαν σπόρος κολιάντρο, άσπρο* (έκδ. *ασπρό*) *και η γέψη του σαν λαλαγγίτα με το μέλι* Πεντ. 'Εξ. XVI 31.

λαλάς ο.

Το περσοτουρκικό *lala*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (βλ. Γεωργακ., ΑΘΛΓΘ 14, 1948/49, 78 και Ανδρ., Λεξ.).

Παιδαγωγός: *«Τι εισίν ταύτα, λαλά;» ως είποι τις κατά την ημετέραν κοινήν γλώτταν «τατά», ήγουν παιδαγωγέ* Δούκ. 311[28].

λαλάτσι το· λαλάτσια, Προδρ. III 319 χφ. Α, κριτ. υπ., εσφαλμ. γρ. αντί *λαλάγγια* (Βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 192]). Το σφάλμα πιθ. από επίδρ. της άσχε-

της με το κείμ. λ. *λαλλάτζιν* (=λιθάρι), που απ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., λ. *λάλλαι*).

λάλεμα το, βλ. *λάλημα*.

λάλημα το, Τζάνε, Κρ. πόλ. 156^{18}, 176^{18}· *λάλεμα,* Πιστ. βοσκ. IV 3, 19.

Το αρχ. ουσ. *λάλημα*. Ο τ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1) Λόγος, ομιλία: *αφικριστείτε το λάλημά μου, ότι ανήρ εσκότωσα εις το σύντριμμά μου* Πεντ. Γέν. IV 23. **2**) Οχλαγωγία, φωνές: *Λαλήματα να παίζουσι, τύμπανα να κτυπούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 254^{12}.

λαλημός ο.

Από το λαλώ (πβ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *λαλησμός*).

Λαλιά, δυνατή φωνή: *Αρχίνησαν των εκκλησιών να τες καταχαλούσιν* (παραλ. 5 στ.) *όλες τες εκρατήσασιν διά να μετανοιάζουν και τον πικρόν τους λαλημόν μέσα να αλαλάζουν* Θρ. Κύπρ. Μ 389.

λαλητός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *λαλητός*. Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Ονομαστός, περίφημος: *Μνήσκεσαι και των θαυμαστών απελατών* (παραλ. 1 στ.) *των εν ανδρεία λαλητών, πάντη περιβοήτων* Διγ. (Trapp) Gr. 3473.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ.=η ικανότητα του λόγου, ομιλία: *το λαλητόν της γλώσσης μου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 185.

λαλιά η, Ασσίζ. 215^{12}, Διγ. Ζ 102, Κυπρ. ερωτ. 116^{21}, Πανώρ. Α' 61, Ερωφ. Ε' 164, Πιστ. βοσκ. III 1^{38}, IV 8^{9}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1169, Γ' 815, Θυσ.[2] 98, Στάθ. (Martini) Β' 36, Ροδολ. Β' [168]· *λαλία,* Προδρ. I 230, Διγ. (Trapp) Gr. 279, Πόλ. Τρωάδ. 681, Αχιλλ. Ν 141, 724, Θησ. Ι' [37^{4}], Πτωχολ. α 239, Αχέλ. 1473, Αρσεν., Κόπ. διατρ. [1180].

Το αρχ. ουσ. *λαλιά*. Τ. λαλία στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1) Ομιλία: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 332, Πανώρ. Α' 207. **2**) Ευγλωττία: Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 5. **3α**) Φωνή: *τη λαλιά απ' το στόμα ντου πολλά γλυκειά τη βγάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1862· *τα κλάηματά μου τον λόγον κάνουν δάκρυα και σβήνουν την λαλιά μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1266]· **β**) κραυγή, δυνατή φωνή: *έβλεπες τα μακελιά, την τόσην συντελείαν· τόσους θανάτους των Τουρκών με φοβερήν λαλίαν* Διακρούσ. 84^{4}. **4**) Κελάδημα πουλιού-λάλημα πετεινού: *το σκοπό του κιλαδεί κάθε λογής πουλάκι και με τη σιγανή λαλιά τον ήλιο προσκαλούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1255· *νύκτα πολλά τες σήκωνε πάντα εις την δουλεία όταν αρχή ακούετον του πετεινού λαλία* Αιτωλ., Μύθ. 79^{4}. **5α**) 'Ηχος (κυρίως για πνευστά όργανα): *ένα παιδίον γεωργού έψενε στην φωτία κοχλίους εις τα κάρβουνα και έβγαλαν λαλία* Αιτωλ., Μύθ. 78^{2}· *μα φαίνεταί μου βούκινου λαλιά κτυπά στα δάση* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [421]· **β**) φασαρία, θόρυβος: *την ώρα κείνη από μακρά πολλή λαλιά γροικούσι, πολλών αρμάτων ταραχή, φαριά χιλιμιντρούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 495. **6α**) Είδηση, μήνυμα: *πάγει η λαλιά στου βασιλιού, σκορπά σ' όλη τη χώρα πως εις το γάμο τσ' Αρετής εδά 'ρθεν η καλή ώρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1163· *παν τα μαντάτα... πως ήρθεν ο Ρωτόκριτος... και*

φέρνει αέρας τη λαλιά τούτη στην Αρετούσα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1783· **β**) πληροφορία, μαρτυρία: *όχι διά επεσαύτον πάσα ώραν εντέχεται άνθρωπος να νώσει διά την κακοπραξίαν αυτού έθαψέν τον, ού αγνωρίζεται διά λαλιάς ανθρώπων ότι εσκότωσέν τον* Ασσίζ. 474^{15}. **7**) Γλώσσα: *ηκούομεν ουν λαλίας ελληνικάς ανθρώπων* Βίος Αλ. 4336. **8**) Λόγος: *οι απελάτες θαυμάζουσιν την ηδονήν της κόρης* (παραλ. 1 στ.) *και από μακρεάς φωνάζουσι αναίσχυντα λαλίας* Διγ. (Trapp) Esc. 1144· *Ανάστα, πάτερ, θέασαι το φίλτατόν σου τέκνον· θέασαι τον μονογενή, λαλιάν μικράν φθέγξον* Διγ. (Trapp) Gr. 3258. Φρ. *δίνω λαλιάν* βλ. ά· *δίδω* Ι'Α' 7 β. φρ. *Εκ την ασθένειαν την πολλήν, αδυναμιάν την τόση, ουδέν εδύνετον* (ενν. ο *Ιμπέριος*) *ποσώς λαλία να τους δώσει* Ιμπ. (Legr.) 814.

λαλίτσα η, Θησ. Γ' [7^{2}, 14^{5}], Δ' [65^{3}].

Από το ουσ. *λαλιά* και την κατάλ. *-ίτσα*. Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λαλίτζα*).

Φωνούλα: *εκείνο* (ενν. *το γεράκιν*) *λέγει προς αυτήν ανθρώπινην λαλίτσαν* Αχιλλ. L 697.

λαλουδίζω, βλ. *λουλουδίζω*.

λαλούμενα τα, βλ. *λαλώ* (I).

λαλώ (I), Προδρ. I 155, IV 111, 122 κριτ. υπ., Καλλίμ. 1077, 1164, Ασσίζ. 32^{30}, 89^{23}, Διγ. (Trapp) Esc. 70, 296, Βέλθ. 253, Χρον. Μορ. Η 970, Διήγ. παιδ. (Tsioun i) 593, 631, Λίβ. Esc. 1384, Ιμπ. 686, Μαχ. 2^{5}, Θησ. Β' [24^{6}], Απόκοπ.[2] 246, Κυπρ. ερωτ. 94^{15}, Πανώρ. Γ' 573, Ερωφ. Α' 282, 331, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 307, 2224, Τζά νε, Κρ. πόλ. 240^{14}, 295^{17} κ.α.· παρατ. *αλάλιεν* (ενεστ. *αλαλώ;*).

Το αρχ. *λαλέω*. Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Ομιλώ, απευθύνομαι με λόγο σε κάπ.: Ιμπ. 865· Διγ. (Trapp) Esc. 1730, Αχιλλ. Ο 655· **β**) ομιλώ σχετικά με κάπ. ή κ.: Μαχ. 30^{14}· Ασσίζ. 124^{21-2}· Χρον. Μορ. Η 6241. **2α**) Συζητώ κ.: *οπόταν ίδης γέροντας, ανθρώπους πειρασμένους, ότι λαλούν υπόθεσιν,... άκου μετά προσοχής πολλάκις ν' ωφελήσαι* Σπαν. Β 440· *όλα τα ελαλήσαμεν εκεί στην φυλακήν μας, τους τρόπους και τους κίντυνους όπου ημπορούν να έλθουν* Χρον. Μορ. Η 4456· *ελάλησαν πολλά κ' ηύρασιν την αλήθειαν* Χρεν. Μορ. Η 3400· **β**) συνομιλώ με κάπ.: *ως δέ διέλυσεν ευθύς αινίγματα η κόρη, εκαταγίνηκαν* (εκδ. *εκαταινίγησαν*· διόρθ. Βικέλας) *λαλείν αλλήλους άχρι κόρου* Απολλών. (Wagn.) 689. **3α**) Λέγω, προφέρω: *Εγροίκησε ο Ρωτόκριτος σ' εκείνα που του ελάλει* (ενν. *η Αρετούσα*) *μέσα στα φύλλα τση καρδιάς μια ταραχή μεγάλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 659· *ευνούχος ουκ εγνώρισεν τον Βέλθανδρον καθόλου* (παραλ. 5 στ.), *Και ο Βέλθανδρος ελάλησεν όνομα του ευνούχου* Βέλθ. 1271· *το «καλημέρα» λέγει γάρ, το «καλημέρα» 'λάλει* Βεν. (Λάμπρ.) 68· (με είδος σύστ. αντικ.): *λόγον μυστικόν έχω να πω, ν' αφήσω, κρυφά στ' αφτί την μάννα μου λόγον να την λαλήσω* Αιτωλ., Μύθ. 47^{14}· *λόγια σκληρά γιατ' αυτουνούς λαλούσιν* Ιστ. Βλαχ. 1816· *λαλείν αισχρολογίας* Σπαν. Β 314· *διά να λεν τα ψέματα, να μην λαλούν αλήθειαν* Αιτωλ., Μύθ. 102^{3}· *αληθινά ας λαλούμεν* Βεν. (Λάμπρ). 3· *ψέμα λαλείτε* Μαχ. 486^{30}· *εάν...λαλήσουν ψευδομαρτυρίας* Ασσίζ. 187^{1}· **β**) φωνάζω, απευθύνω το λόγο φωνάζοντας: *τοις δημίοις ελάλησεν* (ενν. *η Πλατζιαφλώρα*): *«Αφήτε με να είπω...»* Φλώρ. 465· *Απομακρόθεν τους λαλούν, μαντατοφόροι είναι* Χρον. Μορ. Η 9066· *Τους άγουρούς του ελάλησεν* (ενν. *ο Αχιλλέας*) *και προς εκείνους λέγει* Αχιλλ. Ο

455· Αφότου επλησίασαν ενός μιλίου τόπον τον Πάντρουκλον ελάλησεν Αχιλλ. Ν 489· (με είδος σύστ. αντικ.): Στριγγήν φωνήν ελάλησεν και λέγει προς τους Τούρκους Χρον. Μορ. Η 5439· την καλήν μου ελάλησα φωνήν απομακρόθεν Διγ. (Trapp) Esc. 1253. **4**) Κηρύσσω, διδάσκω: πανταχού να λαλιέται ο θείος λόγος ορέγομαι Πηγά, Χρυσοπηγ. 232 (5). **5α**) Διαλαλώ, διακηρύσσω, λέγω κ. δημόσια: ο διαλαλητής ελάλεν: «Γροικάτε πάντες τον διαλαλημόν του Θεού και του ρε Πιέρ του ρηγός...» Μαχ. 404[3]· Τα δάση ετούτα ολημερνίς τα πάθη σου γροικούσι, και τα λαγκά την απονιά τση κόρης σου λαλούσι Πανώρ. Α' 220· 'Οταν ποιήσεις τίποτες προτέρημαν ολίγον, μη καυχηθείς... (παραλ. 1 στ.) άφες το λέγειν, άφες το κι' ας το λαλούσιν άλλοι Σπαν. Α 489· εχόλιασεν προς εκεινούς, όπου το έργον (ενν. το φόνο) εποίκαν, και φανερά το ελάλησεν, οι πάντες γαρ το ακούσαν Χρον. Μορ. Η 7084· (με είδος σύστ. αντικ.): Διατί εισμιόν τα λόγια τους του κόσμου τα λαλούσι και αυτοί την νεά την έμορφη εισμιόν κατηγορούσι Δεφ., Λόγ. 465· **β**) παραδέχομαι, ομολογώ κ. δημόσια: ο κόσμος όλος το λαλεί, δικοί μας και άλλοι ξένοι ότι εσύ (ενν. η Βενετιά) ευρίσκεσαι τελείως φημισμένη Θρ. Κύπρ. Μ 239· **γ**) διαδίδω ως φήμη: ελαλούσαν πως τον εφαρμακέψαν (ενν. τον ρε Τζένιον) οι Σαρακηνοί Μαχ. 678[19]· Κοντά στην Λάγειαν το λαλούν γι' άλλην Φανερωμένην ρήγαινα πήγεν για να μπει Θρ. Κύπρ. Μ 444· (με είδος σύστ. αντικ.): 'Οθεν φήμη γαρ λαλείται Ερμον. Φ 147. **6**) Διηγούμαι, εξιστορώ, εκθέτω: συντέμνω την υπόθεσιν και ως εν κοντώ λαλώ την Λίβ. Sc. 3215· Τόσους πολέμους που λαλώ είναι πολλώ περίσσοι, αλλά 'πειδή τους άρχισα δεν έχω τ' άλλον ποίσει Αχέλ. 2090· 'Απαντα (ενν. τα παράδοξα)... ...τίνος γλώσσα δυνηθεί λαλήσαι κατά μέρος; Καλλίμ. 281· Την πρώτην του μοναστηριού λαλεί (ενν. η Μαργαρώνα) την συμφοράν της Ιμπ. 575· (με είδος σύστ. αντικ.): την αφήγησιν, όταν ημέρα φέξει καταλεπτόν, ως δύναμαι, λαλήσω, καταλέξω Λίβ. Ρ 599. **7α**) Ισχυρίζομαι, υποστηρίζω ως άποψη: Περί εκείνου οπού δανείζει το εδικόν του ετέρου ανθρώπου και, όταν του τα ζητήσει, λαλεί ότι χρωστεί τούτον περίτου παρά εκείνο οπού τον ζητά Ασσίζ. 253[2]· κἀκείνος έστοντας εις την φυλακήν λαλεί,... ότι ουδέν εποίκεν το κάμωμαν της κοπέλλας Ασσίζ. 348[27-8]· παραδίδει του χανιέρη του α' ζωνάριν,...εις το ποίον ζωνάριν ο Ρενάτ ελάλεν ότι είχε μέσα ρ' πέρπυρα Ασσίζ. 330[6]· Ω πόσην ανεγνωρισά και λίγην χρήσιν έχουν οπού διακρίνουν και λαλούν αυτά τά δεν κατέχουν Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 184· **β**) προβάλλω ως πρόφαση: Εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος επήρεν γυναίκαν και ορμαστήκην της και εκείνη μετά ταύτα γίνεται κελεφή...αν...αγνωρίσουσι...ότι έχει την αιτίαν τήν λαλεί ο άνδρας της, κείμενον ένι να χωριστούσιν Ασσίζ. 376[3]· **γ**) έχω τη γνώμη, φρονώ: οι Φράγκοι λαλούσιν: «Απού διδεί γλήγορα διδεί δεύτερον...» Μαχ. 184[35]. **8**) Καθορίζω, προβλέπω: ο νόμος και η ασσίζα ορίζει και καλά λαλεί ότι το ανδρόγυνον να ένι ούτως καλόν ότι πλείον χωρισίαν ουκ έχουσιν Ασσίζ. 113[3]· πρέπει οι κριταί να τον κρίνουν εις την ανταπόδοσιν τήν λαλούν περί αυτού διά εκείνου του παραπτωμάτου Ασσίζ. 461[16]. **9**) Προτείνω· συμβουλεύω, παρακινώ: όσοι ελαλήσετε διά εμέν να γενώ βασιλέας, επαίρνω εγώ τους λόγους τους και τες φωνές όπου είπαν Χρον. Μορ. Η 956· «Τό λαλείς αρέσκει μου και είτι μου πεις να ποίσω και ως το δώσει ο Θεός ας γενεί» Μαχ. 400[2]· Αν το 'να μου λαλεί να μεν τολμήσω, τ' άλλον με σφίγγει και διδεί μου θάρρος Κυπρ. ερωτ. 69[9]. **10**) Επικαλούμαι, παρακαλώ: Δράμε θερμώς εις τον Χριστόν, κλίνε την κεφαλήν σου και καθαρώς τον λάλησε να σώσει την ψυχήν σου Νεκρ. βασιλ. 120· 'Ενας ξυλένιον Θεόν είχε και παρακάλιε, να τονε ποίσει άρχοντα καθημερνώς ελάλιε Αιτωλ., Μύθ. 127[2]. **11α**) Εξαγγέλω, γνωστοποιώ, ανακοινώνω: ω ευαγγέλια λαληθέντα Θεού στόματι Δούκ. 387[3]· ελαλήθην ο λόγος τότε εις όλον το νησίν, ότι χαλά ο ναός Χειλά, Χρον. 349· αν ένι ότι ο αφαμπαρλιέρης να πει λόγον τόν ουδέν

εντέχεται...ημπορούν καλά να τον αμαντιάσουν πριν λαληθεί η κρίσις Ασσίζ. 99[15]· καλά να ηγνωρίζετε ότι β' κριτάδες ημπορούν καλά να σύρουν μαρτυρίαν περί πάντων πραγμάτων τά εγίνουνταν ού τά ελαλήθησαν εμπροστέν τους εις την αυλήν Ασσίζ. 352[29-30]· **β**) φανερώνω: «Λάλει, γέρον, την αλήθειαν, τι δοκεί σοι προς την κόρην;» Πτωχολ. α 581· Ημείς και τι το κρύβομεν και ουδέν σε το λαλούμεν; Τούτο πληροφορήθητι και λάβε κατά νου σου Βέλθ. 193· βουλόμενος του εξελθείν επί την Ρωμανίαν ελάλησέ μου την βουλήν οπού 'χε και τον φόβον Διγ. Α 2571· **γ**) προφητεύω: Σ' εκείνον (ενν. τον Τειρεσία) πήγεν ο Ερμής διά να τον δοκιμάσει, όσα μαντεύει και λαλεί σε δρόμον αν υπάσι Αιτωλ., Μύθ. 91[4]· Είπεν εκείνος ο κακός ο μάντης ο προγνώστης, ελάλησεν τα μέλλοντα Λίβ. Esc. 556· **δ**) καταγγέλλω: το ποίον χαρτίν ήτον πολλά ζητήματα καταπρόσωπα του ρηγός κατηγορώντα τον και μέφοντά τον..., αμμέ το μεγαλύτερον ελάλεν ότι ο ρήγας ως γιόν κουβερνιάζει το ρηγάτον έρκεται ζημία Μαχ. 48[11]. **12α**) Δηλώνω γραπτώς: αλλ' εξ ανάγκης κάτεισιν (ενν. ο δούλος) εις περιττολεξίαν, είτα να γράφει, να λαλεί όσ' αν κινούν προς οίκτον Προδρ. ΙΙ Η 11· **β**) (προκ. για έγγραφο) αναφέρω, διαλαμβάνω: ανάγει (ενν. το πιττάκιν) αναγνώθει το και ακούει το τι ελάλει Περί ξεν. Α 404· έ γεμεν (ενν. το χαρτίν) όλον γράμματα και άκω τι ελαλούσαν Λίβ. (Lamb.) Ν 275· το χαρτίν να λαλεί ότι ο βισκούντης και οι κριτάδες της Τάκης φέρνουν μαρτυρίαν του Μαρτή Ασσίζ. 354[7]. **13**) Παραγγέλλω, μηνώ: Λέγει ο Θεός τον Μωυσή πάλι διά να λαλήσει του Φαραώ διά τον λαόν, σύντομα ν' απολύσει Χούμνου, Κοσμογ. 2283. **14α**) Καλώ, προσκαλώ: ουκ ηξεύρασι ποσώς, ποία κόρη έναι κείνη, τον δούλον τους ελάλησαν, θέλουν να τον ρωτήσουν Θησ. Γ' [39[2]]· ηύρεν (ενν. ο Φιλοπαππούς) κυνήγιον εις τας άκρας και ήλθεν και λαλεί μας να υπάμεν να τον βοηθήσωμεν Διγ. 'Ανδρ. 386[31]· Εκεί δευτεροάνοιξαν χρυσήν εκείνην θύραν από εντός ελάλησαν τον μέγαν βασιλέα. Ειρήνη η βασίλισσα ανατολής και δύσης (παραλ. 1 στ.) εκέλευσε να ορίσετε μέσα εις το παλάτι Αρσ., Κόπ. διατρ. [875].· **β**) συγκαλώ: Ο πρίγκιπας, ως το ήκουσεν, λαλεί τους κεφαλάδες, όλων βουλήν εξήτησεν πώς θέλουσιν ποιήσει Χρον. Μορ. Ρ 5324· **γ**) καλώ σε βοήθεια: εκ την αδυναμίαν του... ουδέν εδύνετον (ενν. ο Ιμπέριος) ποσώς λαλήσειν το καράβιν. Σηκώνεται και γνέφει τους και πάλιν πίπτει κάτω Ιμπ. 717· από [του] φόβου [της] εξύπνησε, φωνάζει με, λαλεί με: «αυθέντα, δράμε, πρόφθασον, κράτησον τον [δήμιον] τοξότην, τον σφάκτην της καρδίας μου, τον διχοτομητήν μου Λίβ. Esc. 1336. **15**) Ερωτώ: οι κριτάδες λαλούν του: «πού ένι και οι άλλοι σου συντρόφοι της παρούσας κακοπραξίας;» Ασσίζ. 194[30]· ελάλησέν του: «τις είσαι, τι πολεμείς, ειπέ μου;» Λόγ. Παρηγ. L 395· ο γέρων ο Φιλοπαππούς την Μαξιμούν ελάλει: «Θωρείς αυτόν τον άγουρον που στέκει εις το λιθάριν...;» Διγ. (Trapp) Esc. 1497. **16**) Αποκρίνομαι, απαντώ: Συντόμως τον ελάλησεν ο ρήγας ο γαμπρός του και είπεν ούτως προς αυτόν, απόκρισιν τοιούτην Χρον. Μορ. Ρ 272· ο βισκούντης λέγει του διαλαλητή: «'Εχεις μάρτυρα το πως ο αυτός Μαρτής έδωκέ σου το αυτόν πράγμα να το πουλήσεις;» και ο διαλαλητής λαλεί του: «'Οχι, Κύριε» Ασσίζ. 197[6]. **17**) (Με κατηγ.) ονομάζω, αποκαλώ, θεωρώ: σκυλοκάρδη και τυφλό κι' άπονο με λαλούσι (ενν. εμένα το Χάρο) Ερωφ. 10· Δοξιώτην ξεύρεις γιάντα τον λαλούσιν; (ενν. τον πόθον) Κυπρ. ερωτ. 18[12]· ηθέλαμε να εποίκαμεν το πράγμα διά τιμή μας, μη μας λαλήσει ο βασιλεύς άπιστους δημηγέρτες Χρον. Μορ. Ρ 4986. **18**) Υπόσχομαι: ο δέ Μωυσής ακούων τους λόγους του Θεού έλεγε τούτους τοις Εβραίοις και παρευθύς το λαληθέν επληρούτο Ψευδο-Σφρ. 486[24]. **19α**) (Πρόκ. για μουσικό όργανο) κάνω να ηχεί, παίζω, σημαίνω: Τζάνε, Κρ. πόλ. 211[5], Χρον. σουλτ. 96[33], Χρον. Μορ. Η 9130· (ιδιάζ. χρ.) εβάστουν και στο στόμα μου τον πίρον του βουτσίου και τάχα τον ελάλουνα, ώσπερ καλή φλογέρα Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 605[150]· **19β**) (προκ. για ήχο) κάνω

να ακούγεται, αντηχώ: ω ουρανοί μου, οι κύκλοι σας τάχατες να λαλούσι μιαν αρμονιά τόσην γλυκιά κ' έτσι να μελωδούσι Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [129]. **20**) Ψάλλω: άνδρες, γυναίκες και παιδιά το «Κύριε ελέησον» 'λάλει, συμπάθησιν γυρεύοντας όλοι με τες λαμπάδες Σκλάβ. 110· ιουνίῳ κ', ημέρᾳ ζ', όταν αλάλιεν ο Τούρκος το αχσαμπαγί, έδωκεν (ενν. ο υιός μου) το κοινόν χρέος Byz. Kleinchron. 669^{11}. **21**) (Προκ. για ζώο) παρακινώ με φωνές να τρέξει, να καλπάσει, «πιλαλώ»· κατευθύνω, οδηγώ: Ευθύς λαλώ τον ίππον μου, ίνα τον φθάσω τούτον Διγ. Ζ 3402· ελάλησε το ιππάριον, επάνω μου κατέβη Διγ. Ζ 3036· ελάλιεν (ενν. ο Απρίλης) ομπρός του πρόβατα, εφαίνετον ως ποιμένας Λίβ. Esc. 1031· απομακράς εβλέπουσι καμήλια φορτωμένα (παραλ. 1 στ.)· Ισμαηλίται τα λαλούν κ' είναι πραγματευτάδες Χούμνου, Κοσμογ. 1575. **22**) (Μτφ. προκ. για συμπεριφορά) συνεχίζω, εξακολουθώ (να ενεργώ κατά ορισμένο τρόπο· για τη σημασ. βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 225]· πβ. και σημασ. Β' 9): Να το λαλούμε έτσι δα καθημερνό ένα μήνα, να ξεζαρώσουσι, φτωχέ, τα μάγουλά σου αυτείνα Φορτουν. (Vinc.) Δ' 403. **Β'** Αμτβ. **1α**) Μιλώ: Προδρ. ΙΙΙ 351· Διγ. 'Ανδρ. 332^{2}· Διγ. (Trapp) Gr. 2604· Σπαν. Α 260· Χρον. Μορ. Η 8973· **β**) απευθύνομαι με λόγο: ελάλησεν ο Μωυσής προς τον Θεόν και λέγει Χούμνου, Κοσμογ. 2154· μόνη και μόνη ελάλησεν αυτή προς εμαυτόν της Λίβ. Ρ 1522· Φρ. λαλώ εις τον λογισμόν κάπ.=προσπαθώ να επηρεάσω τη σκέψη κάπ.: στριγγίζω εις την καρδίαν σου, λαλώ εις τον λογισμόν σου, παρακαλώ σε από ψυχής ελέησε, πόνεσέ με Λίβ. Sc. 921· γ) αναφέρομαι, ομιλώ σχετικά με κ.: εις τα φυσικά των γυναικών πρέπει με να λαλήσω και εις τα κακά τους τα πολλά μέρος διά νά διαλύσω Συναξ. γυν. 179· Εις τον καιρόν, όπου λαλώ και λέγω κι' αφηγούμαι ο κόντος,... είχεν... τρεις θυγατέρες έμορφες Χρον. Μορ. Η 5935· **δ**) ανακοινώνω, δηλώνω: ούτως ελαλήθην έμπροσθεν του μαντατοφόρου του σουλτάνου Μαχ. 172^{33}· **ε**) κρίνω, νομίζω, διατυπώνω γνώμη: Με δίκιο πρέπει το λοιπόν να 'ν' της αρσενικό της κυριότατον το θέλημα παρά της γυναικότης (παραλ. 2 στ.). Καλά λαλείς, αμ' έπρεπε κριτής σ' αλλότρια φύση Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 505· **ς**) συνδιαλέγομαι, συνομιλώ: ο ρήγας όρισε, κράζουν τους κεφαλάδες (παραλ. 3 στ.). Κ' ενταύτα άρχασαν να λαλούν κ' επαίρνουν την βουλήν τους Χρον. Μορ. Η 6365· ο Θεός με τον Αδάμ ελάλει και ήκουγέν τον Συναξ. γυν. 109· όχλον μ' εφάνην κ' ήκουσα... ...διά μένα να λαλούσι Απόκοπ.^{2} 69· ζ) καταλαλώ, κακολογώ, καταφέρομαι (εναντίον κάπ.): ως είδασιν οι άρχοντες την πράξη και τη γνώση, ην είχεν Βελισσάριος, ήρξαντο να φθονούσιν (παραλ. 4 στ.) διά τον Βελισσάριον οι πάντες να λαλούσιν Ριμ. Βελ. 55· ατιμώνεται παρ' όλους (παραλ. 1 στ.) και κατ' εκεινού λαλούσιν: Πτωχολ. α 100· **η**) διατυπώνω ισχυρισμούς, προβάλλω διεκδικήσεις: εάν εκείνος ού εκείνη οπού τα έχει αμάχιν (ενν. τους αγρούς κ.ά.) λαλεί, ποταπόν δίκαιον γίνεται εις αυτά τα χωράφια Ασσίζ. 266^{18}. **2α**) Κηρύττω, διδάσκω: να λαλήσομεν...εις την εκκλησίαν εκείνην την μεγάλην Πηγά, Χρυσοπ. 232 (4)· Εγέμωσαν τες εκκλησιές οι Τουρκοκακογέροι κ' εις την Αγιάν Σοφιάν λαλούν οι άσοφοι σοφτάδες Θρ. Κων/π. Β 47· **β**) απαγγέλλω μεγαλόφωνα, ψάλλω: εχάλασαν οι Τούρκοι τον Ταξιάρχην την εκκλησίαν...ελάλησαν μέσα και επροσκύνησαν Συναδ., Χρον. 46. **3**) Φωνάζω: αν ακούσετε φωνήν να μην εβγείτε να ιδείτε το ποίος έναι οπού λαλεί και τι έν' τό φωνάζουν Λίβ. Esc. 2932· ωσάν ιδεί ότι πολεμούμεν να μην τολμήσει και λαλήσει, μήπως και ακουσθεί η φωνή Διγ. 'Ανδρ. 389^{23}. **4**) (Προκ. για επιστολή) πληροφορώ, δηλώνω: έγραψεν του ρηγός έναν άτσαλλον χαρτίν το ποίον ελάλεν ούτως Μαχ. 220^{19}. **5α**) (Προκ. για πουλί) κελαϊδώ, τιτιβίζω, λαλώ, κρώζω: από τ' αδόνια τά λαλούν έναν πουλίν εσύ 'σαι Ερωτοπ. 572· την νύκτα όλην πως λαλεί (ενν. ο πετεινός)· ξυπνάει τους ανθρώπους Αιτωλ., Μύθ. 6^{3}· Κουρούνα ηβουλήθηκε τον κόρακα να φθάσει και να λαλεί σαν κόρακας, τον κόσμον να γελάσει Αιτωλ., Μύθ.

97^{2}· μυριαρίφνητα πουλιά στο δέντρον φωλεμένα κατά την φύσιν και σκοπόν ελάλειν το καθένα Απόκοπ.^{2} 28· **β**) τραγουδώ με συνοδεία μουσικού οργάνου: έκρουον την θαμπούραν μου και κιλαδείν ηρξάμην, αηδονικά ελάλησα, πάντας υπερεκπλήττων Διγ. Ζ 3025· την θαμπούραν του έκρουε και χαμηλώς ελάλει: «Είτις εφίλησε μακρά, γοργόν ουχ υπηγαίνει...» Διγ. Ζ 1815. **6α**) Ηχώ, ακούγομαι: Φεβρουαρίῳ ιγ', ημέρᾳ ς' εγεννήθη ο υιός μου ο Γερακούδης,..., ώρα όταν αλάλιεν ο σαλάς Byz. Kleinchron Α' 669^{10}· Μεγάλη φωνή, θαυμαστή ως τύμπανον λαλήσει Ρίμ. θαν. 83· **β**) (προκ. για όργανο μουσικό ή που βγάζει ήχο) ηχώ, σημαίνω: τ' άρματα πιάστε, οι σάλπιγγες, τα τύμπανα ας λαλούσι Ζήν. Β' 403· τριγύρο του (ενν. του πασιά) πολύς λαός κι' όργανα που λαλούσαν Διακρούσ. 96^{6}· καμπάνες ελαλούσαν, κ' ετρέχασιν οι χριστιανοί Τζάνε, Κρ. πόλ. 271^{13}. **7**) (Προκ. για βολή τουφεκιού) βροντώ, κροτώ: τουφεκιές ασκόλαστες άκουα να λαλούσι Τζάνε, Κρ. πόλ. 178^{4}. **8**) (Προκ. για ζώο) προχωρώ ορμητικά, «πιλαλώ» (πβ. σημασ. Ι Α, 21): την βουβάλαν έδωκεν (ενν. ο λέων) και πήρε την κ' εκάτσεν. Ιδών ο βους ελάλησεν απάνου εις τον λέον και σφόδρα εμουγκάνισεν Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1008 κριτ. υπ.· **9**) (Μτφ. προκ. για είδος συμπεριφοράς) συνεχίζω, εξακολουθώ (ορισμένη τακτική ή πολιτεία· για τη σημασ. βλ. Κριαρά [Κατά ζουράρη σ. 364]· πβ. και σημασ. Ι Α' 22): Πτωχοί και διακονιάροι ήσανε (ενν. οι γονέοι του) και εδά είναι ο μεγαλύτερος πλούσιος, οπού να 'ναι όλο με τσι ζούρες και δεν ψηφά...μήδε Θεόν, μήδε δικαιοσύνη. Και λαλεί και πάγει έως την σήμερον. Μα εδά τον εξεβαρεθήκαμεν Κατά ζουράρη 14. **ΙΙ** (Μέσ.) αποκαλούμαι, χρησιμοποιώ ως όνομα: ο ρήγας και οφιτσιάληδές του να μηδέν έχουν πογέριν να κωλύσουν τους Γενουβήσους ή τους λαλημένους Γενουβήσους ουδέ τα καραβία τους ουδέ τες πραματείες τους Μαχ. 138^{7}.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. στον πληθ. λαλούμενα τα ως ουσ.=μουσικά πνευστά όργανα: δέχονται (ενν. τον Θωμά)...με ανοικτές αγκάλες, με χαρές, με λαλούμενα και με τύμπανα Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 9$^{26-7}$.

λαλώ (ΙΙ)· ελαλούντα, Τζάνε, Κρ. πόλ. 267^{16}, εσφαλμ. γρ. αντί εχαλούντα· διορθώσ. κατά Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 335^{28}.

λαλώνω. λαλώσει, Τζάνε, Κρ. πόλ. 442^{20}, εσφαλμ. γρ. αντί μαλώσει· διόρθ. Ξανθ., Μελετ. σ. 258.

λαμβάνω, Κομν., Διδασκ. Δ 334, Σπαν. Ρ 65, Γλυκά, Στ. 299, Προδρ. ΙΙ Η 19i, ΙΙΙ 296 κριτ. υπ., 400ii, Καλλίμ. 1931, Ελλην. νόμ. 573^{17}, Ασσίζ. 9^{5}, 157^{30}, 187^{14}, 242^{22}, 254^{22}, 261^{2}, 289^{11}, 327^{10}, 345^{28}, 368^{28}, 436^{15}, Διγ. Ζ 719, 3047, 3528, 4202, Διγ. (Trapp) Gr. 2596, 3038, 3125, Βέλθ. 840, Πόλ. Τρωάδ. 178, Πρέσβ. ιππ. 119, Ερμον. Β 303, Η 333, Χ 239, Chron. br. (Loen.) 150, Βίος Αλ. 2311, 3472, Απολλών. (Wagn.) 668, Αχιλλ. Ο 720, 735, Φυσιολ. (Zur.) XLV 1^{2}, XLVIII^{7}, Φυσιολ. (Kaim.) 24α^{22}, Θρ. Κων/π. Βαρβ. 16, Δούκ. 153^{19}, Σφρ., Χρον. μ. 122^{21,22}, Θρ. Θεοτ. 53, Ιστ. Πατρ. 192^{17}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 28, 557, Διγ. Ο 389, Τζάνε, Κρ. πόλ. 559^{13} κ.π.α.· λαβαίνω, Μανολ., Επιστ. 173, Σουμμ., Ρεμπελ. 158, 173-4, Ερωτόκρ. Α' 430, Ευρετ. Ερωτόκρ. 769^{214}, Ευγέν. 698, Ζήν. Β' 345, Μαρκάδ. 649, κ.α.· γ' πληθ. υποτ. αορ. λαβού· λαβάνω, Ασσίζ. 280^{3}, 297^{2}, 441^{10}· μτχ. παρκ. λαβαιμένες Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 81. — Βλ. και λαμπαίνω και λαμπάνω.

Το αρχ. λαμβάνω. Ο τ. λαβαίνω (< αόρ. του λαμβάνω) στο Somav. και σήμ. Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 293-5. Ο τ. λαβάνω, καθώς και τ. λαβαίννω και λαβάννω σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 626-7). Για το γ' πληθ. υποτ. αορ. λαβού βλ. Κριαρ.,

ΕΜΑ 1, 1939, 33-4 και Αλεξ. Στ. [Ερωτόκρ. σ. 427-8]. Για πιθ. εξήγηση του σχηματ. της μτχ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β′ 490. Λ. *λαμβαίνα* σε έγγρ. του 17. αι. (Βλ. Πεντόγαλο, Παρνασσ. 16, 1974, 42).

Ι Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1**) Παίρνω, παίρνω στα χέρια μου, πιάνω, βαστώ· κουβαλώ: Αχιλλ. Ν 661, Βέλθ. 1190· *σταυρόν και ευαγγέλιον λαβόντες...οι ιερείς...τούτοις προσήλθον* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 26· (προκ. για το Χριστό): *ηυδόκησεν ο υιός του Υψίστου θελήματι εδικόν του...να λάβη σάρκα ανθρωπίνην* Διγ. 'Ανδρ. 337[11]. **2α**) Αρπάζω, πιάνω, παίρνω με βία: Βίος Αλ. 4388, Διγ. Ζ 718· *ουδέ πλούσιος ποτέ λαμβάνει δίκαιον άλλου* Ελλην. νόμ. 515[3]· **β**) (προκ. για κυνήγι) πιάνω, συλλαμβάνω: *η πέρδιξ με την τέχνην της τον κυνηγόν κομπώνει, εκείνος φενακίζεται, θαρρεί αυτήν να λάβει* Φυσιολ. (Legr.) 696. **3**) Παίρνω κάπ. μαζί μου, οδηγώ, συνοδεύω, φέρω, (Για τη σημασ. βλ. Tabachovitz, Études sur le grec 57-8): *λαβών τον γυναικάδελφόν του* (παραλ. 1 στ.)*...εξήλθε κυνηγήσαι* Διγ. Ζ 1381· *έλαβε* (ενν. *ο πατριάρχης*) *μερικούς κληρικούς...και υπήγε την Βλαχίαν* Ιστ. πατρ. 150[10]· *την κυράν σου έλαβεν* (ενν. *ο πατέρας σου*) *μέσα εις το καράβιν* Απολλών. 445· *έλαβαν αυτόν ψάλλοντα...και εις τον...θρόνον τον πατριαρχικόν ανέβασαν* Κώδ. Χρονογρ. 57[4]· (προκ. για το Χάρο): *να γλυκοφιλούμεθα πριν... ...λάβει μας ο θάνατος και φάγει μας το χώμα* Ερωτοπ. 259· *Ογάι εις εκείνον πὄμεινε ... μ' ελπίδα για να βοηθηθεί αφού τον λάβει ο Χάρος* Πένθ. θαν.[2] 34. **4α**) Παίρνω, δέχομαι κ., παραλαμβάνω κ.: Βίος Αλ. 3844, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171, Ασσίζ. 279[22-3]· (με αντικ. αφηρημένο ουσ.): *λαμβάνει χάριν εκ Θεού* Κομν., Διδασκ. Δ 164· *παρακαλώ να λάβω την σοφίαν* Συναξ. γυν. 2· *έλαβα...την ευχήν του* (ενν. *του πατέρα*) Διγ. 'Ανδρ. 407[23]· *ελευθερούται...η ψυχή από τας χείρας του διαβόλου και λαμβάνει ζωήν την αιώνιον* Ιστ. πατρ. 123[15]· **β**) (με υποκ. τη λ. *γη*) σκεπάζω: *Ο άδης νυν καταπονεί, τούτον* (ενν. *το Διγενή*) *η γη λαμβάνει* Διγ. Ζ 4663. **5**) Κυριεύω, καταλαμβάνω, κατακτώ, υποτάσσω: *Συνάψαντες...πόλεμον...έλαβε...το φοβερόν και ονομαστόν Κάιρος* 'Εκθ. χρον. 66[17]· *εσέβησαν, εσκότωσαν, ελάβασιν το κάστρον* Ριμ. Βελ. 375· *έλαβεν* (ενν. *ο Διγενής*) *όλας τας άκρας και έγινεν εις όλον τον κόσμον περίφημος* Διγ. 'Ανδρ. 398[1]· (προκ. για πάθος ή συναίσθημα): Διγ. Ζ 3662, Διγ. (Trapp) Gr. 3627, Παϊσ., Ιστ. Σινά 397, Αχιλλ. L 171· (προκ. για ασθένεια· εδώ προκ. για μορφή υπερπλασίας): *Πριν ή ουν αυξήση* (ενν. *το είδος...όμοιον νεύρῳ λευκῷ*) *και λάβη πάντα τον λαιμόν του κυνός, απόκοψον* Κυνοσ. 590[23]. **6**) Συλλαμβάνω, αιχμαλωτίζω: Αχιλλ. Ν 515, Βίος Αλ. 1756, Κώδ. Χρονογρ. 49. **7**) Γίνομαι κύριος, αναλαμβάνω (εξουσία, βασιλεία, κ.λ.π.): Χρον. Μορ. Ρ 1268, Σπαν. Α 325, 'Εκθ. χρον. 50[23]· (προκ. για μητροπολιτικό θρόνο): *'Ελαβεν ο κυρ Δανιήλ τας Σέρρας* Συναδ., Χρον. 41. **8**) Υφίσταμαι κ., αντιμετωπίζω, παθαίνω κ.: Ροδινός (Βαλ.) 177, Κορων., Μπούας 139, Ασσίζ. 297[13], Αχιλλ. L 418. **9**) Αισθάνομαι, νιώθω: *Μεγάλον πόνον έλαβεν απέσω στην καρδία* Αχέλ. 1120· *'Οταν φλεγμαίνη ο λαιμός του ιέρακος, οδύνην λαμβάνει εσθίων* Ιερακοσ. 439[10-11]· *ποία καρδία να είναι τόσον λίθινη και να μην λάβη πίκραν διά την συμφοράν εκείνην;* Μ. Χρονογρ. 34[8]. **10**) Αφαιρώ κ.· κατακρατώ κ.: *Εκείνη* (ενν. *η δέσποινα*)*...ελεήσασα την γυναίκα...απεχαρίσατο ταύτην αυτό* (ενν. *το οσπίτιον*) *μηδέν από πράγματος αυτή λαβούσα τι* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 233· (μεταφ.) *αγχόνη την ζωήν σου ελάμβανε* Δούκ. 199[31]· *Κρείττον αν ην μοι του στείλαι τον δήμιον και λαβείν την κεφαλήν μου απ' εμού* Δούκ. 381[24]. **11**) (Προκ. για αποτέλεσμα αριθμτ.) εξάγω: *Τρία μαζία έχων, χρυσάφιν, άργυρον και χαλκόν, θέλω εκ τούτων λαβείν λίτρ(ας) ϱ′* Rechenb. (Vog.) 6[1]. **12**) Αναλαμβάνω την ευθύνη για κάπ. ή κ.: *Περί των ανδρογύνων οπού χωρίζουνται και έχουν τέκνα, τις να τα λάβη και να τα τρέφη* Ασσίζ. 124[8]· *ώσπερ εποίκεν* (ενν. *είς άνθρωπος*) *το κακόν μόνος του και μόνος του και να το λάβει* Ασσίζ. 50[14]. **13**) Κερδίζω: *την νίκην*

οι πιστοί έλαβον Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 430· *Εκ των πολέμων των πολλών και της δοκιμασίας πάλιν έχω αποδοχήν και τούτον ίνα λάβω* Διγ. Ζ 321. **14**) Κληρονομώ: Ασσίζ. 141[7]. **15α**) Παίρνω (εισόδημα), καρπώνομαι: Ιστ. πολιτ. 35[10]· **β**) παίρνω φόρο ή δασμό· εισπράττω: *Απέ το κωνάριν* (έκδ. *κονάριν*· διορθώσ.) *τό εβγάνουν έξω της χώρας κελεύει το δίκαιον να λάβουν το τέταρτον* Ασσίζ. 244[17]· *το δικαίωμαν του κρασίου το φέρνουν απέ τη Ναζαρέτ, το δίκαιον κελεύει να λάβουν...ιβ′ αδράμια τέλος* Ασσίζ. 241[10]· *επέμφθην ... προς...Φίλιππον... λαβέσθαι φόρους παρ' αυτού* Βίος Αλ. 2964· (μεταφ.) *εξολοθρευτήκανε και επήγανε όλοι κακώς-κακού...και έλαβον επταπλασίως την πρέπουσάν τους πλερωμήν* Σουμμ., Ρεμπελ. 192. **16α**) Αποδέχομαι: Ασσίζ. 358[10]· **β**) (με τις προθ. *εις* και *επί*) ερμηνεύω κ. ως...· θεωρώ, εκλαμβάνω κάπ. ή κ. ως...: *εις πρόσωπον δέ τον Αδάμ και της Εύας λαμβάνονται ο ελέφας και η γυνή αυτού* Φυσιολ. (Zur.) ΙΙΙ 1[18]· *Λαμβάνεται...ο πελεκάν εις τον Κύριον* Φυσιολ. (Zur.) VIII 4[12]· *Λαμβάνεται...η θάλασσα επί τον κόσμον και οι δύται επί τον χορόν των προφητών* Φυσιολ. (Offerm.) G 148[5]. **17**) Δέχομαι κ. ως σύμβολο· συμβολίζω: *ο...φοίνιξ πρόσωπον του σωτήρος ημών λαμβάνει* Φυσιολ. (Kaim.) 25α[22]. **18**) Συλλαμβάνω, μένω έγκυος: Παϊσ., Ιστ. Σινά 208. **19**) Τελώ: *Περί τους γονείς τους λαβόντας δεύτερον γάμον* Ελλην. νόμ. 571[6]· *όπως...λάβει το μνημόσυνον ο πάπας εν τη Μεγάλη Εκκλησίᾳ* Δούκ. 315[4]· *μετά θανάτου της θυγατρός μου έλαβον* (ενν. *ο ρηθείς δείνα*) *δεύτερον συνοικέσιον* Ελλην. νόμ. 575[18]. **20**) Διενεργώ, πραγματοποιώ: *πολλούς ελέγχους ο άγιος έλαβε βασιλεύς...ίνα πιάση αυτόν* Σφρ., Χρον. μ. 12[2]. **21**) Χρησιμοποιώ: *Πρόθεσις έναι μέρος λόγου άκλιτον όπου λαμβάνεται πάντοτε στες αρχές ολωνών των μερών του λόγου* Σοφιαν., Γραμμ. 248· *τούτο το ξύλο έλαβε ογιά να ταξιδέψει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 372[1]. **22α**) Τρώω: *Οπόταν δέ εστιαθείς, λάβεις και Παναγίαν ...πίεις και πρεσβείαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 963· **β**) (προκ. για τη Θεία Κοινωνία): κοινωνώ, μεταλαμβάνω: *ετελεύτην αξηγόρευτος και χωρίς να λάβει τον πλάστην του εις τον θάνατόν του* Ασσίζ. 440[10]· *σώμα λαμβάνω μυστικόν, τίμιον αίμα πίνω* Σκλέντζα, Ποιήμ. 6[12]. **23**) Φορώ: Διγ. (Trapp) Gr. 1348 κριτ. υπ. **24**) Καταχωρώ· συμπεριλαμβάνω: *εγγράφως γαρ τα έλαβον εις το ριτζίστρο απέσω τα όσα εκερδίσασιν* Χρον. Μορ. Ρ 2077. **Β′** Αμτβ. **1**) Αναλαμβάνω: *είς εδικός μου σκλάβος έχει κακόν εις τον αφεδρώναν του και είς ιατρός λαμβάνει να τον γιάνει* Ασσίζ. 184[17]. **2α**) Πληρώνομαι, ανταμείβομαι: *να 'ρθεί η μέρα εκείνη, οπού έχει να ανασταθεί και το κορμί, τη Δευτέρα Παρουσία, να λάβει καθώς ήκαμε* Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 111· **β**) τιμωρούμαι: *οι άνδρες σ' όσα σφάλλουν· αι γυναίκες τους λαμβάνουν* Αιτωλ., Βοηθ. 281. **3**) Δέχομαι χτυπήματα (πβ. και φρ. *κρούω και λαμβάνω*): *Ούτως έναι συνήθεια εις όλους τους πολέμους, οπού τριμώνει να σεβεί και οπού κρούει λαβαίνει* Χρον. Τόκκων 2564. **4**) Παίρνω φωτιά, καίγομαι (Για τη σημασ. βλ. Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 427] και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 438 και 592], καθώς και Αθ. 26, 1914, ΛΑ 154): *Ουρανέ, ρίξε φωτιά, ο κόσμος ν' αναλάβει κι' όλοι ας λαβού κι' όλοι ας καγού κ' η Αρετή μη λάβει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1724· *οπόταν έλθει ο Βασιλεύς... αυτοί να βάλωσι φωτιά και μόνος του να λάβει να τόνε κάψουν...συζώντανον* Βίος Δημ. Μοσχ. 316. **5α**) Τραυματίζομαι, πληγώνομαι (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., ό.π.): *ο κυρ Μουρίκης έλαβε στον πόλεμον την ώραν. Τόσα λαβώθη δυνατά και απόθανε* Κορων., Μπούας 6· *Καλλίμαχε, τις επολέμησέ σε; Αν από ξίφους έλαβες και πού το λάβωμάν σου;* Καλλίμ. 1390· **β**) παθαίνω κακό· χάνω τη ζωή μου, πεθαίνω: *Κάλλιον να λάβει ετούτος παρά να ζει, ν' απολεσθεί το γένος των Εβραίων* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 184· (μεταφ.) *διατί έπεσες αυτού* (ενν. *στον βυθόν*)*... χρειά 'ναι με την 'πομονήν να γλύσεις να μη λάβεις* Δεφ., Λόγ. 560. **6**) Συλλαμβάνω, μένω έγκυος: *Αυτή* (ενν. *η νυμφίτσα*) *από του άρρενος εκ στόματος λαμβάνει και γινομένη έγκυος εκ τοις ωσί γεννά* Φυσιολ. (Legr.) 446. **7**) Πε-

ριλαμβάνω, περιέχω· αναφέρω, μαρτυρώ: *ηθέλησε* (ενν. *ο Ηλιού*) *του ανελθείν στην Κορυφήν απάνου, εκώλυσέ τον άγγελος, ως αι Γραφαί λαμβάνουν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 130. **II** Μέσ. (με ενεργ. σημασ.) **1**) Παίρνω κάπ. μαζί μου, συνοδεύω (Πβ. Α' μτβ. 2): *Ούς* (ενν. *τους αγούρους*) *παρευθύς λαβόμενοι* (ενν. *οι αδελφοί της κόρης*) *εις τον γαμβρόν απήλθον κατονειδίζοντες αυτόν* Διγ. (Trapp) Gr. 470. **2**) Συνάπτω: *Μη προσδοκάτε παρ' εμού λαβέσθαι συμμαχίαν* Βίος Αλ.^{2} 1925. **Εκφρ. 1**) *Το δος και λάβε*=αμοιβαία χτυπήματα· μάχη (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 130· πβ. και ά. *δίδω* φρ. *δίδω και παίρνω και δίδω και λαμάνω*): *από της μάχης της πολλής... ...κι' από το δος και λάβε οι κάμποι φόβον είχασιν* Διγ. (Trapp) Esc. 34. **2α**) Το *κρούειν και* (*το*) *λαμβάνειν*, βλ. *κρούω* 'Εκφρ. **α**· **β**) *το κρούειν και μη λαμβάνειν*, βλ. *κρούω* 'Εκφρ. β. **Φρ. 1α**) *Κρούω και λαμβάνω*=προσπαθώ, πασχίζω (Για τη σημασ. βλ. Τσολάκη [Γλυκά, Στ. σ. 31]): *'Οσα και αν λέγεις ο πονών και κρούεις και λαμβάνεις πάντα δοκούσιν όνειρος εις άθλιβον καρδίαν* Γλυκά, Στ. 252· **β**) *δίδω και λαμβάνω*=αγωνίζομαι, πασχίζω, πολεμώ Προδρ. II G 85. **2α**) *Λαμβάνω (προς γάμον)*=παντρεύομαι: *της αδελφής μου θυγατέραν λαμβάνειν ου δύναμαι προς γάμον* Ελλην. νόμ. 566^{17}· Ελλην. νόμ. 566^{21}· **β**) *λαμβάνω άνδρα ή εις άνδρα* (Πβ. ά. *επαίρνω* 2ε φρ.)=παίρνω για σύζυγο, παντρεύομαι: *ουκ έστι σύνηθες ότι να δίδωσιν αι γυναίκες χρήματα τους μέλλοντας λαβείν άνδρας* Σφρ., Χρον. μ. 82$^{15-6}$· *εις άνδρα τον Αλέξανδρον ως ευτυχής λαμβάνει* (ενν. *η Ρωξάνη*) Βίος Αλ.^{2} 4091· **γ**) *λαμβάνω γυναίκα*=νυμφεύομαι (πβ. και ά. *γυνή* φρ. 3 και 4): *εχώρισεν* (ενν. *ο Χατζηκάμαρης*) *αυτήν νομίμως και έλαβεν άλλην γυναίκα νόμιμην* Συναδ., Χρον. 42· *κάλλιον λάβε σιγαλήν* (ενν. *γυναίκα*), *να θέλει την τιμήν σου* Σπαν. Α 547. **3**) *Λαμβάνω απόφασιν ή βουλήν*=αποφασίζω (Πβ. και ά. *βουλή* φρ. *δίνω ή παίρνω βουλή*): *ου γαρ υπέρογκα ζητώ, δέσποτα..., να λάβω την απόφασιν ευθύς της αθυμίας* Προδρ. III 433· *βούλεσαι να μισεύσεις και την βουλήν που έλαβες ου θέλεις να χαλάσεις* Ιμπ. (Lambr.) 210. **4**) *Λαμβάνω την βαλβίδα*=φτάνω στο τέρμα, τερματίζω: *αποφαινόμενον...νικητάς εκείνους, τους πρώτους οπωσδήποτε λαβόντας την βαλβίδα* Γλυκά, Αναγ. 253. **5**) *Λαβαίνω βάρος*=με βρίσκει κακό, παθαίνω κακό, στενοχωριέμαι (Πβ. φρ. *παίρνω βάρος*· βλ. ά. *βάρος* Β' 3β): *Οι Τούρκοι...το μάθανε...κ' εκρατούσαν* (παραλ. 1 στ.)...*όλους να τους σκοτώσουν. Μα κείνοι δεν επήγαν πλιο να λάβουν τόσα βάρη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 159^5. **6**) *Λαμβάνω την γέννησιν*=γεννιέμαι, δημιουργούμαι, προκαλούμαι· (εδώ μεταφ.): *να σε διδάξω... ...πού έλαβεν* (ενν. *ο φθόνος*) *τη γέννησιν και πόθεν εγεννήθην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 303. **7**) *Λαμβάνω (την) δειλίαν*=δειλιάζω, γίνομαι δειλός (Πβ. και ά. *δειλία* 2): *Της γυναικός γαρ εκείνης έλαβον την δειλίαν και ηλευθερώθη η πόλις* Καναν. 81 Α· *Επεί...διά τους...βουλκολάκους διαλέγονται οι άνθρωποι... λαμβάνουσι δειλίαν άπειρον και ανίατον* Μάρκ., Βουλκ. 351^{10}. **8**) *Λαμβάνω δίκην ή τιμωρίαν*=τιμωρούμαι: Απολλών. (Wagn.) 360· *Περί εκείνου οπού ευλογάται γυναίκαν και συγγενιάζει του και περί του ιερέως οπού τους ευλόγησεν και εκείνους οπού ήσαν εις τον γάμον ποταπήν τιμωρίαν να λάβουν* Ασσίζ. 113^{31}. **9**) *Λαμβάνω* (*ή λαβαίνω*) *δόξαν* (*ή και τιμήν*)=δοξάζομαι (και τιμώμαι) (Πβ. ά. *δόξα* 3β): *'Ελαβες δόξαν, άνθρωπε, επλούτησες και εχάρης* Αλφ. 14^{21}· *Να χύσεις αίματα πολλά, να κάψεις..., να λάβεις δόξαν και τιμήν* Διακρούσ. 74^{10}. **10**) *Λαμβάνω εις νύμφην*=βλ. ά. *γυνή* 4· (προκ. για τον πατέρα που εκλέγει ή δέχεται νύφη): *Ταύτην* (ενν. *την κόρην*)...*έλαβον εις νύμφην τω υιώ μου* Ελλην. νόμ. 570^{26}. **11**) *Λαμβάνω εις διάνοιαν ή νουν*=**α**) σκέπτομαι, συλλογίζομαι· «μου περνάει απ' το μυαλό» κ.: *τα προγεγονότα εις νουν λαμβάνων υπό του συνειδότος εκωλύετο* Δούκ. 229^4· *τα δέ μη δέον εξειπείν παρέτρεχον τω λόγω, ίνα μη σκάνδαλον ο παις εις διάνοιαν λάβη* Διγ. (Trapp) Gr. 2319· **β**) λαμβάνω υπόψη μου κ.· υπολογίζω κ.: *Ο δέ τύραννος μηδ' οπωσούν εις νουν λαβών τα του δεσπότου ρήματα στρατεύει κατ' αυτού* Δούκ. 261^{26}. **12**) *Λαμβάνω κάπ. εις μνηστείαν*=μνηστεύομαι: *έλαβον κόρην εις μνηστείαν, ήγουν έλαβον μετ' αυτής ευχήν και ασπασμόν* Ελλην. νόμ. 568^6. **13**) *Λαμβάνω* (*ή λαβαίνω*) *εις τα χέρια μου το αίμα κάπ.*=βάφω τα χέρια μου με το αίμα κάπ.· σκοτώνω κάπ.: *Μη τον σκοτώσομεν, ότι αμαρτία έναι να λάβομε εις τα χέρια μας το αίμαν του αδελφού μας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 434. **14**) *Λαμβάνω εν γαστρί*=συλλαμβάνω, μένω έγκυος: *μανδράγορον...φαγών ο άρρην* (ενν. *ελέφας*) *συγγίγνεται τη θηλεία και ευθέως εν γαστρί λαμβάνει* Φυσιολ. 365^8· (μεταφ.) *Διά...τον φόβον σου, Κύριε, εν γαστρί ελάβομεν...και ετέκομεν πνεύμα σωτηρίας* Φυσιολ. 353^7. **15**) *Λαμβάνω ημέραν ή καιρόν*=μου καθορίζεται ημερομηνία (παρουσίασης) (βλ. ά. *ημέρα* 12): *εκείνος τον ποίον αγκάλεσεν λαμβάνει ημέραν και έπειτα ουκ έλθει, ουδέ έστρεψεν την ημέραν του* Ασσίζ. 470^6· *Τότες εντέχεται να λάβει η εκκλησία καιρόν πότε να γίνεται ο γάμος* Ασσίζ. 116^{18}. **16**) *Λαμβάνω θάνατον*: βλ. ά. *θάνατος* 1α φρ. α^1. **17α^1**) *Λαμβάνω ή λαμβάνομαι καιρού* (Για τη χρ. του μέσ. αντί του ενεργ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 18-9)=**α^1**) εκμεταλλεύομαι την περίσταση: *οι Τούρκοι...καιρού λαβόντες δικαίου τους μέν αιχμαλώτιζον τους δέ απέκτεινον* Σφρ., Χρον. μ. 114^{17}· Σφρ. Χρον., μ. 114^7· **α^2**) πετυχαίνω ευνοϊκές καιρικές συνθήκες: *ήλθεν* (ενν. *ο δεσπότης κυρ Θωμάς*) *εν τω Πόρτω Λόγγω...ιν' απ' εκείσε καιρού λαβόμενος εις την Κέρκυραν απέλθη* Σφρ., Χρον. μ. 122^9. **18α**) *Λαβαίνω καλήν καρδιά*=προθυμοποιούμαι, δείχνω καλοσύνη (πβ. ά. *καλός*, έκφρ. *καλή καρδία* και φρ. *παίρνω καλή καρδιά*=ευχαριστούμαι, βλ. ά. *επαίρνω* 2α φρ.): *Ελάβασιν καλήν καρδιά οι ποντικοί καημένοι εις την αγάπην και φιλιά τήν είχαν καμωμένη* Κάτης 23· **β**) *λαμβάνω καρδία*=παίρνω θάρρος, αντρειεύω (Πβ. ά. *επαίρνω* 2α φρ. (ε) *παίρνω καρδίαν*=ενθαρρύνομαι): *πρώτος στον πόλεμον...σεβαίνεις* (παραλ. 1 στ.). *Και βλέποντας οι συντρόφοι σου λαμβάνουσι καρδίαν κι' ορμούνται ως λιοντάρια* Κορων., Μπούας 140. **19**) *Λαμβάνω κατά νου(ν) (μου)*=έχω, λαμβάνω υπόψη μου· στοχάζομαι (πβ. φρ. 13 β): *Τούτο πληροφορήθητι και λάβε κατά νουν σου* Βέλθ. 194· *σκέψαι, λάβε κατά νου και μάθε σου την φύσιν* Αλφ. καταν. 42. **20**) *Λαμβάνω* (*ή λαβαίνω*) *κονταρίαν*=δέχομαι επίθεση: *τους εύρηκεν αρδίνιαστους 'ξ εκείνην την μερίαν, διατί δεν επιστεύσασι να λάβουν κονταρίαν ...εκ την μεριάν αυτήν, γιατί δεν επατήθη* Κορων., Μπούας 77. **21**) *Λαμβάνω* (*ή λαβαίνω*) (τον) *κόπον*: κοπιάζω: *ηύρε* (ενν. *ο ξυλοκόπος*) *ξύλα περισσά... και κόπον ουδέν έλαβε, διατ' ήσαν συναγμένα* Κορων., Μπούας 36· *αγρυπνήσετε και λάβετε κόπον ολίγον* Διγ. 'Ανδρ. 333^{26}. **22**) *Λαμβάνω κόρον*: βλ. ά. *κόρος* 1 φρ. **23**) *Λαμβάνω κρότον*=θορυβούμαι, ταράσσομαι. Βλ. και ά. *κρότος* 3α. **24**) *Λαμβάνω (το) μαχαίρι*=σκοτώνομαι, αυτοκτονώ: *Ο δούκας εξουγλάθηκε κ' έμεινε δίχως χέρι και μέσα εις τον θρόνον του έλαβε το μαχαίρι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 486^{18}· *Ο ρε Κάρολας την συμφοράν ιδόντας... ...ηθέλησε μαχαίρι διά να λάβει· ...αυτοφονεύς να γένει* Κορων., Μπούας 29. **25**) *Λαμβάνω όρκον*=ορκίζομαι (Πβ. φρ. *παίρνω όρκον*· βλ. ά. *επαίρνω* 1α): *εκείνος όρκον έλαβεν... εις γην ποτέ μηδέν εβγεί* Απολλών. 454. **26**) *Λαμβάνω (την) πείραν*=δοκιμάζω, αποκτώ εμπειρία: Διγ. (Trapp) Gr. 1633, 3319, Διγ. Ζ 3508. **27**) *Λαμβάνω πέρας*=λήγω, παίρνω τέλος: *βάλλουν εις έργον την απόφασιν, εάν ουδέν γένεται κράξιμον· ει δέ γένει, μένουν έως ου να λάβει πέρας το κράξιμον* Ελλην. νόμ. 564^8. **28**) *Λαμβάνω πληγήν ή πληγές*=πληγώνομαι, τραυματίζομαι: *ουκ έλαβον αυτός* (ενν. *εγώ, ο Αλέξανδρος*) *πληγήν εν συμπλοκή Δαρείου;* Βίος Αλ.^{2} 4506· (μεταφ.) *εσύ αμάθητη δεν είσαι των βασάνω, γιατί πληγές κι' άλλες φορές έλαβες* Ροδολ. Ε' [336]. **29**) *Λαμβάνω* (*ή λαβαίνω*) *πλήρωμαν*=συμπληρώνομαι· περνώ: *πλήρωμαν ελάβασιν...δύο χρόνοι* Λίβ. P 1974. **30**) *Λαμβάνω πνοήν*=αρχίζω να αναπνέω, ζωντανεύω: *φυσά τον* (ενν. *ο λέοντας τον σκύμνον*) *ως τρεις φορές στο στόμα του· ευθύς πνοήν λαμβάνει* Φυσιολ. (Legr.) 968. **31**) *Λαμβάνω συμβούλιον*=συσκέπτομαι, συνεδριάζω: *συμβούλιον έλαβον οι του Μοράτ, πώς και τίνι τρόπω...*

ολέσωσι τον Μουσταφάν Δούκ. 215^{12}. **32**) *Λαμβάνω τέλος*=**α**) τελειώνω· συμπληρώνομαι: *'Οταν δέ τέλος έλαβεν ο κύκλος των εννέα μηνών εκ της συλλήψεως, η κόρη εγεννήθη* Διγ. Ζ 59· **β**) θανατώνομαι: *σε δύο δεντρά διά να δεθείς στη μέση να σε σκίσου* (παραλ. 2 στ.) *Τούτο το τέλος έλαβε οκ την πολλή ευτυχία* (ενν. ο *Ψαμμήτιχος*) Βεντράμ., Φιλ. 209· *τέλος ο άδικος κακόν να λάβει μέλλει* Κορων., Μπούας 14. **33**) *Λαμβάνω* (ή *λαβαίνω*) *μέγα τραύμα*=τραυματίζομαι βαριά· (εδώ μεταφ.) παίρνω μεγάλη στενοχώρια ή απογοήτευση: *Ο...σινιόρ Μαρτολομής, αφού 'μαθε... πως οι εχθροί πληθύνασιν, έλαβε μέγα τραύμα* Κορων., Μπούας 127· *διδάσκει και ημάς πολλά καλά το γράμμα, ότι ανήρ ασύμβουλος λαμβάνει μέγα τραύμα* Κορων., Μπούας 121. **34**) *Λαμβάνω ύπνον* και *με λαμβάνει ύπνος*=κοιμούμαι: *ηθέλησεν ως άνθρωπος να λάβει λίγον ύπνον* Κορων., Μπούας 25· *όταν...ο κορκόδειλος ύπνος βαθύς τον λάβει, το στόμα του ένι ανοικτόν* Φυσιολ. (Legr.) 292. **35**) *Λαμβάνω φόβον*=φοβούμαι: Ψευδο-Δωρ. 54, Ζήνου, Βατραχ. 465. **36**) *Λαμβάνω χαρά(ν)*=χαίρομαι: *ελάβανε μεγάλην χαρά το πως ήρθε βοήθειαν* Χρον. σουλτ. 117^{24}· *χαράν μεγάλην έλαβε το ακούσει το μαντάτο* Χρον. Μορ. Η 339. **37**) *Με λαμβάνει η ώρα*=με προλαβαίνει ο θάνατος, έρχεται η ώρα του θανάτου μου: *επιμελήσου την ψυχήν πριν να σε λάβει η ώρα* Αλφ. καταν. 45.

λάμβημα το, βλ. *λάμπημα*.

λαμεντάρομαι, βλ. *λεμεντάρομαι*.

λάμια η, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 77, χφ. *λύμηση*· πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *λάμισσα*· διορθώσ.· βλ. και Georgac., Αφ. Τριαντ. 507 σημ. 152 και 509.

λάμισσα η.

Από το ουσ. *λάμια* κατ' αναλογ. θηλ. σε *-ισσα*.

Μυθικό ζώο, φίδι· (εδώ προκ. για βοστρύχους μαλλιών): *να βάφετε τα* (ενν. *τα μαλλιά σας*) *μαύρα..., να σέρνετε σα λάμισσα* (έκδ. *λάμια, χφ. λύμηση*· πιθ. εσφαλμ. γρ.. διορθώσ.· βλ. και Georgac., Αφ. Τριαντ. 507 σημ. 152 και 509) *σγουρά στα κούτελά σας* Πιστ. βοσκ. Ι' 5, 77.

λαμιώνω.

Από το ουσ. *λάμια* και την κατάλ. *-ώνω*.

Τρώγω υπερβολικά πολύ: *εκείνοι να λαμιώνουσιν και εγώ να μη χορταίνω* Προδρ. ΙΙΙ 255.

λάμνημαν το.

Από το *λάμνω* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *λάμνημον* στο Meursius. Η λ. και σήμερα στην Κύπρο (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β', σ. 629).

Κίνηση των κουπιών, κωπηλασία· θόρυβος που δημιουργείται από την κωπηλασία: *'Ενωσεν το λάμνημαν των κουπίων των β' κατέργων...και ήρτεν...και είπεν το της βίγλας* Μαχ. 202^{18}.

λάμνω, Ιων. 214^{13}, Απόκοπ.^{2}332, Λουκάνη, 'Αλ. Τροίας 943, Μαρκάδ. 299, Λεηλ. Παροικ. 219, Τζάνε, Κρ.^{2} πόλ. 214^{6}, 227^{18}, 263^{9}, 317^{16}, 330^{19}, 357^{14}, 362^{10}, $375^{23,26}$, 393^{15}, 395^{2}, 400^{25}, 430^{22}, 434^{6}, 443^{24}, 505^{24}· *ε λ ά μ ν ω*.

Από το αρχ. *ελαύνω*. Για το σχηματ. βλ. Ανδρ., Λεξ. Ο τ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., λ. *ελαύνω*). Η λ. στο Meursius και σήμ.

Α' Αμτβ. **1**) Κωπηλατώ: *Γλήγορα, σκυλογάδαρε, πιάσε κουπί να λάμνεις* Γαδ. διήγ. 159· *διχώς άρμενα και κουπιά τα πόσα μίλια λάμναν* Τριβ., Ρε 260· *να τους χαλάσουνε και όλους να τους πάσι στα κάτεργα να λάμνουνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 416^{13}. **2**) (Προκ. για σεισμό) σείω, κουνώ πέρα-δώθε: *χρόνον έλαμνεν ο σεισμός κ' η γή χαμαί βρυκάτον* Θρ. Κύπρ. Κ 40. **Β'** Μτβ. **1**) (Με ειδ. σύστ. αντ.) τραβώ κουπί, κωπηλατώ: *τα κουπία ελάμνασι, στο ξύλο εδιαβήκαν* Διήγ. ωραιότ. 816· *διά να λάμνουν το κουπίν όσον καιρόν να ζούσιν* Θρ. Κύπρ. Μ 361. **2**) Ωθώ, σπρώχνω: *στην κόλασην το βλέμμα σου με λάμνει* Κυπρ. ερωτ. 100^{43}. **3**) Ακολουθώ, καταδιώκω: *ως ηύρεν την καρφολασίαν εκείνου του φουσσάτου, εσέβην εξοπίσω τους κ' έρχετο ελάμνοντά τους* Χρον. Μορ. Η 4707.

λαμπαδάριος ο.

Το μτγν. ουσ. *λαμπαδάριος* (L-S Suppl.). Η λ. και τ. *λαμπαδάρης* και σήμ. ως επών. (Βαγιακ., Αθ. 63, 1959, 216-7).

Εκκλησιαστικός τίτλος που δίδεται σ' αυτόν που κρατεί λαμπάδα μπροστά από τον αρχιερέα ή τον πατριάρχη (για τη σημασ. βλ. Βαγιακ., ό.π.): *Ο μέγας δομέστικος έψαλλε το «όπου γαρ βασιλέως παρουσία» και τα εξής, είτα το «δόξα» ο λαμπαδάριος εκ του ετέρου χορού* Ψευδο-Σφρ. 448^{12}.

λαμπαδίας ο.

Το μτγν. ουσ. *λαμπαδίας*. Η λ. και στο Μαλάλα 454^{8}.

Είδος κομήτη που μοιάζει με πυρσό: *το τοιούτον φρικωδέστατον τέρας απανταχού φαίνον και λάμπον, ό και λαμπαδίας καλείται, άχρι της φθινοπωρινής ισημερίας* Δούκ. 95^{2}.

λαμπάδιον το.

Το αρχ. ουσ. *λαμπάδιον*.

Μικρή λαμπάδα: *αύθις κύκλοθεν αυτών* (ενν. *των λαμπάδων*) *λαμπάδια πηγμένα ώσπερ λυχνίαι φωτειναί πέλουν ηγλαϊσμένα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 609.

λαμπαδιστής ο.

Το μτγν. ουσ. *λαμπαδιστής*. Η λ. σε επιγρ. του 3. και 2. αι. π.Χ. και σε σχόλ. (L-S).

Προσωνυμία του Αγίου Ιωάννη: *ο μέγας Ιωάννης ο λαμπαδιστής εις την Μαραθάσαν, οπού δώχνει τα δαιμόνια* Μαχ. 36^{2}.

λαμπαίνω.

Από το *λάμπω* με επίδρ. των ρ. σε *-αίνω*.

Λάμπω, ακτινοβολώ: *απέ τα κάλλη τά 'μορφα μ' εφάνη και λαμπαίνει* (ενν. *η Μοίρα*) Φαλιέρ. Ενύπν.^{2} 110.

λαμπάνω. — Βλ. και ά. *λαμβάνω*.

Από το *λαμβάνω*.

Παίρνω φωτιά, καίγομαι (Για τη λ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 382]) (εδώ μεταφ.): *Θώριε την Αρετούσα, μέσα η καρδιά του ελάμπανε, τα σωθικά εκεντούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 92.

λαμπάρα η, βλ. *λαπάρα*.

λαμπαρδικά τα (?).

'Αγν. ετυμ.

Είδος χόρτου: *κάποιον χόρτον οπού το ονομάζουν αυτοί* (ενν. *όσοι γητεύουν*) *λαμπαρδικά από τους Εβραίους* Νομοκ. 385^{16}.

λαμπάς -άδα η, Κομν. Διδασκ. Δ 13, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 7, Πόλ. Τρωάδ. 710, Λίβ. Esc. 508, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 53, Ριμ. Βελ. 190, 445, Απόκοπ.^{2} 94, Λίμπον. 490, Λεηλ. Παροικ. 487.

Το αρχ. ουσ. *λαμπάς*. Η λ. και σήμ. στον τ. *λαμπάδα*.

1) Μεγάλο λευκό κερί, λαμπάδα: *'Ετι δέ μανουάλια τρία καταμερίαν* (παραλ. 5 στ.). *Εκάτερον δέ των αυτών έχει λαμπάδα μίαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 607· *πιάνουν λαμπάδες και κεριά και της κυράς εφέξαν* Σαχλ., Αφήγ. 762· *εποίκεν πολλάς λαμπάδας* [*κερένας, χοντρές*] *και γ' καντήλες αργυρές* Μαχ. 102^{5}· (μεταφ.) γυναίκα με λαμπερή ομορφιά: *Βλέπω μια λαμπάδα χιονάτη και γλυκότατη ήλθε με μια γλυκάδα* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 395· (μεταφ.) γυναίκα με άμεμπτη ηθική: *Κυρία μου μεγάλη, λαμπάδα είσαι αναφτή με δίχως μανουάλι* Γαδ. διήγ. 310· *Δέσποινα, πάντων η ελπίς, ω πάναγνε παρθένε* (παραλείπονται 8 στ.) *και των παρθένων στέφανος απρόσιτος λαμπάδα* Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. 84. **2**) Δάδα, πυρσός: *Το έναν του χέριν να κρατεί σπαθίν ηκονημένον, το άλλον ολοκόκκινον απτωμένην λαμπάδα* Λίβ. Ρ 265· *κόρη νικά σε αγέρωχος,.. ...το τόξον σου τσακίζει, έσβεσε την λαμπάδαν σου με το υπερήφανόν της* Λίβ. Sc. 2799. **3**) Λυχνάρι, σπαρματσέτο: *Καταλαβούσης της εσπέρας φανούς και λαμπάδας ανάψας εν ταις αυτού σκηναίς* Δούκ. 119^{27}· *άψα λαμπάδες και επροσδέκτησάν τους και έδωκάν τους καρδίαν και εμπήκαν* (ενν. *οι Σαρακηνοί*) *εις την θαυμαστήν Λευκωσίαν* Μαχ. 670^{14}. **4**) Κηροπήγιο: *η τζάμπρα όλη έφεγγεν, φως είχασιν μεγάλον, λαμπάδας δύο είχασιν, έφεγγεν ως ημέρα* Πόλ. Τρωάδ. 115. **5**) Πηγή φωτός, φως, λάμψη: *Καρδίας μου θεράπαυσιν, του σκότους μου λαμπάδα* Κομν., Διδασκ. Δ 13· *παρηγόρημα ψυχής, καρδίας μου λαμπάδα* Σπαν. Α 12. **6**) 'Οραση· «φως» των ματιών: *τον ορισμόν υπόγραψεν* (ενν. *ο βασιλεύς*), *λαμβάνει* (ενν. *ο Βελισάριος*) *την λαμπάδα* Ρίμ. Βελ. 243.

λαμπασίον το.

Από το κυπρ. *λαμπάσσω* ⟨ *λαμπάζω* (Βλ. Andr., Lex., λ. *λαμπάζω*). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Andr., ό.π. και Σακ., Κυπρ. Β' 629, λ. *λαμπαχίον*).

Φρενοβλάβεια, παραφροσύνη: *οι ιερείς...εγιάναν ιβ' αστενείς από πολλές αστένειες απού είχαν λαμπασίον* (έκδ. *λαμπαχίον*· βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κυπρ. σ. 119)...*στραβοί, λωροί και άλλοι* Μαχ. 64^{23}.

λαμπερός, επίθ., Διγ. Α 3244, Βίος Δημ. Μοσχ. 485.

Από το *λάμπω* και την κατάλ. *-ερός* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Somav. Υπερθ. *λαμπερότατος* ως προσφών. σε έγγρ. του 1614 (Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 48). Η λ. και σήμ.

1α) Που λάμπει, ακτινοβόλος: *στον ήλιο το λαμπερό* Ερωφ. Β' 308· *λαμπερότατο και καθαρό φεγγάρι* Πανώρ. Β' 488 κριτ. υπ.· (μεταφ.): *αυτός δέ συνεχαίρετο την λαμπερά του κόρην* Διγ. Α 1284· **β**) αστραφτερός: *αι...θυρίδες...του...οίκου μεγάλαι μέν και θαυμασταί και λαμπεραί ως φώτα, διατί είχον μάλαγμα καθαρόν* Διγ. Α 3955· *μαλλιά ξανθά και λαμπερά είχεν η κόρη κείνη* Διγ. Α 1770. **2**) Φωτεινός, ηλιόλουστος: *συ δέ παλάτια θα μαστά κτίσε διά τ' εκείνην, πανδρόσιστα και λαμπερά* Διγ. Α 57. **3**) Περιφανής: *Εις την μεγάλην Αντιόχειαν μετά νίκης και κατορθωμάτων λαμπερών ο βασιλεύς εισέρχεται* Χωνιάτη, Παράφρ. Ι 102.

λαμπή η.

Από το αρχ. *λάμπω* (Πβ. αρχ. ουσ. *λάμπη*, L-S).

Λάμψη, φωτισμός: *«Χριστός ανέστη εκ νεκρών» εν εαυτοίς βοώντες, φωταγωγίας και λαμπάς ηδέως πολεμώντες* Αξαγ., Καρολ. Ε' 1204.

λαμπηδών -όνα η, Διγ. Ζ 3832, Ερμον. Κ 108, Εις Θεοτ. 4.

Το μτγν. ουσ. *λαμπηδών*. Η λ. *λαμπηδόνα* και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Πλατάκη, Κρητολ. 10/11, 1980, 78) κ.π.α. (Βλ. Γενναδ., Λεξ., λ. *λαμπηδόνα* και Andr., Lex.). Τ. *λαμπηδούσα* στην Κάρπαθο (Andr., ό.π.).

Λάμψη, ακτινοβολία: *ουδέν τι φαεινότερον ηλίου λαμπηδόνος* Γλυκά, Στ. Β' 47· *εκ της αίγλης γαρ το άρμα και της λαμπηδόνος τούτου ουκ ηδύνατο σιμώσαι τις* Ερμον. Κ 221· (μεταφ.): *ο Νεκτέναβος ιδόντας την Ολυμπιάδα...και την λαμπηδόνα του προσώπου της* Διήγ. Αλ. V 25.

λάμπημα το· *λ ά μ β η μ α.*

Από το *λάμπω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. *λάμβημα* κατά δήθεν εξαρχαϊσμό.

Λάμψη· φωτεινότητα: *το λάμβημά του οχ το πρόσωπό του έλαμπε στο φως οχ τον ήλιο* Εβρ. ελεγ. 172.

λαμπησία, Συναδ., Χρον. 32, εσφαλμ. ανάγν. αντί *λιμπισία*· διορθώσ. κατά το χφ. (φ. 22v *λημπησία*). — Βλ. και ά. *λιμπισία*.

λαμπρά, επίρρ.

Από το επίθ. *λαμπρός*. Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Αρχοντικά, μεγαλόπρεπα: *λαμπρά τους υποδέχονται, αξίας μεγάλας κάμνουν* Φλώρ. 1835· *Οι βάγιες δέ μετά σπουδής το βρέφος ανατρέφουν ευγενικά, πανέμορφα, λαμπρά, χαριτωμένα* Ιμπ. 68. **2**) Ωραία, με κομψότητα και πολυτέλεια, περίτεχνα: *χρυσοκόκκινην εφόρει τζουκανίαν· λαμπρά* (έκδ. *λεμπρά*· διορθώσ.) *εις την γην εκρέμετον, λαμπροχρωματισμένη* (χφ. *λαμπρά χροιματισμένη*· διόρθ. Lamb.) Λίβ. Esc. 2152· *τον ναόν ιστρόρησεν ωραιότατα και λαμπρά* Ιστ. πατρ. 169^{19}. **3**) (Προκ. για λόγια) ξεκάθαρα, με σαφήνεια: *'Ακου, πώς το λέγει ο Παύλος λαμπρά, καθώς λέγει...* Πηγά, Χρυσοπ. 140 (43).

λαμπράδα η· *λ α μ π υ ρ ά δ α,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 418.

Από το επίθ. *λαμπρός* και την κατάλ. *-άδα*. Ο τ. από επίδρ. του *λαμπυρίζω*. Η λ. και σήμ.

Λάμψη: *Τη λαμπυράδα της φωτιάς ορέχτηκα κ' εθώρου* αυτ. Β' 531· *πολύ σκοτίδιν ήτονε και μόνο τω σπαθιώ ντως τη λαμπυράδα εβλέπαμε κι' όχι το πρόσωπό τως* αυτ. Α' 622.

λαμπραίνω.

Από το επίθ. *λαμπρός* και την κατάλ. *-αίνω*.

Α' (Μτβ.) προσδίδω αίγλη, κοσμώ, εξυψώνω: *Της υψηλότης σου ερθομός την χώρα μας υψώνει, τιμές και δόξες και χαρές περίσσες τση ανασώνει· λαμπραίνει αναγαλιά τηνε κι' όλη τηνε στολίζει* Ροδολ. Ε' [23]. **Β'** (Αμτβ.) γίνομαι καθαρός, αστραφτερός, λάμπω: *το χρυσάφι στην φωτιάν λαμπραίνει κι' ομορφίζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [951].

λαμπράτος, επίθ., Λέοντ., Αιν. ΙΙ 46 (έκδ. *λαμπράτραις*· διορθώσ.).

Από το επίθ. *λαμπρός* και την κατάλ. -*άτος*.

Λαμπερός· που εκπέμπει λαμπρό φως: *Αι λαμπάδες αι λαμπράται,* *αυτού* (ενν. *του κληρονόμου*) *(είναι) ευφημία* *και τα έτη της βασιλειάς του* Χρησμ. Ι 346.

λαμπράτρος. *λαμπράτρες,* Λέοντ. Αιν. ΙΙ 46, εσφαλμ. γρ. αντί *λαμπράτες*· διορθώσ.

λαμπρίδα η, βλ. *λαμπυρίδα.*

λαμπρίζω, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε′ [1065]. — Βλ. και ά. *λαμπρύνω,* μτχ. *λαμπρυσμένος.*

Από το επίθ. *λαμπρός.* Α. *λαμπρίζομαι* τον 5. αι. (L-S). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β′, λ. *λαμπρίζει* και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λαμπράζω*).

Φωτίζω, λάμπω: *απάνου τσ' ουρανούς, φως είσαι* (ενν. *Αρτέμιδά μου*) *και λαμπρίζεις* *κι' απ' όλα τ' άστρα τα λαμπρά, περσότερον φωτίζεις* αυτ. Δ′ [1127]· (μεταφ.) *Ως το χρυσάφι στην φωτιάν λαμπραίνει κι' ομορφίζει,* *έτσι κ' η πίστις πάντα της στους πόνους της λαμπρίζει* αυτ. Γ′ [952].

λαμπρικός. *λαμπρικότατη,* Λίβ. Esc. 2140 χφ., εσφαλμ. γρ. πιθ. αντί *λαμπροκόκκινη.* Βλ. Λίβ. Esc. 2140 και Λιβ. P 1764.

λαμπροαρματωμένος, μτχ. επίθ., Ιμπ. 102.

Από το επίθ. *λαμπρός* και τη μτχ. παρκ. του *αρματώνω.*

Αρματωμένος με ωραία, λαμπρά άρματα: *άνθρωπον καβαλάρην,* *αγγελουσουσουμίαστον, λαμπροαρματωμένον* αυτ. 406.

λαμπροενδεδυμένος, μτχ. επιθ.

Από το επίθ. *λαμπρός* και τη μτχ. παρκ. του *ενδύω.*

Ντυμένος λαμπρά, με τα «καλά» του ρούχα: *μικροί μεγάλοι άπαντες...* *...να σταθούν τιμητικά λαμπροενδεδυμένοι* Ριμ. Βελ. 863.

λαμπροένδοξος, επίθ.

Από τα επίθ. *λαμπρός* και *ένδοξος.*

Που έχει λαμπρή φήμη και δόξα· (εδώ ο υπερθ. βαθμός ως τιμητική προσηγορία): *Το λαμπροενδοξότατον κουμούνιν Βενετίας* *και ο μεγαλοευγενέστατος Δούκας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1238.

λαμπροκαλαμόστυλον το.

Από το επίθ. *λαμπρός* και το ουσ. *καλαμόστυλον.*

Στύλος λαμπρός, ωραίος και λεπτός σαν καλάμι: *τα λαμπροκαλαμόστυλα, ορθομαρμάρωσίς τε* (παραλ. 2 στ.) *λαμπράν είχαν την σύνθεση* Βέλθ. 476.

λαμπροκάρκαλλον το.

Από το επίθ. *λαμπρός* και το ουσ. *κάρκαλλον* ‹ *καράκαλλον* με συγκοπή του *α* (Βλ. Κουκ., Αθ. 35, 1923, 191-3).

Φόρεμα λαμπρό, πολυτελές: *Το καρκάλλιν το λαμπρόν το μεμαργαρωμένον* (παραλ. 1 στ.) *το χάριν έχον, αν τμηθή, σάρκα...* (παραλ. 1 στ.) *...αν το φορέσει,* *τούτο το λαμπροκάρκαλλον εύρη την θεραπείαν* Καλλίμ. 1561.

λαμπροκεχαρισμένος. *λαμπροκεχαρισμένα,* Διήγ. Βελ. 518, εσφαλμ. γρ. αντί *χρυσιολελαμπρυσμένα.* Βλ. Διήγ. Βελ. (Cant.) 497.

λαμπροκόκκινος επίθ., Λίβ. Esc. 2140 (έκδ. *λαμπρικότατη*· διορθώσ.).

Από τα επίθ. *λαμπρός* και *κόκκινος.* Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που έχει χρώμα κόκκινο λαμπερό: *εξοπλίσθην ένδυσιν πολλά εξηρημένην,* *κόκκινον λαμπροκόκκινον μετά λιθομαργάρων* Λίβ. P 1764.

λαμπροκοσμημένος, μτχ. επίθ., Διήγ. Βελ. Neap. 309.

Από το επίρρ. *λαμπρά* και τη μτχ. παρκ. του *κοσμώ.*

Λαμπροστολισμένος· ντυμένος με πολυτελή, καταστόλιστη φορεσιά, με την «καλή» του στολή (Για τη σημασ. πβ. Κουκ., ΒΒΠ B^2 631-3): *ο Βελισσάριος μετά μεγάλης δόξης,* *μετά μεγάλης παρρησιάς και λαμπροκοσμημένος* Διήγ. Βελ. 289.

λαμπρομάτης, επίθ.

Από το επίθ. *λαμπρός* και το ουσ. *μάτι.*

Το θηλ. ως ουσ.=που έχει λαμπερά, σπινθηροβόλα μάτια: *έλαμπεν* (ενν. *η κόρη*) *ως ήλιος σ' όλες τες λαμπρομάτες* Διγ. Ζ 69.

λαμπρόμορφος, επίθ.

Από το επίθ. *λαμπρός* και το ουσ. *μορφή.*

Που έχει λαμπρή μορφή, λαμπρός: *φώτα και φως λαμπρόμορφον αυγάς παρέχον έσω* Βέλθ. 335.

λαμπροπουκαμισάτος, επίθ.

Από τα επίθ. *λαμπρός* και *πουκαμισάτος.*

Ντυμένος με πολυτελές πουκάμισο: *καβάδιν είχεν στούπινον τσανταλοφερεμένον* (παραλ. 1 στ.) *και τώρα, βλέπεις, γέγονεν λαμπροπουκαμισάτος* Προδρ. IV 120 χφ. g, κριτ. υπ.

λαμπρός, επίθ., Προδρ. Ι 3, ΙΙΙ 414, Καλλίμ. 203, Ασσίζ. 222^{28}, 473^{16}, Διγ. Ζ 1821, Βέλθ. 256, 479, 1160, Χρον. Μορ. Η 1110, 6133, 8795, Αχιλλ. Ν 33, 60, 216, Ιμπ. 36, 384, 751, Λίβ. Esc. 797, Χρον. Τόκκων 235, Μαχ. 36^{11}, 64^{15}, 112^{11}, 432^{36}, Κορων., Μπούας 9, 23, Κυπρ. ερωτ. 19^{2}, 48^{5}, 104^{27}, 105^{2}, Ερωφ. Γ′ 245, Ιστ. Βλαχ. 1649, 1651, Διγ. Ανδρ. 375^{15}, 410^{18}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 371^{1}, κ.π.α.· υπερθ. *λαμπροτάτος,* Παρασπ., Βάρν. C 344· *λ α μ π υ ρ ό ς* Ερωφ. Αφ. 1, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 309, Γ′ 649, Δ′ 1373, Ε′ 1241, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ′ 168· *λ α π ρ ό ς,* Προδρ. ΙΙΙ 347 χφ. C, κριτ. υπ., Μαχ. 192^{21}, Βουστρ. 468, Αλφ. (Mor.) ΙΙ 32, κ.α.

Το αρχ. επίθ. *λ α μ π ρ ό ς.* Ο υπερθ. βαθμός *λαμπροτάτος* από μετρ. αν. Ο τ. *λαμπυρός* με επίδρ. του *λαμπυρίζω* ή λιγότερο πιθ. από την ανάπτυξη ι μεταξύ των συμφώνων *π* και *ρ* (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 594, λ. *λαμπιρός*· πβ. όμως Αλεξ. Στ., Μνήμη Κουρμούλη, σ. ανατ. 3 και Ελλην. 33, 1981, 457)· απ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ′, λ. *λαbιρό άστρο*). Ο τ. *λαπρός* με παρασιώπηση του *μ* (Βλ. Παντ., B-NJ 6, 1927/28, 420). Η λ. και σήμ.

1α) (Προκ. για τον ήλιο, τα άστρα κ.τ.ό.) λαμπερός, ακτινοβόλος: Ερωφ. Γ′ 182, Πανώρ. Β′ 488, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [1128]· *Την νύκταν κατασταίνεται το νέφος σαν*

κολόνα είχεν ακτίνες λαμπυρές, το φέγγος ησβολώνα Χούμνου, Κοσμογ. 2472· **β**) πολύ φωτεινός, αστραφτερός: Ήλιε το φως σου σήμερο του κόσμου μη χαρίσεις, μηδέ με κύκλο λαμπυρό τον ουρανό γυρίσεις Πανώρ. Β′ 430· η λαμπυρή αστραπή Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [1092]· (μεταφ.) Εκ της σελήνης έπεσεν εκείνη τας αγκάλας και το λαμπρόν της μερτικόν απέσπασεν και απήρεν Βέλθ. 681· έχει το τραγούδι σου χάρη απ' ακτίνα δίδει, της αγνωσιάς αν έστεκε στο πλια βαθύ σκοτίδι κ' εσένα λαμπυρότατον αφήνει 'ς πάσα τόπο Ροδολ. Τοις αναγν. Β′ [111]· το κάλλος το λαμπρόν της κόρης Φλωρ. 1059. **2**) (Προκ. για ημέρα) ολόφωτος· χαρούμενος· πολυπόθητος· ξεχωριστός: Τη μέρα τη λαμπρά και τον καθάριον ήλιο Ερωφ. Ιντ. α′ 9· μέρα καλορίζικη, μέρα χαριτωμένη, πλιά φωτερή και πλια λαμπρή και πλια πεθυμισμένη Κατζ. Δ′ 174· Ήρθεν η μέρα η λαμπυρή,... κ' εκάθισε ο Ρωτόκριτος εις το θρονί κι' ορίζει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1503· εκφρ. λαμπρά ημέρα βλ. ά. ημέρα 5 Έκφρ. γ. **3**) (Με τα ουσ. φλόγα και φωτιά) φλογισμένος, δυνατός, λαμπαδιασμένος: φλόγαν λαμπράν ανάψαι Φλώρ. 445· η λαμπυρή φωτιά, που 'φεγγε σαν ημέρα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 169. **4**) (Μεταφ.) (προκ. για το μυστήριο του βαπτίσματος) που έχει ιερή μεγαλοπρέπεια· εξαγνιστικός: του λαμπρού βαπτίσματος γέγονα εν μεθέξει Διγ. Ζ 2685. **5**) Πολυτελής, αστραφτερός, ωραίος: κασσίδι λαμπυρότατο Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ 421· κιβώτιον λαμπρότατον αργυροχρυσωμένον Διγ. Α 4238· Ήτον το τρικλινόκτισμα από ζαφείρου λίθων, λίθων μεγάλων και λαμπρών, τεχνολατομημένων Βέλθ. 329· ευμορφότατον άλογον με σέλαν λαμπράν Διγ. Άνδρ. 360[36]. **6**) (Προκ. για σαγίτες, άρματα, κ.λ.π.) γυαλιστερός, αστραφτερός, ωραίος: τες λαμπρές σαγίτες Αχέλ. 1532· τα λαμπυρά σπαθιά Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ 1789· στ' άρματα τούτα τα λαμπρά Φουρτουν. (Vinc.) Ε 370· (μεταφ.): τα μυστήρια της πίστεως αυτών αληθινά,..καθαρά και λαμπρότερα υπέρ το χρυσάφι Ιστ. πατρ. 93[17]. **7**) Εξαιρετικός· γενναίος· καλά εξοπλισμένος, εντυπωσιακός σε εμφάνιση: Φουσσάτα ήλθασιν λαμπρά απ' όλα τα ρηγάτα Χρον. Μορ. Η 6200· λαός λαμπρός μου εφάνη Χρον. Μορ. Η 6932· καράβιν είχε εξαίρετον, μέγα, λαμπρόν υπήρχε Χρον. Μορ. Η 1303. **8**) (Προκ. για κτίσμα) ωραιοκτισμένος με πολύτιμα υλικά, περίτεχνος, ισχυρός: έκτισεν οσπίτιον πολλά εύμορφον και λαμπρόν Διγ. Άνδρ. 398[23]· ετελείωσαν και εκείνην την λαμπράν μαρμάρωσιν..,εχρύσωσε και τα κολλίσματα των μαρμάρων και τα κεφαλοκόλονα και όλον τον στολισμόν Διήγ. Αγ. Σοφ. 155[25]· Σ' αυτόν το κάστρον το λαμπρόν (ενν. το χρυσόκαστρον) Καλλίμ. 911· εσώσαν εις τα Γιάννινα, εις το λαμπρόν το κάστρον Χρον. Μορ. Η 8795. **9**) Θαυμαστός, λαμπροστολισμένος: η εικόνα της υπεραγίας Θεοτόκου...ωραιοτάτη και λαμπρή Ιστ. πατρ. 203[17]. **10α**) Ένδοξος, ξακουστός, περίφημος: Χαρίσματα μου εχάρισεν διά το λαμπρόν Κουμμούνιν Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1276· θρηνώ σε, Πόλη μου λαμπρά Ιστ. Βλαχ. 2399· τσι στέλλω (ενν. τους στίχους) εις το λαμπυρόν όνομα το δικό σου Τζάνε, Κρ. πόλ. 144[9]· Προδρ. III 414, Ερμον. Α′ 309, Αχιλλ. Ν 50· (μεταφ.) φανερός· ένδοξος: Αχιλλ. Ο 140· Γλυκά Αναγ. 272· έκφρ. λαμπροτάτον άκουσμα=εξαιρετική φήμη: λαμπροτάτον άκουσμα να 'χει το όνομά μου Αργυρ., Βάρν. Κ 347. —Βλ. ά. άκουσμα(ν) 3· **β**) (στο θετ. και υπερθετ. βαθμό ως προσφών. και τιμητική προσηγορία): Ήλιε... λαμπρότατε Διγ. Ζ 410· την λαμπροτάτην αυθεντιάν (ενν. την Βενετία) Κορων., Μπούας 82· (συνεκδ.): Δέσποτα, ίσως υψηλή λαμπρά σου επαρχία ακούσει και την της εμής γνώμης μετ' ησυχία Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 909. **11**) Γενναιόδωρος, πλουσιοπάροχος· φανερός: Τι σοι προσοίσω, δέσποτα, δέσποτα στεφηφόρε, ανταμοιβήν... εξισωμένην προς τας σας λαμπράς ευεργεσίας Προδρ. Ι 3· πάντες επαγάλλονται μεγάλων δωρημάτων εκ των χαρίτων των λαμπρών του σου γενναίου κράτους Προδρ. III 430 α χφφ. CSA, κριτ. υπ.· (μεταφ.) **α**) πλούσιος, ευχάριστος: Φαιδρόν, λαμπρόν το άριστον Φλώρ. 350· τα φαγητά, τους χορούς εκείνους, τα λαβούτα, τες λύρες! Αφόντις δέ έφαγαν

και έπιαν και εχόρτασαν...εκείνους οπού εκαθόντον εις την λαμπράν εκείνην τράπεζαν... Διγ. Ανδρ. 336[30]· **β**) χαρμόσυνος, ευχάριστος: χαράν και κάλεσμα λαμπρόν Χρον. Μορ. Η 6013· τα συγχαρίκια τα λαμπρά Αχιλλ. Ν 665· (ευχετικά): «...πολλά τα έτη και λαμπρά, πάσης φροντίδος έξω!» Τούτον (ενν. τον Λίβιστρον) ανευφημίσασιν Λίβ. Esc. 4330. **12α**) (Προκ. για άνθρωπο) εξαιρετικός· που αστράφτει, ακτινοβολεί από ομορφιά: γυναίκαν είχεν έμορφην, λαμπρότερον κορίτσιν Πόλ. Τρωάδ. 525· **β**) (προκ. για άλογο): ωραίο, δυνατό: Την κόρην τοτ' εκάθισεν επί λαμπρού αλόγου Διγ. Α 2232· Ήτον λαμπρός ο μαύρος του κ' έφεγγεν ως φεγγάρι Διγ. (Trapp) Esc. 837. **13**) Λευκός, ωραίος: Περιστερά εφάνηκεν λαμπρά στην εκκλησίαν Αχέλ. 2328· το λαμπυρό σου χέρι Φαλιέρ. Ιστ.[2] 445· Λαμπρόν, χιονοκρυστάλλινον ήτο το πρόσωπόν της Διγ. Ζ 130. **14**) (Προκ. για δάκρυα) καθαρός, διάφανος, λαμπερός: σα ριγουλάκι λαμπυρόν, εδέτσι εκατεβαίνα (ενν. τα δάκρυα) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1074. **15**) Εκφρ. Λαμπρά ή Λαμπρή Κυριακή=η Λαμπρή, το Πάσχα: την Λαμπρήν την Κυριακήν στην εκκλησιάν αν πάγω, όλους χωρεί η εκκλησιά κ' εμέν ουδέν εχώρει Προδρ. IV 263· Χρον. Τόκκων 235.

Το θηλ. του επιθ. Λαμπρά ή Λαμπρή ως ουσ. (ενίοτε και με το επίθ. αγία) η Λαμπρή, το Πάσχα: ήλθε η Λαμπρά, το Πάσχα, π' όλοι τρώσιν Τζάνε, Κρ. πόλ. 455[21]· μια Λαμπρή, μια Κυριακή τάχα λυπήθηκέ τον (ενν. το Γάδαρο), ...έλυσε κι' άφησέ τον Γαδ. διήγ. 25· μην ψηφάς εσύ ποτέ αυτές τι θα φάσι (ενν. οι γυναίκες) (παραλ. 4 στ.)...τες Λαμπρές και εορτές καλύτερα και πλήσια, διατί είν' ημέρες και (οι) εορτές, δεν είναι όλες ίσια Δεφ., Λόγ. 317· την ημέραν της αγίας Λαμπράς...όταν ψάλλουν την αγίαν Ανάστασιν Νομοκ. 387[16].

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. (Για τη χρ. βλ. Βαγιακ., Αφ. Τριαντ. 69, 70)=**1**) Ακτινοβολία, λαμπρότητα, ομορφιά: Καλλίμ. 868· της δέ Φουσκίνας τα λαμπρά τις να τα ανιστορήσει; Αχιλλ. Ν 726. **2**) Τα επίγεια αγαθά: τα λαμπρά του κόσμου Σπαν. Α 138. **3**) Δόξα, τιμή: τις ευγενής ρωμογενής πάσχει, δι' αυτό ηρνήθην γην την αυτού και τα λαμπρά και το κενόδοξόν του Βέλθ. 358. **4**) Φωτιά: εκάτσαν τον εις τον λαμπρόν και εκάψαν τον Βουστρ. 468· αφόν διαβάσεις τούτον μου το χαρτίν,... εις του λαμπρού την γλώσσαν να το δώσεις Κυπρ. ερωτ. 104[75]· επήραν (ενν. οι Βούργαροι) λαμπρόν μετά τους και εκάψαν τα β′ μάγγανα Μαχ. 484[13]· (μεταφ.) **α**) ήλπιζα να 'χω θησαυρόν κ' εγώ έχω λαμπρόν μέγα Κομν., Διδασκ. Ι 23· **β**) καημός, βάσανο: στον θάνατον μ' εφέραν τα λαμπρά μου Κυπρ. ερωτ. 58[3]· λευτέρωσ' με, κυρά μου, αχ τα λαμπρά και πάθη τά διαβάζω Κυπρ. ερωτ. 21[11]· (σε μεταφ.): Εμίσεψα 'χ την Κύπρον για να σβήσει τ' αφτούμενον λαμπρόν που μ' εμπυρίζει Κυπρ. ερωτ. 64[2]· **Φρ. α**) βάνω ή βάλλω λαμπρόν= βλ. ά. βάνω (Ι) Α′ 22α· πβ. και βάλλω 5· **β**) ρίπτω λαμπρόν=βάζω φωτιά: ερρίψαν λαμπρόν και απού 'βαλεν το (έκδ. τον· πιθ. εσφαλμ. γρ. κατά παραδρομή) λαμπρόν ήτο ο Τζάκος ο Χίμης Βουστρ. 441. **5**) Βολή πυροβόλου, κανονιοβολισμός: στήνουν λουμπάρδες δυνατές κ' εδιώκαν το κουντρέστον (παραλ. 2 στ.). Αξαπολούσιν τα λαμπρά, ανακωχιά εγίνην Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 767· Κτυπούνται τότες στα λαμπρά, το ένα μέρος κι' άλλο πολέμους κάμνουν δυνατούς Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 691· **έκφρ.** λαμπρόν ελληνικόν=το υγρό πυρ (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β′ 630 και για το πράγμα Παπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ. ΙΑ′ 469): Εις την συντροφίαν του πρίντζη είχαν έναν βοτάνιν, τό κράζουν λαμπρόν ελληνικόν, και μ' εκείνον εποίκαν μεγάλην ζημίαν των κατέργων Μαχ. 360[11]. **6**) Κεραυνός (Για τη σημασ. βλ. Σακ., Κυπρ. Β′ 630 και Βαγιακ., ό.π. 70): Εις την Κρήτην έπεσεν λαμπρό και εκάψεν το σπίτιν του Μισέρ Μάρκου Βενερίου και άλλες γ′ αυλάδες Βουστρ. 529.

λαμπρόσκολα τα, βλ. λαμπρόσχολα.

λαμπρόσχολα τα· *λ α μ π ρ ό σ κ ο λ α.*

Από τα ουσ. *Λαμπρή* και *σχόλη*. Ο τ. και σήμ. (Πρωίας Λεξ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Οι γιορτάσιμες μέρες του Πάσχα, η διακαινήσιμος εβδομάδα (Βλ. Μέγας, ΕΛΑ 5, 1945/49, 49): *'Ητονε τα λαμπρόσκολα όταν στον τόπο φτάνου* (ενν. *τα μπεργαντιά*) Τζάνε, Κρ. πόλ. 347[25].

λαμπρότης η, Φλώρ. 495, Λίβ. P 492, 2170, Λίβ. Sc. 1983, Διγ. 'Ανδρ. 375[9]· *λ α μ π ρ ό τ η* Κορων., Μπούας 152· *λ α μ π ρ ό τ η τ α* Λίβ. Sc. 2134, Esc. 3172· *λ α μ π υ ρ ό τ η.*

Το αρχ. ουσ. *λαμπρότης*. Ο τ. *λαμπρότητα* στο Βλάχ. και σήμ. Για τον τ. *λαμπυρότη* πβ. τον τ. *λαμπυρός* του επιθ. *λαμπρός* (Βλ. ετυμολ. του ά.).

1) Λάμψη, ακτινοβολία: *την λαμπρότην των αστρών* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 6· *τη λαμπυρότη την πολλήν απὄχει* (ενν. *το φεγγάρι*) *να του σβήσου* (ενν. *τα νέφη*) Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 114· *σαν την λαμπρότην τσ' αστραπής* Αχέλ. 1337· *την του χρυσού λαμπρότηταν* Καλλίμ. 1141· *το κάλλος της ενίκα την λαμπρότητα του ηλίου* Διγ. 'Ανδρ. 386[15]· (μεταφ.) λάμψη, ομορφιά: *ας ίδω την λαμπρότηταν της ηλιογεννημένης* Φλώρ. 1548· *των ανθών λαμπρότης* Διγ. Z 2751. **2**) Πολυτέλεια, λάμψη, μεγαλοπρέπεια, επιβλητικότητα: *το μήκος, την λαμπρότηταν, την εκ του κάλλους χάριν* (ενν. *του λουτρού*) Καλλίμ. 296· *άλλην* (ενν. *τράπεζαν*) *με την λαμπρότηταν, άλλην με των χαρίτων. Λίθινα σκεύη παρ' αυτής των πολυτίμων λίθων* Καλλίμ. 392· *πώς εύρεν τας πολυτελείς λαμπρότητας εκείνας* (ενν. *του δρακοντόκαστρου*) Καλλίμ. 1424. **3**) Μεταφ. **α**) αίγλη, δόξα, μεγαλείο, πλούτος: *αρνούμαι και το γένος μου και την λαμπρότητάν μου* Αχιλλ. N 1030· *ήλθαμεν εις την χώραν του και εις την λαμπρότητάν του* Λίβ. Esc. 3315· *βασιλέων το καύχημα, ευγενών η λαμπρότης* (ενν. *ο Διγενής Ακρίτης*) Διγ. (Trapp) Gr. 3621· *πληγή ωσάν είν' ετούτη, να σε ρίξει κι' ό,τι λαμπρότητα έχεις* (ενν. *Πόλις εσύ*) *να σου γλυώσει* Ροδολ. Πρόλ. Μέλλ. [11]· **β**) (θεία αίγλη): *οσίων αγαλλίαμα και ασκητών λαμπρότης* (ενν. *συ Θεοτόκε*) Εις Θεοτ. 9· *της λαμπρότητος αυτού* (ενν. *του Χριστού*) *ξένους να μας ποιήσει* Πλουσιάδ., Θρ. Θεοτ. 147. **4**) (Ως τιμητική προσηγορία): *κατηξιώθη να γένει πενθερός τοιούτου αυθεντός ωσάν είναι η λαμπρότης σου* Ματθ. Μυρ., Αχ. 375· *αποκοτώ και πέμπω το* (ενν. *το ποίημα*) *σημάδι τση πολλής μου ευλάβειας* (έκδ. *ευλαβείας*· διορθώσ.) *και ταπείνωσης... απού έχω κ' είχα...εις τη λαμπρότητά σου* Ροδολ. Αφ. [33].

λαμπρότητα η, βλ. *λαμπρότης.*

λαμπροφορία η.

Από το *λαμπροφορώ*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Το να φορά κάπ. λαμπρά, πολυτελή ενδύματα: *ουκ ενετράφη έτερος ανατροφήν τοιαύτην, βασιλικήν, ευγενικήν, μετά λαμπροφορίας* Βυζ. Ιλιάδ., 1148.

λαμπροφόρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *λαμπροφόρος* (Lampe, Lex.). Το θηλ. του επιθ. *λαμπροφόρα* (η) ως επίθ. και ως ουσ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Κυριακ., Λαογρ. 11, 1934/37, 669).

Ντυμένος με άσπρα λαμπρά ρούχα· που έχει λαμπρή, φωτεινή εμφάνιση: *εφάνη ένας ευνούχος ασπροφόρος και λαμπρός ώσπερ τον ήλιον,.. ο δέ λαμπροφόρος εκείνος είπεν* Διήγ.

Αγ. Σοφ. 153[22]· *απ' αυτήν* (ενν. *την περηφανία*) *εξέπεσε Σατάν ο εωσφόρος κ' εγίνη σκοτεινόμορφος οπού 'τον λαμπροφόρος* Ιστ. Βλαχ. 1604.

λαμπροφορώ, Βέλθ. 223, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 1395, Διήγ. Βελ. 502, Ντελλαπ. Ερωτήμ. 1807, Ιμπ. 289.

Από το επίθ. *λαμπροφόρος*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. *λαμπροφορέω*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' (Μτβ.) διακοσμώ με πολυτέλεια: *ορδινιάζαμεν να λαμπροφορήσομεν τον θρόνον του αρχιερέως μας* Χίκα, Μονωδ. 164. **Β'** (Αμτβ.) φορώ γιορτινά, πολυτελή ή άσπρα λαμπρά ενδύματα: *ορίζει ο μέγας βασιλεύς...* (παραλ. 1 στ.) *να μαζωθούν οι άρχοντες,... ... να σταθούν τιμητικά και να λαμπροφορέσουν* Διήγ. Βελ. 494· *ας εγδυθεί τα πενθικά, τώρα ας λαμπροφορέσει* (ενν. *η Παναγία*) Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 665· *χθες ελαμπροφόρει* (ενν. *το πτωχόν μας γένος*) *διατί είχε την ευκοσμίαν του και σήμερον μελανοφορεί* Χίκα, Μονωδ. 36-7· (μεταφ.) *Μια Πέμπτη λοιπόν ξημέρωμα που ήλιος λαμπροφόρα* Μαρκάδ. 665.

Η μτχ. ενεστ. *λαμπροφορούσα* ως επίθ.=λαμπερή, φωτεινή: *Αστεροστόλιστοι ουρανοί, λαμπροφορούσα ημέρα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 142[5].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=που φορά άσπρα, λαμπρά φορέματα: *Εσίμωσαν προς το μνημείον* (ενν. *του Χριστού*), *βλέπουσιν νεανίσκον ...καθήμενον και λαμπροφορεμένον* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 586.

λαμπροφωτεινός, επίθ.

Από τα επίθ. *λαμπρός* και *φωτεινός*.

Λαμπρός και φωτεινός (εδώ ως επίθ. της Παναγίας): *Φέγγος ηλίου νοητού λαμπροφωτεινοτέρα* Αλφ. (Μπουμπ.) IV 41.

λαμπροχάριτες οι, Αχιλλ. N 792, Βυζ. Ιλιάδ. 1151.

Από το επίθ. *λαμπρός* και το ουσ. *χάριτες*.

Εξαιρετικές, λαμπρές χάρες: *Πώς ουκ αισθάνομαι, καλέ* (ενν. *Βέλθανδρε*), *τας λαμπροχάριτάς σου* Βέλθ. 1175.

λαμπροχαριτωμένα, επίρρ.

Από τα επιρρ. *λαμπρά* και *χαριτωμένα*.

Με λαμπρότητα και χάρη, αρχοντικά: *Οι βάγιες δέ μετά σπουδής το βρέφος ανατρέφουν ευγενικά, πανέμορφα, λαμπροχαριτωμένα* Ιμπ. 68 κριτ. υπ.

λαμπροχρωματισμένος, μτχ. επίθ., Λίβ. P 1771, Λίβ. N 1892.

Από το επίρρ. *λαμπρά* και τη μτχ. παρκ. του *χρωματίζω*.

Που έχει λαμπερά (έντονα) χρώματα: *εφόρει σουκανία μακρέα, εις γην εσύρετον λαμπροχρωματισμένη* Λίβ. Sc. 1074.

λαμπρύνω, Διγ. Z 1376, Λίβ. (Lamb.) N 506, Σκλέντζα, Ποιήμ. 4[4]· μτχ. παρκ. *λ α μ π ρ υ σ μ έ ν ο ς* Ευγέν. 70, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [30, 131], Χριστ. διδασκ. 464· *λ ε λ α μ π ρ υ σ μ έ ν ο ς,* Παρασπ., Βάρν. C 67, Αργυρ., Βάρν. K 70, Ριμ. Βελ. 471.

Το αρχ. *λαμπρύνω*. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Κάνω κ. λαμπρό, διακοσμώ με πολυτέλεια, στολίζω: Διγ. A 3988, Ιστ. πατρ. 197[22], Λίβ. Sc. 3165· *το* (ενν. *περιβόλιν*) *εκόσμησεν ο 'Ερως βασιλεύς,*

τό ελάμπρυνεν ο Πόθος Λίβ. Esc. 619. **2**) Προσδίδω αίγλη, λαμπρότητα, κάνω κ. πασίγνωστο, δοξάζω: Διγ. Ζ 1376. **3**) Φωτίζω, καθοδηγώ: *Τούτη τα μάτια τ' άνοιξε* (ενν. *η Αρετή*) *οπού 'σαν σφαλισμένα· τούτη το νού του ελάμπρυνε με τη δική της γέννα* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 38. **Β'** (Αμτβ.) γίνομαι λαμπρός, φωτεινός: *'Αλλοι φωτιές ανάφτανε κ' ελάμπρυνεν η νύκτα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 360^{20}. **ΙΙ** (Μέσ.) φωτίζομαι: *από πάσαν αρετήν μόνή 'σαι στολισμένη* (ενν. *συ η Παναγία*)· *ως ουρανός κατάστερος είσαι λελαμπρυσμένη* Διακρούσ. Πένθος 198.

Οι μτχ. παρκ. *λαμπρυσμένος* και *λελαμπρυσμένος* ως επίθ.=**1**) λαμπερός, φωτεινός, αστραφτερός: *ο λαμπρυσμένος ήλιος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [70]· *λελαμπρυσμένη νύκταν* Αχιλλ. Ο 510· *άρματα λαμπρυσμένα* Ιμπ. 387· *εποίησαν εικόνισμα...* (παραλ. 1 στ.) *από χρυσάφιν έμορφον καλά λελαμπρυσμένον* Πόλ. Τρωάδ. 782· (μεταφ.): *πρόσωπον λαμπρυσμένον* Ιμπ. (Legr.) 834. **2**) (Μεταφ.): *διαπρεπής, ένδοξος, ξακουσμένος*: *άρχοντες τοπαρχεύοντες,... συστρατιώται ευγενείς, άνδρες λελαμπρυσμένοι* Ριμ. Βελ. 699. **3**) (Προκ. για *πυρ* και *φλόγα*) λαμπερός «δυνατός»· *το πυρ το λαμπρυσμένο, οπ' όξω ξέβη με φωνή πολλά φοβερoτάτη* Θησ. Ι' [72^{3}]· *φλόγα λαμπρυσμένη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [397].

λαμπρυσμένα, επίρρ.

Το ουδ. της μτχ. *λαμπρυσμένος* ως επίρρ.

Με λαμπρότητα: *Ορίζει να 'ρθουν οι άρχοντες όλοι εις το παλάτιν τιμητικά, με παρρησιάν, έμορφα, λαμπρυσμένα* Ιμπ. 469.

λαμπρώς, επίρρ., Καλλίμ. 2119.

Το αρχ. επίρρ. *λαμπρώς* (L-S, λ. *λαμπρός*).

1) Με μεγαλοπρέπεια, με πολυτέλεια: *οικέτιδές τε ευπρεπείς λαμπρώς ηγλαϊσμέναι* Διγ. (Trapp) Gr. 1796· *κάλλιον να χρυσώσεις ποτήρια, θυμιατά λαμπρώς να κατορθώσεις* Ιστ. Βλαχ. 1672. **2**) Αξιοπρεπώς: *Η κόρη ταύτ' ως ήκουσεν, άφωνος ισταμένη και ησυχάζουσα λαμπρώς επί πολλάς τας ώρας* Διγ. Ζ 796. **3**) Με εξαιρετική ομορφιά, πολύ ευχάριστα: *το έδαφος τοις άνθεσι λαμπρώς πεποικιλμένον* Διγ. Ζ 2767· *υπομυρίζουν λαμπρώς το στόμαν τους ως μόσχος* Πουλολ. (Τσαβαρή) 161 κριτ. υπ.· *εκεί τ' αηδόνια κιλαδούν, τα χελιδόνια ψάλλουν και ψιττακοί και γερανοί λαμπρώς γαρ μελωδούσι* Διγ. Α 3874.

λαμπτικός, επίθ.

Από το *λάμπω* και την κατάλ. *-τικός*.

Φωτερός, λαμπερός: *φως της ημέρας λαμπτικόν ουκ έχομεν να πάμε* Βυζ. Ιλιάδ. 745.

λαμπυράδα η, βλ. *λαμπράδα*.

λαμπυρίδα η, *λ α μ π ρ ί δ α*.

Από το αρχ. ουσ. *λαμπυρίς* με νεότ. σημασ. Ο τ. με επίδρ. του *λαμπρός*.

Η φωτιά, η φλόγα της φωτιάς: *Είς εξ αυτούς εχώρησεν και ανέβη εις τον πύργον και λαμπυρίδες πολεμεί τα κάτεργα να 'λθούσι* Βυζ. Ιλιάδ. 1019· *ανεμοταράχισμα ήπαιρε τας λαμπρίδας, και ένθεν κατεμπύριζεν τα ένδον της Τρωάδος* αυτ. 28.

λαμπυρίζω.

Η λ. στο Θεόφραστο και σήμ.

α) Φέγγω, φωτίζω: *εθώρου στο παραθύρι μου... πότες τση μέρας τ' άξο φως στην τρύπα να προβάλει και ως είδα κ' ελαμπύρισεν* (έκδ. *ελαμπίρισεν*· διορθώσ.),... *σηκώνομαι και ντύνομαι* Φορτουν. (Vinc.) Α' 254· **β**) ακτινοβολώ, λάμπω: *Το πρόσωπό ντου σαν του ηλιού τσ' ακτίνες λαμπυρίζει* Πανώρ. Γ' 45.

λαμπυρότη η, βλ. *λαμπρότης*.

λάμπω, Διγ. (Trapp) Gr. 2662, Διγ. Α 2233, Διγ. Ζ 69, 310, Διγ. (Trapp) Esc. 380, Φλώρ. 34, Ερωτοπ. 222, Λίβ. Sc. 834, Λίβ. Esc. 754, 756, Λίβ. (Lamb.) Ν 626, Πικατ. 436, Κορων., Μπούας 71^{11}, Ιστ. πατρ. 198^{17}, Κυπρ. ερωτ. 106^{4}, Ερωφ. Αφ. 23, Ιστ. Βλαχ. 2447, Διγ. 'Ανδρ. 319^{12}, 384^{14}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 570, Β' 265, 370, Δ' 65, 473, 908, Ε' 1210, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1427], Διγ. Ο 2940, Τζάνε, Κρ. πόλ. 144^{15}, κ.π.α.

Το αρχ. *λάμπω*. Η λ. και σήμ.

Α' Αμτβ. **1α**) Αστράφτω, ακτινοβολώ, λάμπω Διγ. Ο 2955· Ζήν. Πρόλ. 23, Τζάνε, Κρ. πόλ. 110^{19}· (μεταφ.): *όπου δακρύων οχετός και συμφορών νιφάδες εκεί βαθείαν ίδη τις λάμψασαν ευφροσύνην* Γλυκά, Στ. 324· *ν' αναγαλλιάσου οι γειτονιές, να λάμψει το παλάτι που η χώρα είναι για λόγου της δάκρυα, καημούς γεμάτη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 357· *Λοιπόν η αφεντία σου ποτέ θέλεις γεράσει, μα το καλόν οπ' έκαμες δεν θέλει απεράσει· μάλιστα θέλει στέκεται να λάμπει και να φέγγει το πώς εστερεώθηκεν από καλόν αφέντην* Ιστ. Βλαχ. 2183· Ch. pop. 236· Ποίημ. ηθ. 175· **β**) (προκ. για ουράνιο σώμα) φέγγω: Ch. pop. 350, Φλώρ. 635, Χρον. Μορ. Η 3849· **γ**) αστράφτω από υπερβολική λευκότητα: *είχε ανασκουμπωμένα τα χέρια τση κ' ελάμπασι σα να ήταν μαρμαρένια* Κατζ. Α' 292· *Τα χνότα σου μυρίζουσι και τα λινά σου λάμπουν* Απόκοπ.[2] 83· *και με του πόθου τη φιλιά στο παραθύρι σώνει* (ενν. *η λυγερή*)· *έφτασε κι' αποκούμπησε κ' έλαψε σαν το χιόνι* Ριμ. κόρ. 621. **2**) (Ως τριτοπρόσ. ή με υποκ. τις λ. *φως, ημέρα*) ξημερώνει: *τη θ' Απριλίου φως ημίν έλλαψεν τη αγίᾳ και μεγάλη Κυριακή του Πάσχα* Μαχ. 200^{27}· *επί της αυρίου το πρωί, ως έλαμψεν η ημέρα* Χρον. Μορ. Η 2320. **3**) Φανερώνομαι, αποκαλύπτομαι: *Ο κύριος από τη Σινά ήρθεν,...έλαψε από το όρος του Παράν και ήρθεν από μυριάδες άγιους· από τη δεξιά του στια νόμο αυτωνών* Πεντ. Δευτ. XXXIII 2. **4**) Ενισχύομαι: *έκατσεν με δύναμη το δοξάρι του και έλαψαν οι βραχίονες των χεριών του από χέρια δυνατού του Ιαακώβ* Πεντ. Γέν. XLIX 24. **Φρ.** *λάμπει καιρός*=παρουσιάζεται κάποια ευκαιρία: *Ιδού καιρός γλυκύτατος τῳ Καλλιμάχῳ λάμπει και συμπαθείας τυχικής μικρόν απολαμβάνει* Καλλίμ. 1848. **Β'** (Μτβ.) **α**) Φωτίζω, θερμαίνω: *ήλιε, λάμψε τους, να ζήσουν εις τον κόσμον, και ας έχουν τες ακτίνες σου διά παρηγόρημάν τους* Λίβ. Esc. 4069· **β**) (προκ. για τον ήλιο με αντικ. τη λ. *ακτίνα*) κάνω κ. ν' ακτινοβολεί, να θερμαίνει: *Μάλιστα δέ ωσάν έλαμπεν ο ήλιος τας ακτίνας, επύρωνεν το χρυσίον και εκτύπαν εις τας όψεις των ανθρώπων* Διγ. 'Ανδρ. 399^{2}· *μάλλον δέ, όταν ήλιος έλαμπε τας ακτίνας, πυρωδεστάτην την αυγήν έπεμπε το χρυσίον, τας όψεις πάντων των εκεί έτερπε τυγχανόντων* Διγ. Ζ 3834.

λάμψις -ψη η, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 239, 256, 258, Γεωργηλ., Βελ. 396, Ρίμ. θαν. 81, Ερωφ. Δ' 359, Κατζ. Α' 137, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 259, Β' 612, Γ' 201, Ε' 413, 1242, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [931], Ζήν. πρόλ. 18, Τζάνε, Κρ. πόλ. 144^{29}, 166^{15}, 208^{16}, 292^{1}, 298^{18}, 333^{7}· *λ ά ψ η,* Πεντ. Αρ. XXVII 20, Ερωφ. Γ' 248, 256, Ε' 38, 518· πληθ. *έ λ α ψ ε ς,* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 438.

Το μτγν. ουσ. *λάμψις*. Η λ. και σήμ.

α) Ακτινοβολία, λάμψη, δυνατό φως: *το πουρνόν, απήν φανεί η λάμψις του ηλίου* Φλώρ. 628· *τη λάμψη και το φως όμορφω αστέρω χίλιω* Ερωφ. Ιντ. α', 10· *Κείνη η φωτιά που μου 'φεγγε πλιο λάμψη δε μου δίδει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 761· *οι μέρες με σιγανεμιά και λάψη ξημερώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 98· (μεταφ.): *η ομορφιά κ' η λάμψη τση του ηλιού τσ' ακτίνες σβήνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 180· *ξένοι εγινήκαμεν από τοιαύτα κάλλη και από χάριτος Θεού την λάμψη την μεγάλη* Διακρούσ. 116^{2}· **β**) αστραπή: *ότε δεις τον ουρανόν να 'ναι σκοτεινιασμένος και λάμψες βγαίνουσι συχνά, γιατ' έναι θυμωμένος...* Κορων., Μπούας 64· φρ. *δίδω σε λάμψη*=βλ. *δίδω* ΙΑ' 7β.— Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 242^{8}.

λανάρι το.

Το ουδ. του επιθ. *λανάριος* (⟨ lanarius· βλ. και Du Cange) ως ουσ. (Βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Β' 209 και Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

'Οργανο κατεργασίας μαλλιού (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ $Β^{2}$ 191): Λεξ. Μακεδ. 148.

λανάτον το, Ορνεοσ. αγρ. 558^{25}.

Το λατ. lanatum (Βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Β' 256, Τωμ., Αθ. 77, 1978/79, 54). Τ. *λανάτος* τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. στο Du Cange, τ. *λανάτα* και σήμ. ιδιωμ. (Rohlfs, Et. Wört.).

Μάλλινο ύφασμα: *κοκκαρίσια ποιήσας από μαλλίου απλύτου υποκάτωθεν των πτερύγων θήσεις και βαλείς αυτόν λανάτον* αυτ. 552^{6}.

λανθανόντως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *λανθανόντως* (L-S Suppl.).

Κρυφά, μυστικά: *αυτός γαρ ου μακάριον ηγήσω λανθανόντως χωρίς εμής θελήσεως άρχειν Μακεδονίας* Βίος Αλ. 1953.

λανθάνω, Σπαν. Α' 162, Γλυκά, Στ. 281, Διγ. (Trapp) Gr. 2568, Διγ. Ζ 3083, Διγ. (Trapp) Esc. 1204, Βέλθ. 544, Βίος Αλ. 1951, 2501, Απολλών. (Wagn.) 649, Λίβ. P 1411, 2352, Λίβ. Esc. 575, 1751, Λίβ. (Lamb.) N 714, Λίβ. N 1319, 1547, Λεοντ., Αιν. I 164, Θησ. (Foll.) Ι' 25, Χούμνου, Κοσμογ. 1875, 'Εκθ. χρον. 69^{5}, Κορων., Μπούας 23, Ζήνου, Βατραχ. 63, Διγ. ·Ανδρ. 379^{35}, κ.α.· *λ α θ ά ν ω,* Θησ. Πρόλ. 135, Αιτωλ., Μύθ. 31^{12}· *αόρ. ε λ α ν θ ά σ θ η ν,* Γαδ. διήγ. 82, Διακρούσ. 116^{12}· μτχ. παρκ. *λ α θ α σ μ έ ν ο ς,* Θησ. Ε' [6^{8}], Θ' [53^{6}].

Το αρχ. *λανθάνω.*

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Διαφεύγω την προσοχή κάπ.: Ιστ. Βλαχ. 1456, Προδρ. III 399· **β**) ξεχνώ· παραλείπω: Λίβ. Sc. 1373, Σαχλ., Αφήγ. 827. **2**) Εξαπατώ, ξεγελώ: *ποιούν* (ενν. *οι βασιλείς*) *δουλείες θαυμαστές, λανθάνουν τους ανθρώπους* Χρον. Τόκκων 3535· **Φρ.** *με λανθάνει η στράτα* (*ή η βασιλεία*)=χάνω το δρόμο μου (ή τη βασιλεία): *ορθά να παν κατόπισθεν να μην τους λάθει η στράτα* Φλώρ. 1290· *'Ελαθέν σε η βασιλεία, Μιχαήλ Παλαιολόγε* Χρησμ. Ι 177. **Β'** Αμτβ. **1**) Διαφεύγω την προσοχή, μένω απαρατήρητος: Προδρ. Ι 180, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 175. **2**) Κάνω λάθος, σφάλλω: *Αδέλφι μου, καθώς νοάς, ουκ έχει να λαθάνει* Φαλιέρ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 185. **3**) (Με κατηγορηματική μτχ.) *κάνω* κ. απαρατήρητα, κρυφά: Γλυκά, Στ. Β' 82. **4**) (Απρόσ.) **α**) διαφεύγω την προσοχή κάπ.: Λίβ. Esc. 1467· **β**) ξεχνώ, παραλείπω: Πτωχολ. α 315· **γ**) *κάνω* λάθος, σφάλλω: *άλλ' έλαθεν τον άγγελον, εις άλλον απεστάλη* Γλυκά,

Στ. 565. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Μένω απαρατήρητος: Διγ. Ζ 659, Διγ. (Trapp) Gr. 417. **2**) Ξεχνώ, λησμονώ: Απόκοπ.^{2} 448. **3α**) Απατώμαι, πλανώμαι, γελιέμαι: *λανθάνεσαι, Αλέξανδρε, και είσαι κομπωμένος* Αλεξ. 816· *ανέν και η 'Ηρα η θεά...* (παραλ. 1 στ.) *γροικά το μήλο το χρουσό να θα κλερονομήσει, 'ς τούτο πολλά λανθάνεται* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 46· **β**) απογοητεύομαι: *εθάρρεις κι' όλπιζες να έχεις την μπαρουνίαν της Καρυταίνου των Σκορτών κ' ευρέθης λαθασμένος* Χρον. Μορ. P 8422. **4**) Κάνω λάθος, σφάλλω: *ψυχή μου, τί έν' τό λες; Λαθάνεσαι, κυρά μου* Φαλιέρ. Ιστ.^{2} 563· *αυτά βλέπει ο Κύριος από άνωθεν και ου λανθάνεται* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XIII 148.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=γελασμένος, εξαπατημένος: *έναι* (ενν. *οι γυναίκες*) *πάντα άγνωστες, λωλές και λαθασμένες* Συναξ. γυν. 64.

λανθασμένως, επίρρ.· *λ α θ α σ μ έ ν ω ς.*

Από τη μτχ. παρκ. του *λανθάνω.* Για τον τ. πβ. το επίρρ. *λαθασμένα,* που απ. στο Δαβίδ 15.

Λαθεμένα, σφαλερά: *το άστρον το εωθινόν σέβεται* (ενν. *ο Τούρκος*) *λαθασμένως* Ιστ. Βλαχ. 2511.

λάντζα η, βλ. *λάντσα.*

λαντζόνι το, βλ. *λαντζόνι(ν).*

λαντζονία η· *λ α τ ζ ο ν ι ά* Κορων., Μπούας 37.

Από το ουσ. *λαντζόνι(ν)* και την κατάλ. *-ιά.* Η λ., καθώς και τ. *λαντζουνιά,* και σήμ. στην 'Ηπειρο (Βλ. Kahane, Sprache 582 και Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ. Α' 210).

Βολή ακοντίου: *Οι εχθροί δέ τους έδιωχναν και λαντζονιές τών ρίχναν* Κορων., Μπούας 115.

λαντζόνι(ν) το, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 620 κριτ. υπ.· *λ α ν τ ζ ο ύ ν ι (ν),* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 620·. *λ α τ ζ ό ν ι (ν),* Θησ. (Foll.) Ι 49, Θησ. Β' [53^{8}], Ζ' [12^{5}].

Το ιταλ. lancione. Ο τ. στο Βλαχ. Για τη λ. βλ. και Kahane, Sprache 562, 582.

Ακόντιο, αιχμή δόρατος: *με τις σαΐτες τες φρικτές, λατζόνια και λιθάρια εσφάζαν κ' εζημιώνασιν πολλά τα παλληκάρια* Θησ. (Foll.) Ι 52· *βάλλοντες μετά σφενδόνων και τοξίας αμετρήτους και ξυστών και λατζονίων* Ερμον. Π 191· *από τάρδους και δόξαρα σαΐτες και λατζόνια και άλλα βέλη πτερωτά* Θησ. (Foll.) Ι 55.

λαντζούνι(ν) το, βλ. *λαντζόνι(ν).*

λαντουρώ, Κάτης 39, Ερωφ. Β' 127, Κατζ. Α' 300, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' μετά στ. 88.

Από το *ραντουρώ* με ανομοίωση (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και Γεωργακ., B-NJ 14, 1938, 70, σημ. 3). Η λ. στο Du Cange (λ. *λαντουρείν*) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', λ. *ladουρώ*) και στη Νάξο (Οικονομ., Αθ. 56, 1952, 225).

α) Ραντίζω, καταβρέχω: *παίρνει κρυό νερόν...* (παραλ. 1 στ.) *ραίνει και λαντουρά το πρόσωπό μου* Βοσκοπ.^{2} 39· *οι σάρκες να χωρίζουνε κ' οι ομυαλοί να σπούσι και τους σολντάδους, που 'ταν 'κεί, όλους να λαντουρούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 172^{26}· *τονε λαντουρά με κάτουρο από το παραθύρι* Κατζ. Γ' μετά στ. 466· **β**) ραίνω (με άνθη): *τηνε λαντουρά με ανθούς και βάνει της το στεφάνι* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' μετά στ. 130.

λάντσα ή **λάντζα** η, Διήγ. ωραιότ. 426· *λ ά τ ζ α,* Διήγ. εκρ. Θήρ. 109^{18}.

Το βενετ. *lanza*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Kahane, Sprache 586, Kahane, B-NJ 15, 1939, 120).

Ακόντιο: *άρματα είχαν έκλαμπρα και λάντζες εις τα χέρια   κι' απελατίκια θαυμαστά και δημισκιά μαχαίρια* Κορων., Μπούας 10· *θες μοναχό σπαθί μικρό, θες στόκο, θες μεγάλο,   θέλεις σκαρτσίνα —πε ό,τι θες, θες λάντσα, θες κοντάρι...* Κατζ. Δ' 329· *εις την κορυφήν του αυτού καπνού εφάνησαν φωτιές και έβγαιναν ωσάν λάντζες ή, να ειπώ, αστραπές* Διήγ. πανωφ. 56.

λαντσονία *η*, βλ. *λαντζονία*.

λαντσόνι(ν) το, βλ. *λαντζόνι(ν)*.

λάξευμα το.

Από το *λαξεύω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο (L-S) και σήμ.

Σκάλισμα: *ναούς ορώ εξαίρετους και κάλλη παλατίων,   μέσον δέ γης θαυμάσια λαξεύματα ποικίλα* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 108.

λαξευτομημένος, μτχ., βλ. *λαξευτοτομημένος*.

λαξευτός, επίθ., Βέλθ. 245, 299, 370, 373, 419, κ.α.

Το μτγν. επίθ. *λαξευτός*. Η λ. και σήμ.

Γλυπτός, σκαλιστός: *ήσαν τα πάντα λαξευτά ώσπερ να εκινούνταν* αυτ. 347· *εντέχνως είχε λαξευτά γράμματα* αυτ. 382.

λαξευτοτομημένος, μτχ.   *λαξευτομημένος*.

Ο τ. της μτχ. από μετρ. αν. ή με απλολογία.

Λαξευτός: *έλεγον δέ τα γράμματα τα λαξευτομημένα* Βέλθ. 258.

λαξία *η*, Μαχ. 34 σημ. 4.

Πιθ. από το λατ. *laxus*. (Βλ. Λουκά, Γλωσσάρ. σ. 272) ή μεγεθ. του ουσ. *λάκκος* (βλ. Μενάρδ., Αθ. 18, 1906, 359). Τ. *λαξιά* στο Meursius και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 630).

Κοίλωμα του εδάφους· χωράφι που βρίσκεται σε κοιλάδα ή λαγκαδιά (Για τη σημασ. βλ. και Χατζ., Λαογρ. 11, 1934/7, 73): *έμπλασέν τους ο Τζορτζής ο Πουστρούς εις την λαξίαν του Λευκομιάτη και έρκετον από την Αμμώχουστον* Βουστρ. 509.

λαξίδι(ν) το.

Από το ουσ. *λαξία-λαξιά* και την κατάλ. *-ίδι(ν)*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Κληρίδης Ν., Κυπρ. Σπ. 13, 1949, ρκβ').

Κοιλάδα: *Λαξίδια μου σφαλιστικά και στράτες σιγισμένες* (παραλ. 1 στ.), ...*ν' ακούτε ...   πως κλαίγω τες ημέρες μου τες πάντα λυπημένες* Κυπρ. Ερωτ. 112^{1}.

λαξούνι το, Πιστ. Βοσκ. IV 3, 254.

Από το ιταλ. *lancione*.

Λόγχη, δόρυ: *κείνο το λαξούνι οπού βάστα   πετά να θανατώσει τον Νικάνδρο* Πιστ. βοσκ. IV 3, 247.

λαξοφαρδεύω. *λαξοφαρδεύεις*, Προδρ. I 197· κατά Legr. εσφαλμ. γρ. αντί *λαζοφαρδεύεις*· βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 192], καθώς και ά. *λαζοφαρδεύω*.

λαοδικινή *η*.

Πιθ. το θηλ. του εθν. *λαοδικινός* (βλ. Steph., Θησ. λ. *Λαοδίκεια*) ως ουσ.

Τειχίο που διαχωρίζει την πρύμη και την πλώρη από το μεσαίο τμήμα του καραβιού (Για τη σημασ. βλ. Schilbach [Metrol. σ. 168-9, 197]): *δει...τιθέναι μαγαρικά...απ' αυτής της λαοδικινής και άχρι της αντλίας της πλησιαζούσης τη λαοδικινή τη πρύμνη* Metrol. 131^{22,23}· *οφείλεις τιθέναι μαγαρικά επ' αυτής της πρώτης κούτζας της πρώρης και άχρι της λαοδικινής της από της πρώρας* αυτ. 131^{10}.

λαός ο, I, Διγ. Ζ 64, Διγ. (Trapp) Esc. 882, 1148, Χρον. Μορ. Η 1170, 1414, 1422, Λίβ. Sc. 1180, Λίβ. Ν 2015, Μαχ. 22^{22}, 182^{9}, 192^{9}, Θησ. Β' [1^{7}, 5^{5}], Δ' [16^{1}], Απόκοπ.^{2} 365, Πεντ. Έξ. I 9, Αρ. XXIV 14, Δευτ. XIV 2, Αχέλ. 264, 2486, Χρον. σουλτ. 69^{19}, 117^{11}, Ερωφ. Δ' 501, 507, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 997, 1973, Δ' 1576, Τζάνε, Κρ. πόλ. 172^{4}, 256^{14}, 505^{4}, κ.π.α.·   *λ α γ ό ς*, Ασσίζ. 37^{7}·   *λ α ς*, ο, Byz. Kleinchron. Α' 209^{4}·   *λ α ς*, οι, Ασσίζ. 105^{24}, 170^{24}, 195^{11}, 197^{21}, 201^{9}, 224^{20}, 372^{26}, 418^{7}, 455^{26}, Μαχ. 14^{34}, 20^{15}, 48^{13}, 50^{10}, 110^{11}, 188^{19}, 446^{22}, 508^{16}, 636^{6}, Βουστρ. 415, 477, 489.

Το αρχ. ουσ. *λαός*. Ο τ. *λαγός* από ανάπτυξη του *γ* (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 425), ενώ ο τ. *λας* από αποβολή του *ο* (Βλ. Hadjioannou, Beginning of Chypr. Dial. 304= Χατζ., Διασπ. 518 και Χατζιδ., ό.π. 85). Οι τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 627, 631). Τ. *λάος* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

1α) Κόσμος, άνθρωποι: Μαχ. 10^{10}, 12^{9}, 594^{33}·   **β**) πλήθος ατόμων: Μαχ. 252^{7}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 517·   **γ**) το σύνολο των κατοίκων, ο πληθυσμός μιας περιοχής: *σύντομα μέγας σεισμός αρχίζει,   την χώραν μ' όλον τον λαόν ο Θεός καταποντίζει* Χούμνου Κοσμογ. 876· *εβγήκαν οι λαοί των τόπων εκεινών ιερωμένοι και κοσμικοί και επροσκύνησαν αυτούς* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 18·   (συνεκδ.) τόπος, περιοχή: *ο πρίγκιπας... κράζει τους κεφαλάδες,   τους κιβιτάνους του λαού όπου ήσασιν τα αλλάγια* Χρον. Μορ. Η 7016.   **2**) Γένος, έθνος: Πεντ. Δευτ. II 10, Ασσίζ. 243^{4}, Πεντ. Γέν. XI 6·   έκφρ. *λαός βλησίδι*=περιούσιος λαός: *ο Κύριος σε αξίωσεν σήμερα να είσαι αυτουνού για λαός βλησίδι* Πεντ. Δευτ. XXVI 18· *εσέν εδιάλεξεν ο Κύριος ο Θεός σου να είσαι αυτουνού για λαός βλησίδι από όλα τα έθνη* Πεντ. Δευτ. VII 6·   φρ. *είμαι για λαός*=προορίζομαι για γενάρχης μιας φυλής: *αυτός να είναι για λαός...να μεγαλύνει...και η σπορά του να είναι γέμωσμα των εθνών* Πεντ. Γέν. XLVIII 19.   **3α**) Μέλη μιας οργανωμένης (με νόμους) κοινωνίας, πολίτες: *Πώς δει πάντες οι λας να έχουν μάρτυρας κατά τον νόμον τους εκείνους τούς αγκαλιούν* Ασσίζ. 272^{2}· *να μιλήσουν πρώτα με τους συνδίκους, όπου είναι πατέρες ολονών του λαού* Σουμμ., Ρεμπελ. 164·   έκφρ. *καλοί λας*=οι εύποροι, πλούσιοι πολίτες: *αννοίξαν τες αποθήκες και εκουβαλούσαν τα κρασία..,   επαίρναν το ψουμίν...και τα προδέλοιπα πράγματα τους καλούς λας* Μαχ. 672^{24}·   **β**) τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα: *εσέρναν* (ενν. *οι καπουριόνοι*) *τον λαόν εις το κακό, εναντίον των αρχόντων* Σουμμ., Ρεμπελ. 170· *εσύντρεχαν πολλοί νέοι αρχοντόπουλα και έτερα παλληκάρια του λαού* Σουμμ., Ρεμπελ. 159·   **έκφρ. α**) *λίος λαός*=η κατώτερη τάξη του λαού ή του στρατού (Για τη σημασ. βλ. Ζέπ., ΕΕΒΣ 18, 1948, 215 και Καλονάρο [Χρον. Μορ. σ. 382]): *να κοιμηθεί ο λίος λαός να μην τους έχουν νοήσει* Χρον. Μορ. Η 3850· *από την χώρα εξήβαλεν γυναίκες και παιδία,   ωσαύτως και τον λίον λαόν όπου άρματα εβαστούσαν* Χρον. Μορ. Η 1471·   **β**) *χοντρός λαός*=ο άξεστος κόσμος, όχλος (Για τη σημασ. βλ. λ. *χοντρός* στον Ξανθουδίδη

[Ερωτόκρ. σ. 735] και Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 518]): *μέσα στο χοντρό λαό πολλή βαβούρα εγίνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 841· **γ**) *τα σπιτία τους λας*=η μάζα του λαού (Για τη σημασ. βλ. Σπυριδάκη, Αφ. Αμ., 1960, 71): *άνταν επήγεν το παράνομον φουσσάτον, εσηκώθησαν τα σπιτία τους λας και εποίκαν κούρση και φόνους πολλούς* Μαχ. 672[13]· **δ**) *κοινός λαός* βλ. ά. *κοινός* το ουδ. ως ουσ. 3, έκφρ. α. **4α**) (Προκ. για άρχοντα ή βασιλιά) υπήκοοι: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 87, Ωροσκ. 42[19], Σπαν. Α 456· **β**) συνοδεία, ακολουθία: *ο ρήγας...ήλθεν εις την Κύπρον...και επέζευσεν με τους λάς του, εγδέχοντα τον σιρ Τζουάν τε Σιούρ τον αμιράλλην* Μαχ. 190[1]· *απέστειλε δέ αυτόν πορευθείς μετά λαού και δόξης πολλής* 'Εκθ. χρον. 62[7]. **5α**) Στρατός, στρατιωτική δύναμη: Πόλ. Τρωάδ. 409, Χρον. Μορ. Η 3571, 6932, Διγ. (Trapp) Esc. 1345, Μαχ. 628[24]· **έκφρ. α**) *λαός απεζός*=πεζικό: *ο ρήγας απέζευσεν το φουσσάτον με άλογα και εκαβαλλίκευσεν και επήρεν και πολλύν λαόν απεζόν* Μαχ. 192[31]· **β**) *λας των αρμάτων*=οπλίτες (Για την έκφρ. βλ. Χατζ., Διασπ. Α' 499): *να πέψει* (ενν. *ο βασιλέας*) *λας των αρμάτων, να βλέπουν τον τόπον* Μαχ. 8[20]· **β**) άμαχος πληθυσμός: *πας ο λαός, εσίγα. Και θρήνος 'γένετο πολύς δια τους αποθαμένους, εκ τον στρατόν τους βλέποντες ολίγους γλυτωμένους* Κορων., Μπούας 29. **6α**) Οπαδοί, πιστοί θρησκείας· έκφρ. *ο λαός του Κυρίου ή του Χριστού*=οι χριστιανοί: *τον του Κυρίου λαόν ευλόγησε* (ενν. *ο πατριάρχης*) Ιστ. πατρ. 153[8]· *Χριστέ μου, σε παρακαλώ, παύσ' από το θυμόν σου, γιατί θα μπούσιν οι εχθροί να σφάξουν τον λαόν σου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 200[16]· **β**) λαϊκοί (σε αντίθεση προς τους κληρικούς): *Ου γαρ θέλομεν ημείς ο λαός και οι κληρικοί τον Μάρκον* 'Εκθ. χρον. 28[26]· **γ**) (προκ. για εκκλ. αξιωματούχο) «ποίμνιο»: *ο γεριάς ο αλειμμένος να φταίσει εις αμαρτιά του λαού και να προσφέρει ιπί το φταίσιμό του...δαμάλι* Πεντ. Λευιτ. IV 3.

λαός ο, II, βλ. *λαγωός*.

λαοσυναξία η.

Από τα ουσ. *λαός* και *σύναξη* με επίδρ. ονομ. σε *-ία*.

Κοσμοσυρροή: *ρέντα εγίνετον, πολλή λαοσυναξία, πλήθος ανδρών και γυναικών γης Αργυρού του Κάστρου* Λίβ. Sc. 1181.

λαπαγμένος, μτχ. επιθ., Πεντ. Γέν. XXV 30, Δευτ. XXV 18.

Η μτχ. παθ. παρκ. του *λαπάσσω-λαπάζω*.

Κενός, άδειος· εξαντλημένος, καταπονημένος: *εμαγέρεψεν ο Ιακώβ μαγέρεμα και ήρτεν ο Εσάύ από το χωράφι και αυτός λαπαγμένος* αυτ. Γέν. XXV 29.

λάπαθον το, Ζήνου, Βατραχ. 269· *λ ά π α τ ο ν*, Ιατροσόφ. (Oikonomou) 100[12].

Το αρχ. ουσ. *λάπαθον*. Για τον τ., που απ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λάπατον*), βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λάπατο*, αλλά και Εβρ. γλωσσ. 10. Τ. *λάπαθο* και *λάπατο* και σήμ.

Ποώδες φυτό, φαγώσιμο και με φαρμακευτικές ιδιότητες, λάπατο: *Λάπαθον την βοτάνην τρίψας καλώς και λειώσας...δος αυτώ πιείν* Κυνοσ. 590[2].

λαπάρα η, Προδρ. IV 119, 222, 237, 257, Σπανός (Eideneier) Α 269, 368· *λ α μ π ά ρ α* Σπανός (Eideneier) Β 90.

Το αρχ. ουσ. *λαπάρα*.

1) Η κοιλιακή χώρα: Ερμον. Μ 73, Ιερακοσ. 452[12]. **2**) Στομάχι ζώου (για τη σημ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 55, 56 και 75): *δος με ολίγον έντερον, δος με δαμίν μαστάριν,*

λαπάραν εκ την λαπάραν σου, εξ αύτην τήν βαστάζεις Προδρ. IV 236· *το τραπέζιν μ' έθηκεν... και σκουτελλίτσιν μ' έθηκεν γεμάτον την λαπάραν* Προδρ. IV 248.

λαπάρι το.

Από το ουσ. *λαπάρα* και την κατάλ. *-ι*. Ο σχηματ. της λ. από την ανάγκη της ομοιοκαταληξίας.

Η κοιλιακή χώρα, λαπάρα (βλ. ά.): *'Ισασε το κοντάρι, ενός μεγάλου αυθεντός έδωκε στο λαπάρι* (παραλ. 1 στ.) *κι' ως γεωργός τα στάχυα ούτως εθέριζέ τους* Κορων., Μπούας 71.

λαπαριμαίος, επίθ.

Από το ουσ. *λαπάρα* και την κατάλ. *-ιμαίος*.

Που προέρχεται από τη λαπάρα· το ουδ. στον πληθ. ως ουσ.=τα εντόσθια του ζώου: *να μ' έδιδαν... το άσπρον εμποτόπουλον γεμάτον κρασοβόλιν και μονοκύθρου μερτικόν εκ τα λαπαριμαία* Προδρ. IV 118.

λάπατον το, βλ. *λάπαθον*.

λαπτρύ το.

Ουλ ουλ ουλ λάβει λαπτρύ=στερεότυπη φρ. που φώναζε στον ιέρακα ο θηρευτής προκ. να τον παρακινήσει στη σύλληψη μιας πέρδικας την ώρα του κυνηγιού (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 404): *βλέπε πότε ο πέρδιξ πετασθήσεται και άμα τω εκείνον πετάσαι βοήσαι το ουλ ουλ ουλ. λάβει λαπτρύ. Αύται δέ αι φωναί προθυμοποιούσι τον ιέρακα και εύτονον απεργάζονται* Ιερακοσ. 506[21].

λαρδί(ο)ν το, Ορνεοσ. 582[13]· *λ α ρ δ ί* Πουλολ. (Τσαβαρή) 444.

Από το ουσ. *λάρδος* και την κατάλ. *-ίον* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.) ή από το λατ. *laridum-lardum* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 45). Η λ. στο Meursius (λ. *λάρδος*), αλλά και τ. *λάρδιον* τον 7. αι. (Lampe, Lex.). Τ. *λαρτίν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 631). Ο τ. και σήμ.

Χοιρινό λίπος, λαρδί: *λαρδί κουρουπιαστόν* Ch. pop. 664· *φακήν μη τρώγει...μηδέ λαρδία, μηδέ παστά κρέη* Σταφ., Ιατροσ. 4[96].

λαρδίτικος, επίθ.

Από το ουσ. *λάρδος* ή *λαρδί* και την κατάλ. *-ίτικος*.

Που είναι φτιαγμένος από λαρδί (εδώ σε σχήμα αδυνάτου): *δοξάριν λαρδίτικον και σαΐτες λουκανίτικες* Σπανός (Eideneier) Β 114.

λαρδομαγερειά η.

Από τα ουσ. *λαρδί* και *μαγερειά*. Για τη λ. βλ. και Nourney, Lat. Ital. σ. 130.

Το μαγείρεμα με λαρδί ή το φαγητό το μαγειρεμένο με λαρδί (Για τη σημασ. βλ. Πολίτη Λ. [Κατζ. σ. 150]): *Πόσες φορές η τζελαδιά με σφάζει τον καημένο, πόσες η λαρδομαγερειά μ' έχει θανατωμένο* Κατζ. Α' 58.

λάρδος ο.

Το μτγν. ουσ. *λάρδος* (< λατ. *lardum*· βλ. Τριαντ., 'Απ. Α' 425). Η λ. και στο Γερμ., Ον. 129 και στο Ον. Δανιήλ 328. Τ. *λάρτος* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 631).

Αλατισμένο κρέας, λαρδί (Για τη σημασ. βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 63-64): *μηδέ κρέας*

πασσόμενον αλάτι παρέξεις αυτῷ..., λάρδον δέ και στέαρ ή άλλο τι κρέας πίον μηδοτιούν Ιερακοσ. 374[30].

'λάρι το.

Από το ουσ. *ίλλος* και την κατάλ. *-άρι*. (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 445). Τ. *ιλλάρι* σε ιδίωμ. (Χατζιδ., ό.π. 560). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ' 668).

Νόσημα του ματιού (Για τη σημασ. βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 225]): *Τσίτους και 'λάρια αγιάτρευτα να βγάλεις εις τα μάτια!* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 183.

Λαρισαίος ο· *Λ α ρ ι σ ι ό ς*.

Από το κύρ. όνομ. *Λάρισα* και την κατάλ. *-αίος -ιός*.

Αυτός που κατάγεται από τη Λάρισα: Θησ. Ζ [20[3]].

Λαρισιός ο, βλ. *Λαρισαίος*.

'λάρμα το.

Από το ιταλ. *allarme (all' arme)*. Η λ. στο Du Cange.

Συναγερμός: *Ως...ήκουσαν ότι «ήλθομεν ή να μας δώσητε το κάστρον ή να το επάρομεν...» κρούσαντες 'λάρμα συνήχθησαν βία πάντες οι εκτός εντός* Σφρ., Χρον. μ. 30[13].

λαρνάκι το, Αλεξ. 2872.

Το μτγν. ουσ. *λαρνάκιον*. Η λ. και σήμ. σε ιδίωμ. με νεοτερική σημασ. (Andr., Lex., λ. *λαρνάκιον*).

Μικρή λάρνακα· σαρκοφάγος, φέρετρο: *Ταφιασταί μυρίσαντες 'Λεξάνδρουτ ο κορμάκι και μέσα το εβάλασι εις το χρυσό λαρνάκι* αυτ. 2928.

λάρναξ η και ο.

Το αρχ. ουσ. *λάρναξ*. Η λ. στον τ. *λάρνακας* (ο) και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., καθώς και στον τ. *λάρνακα* (η) και σήμ.

1) Κιβώτιο, θήκη για εναπόθεση αντικειμένων: Ερμον. Δ 165. **2**) Σαρκοφάγος, φέρετρο· μνήμα (Για τη σημασ. βλ. και Σπυριδ., ΕΕΒΣ 20, 1950, 150-1): *Ο βασιλεύς δέ... έθαψεν αυτόν εν τη μονή του Προδρόμου εν τοις Στουδίου εν μαρμαρίνῳ λάρνακι* Δούκ. 137[20]· *Να κάμεις μίαν λάρνακα, ήγουν ένα μνήμα πολύτιμον, εκεί να βάλεις του πατρός μας το λείψανον και το εδικόν μου* Δωρ. Μον. XXVI.

λάρυγγας ο, βλ. *λάρυγξ*.

λαρύγγι το.

Το μτγν. ουσ. *λαρύγγιον*. Η λ. και σήμ.

Λαρύγγι· (εδώ μεταφ.): *Μα εις τ' 'Αδου το λαρύγγι άφρονα τρέχει* (ενν. ο *άνθρωπος*) Ροδολ. (Μανούσ.) Χορ. δ' [8].

λαρυγγίζω.

Το αρχ. *λαρυγγίζω*. Τ. *λαρουγγίζω* στο Βλάχ.

Αγορεύω· εκφωνώ: *Αν...άρξωμαι στομοκρατείν και πάλιν λαρυγγίσειν* Προδρ. ΙΙ Η 19 ο· *πόσους* (ενν. *στίχους*) *να γράψω κάλλιστα, πόσους να λαρυγγίσω* αυτ. IV 77.

λαρύγγισμα το.

Από το *λαρυγγίζω*. Η λ. τον 7.-8. αι. (Lampe, Lex.). Πβ. και Steph., Θησ. Η λ. και σήμ.

α) Μουσικός ήχος που σχηματίζεται με τη βοήθεια του λάρυγγα: *ερραψώδει και αυτός κοινά μετά των άλλων το σίγα μόλα,...το ναυτικόν εκείνο λαρύγγισμα* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 3[10]· **β**) στομφώδης λόγος, «ρητορεία»: *να λέγει και να γράφει* (ενν. *ο δούλος*)... *και λαρυγγίσματα συχνά και λέξεις αυτοφθόγγους* Προδρ. ΙΙ Η 9.

λάρυγξ -γγας ο, Προδρ. IV 183, 'Εκθ. Χρον. 60[27], Τζάνε, Καταν. 23· *λ ά ρ υ ξ*, Προδρ. ΙΙΙ 419f.

Το αρχ. ουσ. *λάρυγξ*. Η λ. και σήμ. ως *λάρυγγας*.

α) Λαρύγγι: Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1248]· **β**) φάρυγγας: Μιχ. Ιερομ. ΙΙΙ 8.

Λαρυμναίος ο.

Από το κύρ. όνομ. *Λάρυμνα* και την κατάλ. *-αίος*.

Αυτός που κατάγεται από τη Λάρυμνα: *μέσα σε τούτο* (ενν. *το θέατρο*) *σέβηκαν πάντες οι Λαρυμναίοι* Θησ. Ζ' [118[1]].

λάρυξ ο, βλ. *λάρυγξ*.

λας ο και οι, βλ. *λαός*.

λασάριον το.

Από το ουσ. *λάσαρον* ή *λάσαρ* και την κατάλ. *-ιον*. Η λ. τον 6. αι. και σε γλωσσάρ. (L-S, λ. *λάσαρον*).

Ο χυμός του σιλφίου (είδους φυτού με φαρμακευτικές ιδιότητες): *Δίδου αυτῷ μετά κρέως οπόν κυρηναϊκόν και λασάριον* Ιερακοσ. 453[12].

λάσαρον το, Ιερακοσ. 385[22], 390[19], Ορνεοσ. αγρ. 561[10].

Για τη λ., που απ. στον Ησύχ., βλ. L-S.

Ο χυμός του σιλφίου (είδους φυτού με φαρμακευτικές ιδιότητες): *Λαβών περιστεράν πότισον αυτήν λάσαρον μετά οίνου ευώδους παλαιού και δος αυτήν φαγείν τῳ ιέρακι* Ιερακοσ. 346[16]· *λασάρου κεράτια τρία, ωού το λευκόν,... Πάντα λειώσας καλώς* Ιερακοσ. 361[2].

'λασία η, βλ. *ελασία*.

λασίβος, επίθ.

Το ιταλ. *lascivo*.

'Ασεμνος, ακόλαστος: *του φέρνουσι μορεσκάντο μια καδέγλα και καθίζει και ξαρματώνουν τονε κι' απέκεις φέρουσι μια φορεσιά λασίβα και γιρλάντα και στολίζουν τονε* Ερωφ. Ιντ. α' μετά στ. 164.

λασκαράτος, επίθ.· *λ α σ κ α ρ ά τ ο (ν)*· Λεόντ., Αιν. Ι 123, Χρησμ. (Λάμπρ.) 103· εσφαλμ. γρ. αντί το *σκαρλάτο(ν)* ή *σκαρελάτον* (πβ. Χρησμ. Ι 132).

λασμαρίν το, βλ. *ροσμαρί*.

'λασμός ο.

Από το ουσ. *έλασμα* (Βλ. Παντ. ΛΑ 6, 1923, 116).

Φύλλωμα του δένδρου, βλαστός: Κυπρ. χφ. 153-4.

λασπερός, επίθ.

Από το ουσ. *λάσπη* και την κατάλ. *-ερός*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Που είναι γεμάτος λάσπη: *τόσον τον εδυνάστευσε* (ενν. *τον κυρ Σεκελ. Μωυσή*) *και εταπείνωσέν τον, ότι εις λίμνην λασπερήν υπήγε κ' έχωσέν τον* Ιστ. Βλαχ. 172· *ήτον ο τόπος λασπερός, οπού έκαμνεν χρεία να τον περάσει ο μπασιάς* Παλαμήδ. Βοηβ. 265.

λάσπη η, Rechenb. 75^{1}, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 396, κριτ. υπ.), Λεξ. Μακεδ. 28, Πεντ. Γέν. XI 3, Παλαμήδ., Βοηβ. 278, 284, 296, 298, Σταυριν. 240, Ιστ. Βλαχ. 2055, 2068, 2242, Διήγ. ωραιότ. 297.

Ίσως από το ουσ. *ελασπίς* (= έλος) (Ανδρ., Λεξ.) ή κατά τον Κοραή από το ουσ. *λάπη* (Ανδρ., ό.π.). Λιγότερο πιθ. από το ηχομιμητικό slap-*σλάπη* με μετάθεση του σ (Βλ. Καλογερά, Ηχοπ. λέξ. 54). Η λ. στο Meursius και σήμ.

1α) Λάσπη, βούρκος· πηλός: *Να πέφτουσι* (ενν. *οι πάντες*) *να κυλίωνται ως οι χοίροι εις την λάσπην* Πωρικ. Ρ 107^{17}· *πού είναι λάσπη και νερά γεφύρια να στήσεις* Ιστ. Βλαχ. 2236· *δεν έχει εξουσίαν ο πηλουργός του πηλού από την αυτήν λάσπην να κάμει άλλο μέν αγγείον εις τιμήν και άλλο εις ατιμίαν;* Χριστ. διδασκ. 65· **β**) υποστάθμη θάλασσας, λίμνης ή ποταμού: *Μα ευρίσκετο* (ενν. *το κάτεργο*) *στον πάτο σαπημένο και ήτονε μες στη λάσπη καθισμένο* Λεηλ. Παροικ. 660· **γ**) βρομιά (Για τη σημασ. βλ. Eideneier [Σπανός σ. 305]): *'Ηλθε λάσπη εις τα ρουθούνια του* Σπανός (Eideneier) D 1786. **2**) (Μεταφ.) κακία, πονηρή σκέψη: *Οι καρδίες μας...να ξεσπιλώνουνται απ' εκείνες τες λάσπες και σπιλάδες* Πηγά, Χρυσοπ. 312 (1).

λασπώνω, Ιστ. Βλαχ. 198, 2052, Βακτ. αρχιερ. 215, 216.

Από το ουσ. *λάσπη* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **1**) (Μτβ.) σπιλώνω, λερώνω (μεταφ.) *Τήν καρδίαν σου μην την λασπώνεις* (ενν. *άνθρωπε*) Πηγά Χρυσοπ. 189 (56). **2**) (Αμτβ.) κολλώ στη λάσπη (μεταφ.): *Μη να 'σαι* (ενν. *άνθρωπε*) *τινάς Επίκουρος και ελάσπωσες όλος όλος εις τούτα τα βιοτικά;* Πηγά Χρυσοπ. 311 (5). **Β'** (Μέσ.) λερώνομαι με λάσπη: *σαν χοίρος ελασπώθηκεν* Σταυριν. 241· *εις τρύπαν ένας σκώληκας μέσά 'τανε χωμένος, έξω εβγήκεν εις την γην και ήτον λασπωμένος* Αιτωλ., Μύθ. 134^{2}.

λάσσα η.

Το βενετ. *lassa* ή *lasso*. Λ. *λάσσο* σε διαθ. του 1506 (Βλ. Διαθ. Ντεφαΐτζ. 77) και του 1825 (Βλ. Σοφιανού Δημ., ΕΕ Κυκλ. Μ 11, 1979/81, 380).

Κληροδότημα: *εκείνον το λεγάτον, ήγουν την λάσσαν τήν του αφήκεν, μέλλει να αξιάζει ή όχι* Ασσίζ. 140^{29}.

λάσσω, βλ. *υλάσσω*.

λάτζα η, βλ. *λάντζα*.

λατζονιά η, βλ. *λαντζονιά*.

λατζόνι(ν) το, βλ. *λαντζόνι(ν)*.

'λάτης ο, βλ. *ελάτης*.

λατίνα, επίρρ.

Από το *αλλαλατίνα* (alla latina) ή από τον πληθ. του ουδ. του επιθ. *λατίνος*.

Λατινικά, σε λατινική γλώσσα: *Δε θες λατίνα να το πω;* Κατζ. Β' 292.

λατινίζω.

Από το ουσ. *Λατίνος* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. και στο Somav.

Φέρομαι όπως οι Λατίνοι: *έλαβε την βασιλείαν ο Μιχαήλ, ο πρώτος των Παλαιολόγων ο οποίος εβασίλευσε χρόνους κδ' και ελατίνιζε* Δωρ. Μον. XXXIV.

λατινικά, επίρρ., Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 358· *α λ α τ ί ν ι κ α,* Ασσίζ. 172^{5}· *λ α τ ί ν ι κ α,* Ασσίζ. 31^{1}, 129^{16}, 281^{8}, Μαχ. 134^{32}, Στάθ. (Martini) Γ' 123.

Από το επίθ. *λατινικός*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Σε λατινική γλώσσα: *Γράψας δέ γραφήν ο Πιλάτος ρωμαϊκά, λατινικά και συρικά* Μυστ. 60. **2**) Σε ιταλική γλώσσα (Για τη σημασ. βλ. Papadimitriu [Σαχλ., Αφήγ. σ. 125-6] και Ξανθ. Χρ. Κρ. 1, 1912, 335): *Επορεύθηκα εις την πόλιν ονόματι εν 'Ορει βασιλικῷ, λατίνικα Ρεγεμόντε* Μηλ., Οδοιπ. 639. **3α**) Κατά το φράγκικο τρόπο: *Αρχή των ορμασιών (και ένι λατίνικα το νόμιμον) το συνοικέσιον* (έκδ. *συναικήσιον*· διορθώσ.) Ασσίζ. 260^{8}· **β**) σε φράγκικη γλώσσα: *Να ακούσετε το δίκαιον των παραδόσεων, ήγουν τό λέγεται κουμαντίζα λατίνικα κατά νόμον* Ασσίζ. 79^{25}.

λατινικόκοπος, επίθ., Λίβ. Esc. 322.

Από το επίθ. *λατινικός* και το *-κόπος* < *κόπτω* ή το ουσ. *κοπή*.

(Προκ. για ένδυμα) κομμένος και ραμμένος κατά τη φράγκικη συνήθεια (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 287): *έφθασεν άλλη ερωτική γυναίκα εξηρημένη* (παραλ. 5 στ.), *ρούχον λατινικόκοπον εφόρει* Λίβ. P 2791.

λατινικός, επίθ., Ασσίζ. 108^{27}, Λίβ. P 299, 1310, 1769, Λίβ. Sc. 1132, 2044, Λίβ. Esc. 2232, Χρυσόβ. του 1364 σ. 35, Βακτ. αρχιερ. 211· *α λ α τ ί ν ι κ ο ς,* Ασσίζ. 14^{10-11}, 15^{22}, 19^{28-9}, 112^{21}, 125^{21}, 332^{13}· *ε λ α τ ί ν ι κ ο ς,* Ασσίζ. 9^{25}, 10^{31}, 11^{22}, 21^{1}, 70^{23}, 79^{22}, 189^{14}, 203^{25}· *λ α τ ί ν ι κ ο ς,* Ασσίζ. 13^{30}, 19^{5}, 82^{17}, 87^{8}, 99^{28}, 300^{12}, 329^{13}, Λίβ. N 1890, Χούμνου, Κοσμογ. 571.

Το μτγν. επίθ. *λατινικός* (Steph., Θησ.). Η λ. και σήμ.

1) (Προκ. για εκκλησία, ένδυμα, κλπ.) που έχει σχέση με την καθολική εκκλησία: *'Οταν σεβαίνουν εις εκκλησίαν λατινικήν, ας γονατίζουν και ας εύχονται ώσπερ οι Λατίνοι* Βησσ. Επιστ. 26^{14}· *Κρειττότερόν εστιν ειδέναι εν μέση τη Πόλει φακιόλιον βασιλεύον Τούρκων ή καλύπτραν Λατινικήν* Δούκ. 329^{12}. **2**) Φράγκικος: *λατινικόν σκουτάριν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 685· *Λίβιστρος γης λατινικής, χώρας της γης Λιβάδρου* Λίβ. N 1177· *λατινικό το γένος* Λίβ. P 896· (προκ. για ρούχα) (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 287): *λατινικά τα ρούχα της ήτασιν της ωραίας* Λίβ. Sc. 1072. **3**) Ιταλικός που είναι σε ιταλική γλώσσα: *από χαρτί λατινικό εμεταγλώττισά το* Τριβ., Ρε 366.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ.=η λατινική γλώσσα: quem omnes *Λούρα* nominant Μποζίκης *Ω, διάολ' έπαρέ σε! πάλι όντα μου 'πόσωσες με τα λατινικά σου* Φορτουν., (Vinc.) Ε' 223.

λατινόκοπος, επίθ.

Από το επίθ. *λατίνος* και το *κόπτω*.

(Προκ. για ρούχο) που ακολουθεί τη λατινική συνήθεια: *ρούχον λατινόκοπον* Λίβ. Esc. 322.

Λατίνος, επίθ., Ασσίζ. 115^{21}, Λίβ. Ρ 9, Μαχ. 24^{17}, 26^{1}, 78^{7}, 594^{19}, Δούκ. 33^{10}, 69^{20}, 227^{29}, 317^{21}, 325^{10}, 359^{8}, 373^{6}, 411^{7}, 413^{17}, 415^{18} κ.π.α., Γεωργηλ., Βελ. 285.

Το επίθ. *Λατίνος*, που απ. στο Θεόφραστο (L-S) και σήμ.

1α) Λατίνος, Ρωμαίος: *η ψή μου με βαστά να πιάσω... ένα ψηλό αουτόρε Λατίνο και ιταλικά να σου τον εσπριμέρω* Στάθ. (Martini) Γ′ 209· **β**) λατινικός: *Ξεύρω πως είμαι δάσκαλος... και ποσσεντέρω γράμματα* volgare *και λατίνα* Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 260· Cucurri *εγλάκησα θα πει και βέρμπο είναι λατίνο* Στάθ. (Martini) Γ′ 429. **2**) Φράγκος (Για τη σημασ. βλ. και Χατζή, PNL 3, 1960, 95-6): *εάλω η Πόλις παρά των Λατίνων* Δούκ. 33^{10}· *πολλές συμπεθερίες εγίνουντα ανάμεσα των Ρωμαίων και των Λατίνων και από τον ρήγαν της Φραγκίας με τον βασιλέαν της Πόλεως* Μαχ. 328^{1}. **3**) Ρωμαιοκαθολικός: *Περί χειροτονίας Λατίνων και ημετέρων* Βακτ. αρχιερ. 186· *διά την έπαρσιν του κόσμου εγκατέλιπεν την πατρικήν του πίστιν και εγίνην Λατίνος· το λοιπόν δεν καταδικάζω τους Λατίνους, αμμέ είντα χρήση είναι Ρωμαίος να γενεί Λατίνος* Μαχ. 576^{19}· *εθέλησε να ποίσει τους Ρωμαίους Λατίνους...και εγίνην μέγαν σκάνταλον με τους Ρωμαίους και με τους Λατίνους* Μαχ. 90^{6}.

λατινοστολισμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. *Λατίνος* και τη μτχ. παρκ. του *στολίζω*.

Που πλουτίζεται με λατινικές εκφράσεις: *'Εσερνε* (ενν. *ο Κατροτζόγλης*) *με τον λόγον τον Ρωμιό Παναγιωτάκη, έντιμον, άξιον άνθρωπον, να του μιλούν οι Φράγκοι, γιατ' είχε γλώσσα έξοχη, λατινοστολισμένην* Τζάνε, Κρ. πόλ. 465^{21}.

λατινοφρονώ.

Από το ουσ. *Λατίνος* και το *φρονώ*. Η λ. στο Somav. (Βλ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.).

Ασπάζομαι τις δοξασίες της δυτικής Εκκλησίας: *Ολιγωρούσι τα πολλά του μακαριστού Λασκαρέως...και φασίν ως ελατινοφρόνει* Θεματογραφία 14.

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ.=αυτός που δέχεται τα δόγματα της δυτ. Εκκλησίας: *Διήγησις περί των αναιρεθέντων αγίων πατέρων των εν τω αγίω όρει υπό των λατινοφρονούντων* Διήγ. αναιρεθ. 82.

λατινόφρων, επίθ.

Από το ουσ. *Λατίνος* και το β′ συνθ. *-φρων*. Η λ. στο Steph., Θησ.

Που ασπάζεται τις δοξασίες της δυτ. Εκκλησίας: *ευρέθη δέ το ζώδιον του Μιχαήλ Παλαιολόγου του λατινόφρονος* Byz. Kleinchron. Α′ 64^{5}. Πβ. και λ. *λατινοφρόνος* (Somav.).

Το ουδ. ως ουσ.=αποδοχή των δοξασιών της δυτ. Εκκλησίας: *διεδέξατο αυτόν* (ενν. *τον Παλαιολόγον*) *ο υιός αυτού κυρ Ανδρόνικος στηλιτεύσας τον αυτού πατέρα διά το λατινόφρον* Πανάρ. 62^{18}.

λατομώ, Λίβ. Ρ 652, 731, 2833, Λίβ. Esc. 367, Λίβ. (Lamb.) Ν 802.

Το μτγν. *λατομέω*. Η λ. και σήμ.

Λαξεύω, σκαλίζω παραστάσεις επάνω σε επιφάνεια: *Εις το πλευρόν το αριστερόν προς της μερέας της πόρτας είδα τας δώδεκα Αρετάς και ήσαν λατομημένας* Λίβ. Esc. 938· *μάρμαρον ήτο πράσινον και ην λελατομημένον* Λίβ. Ρ 2729.

λατρευτής ο.

Το μτγν. ουσ. *λατρευτής* (Lampe, Lex.).

α) Αυτός που είναι στην υπηρεσία κάπ.: *Αρχιερέων οι κλεινοί και φίλοι του Υψίστου, «συλλειτουργοί και λατρευταί Θεού του παναγάθου»* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1194]· **β**) ο λατρεύων, ο αφοσιωμένος: *Ο Δαβίδ ουκ ηβουλήθη συμμαχίαν αποστείλαι* (παραλ. 2 στ.) *μυσαττόμενος τους Τρώας ως γαρ λατρευτάς ειδώλων* Ερμον. Φ 60.

λατρευτικώς, επίρρ., Βακτ. αρχιερ. 177.

Από το επίθ. *λατρευτικός*. Η λ. τον 7.-8. αι. (Lampe, Lex.).

Με θρησκευτική ευλάβεια, με λατρεία: *Πιστεύω τας εικονικάς ανατυπώσεις ου λατρευτικώς, αλλά σχετικώς ασπάζεσθαι την εκκλησίαν του Θεού και τιμάν, ου τη ύλη το σέβας, αλλά τω πρωτοτύπω απονέμουσαν* Σφρ., Χρον. μ. 138^{6}.

λατρεύω, (I), Σπαν. Ο 254, Σπανός (Eideneier) Α 287, 288, Ερμον. Η 137, 144, Διήγ. Βελ. 577, Ιμπ. 748, Ιμπ. (Legr.) 66, Κορων., Μπούας 42, 113, Πένθ. θαν.^{2} 410, Ιστ. Βλαχ. 1848, 2529, 2705, Ψευδο-Σφρ., 324^{24}· *λ α τ ρ ε ύ γ ω* Πιστ. βοσκ. Ι 1, 41, V 4, 117.

Το αρχ. *λατρεύω*. Η λ. και σήμ.

1α) Υπηρετώ, είμαι αφοσιωμένος σε κάπ. ή κ.: *Υιέ μου, ήκουσας τό σας προστάττω διά τους ιδίους μου οπού με λατρεύουσιν* Σφρ. χρον. μ. 20^{28}· *Ο δέ λαός, ως άδεται, εκείνος τοις ειδώλοις ελάτρευον κ' επείθοντο επί τοις τόποις όλοις* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 166· **β**) αγαπώ υπερβολικά κάπ.: *Σαν να γελάς περσότερο, όποιον πλια σου πιστεύει και ν' αγαπάς λιγότερο ένα που σε λατρεύει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [1216]. **2**) Εκδηλώνω προς το Θεό απόλυτο σεβασμό και πίστη: *Εκείνη μόνο προσκυνά κι' ως είδωλο λατρεύγει κι' άλλη καμιά δε συντηρά, μηδ' άλλη δε γυρεύγει* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α′ 91· *Θεόν τον επουράνιον κάθε πρωί λατρεύουν* Ιστ. Βλαχ. 1779. **3**) Περιποιούμαι, φροντίζω με επιμέλεια κάπ.: *απ' όλους δέ τους ασθενείς και από όλους τους αρρώστους ετούτον ελατρεύασιν κάλλια παρά τους άλλους* Ιμπ. 746· *ελάτρευέν το* (ενν. *το παιδί*) *ημέραν και νύκταν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 417· *στον στάβλον του τον έβαλεν να βλέπει τ' άλογά του και να λατρεύει μ' ορδινιά εκείνα τα φαριά του* Ιμπ. (Legr.) 702· *ο γεωργός όστις κλαρί φυτεύει κ' επιμελώς λατρεύει το και με νερόν τ' αρδεύει* Κορων., Μπούας 112.

λατρεύω, (II)· *να λατρευτούν,* Ιστ. πατρ. 118^{6} εσφαλμ. γρ. αντί *ιατρευτούν*· διορθώσ.

λάτρης ο.

Το αρχ. ουσ. *λάτρις*. Η λ. και σήμ.

Λειτουργός του Θεού, αυτός που λατρεύει, τιμά, υπηρετεί το Θεό: *Της θύρας λοιπόν έξελθε κ' έρχου την ίσιαν στράτα κρατών θυμιατήριον του Θεού, καλέ λάτρα* Παΐσ., Ιστ. Σινά 238.

λατσίδα η.

Από το *λακκίς -ίδα* < λάκκος (Βλ. Andr., Lex., λ. *λακκίς* και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ′). Η λ., καθώς και ως τοπων., και σήμ. ιδιωμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π. και Πλατάκης, Αθ. 73/74, 1973, 276 και Πλατάκης, Κρητολ. 12/13, 1981, 139.

Απότομο φαράγγι, βάραθρο: *Ας τον σκοτώσωμεν* (ενν. *τον ενυπνιαστήν*) *και μέσα εις την λατσίδαν πάραυτα να τον ρίξωμεν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 426.

λαύρα η.

Το αρχ. ουσ. *λαύρα*. Η λ. και σήμ.

1) Είδος ιδιόρρυθμου μοναστηριού (Για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex. στη λ. 2). **2**) (Πιθ.) ανοικτό ή φλύαρο στόμα (Για τη σημασ. βλ. Eideneier [Σπανός] 305: *εμπαστία εις την λαύραν του και οι λύκοι εις την κορφήν του* Σπανός [Eideneier] A 33.

λαφάσσω, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 681.

Από το *λαφύσσω*. Τ. *λαφάζω* στο Somav. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *λαφύσσω* και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ').

Ανασαίνω ασθμαίνοντας, λαχανιάζω: *Ελάφαξε! Γροικάτε του, πλιο ντου αναπνιά δεν έχει* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 201.

λάφυρον το, Βίος Αλ. 1921, 2088, 2631, Γεωργηλ., Βελ. 114.

Το αρχ. ουσ. *λάφυρον*. Η λ. και σήμ.

'Ο,τι διαρπάζεται κατά τις πολεμικές επιχειρήσεις από τα πράγματα του εχθρού, ενώ είναι ακόμα ζωντανός, πολεμική λεία: *Πλείστα λάφυρα Περσών προς την Μακεδονίαν ανθυποστρέψας έφερον εμήν μητέρα ταύτα* Βίος Αλ. 2521· *«ναι, πολεμούμεν», έφησαν, «μη δούλοι Μακεδόνων και λάφυρα γενώμεθα συν γυναιξί και τέκνοις* Βίος Αλ. 4689.

λαχαίνω, βλ. *λαγχάνω*.

λαχανιάζω.

Από το αρχ. *αναχαίνω*. Για την ετυμ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 207-8, Κουκ., Αθ. 43, 1931, 65 και Πιλαβάκη, Κυπρ. Σπ. 32, 1968, 124.

Κοντανασαίνω, ασθμαίνω: *Τον σκύλον του τον όμορφον του Σίλβιου καθισμένον στα λούλουδα του λιβαδιού, όλον λαχανιασμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [116].

λαχανιασμός ο.

Από τον αόρ. του *λαχανιάζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Du Cange.

Γρήγορη αναπνοή, λαχάνιασμα: *Ο τόπος εσκοτείνιασε, εμαύρισεν ο κάμπος εκ τον αφρόν γάρ των φαριών, λαχανιασμόν και πάλη καπνός εκ τα ρουθούνια τους σαν από 'στίαν μεγάλη* Θησ. Η' [9[7]].

λαχάνιον το.

Το μτγν. ουσ. *λαχάνιον*.

Μικρό λάχανο: *σπείρουσι και λαχάνια, αγγούρια, κολοκύνθια* Παίσ., Ιστ. Σινά 1383.

λαχανίτσιν το.

Από το ουσ. *λάχανο* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Μικρό λάχανο (εδώ θωπευτικά): *Ιχθύν γαρ ουκ εσθίουσιν... ειμή ψωμίτσιν, αστακούς...* (παραλ. 1 στ.) *και λαχανίτσιν και φακήν με τα οστρειδομυδίτσια* Προδρ. ΙΙΙ 277.

λάχανο το, βλ. *λάχανον(ν)*.

λαχανόγουλο το.

Από τα ουσ. *λάχανο* και *γουλί*.

Βλαστάρι των λαχάνων: *ματζάνας, λαχανόγουλα, κραμβία και σευκλογούλια* Προδρ. IV 129f. κριτ. υπ.

λάχανο(ν) το, Σταφ. Ιατροσ. 4[93], Καλλίμ. 1837, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 371, 601, Συναξ. γαδ. 227, Σφρ. Χρον. μ. 110[19], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1172, 1587, 1705.

Το αρχ. ουσ. *λάχανον*. Η λ. και σήμ.

Λάχανο: *λάχανα τον εφόρτωνε* (ενν. *τον γάδαρον*), *κρεμμύδια και μαρούλια* Γαδ. διήγ. 13· *μία γυναίκα λόγιασεν...να πάγει να μαζώνει λάχανα 'κεί στα τρίγυρα και στα χωράφια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 258[28].

λαχάνω, βλ. *λαγχάνω*.

λάχεμα το.

Από το *λαχαίνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *λάχαιμα*), στον Κατσαίτ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λάχαιμα*).

Τυχαίο γεγονός, σύμπτωση: *Θαρρείς, λωλό κοπέλι, πως ήτον ένα λάχεμα της τύχης το κάμωμα ετούτο;* Πιστ. βοσκ. IV 8, 107.

λαχνός ο.

Από το *λαγχάνω* › *λαχμός* › *λαχνός* (Ανδρ. Λεξ.). Βλ. και Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 4. Η λ. στο Du Cange και σήμ.

Κλήρος: *ίνα μη φιλονικούν ποίος να πολεμήση, λαχνούς θείναι προέκριναν και έλυσαν την έριν* Διγ. (Trapp) Gr. 101.

λαχτάρα η, Βοσκοπ. 435, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 206· *λ α κ τ ά ρ α*, Πανώρ. Β 218, Πιστ. βοσκ. I 1, 154, Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. α' [50], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1539, Λεηλ. Παροικ. 287.

Από το *λαχταρίζω* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 156-7, Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 595] και Γεωργακ., B-NJ 14, 1937/38 ‹ 1938 ›, 71, εκτός αν πρέπει να θεωρήσομε τη λ. παράγ. του ουσ. *λακτία* (βλ. ά.) με προσθήκη της μεγεθ. κατάλ. *-άρα* (Πβ. και Φιλ., Γλωσσογν. Α' 39, Dieterich., Glotta 14, 1925, 218). Ο τ. στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

1) Τρεμούλα, ταραχή, συγκίνηση (από έντονο συναίσθημα αγάπης ή πόνου): *στα σωθικά μου λακτάρα και καημό γροικώ μεγάλο* Πιστ. βοσκ. I 3, 83· *τούτη η τόση πεθυμιά μού φέρνει σα λαχτάρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 651· *τον πόνο, τη λαχτάρα του στο ανάβλεμμά του γράφει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2292· *πόθου λαχτάρα και καημός σ' ενός γέροντα μέλη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [128]· (προκ. για την καρδιά): *ώφου μαντάτο, ώφου φωνή, ώφου καρδιάς λακτάρα, ώφου φωτιά που μ' έκαψε* Θυσ.[2] 171. **2**) Ζωηρή επιθυμία: *πόση λαχτάρα και καημόν έχουν όσοι αγαπούσι* Πανώρ. Ε' 74· *πόση λακτάρα και φωτιά μου δίδ' η πρόσοψή σου* Ερωφ. Ιντ. α' 114· *πώς είν' και πεθυμάς να δεις ένα που δεν κατέχεις κ' έτοιο μεγάλο λογισμό κ' έτοια λαχτάραν έχεις;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 908. **3**) Εκτίμηση: *γι' αγάπη γυναικός...* (παρ. 1 στ.) *...έμεινας όνειδος και κατάρα οπού για λόγου σου 'χανε πρώτα πολλή λακτάρα* Διγ. Ο 612.

λαχταρίζω, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1741, 1743, Ευρετ. Ερωτόκρ. 768[299]· *λ α κ τ α ρ ί ζ ω,* Πανώρ. Β' 392, Πιστ. βοσκ. II 2, 15, III 6, 105, Θυσ.[2] 90, 885, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [340], Δ' [827].

Πιθ. από το *λακτίζω* αναλ. προς τα *σπαρταρίζω, σταμαρίζω* κ.ά. (Βλ. Χατζιδ., ΛΑ 6, 1923, 21-2· πβ. και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 595]) ή κατά Γεωργακ., B-NJ 14, 1937/38 ⟨ 1938 ⟩, 71 από το *λαχτώ* κατά το σχ. *πετώ-πεταρίζω* κ.τ.ό. Για ετυμ. από το ουσ. *λαχτάρα* βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Α' 39· πβ. και Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 157. Ο τ. στο Βλάχ. (λ. *λακταρίζω*) και στον Κατσαΐτ., Θυ. Δ' 220, Κλ. Β' 585, 601. Η λ. και σήμ.

1α) (Αμτβ.) τινάζομαι βίαια, σπαρταρώ, σφαδάζω: *εκείνον μέν καταλιμπάνει κείμενον και λακταρίζοντα εν τω ιδίω αίματι* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 445 κριτ. υπ.)· **β**) (αμτβ. και μτβ.) τρέμω, συνταράζομαι, συγκλονίζομαι (από αγωνία, λύπη, πόνο, συγκίνηση, κ.τ.ό.): *πώς λακταρίζει* (ενν. *το πουλάκι*), *πώς πονεί μή χάσει τα παιδιά του* Π.Ν. Διαθ. φ. 335 α 23· *εγώ αγαπώ και καίγομαι, πονώ και λαχταρίζω κι' ανάπαψη 'ς τσι πόνους μου ποτέ μου δεν ολπίζω* Πανώρ. Α' 147· *μηδέ θαρρώ, Καρπόφορε, κορμί να λακταρίσει την ώραν, οπού βγαίνοντας ψυχή τ' αποχωρίσει, σαν ελακτάρισεν αυτή βλέποντας πως μισσεύγω* Ερωφ. Α' 213, 215· *γι' αγάπην ποθητού πονεί και λακταρίζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [746]· (προκ. για την καρδιά): *από τον πόνον την καρδίαν γροικώ να λακταρίζει* Φαλιέρ., Θρ. 32· (προκ. για τη γη): *πικραίνεται για ταύτα η γης όλη και λακταρίζει* Αχέλ. 1110. **2**) (Αμτβ. και μτβ.) κατέχομαι από ζωηρή και αγωνιώδη επιθυμία: *ελάφρυνε το βάρος τως κ' οι πόθοι τως εγιάνα κ' ελαχταρίζα να τη δουν ο κύρης με τη μάννα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1208· *λακταρίζω, πεθυμώ να πάγω στη μητέρα* Θυσ.² 780· *λακταρίζουν στην καρδιάν, μόνον για να την δούσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1036].

λαχταρισμός ο· *λ α κ τ α ρ ι σ μ ό ς,* Περί ξεν. V 330.

Από τον αόρ. του *λαχταρίζω* και την κατάλ. *-μός*. Ο τ. στο Βλάχ.

α) Ταραχή, αναστάτωση, μεγάλη συγκίνηση: *ήλθε μου λαχταρισμός να πέσω ν' αποθάνω* Περί ξεν. Α' 329· **β**) σπασμός: *περί δυσιντερίας εις λακταρισμόν στομάχου* Ιατροσ. κώδ. ιγ'.

λαχταριστός, επίθ.· *λ α κ τ α ρ ι σ τ ό ς.*

Από το *λαχταρίζω*. Ο τ. στο Somav. (λ. *λακταριστός*). Η λ. και σήμ.

1) Σπαρταριστός· σχεδόν ζωντανός: *έτσι ζεστά, λακταριστά ως ήτανε εκείνα* (ενν. *τα συκώτια και τες καρδίες*) *εις την φωτιάν όπ' άναπτε τ' απήθωσεν ατή της* Θησ. Ζ' [82⁵]. **2**) Γεμάτος ταραχή και αγωνιώδη προσδοκία: *αποσπερνές λαχταριστές κι' αυγές περιορισμένες* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 24.

λαχταρώ. *λ α κ τ α ρ ώ,* Φαλιέρ., Ιστ.² 76 κριτ. υπ.

Από το *λαχταρίζω* (Για το σχηματ. πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 272-3· βλ. όμως και Φιλ., Γλωσσογν. Α' 42). Ο τ. στο Du Cange (λ. *λακταρείν*). Η λ. και σήμ.

Α' Αμτβ. **α**) Τινάζομαι απότομα, σπαρταρώ: *όλοι τους ετρέμανε σαν λακταρεί το ψάρι* Αλ. Κύπρ. 1522· **β**) (προκ. για την καρδιά) πάλλομαι, τρέμω (από συγκίνηση, αγωνία): *άπλωσ' εδώ και θες ιδεί πώς λακταρεί η καρδιά μου* Φαλιέρ., Ιστ.² 74· *θωρώ τους που μαλώνουσι και λακταρεί ‹η› καρδιά μου* Αλεξ. 2402. **Β'** (Μτβ.) επιθυμώ, ποθώ: *η βάγια, ως το ήκουσεν, σκύπτει και θεωρεί τον, διά γαμπρό τον 'πιθυμά, θέλει και λακταρεί τον* Διγ. Ο 1620.

λαχτία η, βλ. *λακτέα*.

λαχτίζω, βλ. *λακτίζω*.

λάψη η, βλ. *λάμψις*.

λέαινα η, Διγ. (Trapp) Esc. 1716, Θησ. Η' [26¹], Συναξ. γυν. 256, 258 (έκδ. *λέφαινα*· διορθώσ.)· *λ έ ν α.*

Το αρχ. ουσ. *λέαινα*. Η λ. και σήμ.

Θηλυκό λιοντάρι, λέαινα: *δεινήν λέαιναν είδον εις το καλάμιν ένδοθεν μαινομένην και σκύμνον* Διγ. Ζ 1445· *εξέβησαν είκοσι λέοντες με τας λένας* Διγ. (Trapp) Esc. 1710.

λεατενέτος ο, Θρ. Κύπρ. Μ 168, 180, εσφαλμ. γρ. αντί *λεκτενέντος* (Βλ. ά.).

λεβάδα η, Πορτολ. Α 226³, 256⁵, Λεηλ. Παροικ. 20, 172, 188.

Το ιταλ. *levata*.

Αναχώρηση πλοίου: *Εις τον Αρχάγγελον έναι καλό 'ράξιμο και καλή λεβάδα* Πορτολ. Α 230¹⁹. Φρ. **1**) *Κάνω λεβάδα*=αποπλέω: *Πάραυτα ο πασάς κάνει λεβάδα. Σηκώνεται οξοπίσω όλ' η αρμάδα και φεύγει από το πόρτο* Λεηλ. Παροικ. 609. **2**) *Παίζω λεβάδα*=σημαίνω (τον) απόπλουν: *Με το λόγο ήπαιξε* (ενν. *ο Καπλάν-πασάς*) *λεβάδα, δίδουν οι σκλάβοι δυνατή παλλάδα. Και τόμου απ' την Πολύκανδρο μισσεύγει* Λεηλ. Παροικ. 85.

λεβαδίτσος, επίθ.

Το ισπανικό *levadizo* ή το προβηγκ. *levaditz*.

'Εκφρ. *πούντος λεβαδίτσος*=κινητή, κρεμαστή γέφυρα (Πβ. για τη σημασ. το ιταλ. ponte levatoio κ.ά. παράλλ. στο W. Meyer-Lübke, Romanisches etymologisches Wörterbuch 406): *έναι χωρισμένο* (ενν. *το Καστέλλι*) *από την στερεά και εμπαίνουν και εβγαίνουν με πούντον λεβαδίτσο ωσάν της Εγρίπου* Πορτολ. Α 330¹⁵.

λεβάντε το.

Το ιταλ. *levante*.

Ανατολή: *ήτον στελμένος* (ενν. *ο Ιωάννης Καπέλος*)*...σύντυχος και αβογαδόρος εις το λεβάντε* Ιερόθ. Αββ. 337.

λεβάντες ο, βλ. *λεβάντης*.

λεβάντης ο, Πορτολ. Α 188⁵, 191¹³, 219¹¹· *λ ε β ά ν τ ε ς,* Πορτολ. Α 2 κριτ. υπ., 5¹⁸, 7⁸, Β 27¹⁷, Σουμμ., Ρεμπελ. 183.

Το ιταλ. *levante*.

1) Ανατολή: *Η δύση κ' η ανατολή και όλος ο λεβάντες* Κορων., Μπούας 4· *ακόμη θέλεις ιδεί στη μεριά του λεβάντη τούμπες τρεις* Πορτολ. Β 58⁵. **2**) Ανατολικός άνεμος: *ανοίγει το μέσα ο λεβάντες και ο σιρόκος* Πορτολ. Β 10¹².

λεβαντίνος ο.

Το ιταλ. *levantino*. Η λ. και σήμ.

Ανατολίτης· (εδώ) στρατιώτης από την Ανατολή (Βλ. και *λεβέντης*): *αυτός* (ενν. *ο Μερκούριος*) *επεριμάζωξε τους πρώτους της στρατείας ως καπετάνιος... και οι λεβαντίνοι σύντομα όλοι εμαζωχθήκαν* Κορων., Μπούας 10.

λεβέ, επιφ., Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 233 κριτ. υπ.

Πιθ. σχετ. με το επιφ. *εβέ* (Βλ. ά.). Για τη λ. βλ. Bakker-van Gemert [Ρίμ. σ. 135].

Επιφ. (με την πρόθ. εις): *λεβέ σ' εμάς τους δίγνωμους και τι 'ναι τά ποθούμε!* αυτ. 100.

Λέβεις οι.

Πιθ. σχετ. με το τοπων. *Λεβαία* (Steph., Θησ.).

'Ονομ. λαού: Διαθ. Αλ. 255^{26}.

λεβεντεύω. *λ ε β ε ν τ ε ύ γ ω.*

Από το ουσ. *λεβέντης* και την κατάλ. *-εύ(γ)ω*. Ο τ. στο Βλάχ.

Συμπεριφέρομαι ως Τούρκος «πεζοναύτης»· κάνω τον «παλληκαρά» (Για τις σημασ. βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 225]): *με συντροφιές πολλά κακές γλακάς και λεβεντεύγεις ολημυχτίς και μαριολιές και αντραγαθιές γυρεύγεις* Φορτουν. (Vinc.) Α' 41· *απού 'νιαι μήνες σήμερο δέκα απού σου δουλεύγω και οξοπίσω σ' ακλουθώ μόνο και λεβεντεύγω* αυτ. Γ' 56.

λεβέντης ο, Λεηλ. Παροικ. 359, 408, 493, 543, 592, 594, 597, 606, Τζάνε, Κρ. πόλ. 237^{21}, 436^{1}, 506^{21}.

Το τουρκ. *levend* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ., στο Du Cange και σήμ.

1) Πεζοναύτης του οθωμανικού στόλου (Για τη σημασ.) βλ. 'Αμ., Ελλην. 2, 1929, 438-9=Γλωσσ. μελετ. 322-3 και Σφυρ., Πληρώμ. 97-9· πβ. και Χατζ., Ξεν. στοιχ. 136): *Δίδει* (ενν. *ο πασάς*) *ορδινιά εις όλην την αρμάδα τα κόπανά τως να 'χουν απαρκιάδα, να βγούσιν οι λεβέντες σε μιαν ώραν να γδύσουν, να κουρσεύσουσιν την χώραν* Λεηλ. Παροικ. 363. **2**) Νέος απείθαρχος: *«Η χήρα, αν αποθάνει ο πατήρ της και η μήτηρ της, έχει εξουσίαν να πάρει άνδρα όποιον θέλει, μόνον να είναι χριστιανός και εις τιμήν της, όχι τίποτες λεβέντης ή κοπέλιν»* Βακτ. αρχιερ. (Γκίνη) 294.

λεβέντικα, επίρρ.

Από το επίθ. *λεβέντικος*. Η λ. και σήμ.

'Ομοια με Τούρκο «πεζοναύτη»: *πάγει* (ενν. *το παλληκάρι*) *εκεί, οπού 'σα οι Τούρκοι..., 'ράσσει και αυτός λεβέντικα ντυμένος* Λεηλ. Παροικ. 567.

Λεβεσεντιανοί οι.

'Αγν. ετυμ.

'Ονομ. λαού: Διαθ. Αλ. 255^{23}.

λεβετάρης ο.

Από το ουσ. *λεβέτιν* και την κατάλ. *-άρης*. Για τη λ. βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 89.

(Προκ. για μοναχό) αυτός που φροντίζει τα καζάνια: *εκείνος ένι παλατιανός κ' εσύ είσαι λεβετάρης* Προδρ. ΙΙΙ 63, χφφ SA κριτ. υπ.

λεβέτιν το.

Το αρχ. ουσ. *λεβήτιον*. Η λ. και σήμ. (Λουκόπουλος, Ποιμενικά Ρούμελης, σ. 150).

Καζάνι: *κόπτε ξύλα και νερόν κουβάλει εις το λεβέτιν* Προδρ. ΙΙΙ 101 χφ. C, κριτ. υπ.

λεβίθα η. — Βλ. και ά. *έλμινς*.

Από την αιτ. *έλμινθα* του ουσ. *έλμινς* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Για τη λ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 34 και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 482. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. και Georgac., Αφ. Τριαντ. 1960, 497 και The-its-suffixes 175), καθώς και ως τοπων. (Βλ. Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.).

Παρασιτικό σκουλήκι των εντέρων, ασκαρίδα: *εκζεστάς λεβίθας και με το τυροκόζουμον* Σπανός (Eideneier) D 1693.

λέγα η, Πορτολ. Α' 363^{6}, 364^{7} κ.α.

Το ιταλ. *lèga*.

(Ναυτ.) μέτρο μήκους, λεύγα: *Ο κάβο-Σαν-Βιτσέντζο ετ Ατζέρι βλέπονται λεβάντη σιρόκον· είναι λέγες ιβ'* αυτ. Α' 364^{2}.

λεγατάριος ο, Βακτ. αρχιερ. 163 δις, 164 τρις.

Το λατ. *legatarius*. Η λ., καθώς και τ. *ληγατάριος*, τον 6. αι. (Lampe, Lex., λ. *ληγατάριος*), στον Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5^{76}, Ε' 1^{42}, $11^{4,5}$, Ϛ' 14^{13} κ.α. και σε έγγρ. του 12. αι. (ΜΒ Ϛ' 629^{11}) και του 1616 (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 221). Για τη λ. και τον τ. βλ. και Kahane, Sprache 514, 518.

Αποδέκτης κληροδοτήματος: *Περί λεγατεύματος χωραφίου οπού το δίδει τινός τις λεγάτον και εκείνος ο λεγατάριος να δώσει δέκα φλωρία να το έχει* αυτ. 164.

λεγάτευμα το, Βακτ. αρχιερ. 164 πολλ.

Από το *λεγατεύω* και την κατάλ. *-μα*.

Κληροδοσία: *Περί λεγάτευμα δούλου, ότι χαρίζω τινός τον δούλον μου* αυτ. 163.

λεγατεύω, Βακτ. αρχιερ. 163 δις, 164 πολλ.· *λ η γ α τ ε ύ ω,* Ασσίζ. 392^{7}, Ελλην. νόμ. 543^{8}.

Από το ουσ. *λεγάτον* και την κατάλ. *-εύω*. Ο τ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.), καθώς και στον Αρμεν., Εξάβ. Ε' 5^{1}, $9^{3,24}$, 11^{67}, κ.α. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex., λ. *ληγατεύω*).

Κληροδοτώ: *Περί λεγάτου, αν λεγατεύσω τινός το βόδι μου και ψοφήσει* Βακτ. αρχιερ. 163· *Περί τους γονείς τους λαβόντας δεύτερον γάμον και μη ληγατεύσαντας τους παίδας αυτών* Ελλην. νόμ. 571^{7}.

λεγάτιον το.

Το λατ. *legatio*.

Το αξίωμα και η δικαιοδοσία ενός παπικού λεγάτου (Για τη σημασ. βλ. Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. legatio 7): *Πελάγιος του Ολβανού επίσκοπος, τον αυτού λεγατίου εξουσιαστής* Διάτ. Κυπρ. 504^{20}.

λεγάτον το, Ασσίζ. 16^{31}, 137^{18}, 139^{22}, $140^{26,29}$, 263^{15}, 370^{14}, 372^{22}, $390^{8,19}$, Βακτ. αρχιερ. 163 πολλ., 164 πολλ.· *λ η γ ά τ ο ν* Ελλην. νόμ. 569^{25}.

Το λατ. *legatum*. Ο τ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *ληγάτον*), σε παπυρ. (L-S Suppl., λ. *ληγάτον*) και στον Αρμεν., Εξάβ. Α' 11^{7}, 18^{28}, Β' 3^{1}, Ε' 11^{1} κε., κ.π.α. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., ό.π.) και σε έγγρ. του 9. αι. (Act. Lavr. $1^{20,22,25}$).

Κληροδότημα: *Περί εκείνου οπού ζητά το λεγάτον τό του αφήκαν εις τον θάνατόν τους εις καμμίαν διαθήκην* Ασσίζ. 138^{31}· *Περί εκείνου του λεγάτου τό επαφήνει η γυναίκα του ανδρός της, όταν έρχεται εις τον θάνατον* Ασσίζ. 17^{3}.

λεγάτος ο, Διάτ. Κυπρ. 501^{16}, 507^{9}, Χρον. Μορ. Η 485, 494, 515, Χρον. Μορ. Ρ 33, Βησσ., Επιστ. 28^{1}, Μαχ. 148^{37}, 170^{2-3}, Σφρ., Χρον. μ. 56^{19}, 66^{31}, Ψευδο-Σφρ. 328^{8}, 338^{17}, Ιστ. Πατρ. 142^{1}, Κυπρ. χφ. 159· *λ η γ ά τ ο ς* Μαχ. 88^{38}, 90^{2}, 152^{34}.

Το λατ. *legatus*. Ο τ. τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. *ληγάτος*). Η λ. σε έγγρ. του 1102

(N.E. 7, 1910, 34), στον Γεώργ. Ακροπολ., Χρον. Συγγρ. 29^{13-4} και στο Meursius (λ. *λεγάτοι*). Για τη λ. και τον τ. βλ. και Dawkins [Μαχ. Β΄ 253].

Τοποτηρητής, αντιπρόσωπος της καθολικής εκκλησίας με διοικητικά καθήκοντα· καρδινάλιος απεσταλμένος του Πάπα με προσωρινή και καθορισμένη αποστολή: *εστέφθη ο πανευγενέστατος μεσίρ Ούγγε τε Λιζινιά...παρά του πατριάρχου Ιεροσολύμων κυρού Γκιλιέλμ, λεγάτου όντος του αποστολικού θρόνου και εις Κύπρον ευρεθέντος* Byz. Kleinchron. Α΄ 202^{4}, *της καλής μνήμης Πελαγίου, του επισκόπου Αλβάνου, τότε εις τας εκείνας μερέας του αποστολικού θρόνου ληγάτου* Διάτ. Κυπρ. 501^{23}· *εστέφθην εις τον Άγιον Νικόλαον υπό χειρός του φρε Πιέρ Τουμάς, του λεγάτου του πάπα* Μαχ. 92^{32}· *Εν τούτῳ τους εσύντυχεν εκείνος ο λεγάτος· του Πάπα τα προστάγματα όρισεν κι' αναγνώσαν* Χρον. Μορ. Η 503.

λέγκα η.

Από το βενετ. *lengua* (Boerio). Για τη λ. βλ. Kahane, Sprache 376.

Προέκταση, «γλώσσα» στεριάς μέσα στη θάλασσα (για τη σημασ. βλ. Kahane-Bremner, Gloss. portol., λ. *lingua*): *αλαργάριζε την κόστα ότι έχει μίαν λέγκα κακή* Πορτολ. Α 182^{13}.

λεγνός, επίθ., βλ. *λιγνός*.

λεγούμι το.

Το ιταλ. *legume*.

Όσπριο: *εγένετο λιμός μέγας εις την Κρήτην. Με το κεχρί έζησαν πάντες οι πένητες και με τα χόρτα της γης, οπού δεν ηυρίσκετο μήτε κουκκίον μήτε άλλο τι λεγούμι* Byz. Kleinchron. Α΄ 509^{36}.

λέγω (I), Σπαν. Ο 63, Λόγ. παρηγ. L 615, Καλλίμ. 1171, Βέλθ. 1255, Χρον. Μορ. Η 1618, Πουλολ. (Τσαβαρή) 426, Φλώρ. 215, Ιμπ. 487, Θησ. Δ΄ [12^{6}], Απόκοπ.^{2} 139, Χρον. σουλτ. 115^{2}, Κυπρ. ερωτ. 104^{25}, Πανώρ. Γ΄ 10, Ερωφ. Α΄ 119, Ε΄ 16, Βοσκοπ.^{2} 201, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 147, Β΄ 55, Θυσ.^{2} 105, Ψευδο-Σφρ. 516^{20}, Ευγέν. 1048, Στάθ. (Martini) Β΄ 230, Φορτουν. (Vinc.) Β΄ 482 κ.π.α.· *ε λ έ γ ω,* Χρον. Μορ. Η 765· *λ έ (γ) ω,* Ασσίζ. 330^{31}, Πόλ. Τρωάδ. 382, Περί ξεν. V 56, Ερωτοπ. 392, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 123, Χρον. Τόκκων 518, Θρ. Κων/π. (Mich.) 93, Μαχ. 256^{25}, 566^{12}, Διήγ. Αλ. V 22, Πένθ. θαν.^{2} 301, Πεντ. Γέν. XVIII 3, Έξ. VIII 1, Ρίμ. θαν. 52, Βυζ. Ιλιάδ. 94, Αχέλ. 124, Αλφ. 14^{53}, Πιστ. βοσκ. IV 2, 85, Σουμμ., Ρεμπελ. 163, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ΄ 43, Ροδολ. Α΄ 338, Διήγ. πανωφ. 55, κ.π.α.· *λ έ ω,* Λίβ. Ρ 2519 (έκδ. *ελεώ*· διορθώσ.), Πικατ. 548, Ερωφ. Γ΄ 211, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 566, 1118, 1602, Γ΄ 131, κ.α.· γ΄ εν. *λ ε,* Διγ. (Trapp) Esc. 44 κριτ. υπ.· γ΄ πληθ. *λ έ σ ι,* Περί ξεν. V 63, Αχιλλ. Ο 20, Κορων., Μπούας 55, Βεντράμ., Γυν. 296, Πανώρ. Αφ. 29, Α΄ 406, Β΄ 237, Δ΄ μετά στ. 390, Ερωφ. Αφ. 10, Α΄ 626, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 325, 605, Β΄ 202, 942, Γ΄ 173, 556, Δ΄ 967, Στάθ. (Martini) Β΄ 260, Φορτουν. (Vinc.) Ε΄ 271, Ζήν. Α΄ 13, Διακρούσ. 87^{22}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 208^{20}, κ.α.· γ΄ πληθ. *λ έ σ ι ν ε,* Πανώρ. Αφ. 36, Ερωφ. Ε΄ 241, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 218, Τζάνε, Κρ. πόλ. 259^{1}· αόρ. *ε ί π ο υ ν,* Μαχ. 208^{30}, 470^{5}· μτχ. ενεστ. *λ έ γ α ς,* Χρον. Μορ. Η, 109, 6005· μτχ. ενεστ. *λ ε γ ά μ ε ν ο ς,* Chron. brève (Loen.) 75.

Το αρχ. *λέγω*. Το γ΄ πληθ. *λέσι* στο Du Cange, λ. *λέσειν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β΄ 634). Για το σχηματ. της μτχ. *λεγάμενος,* που απ. στο Somav. και σήμ., βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λεγάμενος*. Η λ. και ο τ. *λέω* και σήμ.

I Ενεργ. **Α΄** Μτβ. **1α**) Μιλώ, λέω: Ερωφ. Δ΄ 470, Πανώρ. Α΄ 58· (με σύστ. αντικ.) Γεωργηλ., Βελ. 294, Διήγ. παιδ. Tsiouni 811· *λόγια καρδιοφλόγιστα λέγει προς τον υιόν της* Ιμπ. 218· (για έμφαση μαζί με το *λαλώ*· βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941 ⟨1947⟩, 42): *έχω να ειπώ και να λαλήσω ρήμα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 631· **β**) αναφέρω, κάνω λόγο για κ.: *πίνω και το γάρισμα το υδροκοπημένον και πρήσκεται η κοιλία μου, τα δ' άλλα μη τα λέγω* Προδρ. III 216· *τ' όνομά μου το γλυκύ κιαμιά φορά να λέγεις* Ερωφ. Ε΄ 289· Σφρ., Χρον. μ. 166^{24}. **γ**) συνηθίζω να λέω, χρησιμοποιώ μια κοινή έκφραση: *εις μια κλωστή μπαμπακερή κρέμομαι σαν το λέσι* Ερωφ. Β΄ 446· *ιπί έτσι να ειπωθεί σαν τον Νιμερόδ, αντρειωμένος κυνηγιού όμπροστε στον Κύριο* Πεντ. Γέν. X 9. **2**) (Με είδος σύστ. αντικ.) *άρχισε πάλιν να λαλεί Δεμέστικος ο Μέγας και λέγει προς τον πρίγκιπα απόκρισιν ετέτοιαν* Χρον. Μορ. Η 5514. **3**) Συζητώ, συνομιλώ, κουβεντιάζω: *σιμώνει και μιλεί με τους συμβούλους του κοντά, αγάλια, να μην γροικούσι τι λέγει με δαύτους* Στάθ. (Martini) Ιντ. β΄ μετά στ. 32· *σύρσου καμπόσο 'ς μια μεριά ν' ακούσομε είντα λέσι* Φορτουν. (Vinc.) Δ΄ 453· **4**) Προφέρω: *ψωμί μουδ' άλλο φαητό στο στόμα μου δε μπαίνει, μα τ' όνομά σου το γλυκύ λέγοντας με χορταίνει* Πανώρ. Γ΄ 560· *τα πρικιά του χείλη δυο τρεις φορές ανοίξασι να πούσιν: «Ερωφίλη»* Ερωφ. Ε΄ 162· *αν έχω κι' άλλο τίβοτσι στον κόσμο και σ' αρέσει, πε το και τάσσω να γενεί τα χείλη σου ό,τι λέσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε΄ 122· **5**) Διηγούμαι, εξιστορώ: *πολλές...ηθέλανε το λέγει για παραμύθι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 973· *τα μεν γαρ άπαντα γεγενημένα της του κόσμου γενέσεως πολλούς τε και πολλάκις εξιστορήθη, ουχί λέγειν με* Ψευδο-Σφρ. 150^{19}· *έλεγά την τον πόλεμον της Μαξιμούς, πώς επλήγωσα την χείρα της* Διγ. Άνδρ. 397^{4}· (με είδος σύστ. αντικ.· βλ. Ανδρ., Αθ. 47, 1937, 200) *να σας ειπώ αφήγησιν, καταλογήν μεγάλην* Χρον. Μορ. Η 1201· *διήγησιν θέλω ειπείν αληθινόν πραγμάτων* Ριμ. Βελ. 979· *το αφήγημα καλόν είναι και λέγε μάς το* Λίβ. Esc. 2807· *η Μαργαρώνα το 'δειξεν το γκόλφιν οπού εχάθη· είπεν και την αθιβολήν πώς το 'βρεν* Ιμπ. 986. **6**) Μνημονεύω, προαναφέρω: *μετά γουν την παράθεσιν ων είρηκα βρωμάτων εισήλθεν...και το μονοκυθρίτσιν* Προδρ. III 174· *εμήνυσεν ο ρήγας του ρηθέντος Καρλούν Τζε να σταθεί...εις τον λιμνιώναν της Αμοχούστου* Μαχ. 582^{5}· *τας γαρ ημέρας πάντοτε τας θείας τας ρηθείσας* (ενν. *Τετράδα και Παρασκευήν*) Προδρ. III 283 c. **7**) Σημειώνω, τονίζω: *να γυρίσετε στην εδική σας Χώρα· λέγω στη Χώρα σας, γιατί δεν είστε... στην Κρήτη πλιο* Ερωφ. Πρόλ. 111· *θρήνος πολύς εγίνηκεν από μικρούς μεγάλους* (παραλ. 1 στ.)· *ειπέτε τον πολύν κλαυθμόν και του καλού ποιμένος Ιακώβου* Λίμπον. 463. **8**) Παριστάνω, παρουσιάζω: *ό,τι γροικούν τ' αθρώπου πως τ' αρέσει, αν έχει βλάβη και κακό, κείνοι καλό το λέσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 146. **9**) Ανακοινώνω, γνωστοποιώ: *τούτη τση την απόφαση σήμερον είπε μού τη* Ερωφ. Ε΄ 558· *βαστάς μαντάτα και χαρτιά, παραγγελιές θλιμμένων* (παραλ. 1 στ.)· *ανάγνωσέ μας τα χαρτιά και πε μας τα μαντάτα* Απόκοπ.^{2} 107. **10α**) Ρωτώ: *με γλυκότη του ρηγός στά του 'πε απιλογήθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 1948· *Τρώγοντας λέγουν τ' Αβραάμ υιόν αυτός αν έχει* Κοσμογ. 1031· *είδε νησί Αλέξανδρος κ' είπε το πώς το κράζουν* Αλεξ. 575· **β**) αναρωτιέμαι: *εκλαίγανε κ' ηλέγανε ποιοι να 'ναι σκλαβωμένοι και φίλοι τως εμπιστικοί να μείνασι πνιμένοι;* Τζάνε, Κρ. πόλ. 440^{13}. **11**) Ζητώ, αξιώνω: *δεν σώνει που μας έσυρνε εκεί στην ερημίαν, μα λε να πολεμήσομε του Πώρου βασιλείαν* Αλεξ. 1744. **12**) Απαντώ: *είπα σε τά μ' ερώτησες και όλα κατέμαθές τα* Απόκοπ.^{2} 446· *ειπέ με, κύκνε ασύσσουμε...* (παραλ. 1 στ.),...*τι θέλεις εις τον γάμον;* Πουλολ. (Τσαβαρή) 7. **13α**) Παρακαλώ, ικετεύω: *ήλεγε* (ενν. *το παιδί*) *των Τουρκώ να μην το πάρου στο κάτεργο να μην το ημπαρκάρου* Λεηλ. Παροικ. 433· *«...μην με αφήσεις εδώ εις την έρημον ετούτην να με φαν τα θηρία». Αυτά και άλλα περισσότερα έλεγα κλαίουσα* Διγ. Άνδρ. 370^{10}· *όταν λάμψει το φεγγάριν, με τα δάκρυα του το λέγει να του είπει την ωραίαν να μη τυραννείται αδίκως*

Λίβ. Sc. 834· **β**) επικαλούμαι τη βοήθεια κάπ.: *ει γαρ εν γνώσει γέγονας εμών κατορθωμάτων, δεν έλεγες...ποτέ τους αδελφούς σου* (παραλ. 1 στ.), *αλλά και πλήθος του λαού... του φτάσειν και κρημνίσειν με* Διγ. Ζ 1870. **14**) Αναφωνώ, κραυγάζω: *«...βαβαί! πού το λαμπρόν μου γένος;» Και ταύτ' ειπών εξήπλωσεν χαμαί νενεκρωμένη* Βέλθ. 1182· (με είδος σύστ. αντικ.) *οι δύστυχοι Πολίτες εστέκασιν και έκλαιον... στριγγή φωνήν ελέγασιν, όσην και αν εδυνόνταν* Θρ. Κων/π. (Mich.) 110. **15α**) Αποκαλύπτω, φανερώνω: *εάν...είπω τον βασιλέα τας βουλάς άς έχετε και τα χαρτία άπερ ρίπτετε ου μή ειμί άνθρωπος* Κομνηνής 'Αννας, Μετάφρ. 310· *πρόσεξε δέ μη τα ειπείς εξ ων σε εμπιστεύθην* Βέλθ. 984· *όταν του ήλθεν η φωνή, τότες του είπεν πως είναι χάρισμα της Παρθένου Μαρίας* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 397· *πως είναι του Θρασύμαχου παιδί του βασιλέα μου 'πε* Ερωφ. Ε' 349· **β**) εξομολογούμαι, εκμυστηρεύομαι, λέω κ. εμπιστευτικά: *κράζει τη νένα τση χωστά μέσα στην κάμερά τση, με σιγανάδα και ντροπή τση λέγει τα κρουφά τση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 646· *τίναν να πω μυστήριον μου* Σπαν. Ο 252· *πριν έβγει απού τα χείλη μου... τό θες να πεις...παρακαλώ να χάσω τη γλώσσα και την εμιλιά* Ερωφ. Α' 122. **16**) Πληροφορώ, ενημερώνω: *ο κόσμος πώς πορεύεται να τους ειπώ μ' εβιάζαν* Απόκοπ.[2] 128· *ταραχή περίσσια μου 'πασι πως στου Βασιλιού το σπίτιν εγροικήσα* Ερωφ. Δ' 10. **17α**) Διαβιβάζω: *θες τσ' ειπεί από λόγου μου πως το θυμόν αυτείνο του βασιλιού...λογιάζω πως του σβήνω* Ερωφ. Δ' 95· *αν δεις κείνην που μ' έκαψεν το ξένον, πε της αχ την μεριάμ μου «προσκυνώ σε»* Κυπρ. ερωτ. 2[14]· *δεν έχω πλέον να σου πω να πεις των πονεμένων ειμή χαιρετισμούς πολλούς* Απόκ. 555· **β**) ειδοποιώ, στέλνω μήνυμα, παραγγέλλω: *το γράμμα της εκλαμπρότητός σας έλαβον, διά του οποίου μοι ελέγετε να έλθω προ της μεταθέσεώς μου* Βελλερ., Επιστ. 62· *γύρεψε τον Πανάρετο λοιπό κι' απ' όνομά μου του 'πέ πως τονε καρτερώ μέσα στην κάμερά μου* Ερωφ. Β' 182· *γύρισε το γοργότερο και πε στο βασιλιά σου να στείλει τσι στρατιώτες του γλήγορα να μαλώσου* Ερωφ. Ιντ. δ' 55. **18α**) Βεβαιώνω: *Νένα, 'ποθαίνω, λέγω σου* Ερωφ. Ε' 295· *ανέν κ' εσύ το θέλησες, πες με το να το γνώθω, να μην πρικαίνω το κορμί* Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 78· **β**) αποδεικνύω: *αυτός δεν είναι ουδέ στραβός ουδέ ζουγλός, Φροσύνη, και μαρτυρά και λέγει το το πράμαν οπού γίνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1024. **19**) Απαγγέλλω: Εκατόλ. Μ 18· Αχιλλ. Ο 518· Ερωφ. μετά στ. 666. **20**) Διακηρύσσω, διαλαλώ: *είν' καλύτερο γαμπρό να πάρεις ένα να λέγει πως τη βασιλειάν επήρεν από σένα* Ερωφ. Δ' 524· *στρίγγιζα εις τον ουρανόν, ελάλουν εις τα νέφη, εις γην κατεμαρτύρουν το και εις αέραν έλεγά το* Λίβ. Esc. 1691. **21**) Προλέγω, προφητεύω: *ένας του άλλου ηλέγαμεν τό έχομεν να γενούμεν* Διήγ. ωραιότ. 429· *έκραξεν το όνομα του Νόαχ του ειπεί: «Ετούτος να μας παρηγορήσει...από την πείραξη των χεριών μας, από την ηγή ος εκαταρίστη την ο Κύριος* Πεντ. Γέν. V 29. **22**) Υπερασπίζομαι: *ως εγνώρισε ο αφέντης πως ορίζει να πει κι' αυτός το δίκιο του, έτοιας λογής αρχίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 850. **23α**) Υποστηρίζω, πρεσβεύω, φρονώ: *σφαίνει οπού πει κι' οι λογισμοί τ' αθρώπου δε γροικούνται, γιατί με δίχως εμιλιά στο πρόσωπο θωρούνται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1953· *άλλη γυναίκα ουδέν έναι δυνατόν να έχει τέτοιο πράμα, ωσάν το λέσι μερικοί φρόνιμοι και προφήτες* Συναξ. γυν. 70· *απ' το φόβο λέγουσι το ψόμα πως κινάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 887· **β**) ισχυρίζομαι: *τώρα λογούμαι βασιλιός, τώρα την εντροπή μου μπορώ να πω πως έλιωσεν η χέρα η εδική μου* Ερωφ. Ε' 232· *ποιος, αφέντη μου, άκουσε στον ένα τως μια χάρη, για να μπορεί να πει ποτέ κ' ειν' άξος να με πάρει;* Ερωφ. Δ' 322· *σ' όλα τα πράματ' ακριβειά παντόθ' οτ' είναι λέσι και πάσα ολίγο οπού πουλού πιάνου πολύ τορνέσι* Στάθ. (Martini) Α' 71. **24**) Καταθέτω: *ποτέ να μη τους πιστεύσου εις καμμίαν μαρτυρίαν κανενού πραγμάτου τό να πούσιν* Ασσίζ. 351[20]· *να τους βάλλουν να ομόσουν επάνω εις τα άγια να πουν αλήθειαν* Ασσίζ. 296[25]. **25**) Προβάλλω κάπ. δικαιολογία, προφασίζομαι: *το στέμμα...ουδέν το επαραδέχτη* (παραλ. 1 στ.) *λέγων: «Ουκ είμαι άξιος...»* Χρον. Μορ. Ρ 109· *τούτη την προξενιά την πρικαμένη φοβούμαι...* (παραλ. 4 στ.) *μη την αποδεχτεί, μην πει φοβάται το βασιλιό πως θε να την παντρέψει* Ερωφ. Α' 645. **26**) Παραδέχομαι, ομολογώ: *σα μου το δείξεις θέλω πει, σύμβουλε, πως μπορούσι τα λάφια απάνω 'ς τσ' ουρανούς τα ύψη να πετούσι* Ερωφ. Δ' 477· *α σταθεί λίγο να μου γροικήσει, θέλω την κάμει να το πει κ' εκείνη μοναχή τση* Ερωφ. Δ' 447· *ποτέ μου, κρίνω, δε θέλω πει κακά 'καμα να σμίξω μετά κείνο* Ερωφ. Β' 106. **27α**) Εννοώ: Ψευδο-Σφρ. 562[33]· **β**) σημαίνω, δηλώνω: *δε γνώθει είντα θα πει πέλαγο και κολόνες* Στάθ. (Martini) Β' 284· *δεκάκις πέφυκε χείρων ο φθόνος φόνου* (έκδ. *φθόνου*· διορθώσ.), *ως λέγουσι τα γράμματα μόνης μιάς λειπούσης* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 159· **γ**) ερμηνεύω, εξηγώ: *μα δεν κατέχω να σου πω το πώς και μ' είντα τρόπο τα μέλη εκομπωθήκασι κ' εμπήκα σ' έτοιο κόπο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 945· *είπον σοι, μάθε, βασιλεύ, δι' αύτην την αιτίαν εισήλθον κ' εις το κάστρον σου* Βέλθ. 521· *ηφέραν το βιβλίον όπου έγραφαν κ' ελέγασι του τόπου τα συνήθια* Χρον. Μορ. Η 7568· **δ**) επεξηγώ, διευκρινίζω: *ένα γεράκι ζωντανό στο δίκτυ μπερδεμένο με γράμματα που λέγασι πως είναι σκλαβωμένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 226· *ελέγασι τα γράμματα σ' όποιον κι' αν τα διαβάζει πως η φωτιά που τον κεντά δροσίζει, όχι να βράζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 255. **28α**) Πιστεύω, νομίζω, έχω την εντύπωση: *με τόση γλύκα και δροσιά μαζί ανακατωμένο που 'λεγα τ' Ουρανού πιοτό πίνω χαριτωμένο* Ερωφ. Γ' 234· *απής εσηκωθήκαν, άνεμοι εφυσήξανε κ' ήλεγαν κ' εχαθήκαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 448[2]· *ήλεγα πως η μοίρα μου τούτά 'χε μου χαρίσει* Ερωφ. Α' 377· (εδώ χρ. της δυνητικής οριστ. *να είπες*): *εκ τα πολλά φιλήματα και τας περιπλοκάς των τα δένδρα τα αμίλητα να είπες και αδονούσαν* Αχιλλ. L 780· *εκρέμαντο οι τέσσαρις τοίχοι του κουβουκλίου· να είπες και απείκαζες τας ουρανίους σφαίρας* Βέλθ. 453· **β**) φαντάζομαι, υποθέτω: *ώφου τις το 'θελεν ειπεί 'ς τόση ταπεινοσύνη* (παραλ. 1 στ.) *τσ' αγάπης πάθη και φωτιές πόθου να κατοικούσι* Ερωφ. Δ' 59· *οπού σε βλέπει, αφασιανέ, ότι φορείς το ρούχον* (παραλ. 3 στ.) *να ειπεί ότι είσαι αρχοντόπουλον* Πουλολ. (Τσαβαρή) 275· *ολόγδυμνο στη γη τον εξαπλώσα κι' όση τυράννηση μπορεί να πει κιανείς του δώσα* Ερωφ. Ε' 110. **29α**) Εκφράζω, διατυπώνω: *τη βουλή μου μ' ορίζεις ποιά 'ναι να την πω* Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 82· *ω έπαινος, οπού δεν διεβάζομεν εις τα ιερά γράμματα να ειπώθηκε διά κανένα άλλο έθνος, έξω από των Κυπριωτών* Ροδινός (Βαλ.) 175· **β**) αποφαίνομαι, γνωματεύω: *Μην βαρεθείτε το ζιμιό ώστε να ιδείτε τέλος και ύστερα με τον λόγον σας πέτε αν έχει οφέλος* Ευγέν. Πρόλ. 154· *έχει δυο λαβωματιές και στέκει ν' αποθάνει κι' όλοι οι γιατροί είπασιν σωφές πως δε μπορεί να γιάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1360. **30α**) Σκέφτομαι, συλλογίζομαι: *όσοι τον είδαν είπασιν άγγελον ομοιάζει* Ιμπ. 399· *λύπη τονε πιάνει λέγοντας ότ' «εγώ αυτήν την Τρανσυλιβανίαν την έπηρα με το σπαθίν»* Παλαμήδ., Βοηβ. 683· *είπουν ο κόσμος δεν έχει μεσά μου να ξαναποίσει πιον καμιά μοιαστήσ σου* Κυπρ. ερωτ. 76[11]· **β**) σκοπεύω (να κάνω κ.): *λέγω ν' αφήσω τα πολλά, να παραβλέψω πάντας, να σύρω το δερμάτιν σου, να χάψω την ουράν σου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 209· *ευθύς ο Μερισδάρπαγας έφθασε στο ποτάμι, των βορθακάδων έλεγε πολύ κακό να κάμει* Ζήνου, Βατραχ. 416· *θέλω ν' αρχίσω διά τον γαμπρόν οπού έλεγες να κάμεις να μιλήσω* Ευγέν. 236· **γ**) παίρνω την απόφαση, αποφασίζω κ.: *εάν ευρείτε και σφαλτόν να μη με βλασφημάτε, ότι εγώ ως αμαθής είπα να γράψω ρίμα* Σταυριν. 1293· *από μαυλίστριες [και] πολιτικές είπα ποτέ να μην έβγω και άλλους εκεί μη εμπορούν ήξευρα να παιδεύγω* Σαχλ., Αφήγ. 65.

31) Εκφωνώ: *να λέγει και να γράφει πολιτικά μετριάσματα και πολιτογραφίας* Προδρ. ΙΙ 7. **32**) Τραγουδώ: *να 'ρθει κι' ο τραγουδιστής... οπού τη νύκτα έτσι γλυκιά τα βάσανά του λέγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 475· (με είδος σύστ. αντικ.) *μουσικήν καθή-*

μενος εκράτει κ' έπαιζέν την   και μοιριολόγιν έλεγε στεναγμογεμισμένον Βέλθ. 128· αναστενάξαν κ' είπασιν οκάτι καταλόγιν   ...κ' έμοιαζεν μοιρολόγιν Απόκοπ.[2] 239· τίτοιον έλεγεν σκοπόν εις το καλάμιν Λόγ. παρηγ. L 205.   **33**) Προστάζω, διατάζω: Συναξ. γυν. 889· Καλλίμ. 1280.   **34α**) Συμβουλεύω, νουθετώ: το γιατρικό που του 'δωκεν ο φίλος δεν τον γιάνει·   εύκαιρα του 'πε ν' αρνηθεί του παλατιού τη στράτα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 845· όσο η Φροσύνη τση 'λεγε το μίλημα ν' αφήσει   τόσο την εξαγρίευγε Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 529· αγάπην με τον σκάνθαρον τους έλεγε (ενν. ο Ζευς τους αετούς) να ποίσουν,   την μάχην και την έχθρητα...ν' αφήσουν Αιτωλ., Μύθ. 2^{49}·   **β**) παρακινώ, προτρέπω: ο πόθος και η αγάπη μου...   ...ελπίδες με γεμώνουσι...   και λέσι μου να χαίρομαι, 'ντήρηση να μην έχω Φορτουν. (Vinc.) Γ' 421·   **γ**) υποδεικνύω, καθοδηγώ: τινές από των χωρίων του Αρβάνου...τας του Αρβάνου στράτας καλώς γινώσκοντες... είπον τω Βαϊμούντω την θέσιν την Δεύρης Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 352· μαζώνει τα (ενν. τα χορτάρια) καταπώς της ειπώθηκε (ενν. από την Παναγία) Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 422·   **δ**) διδάσκω: ο μύθος λέγει μας εδώ πως φίλοι δεν λογούνται   οι δίγνωμοι οι άνθρωποι Αιτωλ., Μύθ. 125^{25}· ποιος μου 'λεγε δεν πρέπουσι να στέκου στολισμένοι   τοίχοι άσκημοι και χαμηλοί Ερωφ. Αφ. 33·   **ε**) προτείνω· συνιστώ: αμή λέγω...να βρούμεν   αληθή πούπετε μάντην Ερμον. Η 230· ελέγαν 'ξ εκεινούς ευθύς να παν να σώσουν   εις το φουσσάτον των εχθρών κι' όλους να τους σκοτώσουν Κορων., Μπούας 19· έρχονται (ενν. οι ιατροί), βλέπουσιν ευθύς, κρατούσιν τον σφυγμόν του,   λέγουσιν: «ποίησε τά και τά και ας γίνεται και τάδε» Προδρ. III 404.   **35α**) Ονομάζω, αποκαλώ: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1886, Β' 411, Προδρ. III 124, Πανώρ. Ε' 25, Κομνηνής 'Αννας, Μετάφρ. 305·   **β**) χαρακτηρίζω: καλά και φταίσιμο ποτέ γή κρίμα δε μπορούσι,   όσοι κι' αν το γροικήσουσι, με δίκιο να το πούσι Ερωφ. Β' 262· αν στοχαστείς, υιούτσικε, πλέον ου μη γαρ μ' είπες   ειμή ψυχρόν κι' αναίσθητον, κρύσταλλον παγωμένον Σπαν. Α 24· εμείς λύκοι λεγόμεσθεν, πρόβατ' αυτοί λογούνται Αλεξ. 861.   **36α**) Σχολιάζω: το δέ να λέουν οκάποιος φτωχός και ρεματιάρης   ενίκησεν του βασιλέως τον αδελφόν...   ...χείρον των χειροτέρων Χρον. Μορ. Η 5008· συκοφαντούν και λέγουν με ότι αγαπώ σε, αφέντρα Ch. pop. 224·   (με σύστ. αντικ.) να κρατεί δεμένα   τα χείλη των κακόγλωσσω, τά σφάνω να σωπούσι   κι' ουδέναν εισέ ψέγωση λόγο ποτέ να πούσι Ερωφ. Αφ. 20·   **β**) διαδίδω, μεταφέρω φήμη: λέγουσι και τούτο, πως ο Καρμουρίδας των αφήκε δ' χιλιάδες υπέρπυρα να κάμουν στέρνα εις το μοναστήρι Επιστ. Ηγουμ. 175· δυο προξενειές για λόγου τση δυο βασιλιώ μεγάλω   ...ήρθασι κι' ως λέσι...   τον 'νούς τως θέλ' ο βασιλιός γυναίκα να τη δώσει Ερωφ. Β' 252.   **37α**) Προσάπτω, καταλογίζω· κατηγορώ κάπ. για κ.: τσ' Ερωφίλης άρχισε περίσσια θυμωμένος   να λέγει χίλιες εντροπές Ερωφ. Δ' 86· λέγεις γαρ ως ληστρικώς έχων...   την σύζυγον αφήρπασα Βέλθ. 1240·   **β**) επιπλήττω: πλήσια να λυπηθείτε   κι' ογιάντα να το διηγηθώ στο 'στερο να μου πείτε Ερωφ. Ε' 34·   **γ**) απειλώ: έρωτας στέκει ανάδια μου κι' άδικα τυραννά με (παραλ. 1 στ.)· με το ξιφάρι μού μιλεί, με τη σαΐτα λέγει,   το δίκιο του μ' αναλαμπή και φλόγα το γυρεύγει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1669.   **38**) Ανακηρύσσω, αναγορεύω: διά την ανδρείαν του την πολλήν, την περισσήν την φρόνεσιν (παραλ. 1 στ.) και σουλτάνον τον είπασιν κι' αμιράν τον εποίκαν Διγ. (Trapp) Esc. 629.   **39**) Επιθυμώ: ορίζει προς με μίαν των ημερών: «Πρωτοβεστιαρίτα,...συ λέγω να απέλθεις εις τον Μορέαν...» Σφρ., Χρον. μ. 86^{14}· διά τούτο λέγω απάνω εις βάρος αφορισμού να ομολογήσει το χρέος του και τα ιντερέσσα τα εύλογα Σεβήρ., Διαθ. 190.   **40**) Υπολογίζω την αξία κάπ.: Σαν πολλά τον λες τον γέρο,   σαν πολλήν τιμήν τον κάμνεις·   μόν' κατέβασ' τον ολίγον Πτωχολ. Β' 92.   **41**) Διαλέγω, προτιμώ: με περίσσιο κόπο   χειρότερος απ' ολωνώ των αλλωνών ανθρώπω   'πείν ήθελε να πορπατεί να βγάνει το ψωμίν του Ερωφ. Β' 215.   **Β'** Αμτβ. **1**) Μιλώ: πολλάκις οι απρόσεκτοι λέγουν απερισκέπτως Σπαν. Α 345· η όψη του άψε κ' έσβησε, να λέγει 'ς τέτοιον τρόπο   προς τον Πανάρετο άρχισε Ερωφ. Ε' 66.   **2**) Αναφέρομαι σε κ., κάνω λόγο για κ.: εγώ θωρώ τα χρονικά, λέγουν δι' ανδρειωμένους Θρ. πατρ. 93· να πούμεν διά τα νήπια, οπού 'ναι σκλαβωμένα·   με κλάματα ευρίσκονται νύκταν και την ημέραν Θρ. Κύπρ. Μ 478· πλιο δε μιλεί για μισσεμούς, για ξενιτιά δε λέγει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 888.   **3**) Προαναφέρω: κείνος οπ' ολοτενιάς δεν ήτο αποθαμένος,   μ' απού τσι πόνους τσι πολλούς, σαν είπα, λιγωμένος   ...εσυνήφερε Ερωφ. Ε' 142· για τούτο, ως είπα, δεν παινώ του βασιλιού τα πλούτη (παραλ. 1 στ.), μα το Θεό παρακαλώ την τύχη του να 'ρίσει Ερωφ. Α' 577.   **4**) Συζητώ: δεν εντρέπεστε (έκδ. ετρέπεστε)...   διά τα μαλλιά (έκδ. μαλλία) να λέετε; Συναξ. γυν. 591.   **5α**) Γνωμοδοτώ: τσ' άρχοντες...έκραξε για να πούσι (παραλ. 1 στ.), να κάμουνε συμβούλιον πώς έχουνε να διάξουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 335^{21}·   **β**) συγκατατίθεμαι, συμφωνώ: άραντες ουν αυτόν και μη θέλοντα ειπείν εποιήσαντο και ανηγόρευσαν πατριάρχην Ιστ. πολιτ. 10^{9}.   **6**) Θρηνολογώ: θάμπηναν τα μάτια μου από το πε και κλάψε Γεωργηλ., Θαν. 84.   **7**) (Προκ. για μουσικά όργανα) ηχώ: όρισεν, ελαλήσασιν και είπαν τα σαλπίγγια Χρον. Μορ. Η 1136.   **8**) (Παρενθετικά) επαναλαμβάνω: ο τόπος όπου επέζευσα, λέγω, εκεί όπου εστάθην   ήτον του λιβαδιού οφαλός κ' ήτον γεμάτος τ' άνθη Απόκοπ.[2] 23· τ' όνομα που την καρδιά μιλώντας το δροσίζει (παραλ. 1 στ.), τ' όνομα κείνο του παιδιού, λέγω, το ποιο 'χει χάρη   ζήση να δώσει του κυρού και να του τηνε πάρει Ερωφ. Δ' 387.   **9**) (Μεταβατικά) λοιπόν: άκο τοίνυν, δέσποτά μου,   τό σε θέλω αναφέρει: «Όταν την απήρα, λέγω,   εκ το χέριν, όπερ οίδας...» Πτωχολ. α 630· μαντάτα του ηφέρασι το πώς δημεγερσία   το Φέλτρι τότε έποικε, λέγω, και προδοσία Κορων., Μπούας 94.   **II** Μέσ. **1**) Διαδίδομαι: τα λόγια όπου ειπήθησαν ενταύτα εις τα φουσσάτα   μη τα πιστέψει γαρ κανείς, ψέματα είναι μεγάλα Χρον. Μορ. Η 3896.   **2**) Είμαι: του Λαρδοφάγου του ρηγός λέγεται θυγατέρα Ζήνου, Βατραχ. 49.   **3**) (Με ενεργ. σημασ.) **α**) διηγούμαι, εξιστορώ, περιγράφω: από τα πολλά τα αρίθμητα εκείνα   τίποτ' ελέξομαι μικρόν τινάς εις νεωτέρους   και να εγνωρίζουν άπαντες τον πλανημένον κόσμον Βυζ. Ιλιάδ. 494· ή γλώσσα να ελέξεται και χείρα να συγγράψει   τα ξένα, τα παράδοξα, τά γέγονεν εις Τροίαν Βυζ. Ιλιάδ. 12·   **β**) συζητώ: ο βασιλεύς δέ με χαράς τότε πολλάς τον δέχθη   και εις το σπίτι μετ' αυτού πολλήν ώραν ελέχθη Κορων., Μπούας 86.

Το γ' εν. ενεργ. απρόσ.=αναγράφεται, αναφέρεται: ακούσατε τι λέγει εις τας Πράξεις των αγίων Αποστόλων Ιστ. πατρ. 188^{13}.   Το γ' εν. μέσ. απρόσ.=φημολογείται: τον πλούτον αυτού δημοσίᾳ επώλησεν, ίνα λάβῃ ο βασιλεύς το χρέος ό αυτός εχρεώστει, ως λέγεται Ιστ. πολιτ. 77^{16}.

Το απαρ. ενεστ. ως ουσ.=η ρητορική: ένας ασκητής...ευρίσκετον εις τους καιρούς εκείνους θαυμαστός εις την μοναχικήν πολιτείαν και άξιος εις το λέγειν Εγκ. αγ. Δημ. 110^{179}.   Το απαρ. αορ. 'πείν ως ουσ.=**1**) Λόγος· ρητό, απόφθεγμα: μεγάλη διαφορά είναι από το 'πείν ως το να ποίσει Μαχ. 476^{27}· ελησμόνησεν το 'πείν τους φιλοσόφους, όπου λαλούσιν: «Μεν πιστεύσεις πάσα λόγον τό να γροικήσεις...» Μαχ. 390^{25}.   **2**) Πληροφορία, μαρτυρία: Ο Περότ...ήτον πολλά ηγαπημένος της ρήγαινας της Βαλιαντίνας κατά το 'πείν τους λας Μαχ. 594^{33}.

Φρ. **1**) Είπα, ειπέτε=είδος παιδικού παιχνιδιού (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ $A^{1'}$ 172-3): παίζουσιν τό λέγουσιν οι παίδες: «Είπα, ειπέτε» Προδρ. III 295e χφφ gSA (κριτ. υπ.).   **2**) Λέγει ο λογισμός (μου)=**α**) έχω τη διαίσθηση: μέσα μου λέγει ο λογισμός πως τούτος ο αντρειωμένος   εισέ φωλιάν αρχοντική θε να 'ναι αναθρεμμένος Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 661·   **β**) σκέφτομαι, συλλογίζομαι: στέκω και συλλογίζομαι, λέγει ο λογισμός μου: «Ψέματα γράφαν τα χαρτιά...» Θρ. πατρ. Ο 90.   **3**) Λέγει

ο νους μου, η όρεξή μου=προαισθάνομαι: ο νους μου χωρίς άλλο μου λέγει τίβοτας κακό πως θα με βρει μεγάλο Ερωφ. Β' 86· μέσα η καρδιά μου το γροικά, λέγει το η όρεξή μου ... το πως η παιδωμή μου έχει να πάψει γλήγορα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1361. **4**) Λέγεται κ. βεβαίως=αποδεικνύεται, είναι βέβαιο: πιστεύετε ότι αληθής υπάρχει (ενν. ο τάφος), ότι βεβαίως είρηται εις πάντας αληθεύειν Διγ. (Trapp) Esc. 1663. **5**) Λέγεται κ. εν τοις ωσί μου=πληροφορούμαι, μαθαίνω: Ως δέ τούτο εν τοις ωσί του βασιλέως ερρέθη, στενάξας εκ καρδίας και ουδέν έτερον εποίησεν Ψευδο-Σφρ. 386^{20}. **6**) Λέγεται λόγος παλαιός=αναφέρεται από την παράδοση: λέγεται γαρ λόγος παλαιός ότι τούτο το μοναστήριον είχεν εισόδημα το τρίτον του νησίου Χειλά, Χρον. 353. **7**) Λέγουν με ονόματι, λένε το όνομά μου=έχω το όνομα, ονομάζομαι (Βλ. Κριαρά [Πανώρ. σ. 252]): άλλον θηρίον σάτυρον ονόματι το λέγουν Φυσιολ. 371^{37}· τ' όνομά του το γλυκύ το λέγαν Νικοστράτη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 221· ο...βασιλεύς...αλησμόνησε να τον ερωτήσει πώς λέγουν το όνομά του Διήγ. Αγ. Σοφ. 153^{27}. **8**) Λέγω (απο)μέσα μου, εις νουν, εις την ψυχήν μου, μέσα στο νου μου, μόνος μου, τον εαυτόν μου=σκέφτομαι, συλλογίζομαι: Τούτά 'λεγε απομέσα τση (ενν. η νένα) κ' εβάλθη να βουηθήσει της Αρετής Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1301· μέσα του λέγει (ενν. ο ρήγας): «Ωσά θωρώ, οπίσω τον αφήκα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 494· εσίγησαν οι πάντες «αν τύχει, λέγοντες εις νουν, ο βασιλεύς διστάζει» Καλλίμ. 1042· Διγ. (Trapp) Esc. 1420, Παλαμήδ., Βοηβ. 655, Βέλθ. 725, 733. **9**) Λέγω βουλήν=αποφασίζω (Πβ. φρ. δίνω βουλή, ά. βουλή 2δ): κοινήν βουλήν ας είπομεν, αν έναι θελητόν σου, πώς και γενούμεν εγκρατείς του κάστρου και της κόρης Καλλίμ. 1032. **10**) Λέγω (εις) πληροφορίαν=πληροφορώ, γνωστοποιώ, θέτω υπόψη κάπ. (Βλ. και Ανδρ., Αθ. 47, 1937, 200): άλλο πάλιν ηξεύρετε, πληροφορίαν σας λέγω, εις άλλον πάλιν λογισμόν κείτονται οι Ρωμαίοι Χρον. Μορ. Ρ 715· Δια τούτο απέστειλεν εδώ τον καβαλάρη ετούτον ..., πληροφορίαν σε λέγω, να σε πληροφορέσομεν... εις τόπον όπου ορέγεσαι να εσμίξετε οι δύο Χρον. Μορ. Η 193· λέγω σε εις πληροφορίαν και μη το απιστήσεις· αν ήσουν γαρ εις τον Μορέαν... (παραλ. 1 στ.), ουδέν ημπόρεις στα μακρέα μετ' εμέ να υπομένεις Χρον. Μορ. Η 4225. **11**) Λέγω κ. εκ στόματος=διηγούμαι λεπτομερώς (Η φρ. στο Somav.): όλα του τ' αφηγήθησαν, εκ στόματος τον είπαν, το πώς εκαταστήσασιν την υπαντρείαν εκείνην Χρον. Μορ. Η 3125. **12**) Λέγω κακό, βλ. κακόν Φρ. 1. **13**) Λέγω καλλιά=προτιμώ: αν έναι και κιανείς καλά στο λογισμόν του βάλει τσ' έγνοιες απού τσι τυραννού, καλλιά 'χε πει πάσ' άλλη τύχη παρά την τύχη τως Ερωφ. Β' 212. **14**) Λέγω καλόν, καλά, βλ. καλόν Φρ. 3. **15**) Λέγω κατά της διαθήκης=προσβάλλω τη διαθήκη: εάν...ο υιός...ουδέν αφήσει και της μάννας του δίκαιον μέρος, ώσπερ και τους άλλους, δύναται η μάννα να πει κατά της διαθήκης Ελλην. νόμ. 579^{13}. **16**) Λέγω (την) λειτουργίαν=λειτουργώ (Η φρ. και στο Somav.): ο παπα-Μακάριος είπεν την λειτουργίαν Διήγ. ωραιότ. 363· επήραν τα 'κονίσματα κ' είπανε να διαβούσι ...στον Αρχάγγελον και λειτουργίαν να πούσι Διήγ. ωραιότ. 862. **17**) Λέγω κ. μεγάλως=μεγαλοποιώ: Τάχατε προφητεύομαι και λέγω τα μεγάλως Προδρ. III 246. **18**) Λέγω το ναι=συγκατατίθεμαι: τούτος αγάπα από καιρό μια πλουμισμένη κόρη κ' εκόπιαζε...να τηνε κάμει να πει το ναι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 464. **19**) Λέγω την ομιλίαν=συζητώ, συνομιλώ: ωσάν αρχίζουσιν να πουν...την ομιλίαν, αρχίζουσιν να κάμνουσιν εισμίαν την πελελίαν Σαχλ., Αφήγ. 224. **20**) Λέγω όρκους κάπ.=**α**) δίνω ένορκες διαβεβαιώσεις: να 'δαμεν... (παραλ. 1 στ.) αν κατ' αλήθειαν εύραμεν όρκους τούς μας ελέγαν Απόκοπ.^{2} 253· **β**) εξορκίζω: φεγγάριν μου, μυριοπαρακαλώ σε, ...να υπάγεις την φεδούλαν (παραλ. 1 στ.) όρκους φρικτούς να την ειπείς, να την παρακαλέσεις σημάδιν με το άλλον της πιττάκιν να με στείλει Λίβ. Ν 1557. **21**) Λέγω όχι σε κάπ.=αρνούμαι, αποκρούω: συνήθιν είν' των κορασιώ...να κλαίσι, όντα τσι προξενεύγουσι, κι' όχι αλλωνώ να λέσι

Ερωφ. Β' 300. **22**) Λέγω σε κάπ. τα παστικά του=βρίζω κάπ. (Βλ. Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 179 και Vincent [Φορτουν. σ. 169]): Γεια σου, στην πίστη μου, μωρή! 'Ηφαες το τσικίνι κ' εδά του λες τα παστικά Φορτουν. (Vinc.) Δ' 362. **23**) Λέγω την προσευχή μου=προσεύχομαι: αναβαίνω στο βουνί να πω την προσευχή μου, προς τα κακά τα έποικα να σώσω την ψυχή μου Γαδ. διήγ. 297· Κάμε, παιδί μου, μην αργείς· την προσευκή σου πέ την Θυσ.^{2} 865 (κριτ. υπ.). **24**) Λέγω τα συγχαρίκια=ανακοινώνω ένα χαρμόσυνο γεγονός: έλευσιν δέ την εαυτού πάντες αναμαθόντες εις τους οίκους απέτρεχον ειπείν τα συγχαρίκια Διγ. (Trapp) Gr. 919· υπάσι δέ μετά σπουδής, λέγουν τα συγχαρίκια Αχιλλ. Ν 441.

λέγω (ΙΙ)· *είπα*, Ερωτοπ. 670, εσφαλμ. γρ. αντί *ύπα*· για τη διόρθ. βλ. Κριαρ., Αθ. 51, 1941, 9 και Πολ. Λ., Ελλην. 13, 1954, 271· *είπα*, Τάξ. πόρτ. 10, 81, εσφαλμ. γρ. αντί *ύπα*· διόρθ. S. Jannacone, Byzantion 21, 1951, 234.

λέζια η, Ιστ. Βλαχ. 1418· *λέζα*, Ιστ. Βλαχ. 1425.

Το ρουμανικό *lege*.

Νόμος, δίκαιο· (εδώ) εθιμικό δίκαιο: *αν κρίνεις νόμιμα, τίποτες δεν εποίκες· ύστερον θέλουν χαλασθεί οι κρίσες που να κάμεις, εάν τη λέζια τζέρεη θέλεις να παραδράμεις* αυτ. 1424.

λεηλατισμός ο, Ιστ. πολιτ. 20^{22}.

Από το *λεηλατώ* με επίδρ. ουσ. σε *-ισμός* (Για τη λ. βλ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. 595-6).

Λεηλασία, ερήμωση: *Αλλά τις μη κλαύσει και θρηνήσει τον λεηλατισμόν ταύτης της ευδαίμονος πασών των πόλεων και υπερκειμένης;* 'Εκθ. χρον. 15^1.

λεηλατώ, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 1166, Ερμον. Ε 359 κριτ. υπ., Γεωργηλ. Βελ. 516, 'Εκθ. χρον. 1^9, $5^{9,14}$, 15^5.

Το αρχ. *λεηλατέω*. Η λ. και σήμ.

Λαφυραγωγώ, ληστεύω, ερημώνω: Ριμ. Βελ. 785.

λεθρινάρι(ον) το, βλ. *λυθρινάρι*.

λειανόβροχο το.

Από το επίθ. *λειανός* και το ουσ. *βροχή*. Η λ. και σήμ. στην 'Ηπειρο (Βλ. Μπαμπιν., Υποκορ. 220).

Ψιλή βροχή: Πεντ. Δευτ. XXXII 2.

λειανός, επίθ., Πουλολ. [Τσαβαρή] 28 ΑΖ, Πορτολ. Α 116^{13}, 340^1, Β 25^{28}.

Από το επίθ. *λείος* και την κατάλ. *-ανός* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 117). Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Λεπτός, λιγνός: *μα το 'παιζεν* (ενν. *το δένδρον*) *ο άνεμος ωσάν λειανό καλάμι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 134^{23}· **β**) στενός, στενόμακρος: *το Μακάνο έναι κάβος λειανός* Πορτολ. Α 362^8· **γ**) (προκ. για ζώο) μικρόσωμος: *όσα άλλα ζώα λειανά και χοντρά εκεί ευρέθησαν* Διήγ. πανωφ. 60· **δ**) (προκ. για πλοίο) που έχει λεπτό σκαρί: *τρία κάτεργα χοντρά, βενέτικα και δύο λειανά* Χρον. σουλτ. 82^{28}· **ε**) (προκ. για αβγά) μικρός, λεπτός: *ηύρα πολλά, μα 'σαν λειανά* (ενν. *τα αβγά*) *κι' οπίσω γιάγερνά* τα Κατζ. Δ' 65.

λείβγω, βλ. *λείπω*.

λειδινώ.

Από το ουσ. *λειδινό* (⟨ *δειλινό* με μετάθεση· βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 82). Για τη λ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 418, 596]. Λ. *λειδινίζω* και σήμ. στα Επτάνησα (Ζώη, Λεξ. Ζακ.).

Τρώγω, γευματίζω: *εις μια κατάκρυα βρύση εφάνη του πατέρα μου να πα να λειδινήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 808 κριτ. υπ.

λεϊμονιά *η*, βλ. *λεμονιά*.

λειμώνας ο, Διγ. 'Ανδρ. 386^{13}.

Το αρχ. ουσ. *λειμών*.

Λιβάδι: *χθες ήτον ωσάν ένας λειμώνας πολυπλούμιστος και πολύανθος* Χίκα, Μονωδ. 82.

λειοτριβώ, Ιερακοσ. 488^{13}.

Το μτγν. *λειοτριβέω*.

Λειώνω κ. τρίβοντάς το, μεταβάλλω κ. σε σκόνη: *ραφάνης σπέρμα λειοτριβήσας μετά οίνου αψινθίτου μη εψηθέντος...δίδου φαγείν* Ιερακοσ. 454^{17}.

λειπτός, επίθ.

Από το *λείπω*. Τ. *λειφτός* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ελλιπής, λειψός: *με τα μέλη του σωστόν έναν κ' εις λίγην ώραν λειπτόν* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 208 κριτ. υπ.

λείπω, Προδρ. IV 203, 223, Ασσίζ. 199^{6}, 297^{8}, Διγ. (Trapp) Esc. 77, Βέλθ. 573, 584, Χρον. Μορ. Η 825, 1626, Ρ 2084, Φλώρ. 1394, Ερωτοπ. 521, Λίβ. (Lamb.) Ν 155, Ν 988, Esc. 2632, Ιμπ. 517, 830, Μαχ. 464^{12}, Απόκοπ.^{2} 230, Πεντ. Αρ. IX 7, Γέν. XVIII 28, 'Εξ. XXXIX 21, Δευτ. XV 8, Αχέλ. 576, Κυπρ. ερωτ. 21^{14}, 104^{35}, 108^{8}, Πανώρ. Α' 352, Γ' 166, Ε' 291, Ερωφ. Δ' 72, Ιντ. δ' 19, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1782 κριτ. υπ., Β' 1739, Γ' 487, Θυσ.^{2} 706, Φορτουν. (Vinc.) Β' 112, Γ' 83, Ε' 31, Τζάνε, Κρ. πόλ. 165^{8}, 446^{8}· *λείβγω,* Κυπρ. ερωτ. 75^{47}, 97^{24}, $105^{4,21}$, 107^{8}· *λείπουμαι,* Ασσίζ. 304^{7}, Μορεζίν., Διαθ. 482, Ερωφ. Πρόλ. 60.

Το αρχ. *λείπω*. Ο τ. *λείβγω* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *λείβγομαι*) και στην Κύπρο, όπου απ. και τ. *λείβκω* (Σακ., Κυπρ. Β' 633, λ. *λείβγει* και *λείβκω*), καθώς και στη Χίο ('Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 40, λ. *λείπω, λείβγομαι*). Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Εγκαταλείπω, αφήνω· απορρίπτω: *λέγει με: Λείπε τον κουρβιάρη* Συναξ. γυν. 899· *λείψαντες τα πάντα τρεις μήνας, πάλιν κατελάβομεν εν Τραπεζούντι υγιείς* Πανάρ. 72^{9}· *ουδέν σε λείπει πώποτε ο φόβος και ο τρόμος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 248· *ότι το πράγμα λείπει την* (ενν. τη γυναίκα), *το χρήμαν* (έκδ. *τον χρήμαν*· διόρθ. Χατζιδ., ΒΖ 1, 1892, 103) *και υπαγαίνει, και ως πότε ζεις και ως πότε ζει θλίψιν και πόνον έχεις* Διδ. Σολ. Ρ 28· *Των νέων δέ τες συμβουλές λείπε, απέχου απ' αύτες, ότι προς το θρασύτερον ο νους τους αποβλέπει* Κομν., Διδασκ. Δ 242· **β**) αποφεύγω: *Στίχοι, λειπάτε πάντα τα χραδιαστά κ' εκεί που τραγουδούσιν, πηγαίνετε όπου κλιούσιν* Κυπρ. ερωτ. 94^{78}· *καλόγνωμος, τιμητική, να αγαπά την χρήσιν, κουρτέσικα, καθάρια* (έκδ. *κιθάρια*· διορθώσ.) *να λείπει πονηρίας* (ενν. *η γυναίκα*) Σπαν. Ο 197. **2**) Παύω, σταματώ: *μπορώ τα κλάματά μου να λείψω* Κυπρ. ερωτ. 21^{13}. **3**) Παραλείπω, παραμελώ: *το του Ιωάννου...όνομα ουκ έλειπε λέγων: «'Εξελθε...»* Δούκ. 83^{15}· *εγώ δεν έλειψα, σα μου 'πρεπε, ποτέ μου,* (παραλ. 1 στ.), *εκείνα τά μ' εδίδασκες να πάσκω να γυρεύω* Φορτουν. (Vinc.) Α' 31· *Αν έλειπεν να τον βοηθεί με πράγματα, με ρούχα, καθάρια τον εξόριζαν το γένος των Σπαταίων* Χρον. Τόκκων 3130. **4**) Απομακρύνω: *τα πάθη γαίμαμ μου γινήκασιν, για να μεν λείψουσιν ποτέ 'πού ξαύτου μου, ως και τον χάρον απού μεν ελείψασιν* Κυπρ. ερωτ. $97^{50,51}$. **5**) Είμαι κατώτερος (από κάπ.): *Ως φρόνιμον και ευγενικόν οι όλοι τον εκλέξαν κ' ελπίζουν εις τα φρόνα του να μην τους έχει λείψει* Χρον. Μορ. Η 239. **6**) Στερούμαι, έχω ανάγκη: *Απήτις πάντα τα 'γνωσαν, τ' είχασιν, τι δ' ελείπαν, την άνωθεν απόφασιν των καβαλάρων είπαν* Αχέλ. 896· *ο Κύριος ο Θεός σου...ήξερεν το άμε σου την έρημο τη μεγάλη ετούτη σαράντα χρόνια· ο Κύριος ο Θεός σου μετά σεν, δεν έλειψες τίποτα* Πεντ. Δευτ. II 7. **Β'** Αμτβ. **1**) Παύω, σταματώ: *Μέχρι του νυν κατά διαδοχήν εκ του γένους αυτών την νήσον ταύτην κυριεύοντες ουκ έλειψαν* Δούκ. 73^{33}. **2α**) Παραλείπομαι: *ει τι από την αφήγησιν έλειψεν, να το μάθεις* Λίβ. Sc. 1442· **β**) στερώ από κάπ. κ.: *συμπάθιο σ' ό,τι σου 'λειψα σα φίλου σου μου δώσε* Ροδολ. Ε' [486]· *Είπεν ότι καλλιότερον να χάσει την τιμήν του παρού να λείψει εκεινού του γυναικαδελφού του* Χρον. Μορ. Ρ 3236· *ο Θεός ουκ έλειψεν τινός οπὄναι άξιος* Θησ. Γ' [68^{8}]. **3**) Αμελώ: *Τούτοι οι δύο είχασιν μίαν βουλήν, τήν είπαν, ουδ' από κείνο που 'πρεπε να κάμουν δεν ελείπαν* Αχέλ. 1671. **4**) Απομακρύνομαι· αποχωρώ, φεύγω: *εδιάκρινε ότι να λείψει εκ του πατριαρχικού θρόνου περί να πέσει εις αυτό το αμάρτημα* Ιστ. πατρ. 136^{23}· *να λείπεις εκ τον τόπον μου κ' εις τον Μορέα να υπάγεις* Χρον. Μορ. Η 5820· *Φεύγε την* (ενν. *την πονηρήν αγάπην*) *όσο δύνεσαι, λείπε από τους ανθρώπους οπού έχουν σχήμα ταπεινόν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 835· *από στανίο σου το λες, πήγαινε τώρα, λείπε* Αιτωλ., Μύθ. 7^{10}. **5α**) Ελλείπω, δεν υπάρχω: *δεν έλειπεν ημέρα να μην κόψει κανένα* Συναδ., Χρον. 38· *ουκ έλειψεν ο λόγος* Πόλ. Τρωάδ. 787· *αν λείψει τίποτες, να στραφεί εις τον χρεοφελέτην του* Ασσίζ. 65^{14}· *δένδρον έπεψεν ο Θεός απέσω εις το ποτάμιν, κι' αν είχεν λείπει το δενδρόν, επνίγετο ο Ακρίτης* Διγ. (Trapp) Esc. 1528· **β**) εκλείπω, εξαφανίζομαι: *να λείψουσιν τα βάσανα και όλες οι πικρίες* Περί ξεν. Α 139· *η ομορφιά να λείψει* Πανώρ. Δ' 66· *να λείψει το όνομα του πατρός μας από μεσοθιό τη γενεά του, ότι δεν είναι αυτουνού υιός* Πεντ. Αρ. XXVII 4· *Ημέρα Τρίτη, δολερή,... λείψεις από τον αριθμόν...της εβδομάδας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 122· *Με των καιρών τσ' αντιστροφές ελείψαν τα σχολειά μου, εχάθηκε το κράτος μου* Λίμπον. 21· **γ**) (με γεν. ή αιτιατ.) ελλείπω, απουσιάζω, απέχω, βρίσκομαι μακριά (από κάπ. ή κ.): *να μην του λείπει τίποτες* Διγ. (Trapp) Esc. 1323· *Ποιος με γλυκύ και κρύο νερό τη δίψα ντου να σβήσει και να του λείψει στο 'στερο και να μπορεί να ζήσει;* Ερωφ. Β' 318· *να με έλειπεν ο είς των οφθαλμών μου* Σφρ., Χρον. μ. 58^{11}· *ανάμνησις του πόθου της ποτέ να μη σε λείπει* Λίβ. Ρ 1650· *Της Τύχης ταύτης να έλειπα* Βέλθ. 436· φρ. *λείπω από την μέσην*=εξαφανίζομαι: *του φθόνου το επιβούλευμα να λείψει από την μέσην και από το αιχμαλωτίζομαι να λάβω ελευθερίαν* Λίβ. Sc. 297· **δ**) πεθαίνω: *Είπε σου πως, αν ήθελε λείψει, με το σπαθί ντου εδώ στη βρύση σήμερο ήπαιρνε τη ζωή ντου* Πανώρ. Γ' 5· φρ. *λείπω εις αιώνας*=πεθαίνω: *έτσι τον εγλύτωσεν ο Γαβριήλ βοεβόδας, αμή έτσι εχάνετον να λείψει εις αιώνας* Ιστ. Βλαχ. 828· **ε**) λιγοστεύω: *τα νερά ήταν πηαίνοντα και λείψοντα ως το μήνα τον δέκατον· εις τον δέκατο, εις τη μια του μηνού, εφάνηκαν οι κορυφές των βουνών* Πεντ. Γέν. VIII 5. **6**) Απουσιάζω, είμαι απών: *όσες μπορείτε γαλιφιές, χορούς, παιγνίδια αντάμα μη λείψει ουδένας από σας, σαν έρθει, να του κάμει* Ερωφ. Ιντ. α' 66· *απού τα χείλη του δε λείπει τ' όνομά σου* Πανώρ. Γ' 509· *δεν λείπω ποτέ 'χ τον ορισμόν σου* Κυπρ. ερωτ. 62^{4}· *δεν θέλω να λείψω από το πλάγιν σου ουδεκαμίαν ώραν* Διγ. 'Ανδρ. 329^{13}· *'Ετυχε τότε τον καιρόν, έλειπεν εις ταξίδιν* Λίβ. Sc. 2317· (με είδος σύστ. αντικ.): *εις μέρος μέν οι συγγενείς, εις άλλο δέ η μήτηρ, περιπλεκόμενοι αυτόν... και χωρισμόν ον έλειπεν*

ουδόλως μνημονεύουν Διγ. Ζ 977. **7α**) (Προκ. για απόσταση) απέχω: *Δύο μίλια μόνον έλειπαν* (ενν. *οι εναντίοι*) *μακράν από εκείνους* Κορων., Μπούας 119· *Τα Λαφονήσια... λείπουν από την στερέαν μίλια δύο ήμισυ* Πορτολ. Α 215[27]· *λείπει η Κόρινθος από την θάλασσα μίλια γ'* αυτ. 211[25]· **β**) (με την πρόθ. **από** ή **εκ**) βρίσκομαι μακριά από...: *εσέν διώκει η τύχη μου να λείψεις απ' εμένα* Ιμπ. 194· *λείψε εκ τα πένθη* Ιστ. Βλαχ. 2064· *Ογιά να λείψω 'κ τον θυμόν τον μέγαν του κυρού μου* Χούμνου, Κοσμογ. 859· **γ**) μετακινούμαι: *εις τα κρικέλια του σεντουκιού να είναι οι λοστοί να μη λείψουν από αυτό* Πεντ. 'Εξ. XXV 15. **8**) (Με την πρόθ. **από** ή **εκ**) απέχω από κ.: *να λείψω από τον κόπον* Νεκρ. βασιλ. 15· *εκ το κακόν να λείπεις* Σπαν. Α 465· *να λείπεις εκ τες έξοδες και εκ τες εντυμασίες, να μη σε τρων πολιτικές, να μηδέ μαυλισίες* Σαχλ., Αφήγ. 117. **9**) Αποφεύγω, διστάζω: *αν έλειπε διά εντροπήν των ευγενών ανθρώπων, όπου ευρισκόντησαν εκεί,... ειπείν και ποιήσειν ήθελεν του πρίγκιπος ασκημίαν* Χρον. Μορ. Η 4185. **10**) Απαλλάσσομαι (από κ.): *το πάθος μου με πάθος το συντρίβγω και με το κλάμαν το πολύν απού το κλάμα λείβγω* Κυπρ. ερωτ. 132[12]· *Τόσή 'ναι η ομορφιά σου που μ' έβαλεν στο βάρος και πιον δεν λείβγω από την δουλοσύνην* αυτ. 92[3]. **II** Μέσ. **Α'** Μτβ. **1**) Μου λείπει κ., χρειάζομαι: *Μ' άλλο κανένα τίβοτας δε λείπομαι να χάσω, μόνο τη δόλια μου ζωή στον 'Αδη να περάσω* Πανώρ. Β' 567· *Τούτο μόνο το βοτάνι λειπομέσθα* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 437· *Τέσσερεις χρόνους λείπομαι να φτάξω τσι πενήντα* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 163. **2**) Χάνω: *ελείφτησαν των λε' κατέργων* Μαχ. 468[6]. **3**) (Με γεν. ή αιτιατ.) **α**) ελλείπω από κάπ., δημιουργώ έλλειψη, στέρηση: *πολλά τον λείπονται και εξ ανάγκης κλέπτει* Σπαν. Α 332· *όντε μου λείπεσαι* Φαλιέρ., Ιστ.² 692· **β**) υπολείπομαι για κάπ. ή κ.: *τ' αρνί μόνο της λείπεται* (ενν. *της τράπεζας*) *να βάλομε στη μέση* Θυσ.² 778· *β' μόνας ημέρας του λείπονται να διαβεί το τάρμε* Ασσίζ. 323[13]. **4**) Παραλείπω: *έρχομαι σε κοντολογιά και σας τ' αναθιβάλλω, να μην λειφτώ την δήγησην, αμέ να σασε δείξω, γιατ' είναι τώρα ο καιρός το στόμα για ν' ανοίξω* Τζάνε, Κρ. πόλ. 460[21]. **5**) Διαφεύγω: *σοφός είναι όπου διαβάζει διδασκαλίαν απού άλλους, ότι μανθάνει η γνώση και λείπεται την παίδευσιν* Μαχ. 642[3]. **Β'** Αμτβ. **1**) Αφήνομαι, εγκαταλείπομαι: *στην εκκλησία τους εάν συμβεί Φράγκος να λειτουργήσει, σαράντα ημέρες λείπεται άψαλτη η εκκλησιά τους* Χρον. Μορ. Η 768. **2**) Υπολείπομαι· μου μένει: *ο αγοραστής ένι κρατημένος να πλερώσει τό λείπεται του πλερώματος της τιμής της πούλησης* Ασσίζ. 38[10]· *Ξετελειωμένα είν' όλα. Τώρα δε λείπεται άλλο, μόν' το τέλος* Πιστ. βοσκ. Ε' 4, 28· *Την Αρετούσα μοναχά λείπομαι να στολίσω, σα μ' όρισεν ο βασιλιός* Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [65]. **3**) Βρίσκομαι σε δύσκολη κατάσταση: *Οι βάρβαροι λειφθέντες ουν την χρείαν των σιτίων προς χώραν την Βακτριανήν την συστροφήν εποίουν* Βίος Αλ. 3145· *έφθασαν τα κάτεργα όλα και μαζωχθήκαν* (παραλ. 1 στ.) *κ' εφέρασίνε άρματα ογιά να μη λειφτούσι κι' ανθρώπους έξω βγάλασι ογιά να πολεμούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 214[11]. **4**) Προκαλώ έλλειψη, ελλείπω: *Φουσσάτον τότ' ελείφθηκεν και κάθουνται και γράφουν: «Πέμψετε γληγορύτερα»* Θρ. Κύπρ. Μ 740· *γι' απόψε, α λειφτούσι* (ενν. *οι καπόνοι, οι γάλλοι*), *κατέχω πάλι επά κοντά κι' άλλους απού πουλούσι* Φορτουν. (Vinc.) 539. **5**) Απομακρύνομαι, είμαι μακριά: *από τους ξένους λείπετε, πηαίνετε, ανάθεμά σας* Χούμνου, Κοσμογ. 1102. **6**) Απουσιάζω: *ήθελα να λείπεσαι από την συντροφίαν μου* Χρον. Μορ. Η 6105· *εις την δοξολογίαν τους* (ενν. *των εορτών*) *μη λείπεσαι καθόλου* Ιστ. Βλαχ. 1626. **Απρόσ. 1**) Υπολείπεται: *Κερά, διά την υπομονήν καθόλου εδίδαξές με, τώρα με λείπει την αιτίαν να μάθω της αγάπης* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 722. **2**) Παραλείπεται: *τίβετσι και αυτοί δεν έλειψε να κάμου* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 712. **3**) Δε γίνεται, δε συμβαίνει: *αν έλειπε ότι οι 'Ελληνες ολίγοι ήσαν στην άμμο προς το πλήθος που έρχετον των γυναικών καθ' ώρα, όλες διώξει τις ήθελαν εκ τον κάμπον θλιμμένες* Θησ. (Foll.) 73· *δεν έλειπε να*

δείξουν μέρος από την κακοσύνην τους και από τότε και εδώ έχθρα δεν έλειπε Σουμμ., Ρεμπελ. 193[1]· φρ. *ολίγο* (ή *λίγο* ή *ελίγο*) *λείπει* ή *λείπεται να...*=παραλίγο να (γίνει κ.): *ολίγ' ολίγον ήλειψε να τόνε πάρει ο Χάρος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1883· *Ολίγ' ολίγον ήλειψε να τη γνωρίσου οι άλλοι* αυτ. Β' 2433· *Ελίγο δεν ελείφτηκε να με ξεγαρδουμίσει με τσι φωνές του ο γέρουκας* Φορτουν. (Vinc.) Β' 295· *ολίγ' ολίγο ελείφτηκε να τόνε* (ενν. *τον Τριπόλεμο*) *ξαφορμίσου* αυτ. 2164. — Η γεν. εν. της μτχ. του αρσ. ως απόλ. σε θέση επιρρ., καθώς και η αιτιατ. εν. της μτχ. του ουδ.=εκτός: *ουδέ γαρ των αγκαλών μου άλλη θέλει περιλάβει, λείποντος της Κλυταιμνήστρας της ιδίας γυναικός μου* Ερμον. Η 128· *χιλιάδες δεκαδύο συν δυσίν επάνω τούτων, λείποντος των μεγιστάνων, εφονεύθησαν γαρ τότε* αυτ. Ε' 152· *των γαρ τότε συναχθέντων λείπων τούτων επροσήλθαν πάλιν εν τη Τροίᾳ τότε δισχιλίες χιλιάδες* αυτ. Δ 63.

λειτούργημα το.

Το μτγν. ουσ. *λειτούργημα* (L-S, λ. *λειτουργέω*). Η λ. και σήμ.

Σύνολο καθηκόντων, υπηρεσία, υπούργημα: *ώστε μη δύνασθαι κατά μηδένα τρόπον του λοιπού αναλαβέσθαι ή τον θρόνον τον πατριαρχικόν ή το τούτου λειτούργημα* Ιστ. πατρ. 183[17].

λειτουργία η, Φυσιολ. (Legr.) 629, Βησσ., Επιστ. 23[3], Μαχ. 514[25], Βουστρ. 433, Κορων., Μπούας 68, Αρσ., Κόπ. διατρ. [527], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1050, 1292, 1293, Ιστ. Βλαχ. 1658, Αποκ. Θεοτ. 123, Διήγ. πανωφ. 55, Διήγ. ωραιότ. 363, Λεηλ. Παροικ. 459· *λειτουργιά*, Παϊσ., Ιστ. Σινά 552, 888, 1352, 1410, 2137, Αλφ. 10[72], 11[62], Τζάνε, Κρ. πόλ. 137[16], 154[12], 224[10], 530[15], Αλφ. (Mor.) IV 72· *λουτουργία* Μαχ. 514[1].

Το αρχ. ουσ. *λειτουργία*. Για τον τ. *λουτουργία* βλ. Meyer G., Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 104. Τ. *λουτουρκά* και σήμ. στην Κύπρο (Μενάρδ., Αθ. 6, 1894, 147). Η λ. και σήμ.

α) Η λατρευτική τέλεση της Θείας Ευχαριστίας: *επήγαν εις τον ναόν...και άλλαξεν παπάς και άρχεψεν η λουτουργία εις το όνομαν της Αγίας Τριάδος* Μαχ. 514[1]· *Καθημερνόν στην λειτουργιάν ν' ακούμεν τα ευαγγέλια* Ρίμ. θαν. 147· *εν ύμνοις τε και ψαλμωδιαίς τελούσιν αγρυπνίαν, τη δέ επαύριον αυτής ποιούσιν λειτουργίαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1030· *το λοιπόν του βίου αυτού ίνα μερισθῄ εις τέσσαρα μεριδικά· εις παραστάσιμα και λειτουργίας υπέρ αυτού κατεπέκεινα των συνήθων* Σφρ., Χρον. μ. 20[19]· *του 'καμε και λειτουργιές διά να 'χει σωτηρίαν, μνημόσυνα με αρχιερείς, πατέρες και παπάδες* Λίμπον. 488· **β**) σύνολο προσευχών, ύμνων, ψαλμών, εκδηλώσεων λατρείας προς το Θεό: *ύμνους πολλούς εις το Θεό και λειτουργιές να λέει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 381[17]· *Λειτουργίαν δ' είπασι, τον Θεόν επαρεκάλουν* Κορων., Μπούας 57· *την εκκλησίαν μη αμελήσωμεν, αλλά προσφέρωμεν τα δώρα ημών μετά καλής προθυμίας· έλαιον και κηρία και λειτουργίαν την κατά δύναμιν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XI 116-7.

λειτουργός ο, Ιστ. Βλαχ. 1681.

Το μτγν. ουσ. *λειτουργός*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που είναι στην υπηρεσία κάπ. (εδώ του Θεού ή κάπ. αγίου): *τους έκλεξ' ο Θεός εις τας υπηρεσίας και λειτουργούς τους έβαλε μέσον της εκκλησίας* (ενν. *τους ιερωμένους*) Ιστ. Βλαχ. 1684· *να έλθει καιρός να γένεις κ' εσύ λειτουργός του Αγίου* Χειλά, Χρον. 351.

λειτουργώ, Χρον. Μορ. Η 767, 5965, 6173, 7798, Byz. Kleinchron. A 98[47], 632[9], 662[4], Μαχ. 40[8], 546[18], Κορων., Μπούας 56, 69, Αρσ., Κόπ. διατρ. [96], Παϊσ., Ιστ. Σινά

1324, 1824, 1924, 2178, Αλφ. 10^{70}, Κατά ζουράρη 112, Ιστ. Βλαχ. 2202, Διήγ. ωραιότ. 223, 242, 246, 255, 671, Τζάνε, Κρ. πόλ. 231^{14}· *λ ε ι τ ρ ο υ γ ώ,* Θρ. πατρ. 62, Διήγ. ωραιότ. 361· *λ ο υ τ ε ι ρ γ ώ.*

Το αρχ. *λειτουργώ.* Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **1α**) Τελώ το μυστήριο της θείας ευχαριστίας, ιερουργώ: *όταν ελειτούργα κ' ύψωνεν τα άγια ο πατριάρχης, με δύναμης τα άρπαζαν* (ενν. *οι Σαρακηνοί*) *κ' ερίχτασίν τα κάτω* Χρον. Μορ. Ρ 14· *Περί λειτουργίας του αρχιερέως, ότι δεν λειτουργά μόνος του ωσάν παπάς, αλλά μετά διακόνου* Βακτ. αρχιερ. 162· *έβγαλαν το όνομα του πάπα από τα δίπτυχα, διότι...λειτουργά με άζυμον άρτον* Ροδινός (Βαλ.) 149· *λειτουργήσωσιν ομού μνημόσυνον των γονέων αυτού* 'Εκθ. χρον. 75^{8}· **β**) ενεργώ, φροντίζω να πραγματοποιηθεί θεία λειτουργία και μετέχω σ' αυτήν: *οι Τούρκοι... ...εθαυμάζασι... το πώς δεν εσκοτώθηκα 'πού του πασά τη χέρα, μου 'πανε για να λειτουργώ εκείνη την ημέρα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 226^{8}· *πάμε να λειτουργήσομεν στον άγιον Ηλίαν καί ύστερα να πάγομεν κάτω στην Παναγίαν* Διήγ. ωραιότ. 625· *Ο δέ ληγάτος...όρισεν καί εποίκαν παρακάλεσες εις τον Θεόν και ελειτουργήσαν εις το όνομα της αγίας Τριάδος* Μαχ. 152^{17}. **Β'** Μτβ. **1**) (Προκ. για το Θεό ή για άγιο) τιμώ με θεία λατρεία: *τους ακούει ο Θεός, ότι τον λειτουργούσιν* Ιστ. Βλάχ. 1847· *Ορκίζω σε εις* [*τους*] *κδ' ιερείς τους λειτουργούντας τον θρόνον και το μέγα όνομαν του Θεού* Σταφ., Ιατροσ. 18^{31}· *Η γεννηθείσα κόρη εν καιρῷ ζωδίου του σκορπίου...ας λειτουργή την αγίαν 'Ανναν* Ο γεννηθείς νεώτερος 151. **2**) (Προκ. για εκκλησία) ανοίγω την εκκλησία για να τελεσθεί θεία λειτουργία: *να λειτουργούν τες εκκλησιές παπάδες αλλαμένοι* Θρ. Κύπρ. Μ 116· *οι άγιοι Δέκα πάσινε και πλιό δε λειτουργούνται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 554^{25}· *περί εκκλησίας οπού να μην λειτουργηθεί ημέρας μ'* Βακτ. αρχιερ. 152. **3**) (Προκ. για πρόσφορο) που έχει «διαβαστεί»: *'Επαρον προσφοράν λειτουργημένην και γράψον εις αυτήν* Σταφ., Ιατροσ. 10^{265}. **4**) Τελώ θρησκευτική ακολουθία: *εις την μητρόπολιν όλοι μαζί οι ιερείς και ελειτουργούσαν τέσσερες και πέντε δέησες ολονύκτιον* Συναδ., Χρον. 69. **5**) (Προκ. για μη χριστιανική θυσία) εκτελώ: *Κύριέ μου, τας θυσίας μου τελείας ελειτούργων προς εσένα* Ερμον. Η 145.
II (Μέσ.) προσέρχομαι και μετέχω στη θεία λειτουργία: *Σαράντ' αγίοι, βουθάτε μου να φύγω από το Χάρο και να 'λθω να λειτουργηθώ και τάμα να σας πάρω* Αλφ. 10^{70}· *θάρρειεν να λειτουργηθεί μέσ' στην Αγιάν Σοφίαν* Σταυριν. 1144.

λειτρουγώ, βλ. *λειτουργώ.*

λειχηνάρικος, επίθ.

Από το ουσ. *λειχήνα* και την κατάλ. *-άρικος.*

Που έχει προσβληθεί από λειχήνες: *λειχηνάρικο γή ψωριάρικο γή λέπρο μη προσφέρετε ετούτα τον Κύριου* Πεντ. Λευιτ. XXII 22.

λειχήνη η, Ιερακοσ. 472^{7}, Ιατροσοφ. (Oikonomu) $83^{6,12}$· *λ ε ι χ ή ν α,* Ιατροσ. κώδ. χοη', Ιατροσοφ. (Oikonomu) 100^{11}.

Το μτγν. ουσ. *λειχήνη.* Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ., καθώς και ως τοπων. στην Κύπρο (Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. 77).

Δερματική πάθηση, εξάνθημα (ανθρώπων ή ζώων): *εις λειχήναν οπού να έχει ο άνθρωπος* Ιατροσ. κώδ. υξ: *Εις λειχήνας. Νίτρον αλεξανδρινόν λειώσας...μετά όξους...χρίε τον λειχηνιάσαντα τόπον* Ιερακοσ. 472^{4}.

λειχηνιώ.

Το *λειχηνιάω,* που απ. στο Θεόφραστο. Τ. *λειχηνιάζω* και *λ'χανίζου* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Προσβάλλομαι από λειχήνες, «βγάζω λειχήνες»: *Νίτρον αλεξανδρινόν λειώσας...μετά όξους...χρίε τον λειχηνιάσαντα τόπον* Ιερακοσ. 472^{6}.

λειχούδης, επίθ.

Από το *λείχω* και την κατάλ. *-ούδης* (Ανδρ., Λεξ.). Για την ετυμ. βλ. και Καψ., ΕΕΦΣΠΘ 7, 1957, 335. Η λ. και σήμ.

Λειχούδης, λαίμαργος: *ο είς* (ενν. *σκύλος*) *έγινε λειχούδης και ακαμάτης, ο δέ άλλος εχρημάτισε και έγινε καλός κυνηγός* Σοφιαν., Παιδαγ. 267.

λειχουδιάρης, επίθ.

Από το επίθ. *λειχούδης* και την κατάλ. *-ιάρης.* Η λ. και σήμ.

Λειχούδης, λαίμαργος: *τον ένα* (ενν. *σκύλο*) *ανέθρεψεν εις το μαγειρείον και έγινε συγχαντερός και λειχουδιάρης* Σοφιαν., Παιδαγ. 266.

λειψάδα η, Πεντ. Λευιτ. XIII 55.

Από τον αόρ. του *λείπω* και την κατάλ. *-άδα* (Βλ. Τωμ., Μνήμη Γεωργίου Ι. Κουρμούλη, ανάτ. σ. 15· βλ. επίσης και σ. 13). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Τωμ., ό.π., σ. 15) και την Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 633).

'Ελλειψη: *εάν τίποτες χάσει* (ενν. *ο εμπαλής ού ο σινεσκάρδος*) *διά της αφορμής του... ένι κρατημένος...να τοις την καλλιοτερίσει πάσα ζημία και την λειψάδαν τήν να είχεν ο αφέντης του απέ την εμπαλίαν του ού απέ την σινεσκαρδίαν του* Ασσίζ. 410^{24}.

λειψάδιν το.

Από το επίθ. *λειψός* και την κατάλ. *-άδιν.*

Κενός χώρος: *Περί τρίχωμα κεφαλής όπου έχει λειψάδιν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 50^{18}.

λείψανο(ν) το, Χρον. Μορ. Ρ 2743, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 267, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 136, Μαχ. 70^{33}, Θησ. ΙΑ' [15^{5}], Εκθ. χρον. 70^{6}, Διήγ. Αλ. G 288^{11}, Αχελ. 2134, Παϊσ., Ιστ. Σινά 407, Διγ. 'Ανδρ. 408^{20}, Βακτ. αρχιερ. 176, Τζάνε, Κρ. πόλ. 177^{9}, 347^{4}.

Το αρχ. ουσ. *λείψανον.* Η λ. και σήμ.

1) Υπόλοιπο, απομεινάρι: *'Οσους δέ ράβδος η εμή έφθασεν του προσψαύσαι ζωής εν τούτοις λείψανον ουδόλως υπελείφθη* Διγ. Ζ 2923. **2α**) Νεκρός, πτώμα: Διγ. Ζ 4106, Τζάνε, Κρ. Πολ. 485^{1}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1226, Μαχ. 30^{12}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 2191· (μεταφ.): *'Ενα του πόθου λείψανον, νεκρόν κι' αποθαμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1051]·
β) (συνεκδ.) κηδεία: *μόνον εις τα καλέσματα τρέχομεν* (ενν. *οι ιερείς*) *ολοψύχως, εις λείψανα, εις εορτάς και όπου μας καλέσουν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 211· **γ**) κόκκαλα ή σώμα αγίου: *να βλέπομεν...* (παραλ. 1 στ.) *τα μοναστήρια τ' άγια άνω κάτω βαλμένα* (παραλ. 1 στ.), *τα λείψανα πυρίκαυστα, την θείαν κοινωνία χυμένην* Παλαμήδ., Βοηβ. 247· *αγιασμένον από τον Θεόν άγιον λείψανον* Ιερόθ. Αββ. 334· *των αγίων τα λείψανα τα μοσχομυρισμένα* Ανακάλ. 67· *Πού και τα θεία λείψανα πολλών σοφών αγίων...;* Ιστ. Βλαχ. 2403.

λειψαξούγγιος, επίθ., Οψαρ. 362^{36}.

Από το επίθ. *λειψός* και το ουσ. *αξούγγι.*

Που του λείπει το λίπος, το ξύγγι: *Τζίρος ο λειψαξούγγιος* αυτ. 361^{8}.

λείψιμο(ν) το, Πεντ. Δευτ. XV 8, Χριστ. διδασκ. 306, Ροδινός (Βαλ.) 55, 144.

Από τον αόρ. του *λείπω* και την κατάλ. *-ιμο*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *λείψημον*).

α) 'Ελλειψη: *από λείψιμον διδασκάλων ευρίσκονταν εις τόσην αμαθίαν* Ροδινός (Βαλ.) 145· **β**) ψεγάδι: *όμορφα κτίσματα, έχουν με τούτον όλον κάποιον λείψιμον και κάποιαν ασχημιάν* Ροδινός (Βαλ.) 54.

λείψις -ψη η, Ασσίζ. 159^{11}, 280^{6}, Χρον. Τόκκων 3233, Πένθ. θαν.^{2} 361, Θρ. Κύπρ. M 692.

Το μτγν. ουσ. *λείψις.*

α) 'Ελλειψη, στέρηση: *η λείψις του ψωμίου* Προδρ. IV 204· **β**) έλλειψη: *ούτος* (ενν. *ο αφέντης*) *ένι δίκαιος κληρονόμος τούτης της λείψης ή της παρανομίας* Ασσίζ. 366^{22}.

λειψίφωτος, επίθ.

Από το επίθ. *λειψός* και το ουσ. *φως*. Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Που έχει θαμπό, άτονο φως: *ώσπερ σελήνη λειψίφωτος* Ψευδο-Σφρ. 404^{22}.

λειψός, επίθ., Ασσίζ. 80^{20}, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 208.

Από σύνθετα ουσ. όπως *λείψ-ανδρος, λειψό-θριξ* με υποχώρηση του δεύτερου συνθ. (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Ελλιπής, λιγοστός: *τα αγαθά τους, αϊκάνωτα, τουτέστιν λειψά* Ασσίζ 30^{31}. **2**) (Προκ. για άνθρωπο ή πράγμα) που λείπει: *Βεβαίωσιν της απιστιάς το ύστερον παιδάκι έκαμε του πατέρα του διά το λειψό αδελφάκι* Χούμνου, Κοσμογ. 1954· *θέλω να μου στρέψεις τα πέρπυρα τά ένι λειψά* Ασσίζ. 330^{20}. **3**) Στερημένος, ανικανοποίητος: *Λειψός εκ την αγάπη μου, γδυμνός εκ τη φιλιά μου;* Ροδολ. Ε' [526]. **4**) Ανάπηρος: *γερό να σ' έχει και σωστόν, όχι λειψόν, η φύσις* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 246.

λειψότης -τητα η.

Από το επίθ. *λειψός* και την κατάλ. *-ότητα*. Η λ. στο Somav.

'Ελλειψη, στέρηση· ένδεια, ανέχεια: *να τους αποστείλει* (ενν. *τους οχτρούς σου*) *ο Κύριος εις εσέν με πείνα και με δίψα και με γυμνιά και με λειψότητα* Πεντ. Δευτ. XXVIII 48· *το κυττάρι της...και...τα παιδιά της ος να γεννήσει...να τα φάει εις λειψότητα..., εις αποκλεισμό και εις στεναχωριά, ος να στεναχωρέσει εσέν ο οχτρός σου εις τα κάστρη σου* αυτ. XXVIII 57.

λειωμός ο.

Από το *λειώνω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Somav. (λ. *λειώμα*).

Λειώσιμο· (εδώ μεταφ.) εξάλειψη, εξαφάνιση: *λειωμό να λειώσω την αναφορά του Αμαλέκ αποκατωθιό τους ουρανούς* Πεντ. 'Εξ. XVII 14.

λειώνω, Ιερακοσ. 389^{14}, 414^{26}, 417^{22}, 471^{26}, 493^{20}, Ορνεοσ. αγρ. 521^{26}, Πεντ. Γεν. VII 23, Αρ. V 23, Δευτ. XXV 19, Κυπρ. Ερωτ. 124^{10}, Ερωφ. Ε' 232, Πιστ. βοσκ. V 3, 54, V 6, 189, 223, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1126, Δ' 842, Ε' 1196, 1482, Θυσ.^{2}

1136, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 54, Ροδολ. Πρόλ. [11, 84], [Α' 587], Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [489], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 153, Ζήν. Α' 171, Ε' 84, 87, Τζάνε, Κρ. πόλ. 370^{11}, 584^{8}, κ.α.

Από το *λειόω,* που απ. στον Αριστ. *(<λείος)* και την κατάλ. *-ώνω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 269 και Γλωσσ. έρ. Α' 615 και Β' 577). Για διαφ. ετυμ. βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 295-6. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Τήκω, ρευστοποιώ: *βούτυρον λειώσας...δίδου πιείν* Ιερακοσ. 428^{18}· **β**) διαλύω στερεό σώμα σε υγρό: *Αμανίτην αμπέλου εν οίνῳ λειώσας δίδου πίνειν* Σταφ., Ιατροσ. 9^{248}· *σκορίαν χαλκέως λαβών και κόψας και τρίψας επιμελώς και μετά όξους λειώσας, τον πάσχοντα τόπον χρίε* Ιερακοσ. 492^{28}· *Λιθάργυρον και σμύρναν λειώσας μετά όξους επίχριε* Ιερακοσ. 499^{21}. **2**) Πολτοποιώ, συνθλίβω: *λειώσας αυτήν* (ενν. *την σαύραν*) *εν θυΐᾳ και μείξας αυτήν μετά του ζέματος αυτής* Ιερακοσ. 371^{4}· *σκορόδου σκελίδια δύο αποσπάσας και λειώσας δεόντως εις έν μείξον μετά ελαίου* Κυνοσ. 594^{1}. **3**) Κονιοποιώ: *Απελθών εις χαλκείον, λάβε ρίνισμα σιδήρου και λειώσας αυτό καλώς δίδου μετά κρέως* Ιερακοσ. 347^{7}· *πεπέρεως ουγγ. δ', κόστου ουγγ. μίαν...,ταύτα λειώσας και σήσας λεπτῷ κοσκίνῳ έχε ξηρόν* Ιερακοσ. 416^{20}. **4α**) Σβήνω, διαγράφω: *προβέαν μετά καλαμαρίου γράφων συχνά ταύτην...και λειώνων και σφογγίζων αυτήν* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 478, κριτ. υπ.)· *λειώσε με εδά από το χαρτί σου ος έγραψες* Πεντ. 'Εξ. XXXII 32· (μεταφ.): *επήρασιν πολλήν τιμήν σ' αιώνα του αιώνος, ουδέ την φήμην την μακράν θέλει τους λειώσει χρόνος* Αχέλ. 94· **β**) εξαλείφω, εξαφανίζω· δίνω τέλος σε κ.: *Λειώνω τσι δόξες και τιμές, τα 'νόματα μαυρίζω* Ερωφ. Πρόλ. 17· *'Σ τούτο το μήλο το χρουσό στέκεται η δίκασή τως* (παραλ. 1 στ.). *Κ' εσύ τες αποφάσισες, τες άγρητές τως λειώσε και τσ' ομορφύτερής τωνε οπού σου φανεί το δώσε* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 23· (μεταφ.): *Ο θάνατος α δε μπορεί το σφάλμα μου να λειώσει, τσι πόνους και τσι πρίκες μου κιας θέλει μου τελειώσει* Ροδολ. Α' [371]· *εκ την καρδιά σου λειώσε πάσα σου παραπόνεση και βλάψιμο* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [226]. **5α**) Αφανίζω, καταστρέφω: *βρέχω ιπί την ηγή σαράντα μέρες και σαράντα νύχτες και να λειώσω όλο το στεκούμενο ος έκαμα αποπάνου πρόσωπα της ηγής* Πεντ. Γεν. VII 4· *έλειωσεν* (ενν. *ο Θεός*) *όλο το στεκούμενο ος ιπί πρόσωπα της ηγής από ανθρώπους ως χτήνο* Πεντ. Γεν. VII 23· (μεταφ.) *ακόμη κατευόδωσε το κήρυγμα του θείου εναγγελίου, λειώνοντας και αφανίζοντας τα έργα του διαβόλου* Χριστ. διδασκ. 449· **β**) φρ. *λειώνω το όνομα κάπ.*=κάνω να λησμονηθεί, να πάψει να υπάρχει το όνομα κάπ.: *θάνατοι σ' επλακώσα και τ' όνομά σου λειώσασι, τη δόξα σου τελειώσα* Ερωφ. Ε' 658· *να τους 'ξαλείψω και να λειώσω το όνομά τους αποκατωθιό τον ορανό* Πεντ. Δευτ. IX 14· *όλους να τους πάσι στα κάτεργα να λάμνουνε, να πάρουν τα παιδιά τως κι' απού τη Χιο να λειώσουνε όλα τα 'νόματά τως* Τζάνε, Κρ. πόλ. 416^{14}· (με σύστ. αντικ.): *βάλε εις τα αφτιά του Ιοσουά ότι λειωμό να λειώσω την αναφορά του Αμαλέκ αποκατωθιό τους ορανούς* Πεντ. 'Εξ. XVII 14. **6**) Αποσυνθέτω: *την όψη λειώνω* (ενν. *εγώ ο Χάρος*) *και χαλώ και πάσα μυρισμένο στήθος σκωλήκω κατοικιά κάνω ζιμιό και βρώση* Ερωφ. Πρόλ. 88. **7α**) Παραβαίνω: *συνήθιν ήτονε,... σαν αποθάνει ο κύρης μας, τ' αδέρφια τα δικά μας να θανατώνομε...* (παραλ. 1 στ.). *Τούτο εγώ δεν έκαμα... και το συνήθι λειώνω* Ερωφ. Γ' 282· **β**) αθετώ, αναιρώ: *Πόσα μας τάσσει* (ενν. *ο 'Ερωτας*) *αδικητής κι' απόκει μας κομπώνει, πόσα μας γράφει στην αρχή κ' ύστερα μας τα λειώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1044· *Παιδιά κ' εγγόνια σου 'ταξεν ο Κύριος να σου δώσει κ' εδά πώς είναι μπορετό το τάσσιμο να λειώσει;* Θυσ.^{2} 666.

Β' Αμτβ. **1**) Σβήνομαι, εξαλείφομαι: *τα περασμένα εδιάβησαν και τα γραμμένα ελειώσα* Θυσ.^{2} 1121· (μεταφ.): *η ντροπή, που μου 'καμε... ...δεν ημπορεί να λειώσει* Ερωφ.

Δ′ 628· από το νου μου ουδεποσώς δεν ημπορού να λειώσου τα λόγια σου κ' οι ερμηνειές, τα έργα κι' όλ' οι τρόποι Ροδολ. Α′ [58]. **2**) Χάνομαι, εξαφανίζομαι: σαν αστραπή και σα βροντή θες να χαθείς, να λειώσεις Θυσ.[2] 382· έλειωσε το φως κι' ο ήλιος είχε σβήσει Ροδολ. Ε′ [407]· ήλιος να 'χε θαμπωθεί και λειώσει το φεγγάρι Λίμπον. 317· τα βάσανα να λειώσουσι κ' εισέ χαρές να 'ρθούσι Πρόλ. άγν. κωμ. 26· κ' έρθει τ' αλέτρι αλύπητα, βαθιά το ξεριζώσει (ενν. το λούλουδο), ψυγεί ζιμιό και μαραθεί κ' η ομορφιά του λειώσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1892· (φρ.) λειώνει το όνομα κάπ.=εξαλείφεται, εξαφανίζεται, παύει να ακούγεται το όνομα κάπ.: Σα σπίθα σβήν' η δόξα σας, τα πλούτη σας σα σκόνη σκορπούσινε και χάνουνται και τ' όνομά σας λειώνει σα να 'το με το χέρι σας γραμμένο 'ς περιγιάλι Ερωφ. Πρόλ. 134· Κ' εσύ, καημένο Ρέθεμνος, εφύγαν (εκδ. επήγαν) τα παιδιά σου κ' εχάλασεν η χώρα σου κ' έλειωσε τ' όνομά σου Τζάνε, Κρ. πόλ. 582[24]. **3α**) Αδυνατίζω, ισχναίνω: λιγαίνω σαν κερί καίγοντας κι' όλη λειώνω Τζάνε, Κρ. πόλ. 460[4]· ήκλαιγε κι' αναστέναζεν όλο το μερονύχτι. Καθημερνό τα μέλη του ελειώναν κ' εφυρούσα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1315· **β**) (μεταφ.) «μαραίνομαι»: είντά 'ναι και τα κάλλη της ελειώσαν κ' εχλωμιάνα; Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1328. **4α**) Αποσυντίθεμαι, λειώνω: σαν λειώσει το κορμί κ' η κεφαλή η καημένη (παραλ. 1 στ.), χωρίζουν και τα κόκκαλα Ευγέν. 747· **β**) φρ. λειώνει το βάρος κάπ.=φεύγουν, διαλύονται τα δυσάρεστα συναισθήματα κάπ.: να μου 'γγίξεις,...δε σ' αφήνω, ώστε να δώσει ο κύρης μου το θέλημαν εκείνο· να συμπαθήσει εσέ κ' εμέ, το βάρος του να λειώσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1141. **II** Μέσ. **1**) Χάνομαι: ανέν και δεν λειωθούσι οι στίχοι, ελπίζω σε καιρούς να μη λησμονηθούσι Αχέλ. 652· απήν του νου σου η διαφορά, οπδναι διαθεμένη μέσα σ' εμάς κ' εις τ' άλλα ζα, δεν έχω να 'ν' λειωμένη Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 20. **2**) (Μεταφ.) σβήνομαι, εξαλείφομαι: μια αγάπη μπιστική στον κόσμο εφανερώθη κ' εγράφτη μέσα στην καρδιά κι' ουδέ ποτέ τσ' ελειώθη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 22· το γράμμα στην καρδιάν είναι διχώς μελάνι και δε μπορεί πλιο να λειωθεί παρά όντεν αποθάνει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1128· τον Θεόν εφάνηκε θέλοντα των ανθρώπων να τουσε δώσει ελευθεριά... Να μεταγένει ο άνθρωπος για να λειωθούν τα λάθη Φαλιέρ., Θρ. 199· (φρ.) λειώνεται το όνομα κάπ.=εξαλείφεται, παύει να υπάρχει το όνομα, να γίνεται λόγος για κάπ.: μη λειωθεί το όνομά του από το Ισραέλ Πεντ. Δευτ. XXV 6. **3**) Φθείρομαι, μαραζώνω: η πτωχή λαβρίζει την καρδιάν της κι' όλη φυρά και λειώνεται από την πεθυμιάν της (παραλ. 1 στ.)· την ομορφιάν της καταλεί και φθείρετ' η καημένη Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [1076]. **4**) Μαραίνομαι, αλλοιώνεται το χρώμα μου: χλομαίνει (ενν. το λούλουδο), αν είναι κόκκινο κι' άσπρον αν εν, μαυρίζει, και μπλάβο αν είναι, λειώνεται ζιμιό και κιτρινίζει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1894.

λεκάνη η, Καλλίμ. 494, Ορνεοσ. αγρ. 558[23], Βέλθ. 302, 312, Πόλ. Τρωάδ. 768, Λίβ. Esc. 374, Θησ. ΙΑ′ [58[5]], Ριμ. Βελ. 884, Αλεξ. 14, 2645, 2869, Πεντ. 'Εξ. XII 22, XXIV 6, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1407, Σουμμ., Παστ. φίδ. χορ. β′ [18]· λ α κ ά ν η, Αχιλλ. L 266, Μαχ. 346[14].

Το αρχ. ουσ. λεκάνη. Ο τ. λακάνη στη Σούδα (L-S) και σήμ. στην Κύπρο (Παπαδ. Θ., Κυπρ. Σπ. 38/39, 1974-75, 139[82]). Η λ. και σήμ.

1α) Λεκάνη: η Ηρωδιάδα έκαμε να φέρουν στην λεκάνη και έκοψαν την κεφαλή του μέγα Ιωάννη Διακρούσ. 116[9]· **β**) λεκάνη μπάνιου: δεμένο ήτον το λουτρόν νερά θερμά και κρύα (παραλ. 1 στ.). Είχε λεκάνες έμορφες Δεφ., Σωσ. 57. **2**) Εκκλησιαστικό σκεύος: έκαμε δέ και σκεύη της μεγάλης Εκκλησίας: διβάμβουλον ακριβόν, λεκάνην αργυρήν Ιστ. επωφ. 180[10]. **3**) Στέρνα: λεκάνες είδα 'λόχρυσες σ' εκείνη τη μερέα· και

να 'βανε η καθεμιά ως μέτρα γαρ πενήντα Αλεξ. 2034. **4**) Σαρκοφάγος: Εκ' είδε τάφους βασιλιών όμορφα γεναμένους· εις τες λεκάνες τες χρυσές τους είχασι θαμμένους Αλεξ. 1289.

λεκανίδα η, Φορτουν. (Vinc.) Β′ 282.

Το αρχ. ουσ. λεκανίς. Η λ. και σήμ. στη Χίο και την Κρήτη (Andr., Lex. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ′ 634).

Βαθύ πιάτο φαγητού: τη λεκανίδα απού 'φηκα θε να τηνε ξαγλήσω με μακαρούνες τρυφερές αυτ. Α′ 325.

λεκανομαντεία η, Βίος Αλ. 43, Διήγ. Αλ. V 22, 24.

Η λ. σε παπυρ.

Μαντική με χρήση λεκάνης, λεκανοσκοπία: Φασί δ' αυτόν (ενν. το Νεκτεναβώ) διδάσκαλον πρώτιστον γεγονέναι μεγάλης τέχνης μαγικής και λεκανομαντείας Βίος Αλ. 79.

λεκανομάντης ο.

Το μτγν. ουσ. λεκανόμαντις με καταβιβασμό του τόνου.

Μάντης με όργανο μαντικής τη λεκάνη: 'Εργον υπήρχον του ποτέ κυρ Λέοντος εκείνου, λεκανομάντου και σοφού μάλλον και περιφήμου Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 1010.

λεκανοπέτρινον το.

Από το ουσ. λεκάνη και το ουδ. του επιθ. πέτρινος.

Πέτρινη λεκάνη: εις το λεκανοπέτρινον εισήρχετον (ενν. το νερόν) απέσω Βέλθ. 305.

λεκανόπουλον το, Λίβ. Esc. 2462.

Από το ουσ. λεκάνη και την κατάλ. -πουλον.

Μικρή λεκάνη: λυχνιταρόχρους άνθρωπος και κόκκινον βαστάζων εξαίρετον λεκανόπουλον Λιβ. P 1026.

'λεκάτη η, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1330.

Από το ουσ. ηλεκάτη, που απ. σε επιγρ. και σχόλ. (L-S, λ. ηλακάτη). Η λ. στο Meursius και σήμ. σε ιδιώμ. (ΙΛ, λ. αλεκάτη).

Είδος μοχλού, βαρούλκο: ούτω προσαγορεύεται ελληνικά λεκάτη, οι δέ γε ναύται φράγκικα την λέγουσιν εργάτη. Με ταύτην αναβάζουσι ξύλα τε και κλαδία αυτ. 1331.

λέκιθος η, Ιερακοσ. 448[25], 468[12].

Η λ. στον Ιπποκράτη και στον Αριστ.

Κρόκος αβγού: Λέκιθον ωών τρίψον αυτ. 468[19].

λεκτενέντος ο, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 221· λ ι κ τ ι ν έ ν τ ο ς, Βουστρ. 508 τρις.

Από το ιταλ. *luogotenente*. Για τον τ. βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 84 και Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 129, 138. Πβ. και τ. λογκοτενέντες στο Ρώμα, Θρήνος της Κάντιας Γ′ 414.

Τοποτηρητής, αναπληρωτής, στρατιωτικός διοικητής: ο λεκτενέντος το 'μαθεν, ο αυθέντης της χώρας Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 209.

λέκτορα.

Λ. πλαστή από παρανόηση της λ. 'Εκτορα (Βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 161]): ήθελες πει πως μοιάζω 'νούς 'Ερκουλε, 'νούς 'Εκτορα γή και 'νούς Αχιλλέα (παραλ. 3 στ.)·

Μπερναμπούτσος: *είντά 'ναι αυτά τα τσέρκουλα, λέκτορα* (εκδ. *λέχτορα* πιθ. από τυπογρ. λάθος) *και η τσιλέα;* Φορτουν. (Vinc.) Β' 61.

λελέλεβε το.

Το επιφ.* *λελέλεβε* [Πιθ. συνθ. των επιφ. *λελέ* (σλαβ. προέλ.· πβ. Symeonidis, Balkan Studies 22, 1981, 182) και *λεβέ* (Βλ. ά.)] ως ουσ.

(Πιθ.) θλίψη, στενοχώρια (Για την τροπή επιφ. σε ουσ. πβ. ά. *αλίμονον το*): *εκείνοι* (ενν. *τρώνε*) *τα λαλάγγια συχνάκις με το μέλι, ημείς δέ το λελέλεβε συχνώς με το φαρμάκιν* Προδρ. ΙΙΙ 320 χφ g κριτ. υπ.

λεμενταρίστρα η.

Από το *λεμεντάρομαι* και την κατάλ. *-ίστρα*.

Γυναίκα που γκρινιάζει συνεχώς, γκρινιάρα: *γυναίκα μια είχα ζηλιάρα πολλά, κακοδιαρμίστρα* (παραλ. 2 στ.), *λεμενταρίστρα και γλωσσού, φαγάνα και βουβάλα* Στάθ. (Martini) Γ' 382.

λεμεντάρομαι, Μορεζίν., Διαθ. 483.

Από το βενετ. **lementarse*. Τ. *λαμεντάρομαι* σε έγγρ. του 1643 (Θησαυρ. 4, 1967, 64). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., Γ', λ. *λεμεδάρω*).

Παραπονούμαι, διαμαρτύρομαι, γκρινιάζω: *και μέσα τ' άντερά μου γροικώ και λεμεντάρουνται, γιατί άνεμο γεμάτα ευρίσκουνται απού την αυγή* Φορτουν. (Vinc.) Α' 268.

λεμεντιάζομαι, Βουστρ. 469.

Από το προβηγκ. *lementar* (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 83). Η λ. και σε έγγρ. του 1468 (Σακ., Κυπρ. Β' 5), καθώς και στο χφ Ο του Μαχ. (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 253, λ. *λεμεντιάζουνται*]).

Παραπονούμαι, διαμαρτύρομαι (για κ.): *ήρτεν ορισμός από την ρήγαιναν ότι πάσα κουντετζιούν άνθρωπος, απάνω εις φούρκαν, να μεν βαστάξει άρματα...και γροικώντα οι άνθρωποι της χώρας επήγαν εις τον σιορ Τζουάν Τερράς και ελεμεντιάστησαν* αυτ. 520· *Και το πωρνόν ελεμεντιάστην το του ρηγός κ' εκείνος αποδιάβασέν τον με καλά λογία* Βουστρ. 469.

λεμεντίασις η, Θρ. Κυπρ. Μ 488· *λεμέντιασις*.

Από το *λεμεντιάζομαι*.

Παράπονο, θρήνος, συμφορά: *Για τούτην την λεμέντιασιν έχω κ' εγώ χαμένα δυο περιστέρια εύμορφα...* (παραλ. 2 στ.)· *αλίμονον στα τέκνα μου πώς βρίσκονται στα ξένα!* Θρ. Κυπρ. (Παπαδ. Θ.) 532.

λεμικός ο, βλ. *λοιμικός*.

λεμόνι το.

Από το ιταλ. *limone* (Βλ. Τριαντ., 'Απ. Α' 333). Λ. *λεμόνιον* στο Meursius (λ. *λαιμόνιον*). Η λ. στο Du Cange (λ. *λεμόνη*) και σήμ.

Λεμόνι: Byz. Kleinchron. Α' 512[42]. Η λ. και τ. *λιμόνι* στον πληθ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 289[5].

λεμονιά η, Ch. pop. 815· *λειμονιά*, Πανώρ. Γ' 109 κριτ. υπ. (όπου διορθωτέον *λειμο-=λεΐμο-* αντί *λιμο-*· βλ. και Γλωσσάρ. στη λ.).

Από το ουσ. *λεμόνι*. Ο τ. σε έγγρ. του 1797 και σήμ. σε δημ. τραγ. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Λεμονιά: *Με την κιτριάν η λεμονιά συχνιά συμπεθεριάζει* Πανώρ. Γ' 109.

Λεμόνιος ο, Πωρικ. Ρ 106[4], Πωρικ. V 199, Πωρικ. Ζ 6.

Προσωπ. του ουσ. *λεμόνι*: *Λεμονίου του μεγάλου δρουγγαρίου* Πωρικ. S 104[7].

λεμονοζούλαπον το.

Από τα ουσ. *λεμόνι* και *ζουλάπι(ν)*. Η λ. και σήμ.

Φαρμακευτικό ρόφημα από χυμό λεμονιού: Ιατροσ. κώδ. ϟιζ'.

λεμπίδι το, βλ. *λεπίδι*.

λεμπουνάρι(ν) το, βλ. *λουπινάριον*.

λένα η, Ι, Πορτολ. Α 345[3].

Το ιταλ. *lena*. Για τη λ. βλ. Kahane, Sprache 576, 587 και Δημητράκ.

Αμμώδης προέκταση της στεριάς (Βλ. όμως και Δημητράκ.): *απάνω εις το πόρτο έναι μία λένα και εις την μερέαν του γρέγου έναι σκεπασμένη ως την όστρια· και κάμε τιμή της πούντας πλωρήσια β'* αυτ. Α 354[18].

λένα η, ΙΙ, βλ. *λέαινα*.

λεντάρι το, βλ. *λεοντάρι(ν)*.

λέντιον το.

Το μτγν. ουσ. *λέντιον*. Τ. *λεντίο* και *λέντιο* και σήμ. στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ. Λεξ., λ. *λεντίο*· βλ. και Andr., Lex.).

Λινό ύφασμα· ποδιά (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 110-1 και ΒΒΠ Δ' 447 σημ. 12, 455· κατά Μητσάκη [Διήγ. Αλ. G. σ. 297] σημαίνει πορφύρα· πβ. ωστόσο και Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *linteum* σημασ. 2): *Εγώ ειμί την σήμερον ημέραν αφέντης της Περσίας· και είμαι πολλά αγαπημένος του Αλεξάνδρου και μου έταξεν το λέντιον της βασιλείας* Διήγ. Αλ. G 287[5].

λέξις η, Βέλθ. 31, Ερμον. Α 17, 25, Χρον. Μορ. Η 1263, Βίος Αλ. 3766, 'Εκθ. χρον. 1[2], Κώδ. Χρονογρ. 47.

Το αρχ. ουσ. *λέξις*. Η λ. στον τ. *λέξη* και σήμ.

1) Λέξη: *λαρυγγίσματα συχνά και λέξεις αυτοφθόγγους* Προδρ. ΙΙ Η 9· (έκφρ.) *κατά λέξιν*=πιστά, με ακρίβεια: *λέγοντες προς Αλέξανδρον τοιάδε κατά λέξιν: «τω νικηφόρω βασιλεί...»* Βίος Αλ. 4707. **2)** 'Εκφραση, διατύπωση: *γραμμάτων τε διήγησιν εις ακριβή την λέξιν νυν καθηρμήνευσα* Ριμ. Βελ. 966. **3)** Γλώσσα έθνους ή ομάδας ανθρώπων: *όνομα δέ μοι Βέλθανδρος την των Ρωμαίων λέξιν* Βέλθ. 756· *βαρβαρική τη λέξει τε πάντας προσεπεφώνει* Βίος Αλ. 5609. **4)** Διήγηση, κεφάλαιο διήγησης: *Την λέξιν οπού άρχισα θέλω να την ξοφλήσω* Χρον. Μορ. Ρ 1263· *ύστερον γαρ ισιάστησαν, καθώς το θέλεις μάθει εδώ εις ετούτο το βιβλίον έμπροστεν σ' άλλην λέξιν* Χρον. Μορ. Η 1198.

λεοδράκων ο.

Η λ. σε επιγρ. του 4. αι. π.Χ. (L-S Suppl.).

Μυθικό τέρας: *Με θράσος λεοδράκοντος,... απάνω του κατέβαινεν ο νέος ανδρειωμένος* Ιμπ. (Legr.) 121.

λεόκουρνον το.

Από το ιταλ. *licorno* < λατ. *unicornis* (Βλ. Πολ. Ν., Παραδόσεις 987). Τ. *λεονκόρνο* στο Du Cange (Appendix β'). Τ. *λιόκουρνο, λιοκόρνο, λιοκόρνι, λιόκρινο* και σήμ. ιδιωμ. με διαφορετική σημασ. (Βλ. Θ. Ι. Αθανασόπουλος, Λαογρ. 5, 1915, 205, Γ. Ι. Σαλβάνος, Λαογρ. 10, 1929, 150, Πλατάκης, Κρητολ. 9, 1979, 108, καθώς και Λουκοπ., Νεοελλ. μυθολ. 1940, 92).

Μυθικό άλογο με ένα κέρατο, μονόκερως: *Υπήρχε και λεόκουρνον με κέρατον το μέγα και όλα τα τετράποδα* Αρσ., Κόπ. διατρ. [630].

λεοντάρι(ν) το, Διγ. Α 268, Διγ. (Trapp) Esc. 506, 1424, Ερωτοπ. 46?, Αχιλλ. L 806, Κορων., Μπούας 45, Χρον. σουλτ. 83^{30}, Ιστ. Βλαχ. 178, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1166, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 38, Τζάνε, Κρ. πόλ. 339^{14}, 423^{12}, Σταυριν. 874· *λεντάρι,* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 309, Πανώρ. Γ' 458 κριτ. υπ.· *λιοντάρι(ν),* Πανώρ. Β' 272, Γ' 101, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1294, Δ' 1640, Τζάνε, Κρ. Πόλ. 169^{22}, 178^{13}, 183^{19}, 218^{2}· *λοντάρι(ν),* Θησ. Ϛ' [27^{1}, 36^{8}], Πεντ. Αρ. XXIII 24, XXIV 9.

Το μτγν. ουσ. *λεοντάριον*. Η λ. σε επιγρ. (L-S). Για τον τ. *λεντάρι* πβ. επών. *Λεντάρης* και σήμ. στην Κρήτη (Κουκ., Αθ. 53, 1949, 213). Η λ. και ο τ. *λιοντάρι* και σήμ. Η λ. και σήμ. ως τοπων.

1) Λιοντάρι: *με τον καιρόν μερώνουνται τ' αμέρωτα λιοντάρια* Πανώρ. Α' 137· *Γάδαρος εις την ράχην του εντύθηκε τομάρι λεονταρίου κ' ήθελε να 'χει κ' εκείνος χάρη* Αιτωλ., Μύθ. 112^{2}· (μεταφ.) ανδρείος, γενναίος: *ο Μάρτες το λιοντάρι γροικά τον πόθο στην καρδιά* Στάθ. (Martini) Α' 137· *Χάμαι στη γην εξάπλωσε της Πάτρας το λιοντάρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1515· *φωνιάζουν: «Εδά επρόβαλε της Κρήτης το λιοντάρι...»* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 764. **2**) Έμβλημα του βενετικού κράτους· (κατ' επέκταση) το βενετικό κράτος: *Λιοντάρι χρυσοπτέρυγο, στον κόσμον δοξασμένο, γύρισε προς τον οχουθρόν και γίνου μανισμένο* Τζάνε, Κρ. πόλ. 498^{7}· *μηδέ μου βγάλουν* (ενν. *οι Αγαρηνοί*) *τον σταυρόν και βάλουν το φεγγάρι, το Μαουμέτη μήδ' εδώ απάνω στο λιοντάρι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 498^{18}· *Παρακαλώ σε, Σούδα μου, στέκε με το λιοντάρι κ' έχε το σκήπτρο το σταυρό και πάτιε το φεγγάρι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 566^{11}. — Η λ. ως τοπων. Πορτολ. Α 241^{3}, Ψευδο-Σφρ. 544^{7}.

λεονταρίνα η· *λονταρίνα,* Πεντ. Αρ. XXIII 24, XXIV 9.

Από το ουσ. *λεοντάρι* και την κατάλ. *-ίνα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Θηλυκό λιοντάρι: *εγονάτισεν, εστάλισεν σαν λοντάρι και σαν λονταρίνα* Πεντ. Γέν. XLIX 9.

Λεονταρίτης ο.

Από το ουσ. *λεοντάρι* ως τοπων. και την κατάλ. *-ίτης*. Η λ. και σήμ. ως επών.

Εκείνος που κατάγεται από το Λεοντάρι: *απελθών* (ενν. *ο αμιράς*) *επολεμήθη μέχρι τινός παρά των Λεονταριτών* Ψευδο-Σφρ. 118^{29}.

Λεονταριώτης ο· *Λονταριώτης.*

Από το ουσ. *λεοντάρι* ως τοπων. και την κατάλ. *-ιώτης*. Η λ. και σήμ.

Εκείνος που κατάγεται από το Λεοντάρι: *Σπαρτιάτων ...κι' αξίων Λονταριώτων* Κορων., Μπούας 25.

λεονταρόπουλον το· *λιονταρόπουλον,* Θησ. Α' [38^{1}] (έκδ. *λονταρούπουλον* από παραδρομή· διορθώσ.), Θησ. (Foll.) Ι 43.

Από το ουσ. *λεοντάρι* και την κατάλ. *-πουλον*. Ο τ. στο Meursius και στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

Μικρό λεοντάρι: *ώσπερ κάμνει λέαινα στα λονταρόπουλά της, όταν γροικά τους κυνηγούς και παίρνει τα και φεύγει* Θησ. Η' [121^{3}].

λέοντας ο, Διγ. (Trapp) Esc. 1114, Αχιλλ. L 430, Φυσιολ. 373^{3}, Διήγ. Αλ. V 27, Κορων., Μπούας 50, Τριβ., Ταγιαπ. 157, Αιτωλ., Μύθ. 38^{1}, 65^{3}, 112^{4}, 115^{3}, Θρ. Κύπρ. Μ 529, Διγ. 'Ανδρ. 328^{30}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 256^{8}· (γεν. πληθ.) *λεοντάδων,* Διήγ. Αλ. G 270^{4-5}· *λεόντας,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 108, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1032]· *λίοντας,* Κορων., Μπούας 135, Τζάνε, Κρ. πόλ. 542^{12}· *λιόντας,* Κορων., Μπούας 27, 44, Θρ. Κύπρ. Μ 698, Κυπρ. ερωτ. 1^{1}, 103^{22}, Ερωφ. Δ' 43, Ε' 161, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1286, 1492, 1694, 2061, Δ' 937, 1131, 1382, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 320.

Το αρχ. ουσ. *λέων*. Ο τ. *λιόντας* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 635). Η λ. και σήμ.

Λιοντάρι: *εμούγγριζεν ο λέοντας κ' εσφύριζεν ο δράκων* Θρ. Κων/π. διάλ. 90· *Τον ψύλλο ποιος είδε ποτέ λιόντα να πολεμήσει;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 302. — Ως τοπων. η λ. (Πορτολ. Α 79) και ο τ. *λιόντας* (Μαχ. 602^{12}).

λεόντειον το.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *λεόντειος*.

Που ανήκει ή έχει σχέση με λεοντάρι: *'Ισασι γαρ οι πάντες των επιφανών την σην ορμητικήν ψυχήν,...το τολμηρόν και θρασύ και λεόντειον* Δούκ. 217^{23}.

λεόντισσα η.

Από το ουσ. *λέων* και την κατάλ. *-ισσα*.

Θηλυκό λεοντάρι, λέαινα: *Ποια ποτέ λεόντισσα το αρσενικόν λεοντάρι αγάπησε διά να το ιδεί σφαμένο με κοντάρι;* Βεντράμ., Γυν. 151.

λεοντόγνωμος, επίθ.

Από τα ουσ. *λέων* και *γνώμη*. Η λ. στο Lampe.

Που έχει καρδιά λεονταριού, ανδρείος: *Προ πάντων Κρήται τολμηροί, άνδρες γεγυμνασμένοι* (παραλ. 6 στ.). *Και...λεοντόγνωμοι, ως άδεται, πολλάκις* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1072.

λεοντοκάρδιος, επίθ.

Από τα ουσ. *λέων* και *καρδία*.

Που έχει «καρδιά», θάρρος λιονταριού, γενναίος: *Ω Αχιλλεύ πολεμόκλωνε και λεοντοκάρδιε* Τρωικά 532^{15}.

λεοντόπαρδος ο, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 860, 864, 868, 890, Αχιλλ. L 1228, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 445.

Από τα ουσ. *λέων* και *πάρδος*. Η λ. στο Βλάχ.

Λεοπάρδαλη: *ευθύς ο λεοντόπαρδος, ευθύς και η αρκούδα, ο λύκος, η αλώπεκα, ο σκύλος και ο κάτης* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1035.

λεοντόπουλον το, Διγ. 'Ανδρ. 345^{24}.

Από το ουσ. *λέων* και την κατάλ. *-πουλον*.

Μικρό λιοντάρι, σκύμνος: *εξέβησαν είκοσι λέοντες με τας λένας κ' έσυρναν τα λεοντόπουλα όλα παρακρουσμένα* Διγ. (Trapp) Esc. 1711.

λεοντόψυχος, επίθ., Ερμον. Τ 7.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Που έχει θάρρος λιονταριού, γενναίος: *λεοντόψυχε Αχίλλη, ηνδρισμένε παρά πάντας* αυτ. Φ 287.

λεόπαρδος ο.

Το μτγν. ουσ. *λεόπαρδος*.

Λεοπάρδαλη: *ενίκα δυνατούς κ' εξέσχιζε λεοντάρια και άρκτους εδιέφθειρε ομού και λεοπάρδους* Διγ. Α 4402.

λέος ο, Διγ. (Trapp) Esc. 1251, Βέλθ. 248, Αχιλλ. L 1009α, 1165, Αχιλλ. N 1485 (έκδ. *λεόν*), 1750, Διήγ. Αλ. G 279^{29}, Αχέλ. 913, Τζάνε, Κρ. πόλ. 163^{4} (έκδ. *λέως*· διορθώσ.).

Από το αρχ. ουσ. *λέων* με μεταπλ. (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 190, Β' 9 και Παπαδ. Α., ΕΕΒΣ 23, 1953, 390). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Λεοντάρι: *Ιδών ο βους εκάκισεν απάνω εις τον λέον και σφόδρα εμουγκάνισεν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1008. — Η λ. και ως κύρ. όνομ.: Δεφ., Λόγ. 669, 671.

λεπίδι το· *λ ε μ π ί δ ι*.

Από το ουσ. *λεπίδα*. Πβ. και μτγν. ουσ. *λεπίδιον*. Για τον τ. πβ. ουσ. *λεμπίδα* < *λεπίδα*, που απ. σε ιδιώμ. (Βογιατζ., Γλώσσα Ανδρ. 192, 'Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 4, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *lebίδα*). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη με διαφορετική σημασ. (Βλ. Πλατάκη, Κρητολ. 12-13, 1981, 139). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μαχαίρι: *Να τση το δίδει το ψωμί στου λεμπιδιού τη μούρη* Πανώρ. Γ' 367.

λεπίζω, Ψευδο-Σφρ. 548^{6}.

Το αρχ. *λεπίζω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αφαιρώ το φλοιό ή το δέρμα, ξεφλουδίζω, γδέρνω: *λεπτόκαρον λεπίσας και τον φλοιόν καθαρίσας μετά οίνου μάσε* Ορνεοσ. αγρ. 542^{13}· *ούς μέν αυτών εκαρατόμησεν* (ενν. ο αμιράς), *ούς δέ οβελοίς απέκτεινε, τον δέ Προινοκοκκάν λεπίσας ετελείωσεν* Ψευδο-Σφρ. 544^{5}.

λέπιο το, Πεντ. Λευιτ. XI 9, 10, 12, Δευτ. XIV 9, 10· *λ ε π ί ο ν*.

Από το ουσ. *λέπιον*, που απ. στον Ιπποκράτη. Τ. *λέπι* στο Βλάχ. και σήμ.

Λέπι, φολίδα: *η φύσις...δεν γεννά μηδένα σώμα γυμνόν,...άλλα ενδύνει και σκεπάζει με μαλλιά, άλλα με τρίχες, άλλα με λεπία, άλλα με πτερά* Πηγά, Χρυσοπ. 386 (16).

λεπίς η, Ιερακοσ. $432^{1,14}$, Φυσιολ. Β $6^{9,18}$.

Το αρχ. ουσ. *λεπίς*. Τ. *λεμπίδα* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *lebίδα*). Η λ. και σήμ. στον τ. *λεπίδα*.

λέπρα η, Προδρ. I 105.

Το αρχ. ουσ. *λέπρα*. Η λ. και σήμ.

Λέπρα: Χρον. Σουλτ. 53^{27}, Πηγά, Χρυσοπ. 295 (9).

λεπριάζω, Σαχλ. N 378.

Από τον αόρ. του *λεπριάω*. Τ. *λεπράζω* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Βλ. Μαχαιριώτης, Λαογρ. 11, 1934/7, 256).

Προσβάλλομαι από λέπρα: *μερικοί λεπριάζουσιν και μερικοί λωβιάζουν* Σαχλ. Α' (Wagn.) M 346.

λεπρίτης ο, Πουλολ. Αθ. 104.

Από το ουσ. *λέπρα* και την κατάλ. *-ίτης*.

Λεπρός: *Γυρίζει η χήνα με θυμόν και λέγει προς τον γλάρον: «Λεπρέ, λεπρίτα, μισταργέ, δελφινοθαλασσίτη»* Πουλολ. (Τσαβαρή) 112 κριτ. υπ.

λεπρόζος, επίθ.

Το παλαιότ. ιταλ. *leproso*.

Λεπρός: Κυπρ. χφ. 159.

λεπροπόδαρος, επίθ., Πουλολ. (Τσαβαρή) 157 κριτ. υπ.

Από το επίθ. *λεπρός* και το ουσ. *ποδάρι*.

Που έχει στιγματισμένα (από λέπρα) πόδια· που έχει άσχημα, φολιδωτά πόδια: *Παώνιν λεπροπόδαρον, Φράγκε με το καπούτσιν* αυτ. 133.

λεπρός, επίθ., Πεντ., Λευιτ. XXI 20· *λ έ π ρ ο ς,* Πεντ. Λευιτ. XXII 22.

Το αρχ. *λεπρός*. Η λ. και σήμ.

λεπτά, επίρρ. — Βλ. και *λ ε π τ ώ ς*.

Το αρχ. επίρρ. *λεπτά* (L-S, λ. *λεπτός* 6). Τ. *λεφτά* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Με κάθε λεπτομέρεια, με ακρίβεια· προσεχτικά: *από πολλ' άλλα πράγματα λεπτά τονε ρωτάει* Θησ. Δ' [34^{4}]· *από γενιάν λευιτικήν παπάδες διαλεμένοι, διά να 'ναι πάντα όλοι τως εις την θεογνωσίαν, λεπτά να 'πιχειρίζουνται να κάμνουν την θυσίαν* Χούμνου, Κοσμογ. 2792· *άκο να σε το ειπώ, λεπτά να το ακούσεις* Χρον. Τόκκων 2676· *Εμπρός το θέλω εξηγηθεί· λεπτά να το ακούσεις* Χρον. Τόκκων 490.

λέπτη η, Προδρ. II G 49· *λ έ φ τ η*.

Από το επίθ. *λεπτός* κατά το σχ. *ζεστός-ζέστη* (Βλ. Hesseling [Προδρ. σ. 194]· πβ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 134)· κατά Hatzid., Einleit. 434, πιθ. από το επίθ. *λεπτός* με αναβιβ. τόνου από μετρ. αν.

Λεπτομέρεια: *ας αφώ τα παχύτερα και ας έλθω επί την λέφτην* αυτ. Η 49.

λεπτινός, επίθ.

Από το επίθ. *λεπτός* και την κατάλ. *-ινός*.

Λεπτομερής: *Εδά συνάξου, λογισμέ και λεπτινή μου γνώση* Βεν. 1.

λεπτοαφηγούμαι.

Από το επίρρ. *λεπτά* και το *αφηγούμαι.*

Διηγούμαι λεπτομερώς: *με τα τόσα τα καλά τά με λεπτοεφηγήθην* Λίβ. Esc. 162.

λεπτοβαδίζω, Διγ. 'Ανδρ. 403[8-9].

Από το *λεπτο-* και το *βαδίζω.*

Περπατώ γρήγορα κι' ανάλαφρα: *άλλοτε δέ εφαίνετον* (ενν. *η φάριτζα*) *πυκνά λεπτοβαδίζων κ' εδόκει σαν μην περπατεί, αλλά χαμοπετάτον* Διγ. Ζ 316.

λεπτογράφω, Βυζ. Ιλιάδ. 1055· *λεπτογραφώ,* Βυζ. Ιλιάδ. 127· Θρ. Κων/π. Β 127, Θρ. Κων/π. διάλ. 4, Αργυρ., Βάρν. Κ 4.

Από το *λεπτο-* και το *γράφω.*

Γράφω λεπτομερώς, εν εκτάσει: *Τι ξένον και παράδοξον, φρικτόν να στιχοπλέξω και ποίος νους να δυνηθή λεπτογραφείν και λέγειν;* Παρασπ. Βάρν. C 4· *τις δύνεται λεπτογραφείν τας αιματοχυσίας;* Βυζ. Ιλιάδ. 950.

λεπτοκάλαμο(ν) το· *λεφτοκάλαμο(ν).*

Από το επίθ. *λεπτοκάλαμος,* που απ. στο Θεόφραστο.

(Πβ. παλαιότ. χρήση *λεπτοκάλαμος κίων*) ψηλή, λεπτή κολόνα: *Η μέση της ολόλιγνη μετά μεγάλης τέχνης· απλώς ως λεπτοκάλαμον εκατασκεύασέν την* Βέλθ. 708· *ήτον ηλιακός χαμόγειος, κτιστός υπέρ μυρσίνη· γύρω του λεφτοκάλαμα λατομημένα στήκουν* Λίβ. (Lamb.) Ν 362.

λεπτόκαρον το, Ιερακοσ. 359[2], Ορνεοσ. αγρ. 543[2], 565[4]· *λεφτόκαρον,* Μητσάκης, Εμψυχούν ύδωρ, σελ. 284.

Από το ουσ. *λεπτοκάρυον* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λεφτόκαρο*). Η λ. στο Du Cange και σήμ. στον τ. *λεφτόκαρο.*

Φουντούκι: *λεπτόκαρον λεπίσας και τον φλοιόν καθαρίσας μετά οίνου μάσσε* Ορνεοσ. αγρ. 542[13].

λεπτοκάρυ το· *λεφτοκάρυ,* Πορτολ. Α 332[17]. —Βλ. και *λεπτοκάρυον.*

Από το ουσ. *λεπτοκάρυον.* Τ. *λεφτοκάρυ(ν)* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.), στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β', 634, λ. *λεφτοκάριν*) και στη Χίο ('Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 41).

Φουντούκι: *Λαβών ουν ελάφειον μυελόν δίκην λεπτοκάρυος αρσενίκιν* Ορνεοσ. αγρ. 529[12].

λεπτοκαρυά η, Πεντ. Γέν. XXX 37· *λεφτοκαρυά.*

Από το ουσ. *λεπτοκάρυον* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λεφτοκαρυά*). Ο τ. στο Du Cange, λ. *λευτός,* τ. *λευτοκαριά·* τ. *λεφτοκαρυά* και σήμ.). Πβ. τ. *λευτοκαρά* στο Βλάχ.

Φουντουκιά: *Λεφτοκαρυά μου φουντωτή, να κάθομουν σιμά σου* Ch. pop. 445.

λεπτοκάρυον το· *λεφτοκάρυον,* Σταφ., Ιατροσ. 8[230], Ασσίζ. 244[14], 495[14], Ιατροσ. κώδ. ‚απα', Ζήνου, Βατραχ. 53. —Βλ. και *λεπτοκάρυ.*

Το μτγν. ουσ. *λεπτοκάρυον.*

Φουντούκι: *όσον λεπτοκαρύου ενός μέγεθος* Ορνεοσ. 579[29].

λεπτοκάρυος ο, Πωρικ. V 200[57]· *λεφτοκάρυος,* Πωρικ. Α 34.

Προσωποπ. του ουσ. *λεπτοκάρυον*: *παρέστησαν οι Βάραγγοι, ο τε Καρύδιος, Αμύγδαλος,...Λεπτοκάρυος* Πωρικ. Ρ 106[6].

λεπτόκλωνος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *λεπτόκλωνος* (Lampe, Lex., λ. *λεπτόκλονος*).

Με λιγνά, λυγερά κλαδιά: *έστι δέ εκεί ερεκίνα λεπτόκλωνα* Φυσιολ. 341[9].

λεπτοκοπώ.

Το μτγν. *λεπτοκοπέω.*

- Κόβω σε μικρά, λεπτά κομμάτια: *μόλις να μας φέρωσι θυννόκομμαν δαμάκιν* (παραλ. 1 στ.),..*λεπτοκοπούσι το ως οι χαβιαροπούλοι* Προδρ. ΙΙΙ 208.

λεπτολάγκαδον το· *λεφτολάγκαδον.*

Από το επίθ. *λεπτός* και το ουσ. *λαγκάδι.*

(Πιθ.) μη πυκνοφυτευμένο λαγκάδι: *μέσα στο λεφτολάγκαδον επήδα σαν το 'λάφι* Πικατ. 16.

λεπτολιθαρόφαντος, επίθ.

Από το επίθ. *λεπτός,* το ουσ. *λιθάρι* και το επίθ. *υφαντός.*

Υφασμένος με μικρές πολύτιμες πέτρες: *μάλαμα ήτον η φασκιά, ξένη, τετιμημένη και λεπτολιθαρόφαντη είχεν την Αφροδίτην* Βυζ. Ιλιάδ. 150.

λεπτολογώ, Καλλίμ. 2170, Λίβ. (Wagn.) Ν 2101.

Το αρχ. *λεπτολογέω.* Η λ. και σήμ.

Διηγούμαι, περιγράφω με λεπτομέρεια, με ακρίβεια κ. (σε κάπ.): *Λοιπόν ειπέ μοι, Βέλθανδρε, και λεπτολόγησέ με της καλλιοτέρας τα τερπνά, τας ευμορφίας και κάλλη* Βέλθ. 674· *και τας εκείθεν ηδονάς τας ούσας εν τω στρώμα τις είπη, τις εξηγηθή και τις λεπτολογήση;* Καλλίμ. 804.

λεπτομερώς, επίρρ., Προδρ. ΙΙΙ 444, Χρον. Μορ. Η 262, 748, 2529, 7825, Χρον. Μορ. Ρ 3809, 4867, 7736, Μάρκ., Βουλκ. 341[21], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 733.

Το μτγν. επίρρ. *λεπτομερώς* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ.

Με κάθε λεπτομέρεια, με ακρίβεια: *λεπτομερώς Καλλίμαχος λέγει προς βασιλέαν* Καλλίμ. 2504· *τις δυνηθή κατά λεπτόν λεπτομερώς εκφράσαι;* Αχιλλ. Ο 145· *επιάσαν κι' αναγνώσασιν τα έγγραφα εκείνα, εξαρχής γαρ λεπτομερώς, με προσοχής μεγάλης* Χρον. Μορ. Η 2372.

λεπτοπεριπατώ.

Από το *λεπτο-* και το *περιπατώ.*

Περπατώ με ανάλαφρο βηματισμό: *εμάζωνε* (ενν. *το φαρίν*) *τα ποδάρια του εις ένα τόπον και έπειτα ήπλωνέν τα και εφαίνετον ότι λεπτοπεριπατεί και ως χαμόθεν πετάσθαι* Διγ. Ανδρ. 319[17].

λεπτοπυκνοβαδίζω.

Από το *λεπτο-* και το *πυκνοβαδίζω*.

Περπατώ γρήγορα κι' ανάλαφρα: *άλλοτε δέ εφαίνετο* (ενν. ο *φάρας*) *λεπτοπυκνοβαδίζων ως δοκείν μη περιπατείν, αλλά χαμαιπετάσθαι* (εκδ. *χαμαί πετάσθαι*· διορθώσ.) Διγ. (Trapp) Gr. 140.

λεπτοπυκνός, επίθ.

Από τα επίθ. *λεπτός* και *πυκνός*.

Πυκνός, πολυάριθμος και με δεξιοτεχνία επεξεργασμένος: *Λευκά, ευμήκιστα εισί* (ενν. *τα μάρμαρα*) *και γέμουσι κυμάτια λεπτοπυκνά και καθενός σκοτίζουσι τα μάτια* Παϊσ., Ιστ. Σινά 538.

λεπτός, επίθ., Ιερακοσ. 460^{7}, Βέλθ. 648, Ερμον. Δ' 220, Απόκοπ.^{2} 456· *λ ε φ θ ό ς*, Πορτολ. Α 116^{10}· *λ ε φ τ ό ς*.

Το αρχ. επίθ. *λεπτός*. Το ουδ. στο Meursius (λ. *λεπτόν*). Η λ. και ο τ. *λεφτός* συν. στον πληθ. του ουδ. και σήμ.

1) Που δεν έχει πάχος, λεπτός, ψιλός: Διήγ. Αγ. Σοφ. 151^{36}, Χίκα, Μονωδ. 138, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 66, Ιερακοσ. 402^{9}. **2α**) Λιπόσαρκος, αδύνατος, λιγνός: Πεντ., Γέν. XLI 3, Ιερακοσ. 375^{4-5}, Λεξ. Ι 63· **β**) λυγερόκορμος, με λεπτή κατατομή: Ερμον. Ζ 50, Δ' 189, Διήγ. Αγ. Σοφ. 151^{7}. **3**) Που αποτελείται από μικρότατα μόρια, ψιλοτριμμένος, ψιλός: Καλλίμ. 635, Ιερακοσ. 411^{12}, 486^{11-12}. **4**) Λίγος, μικρός στο μέγεθος: Ορνεοσ. αγρ. 535^{19}, Ιερακοσ. 371^{28}. **5**) Κατεργασμένος με δεξιοτεχνία, λεπτοϋφασμένος: *εδυσάμην θαυμαστόν, λεπτότατον μαχλάμιν* Διγ. (Trapp) Gr. 3048· *χιτώνας λεπτοτάτας* Ερμον. Υ 281. **6**) Εύθραυστος, τρυφερός, φίνος: *'Ασπρο, λεπτό τριαντάφυλλον* Ch. pop. 65. **7**) Αδύναμος, ανίσχυρος, εξασθενημένος: *όταν δέ ώσι λεπτοί* (ενν. *οι ιέρακες*) *από καμάτου, επί μιάς μόνης ή και δευτέρας ημέρας δίδοσθαι* (ενν. *κρέα*) Ιερακοσ. 377^{16}. **8**) Που έχει αβρά, ευγενικά αισθήματα (εδώ προκ. για ποίημα): *Διαύτος και εγώ πρεπούμενον τούτο σου αφιερώνω, λεπτότατόν μου ποίημα με της καρδιάς τον πόνο* Λίμπον. 60· (προκ. για μαθήματα) που καλλιεργούν, μορφώνουν, εξευγενίζουν: *γραμματική, ποιητική, ρητορική και τ' άλλα όσα λεπτά μαθήματα και πράγματα μεγάλα, όλα εσείς* (ενν. *το γένος των Ρωμαίων*) *τα βρίσκετε και εμοιράσετέ τα* Ιστ. Βλαχ. 2368 [=Γέν. Ρωμ. 10]. **9**) 'Ησυχος, ήρεμος, αθόρυβος: *περιεπάτει* (ενν. *το κτήνος*) *επικαθημένου μου πορεία λεπτή, επιστήριζέ τε την χηλήν του ποδός εν τω ορίζοντι της όψεως αυτού* Ψευδο-Σφρ. 502^{5}. **10**) (Προκ. για ήχο) γλυκός, απαλός, σιγανός: *φωνών μέν και αλαλαγμών χρεία ουδαμώς, ψόφοι δέ εν τοις ευρισκομένοις και λεπτότεροι συριγμοί τελείσθωσαν* Ιερακοσ. 515^{2}. **11**) (Προκ. για λαγκάδι) όχι πυκνοφυτεμένος: *Εφανίστη μου να περνώ σ' ένα λεφτό λαγκάδι και μέσα γέμασιν θεριά* Πικατ. 5. **12**) Δυσδιάκριτος: *πάλι αφόν αγάπησε, λεπτός εγίνη ο νους του και πονηρός κι' ολόκρυφος εις τα καμώματά του* (παραλ. 1 στ.)· *βαριά τον λόγον έβγανε σ' αποκοτιά σωσμένος* Θησ. Γ' [49^{5}].

Το θηλ. *λεφτή* στην Πεντ. Αρ. V 21: *να δώσει ο Κύριος εσέν για κατάρα και για όμοσμα μεσοθιό τον λαό σου, όνταν δώσει ο Κύριος το μερί σου* (έκδ. *μέρι*· διόρθ. Hess., Πεντ. Εισαγ. σ. XVI) *λεφτή και την κοιλιά σου πρήσκεται*, ίσως πρέπει να νοηθεί ως θηλ. του επιθ. *λεπτός-λεφτός* με παράλ. κάπ. θηλ. ουσ. με σημασ. «λεπτό κάτι» (βλ. Λαογρ. 10, 1929, 159).

Το ουδ. ως ουσ.=νομισματική υποδιαίρεση (Βλ. Κοραή, 'Ατ. Ε' 160 και Du Cange, λ. *λεπτόν*): *έστησαν κατ' έτος δούναι τω Σαχράν αργυρίων λεπτών αριθμόν χιλιάδων δεκαπέντε* Δούκ. 207^{25}. 'Εκφρ. **1**) *εις λεπτόν, καταλεπτόν*=με λεπτομέρεια: *όλην την μάχην*

εις λεπτόν 'ξηγά σε μετρημένον στίχον, με κόπον του πολύν σε ρίμαν αρθωμένον Αχέλ. 35, *τά ου δύναμαι αφηγείσθαι καταλεπτόν τας χάριτας των παλατίων εκείνων* Βέλθ. 321· *Τα δ' άλλα πώς διηγήσομαι κατά λεπτόν και μέρος;* Προδρ. ΙΙΙ 139· *εις ό,τι μας ερώτησεν καταλεπτόν να πούμεν* Απόκοπ.^{2} 392. **2**) *Στο λεπτόν*=αμέσως, αυτοστιγμεί: *στρέφετ' ο κύκνος στο λεπτόν στον πελαργόν και λέγει* Πουλολ. 12.

λεπτοτεχνουργημένος, μτχ. επίθ.

Από το *λεπτο-* και τη μτχ. *τεχνουργημένος*.

Περίτεχνα δουλεμένος: *μέγας, πλατύς, ευμήκιστος* (ενν. *ο ναός*), *λεπτοτεχνουργημένος, μολυβοσκεπαστόμορφος, βασιλικά κτισμένος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 367· *άριστον έργον ζωγραφιάς, λεπτοτεχνουργημένον* αυτ. 651.

λεπτοτεχνουργία η.

Από το *λεπτο-* και το ουσ. *τεχνουργία*.

Περίτεχνη επεξεργασία: *λάρναξ υπάρχει θαυμαστή με λεπτοτεχνουργίαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 616.

λεπτοτεχνουργοστόρητος, επίθ.

Από το *λεπτο-* και το επίθ. *τεχνουργοστόρητος*.

Ζωγραφισμένος με εξαιρετική τέχνη: *εν μέσω δέ η πάνσεπτος Μεταμόρφωσις πέλει, λεπτοτεχνουργοστόρητος συν αυτή τη νεφέλη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 528.

λεπτότης η, Ιστ. πολιτ. 51^{14}· *λ ε φ τ ό τ η τ α*, Λίβ. Esc. 4315.

Το αρχ. ουσ. *λεπτότης*. Η λ. και σήμ.

1) Ευαισθησία, ευγένεια· κομψότητα: *εθαύμασε την των Ρωμαίων λεπτότητα* 'Εκθ. χρον. 38^{22}. **2**) Λεπτομερής αφήγηση, μακρηγορία, λεπτολογία: *εκ τά είναι πολυαφήγητα να είπω αδυνατώ τα και την πολλήν λεπτότηταν κόψω την εν τω μέσω* Λίβ. Sc. 3161. **3**) Ανωτερότητα έννοιας: *ουχ ευρίσκεται ο δέκατος των τοιούτων* (ενν. *των απαιδεύτων*) *έχων φυσικήν γνώσιν, όστις ήμελλε καταλαβείν την τοιαύτην λεπτότητα* (ενν. *των δογμάτων*) Μάρκ., Βουλκ. 341^{24}.

λεπτουργός ο, *λ ε φ τ ο υ ρ γ ό ς*, Gesprächb. 105^{5}.

Το μτγν. ουσ. *λεπτουργός*. Ο τ. στο Somav. Η λ. και σήμ.

Ο ειδικός σε λεπτουργήματα τεχνίτης (κυρίως προκ. για ξυλουργό): *τεχνίτας, λεπτουργούς και...λιθοξόους* Διήγ. πολ. Θεόδ. 78.

λέπτυνσις.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Απίσχνανση, εξασθένηση: *Εις λέπτυνσιν. 'Οταν ο ιέραξ λεπτός γένηται, βούτυρον μετά κρέατος αυτώ δος φαγείν και ιαθήσεται* Ορνεοσ. αγρ. 571^{7}.

λεπτύνω, Ιερακοσ. 445^{28}.

Το αρχ. *λεπτύνω*. Τ. *λεπταίνω* στο Βλάχ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **1α**) Κάνω κ. λεπτό· (εδώ) κάνω βαθειά τομή σε κ.: *μέρος λεπτύνας του κρέατος επικάλυψον εν τω μέρει βαμπάκιον καθαρόν ως το όλον δοκείν είναι κρέας* Ιερακοσ. 501^{27}· **β**) κάνω κάπ. ή κ. ισχνό, αδύνατο: *τον υπό τρυφής υπερσαρκήσαντα* (ενν. *ιέρα-*

κα)...και αμελούντα της θήρας λεπτυνείς ούτως Ιερακοσ. 447[12]· (μεταφ.) αποδυναμώνω: *κουράζουσι* (εvv. *αι εναντίαι δυνάμεις*) *και λεπτύνουσιν αυτούς* (εvv. *τους ανθρώπους*), *ίνα μη εντρυφώση εις αυτούς το Πνεύμα το άγιον* Φυσιολ. (Zur.) XX 3b[20]. **2**) Ξεφλουδίζω: *ότε πλησθώσιν από νετού* (εvv. *οι άμητοι*),... *κουράζουσι* (εvv. *αι μύρμηκες*) *τον κόκκον εις το μέσον και λεπτύνουσιν αυτούς ίνα μη φυτρώσουσιν* Φυσιολ. (Zur.) XX 3b[12]. **3**) Διαλύω, συντρίβω: *τα Βαβυλώνια τείχη ως χουν λεπτυνεί η παρά της χωνείας της εμής αφεθείσα* (εvv. *πέτρα*) Δούκ. 309[12]. **4**) Εξευγενίζω: *Ω Χριστέ...* (παραλ. 3 στ.). *Στερέωσόν μου τον σκοπόν και φώτισον τον νουν μου και κάθαρον και λέπτυνον όλον τον λογισμόν μου* Βίος Δημ. Μόσχ. 80. **5**) Αναλύω, ερμηνεύω: *Πού γαρ εδύνατο εις το καθέν δόγμα της εκκλησίας ει μη είχον* (εvv. *οι πατέρες*) *λεπτύνειν τα τοιαύτα πρότερον, είθ' ούτως διδάξαι τα άγια δόγματα αυτής;* Μάρκ., Βουλκ. 341[19]. **II** Μέσ. **1α**) Γίνομαι λεπτός: Διγ. (Trapp) Gr. 2403· **β**) γίνομαι ισχνός, αδυνατίζω· εξασθενώ: *εάν...λεπτύνηται το όρνεον και η ανόρεκτον, βούτυρον παλαιόν ολίγον έκθερμον παράβαλε και θεραπεύσεις* Ιερακοσ. 445[29]. **2**) (Μεταφ.) διαλύομαι, εξανεμίζομαι: *ως κόνις λεπτυνθήσεται βαρβάρων άπαν θράσος* Προδρ. III 249 κριτ. υπ.· Περί Ιωσήφ 395.

λεπτώς, επίρρ., Προδρ. III 419b κριτ. υπ., Χρον. Μορ. Η 91, 376, 457, 563, 571, 2230, 2572, 2816, 3398, 3547, 4973, 5672, 8195, 8887. — Βλ. και *λεπτά*.

Το μτγν. επίρρ. *λεπτώς* (L-S, λ. *λεπτός*).

1α) Με κάθε λεπτομέρεια, ακρίβεια· *Τες συμφωνίες έγραψαν λεπτώς και τα κεφάλαια* Χρον. Μορ. Ρ 8576· *άπασαν την υπόθεσιν λεπτώς στιχογραφήσω* Καλλίμ. 1062· *ακόμα πλέο λεπτότερα ήθελα ξεδιαλύνει τούτο το μίλι* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 147 κριτ. υπ.· *ήξευρε τα ρωμαϊκά καλά και λεπτότατα* Ιστ. πατρ. 79[5]· **β**) προσεκτικά: *εμείς ηκούσαμεν λεπτώς κ' η κούρτη μας ομοίως τους λόγους* Χρον. Μορ. Ρ 7470. **2**) Σε πολύ μικρά μόρια, τεμάχια: *Ταύτα τρίψας σήσον λεπτώς μετά κοσκίνου πυκνού* Ιερακοσ. 383[26]· *λαμβανέτω δέ ταύτην* (εvv. *την σαύραν*) *μετά του ράμφους. Τούτου ένεκεν δει σε τέμνειν αυτήν πάνυ λεπτώς, ίνα μη αυτήν τοις όνυξιν επιμάρψη* Ιερακοσ. 372[2].

λέρα η, Σπανός (Eideneier) D 727, 1764.

Από το *λερώνω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 76 και Ανδρ., Λεξ.· πβ. και Φιλ., Θρακ. 4, 1936, 288). Η λ. στο Somav. και σήμ.

1α) Βρομιά, ακαθαρσία: *εχαρβαλώθη* (εvv. *το παλαιοφούστανον*) *απάνω σου και εσάπην εκ την λέραν* Πουλολ. (Τσαβαρή) 434· *πολλή λέρα εις τ' αφθία σου* Σπανός (Eideneier) Α 513· **β**) λεκές, κηλίδα: *Εις τσόχαν λερωμένην ή λάδιν ή πάσα λέρα* Ιατροσ. κώδ. φνς'. **2**) Αμάρτημα: *η κάθαρσις της λέρας της σαρκός* Χριστ. διδασκ. 147. — Η λ. ως τοπων. Πορτολ. Β 228[8].

λερναίικος, επίθ.

Από το επίθ. *Λερναίος* και την κατάλ. -*ικος*.

Που αναφέρεται ή ανήκει στους Λερναίους: *Ο Άρης... το γένος το λερναίικο πολλά συνάγκαζέ το* Θησ. Β' [10[2]].

λερωμενοστόλης, επίθ.

Από τη μτχ. *λερωμένος* και το ουσ. *στολή*.

Που έχει λερωμένο ένδυμα: *ο πουλιτσίτσης ο πτωχός, ο λερωμενοστόλης* Προδρ. III 400 gg χφ g, κριτ. υπ.

λερωμενοτσόχος, επίθ.

Από τη μτχ. *λερωμένος* και το ουσ. *τσόχα*.

Που έχει λερωμένο ένδυμα (εδώ μεταφ.): *ο πουλιτσάκης ο χονδρός, ο λερωμενοτσόχος* Προδρ. III 400 gg χφφ CSA, κριτ. υπ.

λερώνω.

Από το επίθ. *λερός* και την κατάλ. -*ώνω*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Βρομίζω, ρυπαίνω· (εδώ) η μτχ. ως επίθ.=βρόμικος: *τσάντσαλον είχεν στούπινον, καββάδιν λερωμένον* Προδρ. IV 12α χφφ CSA, κριτ. υπ.

λέσι το· πληθ. *λέση*.

Το τουρκ. *leş*. Η λ. στο Somav. και σήμ. Απ. και *λεσίμι* το=ψοφίμι (Δωδώνη 9, 1980, 214).

Πτώμα ζώου, ψοφίμι: *εκείνοι* (εvv. *οι Αραβίται*) *σ' εμένα έπεσαν σαν όρνεα στα λέση* Διγ. Α 2683.

λεσκέρι το, Τζάνε, Κρ. πόλ. 147[6], 165[3], 238[14], 252[1], 278[16], 279[23], 467[16], 472[3].

Το περσοτουρκ. *leşker*. Η λ. στο Somav. (λ. *λεσκιέρι*).

Στρατός, στρατεύματα: *απού τ' Ανάπλι έβγαινε καθημερνό λεσκέρι, τσι λόντρες κ' εφορτώνα τσι στην Κρήτη να τους φέρει* αυτ. 471[21].

λετσιό η, Κατζ. Δ' 142· πληθ. *λετσιόνες*.

Το βενετ. *lezion* (Για τη λ. βλ. Nourney, Lat. Ital. 118· πβ. και Βαγιακ., Αθ. 59, 1955, 47).

Μάθημα, διδασκαλία: *Κρίμα εις τις λετσιόνες μου, κρίμα 'ς τσι κόπους μ' ούλους να τ' αρμηνεύω Οράτσιους* αυτ. Δ' 133.

λέττερα η.

Το ιταλ. *lettera*. Η λ. και σε έγγρ. του 1639 και 1640 (Κρ. συμβόλ. 215, 232).

Επιστολή, έγγραφο: *Έδωκα διά την λέττερα των Απεζωνών* L 13 Σεβήρ., Σημειώμ. 24.

λευιτικός, επίθ., Λόγος ωφέλιμος 61[r].

Το μτγν. επίθ. *λευιτικός* (L-S και Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ.

Που αναφέρεται ή ανήκει στο λευίτη: *από γενιάν λευιτικήν παπάδες διαλεμένοι* Χούμνου, Κοσμογ. 2790.

Το ουδ. ως ουσ.=τίτλος ενός από τα βιβλία της Π.Δ.: *εις την Παλαιάν Διαθήκην το Λευιτικόν υποδιακονικόν ήτον* Χριστ. διδασκ. 406.

λευκαίνω.

Το αρχ. *λευκαίνω*. Η λ. και σήμ.

1α) Ασπρίζω, κάνω κ. λευκό, αστραφτερό: *φαίνονται αι ρίζες των οδόντων μετά των επιφανεστάτων οδόντων, άμα και λευκαίνονται υπό της υγρότητος* Μάρκ., Βουλκ. 347[14]· **β**) (προκ. για μάτια) διώχνω την κοκκινίλα, τον ερεθισμό: *Περί λευκάναι ομμάτια* Ιατροσ. κώδ. ωνδ'· **γ**) (μεταφ.) εξαγνίζω: *ίνα λευκάνης την ψυχήν και τότε προς το ύψος να πέτεσαι* Φυσιολ. (Legr.) 747. **2**) Διαλευκαίνω, αποσαφηνίζω: *εγώ δέ τα εκείνων ασαφή και αμαυρά ως οίον τε διασαφήσω και λευκανώ* Ιερακοσ. 392[29].

Η μτχ. ως επίθ.=λευκός, ασπρισμένος: *κύκλοθεν δέ της αυλής υπάρχουσι κελία ανώγαια, κατώγαια, λελευκασμένα λία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1186.

λευκερός, επίθ.

Από το επίθ. *λευκός* και την κατάλ. *-ερός*.

Που έχει υπόλευκο χρώμα: *τον λευκερόν τον κύκνον* Πουλολ. (Τσαβαρή) 25 κριτ. υπ.

λεύκη η.

Το αρχ. ουσ. *λεύκη*. Τ. *λεύκα* ως τοπων. (Μαχ. $672^{17,26}$, 673^{13}, Πορτολ. Α 130^{15}) και σήμ.

Λεύκη: Γράμματα Μετεώρ. 69.

λευκοβραχίων, επίθ.

Η λ. στη Σούδα και σε σχόλ. (L-S).

Που έχει άσπρους βραχίονες: *λευκοβραχίων, τρυφερά, τράχηλος τουρνεμένος* Βέλθ. 706.

λευκοειδής, επίθ., Ψευδο-Σφρ. 328^{23}.

Από το επίθ. *λευκός* και το *-ειδής*. Η λ. τον 8. αι. (Lampe, Lex.).

Ασπριδερός: *ο νάρθηξ σανιδόστεγος, περιζωγραφισμένος, λευκοειδής τε πέφυκεν, ασβεστοκεχρισμένος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1104.

λευκοκαυκαλιάζω, βλ. *λυκοκεφαλιάζω*.

λευκόκλωνος, επίθ.

Από το επίθ. *λευκός* και το ουσ. *κλώνος*.

Που έχει λευκά κλαδιά: *Έστι δέ εκεί δένδρον η ονομαζομένη τάνης, κλήματος μόρφωσιν έχων λευκοκλώνοις και οχυρή τοις βέργοις* Φυσιολ. (Zur.) ΙΙ 2^{10}.

λευκομαρμαρολάξευτος, επίθ.

Από τα επίθ. *λευκός* και *μαρμαρολάξευτος*.

Που είναι λαξευμένος σε άσπρο μάρμαρο: *Λάρναξ υπάρχει θαυμαστή με λεπτοτεχνουργίαν, λευκομαρμαρολάξευτος με τα χρυσά κλαδία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 617.

λευκομαρμαροτόρνευτος, επίθ.

Από τα επίθ. *λευκός* και *μαρμαροτόρνευτος*.

Που είναι τορνευμένος σε λευκό μάρμαρο: *και ίσταται εις τέσσερα κιόνια θεμένη, λευκομαρμαροτόρνευτα, μαρμαρογεγλυμμένη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 592.

λευκομαρμαρωμένος, επίθ.

Από το επίθ. *λευκός* και τη μτχ. παρκ. του *μαρμαρώνω*.

Μαρμάρινος, άσπρος: *ωσάν βαθμίδια φαίνονται λευκομαρμαρωμέναι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 577.

λευκοπεριστέρα η.

Από το *λευκο-* και το ουσ. *περιστέρα*.

'Ασπρο περιστέρι (εδώ μεταφ. προκ. για γυναίκα): *εις τας αγκάλας του έχοντα την λευκοπεριστέραν μετά σπουδής γαρ έτρεχον* Διγ. Ζ 2145.

λευκοπορφυροπράσινος, επίθ.

Από τα επίθ. *λευκός* και *πορφυροπράσινος*.

Που είναι άσπρος, κόκκινος και πράσινος, πολύχρωμος: *λευκοπορφυροπράσινα υπάρχουν τα στιχάρια* Παϊσ., Ιστ. Σινά 673.

λεύκος ο, Παϊσ., Ιστ. Σινά 171, 1549, 1553, 1559.

Από το ουσ. *λεύκη* με αλλαγή γένους (Βλ. Φιλ., Γλωσσογν., 16).

Λεύκη: *Από του λεύκου δ' ύπαγε άνω εις μίαν άκρα του όρους τούτου, αν ποθείς να σε κινήσουν δάκρα* αυτ. 173· *λεύκους τε και δαμάσκηνα* αυτ. 1382.

λευκός, (Ι), επίθ., Καλλίμ. 429, Ιερακοσ. 429^{3}, 434^{27}, 454^{3}, 456^{15}, 466^{25}, Διγ. (Trapp) Gr. 2885, Διγ. Ζ 1384, Διγ. Α 260, Πόλ. Τρωάδ. 746, Ερμον. Β 181, Δ 106, 185, 229, Γεωργηλ., Θαν. 56, Διήγ. Αγ. Σοφ. 147^{19}.

Το αρχ. επίθ. *λευκός*. Η λ. και σήμ.

1α) 'Ασπρος: *Ποίος έχει αυτήν την χάριν να 'ναι λευκό μαργαριτάριν;* Διγ. Α 263· *στήθη ώσπερ μάρμαρα λευκά* Γεωργηλ., Θαν. 105· **β**) που έχει άσπρη, ανοιχτόχρωμη επιδερμίδα: *βασιλεύς ο Αγαμέμνων, δασυγένειος γαρ μέγας και λευκός, αλλά μελάνθριξ* Ερμον. Δ 99· *'Ασπρος, λευκός και κόκκινος ως ρόδον τ' Απριλίου* Θησ. Γ' [50^{3}]. **2**) (Προκ. για κλήμα) που βγάζει άσπρα σταφύλια: *είδεν απέδω και απεκεί του ποταμού τα μέρη διάφορα και ποίκιλα μετά λευκών κλημάτων* Βέλθ. 284. **3**) (Προκ. για μαλλιά) που έχουν λευκό χρώμα: *καθήμενος* (ενν. *ο Κρόνος*) *εφ' υψηλού θρόνου, λευκός τας τρίχας* Καλλίμ. 428.

Το αρσ. στον πληθ. ως ουσ.=ονομασία φατρίας ιπποδρομίου (Βλ. Κουκ., ΒΒΙΙ Γ' 34, 47, κε.): *ο των λευκών διοικητής, δούξ και στρατοπεδάρχης* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 781.

Το ουδ. ως ουσ.=**1**) Λευκότητα, ασπράδα: *Σώμα λευκόν υπέρ αυτήν την του κρυστάλλου φύσιν* (παραλ. 1 στ.), *εδόκει γαρ συν τω λευκώ και ρόδου χάριν έχειν* Καλλίμ. 816. **2**) Ασπράδι, λεύκωμα αβγού: *θεις λευκόν ωού και μέλι ημίσεος κοχλιαρίου* Ιερακοσ. 454^{32}. **3**) Οφθαλμική πάθηση: *εάν έχη εν τοις οφθαλμοίς αυτού λευκόν* Ορνεοσ. 541^{28}. **4**) (Στον πληθ.) ασπρόρουχα: *τα λευκά τση, μαντί και ρούχ' απού βαστά* Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [377].

λευκός, (ΙΙ)· *λευκούς,* Συναδ., Χρον. 41, εσφαλμ. ανάγν. αντί *ληνούς*· διορθώσ. κατά το χφ.

λευκοτρίβλαττον το, Διγ. (Trapp) Gr. 1872, Διγ. Ζ 2224.

Από το επίθ. *λευκός* και το ουσ. *τρίβλαττον*, που απ. στον Πορφυρογ.

Είδος ενδύματος (Για τη σημασ. βλ. Sathas-Legrand [Διγ. Τρ. σ. 293], Καλονάρος [Διγ. Α σ. 299] και Eideneier, Ελλην. 23, 1970, 315): *θαυμαστόν επιλούρικον, χρυσόν ρεραντισμένον, οξέον λευκοτρίβλαττον, γρύψους ωραϊσμένους* Διγ. (Trapp) Gr. 867·

λευκότριχος επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *λευκόθριξ*.

Ασπρομάλλης: *Ειπόντες δέ τον γηραιόν λευκότριχον ιππότην* Πρέσβ. ιππ. 336^{218}.

λευκοφόρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *λευκοφόρος*.

'Ασπρος, ασπροφορεμένος: *όλως τολμάς περιγελάν τον λευκοφόρον κύκνον* Πουλολ. (Τσαβαρή) 25· *Δύο λευκοφόροι κι' όμορφοι άγγελοι μ' αγκαλιάσαν* Τζάνε, Κατάν. 71.

λευκοχιονώδης, επίθ.

Από τα επίθ. *λευκός* και *χιονώδης*.

Λευκός σαν το χιόνι, χιονόλευκος: *Το δέ γε πάλιν έδαφος και αυτό μαρμαρένιον, λευκοχιονώδες* (εκδ. *λευκοχιώδες*· διορθώσ.) *φαίνεται, καθάπερ κρυσταλλένιον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 586.

λευκοχιώδης. *λ ε υ κ ο χ ι ώ δ ε ς,* Παϊσ., Ιστ. Σινά 586, εσφαλμ. γρ. αντί *λευκοχιονώδες* (πβ. ά. *ασπροχιονάτος*)· διόρθώσ. (Βλ. και Βογιατζ., Επετ. Παρνασσ. 12, 1916, 231). —Βλ. ά. *λευκοχιονώδης*.

λευκόχρους, επίθ., Ερμον. Β 196.

Η λ. στον Αριστ.

Που έχει άσπρο χρώμα: *ούτοι λευκόχροα φορούσι τα της κεφαλής περιβόλαια εκ πίλου λευκοτάτου* Δούκ. 179$^{23-4}$.

λευκώδης, επίθ.

Από το επίθ. *λευκός* και την κατάλ. *-ώδης*. Η λ. στο Steph.

'Ασπρος (Βλ. Jannacone, B-Sl. 11, 1950, 164-5): *ήν γαρ το ύδωρ κάτοπτρον των ανθών και των δένδρων· το μέν γαρ ήν αληθινόν, το δ' έτερον* λευκώδες Διγ. Ζ 2780.

λεύκωμα το, Ιερακοσ. 393^{11,12}, 394^{20}, 397^{22,24}, Ορνεοσ. αγρ. 541^{22}, Ιατροσ. κώδ. ωϛ η'.

Το αρχ. ουσ. *λεύκωμα*. Η λ. και σήμ.

Πάθηση των ματιών: *Περί λευκώματος και νεφέλης ιεράκων* Ιερακοσ. 393^{8}· *τα επιπροσθούντα τους οφθαλμούς των ιεράκων και ουκ εώντα αυτούς καθοράν, οι μέν αυτά καλούσι λευκώματα, έτεροι δέ νεφέλας* Ιερακοσ. 393^{32}.

λευτεράνος ο· *Λευτεράνοι*, Ροδινός (Βαλ.) 84, εσφαλμ. γρ. αντί *λουτεράνοι*· διόρθ. Τωμ., Αθ. 77, 1978/79, 414. —Βλ. *λουτεράνος*.

Λευτεριανός. *Λευτεριανών*, Ροδινός (Βαλ.) 85, εσφαλμ. γρ. αντί *λουτεριανών*· για τη διόρθ. πβ. Τωμ., Αθ. 77, 1978/79, 414. —Βλ. *λουτεριανός*.

λευτεροκαλβινοδίδακτος, Ροδινός (Βαλ.) 83, εσφαλμ. γρ. αντί *λουτεροκαλβινοδίδακτος* (Βλ. ά.)· για τη διόρθ. πβ. και *λουτεράνος*.

λεφθός, επίθ., βλ. *λεπτός*.

λέφι το.

Από το τουρκ. *alev*.

Φλόγα· ήλιος (?): *Επρόβαλαν απομακρά τα φλάμπουρα σαν γνέφη και αποπίσω η κυρά σαν το λαμπρό το λέφι* Βίος Δημ. Μοσχ. 464.

λεφτοκάλαμο(ν) το, βλ. *λεπτοκάλαμο(ν)*.

λεφτοκάρυ το, βλ. *λεπτοκάρυ*.

λεφτοκαρυά η, βλ. *λεπτοκαρυά*.

λεφτοκάρυον το, βλ. *λεπτοκάρυον*.

Λεφτοκάρυος ο, βλ. *λεπτοκάρυος*.

λεφτολάγκαδον το, βλ. *λεπτολάγκαδον*.

λεφτός, επίθ., βλ. *λεπτός*.

λεφτότητα η, βλ. *λεπτότης*.

λεφτουργός ο, βλ. *λεπτουργός*.

λέχικος, επίθ., Βίος Δημ. Μοσχ. 382, Παλαμήδ., Βοηβ. 1036.

Από το εθν. *Λέχος* και την κατάλ. *-ικος*. Η λ. στο Somav. (λ. *λέχεικος*).

Πολωνικός: *καν τσόχες καν ατλάζια καν λέχικους ταφτάδες* Ιστ. Βλαχ. 2152· *λέχικα φουσσάτα* Παλαμήδ., Βοηβ. 1004.

Λέχος ο, Χρον. σουλτ. 73^{13}, Συναδ., Χρον. 33 (δις).

Το τουρκ. *Leh*. Η λ. στο Somav.

Πολωνός: *ο βασιλεύς Θεόδωρος είχεν τότε πολέμους, ως λέγουν, στο Καζάνιον, ομού δέ και με Λέχους* Βίος Δημ. Μοσχ. 144.

λεχούσα η, Πεντ. Γέν. XVIII 10, 14· *λ ι χ ο ύ σ α,* Μαχ. 216^{11}.

Από το ουσ. *λεχώ* με επίδρ. της θηλ. κατάλ. *-ούσα* (Ανδρ., Λεξ.· πβ. επίσης Φιλ., Γλωσσογν. Α' 164 και Παπαδ. Α., Αθ. 37, 1925, 192). Για τον τ. βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 100-1 και Σακ., Κύπρ. Β' 635· τ. *λοχούσα* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λεχούσα*). Η λ. στο Somav. και σήμ. στην Κύπρο (Παπαδ., Κυπρ. Σπ. 38-39, 1974/75, 159), στο ποντιακό ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π.) και σε παροιμ. (Κα-38-39, 1974/75, 159), στο ποντιακό ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ. ό.π.) και σε παροιμ. (Καρανικόλας Σ. και Αλ., Παροιμ. Σύμ. 196).

Λεχώνα: *Περί λεχούσης γυναικός, αν γεννήσει τη μεγάλη μ', τι να τρώγει* Βακτ. αρχιερ. 163.

λεχώνα η.

Από το ουσ. *λεχώ*. Τ. *λουχούνα* στο Βλάχ., καθώς και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Γ'. Η λ. και σήμ.

Λεχώνα: *Περί λεχώνα γυναίκα* Βακτ. αρχιερ. 163.

λέω, βλ. *λέγω*.

'λεωκαρδία η, βλ. *ιλεωκαρδία*.

λεωφόρος η, Byz. Kleinchron. Α' 576^{7}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 2168.

Το αρχ. ουσ. *λεωφόρος* (Για τη λ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 320 και Θαβώρ., Ουσιαστ. 109, 158). Η λ. και σήμ.

Μεγάλος και πλατύς δρόμος: *Εις την πόλη την μεγάλη* (παραλ. 2 στ.), *εν τη αγορά του κάστρου, εν τοις λεωφόροις πάσιν* Πτωχολ. α 198.

ληγάτον το, βλ. *λεγάτον*.

ληγάτος ο, βλ. *λεγάτος*.

λήγω· *και λήξαν*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 274[26], εσφαλμ. γρ. αντί *κ' ερίξα·* για τη διόρθ. βλ. Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 343[24].

λήθη η, Γλυκά, Στ. 105, Διγ. Α 1868.

Το αρχ. ουσ. *λήθη*.

Λησμονιά: Διγ. Ζ 773. 'Εκφρ. *λήθης βυθός*=τέλεια λησμονιά (Για την έκφρ. βλ. Τωμ., Αθ. 64, 1960, 3-8 και αυτ. 67, 1964, 16): *ουδέ προς μίσος ή και προς εύνοιαν συγγράφειν χρεών εστί τον συγγράφοντα, αλλ' ιστορίας μόνον χάριν και μη λήθης βυθῷ* Ψευδο-Σφρ. 152[2].

ληιστρεύω.

Από το ουσ. *ληιστήρ* και την κατάλ. *-εύω*.

Ερημώνω, καταστρέφω: *οι δέ τον γουλάν ληιστρεύοντες οικειοθελώς παρεδόθησαν* Ηπειρ. 224[19].

λημναίος, επίθ.

Από το ουσ. *Λήμνος* και την κατάλ. *-αίος*.

Που προέρχεται από τη Λήμνο: *λημναίαν σφραγίδα, αρμένιον βώλον, δρακόντειον αίμα* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 79[2].

ληνός ο, Κρασοπ. 108, Πεντ. Δευτ. XV 14 (έκδ. *λίνο·* διορθώσ.), XVI 13 (έκδ. *λίνο·* διορθώσ.), Παλαμήδ., Βοηβ. 301.

Το αρχ. ουσ. *ληνός*. Η λ. στους τ. *λανός, λενός, ληνέ* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *ληνός*). Τ. *ληνό* το, και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ληνός*).

Πατητήρι σταφυλιών: *είδες ποτέ σου στον ληνόν σταφύλια πώς πατούσι και τρέχει ο μούστος απ' αυτά και τον ληνόν γεμούσι;* Παλαμήδ., Βοηβ. 302.

ληρίζω.

Από τον αόρ. του *ληρώ*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 278).

1) Λέω ανοησίες, φλυαρώ: *Εγώ* (ενν. *ο λύκος*) *είμαι αιμοβόρον, εσθίω γαρ τα ζώα, ου μόνον γαρ τον γάδαρον, καθώς εσύ ληρίζεις, αλλά κ' εσένα άλογον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 817. **2**) Σκώπτω, κοροϊδεύω: *πρότερον εκούαν τας γραφάς και εληρίζασίν τας* (παραλ. 2 στίχ.) *και σήμερον επιθυμούν ν' ακούσουν ευαγγέλιον* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 636.

λήρισμα το.

Από τον αόρ. του *ληρίζω* και την κατάλ. *-μα*.

Ανόητη φλυαρία, μωρολογία: *ληρίσματα πολλά τα ψέματα τά λέγεις* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 958 κριτ. υπ.

ληρομυθουργία η.

Από τα ουσ. *λήρος* και *μυθουργία*.

Ανόητη μυθική διήγηση: *πόσην ο τρισάθλιος υπέστην την ζημίαν εκ του...αναγνώναι και των αρχαίων μυθουργών τας ληρομυθουργίας* Προδρ. IV 1bbb, χφφ CSA, κριτ. υπ.

λησθής ο, βλ. *ληστής*.

λησμονά, Τζάνε, Κρ. πόλ. 203[26], εσφαλμ. γρ. αντί *λησμονιά·* διόρθ. Ξανθ., ΒΖ 18, 1909, 592=Μελετ. 250. Πβ. και Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 266[28].

λησμονή η. —Βλ. και *λησμονιά*.

Από το *λησμονώ* και την κατάλ. *-η*. Τ. *αλησμονή* στο Du Cange (λ. *αλησμονή*). Η λ. σε Γλωσσάρ. (Steph., Θησ.) και στο Somav.

Λήθη, λησμονιά: *στέκεται στο κατώφλιο* (ενν. *του δάσου*) *η λησμονή και φράσσει, ουδένα γνώθει ή έσωθεν αφήνει να περάσει* Αχέλ. 1390.

λησμονημός ο· *α λ η σ μ ο ν η μ ό ς*.

Από τον αόρ. του *λησμονώ* και την κατάλ. *-μός*.

Λήθη, λησμονιά (εδώ ως σύστ. αντικ.): *να είναι αν αλησμονημό να αλησμονήσεις τον Κύριο τον Θεό σου και να πας καταπόδου είδωλα άλλα και να δουλέψεις* Πεντ. Δευτ. VIII 19.

λησμονιά η, Ερωφ. Ιντ. β' 106, 113, Ροδολ. Α [498]· *α λ η σ μ ο ν ι ά*, Ιντ. Κρ. θεάτρ. Δ' 21, Ευγέν. 416, 618. —Βλ. και *λησμονή*.

Από το *λησμονώ* και την κατάλ. *-ιά*. Στο Βλάχ. υπάρχει λ. *αλησμοσία*, που από τυπογρ. λάθος πιθ. υποθέτει τ. *αλησμονία* ή *αλησμονησία*. Η λ. και ο τ. στο Somav. (λ. *λησμονή*). Η λ. και σήμ.

α) Λήθη, λησμονιά: *τό θε να γράψω εις χαρτί να μην με εμποδίσει της λησμονιάς η άργητα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 140[19]· **β**) παράλειψη, εξαίρεση: *σαΐτιάν εδώκασι Φιλίππου του Μολίνο, γιατί κι' αυτόν σε λησμονιά* (εκδ. *λησμονά·* διόρθ. Ξανθ., ΒΖ 18, 1909, 592=Μελετ. 250) *ποτέ δεν τον αφήνω* Τζάνε, Κρ. πόλ. 203[26]· *ο χαλαστής ολωνών των πραγμάτων καιρός δεν εμπορεί...να κάμει καμίαν αλησμονιάν* Ροδινός (Βαλ.) 162. **Φρ. α**) *βάνω κ. εις λησμονιά*=κάνω κ. να ξεχαστεί: *Τσι πείραξες, τα βάσανα κι' όλα τα πάθη κάνει μια δεματιά και ρίκτει τα κ' εις λησμονιά τα βάνει* Ροδολ. Β [512]· **β**) εμπαίνω εις λησμονιά=ξεχνιέμαι: *'Ολα χαλάσαν από με κι' όλ' από με χαθήκα, χώμα γινήκ' αψήφιστο κ' εις λησμονιάν εμπήκα* Ερωφ. Πρόλ. 32.

λησμονιάρης, επίθ.· *α λ η σ μ ο ν ι ά ρ η ς*, Θεματογραφία 10 σημ. 1· ουδ. *α λ η σ μ ο ν ι ά ρ ι κ ο*.

Από το ουσ. *λησμονιά* και την κατάλ. *-άρης, -άρικο*. Ο τ. στο Βλάχ. (λ. *αλησμονιάρης*), όπου και επίρρ. *αλησμονιάρικα*. Η λ. στο Somav. (Πβ. και αυτ., λ. *αλησμονιάρικος*).

Που λησμονεί, ξεχασιάρης: *είτε φυσικά είναι τα παιδία ενθυμητικά, είτε το εναντίον είναι αλησμονιάρικα και ουδέν ενθυμούνται* Σοφιαν., Παιδαγ. 114.

λησμονώ, Σπαν. Ο 222, Διγ. (Trapp) Esc. 433, 449, 1793, Φλώρ. 505, 1033, Ερωτοπ. 594, Αχιλλ. 1620, Θησ. ΙΑ' [88[5]], Ριμ. κόρ. 704, Απόκοπ.[2] 236, Πικατ. 379, Πεντ., Γέν. XXVII 45, Αχέλ. 828, Κυπρ. ερωτ. 113[10], Πανώρ. Β' 513, Δ' 37, Ερωφ. Ιντ. δ' 100, 567, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 363, Γ' 1392, Ε' 1233, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 105, 297, Τζάνε, Κρ. πόλ. 431[3], 557[12], 571[11], κ.π.α.· *α λ η σ μ ο ν ώ*, Διγ. Α 3821, Αχιλλ. L 1262, Ιμπ. 542, Θησ. Ζ' [131[8]], Πεντ., Δευτ. XXXII 18, Αιτωλ., Μύθ. 2[37], Παλαμήδ., Βοηβ. εισαγ. 3, Ιστ. Βλαχ. 1840, Σουμμ., Ρεμπελ. 179, Διγ. 'Ανδρ. 370[5], 396[22], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 284, Β' 2056, Διακρούσ. 70[79] κ.π.α.· *ε λ η σ μ ο ν ώ*,

Σπαν. Ο 50, Διγ. (Trapp) Esc. 146 κριτ. υπ., 150, Ερωτοπ. 70, 213β, Λίβ. Sc. 977, Λίβ. Esc. 2514, Μαχ. 516[36], Αχέλ. 450, κ.π.α.

Από το επίθ. *λήσμων*. Λ. *λησμονέω* τον 5. αι. (Lampe, Lex.). Τ. *λεσμονώ* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 634). Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Δε θυμούμαι, ξεχνώ, μου διαφεύγει κ.: *κακόν γαρ έναι τό 'μαθες αν το αλησμονήσεις* Κομν., Διδασκ. Δ 223· *Ο...βασιλεύς εσκοτίσθη και αλησμόνησε να τον ερωτήσει* Διήγ. Αγ. Σοφ. 153[26]· *Περί λήθης του ιερέως οπού αλησμονήσει να βάλει μέσα εις το άγιον ποτήριον την ένωσιν* Βακτ. αρχιερ. 163· **β)** σβήνω από τη μνήμη μου θεληματικά κ., παύω να το σκέφτομαι: *Αν τις ποιήσει σε καλόν ή τι αγαθοσύνη, έχε το πάντα εις τον νουν, μην το αλησμονήσεις* Σπαν. Α 353· *εις ετούτα τα καλά και εις τας χαράς τας τόσας έζουν και ελησμόνησα τας ατυχίας, τας λύπας* Λίβ. Ν 2206· *τινές την έχθραν..., αν διαβεί καιρός πολύς, δεν την αλησμονούσι* Αιτωλ., Μύθ. 140[30]· *ο Θεός... ενθυμάται εκείνον οπού ποτέ δεν αλησμονά πως οδιά λόγον μας ο Υιός του έγινεν άνθρωπος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 406. **2)** Απαρνιέμαι, εγκαταλείπω κάπ. ή κ.: *Φυλάξου εσέν πρόσποτε να αλησμονήσεις τον Κύριο* Πεντ., Δευτ. VI 12· *διά τ' εκείνην ηρνήθης την πίστιν και την πατρίδα σου...και ελησμόνησες όλα σου τα πράγματα και εκαταφρόνεσες την τιμήν σου και τον πλούτον σου* Διγ. 'Ανδρ. 335[34]. **3)** Παραμελώ, αδιαφορώ για κάπ. ή κ.: *Θεωρώντα ο λαός της Ατταλείας ότι ο ρήγας δεν έπεψεν το πλέρωμάν τους και βιτουάλιαν κατά τον καιρόν είπασιν: «Ο ρήγας ελησμόνησέν μας»* Μαχ. 180[5]· *πάσα δουλειά αλησμόνησε και το κουράδι αφήκε* Πανώρ. Γ' 511· *Πρόσχες αυτήν την αρετήν, μη την αλησμονήσεις, μόνε καλά να την κρατείς όσην ζωήν να ζήσεις* Ιστ. Βλαχ. 1377. **Φρ.** *αλησμονούμαι από το στόμα κάπ.*=παύει να γίνεται λόγος για μένα: *να απιλογηθεί η επαινιά ετούτη ομπροστά του για μάρτυρας ότι να μην αλησμονηθεί από το στόμα της σποράς του* Πεντ. Δευτ. XXXI 21. **4)** Παραλείπω να μνημονεύσω κάπ.: *το μιαρό διάβολο ήθελ' αλησμονήσει να φέρει ομπρός ο λόγος μου* Τζάνε, Κατάν. 305· *Δόκτοροι, αλησμόνησα τον Σαγγινάτζο Πόλο κ' εστόλισα για λόγου σου Νικόλαον τον Βόλο* Τζάνε, Κρ. πόλ. 588[21]. **5)** Αθετώ, παραβαίνω: *την συμφωνία που ποίκαμε μην την αλησμονήσεις* Θησ. Γ' [58[8]]· *ελησμόνησεν τους όρκους του και πάγει καταπρόσωπα των ασσίζων και του Θεού όπου έμοσεν* Μαχ. 262[20]· *να πεις όμπροστε στον Κύριο τον Θεό σου..: «Δεν απέρασα από τις παραγγειλιές σου και δεν αλησμόνησα»* Πεντ. Δευτ. XXVI 13. **Β'** (Αμτβ.) ξεχνώ, λησμονώ: *Αλησμονήσαν τάχατες; Θυμούνται να διαγείρου...:* Πικατ. 131· *Οι άνθρωποί σου είναι αμάθητοι..., επαίδευσά τους ολίγον να μάθουν και να μηδέν αλησμονούν* Διγ. 'Ανδρ. 359[31]· *τινές, κάπου σαν δυστυχούσι κ' ιδούν άλλους χειρότερα, τότε αλησμονούσι* Αιτωλ., Μύθ. 56[18]. **II** Μέσ. (με ενεργ. σημασ.) ξεχνώ, λησμονώ: *εις κείνους τα μοιράσασιν* (ενν. τα κούρση) *όπως να του θυμούνται και πάντα εις τους τόπους των να μην αλησμονούνται* Κορων., Μπούας 104.

λησταρχείον το, Διγ. Ζ 1571, Διγ. (Trapp) Esc. 728.

Από το ουσ. *λήσταρχος* και την κατάλ. *-είον*. Η λ. στο Du Cange και σήμ.

Λημέρι λήσταρχου και της συμμορίας του: *έπιασέν τον* (ενν. το *Διγενή*) *από το χέριον και έφερέν τον εις το λησταρχείον των απελατών* Διγ. 'Ανδρ. 348[11].

λησταρχεύω.

Από το ουσ. *λήσταρχος* και την κατάλ. *-εύω*.

(Εδώ μεταφ.) με βία αποπλανώ: *'Αφης με, λέγω σ', άφης με. 'Ετσι λοιπόν στενεύουν τες κορασιές με το στανιό κ' έτσι τες λησταρχεύουν;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [234].

ληστάρχης ο.

Το μτγν. ουσ. *ληστάρχης*.

Αρχηγός ληστών, λήσταρχος: *Ληστάρχην, άνθρωπον κακόν* Χρον. Τόκκων 3592.

λησταρχία η, Διακρούσ. 96[3].

Από το ουσ. *λήσταρχος* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Βιαιοπραγία, αρπαγή: *Λοιπόν σαν εκυρίευσεν όλην την επαρχίαν με δόλον και επιβουλήν και με την λησταρχίαν* Ιστ. Βλαχ. 1136.

λήσταρχος ο, Μηλ., Οδοιπ. 639.

Το μτγν. ουσ. *λήσταρχος*. Η λ. και σήμ.

Αρχηγός ληστρικής συμμορίας: *εις γνώμην θηριόπρακτος, ως λήσταρχος την πράξιν* Φλώρ. 1364.

ληστεύω.

Το αρχ. *ληστεύω*. Η λ. και σήμ.

α) Κάνω ληστεία· **β)** αρπάζω τα αγαθά, αισχροκερδώ: *τούτον τον κόσμο τόν κρατείς ληστεύεις και κρατείς τον* Λίβ. Esc. 3373.

ληστής ο, Γλυκά, Αναγ. 157, Διγ. (Trapp) Gr. 916, 966, 2260, Διγ. Ζ 1266, 2468, Διγ. (Trapp) Esc. 1766, Βέλθ. 221, 222, 1286, Ωροσκ. 42[18], Πουλολ. (Τσαβαρή) 370. Λίβ. Esc. 351, 1347, Λίβ. Ρ 1611, 1758, 3006, Μαχ. 4[16,22], Ιστ. Βλαχ. 566, 1542, 2289, Διγ. 'Ανδρ. 364[35], Βακτ. αρχιερ. 144, Λεηλ. Παροικ. 481, Διγ. Ο 1405, κ.α.· λ η σ θ ή ς,

Το αρχ. ουσ. *ληστής*. Η λ. και σήμ.

α) Ληστής: *οι κλέπτες και οι ληστάδες κάμνουν τέτοιες πελελάδες* Συναξ. γυν. 1018· *είχαν ετότε εις φυλακήν τον Βαραββάν εκείνον, οπού ήτον φανερός λησθής και κλέπτης και φονίσκος* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 200· **β)** κλέφτης, άρπαγας: *μωρός, ληστής, απάνθρωπος, αδικητής, αβάνης* Ιστ. Βλαχ. 1124· (μεταφ.): ατίθασος, ζωηρός: *παιδί μικρό ήσουνε ληστής· κάποιο θεριό σ' εγέννα* Ζήν. Α' 89. — Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 122[1].

λήστραινα η.

Από το ληστρ- (*ληστρικός*) και την κατάλ. *-αινα*.

Γυναίκα ληστής, λησταρχίνα: *πετάς με εις 'Αδην σύμψυχον κ' εσύ όνομα εκβάλλεις «λήστραινα»* (έκδ. *ληστραίνα*), *και έδε συμφορά, βέβαιον να το θελήσεις* Λίβ. Sc. 927.

ληστρέα η, Λίβ. Esc. 2009, εσφαλμ. γρ. αντί *λήστραινα* (Βλ. Λίβ. SC. 927 και ά, *λήστραινα*).

ληστρικός, επίθ., Καλλίμ. 709, 1264.

Το αρχ. επίθ. *ληστρικός*. Η λ. και σήμ.

Που αναφέρεται, ανήκει ή ταιριάζει σε ληστές: *το...τόλμημα της ληστρικής εφόδου* Διγ. Ζ 3521· (ως σύστ. αντικ.): *υπελάμβανον τον παίδα του Φιλίππου ...ληστρικά φρονούντα* Βίος Αλ. 2919.

Το ουδ. ως ουσ.=αρπακτικότητα, ληστρική διάθεση: *το πανούργον και ληστρικόν*

του Τζινεΐτ Δούκ. 143[21]· (στο συγκριτ.) *προς το ληστρικότερον εσέβην η ψυχή του* Λίβ. Ν 2994.

ληστρικώς επίρρ., Θεολ., Τζίρ. 355[13], Γράμματα Μετεώρ. 40[8], 41[11], Δούκ. 205[27], 'Εκθ. χρον. 68[12], Ιστ. πολιτ. 40[9], Ιστ. Βλαχ. μετά στ. 1098.

Το μτγν. επίρρ. *ληστρικώς* (L-S, λ. *ληστρικός*).

α) 'Ομοια με ληστή, με αρπακτική διάθεση: *Χάρος επαίρνει ληστρικώς την κόρην Μελανθίαν* Λίβ. Sc. 3224· *εις τα της Θετταλίας μέρη ληστρικώς εισελθών τους συναντώντας εμπόρους...εξεγύμνου* Δούκ. 189[16]· **β**) βίαια· παράνομα: *Εκβαλόντες γαρ τον κύρη Μάρκον ληστρικώς εκ του πατριαρχείου, ανεβίβασαν τον κύρη Συμεώνα* 'Εκθ. χρον. 29[3]· *ήν δέ και εν ταις ημέραις του Μιχαήλ τυραννών ο Οτμάν, πλην ληστρικώς* Δούκ. 401[6]. **Φρ.** *ληστρικώς έχω*=έχω αρπακτική διάθεση: *λέγεις γαρ ως ληστρικώς έχων και φονογνώμην, την σύζυγον αφήρπασα χωρίς γνώμην γονέων* Βέλθ. 1240.

'λητεύω, βλ. *ειλητεύω* (Προσθ. Θ' τόμου).

λήψη η.

Το αρχ. ουσ. *λήψις*. Η λ. και σήμ.

Ανάληψη φροντίδας, προστασίας: *επαράργησεν* (ενν. *ο Λώτ*) *και εδυνάμωσαν οι ανθρώποι...εις το χέρι της γεναικός του και εις το χέρι των δυο θυγατέρων του με λήψη του Κύριου απάνου του* Πεντ. Γέν. XIX 16.

λία, επίρρ., βλ. *λίαν*.

'λιαίνω, βλ. *ολιγαίνω*.

λιάκιν, επίρρ., βλ. *ολιγάκι*.

λίαν, επίρρ.· *λ ί α*, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1186.

Το αρχ. επίρρ. *λίαν*.

Πολύ, πάρα πολύ, σε υπερβολικό βαθμό: *το επίθεμα της ζώνης* (παραλ. 1 στ.) *ωραιόκαλλον γαρ λίαν* Ερμον. Β 266· *όταν σ' ηλικία έλθει των δώδεκα χρονών φυλάγου τηνε λία, μήπως και πέσει σ' έρωτα και σας αποξεχάσει* Διγ. Ο 46· *'Ησαν γαρ οι καταποντισθέντες άπαντες εκ της αυτού νηός εύζωνοι νέοι και λίαν πολεμισταί* Δούκ. 347[22].

λιανός, επίθ., βλ. *λειανός*.

λιβάδα η.

Από το ουσ. *λιβάδι* και τη μεγεθ. κατάλ. *-α*. Η λ. και σήμ. ως τοπων. (Βλ. Βουρδουμπάκη, Χρ. Κρ. 1, 1912, 477).

Μεγάλο λιβάδι: *ου θέλω να καθίσω, ουδέ εις λιβάδαν καθαράν ουδέ εις ενδρόσους τόπους* Πουλολ. (Τσαβαρή) 459.— Ως τοπων.: Poèm. hist. 270[142].

λιβαδάκι το.

Από το ουσ. *λιβάδι* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. και σήμ.

Μικρό λιβάδι: *Στο λιβαδάκι επέσασιν όλοι και καρτερούσι* Χρον. Τόκκων 1515.

λιβαδάτος, επίθ., Χρησμ. Χ 21.

Από το ουσ. *λιβάδι* και την κατάλ. *-άτος*.

Που έχει χαρακτηριστικά λιβαδιού, χλοερός: *'Απλωσε και πιάσε τόπον και καλόν και λιβαδάτον* Χρησμ. (Βέης) 14[36].

λιβαδερόν το.

Το ουδ. του επιθ. **λιβαδερός* ως ουσ.

Λιβάδι ή τόπος που μοιάζει με λιβάδι: *ου πρέπει εκείνο το νερόν και εκείνην την βρυσίτσαν κ' εκείνο το λιβαδερόν να το απολησμονήσει* Πρόδρ. 7[12].

λιβαδερούτσικον το.

Από το ουσ. *λιβαδερόν* και την κατάλ. *-ούτσικον*.

Μικρό λιβάδι: *εύρει λιβαδερούτσικον και μέσα κρύαν βρυσίτσα* Πρόδρ. 7[6].

λιβαδήσιος, επίθ., *λ ι β α δ ή σ ο ς*.

Από το ουσ. *λιβάδι* και την κατάλ. *-ήσ(ι)ος*.

(Προκ. για τόπο) που είναι ή μοιάζει με λιβάδι: *εκεί τον εκατέφθασαν* (ενν. *οι αγούροι*) *εις τόπον λιβαδήσον* (χφ. *λιβαδίζων*· έκδ. *λιβαδίων* κατά Hess.· διόρθ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 560) Διγ. (Trapp) Esc. 939.

λιβαδήσος, επίθ., βλ. *λιβαδήσιος*.

λιβάδι το, βλ. *λιβάδι(ο)ν*.

λιβαδία η, Λίβ. Ρ 2443.

Από το ουσ. *λιβάδι* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Λιβάδι: *Αναστενάζουν τα βουνά, πάσχουν δι' εμέν οι κάμποι, θρηνούσιν τα παράπλαγα, βροντούν οι λιβαδίες* Λίβ. (Sc.) 2632.

λιβαδιαίος, επίθ., Διγ. Ζ 2479, Metrol. 49[11], 50[20], 79[16], 97[22], 122[13,14], Γράμματα Μετεώρ. 66[44], Διγ. 'Ανδρ. 367[33].

Από το ουσ. *λιβάδι* και την κατάλ. *-αίος*.

Που έχει τα χαρακτηριστικά λιβαδιού· χλοερός, κατάλληλος για βοσκή: *αμπελίων και χωραφίων και υδρομυλώνων και γης λιβαδιαίας και λόγγου* Γράμματα Μετεώρ. 56[12-13].

λιβαδίζω· *λιβαδίζων*, Διγ. (Trapp) Esc. 939 χφ., εσφαλμ. γρ. αντί *λιβαδήσον*· διόρθ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 560. — Βλ. και *λιβαδήσιος*.

λιβάδιν το, βλ. *λιβάδι(ο)ν*.

λιβάδι(ο)ν το (Ι), Χρον. Μορ. Η 1741, Λίβ. Sc. 1010, Βακτ. αρχιερ. 170· *λιβάδι*, Βέλθ. 1208, Χρον. Μορ. Η 4779, Λίβ. Ρ 2113, Θρ. Κων/π. Η 103, Γαδ. διήγ. 37, Αλεξ. 916, Ριμ. κόρ. 679, Πεντ. Γέν. XLI 2, Αχέλ. 231, 2337, Δωρ. Μον. XXXVIII, Πανώρ. Α' 302, 307, Γ' 340, 469, 626, Βοσκοπ.[2] 91, 446, Παλαμήδ., Βοηβ. 382, Σταυριν. 1007, Ροδολ. Α' [147], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' 12, Διακρούσ. 99[8], Τζάνε, Κρ. πόλ. 203[5], 281[12], 290[8] κ.π.α.· *λ ι β ά δ ι (ν)*, Διγ. (Trapp) Esc. 1366, Χρον. Μορ. Η 2903, 5023, Πουλολ. (Τσαβαρή) 131 ΑΖ, Ιμπ. 511, Αλφ. ξεν. 22, Θησ. Β' [30[5]], Ε' [31[5]], Νεκρ. βασιλ. 40, Γαδ. διήγ. 39, Πικατ. 560, Πορτολ. Α 232[15], Δωρ. Μον. XXIX, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 637· *λ ι β ά δ ι ν*, Λόγ. παρηγ. L 133, Καλλίμ. 150, 155, Σαχλ., Αφήγ. 254, Λίβ. Ρ 1661, 1756, 2531, 2536, 2597, 2616, 2649, Λίβ. (Lamb.) Ν 190, 618, Αχιλλ. L

679, Αχιλλ. Ν 737, 975, Αχιλλ. Ο 186, Ανακάλ. 23, Απόκοπ.^{2} 5, 55, 84, Θρ. Κύπρ. Μ 226.

Το μτγν. ουσ. *λιβάδιον* ⟨ αρχ. ουσ. *λιβάς*. Η λ. και σήμ.

1) Χορτόφυτη έκταση εκτεταμένη ή όχι: *βοσκοί...να φέρουσι κουράδι τα χόρτα να βοσκήσουσι απ' έχει το λιβάδι* Πανώρ. Ε' 396· *αφήκεν την* (ενν. *ο πλάστης την γυναίκαν*) *ωσάν το ζω που βόσκεται εις λιβάδιν* Συναξ. γυν. 96· *ετοίμασαν καθείς ό,τι ήθελε δώσει εις προίκα της θυγατρός αυτού,...προσθέσαντες και ζευγαλατεία και λιβάδια και άλλα χαρίσματα* Ηπειρ. 245^{21}· (μεταφ.) *Χαίρε* (ενν. *Μαρία δέσποινα*), *λιβάδιν πράσινον* 'Υμν. Παναγ. 13· *έναι* (ενν. *η Βενετία*) *βρύση αφύρατος, πλατύ αναδενδράδιν ...και δροσερόν λιβάδιν* Βεν. 13· Φρ. *πιάνω λιβάδι*=επιστρέφω στα κτήματά μου, στο σπίτι μου (Για το νόημα της φρ. βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 167]): *Στέκετε με παρηγοριά, αφέντες φεουντάδοι, γλήγορα σας εβγάνομε και πιάνετε λιβάδι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 24. **2)** Πεδίο αγώνων, συγκρούσεων, πολέμων: *στο μέγα θέατρον, εις το πλατύ λιβάδι* (παραλ. 3 στ.). *Ετρέχασι με τα φαριά, τα σίδερα ντυμένοι* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [487]· *πολλοί εσκοτωθήκανε κ' επέφταν στο λιβάδι* Διακρούσ. 83^{25}· *μ' αστραπόβροντα πολλά τόσ' άγρια επολεμούσα που εγίνηκε το πέλαγος λιβάδι του πολέμου* Ροδολ. Α' [245]. **3)** Ρηχή και μικρή λιμνοθάλασσα· τα αβαθή μέρη της θάλασσας που υπάρχουν συνήθως στις εκβολές ποταμών: *Η Βενετία...έχει λιβάδια και κανάλια και δεν ημπορείς να υπάς, μόνον με βάρκα* (ενν. *ημπορείς*) Πορτολ. Α 186^{31}· *ο κόρφος της Νεγροπίνας είναι όλο λιβάδια* Πορτολ. Α 233^{12}.

λιβάδιον το, (ΙΙ)· *λιβαδίων*, Διγ. (Trapp) Esc. 939, κατά Διγ. (Hess.) Esc. 948 κριτ. υπ., χφ *λιβαδίζων*· διόρθ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 560 σε *λιβαδήσον*. — Βλ. και *λιβαδήσιος*.

λιβαδοαναθρεμμένος, επίθ.

Από το ουσ. *λιβάδι* και τη μτχ. παρκ. του *αναθρέφω*.

Που έχει ανατραφεί στα λιβάδια, μακριά από πόλη· αγροίκος: *κοπελορίκτουσα, λιβαδοαναθρεμμένη* Πουλολ. (Τσαβαρή) 34.

λιβαδοπούλιν το.

Από το ουσ. *λιβάδι* και την κατάλ. *-πούλιν* (Βλ. Παπαδ., Α., Λεξ., λ. *πουλλίν*).

Μικρό λιβάδι: *όταν ηρχόμεθα εις αυτό το λιβαδοπούλιν* Λίβ. Ρ 2590.

λιβαδοτόπι το.

Από το ουσ. **λιβαδοτόπιον*, υποκορ. του *λιβαδότοπος*. Η λ. και σήμ.

Τόπος με λιβάδια, λιβάδι: *βρύση καταρδεύουσα χλωρό λιβαδοτόπι* Βέλθ. 125.

λιβαδότοπον το.

Από τα ουσ. *λιβάδι* και *τόπος*. Τοπων. στην Κύπρο *λιβαδότοπος* (Πιλαβάκη, Κυπρ. Σπ. 40, 1976, 153).

Τόπος με λιβάδια, λιβάδι: *Εις γουν το λιβαδότοπον εν τη νυκτί εκείνη έμειναν* Βέλθ. 159.

λιβαδωτός, επίθ., Λόγ. παρηγ. L 713, Λόγ. παρηγ. Ο 724, Λίβ. Sc. 2375.

Από το ουσ. *λιβάδι* και την κατάλ. *-ωτός* (Ανδρ., Λεξ.).

Που περιστοιχίζεται από λιβάδια· ομαλός: *εις στράταν... λιβαδωτήν* Λίβ. Esc.

3560· *θέλεις ιδεί ένα βουνί λιβαδωτόν και δενδρωτόν* Πορτολ. Β 28^{31}.

λιβάνι(ν) το, Σταφ., Ιατροσ. 12^{350}, Θησ. Δ' [44^{3}], Ζ' [28^{6}], ΙΑ' [28^{5}] (εκδ. *λιβήνη*), Ιατροσόφ. (Oikonomu) 83^{7}, 85^{14}, Πένθ. θαν.^{2} 309, Πένθ. θαν. (Knös) S 8v, Πεντ. Αρ. V 15, Λευιτ. II 1, 2, 15, VI, 8, XXIV 7, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1204, 1408, 2134, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [400].

Από το ουσ. *λίβανος*. Η λ. στο Meursius (λ. *λιβάνι*) και σήμ.

Θυμίαμα: *Κοπάνισον αυτά τα σκωλήκια και τριμμένον λιβάνιν* Σταφ., Ιατροσ. 7^{200}· *εάν έχεις αρετήν, θυμίαζε λιβάνι* Παΐσ., Ιστ. Σινά 720.

λίβανον το, Σταφ., Ιατροσ. 7^{194}, Θησ. Δ' [44^{1}].

Το αρχ. ουσ. *λίβανος* με αλλαγή γένους.

Λιβάνι, θυμίαμα: *Με λίβανα πολύτιμα, αρώματα και μύρα εις τον ναόν της* (ενν. *της θεάς*) *δέετον* Θησ. Ζ' [48^{7}].

λίβανος ο, Ασσίζ. 239^{6}, 489^{24}, 491^{25}, Ιερακοσ. 395^{2,5}, 471^{5,12}, 479^{28}, Ορνεοσ. αγρ. 522^{10}, 523^{22}, 554$^{11-2,22}$, Ιατροσ. κώδ. ,απβ'.

Το αρχ. ουσ. *λίβανος*.

Λιβάνι, θυμίαμα: *εάν...πληγεί, λίβανον άρρενα κόψας έμπασε* (ενν. *ο ιέραξ*) Ιερακόσ. 484^{5}· *την πορδήν μας λίβανον* Σπανός (Eideneier) Α 536.

λίβας ο, Πορτολ. Β 33^{17}.

Από το αρχ. ουσ. *λιψ*. Η λ. στο Du Cange Appendix. Η λ. και σήμ.

Ζεστός, αφρικανικός άνεμος· ο νοτιοδυτικός: *ιδού εφτά στάχυα φτενά και δαρμένα του λίβα φυτρώνουν καταπόδου τους* Πεντ. Γέν. XLI 6.

λιβάς ο, Δούκ. 79^{30}.

Το αρχ. ουσ. *λιβάς* η, με αλλαγή γένους.

Λιβάδι: *τους κάμπους γαρ και τα νερά, το πλήθος των λιβάδων* Χρον. Μορ. Ρ 1741.

λίβελλος ο, Ελλην. νόμ. 514^{20}, 515^{21,22}, 516^{16}, 517^{3}, 519^{19,21}, 520^{9}, 530^{25,26}, 534^{12,14}, 544^{18,19}, 563^{17,18}, 572^{3}, 574^{17,18}, κ.α.

Το μτγν. ουσ. *λίβελλος* (‹ λατ. *libellus*). Η λ. και σήμ.

Μηνυτήρια αναφορά, κατηγορητήριο: *ο δείνα λίβελλος εδόθη κατά του δείνα εις πληρεστάτην δίκην περιέχων ούτως* αυτ. 522^{26}· *σκοτεινός υπάρχει ο παρ' αυτής* (ενν. *της κόρης*) *δοθείς λίβελλος και ουδέν οφείλω του απολογηθήναι αυτής* αυτ. 518^{2}.

λίβελος ο, βλ. *λίβελλος*.

λιβέρα η, βλ. *ριβιέρα*.

λίβερνο(ν) το, Βίος Αλ. 1472· πληθ. *λιβέρνα*.

Από το ουσ. *λίβερνος* ο (⟨ λατ. *liburnus*) με αλλαγή γένους. Η λ. στον πληθ. στο Steph., Θησ. Στον πληθ. *λιβέρνα* ο καταβιβασμός του τόνου από μετρ. αν.

Είδος πολεμικού πλοίου: *κατασκευάζων ναυς πολλάς, λιβέρνα και τριήρεις* Βίος Αλ. 1170· *καράβι από την Γένοβαν, τριήρεις και λιβέρνα* (έκδ. *λιβιέρα*· διορθώσ.) Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 182.

λιβί, επίρρ., Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 656.

Πιθ. το ιταλ. *livi* (⟨ *la ivi*· βλ. Zingarelli, Vocabolario della lingua italiana). Για την προέλ. και το σχηματ. πβ. και τα επιφ. *ίβι* (Somav.) και *ιβί* (Βλ. Σοφιαν., Γραμμ. 250).

Επιφ.: *όσες μπορούν εις το κακόν γυναίκες να γυρίσουν όλες της χώρας σαν αυτές και να τες γεβεντίσουν, την πάσα μίαν να λέγουσι: «λιβί* (έκδ. *λοιβή*), *κυρά, ντροπή σου»* αυτ. 655.

λιβιέρα, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 182 εσφαλμ. γρ. αντί *λιβέρνα*· διορθώσ. — Βλ. *λίβερνο(ν)*.

λιβοκτόνος, επίθ.

Για τη λ. βλ. Steph., Θησ.

?: *δράκοντα συρίξουσι τον λιβοκτόνο(ν)* Λεόντ., Αιν. (Knös) 177^{16}.

λίβρα η, Ασσίζ. 461^{28}.

Το γαλλ. *livre* (Βλ. Χατζ. Ξέν. στοιχ. 84). Η λ. σε κείμ. του 16. αι. (Βλ. Νικολόπουλο [Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.) 239]) και σήμ. με διαφ. σημασ.

Είδος παλαιού γαλλικού νομίσματος: *έπεσεν να δώσει...τους κριτάδες, εβδομήκοντα επτά λίβρας και ήμισον...και αν ουδέν έχει...να πλερώσει τούτα* αυτ. 210^{1}.

λιβριάζω. *ε λ ε β ρ ι ά ζ ω* Ασσίζ. 234^{29-30}· *λ ε β ρ ι ά ζ ω* Ασσίζ. $43^{7,9}$, 54^{28}, 63^{25}, 313^{22}.

Το προβηγκ. *livrar* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 83). Βλ. και Kahane, Sprache 546-7.

(Ενεργ. και μέσ.) παραδίδω, μεταβιβάζω σε κάπ. το δικαίωμα κατοχής: *Ο δανειστιός εμπορεί καλά να ποίσει να διαλαλήσουν το αμάχι εις την χώρα β' ημέρες και την τρίτη ημέραν ημπορεί να το λεβριάσουν εις εκείνον οπού πλείον να βάλει* αυτ. 304^{4}· *ού είδαν τον να δώσει τας αρραβώνες ού το πλέρωμαν...ού...να λιβριαστεί εκείνον τον βίον* αυτ. 484^{26}.

Λίβυος ο· πληθ. *Λιβύοι*.

Από το αρχ. εθν. *Λίβυς*. Η λ. και σήμ.

Που κατάγεται από τη Λιβύη: *Νέφος πλήθος ην φουσσάτου, Τάταροί τε και Λιβύοι* Χρησμ. Ι 222.

λίγα, η.

Το ιταλ. lega.

α) Συμμαχία, ένωση, συνασπισμός: *οι αφέντες εμονιάσαν άπαντες της Ιταλίας ... και μίαν λίγαν έποικαν* Κορων., Μπούας 14· **β**) το σύμβολο της Sacra Lega (Βλ. Τζεδάκη, Κρ. Χρ. 15-16, 1961/62 [Πεπρ. Α' ΔΚρΣ Β'], 162 σημ. 30): *τότ' ο Κολόνας έβαλε στην πρύμ‹ν›ην την παντέρ(αν)* (παραλ. 1 στ.) *κ' είχε τον Ι(ησού)ν Χ(ριστό)ν αντάμα με την λίγα* 'Αλ. Κύπρ. 1201.

λιγαίνω, βλ. *ολιγαίνω*.

λιγάκια, επίρρ., βλ. *ολιγάκι*.

λιγαρέα, *(την σκύλα...την) λιγαρέαν,* Συναξ. γυν. 236, **εσφαλμ.** γρ. αντί *λυσσαρέαν*·

για τη διόρθ. βλ. Krumb., BZ 15, 1906, 711 και Ξανθ., BZ 16, 1907, 471 (=Μελετ. 144). — Βλ. και *λυσσάρης*.

λίγδα η.

Το ουσ. *λίγδα,* που απ. στον Ησύχ. (Βλ. Κοραή, 'Ατ. Α' 264, Φιλ., Θρακ. 4, 1933, 290· πβ. και Χατζιδ., ΕΕΠ 18, 1921/22, 12=Γλωσσ. 'Ερ. Α' 450. Για διαφορετική ετυμ. από το ουσ. *γλίνη* βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

α) Λίπος: *Εις σόφι ή εις καμουχάν εάν πέσ(ει) λίγδα να έβγει* Ιατροσ. κώδ. χϛ'· **β**) λεκές από λίπος: *Να εβγάλεις νε λίγδα ή λέρα χάσδιον* αυτ. φξα'.

λιγδερός, επίθ.

Από το ουσ. *λίγδα* και την κατάλ. *-ερός*. Η λ. και σήμ.

Λιπαρός, λιγδιάρης: *Τι έχεις καλόν στου λόγου σου άξιον να ποθήσω;* (παραλ. 1 στ.) *...τούτα σου τα λιγδερά ανατριχόγενά σου...;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1239].

λιγδίτσα η, Προδρ. III 192 χφφ. CSA κριτ. υπ.

Από το ουσ. *λίγδα* και την κατάλ. *-ίτσα*.

Λίπος: *να εχρίσθη το μουστάκιν μου, να εχόρτασα λιγδίτσαν* αυτ. III 192.

λιγδωμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του *λιγδώνω*. Η λ. και σήμ.

α) Λερωμένος από λίπη, βρόμικος: *θέλει να 'μαι λιγδωμένη, άπλυτη και ρυπωμένη* Συναξ. γυν. 923· **β**) (μεταφ. προκ. για την ψυχή) αμαρτωλός: *γι' αντίμεψιν τέτοιου κακού τον θάνατον να πάρω, ...το αίμα μου να πλύνει την λιγδωμένην μου ψυχήν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [621].

λιγιά η.

Πιθ. από το *λιγώνομαι*.

Λιγωμάρα: *οι αναστεναγμοί, που μια λαφρή 'ναι λιγιά* Πιστ. βοσκ. Ι 5, 190.

λιγναίνω.

Από το επίθ. *λιγνός* και την κατάλ. *-αίνω*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Αδυνατίζω: *ημπόριες να μετρήσεις απάνω σ' όλον το κορμί τα κόκκαλά του όλα. Τόσο ελίγνηνε πολλά* Θησ. Δ' [27^{5}].

λιγνεύω, Συναξ. γυν. 871.

Από το επίθ. *λιγνός* και την κατάλ. *-εύω*. Τ. *λεγνεύω* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Γίνομαι λιγνός, αδυνατίζω: *ηύραν με τα γέρα. Και όσον υπάγει ο καιρός λιγνεύω πάσα ημέρα* Ευγέν. Πρόλ. 26· *κάμνω πάθη, εις τά 'πομένω και λιγνεύω και ασκημαίνω* Συναξ. γυν. 918.

λιγνοπηγουνάτος, επίθ.· *λ ι γ ν ο π ο υ γ ο υ ν ά τ ο ς*.

Από τα επίθ. *λιγνός* και *πηγουνάτος*.

Που έχει λεπτό, ωραίο πηγούνι: *Κυρά δαμασκηνόχειλη και λιγνοπουγουνάτη* Ch. pop. 218.

λιγνοπουγουνάτος, επίθ., βλ. *λιγνοπηγουνάτος.*

λιγνός, επίθ., Διγ. Α 275, 1974, Ερμον. Δ' 328, Ερωτοπ. 237, 618, Αχιλλ. L 32, 540, Αχιλλ. Ν 99, 802, Αχιλλ. Ο 62, Ιμπ. 79, Θησ. Γ' [50^{1}], ΙΒ' [53^{2}], Byz. Kleinchron. Α' 306^{19}, Πορτολ. Α 3^{18}, 9^{2}, 48^{2}, 140^{3}, 173^{10}, Βοσκοπ.^{2} 385, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) 341, Συναδ., Χρον. 27, 31, 35, Διακρούσ. 101^{2}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 190^{5}, 277^{15}, 329^{22}, 341^{2}, 373^{14}, 378^{13}, 413^{1}, κ.α.

Από το επίθ. *λέγνος* (*λεγνός* κατά Φάβ., Αθ. 49, 1939, 21), που απ. στον Ησύχ. (Βλ. Σκαρλ. Βυζ., Λεξ., Φάβ., ό.π. και Φιλ., Γλωσσογν. Γ'· πβ. Conomis, Glotta 47, 1969, 211 και Shipp., λ. *λέγνος*). Ο Παπαδ. Α., ΛΔ 12, 1950, 137, πρότ. γρ. *λυγνός* ⟨ **λυγινός* ⟨ *λύγος* (πβ. και Etymologicum Magnum 565^{1}· τη γρ. *λυγνός* δέχεται και ο Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 484]). Τ. *γλινός* σε έγγρ. του 16. αι. (Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 53) *και λεγνός, λεχνός* και *γλενός* σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *λέγνος*· βλ. και Βαγιακ., ΛΔ 12, 1973, 23). Η λ. στο Steph., Θησ., στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Λεπτός, φτενός: *καυστηρίαν ποίησον μετά λιγνού σιδήρου* Ορνεοσ. 580^{14}· *λιγνόν βεργίον ισασμένον* Λεξ. Ι 63· **β**) μακρόστενος: *το λιγνόν ακρωτηράκιν* Πορτολ. Α 50^{6}· *η Λαοδικία έχει ακρωτήριν εις τον πουνέντε και εβγαίνει μίλια δ' και έναι λιγνόν λιγνόν και λέγουν το Γλουρέτα* Πορτολ. Α 170^{6}· **γ**) (προκ. για φρύδι) γαϊτανωτός: *ζωγραφισμένα, θαυμαστά ήσαν τα δυο της φρύδια* (παραλ. 1 στ.) *μακρέα, μαύρα και λιγνά, εύμορφα συνθεμένα* Μαρκάδ. 27. **2α**) Ισχνός, λιπόσαρκος: *γενειάδαν είχεν άσπρην και μακρύς και λιγνός ήτον* Πτωχολ. Ρ 14· *μικρός, λιγνός ευρίσκεται* (ενν. *ο σκύλος*), *κρέας ποσώς δεν έχει* Αιτωλ., Μύθ. 34^{5}· **β**) λεπτοκαμωμένος: *τα χέρια της ήσανε μακριά, λιγνά τα δάκτυλά της* Θησ. ΙΒ' [62^{2}]· **γ**) λεπτός, λυγερόκορμος, κομψός: *ο πόθος...ώσπερ βεργίν την έκαμεν λιγνήν την ελικιάν της* Αχιλλ. L 540· *μακρύς ήτον ως το βεργίν, λιγνός ως το καλάμιν* Ιμπ. 79· *οκτώ νέοι ξαρμάτωτοι, του βασιλιού αλογάροι* (παραλ. 1 στ.),*...λιγνοί κι' ομορφοκαμωμένοι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β 378. **3**) (Προκ. για πλοίο) με λεπτό σκαρί (Βλ. και Τωμ., Κρητολ. 3, 1976, 25, 31-2): *κάτεργα λιγνά ξ' και χοντρά ις' και γρίπους* Byz. Kleinchron. Α' 300^{14}· *εις ετούτο το κανάλι έναι ολίγο φούντος, ότι μάλα πένα ημπορεί να περάσει κάτεργο λιγνό* Πορτολ. Α 215^{29}· *καράβια, κάτεργα λιγνά και κάτεργα μεγάλα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 305^{2}.

λιγνούτσικος, επίθ., Θησ. ΙΒ' [59^{3}].

Από το επίθ. *λιγνός* και την κατάλ. *-ούτσικος*. Η λ. στο Somav. (λ. *λιγνούτζικος*) και σήμ.

Λεπτός, λεπτοκαμωμένος: *είχεν το στόμα της μικρόν ωσάν το δακτυλίδι, τα χείλη της λιγνούτσικα ωσάν χρυσή κογχύλη* Μαρκάδ. 44.

λιγνωτός, επίθ.

Από το επίθ. *λιγνός* και την κατάλ. *-ωτός*. Για τη λ. βλ. και Steph., Θησ.

Λυγερός, λεπτοκαμωμένος: *εκείνη η περδικοπλούμιστος η λιγνωτή κουρτέσα* (ενν. *η Πλάτζια Φλώρα*) Φλώρ. 1616 κριτ. υπ.

λίγο, επίρρ., βλ. *ολίγο.*

λιγο-, βλ. *ολιγο-.*

λιγού, επίρρ., βλ. *απολιγού.*

λιγουλάκι, επίρρ.

Από το ουσ. *λιγούλι* και την κατάλ. *-άκι.*

Πολύ λίγο, λιγάκι: *Σε λιγουλάκι γύρισε να δεις την πεθυμιά σου* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 112.

λιγούλι το.

Από το επίθ. *λίγος* και την κατάλ. *-ούλι.*

Ελάχιστο: *Και ταύτα που σ' ανήφερα είναι πολλά λιγούλια προς τ' άλλα κείνα που 'καμες* Κορων., Μπούας 151.

λιγουρικός, επίθ.

Από το ουσ. *Λιγουρία.*

Που προέρχεται από τη Λιγουρία: *και αυτός δη ο Αμουράτης μετά λιγουρικών, ήτοι γενουβικών νηών* Ψευδο-Σφρ. 254^{19}.

λιγύνω. — Πβ. και *ολιγαίνω.*

Το ρ. *(ο)λιγαίνω* με σχηματ. πιθ. αναλογικό προς τα ρ. σε *-ύνω.*

Ελαττώνω, λιγοστεύω: *με τις ακτίνες τις δικές σου, ...θεά μου, τις λάμψες τ' αδελφού σου λιγύνεις στον καημόν κ' εις την καήλαν* Πιστ. βοσκ. V 3, 10.

λιγυρώς, επίρρ., Διγ. Ζ 3803.

Από το αρχ. επίθ. *λιγυρός*. Η λ. στο Lampe.

Με καθαρή, γλυκειά φωνή: *έπαιζον* (ενν. *αι Ταώνες*) *εποχούμεναι εν κλώνοις τε των δένδρων και λιγυρώς επάδουσαι υπέρ Σειρήνων μέλη* αυτ. 2789.

λιγυσμός ο.

Από το επίθ. *λιγυρός* με επίδρ. ουσ. σε *-σμός.*

Οξύς, καθαρός ήχος· ευχάριστος, κολακευτικός λόγος: *Τούτην την δόξαν και τιμήν ... αλλέως τα εκερδίσαμεν παρά με πλάνους τρόπους και παρά γλώσσας λιγυσμών ατίμων εμπαιγμάτων* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 12613.

λίγωμα το.

Από το *λιγώνω*. Η λ. στο Somav.

Λιποθυμία: *Μαγάρι ας είχε κείτεσται ακόμη λιγωμένη κι' άθρωπος με το λίγωμα ποτέ δεν αποθαίνει* Θυσ.^{2} 304.

λιγωμάρα η, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 236, Ερωφ. Ε' 128, Ch. pop. 575, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 289, 652, Β' 2440, Γ' 17, 1506, Ε' 438, Ροδολ. Ε' [345], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 694.

Από το ουσ. *λίγωμα* και την κατάλ. *-άρα* (Ανδρ., Λεξ.). Για άλλη ετυμ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 597]. Η λ. στο Du Cange και σήμ.

1) Μεγάλη, έντονη πείνα, λιγούρα: *είδε* (ενν. *ο κάτης*) *την άξα συντροφιά καλή για το κυνήγι και λιγωμάρα του 'δωκε κανείς να μην του φύγει* Κάτης 34. **2α**) Λιποθυμία: *το αίμα απ' τες πληγές τόσο πολύν εβγήκε που λιγωμάρα του 'δωκε κι' ολόκρυο τον αφήκε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 28· *γροίκησα το πνεύμα του κ' εβγήκε και λιγωμάρα της πικριάς ώσπερ νεκρή μ' αφήκε* Φαλιέρ. Θρ. 266· *με λιγωμάρες και δαρμούς τον αποχαιρετούσα* (ενν. *ο κύρης κ' η μάννα τον Ερωτόκριτο*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1706· **β**) εξάντληση, εξασθένηση: *Δε θέλω να σφαγώ, μα θέλω ζήσει, για να 'χω πόνους, πρί-*

κες και λαχτάρες, καθημερνό καημούς και λιγωμάρες Βοσκοπ.[2] 436· *λιγωμάρα μ' έπιασεν κ' η όψη μου εχλομιάστη* Ch. pop. 573. **3**) Σφοδρή επιθυμία, πόθος· λαχτάρα, ανυπομονησία (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Αθ. 51, 1941, 12 και Ξανθ., ό.π.): *οπού 'δειχνεν* (ενν. *η πολιτική*) *ότι ηγάπα τον κ' είχεν την λιγωμάραν* Σαχλ. Ν 288· *λιγωμάρα τση 'διδε το γλήγορο να μάθει αν...ζει ο Ρωτόκριτος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 639.

λιγώνω, Σαχλ., Αφήγ. 755, Λίβ. Esc. 3462 (έκδ. *ελιγωνέτον*), 3843, Ιμπ. (Lambr.) 100, Θησ. Η' [29[8]], Ι' [83[3]], ΙΑ' [44[3]], Πανώρ. Β' 140, Γ' μετά στ. 535, 547, Ε' 131, Ερωφ. Ε' 142, Βοσκοπ.[2] 34, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1048, 1575, Δ' 837 κριτ. υπ., Θυσ.[2] 197, 284, 286, Φορτουν. (Vinc.) Α' 101, Ε' 405, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [566], Διγ. Ο 576, Τζάνε, Κρ. πόλ. 380[1]· *λ ι γ ώ ν ο υ μ α ι,* Σαχλ. Β' (Wagn.) ΡΜ 559, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 453· *'λ λ ι ώ ν ν ο μ α ι· ο λ ι γ ώ ν ο μ α ι·* μτχ. παρκ. *ε λ ι γ ω μ έ ν ο ς,* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 312, 395· *ε λ λ ι γ ω μ έ ν ο ς,* Μαχ. 220[13], 266[31]· *'λ λ ι γ ω μ έ ν ο ς,* Θρ. Κύπρ. Μ 39· *'λ λ ι ω μ έ ν ο ς,* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 81.

Το μτγν. *ολιγόω* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *ληγώνω και λιγώνομαι*). Ο τ. *'λλιώννομαι* και η μτχ. παρκ. *'λλιωμένος* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 638, λ. *'λλώννω*). Για τη μτχ. *ελλιγωμένος* βλ. Σακ., ό.π. 539 και Dawkins [Μαχ. Β' σ. 258, λ. *ολλιγώνω*]. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. (αμτβ. με μέση διάθεση) λιποθυμώ, χάνω τις αισθήσεις μου, τις δυνάμεις μου· εξασθενώ (εδώ μεταφ.): *ο κόσμος μαραίνεται κ' η φύση λιγώνει και θα σβήσει;* Πιστ. βοσκ. Ι 1, 210. **ΙΙ** Μέσ. **Α'** Αμτβ. **1**) Λιγοστεύω, μειώνομαι, χάνομαι: *Ζημιά εις τα βιβλία μας, που τώρα σκορπισθήκαν, των προφητών τα λόγια θαρώ τώρα 'λλιωθήκαν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 450· *η αγάπη εμάρανε, ο πόθος ολιγώθη και η οργή επλήθυνε* Ριμ. Βελ. 527. **2α**) Λιποθυμώ, χάνω τις αισθήσεις μου, τις δυνάμεις μου: *η κακομοίρα κόρη θωρώντας τέτοιο πράγμα ελιγώθη και μηδέ ζωντανή ηδ' αποθαμένη* (παραλ. 1 στ.) *...βρίσκεται* Πιστ. βοσκ. Ι 2, 271· *ήπεσε* (ενν. *η Αρετούσα*) *κ' ελιγώθηκε κ' η δύναμή τση εχάθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 250· **β**) λιγοψυχώ, εξαντλούμαι: *από την λύπην την πολλήν ήτονε λιγωμένος* (ενν. *ο Ιωσήφ*) Χούμνου, Κοσμογ. 1612· *από μανίας του και χολής όλος ελιγωνέτον* (ενν. *ο Θησέας*) Θησ. (Foll.) Ι 58. **3**) Φθείρομαι, φθίνω, λειώνω· (εδώ μεταφ.): *λιγώνομαι, κυρά, διά την πολλήν σου αγάπην* Ερωτοπ. 88· *Να 'ξευρες πως λιγώνεται και γι' αύτην αποθαίνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [747]. **4**) (Με τη γεν. της *πείνας*) πεινώ πολύ, ξελιγώνομαι (Για τη σημασ. πβ. Georgac., Αφ. Τριαντ. 524 και 526): *να λιγωθείς τση πείνας* Φορτουν. (Vinc.) Β' 100. **Β'** (Μτβ.) επιθυμώ πολύ, λιγουρεύομαι (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Αθ. 51, 1941, 11-2 και [Πανώρ. σ. 253]): *Τα κάλλη της τα νόστιμα λιγώνομαι* Λίβ. Esc. 2395· *δεν είναι μηδεμιά σ' όλη την οικουμένη μ' άντρα να μη λιγώνεται να 'ναι συντροφιασμένη* Πανώρ. Α' 410· *Γάλα, μυζήθρα και τυρί, ραφιόλια και σγατζέτα χορταίνω κι' άλλα φαητά, μα συ λιγώνεσαί τα* Στάθ. (Martini) Β' 136. Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=**1α**) Λιπόθυμος, αναίσθητος: *ομπρός στη βρύση πέφτω λιγωμένος κ' η κόρη εθάρριε κ' είμαι αποθαμένος* Βοσκοπ.[2] 29· *ας πηαίνω, πρίχου σηκωθεί η λιγωμένη Σάρα* Θυσ.[2] 269· (μεταφ.) *ανάζησε η λιγωμένη αγάπη* Θησ. Δ' [36[3]]· **β**) λιγοψυχισμένος, εξαντλημένος: *βρίσκουν τον λιγωμένο* (ενν. *τον Ιωσήφ*), *το πρόσωπον τ' αγγελικόν τα δάκρυα φορτωμένον* Χούμνου, Κοσμογ. 1617. **2**) Γοητευμένος, εκστασιασμένος: *όμορφη η γι-Αρκαδιά και λιγωμένη στέκει την ώρα τούτη πολλά χαριτωμένη* Πιστ. βοσκ. Ι 4, 195.

λίγωσις η, βλ. *ολίγωσις.*

λιζάτο(ν) το, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 426, Βίος Αλ.[2] 102, 106, Διήγ. Αλ. V 21, 38, 42, 45, 50, 65, Διήγ. Αλ. G 270[18], 274[3], 276[12], 286[27,39].

Από το ουσ. *λίζιος* και την κατάλ. *-άτον.*

1) Η ιδιότητα του λίζιου, υποτέλεια: *να τον εβγάλομεν από την ελευθερίαν του λιζάτου και ας τον αφήσομεν εις την ελεημοσύνην του ρηγός* Μαχ. 234[31]. **2**) Φόρος υποτέλειας, υποταγής: *πέσε, προσκύνησέ μου και δώσ' μου λιζάτο και φουσσάτο και ειρήνευε εις τον τόπον σου* Διήγ. Αλ. G 276[25]· *τα δύο σεντούκια τα εύκαιρα να τα γεμίσεις τριών χρονών λιζάτον* Διήγ. Αλ. V 41.

λιζία η, Χρον. Μορ. Η 3185, 7467, 7874, 7900, 8634, 8637.

Από το ουσ. *λίζιος.* (Για άλλη ετυμ. βλ. Kahane, Sprache σ. 538).

Σχέση αμοιβαίας πίστης μεταξύ λίζιου και του ηγεμόνα του (Για το πράγμα βλ. Ζέπ., ΕΕΒΣ 18, 1948, 209): *Επεί η λιζία που γίνεται, φιλούνται εις το στόμα, κ' ένι το πράγμα επίκοινον αμφοτέρων των δύο* αυτ. 7891· *μετά ταύτα εποίκασιν οι φλαμουριάροι πρώτον, οι καβαλλάριοι κ' οι έτεροι το ομάτζιον και λιζίαν, όπου εχρεώστει ο κατά είς διά την προνοίαν που εκράτει* αυτ. 8648.

λιζίκι, Λίβ. Ν 3439, κατά εσφαλμ. διόρθ. Wagn. στο χφ Sc. 2833, όπου γρ. *λιζίο* (Βλ. Lambert [Λίβ. σ. 474], καθώς και ά. *λιζίωμαν*).

λιζίο· *λιζίο σου,* Λίβ. Sc. 2833, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *λίζιο σου,* αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ. αντί *λιζίωμαν* (Βλ. ά. *λίζιος*· πβ. και *λιζίωμαν*).

λιζιοερωτόδουλος, επίθ.· *λ ι ζ ο ε ρ ω τ ό δ ο υ λ ο ς.*

Από το ουσ. *λίζιος* και το επίθ. *ερωτόδουλος.*

Σκλάβος στον έρωτα: *Αμή να το ηξεύρεις καλά ότι εις το δουλοχάρτι μου ετούτο σε. έγραψα και εκατέστησά σε λιζοερωτόδουλον* Διγ. 'Ανδρ. 316[19].

λίζιος, επίθ. και ουσ., Ασσίζ. 21[5], 27[18], 37[2], 112[16], 215[20], 276[8], 457[31], 467[21], Byz. Kleinchron. Α' 204[15], Χρον. Μορ. Η 3230, 3887, 5897, 6326, 7508, 7571, 7860, 8139, 8661, Λίβ. Ρ 208, 279 (έκδ. *σύζυγοι*· χφ *σύζιοι*· διόρθ. Lambert [Λίβ. σ. 474]· βλ. και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 149), 2779, Λίβ. (Lamb.) Ν 327, 449, Χρον. Τόκκων 1866, Μαχ. 44[27], 52[8], 250[12], 372[28], κ.π.α.· *λιζίος,* Μαχ. 296[25], 552[18]· πληθ. *λίζοι,* Ασσίζ. 268[19], Μαχ. 52[12], 308[20].

Το μεσν. λατ. *ligius* (Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *ligius*) ή κατά περιπτώσεις το γαλλ. *lige* (Βλ. Triand., Lehnw. 144, 154=Τριαντ., 'Απ. Α' 446, 456 και Kahane, Sprache 554). Για την ετυμ. βλ. και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 46· πβ. επίσης Runciman, Προσφ. Κυριακ. 600 και Βρανούση 'Ε., Σύμμ. ΕΙΕ 2, 1970, 226 σημ. 3. Η λ. στην 'Αννα Κομν. 125[28], 126[2], 127[9], το Νικήτ. Χων. 36[6], τον Κίνναμ. 223[5], κ.α. (Βλ. και Du Cange). — Βλ και *ομιλίζιος.*

1α) (Ως επίθ. συν. με τα ουσ. *άνθρωπος, καβαλάρης, φλαμουριάρης* και ως ουσ.· πβ. το μεσν. λατ. *homo ligius* Niermeyer, ό.π. 1 και το γαλλ. *homme lige*) υποτελής τιμαριούχος (Για τη σχέση του υποτελούς με τον ανώτερο ηγεμόνα βλ. Αδαμαντίου, ΔΙΕΕΕ 6, 1902/6, 543, 549, Ζέπο, ΕΕΒΣ 18, 1948, 208-9 και ειδικότερα Ferluga, Zbornik Radova 7, 1961, 97 κε.): *υπόσχεται ο αφέντης του Μορέως να γένει λίζιος άνθρωπος του βασιλέως της Πόλης, τον τόπον του να υποκρατεί από τον βασιλέα* Χρον. Μορ. Η 2578· *εφυλάκισεν* (ενν. *ο ρήγας*) *τον σιρ Χαρρίν, ο ποίος είναι άνθρωπος λιζίος και είμεστεν κρα-*

τούμενοι ο είς υπέρ του άλλου εις πίστιν Μαχ. 260^{10}· *λίζιοι καβαλάροι* Χρον. Μορ. Η 7409· *λίζιοι φλαμουριάροι* Χρον. Μορ. Η 7615· *αφόν ομόσει ο πρίγκιπας..., ενταύτα αρχάζουν οι άπαντες λίζιοι του πριγκιπάτου και κάμνουσιν τα ομάτζια στον πρίγκιπαν εκείνον* (παραλ. 2 στ.): *ούτως χρεωστεί ο πρίγκιπας την πίστιν προς τον λίζιον ωσάν ο λίζιος προς αυτόν* Χρον. Μορ. Η 7889· *ομνέ* (εvv. *ο ρήγας*) *να στερεώσει τους λίζιούς του κείμενα καταπρόσωπα παντός ανθρώπου κατά την τάξιν της αυλής του* Ασσίζ. 285^{22}· **β**) (μεταφ.) *αν έχεις κ' εσύ τον 'Ερωτα αυθέντην εις τον κόσμον, του Πόθου αν είσαι δουλευτής, λίζιος την Αγάπης* Λίβ. Ρ 2664· *να 'μόσω να είμαι δούλος σου* (ενν. *του 'Ερωτα*)..., *λίζιος του θεληματου σου και του εξουσιαστικού σου* Λίβ. Esc. 452· *παρακαλώ σε* (ενν. *κόρη*)...*να μου δεχθείς τον όρκον, λίζιός σου να γένομαι, όλος του ορισμού σου* Πόλ. Τρωάδ. 222· **γ**) ακόλουθος, υπασπιστής: *δώσ' με από τα φουσσάτα σου εκείνους τούς θέλω, νέους διαλεκτούς, λίζιους να τους κάμω* Αχιλλ. L 88 (πβ. το παράλλ. *οικείους* στην Αχιλλ. Ν 165)· *Ο ρήγας πάλιν ήρξατο διήγησιν Βελθάνδρου* (παραλ. 1 στ.)· *την συνταγήν τήν έποικεν, λίζιός του εγίνη* Βέλθ. 789. **2**) (Ως επίθ. με τα ουσ. *αφέντης* και *κύρης*· πβ. το μεσν. λατ. *dominus ligius*, Niermeyer, ό.π. 3) τιμαριούχος ηγεμόνας σε σχέση με έναν υποτελή (δηλ. *λίζιο*): *Εσύ* (ενν. *αφέντη της Καρύταινας*) *άφηκες τον πρίγκιπα, τον κύρην σου τον λίζιον, όπου έχει μάχην δυνατήν μετά τον βασιλέαν κ' επάτησες τον όρκον σου, όπου έχεις γαρ εις αύτον κ' είσαι αφίορκος, άπιστος στον λίζιον σου αφέντην* Χρον. Μορ. Η 5810.

Το ουδ. ως ουσ.=η ιδιότητα του λίζιου, υποτέλεια (πβ. το μεσν. λατ. *hominium ligium*, Niermeyer, ό.π. 2): *Παρακαλούν δεόμενοι τον να τους έχεις δώσει και να τους βάλεις εις νομήν το γονικόν τους να 'χουν* (παραλ. 1 στ.) *Κι' αυτείνοι είναι έτοιμοι να ποίσουν προς εσέναν όσον χρωστούν εις λίζιον, δουλείαν και ομάντζιον* Χρον. Μορ. Ρ 7467· (μεταφ.) *διατί τον 'Ερωτα ψευστήν τον ονομάζεις και ορκοπατείς τά όμοσες, την δούλωσιν αρνάσαι, ⟨και⟩ κόπτεις το το λίζιο* (έκδ. *λιζίο*· διορθώσ.) *σου τό έποικες εις εκείνον* Λίβ. Sc. 2833.

λιζίωμαν το.

Από το *λιζιώνω* και την κατάλ. *-μα*.

Υποταγή, υποτέλεια: *κόφθεις το λιζίωμαν τό έποικες εις εκείνον* Λίβ. Esc. 4023.

λιζιώνομαι.

Από το ουσ. *λίζιος*.

Γίνομαι λίζιος· υποτάσσομαι, «δουλεύω» σε κάπ.: *δουλώνομαι εις τον 'Ερωτα, λιζιώνομαι εις τον Πόθον* Λίβ. Ρ 925.

λιζοερωτόδουλος, επίθ., βλ. *λιζιοερωτόδουλος*.

λίζωνας· *το λίζωναν,* Λίβ. Esc. 4023· διορθώσ. κατά Lambert σε *το λιζίωμαν* (Βλ. ά.).

λιθάζω, Μυστ. 50, Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 31, Ερμον. Ζ 313, Πανάρ. 64^{23}.

Το αρχ. *λιθάζω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., Lex., λ. *λιθία*), καθώς και λ. *λιθιάζω* σήμ. στην Κέρκυρα (Andr., ό.π.).

Λιθοβολώ: Συναξ. γυν. 98, Κρασοπ. 15, Συναδ., Χρον. 57.

λιθάργυρος η και ο, Σταφ., Ιατροσ. 6^{158}, Ιερακοσ. 484^{10}, $489^{17,20}$, 491^{11-2}, 499^{22}.

Το μτγν. ουσ. *λιθάργυρος* (L-S, λ. *λιθαργύρεος*). Η λ. και σήμ.

Είδος ορυκτού: *τον δέ λιθάργυρον και τους χυλούς εψήσας μετά ελαίου, επίβαλε* Ιερακοσ. 491^{17}.

λιθαρένιος, επίθ., Πεντ. 'Εξ. XXXI 18, XXXIV 1, Δευτ. IV 13, V 19, IX 9, 10, 11, X 1, 3.

Από το ουσ. *λιθάρι* και την κατάλ. *-ένιος*. Τ. *λιθαρένος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Πέτρινος: *να δώσω εσέν τις πλάκες τις λιθαρένιες* αυτ. 'Εξ. XXIV 12.

λιθάρι(ν) το, βλ. *λιθάριον*.

λιθάριον το, Διήγ. Αγ. Σοφ. 150^{27}, 151^{31}, 157^{34}· *λ ι θ ά ρ ι,* Ερωτοπ. 417, Ιμπ. (Lambr.) 275, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 26, Φαλιέρ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 243, Θησ. Θ' [49^{4}], Ι' [8^{4}], Πικατ. 339, Δεφ., Λόγ. 419, Πεντ. Γέν. II 12, 'Εξ. XX 25, XXXI 5, Δευτ. XXII 24, Γύπ. Πρόλ. Διός 23, Ερωφ. Δ' 724, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 36, Ιστ. Βλαχ. 44, 2663, Ευγέν. 974, Πτωχολ. Α 135, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [173], Ροδινός (Βαλ.) 188, Πτωχολ. Β 402, Διγ. Ο Πρόλ. 24, 2864· *λ ι θ ά ρ ι (ν),* Βέλθ. 333, Ανακάλ. 69, Διήγ. Αλ. G 281^{9}, Αιτώλ., Μύθ. 144^{7}, Χρον. σουλτ. 85^{26}, Ιστ. πατρ. 180^{3}, Διγ. 'Ανδρ. 347^{12}, Στάθ. (Martini) Γ' 514, Πτωχολ. Α 57, Τζάνε, Κρ. πόλ. 181^{25}, 286^{18}· *λ ι θ ά ρ ι ν,* Φλώρ. 497, 958, Διγ. Ζ 1520, Διγ. (Trapp) Esc. 1473, Λίβ. Ρ 1001, Λίβ. Sc. 1703, Λίβ. Esc. 756, 936, 1701, 2881, Αχιλλ. L 256, 494, 509, Αχιλλ. Ν 727, 1584, Ιμπ. 296, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 89^{21}, κ.π.α.

Η λ. στο Θεόφραστο. Ο τ. *λιθάρι* στο Somav. και σήμ. και ο τ. *λιθάριν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1α) Πέτρα: *έδερνεν το κεφάλι του με πέτρα, με λιθάρι* Διγ. Ο 2943· *με τα δάκρυα έβρεχεν της ηγής τα λιθάρια* Διγ. Ο 2834· (μεταφ.): *τα αφτιά μου εστούπωσα με του κέρδους το λιθάριν* Σαχλ., Αφήγ. 338· **β**) φρ. *κάνω* ή *ποιώ λιθάρι κάπ.* =πετρώνω, απολιθώνω κάπ.: *ότις για κείνα να σκαλέψει χνάριν βουργά τα μάτια κάμνουν τολ λιθάριν* Κυπρ. ερωτ. 41^{8}· *τον έρωταν απού 'καμεν να νώσει ο πασανείς... λιθάριν τον εποίκεν η κυρά μου* Κυπρ. ερωτ. 19^{3}· **γ**) φρ. *γίνομαι υπομονής λιθάρι*=υπομένω, γίνομαι καρτερικός: *γίνου προς το δίκαιόν σου υπομονής λιθάρι* Σαχλ., Αφήγ. 6. **2**) Πέτρινος όγκος, βράχος: *Αρχίνησαν τον πόλεμον...* (παραλ. 4 στ.) *εκεί σ' εκείνο το βουνόν και το σκληρόν λιθάρι* Ιστ. Βλαχ. 900· *εις έναν βράχος φοβερόν... θωρώ καλύβιν χόρτινον απάνω εις το λιθάριν* Λίβ. Ν 2436· (μεταφ.): *βοσκοί, λιθάρι του Ισραέλ* Πεντ. Γέν. XLIX 24. **3**) Οικοδομικός λίθος: *όταν ανέβη από το θεμέλιον πήχες δύο* (ενν. *η εκκλησία*),...*όσοι ανέβαζαν λιθάριον έπαιρναν από ένα άσπρον* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151^{21}· *οι κολόνες του ναού και τα ξερά λιθάρια, οπού δεν έχουν αίσθησιν, εβγάνασι καθάρια δάκρυα πικρά* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [173]. **4**) Πολύτιμος λίθος: *εβγάνει δακτυλίδιον με ατίμητον λιθάριν* Φλώρ. 1187· *στεφάνιν εφόριε ολόχρυσον με λιθάρια και με μαργαριτάρια* Αχιλλ. L 36· *αν ο πατέρας τους ού η μητέρα τους αφήκαν τους πράγματα κινητά ώσπερ βίον ού λιθάρια βαρύτιμα* Ασσίζ. 381^{17}· (μεταφ.): *ο λόγος τ' αφεντός είν' ακριβόν λιθάρι* Ιστ. Βλαχ. 1563· *Πέρδικα χρυσοπλούμιστη, λιθάριν λυχνιτάριν* Ιμπ. (Lambr.) 250. **5**) Φρ. *ρίχνω το λιθάρι*=συμμετέχω σε αγώνισμα λιθοβολίας (Για τη σημασ. βλ. και Κουκ., ΒΒΠ 3, 113): *εκείνοι πάλι ορέγονται να ρίχνουν το λιθάρι και πάλι άλλοι στο πάλεμα συμπολεμούν*

ομάδι Σουμμ., Παστ. φίδ. Πρόλ. [70]. **6**) Φρ. *κινώ άλλο λιθάρι*=ενεργώ αλλιώς, ακολουθώ άλλο δρόμο, βρίσκω άλλο τρόπο για να πετύχω κ.: *επειδή «ουκ εν τω ανθρώπω η οδός αυτού»,...χρεία να κινήσωμεν, ως λέγει ο λόγος, άλλο λιθάρι* Ροδινός (Βαλ.) 142. — Πβ. και *κινώ* ΙΙΙ Φρ. 6.

λιθαρομαργαρίταρο(ν) το, Διήγ. Βελ. 501, Φλώρ. 808, 926, Βίος Δημ. Μοσχ. 547.

Από το ουσ. *λιθάρι* και *μαργαριτάρι*. Η λ. στο Steph., Θησ.

Πολύτιμοι λίθοι και μαργαριτάρια: *ο ρήγας ηυχαρίστησε, δώρα τον αποστέλνει λιθαρομαργαρίταρο και χρυσωμένον ρούχον* Ιμπ. 446.

λιθαρομάργαρο(ν) το. — Βλ. και *λιθομάργαρος*.

Από τα ουσ. *λιθάρι* και *μάργαρον*.

Πολύτιμες πέτρες και μαργαριτάρια: *κούπαν αργυροχρύσωτην μετά λιθαρομαργάρων* Φλώρ. 1321 κριτ. υπ.

λιθαρόπουλο(ν) το, Διήγ. Αλ. G 267[6], 272[16], 288[35], Δεφ., Λογ. 199, Παϊσ., Ιστ. Σινά 600, 660, Διήγ. Αλ. V 39, 51.

Από το ουσ. *λιθάρι(ν)* και την κατάλ. *-πουλο*.

Πολύτιμο πετράδι: *εφόρτωσε τέσσαρα μουλάρια χρυσά φλωρία και ένα σεντούκι λιθαρόπουλα και μαργαριτάρια* Χρον. σουλτ. 139[24].

λιθαρωμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του **λιθαρώνω*.

Που έχει πολύτιμους λίθους: *παρέξω του λουτρού έκειτο η φλισκίνα ωραία, πανεξαίρετη, όλη λιθαρωμένη* Βέλθ. 461.

λιθαρωτός, επίθ., Ιμπ. 266.

Από το ουσ. *λιθάρι* και την κατάλ. *-ωτός*. Η λ. στον Κουμαν., Συναγ.

Που έχει πολύτιμους λίθους: *ωραία* (ενν. *η φλισκίνα*), *πανεξαίρετη, όλη λιθαρωμένη· και ζώδια γύρου περισσά, λιθαρωτά κάκείνα* Βέλθ. 462· (μεταφ.) όμορφος, ωραίος: *δώδεκα παιδιά...* (παραλ. 1 στ.) *λιθαρωτά, πανεύμορφα το εικοστόν το έτος* Βυζ. Ιλιάδ. 357.

λιθασμός ο, Σωσ. 45, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1208.

Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σε σχολ. (L-S).

Λιθοβόλημα: *κατεδικάσθησαν τον λιθασμόν ενδίκως* Σωσ. 77.

λιθερός, επίθ.

Από το ουσ. *λίθος* και την κατάλ. *-ερός*.

(Μεταφ.) άπονος: *πέτρας αν είχες αίσθησιν και λιθεράν καρδίαν* Λίβ. Esc. 1292.

λίθι το, Φαλλίδ. 66, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *'λύθι'* τη διόρθ. πρότ. Ξανθουδίδης [Φαλλίδ. σ. 104]. — Βλ. *'λύθι*.

λιθίασις η, Ιατροσ. κώδ. ψξδ'.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Είδος ασθένειας: *μίαν αρρωστίαν...απού λέγομεν οι Ρωμαίοι λιθίασιν, οδιατί γεννούνται εις τον άνθρωπον κάποιες πέτρες* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 435.

λίθινος, επίθ., Καλλίμ. 393, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1003, Πιστ. βοσκ. IV 8, 219.

Το αρχ. επίθ. *λίθινος*. Η λ. και σήμ.

1) Πέτρινος: Βέλθ. 413. **2**) (Μεταφ. προκ. για καρδιά) σκληρός, άπονος: *Ποία καρδία να είναι τόσον λίθινη και να μην λάβει πίκραν διά την συμφοράν εκείνην;* Μ. Χρονογρ. 34[8].

λιθιώννω, βλ. *λιθώνω*.

λιθίωσις η, Ιερακοσ. 468[27].

Από τον αόρ. του **λιθιόω*, αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ., αντί *λιθίασις* (Πβ. ρ. *λιθιάω* στο Ιερακοσ. 463[26], 466[12], 467[24], 370[6]).

Ο σχηματισμός λίθων σε όργανα του σώματος: *Γίνεται η λιθίωσις επί πολύ από αιγείου κρέατος λιπαρού* αυτ. 468[25].

λιθοβαρυτίμητος, επίθ.

Από το ουσ. *λίθος* και το επίθ. *βαρυτίμητος*.

Μεγάλης αξίας για τις πολύτιμες πέτρες του: *το πέπλο το βασιλικό και το διάδημά μου το λιθοβαρυτίμητο* Ροδολ. Α' [16].

λιθοβόλημα το, Θρ. Κων/π. Β 109.

Από το *λιθοβολώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Steph., Θησ., στο Somav. και σήμ.

Πετροβόλημα, λιθοβολισμός: Θρ. Κων/π. διάλ. 115.

λιθοβολημός ο, Πεντ. 'Εξ. XIX 13, XXI 28.

Από το *λιθοβολώ* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Somav. (λ. *λιθοβόλημα*).

Πετροβόλημα, λιθοβόλημα: *οπού διαλύνει το όνομα του Κύριου... λιθοβολημό να λιθοβολήσουν εις αυτόν* Πεντ. Λευιτ. XXIV 16.

λιθοβολιστής ο.

Από το *λιθοβολώ* και την κατάλ. *-ιστής* (Για την παραγ. βλ. Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.· πβ. και Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 307). Η λ. στο Βλάχ.

Πετροβολητής: *Εγώ Παύλος ο υβριστής και διώκτης και λιθοβολιστής των αγίων του Θεού εκκλησιών* Ιατροσ. 26[1].

λιθοβολώ, Τρωικά 528[15], Κομν. Διδασκ. I 393, Σπαν. (Μαυρ.) P 215, Διήγ. Παιδ. (Tsiouni) 233, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 424, Απολλών. (Wagn.) 825, Λίβ. Sc. 1053, Λίβ. Esc. 2126, Λίβ. N 1873, Αχιλλ. L 657, 1315, Αχιλλ. N 1614, 1695, Αχιλλ. O 725, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 133, Δεφ., Σωσ. 193, 271, Δεφ., Λόγ. 261, Πεντ. 'Εξ. VIII 22, XVII 4, XIX 13, Λευϊτ. XX 2, 27, XXIV 14, Αρ. XV 36, Δευτ. XIII 11, XVII 5, XXI 21, XXII 21, Αιτωλ., Μύθ. 96[6], Ιστ. πατρ. 136[11].

Το μτγν. *λιθοβολέω*. Η λ. και σήμ.

Πετροβολώ, κτυπώ με πέτρες: *ν' αντροπιαστούν* (ενν. *οι πολιτικές*) *ν' ατιμωθούν* (έκδ. *ατιμηθούν*· διορθώσ.· βλ. ά. *ατιμώνω*) *και να τες γεβεντίσουν και ποια εδεπά εις το ξώπορτον να την λιθοβολήσουν* Σαχλ., Αφήγ. 659· (μεταφ.): *κάμέ οι πειρασμοί*

συχνώς λιθοβολούντες παρέλυσάν μου τους αρμούς Σπαν. (Λαμπρ.) Va 567· (με σύστ. αντικ.): *οπού διαλύνει το όνομα του Κύριου... λιθοβολημό να λιθοβολήσουν εις αυτόν όλη η συναγωγή* Πεντ. Λευιτ. XXIV 16· (με είδος συστ. αντικ.): *εσύντυχεν ο Μωσέ...και έβγαλαν τον καταριστή προς αποόξω το φουσσάτο και να λιθοβολήσουν αυτόν πέτρα* Πεντ. Λευιτ. XXIV 23.

λιθογνώστης ο, Πτωχολ. Α 11.

Από τα ουσ. *λίθος* και *γνώστης*.

Γνώστης, ειδικός στους πολύτιμους λίθους: *είμαι λιθογνώστης και γνωρίζω τα λιθάρια, τα πολύτιμα πετράδια* Πτωχολ. Β 61.

λιθοκαμωμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *λίθος* και τη μτχ. παρκ. του *κάνω*.

Καμωμένος από πολύτιμες πέτρες: *ο φλόκος εις το κούτελον ο λιθοκαμωμένος και ο μαλλοπλέκτης στην κορφήν ο μαργαριταρένος* Γεωργηλ., Θαν. 132.

λιθοκάρδιος, επίθ., Ερωτοπ. 321, Αχιλλ. L 1242, Αχιλλ. Ν 1591, Αχιλλ. Ο 714, 758, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{17}, Ιστ. πολιτ. 20^{21}, Ιστ. Βλαχ. 562, Διακρούσ. 94^{24}.

Η λ. σε σχόλ. (L-S, λ. *λιθοκαλλής*).

1) Που έχει πέτρινη καρδιά, άπονος: *αν ήτο λιθοκάρδιος, πάλ' ήθελε δακρύσει* Διακρούσ. 82^{3}. **2**) Ασυγκίνητος, αναίσθητος, ξεροκέφαλος: *Νοείς ό λέγω ή όλως αναίσθητος εί και λιθοκάρδιος* (έκδ. *λυσσοκάρδιος*· διόρθωσ. Τωμ., ΕΕΒΣ 42, 1976/7, 390)*;* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 268.

λιθοκόπος ο.

Το αρχ. ουσ. *λιθοκόπος* (L-S, λ. *λιθοκαλλής*).

Επεξεργαστής πολύτιμων λίθων, κοσμηματοποιός: *'Ηλθασιν οι λιθοκόποι και όλ' οι χρυσοχοί αντάμα* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 147.

λιθόκουρσος το.

Από τα ουσ. *λίθος* και *κούρσος*.

Πετροβόλημα: Χρον. Τόκκων μετά στ. 260.

λιθολάξευτο(ν) το.

Το ουδ. του επιθ. **λιθολάξευτος* ως ουσ.

Λάξευμα σε πέτρα: *τα λιθολάξευτα ά είχεν γύρου γύρου* (παραλ. 2 στ.) *μάλαμα νά 'ναι καθαρόν* Βέλθ. 475.

λιθομαργαριτάρι(ν) το, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 305.

Από τα ουσ. *λίθος* και *μαργαριτάρι(ν)*.

Πολύτιμες πέτρες και μαργαριτάρια: *Είχε μεγάλα πράματα, ολόχρυσα, γραμμένα, η φορεσιά του κόκκινη, λιθομαργαριτάρια* Αχιλλ. (Haag) L 77· *λιθομαργαριτάρια, στολές ηγλαϊσμένες* Ιμπ. (Wagn., Coll. de monum. 3) 399.

λιθομαργαρίταρον το, Διήγ. Βελ. 299, Διήγ. Βελ. Neap. 316, Γεωργηλ., Θαν. 125, 155, Γεωργηλ., Βελ. 359, 427, Διγ. 'Ανδρ. 347^{8}.

Από τα ουσ. *λίθος* και *μαργαριτάρι(ν)*. Η λ. και σε έγγρ. (Χρυσόβ. του 1364 33^{90}).

Πολύτιμες πέτρες και μαργαριτάρια: *επάνω εις το λωρίκιον εφόρει καβάδιον με λιθομαργαρίταρον* Διγ. 'Ανδρ. 394^{29}.

λιθομαργαροζάφειρον το.

Από τα ουσ. *λιθομάργαρον* και *ζαφείρι*.

Πολύτιμες πέτρες, μαργαριτάρια και ζαφείρια: *έντυσεν τον Ιμπέριον τα θαυμαστά τα ρούχα: λιθομαργαροζάφειρα, στολές ηγλαϊσμένες* Ιμπ. 466.

λιθομαργαροζάφειρος, επίθ.

Από τα ουσ. *λιθομάργαρον* και *ζάφειρος*.

Που είναι διακοσμημένος με πολύτιμες πέτρες, μαργαριτάρια και ζαφείρια: *ο βασιλεύς εκάθισεν εις θρόνον επηρμένον, λιθομαργαροζάφειρον, παλασοξομπλισμένον* Ριμ. Βελ. 875.

λιθομάργαρον το, Καλλίμ. 946. — Βλ. και *λιθομάργαρος* ο.

Από τα ουσ. *λίθος* και *μάργαρον* (Βλ. Du Cange, λ. *μάργαρος*).

Πολύτιμες πέτρες και μαργαριτάρια: *Εβγάνει λιθομάργαρον, ωραίον παρανυχίδιν* Ιμπ. 291· *Βλέπεις το λιθομάργαρον, το τόσον το χρυσάφιν;* Καλλίμ. 992.

λιθομάργαρος ο ή **λιθομάργαρον** το, Καλλίμ. 185.

Από τα ουσ. *λίθος* και *μάργαρος*.

Πολύτιμες πέτρες και μαργαριτάρια: *επάνω εις το λωρίκιον ιμάτιον εφόρει πολύτιμον και θαυμαστόν διά λιθομαργάρων* Διγ. Ζ 3640· *Η Δέσποινα εις τας χείρας της ωραίον βιβλίον εκράτειν, όμορφον, ξενοχάραγον μετά λιθομαργάρων* Ντελλαπ., Στ. Θρηνητ. 674· *η φορεσιά του κόκκινη μετά λιθομαργάρου* Αχιλλ. Ο 84.

λιθομαργαρόχρυσος ο.

Από τα ουσ. *λιθομάργαρον* και *χρυσός*. Για τη λ. ως επίθ. βλ. Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ., λ. *λιθομαργαρόχρυσον*.

Πολύτιμες πέτρες, μαργαριτάρια και χρυσάφι: *τέντα κεκοσμημένη, με λιθομαργαρόχρυσο όλ' ήτον κεντημένη* Ρίμ. Βελ. 871.

λιθομαργαρωμένος, μτχ. επίθ., Ριμ. Βελ. 869.

Η μτχ. παρκ. του **λιθομαργαρώνω* ως επίθ.

Φτιαγμένος με πολύτιμους λίθους και μαργαριτάρια: *Ιδού το κάστρον τούτο· καλόν, λαμπρόν, ολόχρυσον, λιθομαργαρωμένον* Καλλίμ. 1459.

λιθοξόος ο.

Το μτγν. ουσ. *λιθοξόος*. (L-S, λ. *λιθοξόανος*).

Αυτός που λαξεύει πέτρα: *εκτός τεχνίτας, λεπτουργούς και πάρεξ λιθοξόους* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 78.

(Ως επίθ.) που είναι σκαλισμένος σε πέτρα: *τα λιθοξόα ζώδια τα μοιρογραφημένα* Βέλθ. 731.

λιθοξύλινος, επίθ.

Από το ουσ. *λίθος* και το επίθ. *ξύλινος*. Η λ. και στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

(Μεταφ.) ξερός σαν πέτρα και σαν ξύλο: *νά 'χά 'σται λιθοξύλινος να 'μουν αποθαμένος* (παραλ. 1 στ.), *τον κόσμον να λυτρώνουμουν παρά τά βλέπω τώρα* Βυζ. Ιλιάδ. 260.

λιθοπετροστρωμένος, μτχ. επίθ., Λόγ. παρηγ. L 50.

Από το ουσ. *λίθος* και τη μτχ. *πετροστρωμένος.*

Σκεπασμένος, στρωμένος με πέτρες και χαλίκια: *εις έναν όρος δύσβατον της δυσκολοτοπίας, εις άγριον τόπον και κακόν, λιθοπετροστρωμένον* Λόγ. παρηγ. Ο 49.

λιθοποιός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *λιθοποιός.*

Που δημιουργεί, παράγει πέτρες (στην κύστη): *λιθοποιόν γαρ εστί το τοιούτον* (ενν. *κρέας*) *και πάσης νόσου λοιμικής και διαφθοράς αίτιον* Ιερακοσ. 377[12].

λίθος ο, Σπαν. Ο 190, Προδρ. IV 194, Μανασσ., Ποιήμ. ηθ. 804, Διγ. (Trapp) Gr. 3210, Διγ. Ζ 1514, Βέλθ. 328, 403, Πόλ. Τρωάδ. 704, Ερμον. Ν 380, Εξήγ. πέτρ. 274, Βίος Αλ. 4119, Ιατροσ. κώδ. α', Διήγ. Βελ. 507, Φλώρ. 278, Λίβ. Ρ 2659, Φυσιολ. 352[27]. 'Εκθ. χρον. 11[21], Αχέλ. 403, Πτωχολ. α 299, 2322, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 7, 965, κ.α,

Το αρχ. ουσ. *λίθος.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.), καθώς και ως τοπων. (Βαγιακ., Αθ. 64, 1960, 154).

1α) Πέτρα, λιθάρι: Προδρ. Ι 254, Λίμπον. 361· **β**) (προκ. για χαρακτηρισμό προσ.) αναίσθητος: *αναισθητότερος αν είσαι παρά λίθον* Λίβ. (Lamb.) Ν 175. **2**) Βράχος: *ξηρός και ριζωμένος λίθος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1411]· *ευρών δέ κλίμακα στερράν αυτοφυεί τω λίθω κατήλθον κάτω μέσον γης* Διήγ. πολ. Θεοδ. 60. **3**) Οικοδομικός λίθος: *έμελλε να γένει η εκκλησία... Κάποιοι δέ από τους άρχοντας εδοκίμασαν να μάσουσιν από τους λίθους διά εδικήν τους χρείαν και δεν ημπόρεσαν. Ηθέλησε δέ ο Θεός και εμβήκασιν όλοι μέσα εις τον ναόν* Διαθ. Νίκων. 225. **4**) Πολύτιμος λίθος: Καλλίμ. 182, Βέλθ. 370, 443, 538, Διγ. (Trapp) Gr. 1178, 1179, Βίος Αλ. 3419. **5**) Η ουσία, η σύσταση του λίθου: Ιμπ. (Legr.) 458, Λίβ. Ρ 640. **6**) Με το επίθ. *ευτόκειος,* βλ. ά. *ευτόκειος.* **7**) (Με το επίθ. *μαγνήτης*) μαγνήτης: *θαύμασε τον λίθον τον μαγνήτην ως έλκει...την φύσιν του σιδήρου* Λίβ. (Lamb.) Ν 164. **8**) (Με το επίθ. *μαρμαρένος*) μάρμαρο: *Αυτούνος οικονόμησε τους μαρμαρένους λίθους διά να γράψει τ' άνωθεν εις μάρμαρα κ' εις πλίθους* Χούμνου, Κοσμογ. 421. **9**) (Με το επίθ. *τίμιος*) πολύτιμος λίθος: *αυτοί τον είπαν του βασιλέως ότι να βάλει εις το χωνευτήριον χρυσάφι,...λίθους τιμίους* Διήγ. Αγ. Σοφ. 156[12]· *να πάρεις και την προίκα σου από την σήμερον ημέραν, κιντηνάρια είκοσι...και ένα στεφάνιν ολόχρυσον με τιμίων λίθων* Διγ. 'Ανδρ. 360[18]· *τίμιον λίθον σ' έκαμε* (ενν. *άνθρωπε, ο ιερεύς*), *λαμπρόν μαργαριτάριν* Ιστ. Βλαχ. 1710. **10**) Φρ. **α**) *έχω λίθον*=πάσχω από λιθίαση: *Περί ορνέου όταν έχη λίθον* Ορνεοσ. 582[7]· **β**) *κινώ λίθον,* βλ. *κινώ* ΙΙΙ Φρ. 6· **γ**) *κινώ πάντα λίθον*=καταβάλλω κάθε δυνατή προσπάθεια: *Ο Νοταράς...πάντα τα άλλα...λέγει ότι ουδέν ωφελούσιν ειμή μόνον το εκείνου· και πάντα λίθον κινεί, ως ο λόγος* Σφρ., Χρον. μ. 84[19]· **δ**) *σύρω λίθους εις κάπ.*=λιθοβολώ, πετροβολώ κάπ.: *έξωθεν του κουλά συναχθέντες λίθους έσυραν εις αυτόν* Πανάρ. 65[6]· **ε**) *ουκ έμεινε λίθος*=καταστράφηκε εντελώς, δεν έμεινε τίποτε: *γέγονε...εμπρησμός μέγας εν Κωνσταντινουπόλει...· μέχρι και του λοετρού της Κουκουνάρας ουκ έμεινε καν λίθος* 'Εκθ. χρον. 64[19].
11) 'Εκφρ. *ωσάν το λίθο*=κατάπληκτος, εμβρόντητος, αποσβολωμένος: *ωσά βουβή κι' ωσάν τυφλή κι' ωσάν το λίθο στέκει* (ενν. *η Αρετούσα*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1508.

λίθος το.

Το ουσ. *λίθος* (ο) με αλλαγή γένους (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 53).

Πέτρα μεγάλη, βράχος: *σκεπάζει η πόρτα τως* (ενν. *των φλακών*) *με μαυρισμένον λίθος* Πικατ. 262.

λιθόστερον το, Κυνοσ. 596[2], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *λ ι θ ό σ π ε ρ μ ο ν.* Βλ. και ά. *α φ ρ ό ς* 3.

λιθοστρώνω· *(άξιος) λιθοστρωθήναι,* Δούκ. 325[14], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *λίθω ή λίθοις τρωθήναι.*

λιθόστρωτος· επίθ., Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 124, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1752.

Το αρχ. επίθ. *λιθόστρωτος.* Η λ. και σήμ.

Που είναι στρωμένος με πέτρες: *Λεωφόροι δέ ταύτης της Μοσχοβίας ευρύχωροί τε εισί και λιθόστρωτοι* Κυρίλλου, Ρωσσ. περιγρ. 484.

λιθοτιμημένος, επίθ.

Από το ουσ. *λίθος* και τη μτχ. *τιμημένος.*

(Μεταφ.) που είναι στολισμένος με πολύτιμες πέτρες: *τ' όνομα που της έθεσαν* (ενν. *της Μαργαρώνας*), *το λιθοτιμημένον* Ιμπ. (Legr.) 296.

λιθοφόρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *λιθοφόρος* (L-S, λ. *λιθοφορέω*).

Που φέρει πέτρες: *Ροχθεί δέ πλησίον...ποταμός λιθοφόρος* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 13[62].

λιθρίδιον το, βλ. *λυθρίδιον.*

λιθώδης, επίθ., Ιερακοσ. 442[1], Ερμον. Θ 312.

Το αρχ. επίθ. *λιθώδης* (L-S, λ. *λιθόω*).

α) Πετρώδης: *Ην ο βουνός υπερνεφής,... σκληρός, λιθώδης, σκοτεινός* Καλλίμ. 81· **β**) που είναι σκληρός σαν πέτρα: *από τούτου γνώση είτε του αιματώδους έχει τι ή του λιθώδους αποστήματος* Ιερακοσ. 442[14]· **γ**) (μεταφ.) άπονος, σκληρός: *ποία καρδία λιθώδης ή ου μη λάβει πόνον της συμφοράς εκείνης;* 'Εκθ. χρον. 15[2].

λιθώνω· *λ ι θ ι ώ ν ν ω.*

Το *λιθόω,* που απ. στον Αριστ. Ο τ. αναλογ. με ρ. σε *-ιώνω.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *λιθώ*).

Απολιθώνω, πετρώνω (κ. ή κάπ.): *Με το δοξάριν ήρτε να ξαμώσει δίχως να δει τείντά 'καμεν μιτά μου* (παραλ. 1 στ.) *κ' εκείνη λίθιωσέ τον πριν σιμώσει* Κυπρ. ερωτ. 19[8].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=πετρωμένος· (μεταφ.) ακίνητος (από φόβο, κ.ά.): *από την τόσην ταραχήν έμειναν λιθωμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 192[8].

λικμίζω. — Βλ. και ά. *λικμώ.*

Από τον αόρ. του *λικμώ* και την κατάλ. *-ίζω.* Η λ. στον Ησύχ. (L-S, λ. *λικμίζει*) και τον 7. αι. (Lampe, Lex.). Τ. *λιχνίζω* στο Somav. και σήμ. (Andr., Lex., λ. *λικμώ·* βλ.

και Conomis, Glotta 47, 1969, 207).

Λιχνίζω: *τον θεριζόμενον στάχυν και τας λικμιζομένας άλωνας ένδον εκόμιζον* Δουκ. 307^4.

λικμώ· *λ ι χ ν ώ,* Ερμον. Π 206. — Βλ. και ά. *λικμίζω.*

Το αρχ. *λικμώ.* Για τον τ., που απ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδιώμ. Κρ. Γ′ και Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 115)· βλ. Shipp 363-5.

Λιχνίζω: Χρησμ. (Trapp) 86^{11}.

λικουβριάζω.

Από το προβηγκ. *recouvrar* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 84) ή το μεσν. γαλλ. *recouvrer* (Gr. d'Hauterive, Dictionn., λ. *recovrier* I και Δένδ., Αθ. 36, 1924, 146-7 και 158). Για το σχηματ. της λ. βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 138 και 141.

I Ενεργ. **1**) Αποκτώ: *απόθεν ο ρήγας ελικουβρίασεν τόσον λογάριν και εποίκεν τιτοίους οξόδους* Μαχ. 140^5. **2**) Προμηθεύω, φέρνω κ. σε κάπ.: *ο ρε Λοής επεθύμησε να φάγει δαμάλιν και... ο μισέρ Εχτόρ επρουμουτίασε...να του λικουβριάσει* Βουστρ. 459. **II** (Μέσ.) προμηθεύομαι, αποκτώ: *ελικουβριάστην μίαν τζάκραν* Βουστρ. 471 κριτ. υπ.

λικτενέντος ο, βλ. *λεκτενέντος.*

λιλούδιν το, βλ. *λουλούδι(ν).*

λίμα η.

Από το *λιμάζω* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λίμα,* I). Η λ. και σήμ.

Μεγάλη πείνα: *να έλθουν εις πείνα και εις λίμα, να μη έχουν τι να φάσιν* Χρον. Μορ. P 613.

λιμαγχονώ.

Το *λιμαγχονέω,* που απ. στον Ιπποκράτη. Τ. *λιμαχούμαι* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., Lex., λ. *λιμαγχούμαι*). Για τη λ. βλ. και Georgac., Αφ. Τριαντ. 518.

Λιμοκτονώ, «πεθαίνω της πείνας»: *οι...πένητες, οι λιμαγχονημένοι* Προδρ. II G 82.

λιμάζω, Χούμνου, Κοσμογ. 1752, 1785, Αιτωλ., Μύθ. 3^4, 110^4, 137^2· *λιμάσσω,* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 324.

Από το αρχ. *λιμώσσω* (Ανδρ., Λεξ.)· για άλλη ετυμ. βλ. Φάβ., Αθ. 55, 1951, 15. Ο τ. στη Σούδα, στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β′ 635, Andr., Lex., λ. *λιμώσσω,* 'Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 41 και Καρανικόλα, Συμαϊκά 3, 1977, 77). Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Πεινώ πολύ, λυσσώ από την πείνα: *Τ' αδύναμα* (ενν. *δαμάλια*) *λιμάξασι και τρώσι τα* (ενν. *παχιά*) *δαμάλια* Χούμνου, Κοσμογ. 1721· *θα κείτονται γαστρίμαργοι και να τους ξεκοιλιάζουν και να θυμούνται την ζωήν περίσσα να λιμάζουν* Τζάνε, Κατάν. 422· **β**) λιμοκτονώ, πεθαίνω από πείνα: *ήλθασι να πλαντάξουν από την πείνα όλοι τους, στο 'τοιμο να λιμάξουν* Αλεξ. 892· *όρισεν Αλέξανδρος...να σφάξουν τα άλογά τους για να φαν ως για να μη λιμάξουν* Αλεξ. 896· *ο πτωχός, ο λιμασμένος* Πτωχολ. α 410.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=**α**) πεινασμένος, νηστικός: *φοβούμαι το σκυλί ετούτο μην πεινάσει κι' ως λιμασμένο μια χαψιά τα δόντια του με φάσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′

[442]· *Δεν βόσκουσιν οι ποιμένες τα πρόβατα, τα αφήνουσιν λιμασμένα, σκορπισμένα, ασθενή* Πηγά, Χρυσοπ. 145 (56)· (πλεοναστικά): *λιμασμένην πείνα* Γεωργηλ., Θαν. 23· **β**) πεινασμένος, ταλαίπωρος: *να ίδεις...την τέχνην και την γνώσιν, όπερ έχω, ο πτωχός, ο λιμασμένος* Πτωχολ. α 410.

λιμαντικός, επίθ. — Βλ. και *λιμαρικός.*

Πιθ. από τον αόρ. του *λιμαίνω* και την κατάλ. *-τικός.* Βλ. Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 611, λ. *λιμαρικός*].

Πειναλέος: *Λαλεί τινές του συγγενούς, φίλους γαρ και γειτόνους, τσάγδαρους και λιμαντικούς, βουλή τους εβουλεύτη* (ενν. *ο Μούρτζουφλος,* άρχων από την Πόλη, που είχε σκοπό να πάρει τη βασιλεία) Χρον. Μορ. P 738.

λίμαργος, επίθ., βλ. *λαίμαργος.*

λιμάρικος, επίθ.· *λιμαρικός.*

Από το επίθ. *λιμάρης* και την κατάλ. *-ικος.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

Πειναλέος· φτωχός, άθλιος: *τσαγδάρους και λιμαρικούς* Χρον. Μορ. Η 738.

λιμάσσω, βλ. *λιμάζω.*

λιμβίζω· *λ ι μ π ί ζ ω,* 'Αρχ. Μεγ. Β 23, Δεφ., Λόγ. 293, Χούμνου, Κοσμογ. 2080· *λ ι μ π ί ζ ο μ α ι,* Ρίμ. θαν. 20.

Από το επίθ. *λιμβός* και την κατάλ. *-ίζω* (Ανδρ., Λεξ., λ. *λιμπίζομαι*). Η λ. στο Du Cange (λ. *λιμβίζειν*). Λ. *λιμβίζομαι* το 10.-11. αι. (Sophocl.). Ο τ. *λιμπίζω* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.) και στην Κάτω Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört. 297, λ. *λιμβίζομαι*)· το μέσ. *λιμπίζομαι* στο Somav. και σήμ. (Για τη χρ. του μέσ. αντί του ενεργ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 132).

I (Ενεργ.) προκαλώ σε κάπ. επιθυμία, όρεξη (για κ.), κάνω κ. επιθυμητό: *τα...γλυκόπιοτα κρασιά όχι μόνον τους διψασμένους λιμπίζουσιν, αλλά και τους ενεμπλησμένους να τα ρουφήσωσιν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.) 238· *Και ευθέως πορεύεται* (ενν. *το θήλυ*) *προς το άρρεν και προσπαίζουσα αυτώ, λιμβίζουσα αυτώ την βοτάνην, μεταλαμβάνουσι... αμφότερα εκ της βοτάνης και συγγίνεται τη θήλει·* Φυσιολ. Β 3^9. **II** (Μέσ.) επιθυμώ πολύ, λαχταρώ, ορέγομαι κ.: *Είκοσι μήλα κείτουνται... κόκκινα και γλυκούτσικα...· ... στέκομαι, λιμπίζομαι και λέγω: «να 'χα μήλον»* Ερωτοπ. 262· *λιμπίζονται εις φλουρίν, σε πλούτος κ' εις αμπέλια* Περί γέρ. 27· *Μη λιμπίζεσαι* (έκδ. *λιπίζεσαι·* διόρθ. Κακ. [Αλφ. σ. 104]) *ποτέ σου πράγματα προσωρινά· η ζωή μας είν' βραχεία και σαν όνειρο περνά* Αλφ. (Mor.) II 23.

λιμενάρι το. — Βλ. και ά. *λιμνιωνάριν.*

Από το ουσ. *λιμήν* και την κατάλ. *-άρι.* Λ. *λιμενάριον* του 6. αι. (Lampe, Lex.).

Μικρό λιμάνι, λιμανάκι: *Η Κοίνολη έναι καστέλλιν καλόν και το λιμενάρι του σκεπάζει σε από τον θρασκέα* Πορτολ. Β 29^2. Η λ. στον πληθ. και ως τοπων. παλαιότερα (Act. Lavr. IV 307) και σήμ.

λιμενεύω, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 378.

Από το ουσ. *λιμήν* και την κατάλ. *-εύω.* Η λ. στον Κουμαν., Συναγ., και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

(Ενεργ.) Ελλιμενίζω, οδηγώ σε λιμάνι: *τα καράβια αυτών λιμενεύσαντες στρατόν τε...και την ζωάρκειαν αυτών άπασαν τω Βαϊμούντω προσέφερον* αυτ. 376. (Μέσ.) μπαίνω σε λιμάνι, προσορμίζομαι: *ο...στόλος εις νησίδιον καλούμενον Σεύτλον ελιμενεύθη* αυτ. 70.

λιμεών(ας)· *λιμεώνες,* Θησ. (Foll.) Ι 13, *λιμεώνα,* αυτ. Ι 51, εσφαλμ. γρ. αντί *λιμνιώνες* και *λιμνιώνα* αντίστοιχα· διορθώσ. — Βλ. ά. *λιμνιών(ας),* ετυμολ.

λίμη, Αχέλ. 719, 2373, 2375, πιθ. εσφαλμ. γρ. από τυπογρ. λάθος αντί *λίμνη* (Βλ. ά)· βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 309.

λιμήν -ένας ο, Πόλ. Τρωάδ. 354, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. § 373, Ιμπ. 597, Δούκ. 107^{1}, Θησ. (Morgan) VIII 3, Θησ. (Foll.) Ι 70, Κορων., Μπούας 81, Αχέλ. 322, 1637, 1835, Μηλ., Οδοιπ. 641.

Το αρχ. ουσ. *λιμήν*. Η λ. και σήμ. στον τ. *λιμένας*.

1α) Λιμάνι: Χρον. Μορ. Ρ 436, Ιμπ. 603, Αχέλ. 162· (μεταφ.) Φλώρ. 63, 511· **β**) επίνειο: *από τον Σουδεΐ, όπερ εστί λιμήν της Αντιοχείας, επί την Ρώμην έπλεε...* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. § 106. **2**) (Μεταφ.) Καταφύγιο, καταφυγή: Πρόδρ. IV 1Κ, χφφ CSA κριτ. υπ., 1i χφφ CSA κριτ. υπ.· (προκ. για την Παναγία): *χαίρε,...λιμήν κινδυνευόντων* Εις Θεοτ. 101· *καταφυγή χριστιανών, ελπίς απηλπισμένων,...λιμήν χειμαζομένων* Αλφ. 8^{20}.

λιμιωνάριν το, βλ. *λιμνιωνάριν*.

λιμιώνας ο, βλ. *λιμνιώνας*.

λιμιωνεύομαι, βλ. *λιμνιωνεύομαι*.

λιμναναθρεμμένος, μτχ., βλ. *λιμνοαναθρεμμένος*.

λίμνη η, Διγ. (Trapp) Esc. 915, Βέλθ. 697, Λίβ. Ρ 2289, Λίβ. Esc. 3413, Λίβ. Ν 171, Φυσιολ. Β 3^{12}, Κορων., Μπούας 39, Ζήνου, Βατραχ. 364, 365, Αχέλ. (2373 και 2375, έκδ. *λίμη*· διόρθ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 309), Αιτωλ., Μύθ. 84^{5}, Πανώρ. Δ' 134, Ιστ. Βλαχ. 172, Διακρούσ. 109^{29}.

Το αρχ. ουσ. *λίμνη*. Η λ. και σήμ.

1) Λίμνη: Απόκοπ.^{2} 264, Αιτωλ., Μύθ. 32^{2}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 552^{1}, Φυσιολ. (Legr.) 22· (μεταφ.): *λίμνην να έχω μέλιτος και να μη την σιμώνω* Λίβ. Sc. 2230· (προκ. για την υγρότητα οφθαλμών) *Να ρίψει τις το βλέμμαν του, να είδεν οφθαλμούς της, πάραυτα την καρδίαν του...ν' ανασπάσουν. Εις τον βυθόν της λίμνης σου απέσω κολυμβούσι μικρά μικρά ερωτόπουλα* Βέλθ. 697. **2**) Λιμάνι: *αραδιάσαν* (ενν. *οι Τούρκοι*) *'κ την λίμνην* (έκδ. *λίμην*· διόρθ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 309) *με τον στόλον τους κ' εις άλλα μέρη πιάσαν* Αχέλ. 719. — Η λ. ως τοπων.: Πρέσβ. ιππ. 109.

λιμνιωνάριν το. — Βλ. και *λιμενάρι*.

Από το ουσ. *λιμνιών(ας)* και την κατάλ. *-άριν*. Η λ. και ως τοπων. σε έγγρ. του 1506 (Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. $364^{48,49}$).

Μικρό λιμάνι, λιμανάκι: *κάτω εις τον γιαλόν έχει πύργον και αποκάτω του έχει λιμνιωνάριν* Πορτολ. Α 167^{13}.

λιμνιών(ας) ο, Χρον. Μορ. Η 2672, 9195, Μαχ. 124^{29}, 168^{29}, 502^{28}, Θησ. (Foll.)

Ι 13, 51 (έκδ. *λιμεώνας* κατά εσφαλμ. γρ. του χφ πιθ. από αρχαϊστική τάση του γραφέα), Θησ. ΙΒ' [86], Χούμνου, Κοσμογ. 260, Βουστρ. 485, 496, Γαδ. διήγ. 154, Πορτολ. Α 3^{6}, 168^{11}, Αχέλ. 263, 1151, Χρον. σουλτ. 60^{36}, 80^{27}, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 419, Κυπρ. ερωτ. 92^{44}, 104^{3}, Ερωφ. Αφ. 60, Γ' 220, Πιστ. βοσκ. Ι 1, 322, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1021, Ε' 1531, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 83, Συναδ., Χρον. 43, Ροδολ. Β' [10, 80 (έκδ. *λιμώνας*· διορθώσ.)], Δ' [120], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 56, Ροδινός (Βαλ.) 63, Λεηλ. Παροικ. 227, Τζάνε, Κρ. πόλ. 445^{6}, 538^{19}, κ.α.

Από το ουσ. *λιμήν* με επίδρ. του ουσ. *λίμνη,* και την κατάλ. *-ώνας* (Ανδρ. Λεξ.) ή από το ουσ.* *λιμενεών* (Βλ. Γεωργακ., ΛΔ 2, 1940, 133-5, όπου και οι διάφ. παλαιότ. ετυμ.). Η λ. στο Meursius (λ. *λιμιών*), στο Βλάχ. (λ. *λιμνιόνας*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λιμιώνας*), στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 636, λ. *λιμιόνας*), κ.α., καθώς και ως τοπων. (Amantos, Suffixe 24='Αμ., Γλωσσ. μελετ. 30, Μενάρδ., Αθ. 18, 1906, 351, Πασχ., Τοπων. 'Ανδρ. 44, κ.α.· πβ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *λιμνιώνας*).

Λιμάνι: *απήλθασιν όπου ήτον ο λιμνιώνας, όπου έστεκαν τα κάτεργα* Χρον. Μορ. Η 9203· *στην 'Αγιαν Μαύραν στέκονται* (ενν. *τα κάτεργα*) *εις φύλαξιν λιμνιώνος* Χρον. Τόκκων 1137· *Συχνιά επεριδιαβάζασι,... ώρες σε δάση, σε βουνιά κι' ώρες 'ς γιαλού λιμνιώνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 632· *επηαίνασι στης Σούδας τον λιμνιώνα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 182^{9}· (μεταφ.): *να λείψ' η έχθρα κ' η σκλεριά και βρω λιμνιώναν* Κυπρ. ερωτ. 143^{10}· *Σ' ένα χιονάτο κι' όμορφο λιμνιώνα η ψυχή μου 'ράσσει τη νύκτα* Στάθ. (Martini) Α' 303· *τα άρμενα ήταν οι καλοί λογισμοί οπού την εφέρνασιν εις τον λιμνιώνα του ουρανού* Ροδινός (Βαλ.) 125. **Φρ.** *μπαίνω εις τον λιμνιώνα, πιάνω λιμνιώνα*=ελλιμενίζομαι, αράζω: *στον Ποντικόν επιάσασιν τα κάτεργα λιμνιώνα* Χρον. Μορ. Η 1190· *ορισμόν του ζήτησαν νά 'μπουν εις τον λιμνιώνα* Απολλών. 627.

λιμνιωνεύομαι.

Από το ουσ. *λιμνιών(ας)* και την κατάλ. *-εύω*.

Ελλιμενίζομαι, αράζω: *αν πας εις τες Αλυκές να φορτώσεις άλας, στάσου ομπρός εις τες Αλυκές εις οργίες ζ'. Ει δέ σταθείς να λιμνιωνευθείς,...ράξε εις οργίες ιβ'.* Πορτολ. Α 124^{8}.

λιμνοαναθρεμμένος, μτχ. επίθ.· *λ ι μ ν α ν α θ ρ ε μ μ έ ν ο ς,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 8.

Από το αρχ. ουσ. *λίμνη* και τη μτχ. παρκ. του *ανατρέφομαι*.

Που έχει ως φυσικό περιβάλλον τα νερά λίμνης, που ζει σε λίμνες: *κύκνε ασύσσουμε, ... μελανοπόδη, αγριόφωνε και λιμνοαναθρεμμένε* Πουλολ. (Τσαβαρή) 8.

λιμοκοπημένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του *λιμοκοπώ,* που απ. σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Georgac., Αφ. Τριαντ. 525-6).

Πεινασμένος, λιμασμένος: *εκείνοι να σταβλίζονται εις το φαγίν καθ' ώραν και εγώ να ομοιάζω πάντοτε τους λιμοκοπημένους* Προδρ. III 257.

λιμοκτονώ, Φυσιολ. (Offerm.) Μ 54^{14} (υποτ. αορ. *λιμοκτανθώ*), Byz. Kleinchron. Α' 184^{28}, Φυσιολ. $349^{10,20-21}$, Κορων., Μπούας 45, Συναδ., Χρον. 34· μτχ. *λ ι μ ο κ τ ο ν ι σ μ έ ν ο ς*.

Το αρχ. *λιμοκτονέω*. Τ. *λιμοχτονώ* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 636). Η μτχ. *λιμοκτονισμένος* αναλογ. με άλλες μτχ. σε *-ισμένος*.

I Ενεργ. **Α′** (Αμτβ.) υποφέρω από λιμό, πείνα: *τους αποκλείσασι κι' όλοι λιμοκτονούσαν χωρίς ψωμί, χωρίς κρασί* Κορων., Μπούας 17· *να σου κοντύνω την ταγήν και να λιμοκτονήσεις* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 205. **Β′** (Μτβ.) θανατώνω με λιμό, επιβάλλω, προκαλώ λιμοκτονία: *πάντας...εγκλείστους υπό ασιτίας λιμοκτονήσας ένεκα χρυσού και αργύρου* Δούκ. 103[24]· *μέλλεις...την Πόλιν λιμοκτονήσαι* Δούκ. 297[29]. **II** Μέσ. **1**) Πεινώ πολύ, υποφέρω από πείνα: *Οι...πένητες και λιμοκτονισμένοι* Προδρ. II Η 82· *φέρασίν τον τον σοφότατον τον γέρο* (παραλ. **1** στ.) *λιμοκτονισμένον όλον* Πτωχολ. α 324. **2**) Πεθαίνω από ασιτία, πείνα: *όταν αποταμιεύηται* (ενν. *ο μύρμηξ*)*...σίτον εις την γην, διχοτομεί τους κόκκους...μη...βραχώσιν και ανατείλωσιν οι κόκκοι και λιμοκτονηθώσιν* Φυσιολ. (Offerm.) Μ 55[14]· (μεταφ. προκ. για πνευματικό θάνατο): *ψιλώ γαρ τω γράμματι προσεσχηκότες οι Ιουδαίοι ελιμοκτονήθησαν και φονείς γεγόνασιν αλλήλων* Φυσιολ. (Offerm.) G 56[2].

λιμόνι· *ωσάν τ' οξύ λιμόνι*, Περί γέρ. 70, εσφαλμ. ανάγν. αντί *ωσάν το ξύλ(ον) μένει*· διόρθ. κατά το χφ Μπουμπ., ΕΕΦΣΠΑ, περ. Β′, 13, 1962/63, 365· βλ. και Πολ. Λ., Μετά 'Αλ.[2] 59.

λιμός ο, Ασσίζ. 131[24], 383[12], Βίος Αλ. 2712, Gesprächb. 58[6], Απόκοπ.[2] 292, Πτωχολ. α 67, 188, 293.

Το αρχ. ουσ. *λιμός*. Η λ. και σήμ. Για τη χρ. της λ. σε ιδιώμ. βλ. Georgac., Αφ. Τριαντ. 524.

'Ελλειψη τροφής, πείνα μεγάλη: Χούμνου, Κοσμογ. 1884, Βίος Αλ. 2626· φρ. *ψοφώ από του λιμού*=«πεθαίνω της πείνας», πεινώ υπερβολικά: *εγώ ψοφώ από του λιμού και εκείνοι με σπαστρεύουν* Προδρ. III 310b κριτ. υπ.

λιμοταγισμένος, μτχ. επίθ., Προδρ. III 257 χφ V, κριτ. υπ.

Από το ουσ. *λιμός* και τη μτχ. παρκ. του *ταγίζω*. Τ. *λ'μουταγ'σμένους* σήμ. στην 'Ιμβρο (Βλ. Ανδρ., ΕΕΦΣΠΘ 12, 1973, 516).

Που τρέφεται ανεπαρκώς, πειναλέος: *εκείνοι να σταβλίζονται εις το φαγίν καθ' ώραν και εγώ να ομοιάζω πάντοτε τον λιμοταγισμένον* αυτ. 257 χφφ gCSA κριτ. υπ.

λιμουργία η, Σπανός (Eideneier) D 1662.

Κατά παρωδία του ουσ. *λειτουργία* με επίδρ. των ουσ. *λιμός* και *λαιμαργία* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 306]): *Εις δέ την Λιμουργίαν οι Μαγαρισμοί* αυτ. D 1595.

λιμουριάζω.

Από το ουσ. *λιμούρα* (Βλ. Λαογρ. 6, 1917, 185 και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Georgac., Αφ. Τριαντ. 525).

Πεινώ πολύ, «πεθαίνω της πείνας»· (εδώ μτβ.) επιθυμώ πολύ, ορέγομαι κ.: *τι χαρά ελάβασι που κάμαν πρώτη νίκη και το ελιμουριάξασι σαν το αρνί οι λύκοι* Διακρούσ. 78[6].

λιμπά τα, Μαχ. 268[7].

Σχετ. με το επίθ. *λιμβός*, που απ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.), σε σχόλ. (L-S) και στον Ησύχ. (βλ. Shipp 368· πβ. και Dawkins [Μαχ. Β′ σ. 254]). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *λιμβός*).

'Ορχεις: *εντέχεται να του κόψουν την ψωλήν με όλα τα λιμπά* Ασσίζ. 347[20].

λιμπεράρω.

Το ιταλ. *liberare* (Βλ. Nourney, Lat. Ital. 34, 118). Η λ. σε διαθ. και έγγρ. του 17. αι. (Βλ. Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 278, Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 38, Μαυρομάτη, Θησαυρ. 16, 1979, 229 και Καραθανάση, Κρ. Χρ. 25, 1973, 25) και σήμ. στο ιδίωμ. των Κυθήρων (Βλ. Καλλέρ., Αθ. 59, 1955, 336-7).

(Μέσ.) ελευθερώνομαι, απαλλάσσομαι: *θε να παντρέψει* (ενν. *η κερα-Μηλιά*) *τη θυγατέρα τση και...να ξετελέψει το γάμο εκείνο και ύστερα..., σα λιμπεραριστεί απόκει, τούτο* (ενν. *το γάμο*) *να κάμει πάλι* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 734.

λίμπερο το.

Το βενετ. *libero*. Η λ. στο Somav.

Βιβλίο: *Λίμπερα και καλά χαρτιά έχουν κι' ας τα θωρούσι κι' ας κάμουν ό,τι λέγουσι* Αλφ. 11[41].

λιμπίζω και **λιμπίζομαι,** βλ. *λιμβίζω*.

λιμπισία η.

Από τον αόρ. του *λιμπίζω, -ομαι*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κάτω Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört. 298, λ. *λιμβισία*).

α) Επιθυμία, όρεξη: *διά τον αγαθόν καιρόν και διά την λιμπισίαν, αμύγδαλα χλωρούτσικα, κεράσια...* Προδρ. II Η 65α· **β**) το να είναι κ. επιθυμητό, λαχταριστό, όμορφο: *είχεν* (ενν. *το άστρον*) *μεγάλη χάρη και μεγάλη λιμπισία* (εκδ. *λαμπησία*· διορθώσ.) *και μεγάλη ομορφάδα να το βλέπει τινάς* Συναδ., Χρον. 32.

λιμπράρης ο, Σεβήρ., Διαθ. 191[66], Σεβήρ., Τελ. Σημ. 2.

Από το παλαιότ. ιταλ. *libraro* ⟨λατ. *librarius*· πβ. L-S, λ. *λιβλάριος*.

Βιβλιοπώλης: *Λίτρες δεκατέσσερεις του λιμπράρου οπού είναι εις την μερτσερία* Σεβήρ., Διαθ. 191[65].

λιμπραρία η.

Το παλαιότ. ιταλ. *libraria*.

Βιβλιοθήκη: *τα βιβλία... να τ' αγοράσει η εκκλησία διά να κάνει μία λιμπραρία στουντιένσι* Σεβήρ., Διαθ. 191[73].

λιμπριά η.

Από το ουσ. *λίμπρο* και την κατάλ. *-ιά*.

Χτύπημα με βιβλίο: *ο Δάσκαλος δίδει μια λιμπριά στο κεφάλι του Κουστουλιέρη* Κατζ. Δ′ μετά στ. 390.

λίμπρο το, Ευγέν. Πρόλ. 60, 71, Στάθ. (Martini) Γ′ 180, 222, Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 208, Κατζ. Δ′ 103, 392, Τζάνε, Κρ. πόλ. 546[17].

Το ιταλ. *libro*. Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Γκίνη, ΕΕΒΣ 39-40, 1972/73, 208) και του 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 54, 86, 192 και 251, Αμάλθ. 10, 1979, 157 και 160, Vinc., Θησαυρ. 4, 1967, 64, κ.α.).

Βιβλίο: *φαίνεται ο μάγος και έχει ένα ταουλί ομπροστά του με πολλά λίμπρα απάνω...*

και διαβάζει Ζήν. Α' μετά στ. 68· *όλα τα λίμπρα μου ήπιασα να τα φυλλολοήσω* Φορτουν. (Vinc.) Α' 208.

λινάριν το, Προδρ. Ι 96, ΙΙ G 35, Ασσίζ. 238[2,26], 488[3], 489[9], Σαχλ. Β' (Wagn). PM 461, Σαχλ., Αφήγ. 700· *λ ι ν ά ρ ι*, Σαχλ., Αφήγ. 699, Μορεζίν., Διαθ. 482, 483, Ιστ. Βλαχ. 706, Στάθ. (Martini) Γ' 137, Νομοκ. 388[6], Λεηλ. Παροικ. 143, Τζάνε, Κρ. πόλ. 438[5], 439[19].

Το μτγν. ουσ. *λινάριον*, που απ. σε επιγρ. του 2. αι. π.Χ. και σε παπυρ. (L-S), καθώς και σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Lavr. 48[41], Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 6[55], Α 27). Η λ. σε διαθ. του 1503 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 688[17]) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. στο Meursius (λ. *λινάρη*) και σήμ.

α) Είδος φυτού, το λινάρι· λινή κλωστή: *το λινάρι και το κριθάρι εδάρτην, ότι το κριθάρι πρώιμο και το λινάρι καλαμωτό* Πεντ. 'Εξ. ΙΧ 31· *είχαν βρομοκρίθαρον, λινάρια και παμπάκια* Σαχλ., Αφήγ. 139· *να 'πιχειρίζουνταν* (ενν. *οι γυναίκες*) *την ρόκα και λινάρι ...να κλώθουν, να κεντούσι* Διγ. Ο 2908· *τα λινάρια εβγάλανε στο Κάστρο να πουλούσι, 'ποκάμισα τω σολταδώ να κάμου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 441[1]· **β**) λινό ύφασμα· λινό ρούχο: *Μη φορέσεις δίλογο, μάλλι και λινάρι αντάμα* Πεντ. Δευτ. ΧΧΙΙ 11.

λινέλιν το, Σταφ., Ιατροσ. 9[250].

Το ουσ. *λινέλαιον* με επίδρ. των ουδ. σε *-ιν*.

Λιναρόλαδο: *κηροστούπιν και δαδίν, ελάδιν και λινέλιν* Προδρ. ΙΙ G 53.

λίνο το, βλ. *λίνον*.

λινοβάμβακος, επίθ.

Από τα ουσ. *λίνον* και *βαμβάκιον* (Για τον τονισμό και την κατάλ. της λ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 171· πβ. και λ. *λινοβαμβάκινος* στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.). Τ. *λινοπάμπακος* ως επών. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 606).

Που είναι κατασκευασμένος από λινάρι και βαμβάκι (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β[2] 23): *κάμνω λινοβάμβακον ιμάτιν και φορώ το* Προδρ. Ι 93.

λινόκοκκος ο.

Από τα ουσ. *λίνον* και *κόκκος*. Η λ. σε χρυσόβουλλο του 1197 (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 11[27]). Τ. *λινοκόκκι* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κεφαλληνία (Τσιτσέλη, Γλωσσ. Κεφ. 246).

Σπόρος λιναριού: *δίδωσιν* (ενν. *οι Μονεμβασιώται*) *εις το κομμέρκιον...υπέρ εκβολής ποσότητος νομισμάτων εκατόν νόμισμα έν...είτε...διά σίτου...είτε διά οίνου...ή ίδια προσφαγίων παστών ή τομαρίων...ή λινοκόκκου* Πρόστ. Ανδρ. 219[27].

λίνον το, Ιερακοσ. 480[29], 481[1,9]· *λ ί ν ο*, Πεντ. 'Εξ. ΧΧVΙ 1, ΧΧΧVΙ 8.

Το αρχ. ουσ. *λίνον*. Ο τ. στο Du Cange.

α) Το φυτό λινάρι: Πεντ. 'Εξ. ΧΧVΙ 31· **β**) κλωστή από λινάρι: *δέσμει εκάτερα τα μέρη της βελόνας, τουτέστι τας αρχάς των κεκολλημένων πτερών λίνῳ* Ιερακοσ. 481[13].

λινόξυλο το, Ερωφ. Δ' 134, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 744.

Από τα ουσ. *λίνον* και *ξύλο*. Η λ. στον πληθ. σήμ. σε παροιμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ' 640 και Πλατάκη, Αθ. 78, 1981, 88-9).

Ξερόκλαδο λιναριού για προσάναμμα, φρύγανο (Για το πράγμα βλ. Πλατάκη, ό.π. και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 598]): *Εύκολα και τα κάρβουνα κ' η σπίθα αναλαμπάνει, τ' άχερα, τα λινόξυλα, πούρι και να τα φτάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 282.

λινοπράσινος, επίθ.

Από τα επίθ. *λινός* και *πράσινος*.

Που είναι κατασκευασμένος από λινό ύφασμα πράσινο: *ενδυτή παλαιά μετά ενδύματος λινοπρασίνου* Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 513.

λινός, επίθ., Ορνεοσ. αγρ. 555[2], Πουλολ. [Τσαβαρή] 181, Αχιλλ. L 543, Αχιλλ. Ν 1250, Πεντ. Γέν. ΧLΙ 42, 'Εξ. ΧΧV 4, Λευιτ. VΙ 4.

Από το αρχ. επίθ. *λίνεος-λινούς* και αναλογ. με τα επίθ. σε *-ος* (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και Χατζιδ. Γλωσσ. έρ. Β' 567). Η λ. σε Διαθ. του 1487 (Σάθας, ΜΒ Ϛ' 656[27]). Το αρσ. ως ουσ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 636 και Λουκά, Γλωσσάρ. 281). Η λ. και σήμ.

Που είναι κατασκευασμένος από λινάρι: *έτερα έργατα...μεταξωτά καμωμένα και με νήμαν λινόν* Ασσίζ. 243[28]· *να φορέσει ο γιεριάς 'πικάμισο λινό* Πεντ. Λευιτ. VΙ 3.

Το ουδ. ως ουσ.: **1**) Πολυτελές λεπτούφαντο λινό ρούχο (Για την υφή και χρ. των λινών ενδυμάτων βλ. Κουκ., ΒΒΠ[2] 22-3): *ολόγυμνην την έκδυσεν* (ενν. *ο Αχιλλεύς την κόρην*) *μετά λινού και μόνου, το δέ λινόν...ήτον ως άχνη μόνον· και μετά πόθου του πολλού επλήρωσαν τον έρων* Αχιλλ. Ν 1249· *ηγάπαν* (ενν. *η κόρη*)*...φράγκικην φορεσίαν* (παραλ. 1 στ.)*..., τα λινά τά λέγουν ανεμίτσια* Αχιλλ. Ν 805· *τα χνότα σου μυρίζουσι και τα λινά σου λάμπουν* (παραλ. 1 στ.)*, από τον κόσμον έρχεσαι, των ζωντανών την χώραν* Απόκοπ.[2] 83. (Βλ. επίσης και ά. *ανεμίτσι*). **2**) Κυνηγετικό δίχτυ (Για τη σημασ. βλ. Κριαρά [Πανώρ., σ. 263 (λ. *ξέλινα*)]· πβ. και Σούδα, όπου *λίνος*=δίκτυον): *Τίβοτας εδοξέψασι,* (ενν. *η Πανώρια και η Αθούσα*)*, γιαταύτος μια την άλλη σέρνει λινά και ξέλινα* Πανώρ. Δ' 21.

λινόσπερμα το, Ιερακοσ. 491[15], 492[3-4]· *λινόσπερμαν,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 103[14].

Το μτγν. ουσ. *λινόσπερμα* (L-S, λ. *λινόσπερμον*).

Σπόρος λιναριού: *Κονιορτόν τίλλεως και λινοσπέρματος βάλε εις...κρέας...και ανάγκασον φαγείν τον ιέρακα* Ορνεοσ. αγρ. 570[17].

λινόσπορος ο.

Από τα ουσ. *λίνον* και *σπόρος*. Η λ. σε Διαθ. του 16. αι. (Σάθας, ΜΒ Ϛ' 689[23]), στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Σπόρος λιναριού, λιναρόσπορος: *σευκλόφυλλα ψήσε και λινόσπορον και τήλιν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 85[10].

λιντζέρος ο, Κορων., Μπούας 21, 25, 37, 42, 63, 128, 143.

Από το βενετ. *lezier* (Βλ. Kahane, Sprache 567).

Ελαφρός, ευκίνητος· εκφρ. *λιντζέρα άλογα*=ιππικό: *πλήθος σύναξε... λιντζέρα άλογα και πολλήν απεζάλαν* αυτ. 33· *ο σινιόρ Μερκούριος μ' όλην την στρατιάν του* (παραλ. 3 στ.)*...ενίκησε τα άλογα άπαντα τα λιντζέρα* αυτ. 84[31].

λιξεύ(γ)ω, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1066, Φορτουν. (Vinc.) Β' 265, 381, Δ' 67.

Από το ουσ. *λίξης* [(λατ. *lixa* (βλ. Σούδα, λ. *λείξαι*)· η λ. απ. και σήμ. ως επίθ. στην

Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ') και την Κύπρο (Φαρμακίδης, Γλωσσάρ. 24) πιθ. ως νεότερος σχηματ.] και την κατάλ. *-εύω*. Κατά Γεωργακ., Αθ. 46, 1935, 112, η λ. παράγ. του *λείχω* (Βλ. και Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 483]). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *λιξεύγω*) και το Somav. (λ. *λιξεύω*) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 598], Πιλαβάκη, Κυπρ. Γρ. 21, 1956, 87, όπου τ. *λιξεύκω* κ.α.).

(Συν. με την πρόθ. *εις* ή *σε* + αιτιατ. ή επιπλέον έμμεσο αντικ. σε γεν.) ορέγομαι, επιθυμώ ζωηρά: *ελίξεψαν* (ενν. *οι Αλβανίται*) *εις πράγματα, εις ρούχα να φορούσιν* Χρον. Τόκκων 196· *λιξεύγει του τραγουδιστή στα κάλλη κ' εις τη νιότη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 740· (προκ. για ερωτικό πόθο) *οι γέροντες οι πονηροί στους νέους ελιξέψαν* Χούμνου, Κοσμογ. 1095· (με γεν.) *γιατί του πόθου ελίξεψες και τση τιμής οχθρεύτης* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 175.

λίξευρος, επίθ., βλ. *λίξουρος*.

λιξιά η· *λ ε ξ ι ά* (αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ. του κειμ. ή ανάγν. του εκδ. αντί *λιξιά*).

Από το ουσ. *λίξης*. Ο τ. στο Du Cange (λ. *λιξεύειν*). Τ. *λιξά* στο Βλάχ. Η λ. στο Somav.

Απληστία, λαιμαργία: *Είναι και ταπείνωσις της λεξιάς και είναι όταν κανείς, διά να έχει αφορμήν να τρώγει από ένα και από άλλον, ταπεινώνεται και γίνεται κόλακας* Ροδινός (Βαλ.) 101.

λιξιάρης, επίθ.· ουδ. *λ ι ξ ά ρ ι*.

Από το ουσ. *λιξιά* και την κατάλ. *-άρης*. Για το ουδ. πβ. τ. *λιξάρης*, που απ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *λιξάρις*). Η λ. στο Du Cange (λ. *λιξεύειν*) και το Somav.

'Απληστος, λαίμαργος: *Τ' όρνεον το πονηρότατον και το κακόν λιξάρι* Χούμνου, Κοσμογ. 491.

λιξουρία η· *λ ι ξ ο υ ρ ι ά,* Χρον. Τόκκων 2807 (έκδ. *λειξουρία*).

Από το επίθ. *λίξουρος* (Κατά Τριαντ., 'Απ. Α' 427, εσφαλμ. από το λατ. *luxuria*). Ο τ. στο Du Cange (λ. *λιξεύειν*) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Σαλβάνο, Λαογρ. 10, 1929, 118 σημ. 1, Γεωργακ., Αθ. 46, 1935, 112 και Στεφόπουλο, Μακεδ. 18, 1978, 265). Η λ. στο Ζωναρ. (Βλ. και Steph., Θησ., λ. *λειξουρία*)· πβ. και τ. *αλιξουρία* ιδιωμ. (Γεωργακ., ό.π.).

Απληστία, πλεονεξία: *Η...μανιώδης...Ρωμαίων λιξουρία την νίκην διέφθειρεν* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 665 κριτ. υπ.).

λιξουριάρης, επίθ.

Από το ουσ. *λιξούρα* (βλ. *λίξουρος*, ετυμολ.) ή *λιξουρία* και την κατάλ. *-(ι)άρης*.

'Απληστος, λαίμαργος: *Λείπε τον κουρβιάρη, τον γαμέα, τον λιξουριάρη* Συναξ. γυν. 900.

λίξουρος, επίθ., Ερμον. Ω 5, Χρον. Τόκκων 1180, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 157 κριτ. υπ.)· *λ ί ξ ε υ ρ ο ς,* Χρον. Τόκκων 194 (αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ.).

Από το ουσ. *λιξούρα* [‹*λίξης* (βλ. *λιξεύγω* ετυμολ.) + κατάλ. *-ούρα*· για την κατάλ. βλ. Ανδρ., Λεξ.], που απ. στον Ησύχ. (λ. *λειξούρα*) και στο Κεκ., Στρατ. 8^{23} και Λόγ. νουθ. 102^{21}. (Κατά Γεωργακ., Αθ. 46, 1933, 112 και Ανδρ., Λεξ., λ. *λείξουρος*, η λ. παράγ. του *λείχω*). Η λ. στο Ζωναρ. (λ. *λείξουρος*), στο Λόγ. νουθ. 102^{2} και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *λίξουρη,* Βαγιακ., ΛΔ 12, 1972, 23, Γεωργακ., ό.π., όπου και τ. *αλίξουρους,* Στεφόπουλος, Μακεδ. 18, 1978, 265, όπου τ. *λίξουρους,* κ.α.).

'Απληστος, πλεονέκτης· λαίμαργος, λιχούδης: *Αυτοί* (ενν. *οι Τούρκοι*), *ως είναι λίξουροι, τα πράγματα αγαπούσιν* Χρον. Τόκκων 509· *δεν είχεν ευλάβειαν* (ενν. *ο παπά κυρ Γιώργης*) *και ήτον λαίμαργος και λίξουρος* Συναδ., Χρον. 71.

Το ουδ. ως ουσ.=απληστία, πλεονεξία: *εγίνωσκε γαρ το των Ρωμαίων προς κέρδος λίξουρον και ως ετοίμως έχουσι τας ψυχάς αυτών θείναι υπέρ του κέρδους αυτών* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 679 κριτ. υπ.).

λιοντάρι(ν) το, βλ. *λεοντάρι(ν)*.

λιονταροβοσκός ο.

Από τα ουσ. *λιοντάρι* και *βοσκός*.

Αυτός που ασχολείται με την εκτροφή λιονταριών, θηριοτρόφος: *το λιοντάρι...πηδώντας με όλην του την δύναμιν εκατασκόρπισεν όχι μόνον όσους ηύρεν έμπροσθά του, αμή ακόμη και τους λιονταροβοσκούς* Ροδινός (Βαλ.) 227.

λίοντας και **λιόντας** ο, βλ. *λέοντας*.

'λίος, επίθ., βλ. *ολίγος*.

λιπανάβατος, επίθ., Πεντ. Γέν. XIX 3, 'Εξ. XII 8, 15, Λευιτ. II 5, Αρ. VI 15, 19, IX 11, XXVIII 17, Δευτ. XVI 8, 16.

Από το θέμα *λιπ-* του β' αορ. του *λείπω* και το ουσ. *ανάβατο* (βλ. ά.). Η λ. στο Meursius (λ. *λειπανάβατα*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. λ. *λειπανάβατο*). Τ. *λειψανάβατο* στο Somav. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Γλωσσ. Ιδίωμ. Κρ. Γ').

'Αζυμος, χωρίς προζύμι: *πίττες λιπανάβατες ανακατωμένες με το λάδι* Πεντ. Λευιτ. II 4· *να πάρει ο γεριάς την βραχιόνα* (έκδ. *βράχονα*· διορθώσ.) *μαγερεμένη από το κριάρι... και ψαθούρι λιπανάβατο ένα* Πεντ. Αρ. VI 19.

Το ουδ. ως ουσ.=άζυμο, είδος ψωμιού των Εβραίων: *προφρούνιν, λιπανάβατον, πίτταν εις το τηγάνιν* Προδρ. II H 26g· *εφτά μέρες να φας... λιπανάβατα ψωμί φτωχικό* Πεντ. Δευτ. XVI 3· Πεντ. Αρ. VI 17. 'Εκφρ. *εορτή των λιπαναβάτων*: η εβραϊκή γιορτή των αζύμων: *την εορτή των λιπαναβάτων να φυλάξεις· εφτά μέρες να φας λιπανάβατα* Πεντ. 'Εξ. XXIII 15· *εις την δεκαπέντε μέρες του μηνού ετουτουνού εορτή των λιπαναβάτων του Κύριου* Πεντ. Λευιτ. XXIII 6.

λιπαριά η.

Το μτγν. ουσ. *λιπαρία*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', λ. *λιπαρjά*).

Πάχος, λιπαρότητα: *τις...δεν εντύθη τούτην την κοσμικήν ζωήν και τις δεν την εγδύθη, έστοντας να φορτώνεται τες λιπαριές του κράτου* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 53.

λιπαρίδα, η.

Από το επίθ. *λιπαρός* και την κατάλ. *-ίς, -ίδα*.

Είδος ψαριού (Για τη σημασ. βλ. Vasmer [Gesprächb. σ. 160]): Gesprächb. 200.

λιπαρός, επίθ., Σταφ., Ιατροσ. $16^{464,466}$, 17^{469}, Προδρ. II H 53, G 106, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 380.

Το αρχ. επίθ. *λιπαρός*. Η λ. και σήμ.

α) Που έχει λίπος, λάδι: Κυνοσ. 588[7-8]· **β**) παχύς: Ιερακοσ. 447[9]· **γ**) άφθονος, πλούσιος: Πεντ. Γέν. XLIX 20.

λιπαρωμένος, μτχ. επίθ., Προδρ. IV 118 χφ g κριτ. υπ.

Η μτχ. παρκ. του **λιπαρώνω*.

(Προκ. για τροφές ή φαγητά) που έχει πολύ λίπος, παχύς: *Κάμνει τυρίν εξαίρετον, πολλά λιπαρωμένον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 599· *μονοκύθρου μερτικόν εκ τα λιπαρωμένα* Προδρ. IV 118.

λιπέρτα η.

Από το προβηγκ. *libertat* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 84) ή το ιταλ. *libertá* (Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 129, 140).

Ελευθερία· εδώ προκ. για απονομή προνομίων: *ήρτεν ο Νικολό Μοράπιτος...εις την Λευκουσίαν και έποικάν του όλοι μεγάλην τιμήν και μεγάλα απλαζιρία και με μεγάλην λιπέρτα* Βουστρ. 525.

λιποθύμημα(ν) το, Καλλίμ. 1812, 1969, 2024, Λίβ. Sc. 2478 (έκδ. *λειποθύμιαν*· διόρθ. κατά το χφ Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 40, 90).

Από τον αόρ. του *λιποθυμώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. και στον Τζέτζη (L-S).

Λιποθυμία: *Απλώς αν είδες το λουτρόν, λιποθυμήσω, πέσω και ζήσω λιποθύμημα και χάριν ανασάνω* Καλλίμ. 343.

λιποθυμία η, (I) Λίβ. Sc. 2701.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Λιποθυμία: *υπέστης τόσους πειρασμούς... ούτως ουκ ηναισθήτησες από λιποθυμίας* Λίβ. Sc. 2576.

λιποθυμία (II)· *λειποθύμιαν*, Λίβ. Sc. 2478, εσφαλμ. ανάγν. αντί *λιποθύμημαν*· διόρθ. κατά το χφ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 40, 90.

λιποθυμώ, Γλυκά, Στ. 157, Προδρ. IV 37, Διγ. Ζ 509, Λίβ. P 2413, 2445, Λίβ. Sc. 2277, 2471, 2566· μτχ. *λ ι π ο θ υ μ ι σ μ έ ν ο ς* Διγ. 'Ανδρ. 324[27-28].

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

α) Χάνω τις αισθήσεις μου, λιποθυμώ: *έπεσ', ελιποθύμησεν* (ενν. *η Χρυσάντζα*) *εκ του πολλού του πόνου* Βέλθ. 1183· **β**) μένω άπνους, νεκρός: *μαθών κυρ Μανουήλ ο βασιλεύς τα της Θεσσαλονίκης λιποθυμήσας απέθανε* Byz. Kleinchron. A 186[37].

λιπόκεντρον το.

Το ουδ. του επιθ. *λιπόκεντρος* (L-S) ως ουσ.

Είδος καρφιού: *Κρηπίδων παλαιών ηλάρια τα καλούμενα λιπόκεντρα αποβρέξας εις όξος... άλειφε τα πτερά του ιέρακος* Ιερακοσ. 476[14-5].

λιπομελής, επίθ., Κορων., Μπούας 47.

Από το θ. *λιπο-* του β' αορ. του *λείπω* και το ουσ. *μέλος*.

Χωρίς κάπ. μέλος του σώματος, ακρωτηριασμένος: *'Ο,τι έχει* (ενν. *ο άνθρωπος*) *πλιόν καλύτερον τελείως να αποθάνει στον κόσμον ή λιπομελής ποτέ του να εφάνη* αυτ. 47.

λιπόσαρκος, επίθ., Ιερακοσ. 508[1].

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S) και σήμ.

Ισχνός, αδύνατος: *Περί μαρανθέντος ιέρακος υπό ασθενείας κρυφίας και λιποσάρκου γινομένου* αυτ. 448[9].

λιποσαρκώ, Ιερακοσ. 446[8], 447[19], 448[3].

Η λ. στο Θεόφραστο (L-S).

Γίνομαι λιπόσαρκος, αδυνατίζω: *'Οταν λιποσαρκή ο ιέραξ χωρίς φανεράς νόσου* αυτ. 446[8].

λιποτακτώ· μτχ. παθητ. αορ. *λ ι π ο τ α χ θ ε ί σ α,* Θεολ., Τζίρ. 356[28].

Το μτγν. *λιποτακτέω*. Η λ. και σήμ.

Εγκαταλείπω τη θέση, το καθήκον μου: *εάν τις των μοναχών...ευρεθή παρήκοος και ανυπότακτος...και λιποτακτήση* Γράμματα Μετεώρ. 94[35].

λιπότης η.

Η λ. στο L-S (Βλ. και L-S Κων/νίδη). Τ. *λιπότη* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Καλλέρ., Αθ. 55, 1951, 350 και Andr., Lex., λ. *λίπος*).

Πάχος, λίπος: *Ηύρεν η κάτα το ρινίν οπού 'τον αλειμμένον όλον με το αξούγγιον... κ' εστάθην με την γλώσσαν της κ' έγλυφε την λιπότην* Γεωργηλ., Θαν. 524.

λιποψυχεύω.

Από το αρχ. *λιποψυχώ* με επίδρ. ρ. σε -*εύω*.

Λιποθυμώ: *σκότος εις τους οφθαλμούς της ήλθε και εκάλυψέ την κ' έπεσεν οπίσω η άθλια* (παραλ. τρεις στίχοι) *και λιποψυχεύει ευθέως* (ενν. *η Ανδρομάχη*) Λουκάνης Ομήρ. Ιλ. ΚΒ [495].

λιποψυχία η.

Το αρχ. ουσ. *λιποψυχία*. Η λ. και σήμ.

Λιποθυμία: Γλυκά, Στ. 230.

λιποψυχώ, Προδρ. IV 37 χφ CSA κριτ. υπ., Δούκ. 359[24], Αιτωλ., Μύθ. 29[5], 29[8].

Το αρχ. *λιποψυχέω*. Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **α**) Λιποθυμώ: Δούκ. 131[26]· Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. υπόθ. ιε'· Λουκάνης, 'Αλ. Τροίας 311· **β**) εξασθενώ, χάνω τις δυνάμεις μου: *Περί του λιποψυχούντος ιέρακος* Ορνεοσ. αγρ. 526[16]. **Β'** (Μέσ.) λιποθυμώ: *εζήτουν* (ενν. *οι στρατιώται*) *ύδωρ και ουκ ην· και ελιποψυχούντο και απέθνησκον* Δούκ. 93[19].

λιρόνι το.

Το βενετ. *liron*.

Το μουσικό όργανο λύρα: *έρχου, Νικολό, μόνο με το λιρόνι· τραγούδα κι' αναστέναζε* Κατζ. Β' 409· *μα μένα με λιρόνι μηδέ με το τραγούδι του ποσώς δε με κομπώνει* αυτ. Α' 197.

λισγάριον το, Metrol. 126[13].

Η λ. σε σχόλ. και στη Σούδα (L-S). Τ. *λισγάρι* στο Somav. και σήμ. (Βλ. Andr.,

Lex., λ. *λίσγος*) και τ. *λισγάριν* σε έγγρ. του 12. αι. (Miklos.-Müller, Acta Δ' 201 και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.)· πβ. και τ. *λισκάριν* σε έγγρ. του 12. αι. (Act. Saint-Pantél. 7^{27}).

Είδος σκαπτικού εργαλείου· (εδώ) μονάδα μήκους περίπου 25 εκατοστών, που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση του βάθους ορυγμάτων (Για τη σημασ. βλ. Schilb., Byz. Metrol. 37): *ο τράφος έχει πλάτος οργυιάν α', βάθος λισγάρια δ'* αυτ. 126^{9}.

λίσγαρος ο.

Μεγεθ. του ουσ. *λισγάριον* (Βλ. Eideneier [Σπανός, σ. 306]).

Σκαπάνη, αξίνα: *τσαμπίν εγγαστρωμένον και λίσγαρον εντοιμόγεννον* Σπανός (Eideneier) Β 115.

λίσγευμα το, Metrol. 126^{7}.

Από το *λισγεύω* (Βλ. Andr., Lex., λ. *λίσγος*) και την κατάλ. *-μα*. Τ. *λίσκεμα* και σήμ. στη Θράκη (Andr., ό.π.).

Σκάμμα, τάφρος, χαντάκι (Για τη σημασ. βλ. Andr., ό.π. και Schilbach [Metrol. σ. 197]): *Περί λισγεύματος όπως ψηφίζεται εις τον απολογαριασμόν των εργατών* αυτ. 126^{1}· *Μετράται το λίσγευμα μετά οργυιάς εχούσης σπιθαμάς θ'* αυτ. 126^{4}.

λισμός ο· *λισμό*, Πιστ. βοσκ. III 6, 70, εσφαλμ. γρ. αντί *λοϊσμό* (Βλ. Kriar., B-NJ 19, 1966, 279).

λιτανεία η, Ασσίζ. 125^{28}, Μαχ. 100^{14}, Αιτωλ., Μύθ. 82^{2}, Θρ. Κύπρ. Μ 219, Ιστ. Βλάχ. 2450, Συναδ., Χρον. 69 δις· *λιτανέα*, Ασσίζ. 378^{12}· *λιτανειά*, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 797, Σκλάβ. 109 (έκδ. *λιτανεία*).

Το μτγν. ουσ. *λιτανεία*. Η λ. και σήμ.

Θρησκευτική πομπή με παρακλητικό ή εορταστικό χαρακτήρα και με κύριο γνώρισμα την περιφορά ιερών αντικειμένων: *ο Πατριάρχης έκαμε...λιτανείαν μετά των κληρικών αυτού. Κ(αι) εδέοντον του Θ(εού) να δώση βροχήν* Χρον. βασιλέων 1148· *ενέβην ο ρήγας εις την Λευκωσίαν· και εποίκαν λιτανείες ... και επήγεν ο λαός όλος εις την Αγίαν Παρασκευήν και εμπάσαν τον* Μαχ. 678^{6}.

λιτανεύω, Δούκ. 339^{24}, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 399, Χρον. βασιλέων 1146· αόρ. *ελιτάνεσσα,* Μαχ. 72^{8}.

Το αρχ. *λιτανεύω*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1**) Ικετεύω, παρακαλώ θερμά: Βίος Αλ. 2294. **2**) Περιφέρω κάπ. ιερό αντικ. επικαλούμενος τη βοήθειά του: *εις το γέννημάν της* (ενν. *της ακρίδας*) *λιτανεύουν το εικόνισμαν* Μαχ. 40^{8}· *εις το ναόν του αγίου Τίτου...είναι μία εικόνα της υπεραγίας Θεοτόκου, την οποίαν ... λιτανεύουσιν οι ιερείς* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 461. **Β'** (Αμτβ.) συμμετέχω σε λιτανεία: *λαός αμέτρητος και όλος ο κλήρος εβγάνουσι την αγίαν εικόνα και γυρίζουν την όλην την χώραν και ελιτανεύαμεν τρεις ημέρες* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 462.

λίτε η, Μορεζίν., Διαθ. 484· *λίτη,* Κυπρ. χφ. 159, Ιστ. μακαρ. Μάρκο 86, 135, 410, 432.

Το ιταλ. *lite*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 878, Λουκά, Γλωσσάρ. 282 και Χατζ., Ξεν. στοιχ. 84) καθώς και στην Κρήτη (Βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 337, λ. *λίτε*). Η λ. σε έγγρ. του 17 αι. (Ξανθ., ό.π., 116, 134, 161, 164).

1) Δίκη: *έχομεν μίαν λίτε...με τους αφέντες τους Μπόνους και άλλην μίαν...εις την Βενετίαν, ανίσως και ... ο Θεός θέλει ... να τες κερδαίσομε* Μορεζίν., Διαθ. 484. Φρ. *γυρεύεται η λίτη*=διεξάγεται η δίκη (Βλ. Παπαδόπουλο Θ., Κυπρ. Σπ. 55, 1981, 123, λ. *γυρεύομαι*): *σεφέριν ήτονε απάνω εις την Κρήτην και βολετόν δεν ήτονε να γυρευτεί η λίτη* Ιστ. μακαρ. Μαρκο 76. **2**) (Συνεκδ.) καταδικαστική απόφαση· θάνατος: *Τειχιά της χώρας πέσετε κ' οι αναστεναγμοί μας λίτε* (έκδ. *μήτε*· διόρθ. Ξανθ., BZ 18, 1909, 591=Μελετ. σ. 250) *να δώσουν στην καρδιάν να σβήσουν την ζωή μας* Τζάνε, Κρ. πόλ. 195^{8}. **3**) (Συνεκδ.) πράξη που «καταδικάζεται» από την κοινωνία: *άδικος, κλέπτης να γενεί μάλλον κι' αζιγανάρης, λίτες* (έκδ. *δίδε*· διόρθ. Ξανθ., Μελετ. σ. 404) *και δώσια να αγαπά να φαίνεται μανιάρης* Σαχλ., Αφήγ. 332.

λίτη η, βλ. *λίτε*.

λιτή η, Διαθ. Νίκων. 224 δις, Τζάνε, Κρ. πόλ. 381^{6}, 407^{27}· *λίτη,* Ιστ. Βλαχ. 228.

Το αρχ. ουσ. *λιτή*. Ο τ. από μετρ. βιασμό. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 637) και στην Κάτω Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört.).

1) Παράκληση, δέηση: Τζάνε, Κρ. πόλ. 157^{13}. **2**) Θρησκευτική πομπή, λιτανεία: *ελευθερώθησαν όλοι από το θανατικόν. 'Υστερα από τούτο εκάμαμεν λιτήν εις τον φόρον* Διαθ. Νίκων 224· *Λιτές εκάμναν τρίγυρα, δεήσες κι' ακλοθούσαν με δάκρυα όλος ο λαός* Τζάνε, Κρ. πόλ. 271^{5}. Φρ. *πολομώ λιτήν*=κάνω λιτανεία: *όνταν γινίσκεται θανατικόν ή ακρίδα ή αβροχία, να πολομούν λιτήν και να εβγάλουν τον φανερωμένον σταυρόν και να τον λιτανέσσουν* Μαχ. 72^{7}.

λιτόγραφος, επίθ.

Από το επίθ. *λιτός* και το *γράφω*. Η λ. και σε έγγρ. του 11. αι. (Σάθ., ΜΒ Α' $49^{6,13}$, 50^{19}).

Γραμμένος με γραφή μεγαλογράμματη ακαλλώπιστη (Γενικότερα για τον όρο βλ. Atsalos, Term. 217-229): *άλλο μικρόν* (ενν. *βιβλίον*) *ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος, λιτόγραφον* Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 519· *έτερον βιβλίον του Δαμασκηνού Ιωάννου..., έχον τα ρητά ως λιτόγραφα* αυτ. 520.

λιτός, επίθ., (Ι), Διγ. (Trapp) Gr. 1070.

Το αρχ. επίθ. *λιτός*. Η λ. και σήμ.

1) Απλός, απέριττος· ακαλλώπιστος: Διγ. Ζ 3022. **2**) Φτωχός?, άθλιος: *επήρε* (ενν. *ο Βελισάριος*)...(παραλ. 1 στίχ.) *τον ρήγα τον εξάκουστον, τους πρώτους αυθεντάδας, λιτούς και ανυπόδητους, γυμνούς, εντροπιασμένους* Γεωργηλ., Βελ. 375.

λιτός (ΙΙ)· *λιτόν,* Λίβ. Ρ 658, εσφαλμ. γρ. αντί *κλιτόν* (Για τη διόρθ. πβ. Λίβ. Esc. 946 και Λίβ. (Lamb.) Ν 808).

λίτρα η, Προδρ. ΙΙ Η 26p, ΙΙΙ 84a, 183, Διγ. Ζ 207q, Ερμον. Δ 173, Βίος Αλ. 5632 Διήγ. Βελ. 464, Απολλών. 564, Rechenb. 14^{2}, Metrol. 59^{14}, $87^{11,25}$, $120^{1,2}$, Δούκ. 307^{7-8}, Καραβ. 493^{27}, 494^{33}, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{119}, Γεωργηλ., Βελ. 622, Ριμ. Βελ. 832, Αλεξ. 2585, Διγ. 'Ανδρ. 360^{14}, Διήγ. Αγ. Σοφ. $149^{2,28}$, Κατζ. Γ' 524, Σεβήρ., Διαθ. 191^{65}, Βακτ. αρχιερ. 169, Φορτουν. (Vinc.) Α' 197, Τζάνε, Κρ. πόλ. 226^{28} κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *λίτρα*. Η λ. πολλ. σε έγγρ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Andr., Lex. και Πανάρετο, Κυπρ. Σπ. 8, 1944, 67, 71).

1) Μονάδα βάρους ίση με δώδεκα ουγγιές (Για τη σημασ. γενικότερα βλ. Schilbach

[Byz. Metrol. 172-181, κ.α.]): Προδρ. III 84, Αλεξ. 2190, Rechenb. 29[1]· *λίτρες κυπριώτικες* Μαχ. 462[19] (ειδικά για την κυπριακή λίτρα βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 175-6] και Schilb., ό.π. 200-3). **2**) Μονάδα με την οποία μετράται επιφάνεια· ισοδυναμεί με 1/40 του μοδίου (Βλ. Schilbach [Metrol.[2] σ. 180 και Byz. Metrol. σ. 57-8]): *Πολύγραμμον εις τετράγωνον και τρίγωνον τέμνεσθαι οφείλον, το τετράγωνον μοδίων ιβ' c'', το τρίγωνον μοδίων ς' δ'', ήγουν λιτρών ι'* Metrol.[2] 72[16]· *έστιν ο τόπος ούτος μοδίων δ', λιτρών η'. Ο γαρ μόδιος λίτρας μ' έχει και η λίτρα οργυιάς ε'* Metrol.[2] 62[26]. **3**) Βενετικό νόμισμα ίσο με 1/6 του δουκάτου (Πβ. Boerio, λ. *lira*· βλ. Μανούσακα [Σεβήρ., Σημειώμ. σ. 62] και Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 73 σημ. 1): *Μια λίτρα επήγαινε τ' αβγό* Τζάνε, Κρ. πόλ. 418[6]· *τον μισέρ Αλβίζε είναι το χρέος του ... δουκάτα βενέτικα, από λίτρες έξι και σολδία τέσσερα* Σεβήρ., Διαθ. 190[26].

λιτρισμός ο.

Από τον αόρ. του *λιτρίζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σε παπύρ. (L-S).

Ο υπολογισμός, η καταμέτρηση ενός βάρους σε λίτρες: *Περί του λιτρισμού* Metrol. 139.

λιτώνω, Πεντ. Γέν. XLIX 4, Έξ. XX 25, XXXI 14, Λευιτ. XIX 6, 7, 8, Δευτ. XX 6.

Άγν. ετυμ.

1) Βεβηλώνω, μιαίνω: *μη λιτώσεις την θυγατέρα σου, να την κουρβέψεις και να μη κουρβέψει η γης και να γεμώσει η γης πορνιά* αυτ. Λευιτ. XIX 29. **2**) Ατιμάζω, εξευτελίζω: *να μη μαγαριστεί νοικοκύρης εις τους λαούς του να λιτωθεί* αυτ. Λευιτ. XXI 4. **3α**) Παραβαίνω, αθετώ: *ανήρ ότι να τάξει τάγμα του Κύριου κ' έμοσεν όμοσμα να δέσει δέμα επί την ψυχή του να μη λιτώσει το λόγο του* αυτ. Αρ. XXX 3· **β**) περιφρονώ: *επάχυνεν ο Ιεσουρούν και εκλότσεψεν ... και άφηκεν Θεόν, όπου τον έκαμεν και ελίτωσεν δυνατόν τις σωτεριές του* αυτ. Δευτ. XXXII 15. **4**) Αποκομίζω καρπούς, τρυγώ, καρπώνομαι: *γεναίκα να αρραβωνιάσεις και ανήρ άλλος να την πλαγιάσει, σπίτι να χτίσεις και να μην κάτσεις εις αυτό· αμπέλι να φυτέψεις και να μη λιτώσεις* αυτ. Δευτ. XXVIII 30.

Η μτχ. ως επίθ.=ανίερος, βέβηλος: *να χωρίσεις ανάμεσα το άγιο και ανάμεσα το λιτωμένο και ανάμεσα το μαγαρισμένο και ανάμεσα το καθάριο* αυτ. Λευιτ. X 10.

λιτώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *λιτώς* (L-S, λ. *λιτός*).

Λιτά, απέριττα: *εκείνοι γράφουσι σοφώς και κατά λόγον ώσπερ σοφοί και ρήτορες, εγώ δ' ουχ ούτως γράφω* (παραλ. 2 στ.), *αλλ' ουν λιτώς, μοναχικώς, απλώς, ευκολωτάτως* Προδρ. III 22.

λιχανός, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Έκφρ. *ο λιχανός δάκτυλος*=ο δείκτης του χεριού: *λαβών ράκος ... περιδέσμει τω λιχανώ σου δακτύλω* Ιερακοσ. 432[24].

λιχνεύω.

Το μτγν. *λιχνεύω* (L-S). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

(Μέσ.) «ορέγομαι», επιθυμώ πάρα πολύ κ.: *Ιουλίου δέ 7 λιχνευσάμενος ο Σπάτας*

πάλιν έδραμεν εις τα Ιωάννινα και σκυλεύσας κούρση τινά εκάθισεν απέναντι της πόλεως Ηπειρ. 234[2].

λίχνος, επίθ., Γλυκά, Αναγ. 311.

Το αρχ. επίθ. *λίχνος*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

λιχνώ, βλ. *λικμώ*.

λιχούσα η, βλ. *λεχούσα*.

λιώ, βλ. *λειώ*.

λιώνω, βλ. *λειώνω*.

λι-ώνω, βλ. *λιγώνω*.

λοβίον το· *λουβί(ο)ν*.

Το μτγν. ουσ. *λόβιον* (‹*λοβός*· βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λουβί*). Για τη μετατροπή του *ο* σε *ου* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 465. Τ. *λοβίν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και *λουβί* στο Somav. Ο τ. *λουβίον* στο Du Cange και *λουβίν* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 640).

Περικάρπιο, φλοιός: *Ας κόψει τα λουβία της αρουδάφνης και ας τα μαλάσσει με την γλίναν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 87[12].

λόβος ο, Καραβ. 503[11], 505[18]. — Πβ. και λ. *μπιγότα*.

Πιθ. το αρχ. ουσ. *λοβός* (Βλ. Δημητράκ., και Σταματ., λ. *λοβός*).

(Ναυτ.) δακτύλιος αυλακωτός στην εξωτερική του επιφάνεια για να περνά το σχοινί (Βλ. και Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 73, λ. *μπιγότα*): *βέντους των ασπών και βέντους του λόβου* αυτ. 500[7].

λογάδα η.

(Πιθ. ως ουσ.) το θηλ. του επιθ. *λογάδος* (‹*λογή*+κατάλ. *-άδος*, που απ. σε έγγρ. του 1500 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 674[19]) και σε έγγρ. του 16. αι. (Δετοράκης, Θησαυρ. 19, 1982, 156, Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 102, 105) και 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 119, Vincent, Θησαυρ. 4, 1967, 65· πβ. και Σπανάκη, Κρ. Χρ. 3, 1949, 525 και 9, 1955, 434, 435). Διαφορετικά ετυμολογούν Vincent, ό.π., 68 σημ. 31 και Τωμ., Μνήμ. Κουρμούλη σ. ανατ. 9, 11.

Είδος κρασιού που παράγεται από σταφύλια διαφόρων ποικιλιών (Βλ. Σπανάκη, Κρ. Χρ. 3, 1949, 525 και γενικ. Παπαδάκη, Κρητολ. 4, 1977, 18, 21 και 7, 1978, 66, 68): *Με το μοσκάτο το γλυκύ και μ' όμορφη λογάδα κάθε πουρνό οι φρόνιμοι διώχνουσι την κρυάδα* Κατζ. Α' 135.

λογάκι το, Φλώρ. 1245.

Από το ουσ. *λόγος* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Λόγος, κουβέντα: *Παρακαλώ σε, Κύριε μου, μη βαρεθείς σ' εμένα, λίγα λογάκια να σου πω κι' ας είν' συμπαθημένα* Χούμνου, Κοσμογ. 1066· *θαρρείς ... με τα λογάκια αυτάνα τα ψευτά σου* (έκδ. ψευτιά· διορθώσ.) *και με τα δάκρυα ... τα στανικώς βγαλμένα να με ξανακομπώσεις;* Πιστ. βοσκ. II 7, 137.

λογαράς ο, Προδρ. III 400ff χφ g κριτ. υπ.

Από το ουσ. *λογάριν* και την κατάλ. -*άς*. Για την παραγ. βλ. και Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 195] και Krumbacher [Οψαρ. σ. 367]. Η λ. ως επών. σε έγγρ. του **14.** αι. (Act. Lavr. 109^{504}, 112^{20}) και σήμ.

(Ως αυλικός τίτλος) λογιστής: Οψαρ. 361^{4}.

λογάρι το, βλ. *λογάριον*.

λογαριάζω, Προδρ. II G 66, Χρον. Μορ. Η 2373, Ερωτοπ. 40, Λίβ. (Lamb.) N 636, Θησ. Ε' [24^{1}], Θησ. (Schmitt.) 340 I, Γεωργηλ., Θαν. 304, Γαδ. διήγ. 62, Αλεξ. 2718, Σαχλ., Αφήγ. 390, Πένθ. θαν. Κ φ 24r, Απόκοπ. Επίλ. 551, Δεφ., Σωσ. 281, Πεντ. Γέν. XXXI 15, Αρ. XXIII 9, Δευτ. II 11, Αιτωλ., Μύθ. 48^{2}, Κυπρ. ερωτ. 9^{10}, Πανώρ. Γ' 232, Ερωφ. Γ' 313, Δ' 623, Βοσκοπ.^{2} 196, Σουμμ., Ρεμπελ. 162, Ερωτόκρ. Α' 2063, Γ' 1275, Ευγέν. Πρόλ. 76, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 61, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [224, 1205], Β' [965], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 587, Ζήν. Πρόλ. 30, Διγ. Ο 303, 1820, Τζάνε, Κρ. πόλ. 306^{14}, 423^{8}, 442^{10}, 578^{24}, κ.π.α.

Από το ουσ. *λογάρι* και την κατάλ. -*άζω* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. το 12. αι. και σε σχόλ. (L-S), στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α**) Υπολογίζω: *λαβέ τα κατάστιχα και καθίσας εις το οσπίτιόν σου λογάριασε ακριβώς πόσοι εισίν άνθρωποι και πόσα άρματα* Σφρ., Χρον. μ. 96^{26}· **β**) περιλαμβάνω, συνυπολογίζω: *σπίτια της αυλάς ος δεν είναι αυτωνών τείχο τριγύρον ιπί το χωράφι της ηγής να λογαριάσετε* Πεντ. Λευιτ. XXV 31· **γ**) τακτοποιώ, υπολογίζω: *Τότε ο λέων λέγει την: «Πὄμαθες να μοιράζεις και εύμορφα τα πράγματα να τα λογαριάζεις;»* Αιτωλ., Μύθ. 37^{16}. **2α**) Σκέφτομαι, υπολογίζω: *Καθεείς πρέπει να λογαριάζει πράγμα που μεταχειρισθεί ανέν και ταιριάζει* Αιτωλ., Μύθ. 19^{11}· *την πρικαμένη ντου ζωή κι' απού την περασμένη τσ' ερχόμενες ανάπαψες μπορεί να λογαριάσει* Ερωφ. Β' 221· **β**) λαμβάνω υπόψη: *δεν ελογαριάζανε τι πάθασι και οι άλλοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 313^{20}. **3**) Νομίζω, θεωρώ: *τώρα απού λογάριαζε πως είν' αναπαημένος* Ερωφ. Β' 225· *είδε την ο Ιούδα και ελογάριασέ την για κούρβα, ότι εσκέπασεν τα πρόσωπά της* Πεντ. Γέν. XXXVIII 15. **4**) Σκοπεύω: *ελογαριάζαν, με καιρούς και χρόνους θέλουν κάμει μεγάλα κατορθώματα* Πένθ. θαν.^{2} 477· *Καλά κι' αν λογαριάζω να μισσέψω, μηδέν θαρείς και πάγω 'πό ξαυτόν σου* Κυπρ. ερωτ. 63^{1}. **5**) Προσδοκώ, περιμένω: *εγγόνια* (έκδ. *εκγόγνηα*) *εσύ ελογάριαζες κ' εγεννηθήκα βάρη;* Ροδολ. Ε' [349]· *είδανε πράγμα ξαφνικό που δεν ελογαριάζαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 320^{18}. **6α**) Διηγούμαι, περιγράφω: *Τώρα οπού 'μεστεν τα δυο θε να σου λογαριάσω ποιος μὄκοψε τα χέρια μου και μ' άφησε στο δάσο* Ευγέν. 1299· *καλύτερα μπορεί κανείς στον νουν να το λογιάσει παρά με γλώσσαν να το πει και να το λογαριάσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1347]· **β**) αναφέρω, κατονομάζω: *τον Παρθενέπιον, τον έμορφον εκείνον κι' άλλους Θηβαίους ευγενείς, που δεν τους λογαριάζω* Θησ. Β' [11^{4}]. **7**) Προορίζω: *ο κύρης σου για παντρειά μ' άλλο σε λογαριάζει* Ερωτόκρ. Γ' 1080. **Β'** Αμτβ. **1**) Υπολογίζω: *αν ολίγο απόμεινεν εις τα χρόνια ως τον χρόνο του Ιοβέλ και να λογαριάσει αυτουνού κατά τα χρόνια του να στρέψει την ξαγορά του* Πεντ. Λευιτ. XXV 52. **2α**) Σκέφτομαι, έχω στο νου: *Σαν επαρασυνήφερε, μέσα της λογαριάζει κ' εκείνον οπού θε να πει πρωτύτερα λογιάζει* Ερωτόκρ. Δ' 259· **β**) σχεδιάζω: *ετούτος βέβια για τους δυο ετούτους λογαριάζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1392]. **3α**) Διηγούμαι, εκθέτω: *η Ευγένα εξεμονάξασε και θέλει εμπεί στα δάση, καθώς μου λογαριάσασι κι' είπαν όνταν ηρθάσι* Ευγέν. 882· **β**) μιλώ, λέγω: *αποκρίθη Δάρειος έτσι και λογαριάζει: «Εγνώρισε, Αλέξανδρε,...»* Αλεξ. 1370· **γ**) συνομιλώ, συζητώ: *Αφού λοιπόν επαύσασιν τ' αδέλφια με την κόρη να λογαριάζουσιν εκεί στην έρημο, στα όρη, αρχίζουν με τον αμιρά διά να λογαριάσουν· λέγουν του αν ...* Διγ. Ο 477. **4**) Έχω σημασία, «μετράω»: *Τούτο είναι μπορεζάμενο κι' αληθινά 'ναι, οϊμένα, το κόμπωμα κ' η γεντροπή που λογαριάζει, Νένα* Ροδολ. Δ' [126].

λογάριασμα το, Πεντ. 'Εξ. XXXI 4.

Από τον αόρ. του *λογαριάζω* και την κατάλ. -*μα*. Η λ. στο Somav.

Υπολογισμός: *να λογαριάσει λογαριάσματα να κάμει εις το μάλαμα και εις το ασήμι και εις το χάρκωμα* αυτ. XXXV 32.

λογαριασμός ο, Ελλην. νόμ. 569^{31}, Ασσίζ. 47^{26}, 51^{18}, 228^{28}, 478^{22}, Μαχ. 508^{22}, Θησ. ΙΑ' [5^{3}], ΙΒ' [33^{5}], Καραβ. 496^{22}, 497^{3}, 499^{31}, Κορων., Μπούας 20, Πεντ. 'Εξ. XXX 12, Χρον. σουλτ. 141^{7}, Ερωφ. Δ' 375, Πιστ. βοσκ., IV 5, 161, Παλαμήδ., Βοηβ. Προς Αναγν. 3, Σουμμ., Ρεμπελ. 174, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1399, 1476, 1517, 1871, 1882, Γ' 213, 514, Δ' 854, Ροδολ. (Βεν.) Α' [462], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 49, Ε' 63, Ροδινός (Βαλ.) 103, Διγ. Ο 2223, κ.π.α.· *λ ο γ α ρ ι σ μ ό ς* Πεντ. Αρ. XXXI 26.

Από τον αόρ. του *λογαριάζω* και την κατάλ. -*μός*. Η λ. σε σχόλ. (L-S), στο Sophocl. και σήμ. Για τη λ. βλ. και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 359.

1) Υπολογισμός: *εκάμανε λογαριασμό, εισέ ολίγον καιρό εκαταχάλασε είκοσι χιλιάδες ανθρώπους* Χρον. σουλτ. 110^{7}. **2**) Αρίθμηση, μέτρηση: *τα ξύλα ταύτα, άπερ ηρίθμουν και αντί αριθμητικής είχον και λογαριασμού* Ιστ. πολιτ. 27^{5}. **3**) Έσοδα, απολαβές: *'Εδωκέ μοι ο αδελφός μου κυρ Αντώνιος από του λογαριασμού του κλήρου του Αγίου Μηνά... σταυράτα δύο* Notizb. 21. **4**) Σύνολο: *οι σκλάβοι σου εσήκωσαν το λογαριασμό αθρώπων του πολέμου ος εις το χέρι μας και δεν έλειψεν από εμάς ανήρ* Πεντ. Αρ. XXXI 49· *σηκώσετε το λογαριασμό όλης της συναγωγής παιδιά του Ισραέλ από υιόν είκοσι χρόνω και απάνου* Πεντ. Αρ. XXVI 2. **5α**) Λογική, το λογικό: *μόνον ο λογαριασμός είναι που διαχωρίζει το ζον από τον άνθρωπο, για κείνο όλα τα 'ρίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1175· **β**) σκέψη, συλλογισμός: *Κ' εσύ με ποιο λογαριασμόν έχεις σε τούτο ελπίδα;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 209. **6**) Επιχείρημα: *με πολλούς λογαριασμούς και μ' άλλα λόγια τόσα, που μου εσυνήφερεν ο νους κ' ελάλησεν η γλώσσα την έκαμα κ' εσύγκλινε, κ' ήρθε στο θέλημά μου* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' 1. **7**) Καθοδήγηση, συμβουλή: *ο πρίντσιπες τον έστειλεν την Κρήτην να γλυτώσει κ' έδωκεν τον λογαριασμόν πώς έχει ν' αρδινιάσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 452^{19}. **8**) Απολογισμός: *Τα χίλια υπέρπυρα να 'νι εις την εξουσίαν της... και τινός να μην έναι κρατημένη να δείξει λογαριασμόν δι' αυτά* Διαθ. Ντεφαΐτζ. 78· *αν εμάς γροικήσουσι, εδώ στον τόπον τούτον να ποίσομε λογαριασμόν ουδέν μας κάμνει χρεία* Θησ. Ε' [46^{4}]. **Φρ.** *μιλώ λογαριασμό*=νουθετώ, συμβουλεύω:. *'Ηλεγε η Νένα, εδιάτασσε, λογαριασμό τσ' εμίλειε κ' είχε τη στην αγκάλη της, κλαίγοντας την εφίλιε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1199· (Ως ναυτ. προκ. για ναυτικά εξαρτήματα)=(αναλογική) κατασκευή: *[Λ]ογαριασμός αρμένου καραβίου* Καραβ. 497^{24}· *Εις τον λογαριασμόν αρμάτων εις έναν κατάρτιν ενός καραβίου τα μπράτσα των φουντών ... θέλουν να 'ναι μακρία* Καραβ. 500^{24}.

λογαριαστήριον το.

Από τον αόρ. του *λογαριάζω* και την κατάλ. -*τήριον*.

Μέσο για τη διεξαγωγή λογαριασμού: *λέγουσι δέ τα ξύλα ταύτα, άπερ ηρίθμουν και αντί αριθμητικώς είχον ... ραβάσια, ήτοι λογαριαστήριον* Ιστ. πολιτ. 27^{6}.

λογαριαστής ο, Προδρ. III 62, Πεντ. Έξ. XXVI 1, XXVIII 6, 15, XXXV 35, XXXVI 35, XXXVIII 23, XXXIX 3.

Από τον αόρ. του *λογαριάζω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Meursius.

1) Λογιστής (ως αυλικός τίτλος): *γνώμη του τεφτεντέρη του λογαριαστού του βασιλέως εκάθισε διά το δούναι το τέλος* Ιστ. πολιτ. 60[3]· *ετιμήθη ... Ιωάννης ο Καβαζίτης μέγας λογαριαστής* Πανάρ. 67[29]. **2**) Κατασκευαστής, καλλιτέχνης: *να κάμεις κουρτίνα γεράνιο και οξύ και πυρνοκόκκατο και λίνο κλωστό, κάμωμα λογαριαστή* Πεντ. 'Εξ. XXVI 31.

λογαρίζω, Λίβ. Esc. 757 (χφ).

Από το ουσ. *λογάρι* και την κατάλ. *-ίζω*.

1) Υπολογίζω· μετρώ: *να λογαρίσει λογαριάσματα να κάμει εις το μάλαμα και εις το ασήμι και εις το χάρκωμα* Πεντ. 'Εξ. XXXI 4. **2**) Σχεδιάζω: *ελογαρίζαν, με καιρούς και χρόνους θέλουν κάμει* Πένθ. θαν. (Knös) ϛ' 477.

λογαρικός, επίθ., Metrol. 139[8].

Από το ουσ. *λογάρι* και την κατάλ. *-ικός*.

Μονάδα βάρους (Για τη σημασ. βλ. Schilb., Byz. Metrol. 174): *η λογαρική λίτρα έχει εξάγια οβ', ουγγίας ιβ'* αυτ. 127[12].

λογάριν το, βλ. *λογάριον*.

λογάριον το, Σπαν. Α 522, 545, Διγ. Ζ 2234· *λαγάριν* Μαχ. 324[2]· *λοβάριν* Θρ. Κύπρ. Μ 283· *λογάρι* Σπαν. (Ζώρ.) V 210, Διγ. (Trapp) Esc. 988, Χρον. Μορ. Ρ 287, 294, 350, 4261, 6108, Χρον. Μορ. Η 3576, 7104, 8075, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 304, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[46], Γεωργηλ., Θαν. 113, Αλεξ. 2320, Βεντράμ., Φιλ. 117, Δεφ., Λόγ. 725, Πεντ. 'Εξ. XVIII 21, Αιτωλ., Μύθ. 54[5], Αιτωλ., Βοηβ. 44, Αλφ. 11[43], Αλφ. (Mor.) III 31, Ερωφ. Α' 635, Γ' 139, Πιστ. βοσκ. III 6, 284, Ιστ. Βλαχ. 49, 277, Ερωτόκρ. Δ' 1939, Ευγέν. 218, Διγ. Ο 2083, 2176, κ.π.α.· *λογάριν* Σπαν. Α 544, 648, Σπαν. (Ζώρ.) V 40, Διδ. Σολ. Ρ 87, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 340, Προδρ. III 84, Ασσίζ. 34[3], 83[18], 158[17], 270[5], Διγ. (Trapp) Esc. 1693, 1788, Πόλ. Τρωάδ. 391, Χρον. Μορ. Η 294, 5992, 7060, 7160, 8072, Χρον. Μορ. Ρ 4239, 4242, Πουλολ. (Τσαβαρή) 307, Πουλολ. Ζ 198, Φλώρ. 1494, Σαχλ. Ν 137, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 51, Ερωτοπ. 568, Απολλών. 423, Ιμπ. 509, Χρον. Τόκκων 35, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 314, Μαχ. 182[29], 438[2], 670[32], Γεωργηλ., Βελ. 350, Ριμ. Βελ. 393, Απόκοπ.[2] 291, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 325, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *λογάριον*. Ο τ. *λοβάριν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β' 638). Ο τ. *λογάρι* στο Somav. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λογάριν*). Ο τ. *λογάριν* τον 6.-7. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. στο ποντιακό και το κυπριακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., ό.π. και Σακ., ό.π.).

Χρήματα, θησαυρός, περιουσία, πλούτος: *οι γονείς σου εκόπιασαν κ' εξόδιασαν λογάρι* Χρον. Μορ. Η 4239· *άνοιξον το λογάρι μου κ' έπαρον όσον θέλεις* Χρον. Μορ. Η 287· *διακόσια άλογ' έστειλε λογάρι φορτωμένα και καμουχάδες, χάσδια, βλαντία τιμημένα* Ριμ. Βελ. 830· *ετιμούσανε πολλά της αρετής τη χάρη παρά τσι χώρες, τσ' αφεντιές, τα πλούτη, το λογάρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 902· *'Αρχοντες, καλλίων φίλος ει(ς) στράταν παρά λογάριν* Μαχ. 158[20].

λογαρισμός ο, βλ. *λογαριασμός*.

λογάς, επίθ., Ασσίζ. 31[31], 280[29], Byz. Kleinchron. Α' 154[106], Μαχ. 88[18]· πληθ. *λεγάδες,* Ασσίζ. 280[14,26-7]· *'κλογάδες,* Ασσίζ. 31[19].

Το αρχ. επίθ. *λογάς*. Οι τ. πιθ. από επίδρ. των *λέγω* και *εκλέγω* αντίστοιχα. Η λ. σε έγγρ. του 11. (Act. Xér. 5[6]), 13. αι. (Act. Prôt. App. I d 7), κ.α., στο Τραγ. Αληδ. 447, καθώς και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 638· πβ. και Andr., Lex.).

(Σε χρ. ο πληθ. αρσ.) εκλεκτός, διακεκριμένος: Γράμματα Μετεώρ. 47[17].

Ως ουσ. (πληθ.)=**1α**) Διακεκριμένο πρόσωπο, αξιωματούχος, πρόκριτος: *Ος και απεκτάνθη τότε παρ' αυτών* (ενν. *των Αγαρηνών*) *..., αυτός τε* (ενν. *ο Κωνσταντίνος ΙΑ' ο Παλαιολόγος*) *και πάντες οι λογάδες σχεδόν* Byz. Kleinchron. Α' 155[107]· *ο σινεσκάρδος έμπροσθεν τους αφέντες και του επισκόπου της Πάφου ... και ... τους λογάδες τους Ρωμαίους έβαλεν εις νομήν του κούντην της Τρίπολης εις τα ρηγάτα του* Μαχ. 308[17]· **β**) σοφός, λόγιος: *ήλθον εν Κωνσταντινουπόλει ό τε Τραπεζούντιος,... Γεμιστός ο φιλόσοφος και άλλοι λογάδες* Ιστ. πολιτ. 8[22]. **2**) (Εκκλ.) οφικιάλιος ή γενικ. κληρικός: *τέθνηκεν* (ενν. *ο πατριάρχης*) *... και συν αυτῷ απώλοντο και οι λογάδες της εκκλησίας* Byz. Kleinchron. Α' 66[16]· *ένι δίκαιον ότι ο εμπαλής και οι κριτάδες να πάσιν εις την αγίαν εκκλησία κἀκεί εντέχεται μετά τους λογάδας να κριθεί το έγκλημα* Ασσίζ. 32[3]· *δεν είχαν λαόν οι Λατίνοι ουδέ αρχιεπίσκοπους ουδέ λογάδες να υμνολογούν την αγίαν του Θεού εκκλησίαν* Μαχ. 26[2].

λογάτορας ο.

Από το ουσ. *λόγος* και την κατάλ. *-άτορας*.

Βυζ. αυλικός τίτλος: *ζητεί* (ενν. *ο Παλαιολόγος*) *ίνα ποιήσωμεν τον πρώτον μέγαν λογοθέτην και τον δεύτερον μέγαν κοντόσταβλον, επεί και τους λογατόρους νυν εκείνος άρχει, όπερ ένι υπηρεσία του αυτού οφφικίου* Σφρ., Χρον. μ. 92[32].

Λογγιβάρδος ο, βλ. *Λογγοβάρδος*.

Λογγοβάρδος ο· *Λογγιβάρδος*. — Βλ. και ά. *Λουμπάρδος*.

Τ. *Λογγίβαρδοι* στο Steph., Θησ.

Ο κάτοικος της Λογγοβαρδίας: Διαθ. Αλ. 23.

λόγγος ο, Σιγιλλ. Κωνστ. Μακρ. 12, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 13, Βίος Αλ.[2] 117, Χρον. Τόκκων 2325, 2329, Γράμματα Μετεώρ. 66[26], 69[1], 70[11], 74[28], Θησ. ΙΑ' [υπόθ. 5, 20[3]], Μάκρ., Βουλκ. 342[27], Ιστ. Βατοπ. 40, Πεντ. Δευτ. XIX 5, Χρον. σουλτ. 34[21], Αρσ., Κόπ. διατρ. 1030, Δωρ. Μον. XXX, Σταυριν. 247, Ευγέν. 887, Βακτ. αρχιερ. 170, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [475], Δ' [577, 1216], Ροδινός (Βαλ.) 122, κ.α.· *λογγός*.

Από το παλαιότ. σλαβ. *logă* (Βλ. Meyer, NS II 38· πβ. και Γεωργακ., Πελοποννν. 1, 1956, 393. Για διαφορετική ετυμ. βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Γ' 209). Ο τ. και σήμ. στην 'Ανδρο και τη Μύκονο (βλ. Γεωργακ., ό.π.· πβ. και τ. *'ογγός* στη Νάξο· βλ. 'Ημελλο, Αθ. 67, 1963/64, 37)· ως τοπων. ήδη σε έγγρ. του 11. (Act. Lavr. 22[13], 24[14,22]), 12. (Act. Lavr. 61[25]), 14. αι. (Act. Xér. 25[9], Act. Esph. 22[11]), κ.α., καθώς και σήμ. (Βλ. Γεωργακ., ό.π.). Η λ. τον 11. αι. (Κεδρ.) και σήμ. και ως τοπων. (Βλ. Γεωργακ., ό.π.).

Πυκνό δάσος: *ήτον λόγγος περισσός και δένδρη μεγάλα, πολλά δασέα* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 166[215]· *εις τα δάση και λογγούς είσαι* (ενν. *λύκε*) *κατακρυμμένος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 841.

λογγώδης, επίθ., Σιγιλλ. Κωνστ. Μακρ. 32, Παραφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 813 κριτ. υπ.).

Από το ουσ. *λόγγος* και την κατάλ. *-ώδης*.

Που έχει πυκνά δάση: *εξήλωσεν άν(θρωπ)ός τις … τόπον αλσώδ(η) και λογγώδη, ήτοι άβατον κ' εκαλλιέργησεν αυτ(όν)* Γράμματα Μετεώρ. 76[48].

λογή η, Ασσίζ. 233[17], Διγ. Α 3828, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 485, Αχιλλ. Ο 408, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 654, Μαχ. 12[14], 180[10], 432[7], Χούμνου, Κοσμογ. 734, Πενθ. θαν.[2] 124, Πεντ. Γέν. Ι 11, 12, Δευτ. XIV 15, Αχέλ. 2351, Κυπρ. ερωτ. 12[5], 90[25,47], Πανώρ. Α' 262, Γ' 405, Δ' 82, 354, Ερωφ. Α' 323, Ε' 171, Κατζ. Β' 267, Βοσκοπ. 339, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 780, Β' 894, 2405, Ε' 1250, Θυσ.[2] 164, Στάθ. (Martini) Β' 7, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [424], Ζήν. Γ' 211, Διακρούσ. 79[3], Τζάνε, Κρ. πόλ. 573[26], κ.π.α.· *λοή,* Ιμπ. (Legr.) 676, Μαχ. 376[2], Διήγ. Αγ. Σοφ. 150[12], 'Ανθ. χαρ. 292[18], Θρ. Κύπρ. Μ 248, Πιστ. βοσκ. III 6, 94, IV 5, 263, Φορτουν. (Vinc.) πρόλ. 57, Γ' 759, Δ' 311, Ε' 161, Ιντ. β' 137, Ιντ. δ' 146, Τζάνε, Κρ. πόλ. 292[26], 312[10], 556[4]· πληθ. *λογές,* Ασσίζ. 272[4], Αχιλλ. L 500, Χούμνου, Κοσμογ. 174, 1574, Γεωργηλ., Θαν. 173, Πεντ. Γέν. Ι 21, Πηγά, Χρυσοπ. 55(12) (έκδ. *λογίες*), 224(43), 256(16)· γεν. πληθ. *λογιώ(ν),* Ιμπ. (Legr.) 258, Συναξ. γυν. 483 (έκδ. *λογίων*), Αχέλ. 608, Πανώρ. Α' 356, Δ' μετά στ. 346, Ερωφ. Δ' 725, Επιστ. Ηγουμ. 174, Σεβήρ., Διαθ. 191, Διγ. 'Ανδρ. 314[16], Ερωτόκρ. Α' 1171, Β' 19, 224, 240, Δ' 220, Θυσ.[2] 1024, Ροδολ. Α' [158] (έκδ. *λογών*) Λεηλ. Παροικ. 476, Διγ. Ο 1045, Τζάνε, Κρ. πόλ. 246[9], 573[8], κ.π.α.· *λογίων,* Διγ. 'Ανδρ. 375[16]· *λογών,* Πενθ. θαν.[2] 622, Σοφιαν., Παιδαγ. 278.

Το μτγν. ουσ. *λογή* (Βλ. Georgac., Glotta 36, 1957, 168). Η γεν. πληθ. *λογιών* από επίδρ. της γεν. εν. *λογής* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 72) ή και της ονομ. πληθ. (Για διαφορετική άποψη βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Β' 86 και Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *λοή* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και την Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 284). Η λ. και σήμ. στη γεν. εν. και πληθ.

(Συν. στη γεν. εν. *λο(γ)ής* με τη συνοδεία των *είντα, κάθε, τι,* κ.τ.ό. και πληθ. με τη συνοδεία των *πολλώ(ν), εκατόν,* κ.τ.ό.· βλ. Κριαρά [Πανώρ. σ. 253]). **1**) Είδος: *μ' εθανάτωσε … δίχως κιαμιάς λογής αιτιά, μόνο για να μου πάρει τη βασιλειά* Ερωφ. Γ' 295· *εφέραν πάσα λογήν άρματον τό είχασιν* Μαχ. 426[31]· *εγκαινίασέν τον* (ενν. *τον σταυρόν*) *και εμύρωσέν τον με γ' λοές απουπάνω έως κάτω* Μαχ. 70[29]· *έκαμεν ο Θεός το χτήνο εις τη λογή του και το παν σερπετό* Πεντ. Γέν. Ι 25. **2**) Εξωτερική εμφάνιση, μορφή: *τ' όμορφό τζη πρόσωπο χίλιω λογιών εγίνη* Πανώρ. Α' 356· *εφαίνουντον η θάλασσα τριγύρου εις το νησί πότε κόκκινη πότε πράσινη και μελανή και μάλιστα εκεί σιμά εις το κακό… εκατόν λογιών* Διήγ. πανωφ. 60· (με επανάληψη) *Λογιώ λογιώ πολλή φωτιά εξάφτασι στην μίνα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 472[9]. **3**) 'Εθνος, εθνικότητα: *φουσσάτα μάζωξεν πάραυθα ο Μιχάλης, Ούγγρους, Σέρβους, Καζάκηδες και πάσα λογής άλλης* Παλαμήδ., Βοηβ. 1150· *να φέρει* (ενν. *ο εμπαλής*) *ούτως με δίκαιον … τον Σαρακηνόν ώσπερ τον Συριάνον και τον Συριάνον ως γιον τον Ιγουδαίον … και πάσα λογής άνθρωπον ώσπερ τους χριστιανούς, ότι ούτως ένι κείμενον και δίκαιον κατά την ασσίζαν* Ασσίζ. 483[12]· (με επανάληψη) *Μιχάλης σύναξεν λογιών λογιών ανθρώπους* Παλαμήδ., Βοηβ. 661. **4**) Ποιότητα (ηθική ή πνευματική): *να έχομεν επιμέλειαν ποταπής λογής και καταστάσεως έναι ο διδάσκαλος και ο παιδαγωγός* Σοφιαν., Παιδαγ. 269. **Εκφρ. 1**) *'Αλλης* (ή *αλλής*) *λο(γ)ής*· βλ. *άλλος* 5δ φρ. **2**) *Διά καμία λογήν*=με κανένα τρόπο, σε καμιά περίπτωση: *Αν είν' αυτός και έφαγε ζώα οπού 'χε χρεία, ημάς δεν θέλει λυπηθεί διά λογήν καμία* Αιτωλ., Μύθ. 22[8]. **3**) *Είντα λογής*· βλ. *είντα* 3β. **4**) *Εις* (ή *εισέ*) (*την καλύτερην, καμία, τιτοίαν,* κ.τ.ό.) *λογήν*=με (τον καλύτερο, κανένα, τέτοιο, κ.τ.ό.) τρόπο: *να το συντύχεις του αφέντη του ρηγός, διά να καθαρίσουν τα πράματα εις λογήν οπού να φανεί της αφεντιάς σου* Βουστρ. 425· *ο ποδεστάς εδιαφέντεψέν τον εις την καλλύτερην λογήν όπου εμπόρησεν* Μαχ. 300[2]· *πώς δεν σε ‹ε›βοήθησαν εισέ λογήν καμία;* Αιτωλ., Μύθ. 80[8]· *πολλοί εθανατώθησαν εις τιτοίαν λογήν* Μαχ. 592[16]· *εις τούτην την λογήν μου λέγει* Κυπρ. ερωτ. 94[66]. **5**) *'Ετοιας λογής*· βλ. *έτοιος* 2. **6**) *Κάθε λογής*· βλ. *κάθε* 1 εκφρ. **7**) *Με τούτην την λογήν*=με αυτό τον τρόπο: *επέμπαν τον εις τον πόλεμον και με τούτην την λογήν εσκοτώννετον* Μαχ. 12[14]. **8**) *Μιας λο(γ)ής*=με τον ίδιο τρόπο: *όλοι οι αθρώποι μιας λοής κ' εις ένα μόδο εξιούσα* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 57. **9**) *Τέτοιας λο(γ)ής*=με τέτοιο τρόπο, έτσι: *πώς μὄναι μπορεζάμενο …* (παραλ. 3 στ.) *τέτοιας λοής ανέφοβα να θε να αποκοτήσω …;* Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 15.

λογιάζω, Διγ. Α 793, 1715, Χρον. Μορ. Η 736, 1150, Αχέλ. 166, 1133, Πανώρ. Β' 150, 372, Γ' 47, Ερωφ. Α' 70, Ιντ. γ' 46, Δ' 460, Κατζ. Α' 171, Ε' 137, Βοσκοπ.[2] 40, 93, Σουμμ., Ρεμπελ. 167, 175, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 299, Γ' 616, Δ' 30, 260, Ε' 695, Θυσ.[2] 600, 677, Στάθ. (Martini) Α' 134, 281, 332, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [761], Ε' [559], Φορτουν. (Vinc.) Α' 294, Γ' 259, Ζήν. Α' 123, 197, Γ' 202, Διγ. Ο 2395, Τζάνε, Κρ. πόλ. 339[14], 545[19], κ.π.α.· *λοϊάζω,* Π.Ν. Διαθ. φ. 245α 9, φ. 245α 11.

Από το *λογίζω-ομαι* κατά τα ρ. σε *-ιάζω* (Αντιχάρ. Ανδρ. 92). Η λ. στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 1643 (Βλ. Vinc., Θησαυρ. 4, 1967, 64). Η λ. και ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. 'Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 42, Andr., Lex., Λουκά, Γλωσσάρ. 283, Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Γ', Παπαδ. Α., Λεξ. και Πουλιανό, Αθ. 6, 1894, 455).

I Ενεργ. **A'** Μτβ. (συν. με εκφρ. όπως: *μέσα μου, στο λογισμό μου, στο νου μου,* κ.λ.π.). **1α**) Σκέφτομαι, έχω κ. στο νου μου: *λογιάζοντάς το* (ενν. *το φταίσιμον*) *μοναχάς θαμπώνεται το φώς μου* Ερωφ. Α' 98· *μη θαρρείς … … άφαντα κι' άσκημα ποτέ ο νους μου να λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1008· *παρέτρεχον τον λόγον, ίνα μη σκάνδαλον αυτόν* (ενν. *τον νέον*) *εις νουν του να λογιάσει* Διγ. Α 2790· *Κράζει* (ενν. *η Αρετή*) *τη νένα της σιμά κ' είπε της τό λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 207· **β**) συλλογίζομαι, στοχάζομαι: *πράματα πολλώ λογιών εστέκαν κ' ελογιάζα* (ενν. *η Αρετούσα και η νένα*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1698· *οπού 'χει γνώση κι' ομυαλόν ετούτα ας τα λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1164· **γ**) αναλογίζομαι: *Λογιάσετε τον πόλεμον και σκοτωμόν που γίνη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 331[22]· *λόγιασε εδά την πρίκα μου και την πολλή μου ζάλη!* Στάθ. (Martini) Β' 58· *λόγιασε τέχνη κι' αρετή και μαστοριά μεγάλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1528· **δ**) «βάζω» στο νου μου· υποψιάζομαι: *εις το γνοιανό που εγροίκησε χίλια κακά λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1306· *Ο Σίλβιος σ' εθανάτωσε κι' άλλονε μην λογιάζεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1291]· *α … … δείξεις αντρειά πολλή,… ο ρήγας είναι φρόνιμος και θέλει το λογιάσει πως ήσουν…οπού 'βαλε να πιάσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 25· **ε**) φαντάζομαι: *δεν το λόγιαζα ποτέ πως είμαι ξένη γέννα* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 127· *πράμά 'καμε* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*) *οπού δεν μπορούν άλλοι να το λογιάσου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 894· *Μέσα της τον ελόγιαζε* (ενν. *η Αρετή το Ρωτόκριτο*) *τα αίματα γεμάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 569. **2**) Λογαριάζω· σχεδιάζω· σκοπεύω: *ένας θε να 'ναι ο νικητής κι' ο άλλος θε να χάσει, μα καθεείς ελόγιαζε το πως το νίκος παίρνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2279· *βασιλέας της Βλαχίας λογιάζει να δώσει ένα 'τάκο τη νύκτα στο φουσσάτο της Αθήνας* Ευρετ. Ερωτόκρ. 766[366]· *μετ' αυτόν* (ενν. *το ρήγα*) *ελόγιασα γάμο να ξετελειώσω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1043· *στον νουν μου μέσα λόγιαζα την όρνιθα να πάρω* (ενν. *η Αλουπού*) Γαδ. διήγ.

258· *την αιώνιον κόλασιν λογιάζουν* (ενν. *τα γλυκά λόγια της γυναίκας*) *να σας δώσουν* Βεντράμ., Γυν. 39. **3α**) Υπολογίζω· μετρώ: *πόσοι λογιάζεις αποκεί να διάβησαν στον 'Αδη;* Αχέλ. 2053· *τ' αφέντη μου το Νένο δώδεκα χρόνοι σήμερο λογιάζω αποθαμένο* Ροδολ. Α' [538]· *παίρνασι αμέτρητα* (ενν. *τα καλά*) *δίχως να τα λογιάζουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 343^{5}· **β**) (μεταφ.) υπολογίζω· εκτιμώ: *Εσέναν το φουσσάτον σου κανείς δεν το λογιάζει, ούτε ολίγον ή πολύ κανείς το λογαριάζει* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 251· *εις ουδέν λογιάζοντας του βασιλέως τες νουθεσίες αρματώθη* Εγκ. Αγ. Δημ. $108^{130\text{-}1}$· *Σκόλασε, μην πρικαίνεσαι, τ' όνειρο μη λογιάζεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 179· *Θεό δεν ελογιάζανε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 442^{9}. **4α**) Θεωρώ, νομίζω: *όταν ... σ' ελόγιαζα νεκρόν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [838]· *εις ομορφιά κιαμιά κάλλια μου δε λογιάζω* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 62· *παράδεισο τον πόθο να λογιάζεις* Ερωφ. Β' 278· (με την πρόθεση *για*): *για 'πίβουλο και άπονο πάντα θα σε λογιάζω* Ερωτόκρ. Α' 405· *λογιάζου τα ψόματα γι' απαρθινά* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1443· *ελογίαζε την αϋπνίαν διά ύπνον* Χίκα, Μονωδ. 66· **β**) υποθέτω: *καθώς το λόγιασα, την ηύρα κ' εκοιμάτο* (ενν. *η κόρη*) Πανώρ. Δ' 244· *θωρώ μιαν κορασιά, λογιάζω πως αυτείνη να ξεύρει να μου πει ο σκύλος μου τι εγίνη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [455]· *Δάσκαλε, εγροίκησά σου ... και αληθινά λογιάζω εσύ να βγήκες απ' το νου σου* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 162. **5**) Αναρωτιέμαι: *ολονυκτίς ανάπαψη δεν είχε να λογιάζει* (ενν. *η Αρετούσα*) *ποιος είναι αυτός που τραγουδεί* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 425· *βλέποντας ελόγιαζε* (ενν. *ο Αρκίτας*) *το πρόσωπον της τι έναι* Θησ. Γ' [12^{7}]. **6**) Εξετάζω, «ζυγιάζω» με το νου: *τά θε να πω, πρωτύτερα πρέπει να τα λογιάσω* Θυσ.^{2} 578· *να λογιάσει* (ενν. *ο Αμιργιαλής*) *... να μην τονε γελάσει* (ενν. *ο εχθρός*) Τζάνε, Κρ. πόλ. 336^{13}. **7**) Κρίνω· συμπεραίνω: *αν του τυχαίνει* (ενν. *του φταίστη*) *θάνατος λογιάσετε και πέτε* Ζήν. Γ' 108· *ο χρυσός ο αετός ο γαμπρός μας λογιάζω να είναι, γιατί εις ατό τονε παρομοιάζω* Διγ. Ο 749· *Λογιάζω να 'ναι ζωντανή, ότι κτυπά η καρδιά της* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [870]· *πιστεύω ότι ... εσείς ... να ελογιάσετε ότι αυτή η ... γυναίκα σημαίνει την Παρθένον Μαρίαν* Ροδινός (Βαλ.) 124. **8**) Αποφασίζω: *ελόγιασα το Γύπαρη να πάρω, σαν ορίζεις, άντρα μου* Πανώρ. Ε' 255· *ξεύροντας το πως ποτέ από σένα άλλος τινάς τά θέλω πει δε θέλει έχει ακουσμένα, ελόγιασα τη σήμερο να σου τα μολοήσω* Φορτουν. (Vinc.) Β' 159. **9α**) Καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι: *πως με γελάς και παίζεις με το λόγιασα περίσσα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [72]· *έρχουνταν συχνές μπομπαρδιές 'κεί πού 'ταν τεντωμένος ... κ' ευθύς ελόγιασεν πως είν' 'πιβουλεμένος* Παλαμήδ., Βοηβ. 1056· **β**) συλλαμβάνω· κατανοώ (και με υποκ. *ο νούς*): *να έχει* (ενν. *ένας ζωγράφος*) *ζωντανόν και έξυπνον νουν διά να λογιάσει καμμίαν όμορφην εικόνα* Ροδινός (Βαλ.) 55· *να ηξεύρει* (ενν. *ένας ζωγράφος*) *να χρωματίζει με το κονδύλιν εκείνο οπού ελόγιασε με τον νουν του* Ροδινός (Βαλ.) 55· *η αγιοτάτη Παρθένος, λογιασμένη, πλασμένη και κτισμένη από τον άκρον εκείνον ζωγράφον* (ενν. *τον Θεόν*) Ροδινός (Βαλ.) 55· *ποία γλώσσα να είπει ή νους να λογιάσει την άπειρόν σου καλοσύνην,... Κύριε;* Διήγ. πανωφ. 57. **10**) Εμπνέω: *τον τύραννο θες πιάσεις, το φόβο του Θεού να του λογιάσεις* Ζήν. Δ' 80. **11**) Θυμούμαι, «φέρνω» τι στο νου μου: *την βλάβη ... να τηνε γιατρεύσω* (παραλ. 2 στ.) *ένα χορτάρι ελόγιασα, περίσσια γνωρισμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1324]. **12**) Αντικρίζω: *οϊμέ, τρομάσσω, το Δία βλέπω προσκυνά ... Τι άλλο θα λογιάσω;* Ζήν. Δ' 168. **Β'** Αμτβ. **1α**) Σκέφτομαι, συλλογίζομαι: *αφού 'λίγον ελόγιασεν* (ενν. *ο χαχάμης*), *τέτοιον λόγον εβγάνει* Μαρκάδ. 462· *Κερά μου, λόγιασε να μας αποφασίσεις* Ερωτόκρ. Ε' 423· **β**) έχω στο νου μου, λογαριάζω, σκοπεύω: *ο καιρός δε σάζει να κυνηγήσει να χαρεί, σαν καταπώς λογιάζει* (ενν. *ο ψαράς*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 476· *είναι εδική σου* (ενν. *η κόρη*), *ως ήθελες κ' ελόγιαζες κ' ήτον η όρεξίς σου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1557]· **γ**) αναλογίζομαι: *αν το 'χε κάμει* (ενν. *ο Γύπαρης*), *λόγιασε, άπονη κορασίδα, το πως δεν ήθελε βρεθεί κιανείς βοσκός ... το σκοτωμό ντου ... να μηδέν είχε κλαίγει* Πανώρ. Γ' 7· **δ**) βάζω στο νου μου, φαντάζομαι: *πως θ' αλλάξει η σκηνή τούτη και δε λογιάζει* (ενν. *ο αυτοκράτορας*) Ζήν. Ε' 76· *ως δεν ελόγιαζες, μηδ' έβανέν το ο νους σου ...παντρεύγεις το παιδί σου* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 276. **2**) Υποθέτω, νομίζω, θαρρώ: *δεν το 'πνιξε* (ενν. *ο σκύλος τ' αλάφι*), *καθώς εσύ λογιάζεις;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [650]· *ζει* (ενν. *η κόρη*), *λογιάζω, ακόμη* Πιστ. βοσκ. IV 5, 330· *από τες τόσες τως φωνές τα όρη αντιλαλούσαν και από τους τάφους οι νεκροί, λογιάζω, το 'γροικούσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 218^{4}. **3**) Εξετάζω, «ζυγιάζω» με το νου: *αν του Αγίου δώσουν καιρόν να λογιάσει, θέλει στοχάσει του λόγου του και θέλει κάμειν το θέλημα του τυράννου* Ροδινός (Βαλ.) 216. **4**) Κατανοώ, καταλαβαίνω: *Αυτό που δεν γροικάς εσύ καλότατα λογιάζω, τ' αγροίκησα ο ταλαίπωρος, γιατί το δοκιμάζω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1008]. **5**) Κρίνω· συμπεραίνω: *Τούτο* (ενν. *το άτι*), *'γώ καθώς λογιάζω, πουλαράκι είχε μείνει* (παραλ. 2 στ.) *κ' έφαγε βουβάλας γάλα και βουβάλας τάξην έχει* Πτωχολ. Β 169· *σα λογιάζω, εις φρόνεψη ταίρι ποθές δεν έχει* (ενν. *ο τραγουδιστής*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 868. **6**) Αποφασίζω: *Ο Χουσσεΐν ελόγιασε και με τα μάγια εντύθη κ' έδραμε δίχως τήρησιν την χώραν να γυρίσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 269^{13}. **7**) Σκέφτομαι λογικά: *Κερά, συνήφερε, λόγιασε, καλοδέ το* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 273. **8**) Είμαι σκεφτικός, έχω έγνοια: *Ποτέ του δεν εγέλασε, μα πάντα του λογιάζει* (ενν. *ο Σπιθόλιοντας*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 331· *συχναναστενάζει και βαρεμένη κάθεται και μοναχάς λογιάζει* (ενν. *η Ερωφίλη*) Ερωφ. Β' 296. **9**) Διστάζω: *στο σπήλιο είναι το θεριό, έλα και μη λογιάσεις* Ζήν. Δ' 120. **10**) Με τις προθ. *για* και *ογιά* = **α**) είμαι σκεφτικός, έχω έγνοια για κάπ.: *για λόγου του παντοτινά λογιάζει* (ενν. *η Αρετή*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 452· *όταν λογιάζω γιατ' εσέ, τίβοτες δεν θυμούμαι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1194]· **β**) μεριμνώ, φροντίζω, νοιάζομαι για κ. ή για κάπ.: *για τη ζωή να μη λογιάζω* Βοσκοπ.^{2} 408· *Λογιάζει για τη φορεσά, πώς να του τηνε κάμει* (ενν. *ο Πολύδωρος*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 89· *ογιά το φίλο ελόγιαζε πού να 'ναι κ' είντα εγίνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1172. **11**) Με την πρόθ. *εις* = **α**) Σκέφτομαι, έχω στο νου μου: *τους ήρθαν όλα ενάντια εις όσα ελόγιαζαν εις τον λογισμόν τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 189· *εις άλλο δε λογιάζου κι' απόκεις το τορνέσι τους μετά χαράς ξοδιάζου* Κατζ. Γ' 327· **β**) αναλογίζομαι: *συγκερνά* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*) *τσι πόνους του λογιάζοντας με γνώση εις τά 'διαξεν η Αρετή* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 813· **γ**) (προκ. για το *νου*) συλλαμβάνω· κατανοώ: *Ποιος νους ή γλώσσα δύναται ...να λογιάσει εις τα μυστήρια του Θεού;* Διακρούσ. 101^{25}· **δ**) υπολογίζω, βασίζομαι σε κ.: *ο πρίγκιπας ελόγιαζεν εις τα φουσσάτα όπου έχει κ' εις την ελπίδα του Θεού βοήθειαν να του δώσει* Χρον. Μορ. Η 6608. **II** Μέσ. (με ενεργ. σημασ.) **1**) Σκέφτομαι, συλλογίζομαι: *μόνον κακά λογιάζεται* (ενν. *η εξανέντροπη γυναίκα*), *ξυπνή κι' όντα κοιμάται* Βεντράμ., Γυν. 56. **2**) Λογαριάζω, υπολογίζω: *Τις είναι αυτός και έχει τόσην τόλμην και τες σπαθιές μας δεν τες λογιάζεται διά ουδετίποτες;* Διγ. Ανδρ. 371^{20}.

λογιαστής ο.

Από τον αόρ. του *λογιάζω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Somav.

Διοικητικό αξίωμα (Για τη σημασ. βλ. και Ahrweil., Byz. et la mer 491): *μέγαν μέν λογιαστήν των απασών ειδωμάτων* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 936 κριτ. υπ.).

λογίζομαι, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 434, Προδρ. II Η 19p, Hist. imp. II 24, Ελλην. νόμ. 524^{27}, 541^{13}, 584^{25}, Διγ. (Trapp) Gr. 878, 1420, 1491, Διγ. Ζ 848, 2915, 3498, 3705, Χρον. Μορ. Η 340, 1722, 6044, Λίβ. Ρ 2635, Λίβ. Ν 1473, Χειλά, Χρον. 348, Δούκ.

185^{12}, Χούμνου, Κοσμογ. 1508, Ψευδο-Σφρ. 392^{2}, 434^{37}, Διγ. 'Ανδρ. 344^{10}, 356^{26}, 391^{19}, 365^{27}, κ.α. (ενεργ.) *λογίζω*, Χρον. Μορ. Η 8393, Χρον. Μορ. Ρ 4529.

Το αρχ. *λογίζομαι*.

1) (Παθ.) **α**) Υπολογίζομαι: Δούκ. 31^{3}· **β**) συγκαταλέγομαι, περιλαμβάνομαι: *λογισθείς εν τοις νεκροίς εκ παραπτώματός μου* Γλυκά, Αναγ. 340. **2α**) (Μέσ., παθ. και ενεργ.) θεωρώ, νομίζω: Σπαν. Α 609, Διγ. Ζ 1268, 2075, Γλυκά, Στ. 471· *σαν τ' ορίζει Κύριος φίλοι να λογιστούμεν* Χούμνου, Κοσμογ. 798· *Εκείνοι γαρ τους εμούς γονείς ως πατέρας ελόγιζον και ούτως ετίμων* Δούκ. 351^{6}· (απρόσωπ.) *λογίζεται*=θεωρείται, δημιουργείται η εντύπωση: *εντρέπομαι να σας το λέγω, διά να μη λογισθεί πως καυχούμαι* Διγ., 'Ανδρ. 391^{18}· φρ. *αντί ουδενός ή εις ουδέν λογίζομαι κ.*=θεωρώ κ. ασήμαντο, περιφρονώ: *ο αυτός Αρσένιος, ως εδέξατο το τίμιον και προσκυνητόν γράμμα το πατριαρχικόν, αντί ουδενός ελογίσατο αυτό* Ιστ. πατρ. 145^{7}· *εις ουδέν τους όρκους ελογίσατο και καινάς μάχας...εποίησεν* Ψευδο-Σφρ. 534^{19}· *η λατρεία ημών εις ουδέν ελογίσθη τοις έθνεσιν* Δούκ. 375^{27}· **β**) (παθ.) αναγνωρίζομαι: *σαν ρήγας εκαθέζετον* (ενν. *ο Μιχάλης*) *μέσα εις το παλάτι· και κράλης ελογίστηκεν σ' όλην την Ερδελίαν* Σταυριν. 713· **γ**) (παθ.) χαρακτηρίζομαι: *αγορασθείς* (ενν. *ο αγρός του κεραμέως*) *μετ' αυτά τα αργύρια ελογίσθη και ωνομάσθη τιμή αίματος* Ιστ. πατρ. 196^{13}· *μίαν φοράν τόσον την εκάψαν* (ενν. *την Κύπρον*) *ότι δεν έμεινεν άκαγον παρά το όρος το λεγόμενον Ακάμα και ελογίσθην Ακάμα* Μαχ. 628^{7}. **3**) (Μέσ. και ενεργ.) λογαριάζω (να κάνω κ.), σκοπεύω, προσδοκώ: Χρον. Μορ. Η 4310, Χρον. Μορ. Ρ 5626· *εδιέβη μετ' αυτόν έως εις το Βλιζίρι λέγοντα και λογίζοντα να εύρουν εκεί τον μπάιλον* Χρον. Μορ. Η 2281· *εκαλολόγιζέ τους σκοπώντα και λογίζοντα τον να τους έχει δούλους* Χρον. Μορ. Η 2265· *Ο βασιλεύς εσπούδαζε ν' απέλθει εις την Δύσιν ελπίζοντα, λογίζοντα να τον έχουν βοηθήσει* Χρον. Μορ. Η 1312. **4**) (Μέσ. και ενεργ.) **α**) Συλλογίζομαι (ότι...), συμπεραίνω: Λουκάνη, 'Αλ. Τροίας [397], Χρον. Μορ. Η 4848, Ιστ. Βλαχ. 1983· *ως είδαμε εις πληροφορίαν, καθώς το εγκωμιάσαν, λογίζω να έχει ο Κουραδής εις τα φουσσάτα όπου είδον διπλά φουσσάτα παρά εμάς* Χρον. Μορ. Η 6931· *Ελόγισεν ως φρόνιμος ότι αμαρτία ήθελε έσται* Χρον. Μορ. Η 169· **β**) έχω στο νου (κάπ. ή κ.)· «μου περνάει από το μυαλό»: *Ζώντα σας ελογίζοντα άλλους τούς εγαπούσαν* Απόκοπ.^{2} 177· *Νυκτόμερο λογίζομαι τον πικραμένον κόπον* Ριμ. θαν. 3· *δεν ελόγιζες ποτέ να 'ναι καλύτερός σου* Αιτωλ., Βοηθ. 306· **γ**) υπολογίζω, δίνω σημασία σε κ., θεωρώ κ. σπουδαίο: *τίποτε ου λογίζεται ‹διά› πόθον ή δι' αγάπην, εγκρεμνούς ου λογίζεται, τους ποταμούς ουδόλως* Διγ. (Trapp) Esc. 607-8· *Ούτε ζωήν λογίζεται, ούτε τοσούτον πλούτος* (παραλ. 1 στ.)· *θέτει ζωήν διά πολλούς* Παρασπ., Βάρν. C 43· *όσον και αν λέγει ο βασιλεύς, αυτός ουδέν λογίζει* Πόλ. Τρωάδ. 154.

λογικός, επίθ., Κομν., Διδασκ. Δ 227, Λίβ. Esc. 563, 3739, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1224, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 889, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 679, Ερωφ. Α' 182, Δ' 49, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 182, 1180, Θυσ.^{2} 309, Στάθ. (Martini) Α' 290, Ροδολ. Γ' [258], Βοσκοπ.^{2} 89, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1007], Β' [1078], Ε' [13], [1175], Φορτουν. (Vinc.) Β' 164, Ε' 81, Ζήν. Δ' 71, Διακρούσ. 103^{17}, κ.π.α.· *λοϊκός*, Θυσ.^{2} 144 κριτ. υπ., Φορτουν. (Vinc.) Α' 331.

Το αρχ. επίθ. *λογικός*. Η λ. και σήμ.

1) Που αναφέρεται στον τομέα της διανόησης, πνευματικός: *εις λογικά μαθήματα γύμναζε τον εαυτόν σου* Σπαν. V 166. **2α**) Που έχει ορθή κρίση, συνετός: Φυσιολ. 346^{11}· **β**) που σχετίζεται με τον ορθό λόγο: *Αντάμα τα ανόητα και λογικά με θαύμα εδίδασκες* (ενν. *συ, Φραγκίσκε*) *να δίδουσι δόξαν Κυρίου* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{25}.

Το ουδ. ως ουσ.=το βασισμένο στη λογική, το σωστό: *ό,τι λογιάσου κάνουσι* (ενν. *οι βασιλείς*), *το δίκιο δε λογιάζου, τη θέλησίν τους λογικόν κρατού και ονομάζου* Ζήν. Γ' 316.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ.: **α**) ο νους, το μυαλό· η σκέψη: *Θέλω την φέρ' ως εδεκεί, οπού 'ναι η πεθυμιά μου κι' οπού καιρόν τόσον πολύν είχα στα λογικά μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1086]· *'Ηρχισεν η εφόρεση τα μέλη να πληγώνει, τα λογικά να τυραννά και στην καρδιά να σώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 654· *νου και λογικά μου με το μαντάτο... έχασα* Στάθ. (Martini) Γ' 129· **β**) η ικανότητα να σκέπτεται κανείς σωστά: *όποιος τα βλέπει* (ενν. *τα κάλλη μιας κορασιάς*) *και ζιμιό δεν άφτ' η πεθυμιά του να τα χαρεί, τονε κρατώ δίχως τα λογικά του* Ερωφ. Β' 272· *μεθυσμένος είσαι κι' από τα λογικά ολότελα βγαλμένος* Σουμμ., Πάστ. φίδ. Δ' [1192]· **γ**) οι αισθήσεις: *αρρωστημένος...* (παραλ. 1 στ.) ... *κείτεται ο βαρόμοιρος* (ενν. *ο Ιμπέριος*) *δίχως τα λογικά του* Ιμπ. (Legr.) 830. **Φρ. 1**) *βγαίνω οκ τα λογικά μου*=παραλογίζομαι: *τα είδωλα επροσκύνησα τώρα στα γηρατειά μου με τ' άσπρα γένια ηθέλησα να βγω οκ τα λογικά μου!* Ζήν. Δ' 279· πβ. και ά. *βγαίνω*, σημασ. 1α, φρ. (γ'). **2**) *βγάνω κ. από τα λογικά μου*, βλ. *βγάνω* 18 $β^{2}$. **3**) *βγάνω κάπ. οκ τα λογικά του*=κάνω κάπ. να χάσει τη λογική, τη νηφαλιότητά του: *το κρασί τον άνθρωπο βγάνει οκ τα λογικά του* Ζήν. Ε' 145· πβ. και ά. *βγάνω* 11 $α^{2}$. **4**) *φέρνω τα λογικά κάπ.*: συνεφέρνω, βοηθώ κάπ. να επανακτήσει τις αισθήσεις του: *λιγοθυμά* (ενν. *ο Λίβιστρος*) *και πέφτει* (παραλ. 1 στ.)· *τα λογικά του φέρνω τα* Λίβ. Esc. 3836. **5**) *φέρνω* (ή *έρχονται*) *τα λογικά μου*: επανακτώ τις αισθήσεις μου, συνέρχομαι: *Πάλιν ολιγοθύμησε.., όμως ... φέρνει τα λογικά της* Λίβ. Ν 3095· *επανήφερα και ήλθαν τα λογικά μου* Λίβ. Ν 1869. **6**) *χάνω τα λογικά μου*=μπερδεύομαι, ζαλίζομαι: *η πέρδιξ με την τέχνην της τον κυνηγόν κομπώνει* (παραλ. 3 στ.)· *εκείνος χάσκει εδώ κ' εκεί, χάνει τα λογικά του* Φυσιολ. (Legr.) 699.

λόγιμος, επίθ., Ελλην. νόμ. 519^{18}, 547^{4}.

Το αρχ. επίθ. *λόγιμος*.

1) Εκλεκτός, αξιόλογος: Καλλίμ. 1023. **2**) Μορφωμένος: *έχοντες δέ και βουλήν μετά λογίμων ανδρών αποφήνομεν εγράφως* Ελλην. νόμ. 523^{8}.

λόγιον το, Διγ. Ζ 568, Θεολ., Τζίρ. 356^{6}, Σφρ., Χρον. μ. 112^{17}, Πηγά, Χρυσοπ. 59 [18], Βακτ. αρχιερ. 183.

Το αρχ. ουσ. *λόγιον*.

Λόγος, ρητό, γνωμικό από την Αγία Γραφή ή άλλα εκκλησιαστικά κείμενα (Για τη σημασ. γενικ. βλ. Lampe, Lex.): *«Υψωθείς επί ξύλου», ως φησί το λόγιον, «αυτός τας ασθενείας ημών έλαβε και τας νόσους εβάστασεν»* Φυσιολ. 343^{5}· *επληρώθη το ιερόν λόγιον το λέγον «ουρανός πολύφωτος η εκκλησία»* Ιστ. πατρ. 198^{14}· *ο βασιλεύς Μανουήλ ... εκάθητο σχολάζων εν μελέτη θείων λογίων* Δούκ. 229^{14}.

λόγιος, επίθ., Ερμον. Ν 233, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 272, Σφρ., Χρον. μ. 32^{21}, Μαχ. 598^{17}, 'Εκθ. χρον. 36^{8}, Ιστ. πολιτ. 47^{14}, 48^{11}, Byz. Kleinchron. Α' 324^{7}, Βακτ. αρχιερ. 184.

Το αρχ. επίθ. *λόγιος*. Η λ. και σήμ.

1α) Μορφωμένος, καλλιεργημένος: Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 7, Μαχ. 598^{17}· **β**) (προκ. για πόλη) πλούσιος σε πνευματική ιστορία: *Εκρατήθη η λογιωτάτη πόλις Θεσσαλονίκη υπό των Φράγκων* Παράφρ. Χων. ΙΙ 36. **2**) Επιφανής, διακεκριμένος: *των γαρ ευ-*

γενών τας νήας εκ των λόγιων των τότε και των εν ανδρεία πάντων (παραλ. 3 στ.) *εσυνέγραψαν ενταύθα* Ερμον. Δ 78. **3**) Που έχει την ικανότητα να μιλεί, ευφραδής: *Κάνει* (ενν. *η Αρετή*) *τον άνθρωπο κι' άνθρωπον τόνε κράζον κι' από τα ζώα τ' άλαλα λόγιον τον ονομάζου* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 34. — Η λ. ως παρων.: 'Εκθ. χρον. 35[17], Ιστ. πατρ. 126[15].

λογιότης -τητα η, Βελλερ., Επιστ. 54[27], Γερμ. Λοκρ. Γραμμ. 110.

Το μτγν. ουσ. *λογιότης*.

α) Ευφράδεια· μόρφωση: *εν παιδεία και νουθεσία διδάσκων..., πλάτος λόγου έχων πολύ ως ουδείς...τον καιρόν εκείνον και τόσον διεφημίσθη ότι και η λογιότης αυτού και η σοφία έφθασε και εις τα του σουλτάνου ... ώτα* Ιστ. πολιτ. 47[21]· **β**) (ως φιλοφρόνηση και τιμητική προσφών.): *πάντα φίλος γνήσιος της λογιότητός σου* Διακρούσ. 119[5]· *'Ηξευρε λοιπόν η λογιότης σου ότι ...* Ροδινός (Βαλ.) 142.

λογισμομαχώ, Λίβ. Ν 2434, Παρασπ., Βάρν. C 83, Αργυρ., Βάρν. Κ 86, Βυζ. Ιλιάδ. 38 (έκδ. *λογισμουμαχώ*), 1125.

Από το ουσ. *λογισμός* και το *-μαχώ*. Η λ. και στον Τζέτζη (Steph., Θησ., λ. *λογισμομαχέω*).

Βασανίζω το μυαλό μου (για κ.): *Τι, συνεβουλευσάμεθα, ποιήσωμεν οι δύο;* (παραλ. 6 στ.) *Ενόσῳ εβουλευόμεθα και λογισμοεμαχούμεν* (παραλ. 1 στ.), *τηρώ και βλέπω ... καλύβιν* Λίβ. Sc. 1600· *ο Πάρης την εγγάστρωσε την Ελένην...* (παραλ. 2 στ.), *ύστερο λογισμομαχούν* (έκδ. *υστερολογισμομαχούν*· διορθώσ.) *το 'γγάστρι πώς να λάθει* Βυζ. Ιλιάδ. 727.

λογισμός ο, Σπαν. Α 388, Προδρ. ΙΙΙ 361, Καλλίμ. 996, Ασσίζ. 15[17], Διγ. Ζ 58, Βέλθ. 69, Ερμον. Ψ' 48, Χρον. Μορ. Ρ 3237, Φλώρ. 1569, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 2, Ερωτοπ. 129, Λίβ. Sc. 860, Φαλιέρ. Ιστ.[2] 13, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 306, Χρον. Τόκκων 3155, Μαχ. 254[14], Θησ. Γ' [31[2]], Ch. pop. 266, Χούμνου, Κοσμογ. 2654, Απόκοπ.[2] 152, Ιμπ. (Legr.) 295, Κορων., Μπούας 8, Αχέλ. 422, Πανώρ. Α' 452, Ερωφ. Γ' 353, Πιστ. βοσκ. Ι 1, 280, Βοσκοπ.[2] 359, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 503, Θυσ.[2] 217, Ευγέν. 1176, Στάθ. (Martini) Γ' 253, Ροδολ. Α' [650], Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1089], Φορτουν. (Vinc.) Δ' 313, Ζήν. Β' 367, Τζάνε, Κρ. πόλ. 539[4], κ.π.α.· *λ ο ϊ σ μ ό ς*, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 6, 70 (έκδ. *λισμό*· διόρθ. Κριαρ., B-NJ 19, 1966, 279)· 6, 78 (έκδ. *γλισμόν*· διόρθ. Κριαρ., ό.π.), Στάθ. (Martini) Γ' 490, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 64.

Το αρχ. ουσ. *λογισμός*. Ο τ. *λοϊσμός* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 639) και τ. *λουγισμός* στην 'Ιμβρο (Andr., Lex., λ. *λογισμός*). Η λ. και σήμ.

1) Νους, μυαλό, λογικό: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1305· Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 30. **2α**) Σκέψη· συλλογισμός: Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 449· Ερωτοπ. 196· **β**) σκέψη, γνώμη: *τότ' ο σινιόρ Μερκούριος είπε τον λογισμόν του* Κορων., Μπούας 120· **γ**) τρόπος σκέψης: *αμ' εις τα πάθη της σαρκός θέλω να σ' αθιβάλω, μήπως κι' αλλάξει ο λογισμός της νεότης σου και σφάλεις* Δεφ., Λόγ. 47. **3**) Σκοπός, σχέδιο· πρόθεση: *οι Τούρκοι έχουν λογισμόν καστέλλι για να κάμουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 244[10]· *Τούτο τον ίδιο λογισμό έχω κ' εγώ στο νου μου: να μηδέν παντρευτώ ποτέ αν εξαναγεννιούμου* Πανώρ. Δ' 87. Εκφρ. *εις λογισμόν*=με σκοπό: *στην Καρύταιναν εβάλασιν* (ενν. *οι Σκορτινοί*) *φουσσάτα εις λογισμόν να τα κρατούν διά τον βασιλέα* Χρον. Μορ. Ρ 5635. **4**) 'Εγνοια, στενοχώρια: *περνούν οι χρόνοι κ' οι καιροί κ' η ρήγισσα εγαστρώθη κι' ο Ρήγας απ' το λογισμό και βάρος ελυτρώθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 48. **5**) Φόβος: *ως είδα το παράξενον θαύμασμαν οπού γίνη και ουδέν εγλύτωσ' άνθρωπος ή βρέφος ν' απομείνει* (παραλ. 1 στ.), *σ' εμέναν ήλθεν λογισμός κ' εδώ στο σπήλιο εμπήκα* Χούμνου, Κοσμογ. 880. **6**) Διαίσθηση: *Μισέρ Γιαννούτσο μου, άγωμε και άφησ' την έγνοια εμένα, γιατί μου τάσσει ο λογισμός πως είν' ξετελεμένα* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 676. **7**) Αισθήσεις: *εις το λιβάδι πίπτουσιν* (ενν. *η κόρη και ο Βέλθανδρος*) *αναισθητούντες άμα. Αφότου εσυνέφερον κ' οι δύο τον λογισμόν των, η κόρη τον ηρώτησε* Βέλθ. 1209· *η δειλή συνήλθεν εις τον λογισμόν της πάλιν* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΒ' 497. **8**) Αιτία, λόγος: *Περί των αντρογύνων οπού χωρίζουνται με κανέναν λογισμόν και εύλογον αιτία* Ασσίζ. 123[27]. **9**) Υπολογισμός, συμφέρον: *ει δέ και τύχει και έν' κακή* (ενν. *η γυνή*), *ευγενική ή πλούσια μη σε κομπώσει ο λογισμός. Βλέπε μη την επάρεις* Σπαν. Ο 209. **Φρ. 1**) *Βάζω, βάνω λογισμό*, βλ. ά. *βάνω* 21 β Φρ. **2**) *Βγαίνω του λογισμού μου*, βλ. ά. *βγαίνω* 1α Φρ. γ. **3**) *Μετρώ τον λογισμό*=κάνω το λογαριασμό, σκέφτομαι: *μετρούν* (ενν. *οι Φράγκοι*) *τον λογισμόν ετότες κ' εξετρέξαν και μέσα σ' όλην την Φραγκιά σολτάδους εδιαλέξαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 447[9]. **4**) *Μου δίνει ο λογισμός*=με φωτίζει το μυαλό μου: *αρχίνισε να της ειπεί όλην την όρεξήν του* (παραλ. 1 στ.), *το πώς του δίδει λογισμός να πα στα γονικά του* Ιμπ. (Legr.) 535. **5**) *Μπαίνω σε λογισμό*=μπαίνω σε συλλογή, σε σκοτούρα: *ωσάν το εκούσαν οι άρχοντες, εθλίβησαν μεγάλως κι' ώραν πολλήν εποίσασιν κ' εις λογισμούς εμπήκαν* Διγ. (Trapp) Esc. 72.

λογιστική η.

Το αρχ. ουσ. *λογιστική* (L-S, λ. *λογιστικός*). Η λ. και σήμ. με διαφορετική σημασ.

Πρακτική αριθμητική: Rechenb. 1[2].

λογίως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *λογίως* (L-S, λ. *λόγιος*).

Με σοφία, με ευγλωττία: *εποίει διδαχάς επ' άμβωνος λογίως και θαυμασίως* Ιστ. πολιτ. 58[15].

λογοαθετώ, Λίβ. Ν 1507 (έκδ. *αθετήσεις*, χφ *λοθετήσεις*· διόρθ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' σ. 53 σε *λογοαθετήσεις*).

Από το ουσ. *λόγος* και το *αθετώ*.

Παραβαίνω το λόγο μου, την υπόσχεσή μου: *όμοσες όρκον φοβερόν να μη λογοαθετήσεις* Λίβ. Sc. 604.

λογοαφηγούμαι, Λίβ. Sc. 3257.

Από το ουσ. *λόγος* και το *αφηγούμαι*.

Διηγούμαι, εξιστορώ: *προς ετέρους πάσχοντας να τα λογοαφηγάται* Λίβ. Esc. 4407·

λογοθέσιον το.

Το μτγν. ουσ. *λογοθέσιον* (Lampe, Lex.). Η λ. σε έγγρ. του 10. (Act. Xér. 1[1]), 11. (Act. Lavr. 43[63]), 14. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 45), κ.α., στον Αχμέτ, Ον. 86[10], στον Αρμεν., Εξάβ. Α' 4[41], 18[16] και σε δημ. τραγ. (Παπαδ. Θ., Δημ. Κυπρ. άσμ. Α' 3[2]). Τ. *λοοθέσιον* και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex.).

(Εκκλ.) (προκ. για το μεταθανάτιο έλεγχο των πράξεων του ανθρώπου από το Θεό) λογοδοσία: *ενθυμού την εσχάτην και ηπορημένην εκείνην ώραν του θανάτου, το λογοθέσιον εκείνο το φοβερόν ... και την δικαίαν κρίσιν του Θεού* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 91[51].

λογοθέτης, ο, Χρον. Μορ. Η 4404, 6733, 7533, 7620, 7695, Πανάρ. 74[25], Σφρ.,

Χρον. μ. $92^{27,31}$, $94^{1,5}$, Byz. Kleinchron. 26b, Πτωχολ. α 233, 249, 948, Πτωχολ. (Κεχ.) P 97, 112, 118, 126, Σταυριν. 26^{174}, Ψευδο-Σφρ. 434^{30}.

Το μτγν. ουσ. *λογοθέτης*. Η λ. και σε έγγρ. του 10., 11., 12. αι. (Act. Lavr. 11 not. 127, 32^{42}, 58^{24} κ.α.), καθώς και του 14. αι. (Act. Esph. 29^{22}). Η λ. και σήμ. και σε τοπων. (Βλ. Βαγιακ., Αθ. 63, 1959, 217), καθώς και με διαφορετική σημασ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Για τον τίτλο κατά την εποχή της τουρκοκρατίας βλ. Φωτειν., Νομ. Πρόχ. 170^{16}.

Α′ 1α) Οφφίκιο στην αυλή των βυζαντινών αυτοκρατόρων· ανώτερος αυλικός: *όπου κουμπίζει ο βασιλεύς και κρίνει ο λογοθέτης* Ερωτοπ. 561· **β**) (τίτλ.) μέγας λογοθέτης=ανώτερη βαθμίδα του αξιώματος του λογοθέτη (Για τη σημασ. βλ. Verpeaux [Ψευδο-Κωδ., Οφφίκ. 174, 300], Καραγ., Βυζ. διπλωμ.² 156, 158 και Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α′ σ. *131, 279: *γράψε ότι θέλει μαθείν παρά του μεγάλου λογοθέτου του δείνος* Σφρ., Χρον. μ. 94^{19}· *δώσω αυτῷ έτερον μείζον οφφίκιον, το του μεγάλου λογοθέτου* Ψευδο-Σφρ. 372^{20}· **γ**) ανώτατος αυλικός πιθ. «λογοθέτης του γενικού» (Για τη σημασ. βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. α σ. 432-3]): *έμαθέ τως ο τοπάρχης υπό γαρ του λογοθέτου του μεσάζοντος της χώρας* Πτωχολ. α 203· **δ**) διαχειριστής των αυτοκρατορικών οικονομικών υπηρεσιών πιθ. «λογοθέτης του ειδικού» (Για τη σημασ. βλ. Κεχαγιόγλου, ό.π. σ. 432): *τον δέ λογοθέτην πάλε όρισε κ' εφέρασίν τον ο τοπάρχης* Πτωχολ. α 936. **2**) Ανώτερος αξιωματούχος στο πριγκιπάτο του Μορέως (Για τη σημασ. βλ. Schmith [Χρον. Μορ. σ. 611]): *ομνύω σε, λογοθέτη μου, ενώπιον του Κυρίου μου* Χρον. Μορ. Η 7622· *τον λογοθέτην έκραξε κ' είπε του να ποιήσει έτερον προβελέντζιο* Χρον. Μορ. Η 7745. **3**) Τίτλος αξιωματούχου στις παραδουνάβιες ηγεμονίες: *τα όμοιά του έπαθε Νίκας ο λογοθέτης* Ιστ. Βλαχ. 829. **Β′ 1**) Οφφίκιο, εκκλησιαστικό αξίωμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου (Για τη σημασ. βλ. Βαγιακ., Αθ. 63, 1952, 217): *αλλά ουδέ γραμματικός, κανένας λογοθέτης* Ιστ. Βλαχ. 2211. **2**) (Τίτλ.) *μέγας λογοθέτης*=(ως τίτλ. λαϊκού προσώπου) ανώτατος αξιωματούχος των πατριαρχείων (Για τη σημ. βλ. Βαγιακ., ό.π.): *μεγάλου λογοθέτου κυρού Ιέρακος* Ιστ. πατρ. 181^{18}. **3**) Τιτλούχος μητρόπολης: *απέθανεν ο κυρ Αδριανός ο λογοθέτης* Συναδ., Χρον. 45.

λογοκήρυξ ο, Χριστ. διδασκ. 426, 461.

Από τα ουσ. *λόγος* και *κήρυξ*.

Αυτός που διδάσκει το λόγο του ευαγγελίου: *λογοκήρυκα...λέγει τον διδακτήν οπού διδάσκει τον λόγον του θείου ευαγγελίου* αυτ. Προοίμ. [i].

λογοκινώ.

Από το ουσ. *λόγος* και το *κινώ*.

(Προκ. για μύθο) αναπτύσσω κατά τη διάρκεια της διήγησης: *ο συγγραφεύς αλλότριος, ξεναχιστόν το πράγμαν, λογοκινεί τω πλάσματι· όλος ο μύθος ξένος* Λόγ. παρηγ. L 751.

λογοκολάκευμα το, Ιμπ. 276 κριτ. υπ.· *λ ο γ ο κ ο λ ά κ ε υ μ α ν*.

Από τα ουσ. *λόγος* και *κολάκευμα(ν)*.

Κολακευτικός, χαϊδευτικός λόγος: *λογοκολάκευμαν ήρξατο να την λέγει: «Ειπέ μοι, το παιδάκι μου και φως μου και ζωή μου»* Ιμπ. 276.

λογολεσχώ.

Από το ουσ. *λογολέσχης* ή το αρχ. *αδολεσχέω* με επίδρ. του ουσ. *λόγος*. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.).

Πολυλογώ, φλυαρώ: *Και τι μακρά λογολεσχείν; Ηύρε* (εvν. *ο Βέλθανδρος*) *την Φαιδροκάζα* Βέλθ. 1129.

λογομαχία η.

Το μτγν. ουσ. *λογομαχία*. Η λ. και σήμ.

Διαφωνία: *κατελθόντες ουν και εκεί απελθόντες και συνελεύσεις ποιήσαντες,... τέλος δέ χρηστόν ουδέν,... αλλά και λογομαχίας και αύθις κινησάντων πολλών...* Ιστ. Πολιτ. 9^{9}.

λογομάχομαι. — Βλ. και *λογομαχώ*.

Από το ουσ. *λόγος* και το *μάχομαι*.

Σκέφτομαι: *με τους τόσους λογισμούς, τούς ελογομαχόμην* Λίβ. Esc. 662.

λογομαχώ, Λίβ. P 1887, Λίβ. Esc. 2749.

Το μτγν. *λογομαχέω*. Η λ. και σήμ.

Σκέφτομαι: *μετά τους τόσους λογισμούς, τούς ελογομαχούσα* Λίβ. P 413.

λόγος ο, (Ι)· Γλυκά, Στ. 116, Προδρ. III 419α, Διγ. Ζ 516, 586, 858, Διγ. (Trapp) Esc. 1813, Βέλθ. 2, 68, Πόλ. Τρωάδ. 331, Χρον. Μορ. Η 5184, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 423, Λίβ. (Lamb.) Esc. 712, 1234, Αχιλλ. Ο 236, Πτωχ. α 3, Πανώρ. Γ′ 215, Ε′ 173, Ερωφ. Α′ 390, 470, Ιστ. Βλαχ. 446, 1032, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 80, 768, 1277, Β′ 452, Θυσ.² 254, 608, Στάθ. (Martini) Ιντ. β′ 131, Β′ 193, Φορτουν. (Vinc.) Β′ 240, Γ′ 663, κ.π.α.· *'λ λ ό γ ο ς*, Μαχ. 50^{34}, 318^{34}, 646^{17}, Κυπρ. ερωτ. 94^{75}, 95^{26}, 104^{17}· πληθ. *λ ο γ ι α*, Χρον. Μορ. Η 928, 3836, Απόκοπ.² 212, Πανώρ. Α′ 369, 371, Γ′ 252, Ερωφ. Α′ 385, Δ′ 394, 603, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1862, 1904, Γ′ 134, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [1220], Ε′ [640], Τζάνε, Κρ. πόλ. 379^{11}, 403^{15}, κ.π.α.· *λ ο γ ί α*, Μαχ. 50^{21}, 148^{23}, 254^{22}, 478^{14}, Βουστρ. 413, 496, 525, κ.α.· *λ ο γ ι ά*, Πεντ. Δευτ. II 26 (αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ. αντί *λόγια*)· *λ ο γ ί α τ α*, Βουστρ. 526· γεν. εν. *ολόγου*, Χρον. Μορ. Η 1380, 3164, 3166, 7106, 8394.

Το αρχ. ουσ. *λόγος*. Ως β′ πληθ. *λόγια* ο πληθ. του ουσ. *λόγιον* (βλ. ά.· για τις παλαιότ. χρ. βλ. κυρίως Lampe, Lex., λ. *λόγιον*). Για το σχηματ. του τ. *λόγιατα* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. Ἐρ. Α′ 179. Για τη γεν. *ολόγου* βλ. Pernot, Neophilologus 8, 1923, 66· πβ. όμως και Σπυριδ., ΕΜΑ 1, 1939, 49-51. Η λ. και διάφ. τ. και σήμ.

1α) Ό,τι λέει κάπ., κουβέντα: Διγ. (Trapp) Gr. 429, Απολλών. 325, Προδρ. Ι 231· *Ποιος να 'ναι απ' αφουκράται τα λόγια μου των αλλωνώ βοσκώ να τα δηγάται;* Πανώρ. Α′ 294· *πότε να ιδώ κοιτώναν της και λόγια της ακούσω;* Λίβ. Esc. 1557· *μην πιστεύετε... εις τα γλυκά της λόγια* (ενν. *της γυναίκας*) Βεντράμ., Γυν. 37· *Αυτά 'ναι λόγια των κλεπτών και ψεματολογίες, ου στέργομεν, ου θέλομεν τέτοιες μυθολογίες* Γαδ. διήγ. 349· (ως σύστ. αντικ. ή είδος σύστ. αντικ.· βλ. και Ανδρ., Αθ. 47, 1937, 191, 199): Καλλίμ. 1670, Περί ξεν. Α 300, Κορων., Μπούας 23· *λάλησε λόγον, τι σιγάς;* Καλλίμ. 488· *Πόσα εβαττολόγησας ληρήματα και λόγους* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 541· *«Δεν τρώγω ωσάν εσύντυχα τα λόγια μου». Και είπεν: «Σύντυχε»* Πεντ. Γέν. XXIV 33· **β**) λέξη: *ήτον όλη η γης γλώσσα μια και λόγια μόνα* Πεντ. Γέν. XI 1· **γ**) πρόταση, φράση· ρητό, ρήση: *να γράφει ορθά και να συντάσσει τα λόγια του με τέχνην γραμματικήν κατά την κοινήν συνήθειαν* Σοφιαν., Γραμμ. 252· *το «δεύτε οι ευλογημένοι του πατρός μου» και τα εξής του λόγου*

Περί ξεν. Α 459· **δ**) νόημα, σημασία: *Audi, ascolta, γροίκησε, τρία σε λόγον ένα* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 242. **2α**) Ομιλία: Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 298, Χούμνου, Κοσμογ. 596· **β**) λεκτική ικανότητα· αφηγηματική ευχέρεια: *ο ασθενής … χάνει τον λόγον του ή στεγνώνει το στήθος* Ασσίζ. 183[8]· *ελπίζω και παρακαλώ να λάβω την σοφίαν, μνήμην και λόγον και σπουδήν ορθώς να ερμηνέψω* Συναξ. γυν. 3. **3**) Γλώσσα: *Ρωμογενής είσαι, φαίνεσαι εκ του λόγου* Βέλθ. 1248. **4α**) Πρόταση: *δεν εδέχθη τους λόγους του διά να παντρευτεί* Χρον. Μον. (Hopf) 238· *όσοι ελαλήσετε διά εμέν να γενώ βασιλέας, επαίρνω εγώ τους λόγους τους και τες φωνές οπού είπαν και θέτω απάνω εις αυτάς κ' εγώ τον εδικόν μου* Χρον. Μορ. Η 957· **β**) συμβουλή: *πείσθητι γεροντικοίς και πατρικοίς μου λόγοις και μάθε τα γραμματικά* Προδρ. IV 13· *τα λόγια, τα διατάματα πόσον κακόν εκάμα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1240· *όποιες δεν αφουκρούνται τα λόγια τω γονέω ντως ογλήγορα χαλούνται* Πανώρ. Ε' 254· **γ**) διδασκαλία, κήρυγμα: *βλάπτοντ' ⟨οι⟩ μη ακούσαντες ⟨τον⟩ λόγον του Κυρίου* Σπαν. Α 187· *επροσμένασι* (ενν. *οι Ιουδαίοι*) *… τρεις ημέρες νηστικοί να ακούσουσι τον λόγον* Πηγά, Χρυσοπ. 58 (17)· *τ' αφτιά τως λόγια του Θεού ποτέ τως δε γροικούσι* Ζήν. Δ' 323. **5α**) Γνώμη, κρίση, άποψη: *είχεν αγάπην περισσήν εκ το κοινό της χώρας. 'Ολοι τον ετιμούσασιν, τον λόγον του εστέργαν* Χρον. Τόκκων 1314· *επερπάτησεν απέ την χώραν όλην εις άρχοντες οπού ήξευρεν ο λόγος του να αξιάζει* Χρον. Τόκκων 1356· *ευλαβής* (ενν. *ο κυρ Θεοφάνης*) *φιλοκκλήσιος και εις τον λόγον του στερεός* Συναδ., Χρον. 28· **β**) σκέψη, υπόθεση: *πλήσιον είναι οι εχθροί και θέλουν μας κουρσεύειν· αλλά μη τούτο γένηται, καν τολμηρός ο λόγος, όρισε… … τινάν πιστόν … να προμηθεύηται καλώς την σύστασιν του τόπου* Αχιλλ. Ν 644· **γ**) ερώτηση: *ρωτημό ερώτησεν ο ανήρ…: «Αν…ο πατέρας σας ζωντανός; αν είναι εσάς αδερφός;». Και αναγγείλαμε αυτουνού διά στόμα τα λόγια ετούτα* Πεντ. Γέν. XLIII 7. **6**) Επιχείρημα: *παραστήσαι διά λόγων πιθανών ότι τα συμβάντα τω Μουράτ ουκ ην αιτία ο βασιλεύς, αλλ' ο Παγιαζίτ* Δούκ. 231[7]· *γράμματα έγραψεν σ' αυτόν τον βασιλέα δείχνοντας πως δεν έπταιεν με λόγια ωραία και με πολλές απόδειξες πως τον συκοφαντούσαν* Παλαμήδ., Βοηβ. 1088. **7α**) Εντολή, διαταγή: Πανώρ. Α' 376, Πικατ. 505, Διγ. Ζ 392, Πτωχολ. α 949· **εκφρ. α**[1]) *τα δέκα λόγια* = οι δέκα εντολές: *επαράγγειλεν* (ενν. *ο Θεός*) *εσάς να κάμετε τα δέκα λόγια* Πεντ. Δευτ. IV 13· **α**[2]) *χρυσόβουλλος λόγος*= είδος αυτοκρατορικού προνομιακού ορισμού (Για το πράγμα βλ. Καραγ., Βυζ. διπλ.[2] 233 κε.): *Τη ισχύι και δυνάμει του παρόντος χρυσοβούλλου λόγου της βασιλείας μου καθέξει και νεμηθήσεται η δηλωθείσα σεβασμία μονή τα ανωτέρω* Γράμματα Μετεώρ. 58· **β**) απόφαση: *ου παρασάλευσεν εκ την βουλήν τήν είπεν τον λόγον της τον πρωτινόν ποσώς να μεταθέσει* Ιμπ. 321· *πολλούς εκρέμασεν* (ενν. *ο Κούλογλης*) *άκριτα χωρίς του κατή τον λόγον* Συναδ., Χρον. 40. **8**) Απειλή, εκφοβισμός: *Εμέ δέ μόνον βλέποντες* (ενν. *οι στρατώται*) *λόγοις ήλπιζον τρώσαι: «'Αφες την κόρην» λέγοντες «και σώσον εαυτόν σου· ει δ' ου, κερδίσεις θάνατον απείθειαν ως έχων»* Διγ. (Trapp) Gr. 2463. **9α**) Μήνυμα, παραγγελία: *Του έστειλε λόγον ότι: «ο πατέρας σου σε θέλει να σου ομιλήσει»* Χρον. Σουλτ. 29[4]· *εξαπέστειλεν ο βασιλεύς ο μέγας …τους δύο λογοθέτας· κ' εκείνοι … του βασιλέως λόγια τον πατριάρχην είπαν* Αρσ., Κόπ. διατρ. [141]· (προκ. για επιστολή) *Δάκρυα έχυνεν πολλά, παρηγοριάν ουκ είχεν, στα λόγια τά έπεμπεν σ' εκείνα ευφραινέτο* (έκδ. *ευφραίνετο*) Σπαν. V 15· **β**) επιθυμία: *της μητρός της ζήτησεν να έβγει από το σπίτι και προς παραδιάβασιν ελθείν η κόρη είπεν. Η μήτηρ δεν παρήκουσεν τον λόγον της φιλτάτης* Διγ. Ζ 261· *«…να πλαγιάσω με τους γονείς μου και να με θάψεις εις το θαφειό τους». Και είπεν: «Εγώ να κάμω σαν το λόγο σου»* Πεντ. Γέν. XLVII 30. **10**) Αγόρευση, ρητορεία: Ιστ. πατρ. 117[2], Προδρ. III 14· έκφρ. *ανήρ λογιών*=εύγλωττος: *είπε ο Μοσέ προς τον Κύριο: «Παρακαλώ, Κύριε, όχι ανήρ λογιών … ότι βαρύστομος και βαρύγλωσσος*

εγώ» Πεντ. 'Εξ. IV 10. **11α**) Διήγηση, εξιστόρηση, αφήγηση γεγονότων: Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 21, 845, Μάρκ., Βουλκ. 344[7], Διήγ. εκρ. Θήρ. 110[89], Ηπειρ. 224[1]· **β**) πλαστή διήγηση, μήθος: Λόγ. παρηγ. L 748. **12α**) Τμήμα συγγραφής, κεφάλαιο, ενότητα: Διγ. Ζ 247, 1630· **β**) (προκ. για νόμο) διάταξη, όρος: *να φυλάξετε τα λόγια της διαθήκης ετουτηνής και να κάμετε, για να γνώθετε το όλο ος να κάμετε* Πεντ. Δευτ. XXIX 8. **13**) (Στον πληθ.) στίχοι τραγουδιών: *Τα λόγια του* (ενν. *του τραγουδιστή*) *τα γνωστικά κάθομαι και λογιάζω, γραμμένα τα 'χω και συχνιά κλαίγοντας τα διαβάζω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 875· *Καλά και δεν τον είδαμε, δεν ξεύρομε ποιος είναι, μ' από τα λόγια τα 'μορφα κορμίν μεγάλον είναι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 886. **14α**) Υπόσχεση, ένορκη διαβεβαίωση: *όρκον δεν κρατούσι, δεν στέκονται στον λόγον τους, σ' εκείνο που μιλούσι* Σταυριν. 1258· *είχε λόγον από τον πατέρα του· του είχε ταμένα ότι αυτουνού να δώσει την βασιλείαν…* Χρον. σουλτ. 137[3]· *«Μα τον ουράνιον βασιλιά…* (παραλ. 1 στ.), *ψυχήν, σώμα για λόγου σας να δώκαμεν με θάρρος».* (παραλ. 6 στ.) *Και οπού τα δάκρυα τους ψηφά, τα λόγια τους πιστεύγει, τ' αγρίμια 'ς λίμνην κυνηγά κ' εις τα βουνιά ψαρεύγει* Απόκοπ.[2] 263· **β**) προφορική συμφωνία: *λαλεί το δίκαιον ότι ουδέν ένι κρατημένος ο είς του άλλου διά λόγια κατά το κείμενον και κατά την ασσίζαν* Ασσίζ. 158[10]· *με τον Κα(ζά) Τσικάλε … δεν εποίκα(μεν) τίποτες σασμούς, λόγον είχαμεν μόνον, και ουδέ κείνος εκράτησεν τον λόγον του ουδέ εμείς* Μαχ. 280[34]· **γ**) όρος: Δούκ. 417[28], Διγ. (Trapp) Gr. 93. **15α**) Συζήτηση, συνομιλία: *αφότου είπασιν πολλά κ' επλήθυναν τα λόγια, όρισεν ο πρίγκιπας κ' ηφέραν το βιβλίον* Χρον. Μορ. Η 7566· *Τούτα τα λόγι' ας πάψομε κι' ας έρθομεν εις άλλο* Πανώρ. Γ' 327· **β**) (συν. στον πληθ.) διαπραγματεύσεις, συνεννοήσεις: *Διεμηνύσατο … ο βασιλεύς τοις αρχιερεύσι … και τους μετέχοντας εν λόγοις* (ενν. *της ενώσεως*) *⟨και⟩ ήλθον άπαντες εν Κωνσταντινουπόλει* 'Εκθ. χρον. 6[10]· *Οι Γενουβήσοι … δεν εβγατίζουν … ουδέ με τους πολέμους ουδέ με τα λόγ(ι)α τους* Μαχ. 490[27]· *είχαν συχνομηνύματα και λόγους καθεκάστην, συνεβιβάστην ο Χρυσός μετά του Φερδερίχου* Λίβ. Esc. 2255. **16α**) Μάθηση, παιδεία, επιστήμη: Γλυκά, Στ. 12, Θεματογραφία 20· έκφρ. *μέτοχος λόγου*=κάτοχος γνώσεων, μορφωμένος, επιστήμων: *Ανήλθε δέ εις τον πατριαρχικόν θρόνον ο κυρ Μάρκος ο Ξυλοκαράβης, Κωνσταντινουπολίτης και μέτοχος λόγου* 'Εκθ. Χρον. 28[8] (πβ. και αυτ. Α 5[20] *μέτοχος φιλοσοφίας*)· **β**) ο νους, η λογική: *θέλω σου 'μόσει με ψυχήν καθάρια… το πως με λόγον και καρδιά … ουδέποτέ μου μετά με, ψυχή μου, να σ' αρνήθη* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 719· *τα γράμματα σπουδάζουσι… να 'ναι εις λόγον φρόνιμοι και εις αξίαν μεγάλοι* Φλώρ. 161· **γ**) (πληθ.) ασκήσεις λογικής (ή και ρητορικής· πβ. και σημασ. 10): *Εις λόγους και μαθήματα γύμναζε τον εαυτόν σου και προκοπή σοι γένηται από των μαθημάτων και μετά πάντων θαρρικώς δύνασαι συντυχαίνειν* Σπαν. Β 172. **17α**) Πληροφορία, είδηση: Χειλά, Χρον. 349, Χρον. Μορ. Ρ 3876· *Σαρακηνόν ηπάντησαν απέξωθεν τας τέντας και λόγια τούς ελάλησε μετά πολλής οδύνης* Διγ. (Trapp) Esc. 65· **β**) μαρτυρία: *Περί κριτού ότι να είναι εις πάντας συμπαθής και να μην πιστεύει λόγους τινός χωρίς να εξετάζει* Βακτ. αρχιερ. 157· *ταύτα τα λογια οπού είπες έχεις μάρτυρες…;* Ιστ. πατρ. 161[23]· **γ**) μυστικό: *όπου εμπιστευθεί σε λόγον, μη το φαυλίσεις πρόσεχε και μη το φανερώσεις* Σπαν. Α 391· εκφρ. *απόκρυφος, μυστικός λόγος*=μυστικό: *λόγον τινά απόκρυφον βούλομαί σοι θαρρήσαι* Διγ. (Trapp) Gr. 422· *κόρη μου, μυστικόν τινά λόγον θέλω ειπείν σου* Διγ. Ζ 665· **δ**) κατηγορία, μομφή: *υπήγεν εις τον πάπαν και ανήφερεν εις αυτόν λόγους σκληρούς και φοβερούς…,ως ότι οι Ρωμαίοι τον πάπαν έχουν διά αιρετικόν* Ιστ. πατρ. 148[13]. **18**) Φήμη: Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 61. **19**) Προφητεία, πρόβλεψη: *έφθασεν η κόρη εις τον δωδέκατον χρόνον κατά τον λόγον οπού προείπεν ο μάντης* Διγ. 'Ανδρ. 315[2]. **20**) Λογοδοσία, απολογία: *όταν υπάγει εις τον κριτήν, τι λόγον να λαλήσει;* Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 56. **21**)

Αιτία: Είπον σοι, μάθε, βασιλεύ, τον λόγον και τον τρόπον, ότι διά θλίψιν έφυγον από τα γονικά μου Βέλθ. 510· 'Οταν λυπείται άνθρωπος και φανερώνει λόγον, τότε και το λυπούμενον φεύγει από τ' εκείνον Διγ. Α 2538. **22**) Παροιμία: ο λόγος λαλεί: «Κρατεί με ο δυνατός και δέρνει με ο αδύνατος» Μαχ. 256^{19}· εκφρ. δημοτικός, δημώδης, επιχώριος, παλαιός, παροιμιακός, χωρικός λόγος=παροιμία ή παροιμιώδης έκφραση (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α^{2} 47 και ά. δημοτικός 1 και δημώδης): μια βολά, λέγει ο χωρικός λόγος, επήρε το κουπί τους νερό Σουμμ., Ρεμπελ. 181· Είς λόγος είναι παλαιός κι' αληθινό τον κρίνω: «οπ' αφουκράται κοπελιού γίνεται σαν κ' εκείνο» Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 967· Η δέ των τριών μέθοδος ο της λογιστικής μάντις εστί, καθώς φησίν ο παλαιός λόγος (έκδ. παλαιολόγος· διόρθ. Kriar., BF 3, 1968, 144) Rechenb. 1^{1}· επληρώθη ... λόγος ο παροιμιακός ον παλαιοί προείπον, ως έγγιστα του κρείττονος και το κακόν εφύη Βίος Αλ. 608. **23**) Παράκληση, δέηση: εζήτησαν βοήθειαν... (παραλ. 1 στ.). Κ' η αυθεντιά των Βενετιών ... εδέχθηκε τους λόγους των Κορων., Μπούας 18· εις τον Θεόν εστείλασι λόγον να τους γλυτώσει, από τα τόσα βάσανα να τους ελευθερώσει Αιτωλ., Μύθ. 111^{5}. **24**) Συγκατάθεση: Ο δέ βασιλεύς Καντακουζηνός άπαξ αφείς και δόξαν και βασιλείαν... εζήτει παρά του βασιλέως λόγον του εξελθείν της Πόλεως και ελθείν εν τω Αγίω 'Ορει Δούκ. 71^{2}. **25**) Λογομαχία, φιλονικία: επράυναν τα λόγια τους κ' έβαλάν τους σ' αγάπην Χρον. Μορ. Η 4191· σας παρακαλώ ως φίλους κι' αδελφούς μου να πάψουσιν τα σκάνταλα, η ταραχή, τα λόγια Χρον. Μορ. Η 955. **26**) Αναθεματισμός: της γραίας μ' έπιασαν οι λόγοι κ' οι κατάρες Γαδ. διήγ. 293. **27**) 'Ορος μαθηματικός: Rechenb. (Vog.) 7^{5}. **28**) Ο ενσαρκωμένος Χριστός (Για τη σημασ. της λ. ως θεολ. βλ. γενικ. Lampe, Lex.): Συ (εννν. Θεοτόκε) κατά σάρκα τον Θεόν εγέννησας και Λόγον Εις Θεοτ. 17· ο κατελθών εξ ουρανού ως ηθέλησας, Λόγε, και σαρκοφόρος δι' εμέ γεγονώς, πλαστουργέ μου Διγ. (Trapp) Esc. 1806. **Εκφρ. 1**) Δυο λόγια = λίγες λέξεις, λίγες κουβέντες: μη το πάρεις σε βαρύ να μου γράψεις και εμένα δυο λόγια Μανωλ., Επιστ. 173· Αυτός ο νιος οπ' αγαπά ας τον παρηγορήσω, δυο λόγι' από το στόμα μου να τον καλοψυχίσω Ch. pop. 22. **2**) Εκτός λόγου=χωρίς συζήτηση, αναντίρρητα: όταν ... ανήρ τέλειος φθάσεις, τότε λόγου εκτός πολεμείν τα θηρία Διγ. (Trapp) Gr. 1041. **3**) Εξ αέρων λόγος=θεία φώτιση: είς από τους άρχοντας πρακτικός τε και γέρων πνεύση τον ήλθεν άνωθεν και λόγος εξ αέρων Ριμ. Βελ. 731. **4**) Κατά λόγον· βλ. κατά Εκφρ. **5**) Με λόγια=θεωρητικά, υποθετικά: με λόγια είναι (εννν. οι Ρωμαίοι) χριστιανοί, το έργον γαρ τους λείπει Χρον. Μορ. Η 825. **6**) Ουδέ λόγος=οπωσδήποτε, αναμφισβήτητα (πβ. το σημερ. ούτε λόγος): Είχεν της κόρης ο κοιτών παρέξω μεσοκήπιν, του παραδείσου απόκομμαν, της ηδονής κατούναν και βρύσην της γλυκύτητος να το είπες ουδέ λόγος Λίβ. Sc. 1314. **7**) Παλαιός λόγος=παράδοση (πβ. και σημασ. 22): λέγεται γαρ λόγος παλαιός ότι τούτο το μοναστήριον είχεν εισόδημα το τρίτον του νησίου Χειλά, Χρον. 353. **8**) Ο ρέων χύδην λόγος=άποψη που κυκλοφορεί γενικά για κ.: καινότερον συμβαίνει είναι και το ωφέλιμον, εκείνων εν γνώσει των ανθρώπων γεγενημένων, άπερ ο ρέων χύδην λόγος ουκ αληθώς αποφαίνεται Ψευδο-Σφρ. 150^{13}. **9**) Το του λόγου=όπως λέει ο λόγος, κατά τη συνηθισμένη έκφραση: μούλαν εκαβαλλίκευσε (παραλ. 1 στ.) και, το του λόγου, πετασθείς έφθασεν εις τον οίκον Διγ. (Trapp) Gr. 871. **10**) Υπέρ λόγον=ανυπολόγιστα, σε υπερβολικό βαθμό: παράδεισος ευρέθη (παραλ. 1 στ.) από πνοής την ηδονήν υπέρ τον λόγον έχων Καλλίμ. 284. **11**) Χάριν λόγου=για παράδειγμα: γνωρίζω τα λιθάρια, τα πολύτιμα πετράδια, χάριν λόγου, σαν διαμάντια, σαν σμαράγδια Πτωχολ. Β 64. **Φρ. 1**) Αίρω λόγους· βλ. αίρω. **2**) Αλλάττω (ή αλλάσσω) (πάλιν) τον λόγον (μου)· βλ. αλλάσσω Α' 1α φρ. **3**) Αναφαίνω λόγους· βλ. αναφαίνω Α φρ. **4**) Αποκρίνομαι λόγον· βλ. αποκρίνομαι 1 φρ. **5**) Βάλλω λόγια· βλ. βάλλω 12 φρ. **6α**) Βάνω λόγια, λόγους· βλ. βάνω 31β φρ.· **β**) βάνω λόγο στο στόμα κάπ.=καθοδηγώ, υπαγορεύω σε κάπ. τι θα πει: εσυντιάστην ο Κύριος προς τον Βιλεάμ και έβαλεν λόγο στο στόμα του και είπεν: «Στράφου προς τον Βαλάη και έτσι να συντύχεις» Πεντ. Αρ. XXIII 16. **7**) Βαστάζω τον λόγον κάπ.· βλ. βαστάζω Ι 13. **8**) Βαστώ το λόγο κάπ.· βλ. βαστώ (Ι) Ι 15. **9**) Βγαίνω από τον λόγον μου=αθετώ την υπόσχεσή μου: ο σουλτάνος τάζει των δουκάδων να παραδοθούνε και να τους δώσει άλλους τόπους με τα χαρτιά στο χέρι και αυτός εβγαίνει από το λόγον του και τους κόφτει το κεφάλι Χρον. σουλτ. 114^{28}. **10**) Βγάνω λόγους· βλ. βγάνω 14^{3}. **11**) Γίνεται λόγος· βλ. γίνομαι 4ι. **12α**) Δίδω λόγον, δίδω λόγον καλόν ή δυο λόγια μερωμένα, δίδω λόγον φοβερόν· βλ. δίδω Ι Α' 7 φρ.· **β**) δίδω (τον) λόγον=(**β^{1}**) υπόσχομαι γάμο: Ειπές μου, δεν εδώσετε τον λόγον ανάμεσά σας και δεν εσταθερώσετε την πίστην της παντρειάς σας...; Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [286]· (**β^{2}**) διατάζω: ο Αλμερίγος έδωκε λόγο για να κινήσουν, ν' αφήσουνε τον πόλεμον κι' οπίσω να γυρίσουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 425^{25}· Μα 'δωκε λόγο τσ' εκκλησιές τες φράγκικες ν' αδειάζουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 539^{15}. **13**) Εγείρω τον λόγον προς κάπ.· βλ. εγείρω Ι Α' 4. **14**) Να μη έναι λόγος, ουκ ένι λόγος, ουκ έχω λόγον=(επιρρ.) «ούτε λόγος», αναμφισβήτητα: Οπόταν βλέπω την μορφήν...την εδικήν σου, νομίζω εκείνην απατά βλέπω, να μη έναι λόγος Φλώρ. 1250· αν σε θέλω αφηγηθεί το τι έναι τό λυπούμαι (παραλ. 1 στ.), να συμπονέσεις μετ' εμέν, έξευρε, ουκ ένι λόγος Λίβ. Sc. 2412· Λίβ. Esc. 3594. **15**) Ενεργώ λόγον· βλ. ενεργώ Α' 1 φρ. **16**) 'Ερχομαι εις λόγον, έρχομαι εις λογία· βλ. έρχομαι φρ. 3 και 4α, β. **17**) 'Εχω λόγο μέσα μου=προσέχω, φροντίζω, έχω το νου μου: Στολίζουν τους (εννν. τους άλλους) τα ρούχα σας, στρώνουν τους τ' άλογά σας κ' έχουν και λόγο μέσα τους μη λέγουν τ' όνομά σας Απόκοπ.^{2} 174. **18**) Μεταδίδωμι λόγους=μιλώ, συζητώ: η μηδέποτε ανδρί αλλοτρίω αφθείσα λόγους νυν μεταδίδωμι όλως μη αιδουμένη Διγ. (Trapp) Gr. 1454. **19**) Μοιράζω τον λόγον=μιλώ με σειρά: καθέζονται οι άρχοντες... να δώσουν λόγον και βουλήν και φρόνεσιν και τάξιν, τον λόγον να ημεράζουσιν και τάξιν να το λέγουν Βεν. 49. **20**) Μπαίνω εις λόγια=**α**) διχογνωμώ, φιλονικώ: ενέβην εις λόγια ο κύρης σιρ Λούνκεν...με τον κύρην του Ροκεφόρε Μαχ. 188^{6}· **β**) μιλώ, συζητώ κ.: καλά 'χεις γροικημένο το πράμ' απού σου μιλησα, για κείνο δεν εμπαίνω τώρα σε λόγια πλιότερα Ερωφ. Β' 25. **21**) Περνάει ο λόγος μου=εισακούομαι: εδώσανε και άλλα εκατό ρεάλια ενός ανθρώπου του σπιτιού τού...πρεβεδούρου, του οποίου ο λόγος επέρνα καταπολλά εις τον αφέντη Σουμμ., Ρεμπέλ. 167. **22**) Πιάνω το λόγο ή τα λόγια κάπ.=εισακούω κάπ. (Για τη σημασ. βλ. Κριαρά [Πανώρ. 272]): αν ήθελε να πιάσει τα λόγια μου, πει τσ' ήθελα πως κρίμαν είν' να χάσει τούτη την καλοριζικιά Πανώρ. Γ' 450· Είχαν δέ υιούς μέσα εις το σαράγι...εις τιμάς μεγάλας...και διά όνομα αυτών επιάνετον ο λόγος τους εις τον σουλτάνον Ιστ. πατρ. 102^{16}. **23**) Πλαταίνω λόγους διά κάπ.=συζητώ εκτενώς για κάπ.: Πλαταίνει λόγους δι' αυτήν (εννν. την Πλάτζια-Φλώρην), λέγει διά τον πόθον Φλώρ. 207. **24**) Προπέμπομαι λόγον=μιλώ: η κόρη, ως ήκουσεν, ενεός εγεγονει, μήτε λόγον προπέμψασθαι μηδόλως δυναμένη, έμεινε δέ στυγνάζουσα επί πολλάς τας ώρας Διγ. (Trapp) Gr. 513. **25**) Στέκω ή στέκομαι εις τον λόγον μου=κρατώ την υπόσχεσή μου: τον ηξέρανε ότι ποτέ δεν έστεκε εις τον λόγο του Χρον. σουλτ. 83^{15}· δεν εστάθη εις τον λόγο του,..μόνε τους έπιασε όλους και τους έκαμε σκλάβους και μέρος απ' αυτούς έκοψε Χρον. σουλτ. 124^{2}. **26**) Στήνω λόγον=κάνω συμφωνία: πέμπω κατά τον λόγον οπού εστήσαμεν ανάμεσόν μας πρότερον, να πέμψωμεν δηλονότι εις το Καρπενήσιον τον Αναστάσιον τον υποδιάκονόν μας Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. 65^{3}. **27**) Στρέφω λόγο κάπ.=πληροφορώ κάπ. (για κ.): να απεστείλουμε ανθρώπους ομπροστά μας και να καταπατήσουν εμάς την ηγή και να στρέψουν εμάς λόγο τη στράτα ος να ανέβουμε εις αυτήν Πεντ. Δευτ. Ι 22. **28**) Συναίρω λόγον ή λόγους=μιλώ, λέγω: μηνύει

(ενν. ο *Χαμζάς*) *τοις ηγεμόσιν τού ελθείν εις αυτόν είς είτε και δύο και συνάραι λόγον μετά Φραντζίσκου* Δούκ. 407[2]· *τα χαρτία είδασιν και λόγους εσυνήραν: «Τι θέλετε; Τι χρήζετε;...»* Διήγ. παιδ. 56. **29**) *Χάνω τα λόγια ή τους λόγους μου*=ματαιοπονώ: *άνθρωπε, τα λόγιά σου χάνεις, το πράγμα οπού κάμνω 'γώ στον νουν σου δεν το βάνεις* Αιτωλ., Μύθ. 87[9]· *ήρξατο* (ενν. *η κόρη*), *παρακαλεί... Ο δέ Μαρκίωνος φησίν: «Τους λόγους μόνον χάνεις...»* Απολλών. 552. **30**) *Χοντραίνω εις λογία*=ανταλλάσσω άσχημες κουβέντες: *ειστόσον εχοντρύναν εις τα λογία και διά να μηδέν συντύχει περίτου, έσυρεν ο σιρ Τζάκες τους λας της συντροφιάς του και ήλθεν εις τον ρήγαν* Μαχ. 320[5].

Η γεν. εν. *λόγου* έναρθρη ή άναρθρη και με τα κτητ. *μου, σου, του*, κ.τ.ό., συχν. με τις προθ. *από, διά (για, ογιά), εις, εκ, με, μετά, προς*, σε χρ. **α**) ως περιφραστική προσωπ. αντων. (Για την προέλ. και τη χρ. της βλ. Pern., Neophilologus 8, 1923, 64-7 και Σπυριδ., ΕΜΑ 1, 1939, 43 κε. Η δοτ. στο στ. Προδρ. III 268 *λόγῳ μου να λέγουσι «ρωμάνισε την πόρταν»* κατά Pern., ό.π. 67 αντί γεν. πιθ. από δήθεν αρχαϊσμό): *όρισεν και εδώκασιν τον πρίγκιπαν Γουλιάμον δι' ευεργεσίαν λόγου του μερίδι του πολέμου* Χρον. Μορ. Ρ 7106· *Αυτό το θάρρος είν' τρελόν..., όποιος το συλλογισθεί, του λόγου του σκοτίζει* Ιστ. Βλαχ. 2342· *ποτέ από λόγου μου δεν έχουν 'λεημοσύνη* Κατζ. Πρόλ. 26· *ως άλυσιν τους έπλεξα* (ενν. *τους στίχους*) *διά λόγου εδικού σου* Ερωτοπ. 161· *έσερνε με του λόγου του τριακόσους αρματωμένους* Χρον. σουλτ. 53[2]· *να λυτρωθώ από λόγου τως δεν το 'λπιζα ποτέ μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 890· **β**) ως αυτοπαθής αντων.: *αυτοί οπού φονεύουν του λόγου τους* Βακτ. αρχιερ. 140· *Δεν έκλαιγε του λόγου του πως θέλει να πεθάνει, αλλά διά το βασίλειον πως παντελώς το χάνει* Βίος Δημ. Μοσχ. 203· *Ο μύθος εις αράθυμον άνθρωπον εξηγάται, που βλέπει μόν' του λόγου του και άλλον δεν θυμάται* Αιτωλ., Μύθ. 113[14]· φρ. *είμαι διά λόγου μου*=είμαι ανεξάρτητος: *εάν ο υιός του ουδέν ένι υπό την εξουσίαν του πατρός του ή της μητρός, αλλά ένι διά λόγου του, ένι έξω από τα αγαθά του κυρού του και της μητρός του* Ασσίζ. 161[2].

λόγος ο, (II)· *σαν λόγος*, Πιστ. βοσκ. V 6, 244, εσφαλμ. γρ. αντί *σάλαγος*· διόρθ. Κριαρ., B-NJ 19, 1966, 278· *τα λόγια συναλλάσσαν*, Διακρούσ. 106[28], εσφαλμ. γρ. αντί *τ' αλλάγια συχναλλάσσαν*· διόρθ. Ξανθ., BZ 18, 1909, 590 (=Ξανθ., Μελετ. 248)· *δέκα λόγια*, Αχιλλ. L 355, εσφαλμ. γρ. αντί *δέκ' αλλάγια*· διορθώσ. — Βλ. και ά. *αλλάγιν*.

λογοσυντυχία η, Λίβ. Esc. 4195, Λίβ. Ν 3615.

Από τα ουσ. *λόγος* και *συντυχία*.

Συνομιλία, συζήτηση: *Τις ημπορέση την χαράν την τότε γενομένην ...να την καταλέξη; πώς δυνηθή των εκατόν τας λογοσυντυχίας ...να τας ειπή;* Λίβ. Sc 3029.

λογοτιτρώσκομαι, Γεωργηλ., Βελ. 156 (έκδ. *ελυποτρώθησαν*· χφ *ελυγοτρώδησαν*· διόρθ. Χαριτων., Λόγ. εις Κοραήν 41-2.

Από το ουσ. *λόγος* και το *τιτρώσκομαι*.

Λυπάμαι: *ποίον να ποίσει στρατηγόν, να ποίσει καπετάνον, πολλά ελογοτρώθησαν* (έκδ. *ελυποτρώθησαν*· χφ. *ελογοτρώδισαν*· διόρθ. Χαριτων., ό.π.) *οι άρχοντες οι πρώτοι, οι μέν εκείνον έθελον, οι δ' άλλοι πάλιν άλλον* αυτ. 526.

λογούμαι, Περί ξεν. Α 66, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 949, Rechenb. (Vog.) 99 b[5], Θησ. Ε' [51[7]], Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[14], Αλεξ. 861, Τριβ., Ρε 240, Κυπρ. ερωτ. 153[8], Πανώρ. Β' 358, Ερωφ. πρόλ. 76, Ιντ. β' 87, Γ' 346, Ε' 231, Ιστ. Βλαχ. 2104, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 689, 975, Β' 888, Δ' 604, 613, 958, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α 19, Γ' 279, Δ' 64, Τζάνε, Κρ. πόλ. 577[25].

Από το *λογίζομαι*. Τ. *λοούμαι* σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 639 και Λουκά, Γλωσσάρ. 284) και στη Χίο ('Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 42) και *λογάουμαι* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Somav. σε έγγρ. του 1603 (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39-40, 1972/3, 212), του 1598 και του 1616 (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 215, 220) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ. Ιδίωμ. Κρ. Γ') και στη Χίο ('Αμ., ό.π.).

Θεωρούμαι, είμαι· λογαριάζομαι, ανήκω· υπολογίζομαι: *και να λογούμαι πάντοτε, δούλος, κυρά, δικός σου* Θησ. Πρόλ. [73]· *εχάσα χώρες και χωριά και σε σκλαβιά λογούμαι* Ερωτόκρ. Δ' 2011· *όσα αρνιά και α βγαίνουσι και πλουμιστά γεννούνται ...του νέου να λογούνται* Χούμνου, Κοσμογ. 1476· *και λογούνται ώρες β', επειδή το ημερόνυκτο έχει ώρες κδ'* Rechenb. (Vog.) 80[5]· (απρόσ.): *η κενοδοξία λογάται να μην αγαπά κιανείς την δόξαν του κόσμου* Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 156.

λογοφόρος ο, Βίος Αλ. 3495.

Από το ουσ. *λόγος* και το *-φόρος*. Η λ. στον Κουμαν., Συναγ.

Αγγελιοφόρος, μαντατοφόρος: *προσυπήντησαν αυτῷ* (ενν. *τῳ Αλεξάνδρῳ*) *Δαρείου λογοφόροι επιστολάς κομίζοντες* αυτ. 1692.

λογοχαρικίζω, Σπαν. Ρ 104.

Από το ουσ. *λογοχαρίκια* (κατά τα *συχαρίκια, ευρετίκια*, κλπ.). Για τη λ. και την ετυμ. βλ. Χατζιδ., Βυζαντίς 2, 1911/12, 515.

Κολακεύω: *Τους λογοχαρικίζοντας* (έκδ. *λογοχαρακίζοντας*· διόρθ. κατά το χφ Χατζιδ., ό.π.) *όταν κακόν τι πράξεις, αν είν' και...φίλοι, φεύγε τους, ζημιάν σε προξενούσιν* Σπαν. Α 234· *πολλάκις την αλήθειαν πολλοί* (ενν. *πονηροί άνθρωποι*) *ουκ εγνοούσιν και λογοχαρικίζουσι* (εκδ. *λογοχαρακίζουσι*· διόρθ. κατά το χφ Χατζιδ., ό.π.) *εις πρόσωπα μεγάλα* Σπαν. Α 166.

λογοχάριτος, επίθ.

Από τα ουσ. *λόγος* και *χάρις*. Πβ. Lampe, Lex., λ. *λογοχαρής*.

Ευχάριστος, χαριτωμένος στα λόγια: *Ω κόσμε λογοχάριτε* Φαλιερ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 227 κριτ. υπ.

λογχαγός ο, βλ. *λοχαγός*.

λογχέα η.

Από το ουσ. *λόγχη* και την κατάλ. *-έα*. Πβ. Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ., λ. *λογχία*.

Πλήγμα, τρύπημα με λόγχη, λογχισμός: *Αχιλλεύς...ελαβώθην πέντε...λαβωματέας* (παραλ. 1 στ.)· *δύο γαρ μετά φασγάνου και μετά ξυστού γαρ άλλην κ' εν τη κνήμη σαγιττέαν κ' εν τοις νώτοις γαρ λογχέαν* Ερμον. Ε 198.

λογχεύω. *λογχεύγω*, Τζάνε, Κατάν. 352· *λοχεύω*.

Το μτγν. *λογχεύω* (Lampe, Lex.), που απ. και στην Παλατινή Ανθολογία (L-S)· Η λ. και οι τ. στο Somav. Ο τ. *λοχεύω* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *λογχεύω*).

Τρυπώ με λόγχη, λογχίζω: *επήρασι το εδικόν του κοντάρι και τον ελόγχευαν* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 165[164]· *η λογχευμένη σου* (ενν. *του Χριστού*) *πλευρά νερόν έδραμεν και αίμα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 2[3]· (μεταφ.): *Εσύ που πνέεις ερωτιάν και πόθ' όλος μυρίζεις* (παραλ. 4 στ.) *όποιαν γυρίσει να σ' ιδεί... άσπλαχνα την λογχεύεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' 548· *Δεν έν' τινάς να μην σε ιδεί να μην τονε λοχέψεις με τα ζαφειρομάτια σου* Ch. pop. 514.

λόγχη η, Βίος Αλ. 1863, 'Εκθ. χρον. 35^8, Πικατ. 9, Αχέλ. 2183, Πανώρ. Α' 9 κριτ. υπ., Γ' 197 κριτ. υπ., Πιστ. βοσκ. IV 2, 99, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [91, 326], Ε' [1643]· *λ ο γ χ ή*· *λ ό χ η*, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 354, Ερωφ. Α' 179, Ιντ. α' 12, Β' 432, 433, Γ' 411, Δ' 752, Ε' 674, Πιστ. βοσκ. I 2, 145, (έκδ. *λόγις*· διόρθ. Κριαρ., Ελλην. 22, 1969, 171), II 1, 106· 2, 95, Φορτουν. (Vinc.) Β' 108.

Το αρχ. ουσ. *λόγχη*. Ο τ. *λογχή* από μετρ. αν.· πάντως βλ. και Χατζιδ., Αθ. 12, 1900, 207. Ο τ. *λόχη* στο Somav. και σήμ. σε ιδιώμ. ('Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 43, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' και Andr., Lex., λ. *λόγχη*). Για την ετυμ. του τ. *λόχη* βλ. Kretschmer, Glotta 5, 1914, 293· για τη μετατροπή *γχ*>*χ* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 255. Τ. *λόχα* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., ό.π.). Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Αιχμή δόρατος: Φαλιέρ., Θρ. 276. **2**) Δόρυ, ακόντιο: Αχέλ. 2072, Ερμον. Μ 63, Βίος Αλ. 4211. **3α**) Φωτιά· φλόγα (Για τη σημασ. βλ. Σετάτ., Ετυμ. σημασ. 50, Αντιχάρ. Ανδρ. 90 και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 600-1]): *σαν αχαμνίσει την λόγχην τούτο το κρασί, που τώρα πάνω τη 'ης στραγγίζει* Πιστ. βοσκ. V 4, 16· *βλέποντας... αφτωμένα τα σπίτια...τα κεντημένα εράξασι πολλοί διά να πασκίσου τη λόγχη και φωτιά να τηνε σβήσου* Λεηλ. Παροικ. 644· *τση Κόλασης τη λόχην* Ερωφ. Ιντ. α' 16· *Καθώς πληθαίνει μια φωτιά,... ...η λόχη τσ' η μεγάλη στα ύψη απάνω τ' ουρανού μαύρους καπνούς σηκώνει* Ερωφ. Ε' 90· *δεν εγνώθασι ποτέ το λογισμόν οπὄχει* (ενν. *η Αρετούσα*), *γιατί ήχωνε με φρόνεψη τσ' αναλαμπής τη λόχη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 838. (μεταφ.): *μας κρατούσι τυραννισμένους και τσι δυο 'ς μια λόχη, που ποτέ μας δεν είχασι πρωτύτερα γνωρίσειν οι καρδιές μας* Ερωφ. Α' 173· *μένει δίχως σου* (ενν. *της Αρμίντας*) *στη λόχη το κορμί μου* Ερωφ. Ιντ. β' 74. (προκ. για ερωτικό πάθος) (Για τη σημασ. βλ. και Κριαρά [Πανώρ. σ. 254]): *Χίλιες απού τα μάτια τση φωτιές επεταχτήκα* (παραλ. 1 στ.), *...εξανακαινουργιώσασι πάραυτας οι καημοί μου και λόχη μεγαλύτερη εμπήκε στο κορμί μου* Πανώρ. Α' 334· *γεις άγγουρος...περίσσα αγάπησέ με* (παραλ. 2 στ.). *Τότες μια λόχη μὄδωκε κ' είχα χαράν ετόση απ' όλ' η περασμένη μου ζωή δε μου 'χε δώσει* Πανώρ. Γ' 197· *λάβρ' απού το στόμα μου βγαίνει το πρικαμένο* (παραλ. 2 στ.). *Βρύσες, τα πλήσα σας νερά, τα δροσερά 'ς συρθούσι ...εις την βαθύτερη μερά... μην τ' αποφρύξ' η λόχη μου* Πανώρ. Α' 9· *εις την σίδερον τσ' αγάπης* (παραλ. 4 στ.) *οι λόγχες του θανάτου εγεννηθήκαν* Πιστ. βοσκ. IV 3, 46· **β**) γλώσσα φωτιάς: *η φωτιά η μεγάλη, όντε πετά τσι λόχες τση σε μια μερά κ' εις άλλη, τόσα δε σβήνετ' εύκολα* Ερωφ. Β' 188. **4**) Ζέστη, θερμότητα (που δημιουργείται από φωτιά ή από τον ήλιο): *ευρίσκετο ο Ρωτόκριτος μέσα στο ναι κ' εις τ' όχι· ώρες σ' αέρα δροσερό κι' ώρες 'ς φωτιά κ' εις λόχη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2174. **5**) Φως, λάμψη (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ., ό.π. και Ξανθ., Β-NJ 2, 1921, 81): *εις τη σκοτεινάδα όντα δε βλέπει* (ενν. *ένας*) *πού πατεί και την οδό ξεχάνει, ...εκείνη* (ενν. *η αστραπή*) *με τη λόχη τση στη στράτα τονε βάνει* Πανώρ. Γ' 474. **6**) Κεραυνός: *Γιάντα στην μάννητά σου δε στέλλεις, Ζευ, μιαν λόγχην να κάψει το καημένον το κορμί μου;* Πιστ. βοσκ. V 5, 393.

λογχοβόλος ο.

Από το ουσ. *λόγχη* και το *-βόλος*.

Στρατιώτης οπλισμένος με λόγχη, λογχοφόρος: *Αλέξανδρος χιλίοις συν ανδράσι γενναίων τε σφενδονητών και μετά λογχοβόλων τα τείχη περιήρχετο βάλλων επάνω βέλη* Βίος Αλ. 2222.

λόγχος ο, βλ. *λόχος*.

λογχοφόρος ο.

Το αρχ. ουσ. *λογχοφόρος*. Η λ. και σήμ.

Στρατιώτης οπλισμένος με λόγχη: Αξαγ., Κάρολ. Ε' 512.

λοετρόν το, βλ. *λουτρόν*.

λοή η, βλ. *λογή*.

λοϊάζω, βλ. *λογιάζω*.

λοιβή, βλ. *λιβί*.

λοιβός· *λ ο ι β ή*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 655, 656, εσφαλμ. γρ. αντί *λωβή* (Βλ. ά. *λωβός*).

λοιδορία η, Βίος Αλ. 2504.

Το αρχ. ουσ. *λοιδορία*. Τ. *αλαδουριά* σήμ. στη Θράκη (Andr., Lex., λ. *λοιδορία*). Η λ. και σήμ.

α) Χλεύη, εμπαιγμός, ονειδισμός: Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 777· **β**) μομφή, κακολογία: Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2659.

λοϊκός, επίθ., βλ. *λογικός*.

λοιμαναγκαιωμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *λοιμός* και τη μτχ. παρκ. *αναγκαιωμένος*.

'Αρρωστος από λοιμό (Για τη σημασ. πβ. ά. *ανάγκη* 4): *ήσαν κεντημένοι, γεμάτοι το θανατικόν και λοιμαναγκαιωμένοι* Γεωργηλ., Θαν. 277.

λοίμη η, Ερμον. Η 224, Γεωργηλ. θαν. 269.

Από το ουσ. *λοιμός* με αλλαγή γένους. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και στον Ησύχ. (L-S).

Λοιμός, επιδημία (θανατηφόρα): *εκράτει μήνας είκοσι η λοίμη του θανάτου* Γεωργηλ. θαν. 6· *εδιάβη το θανατικόν, έπαυσε και η λοίμη* Γεωργηλ. θαν. 352.

λοιμικός, επίθ. Ιατροσ. κώδ. ωοα', Ιατροσόφ. (Oikonomu) 84^1, Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ., Υπόθ. Α', Α 267, Συναδ., Χρον. 69· (θηλ.) *ε λ ε μ ι κ ό ς* Χρον. Τόκκων 3431· *λ ε μ ι κ ό ς*.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Το θηλ. ως ουσ. στο Somav. και σήμ. σε ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Λουκά, Γλωσσάρ., Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 42, καθώς και Αντιχαρ. Ανδρ. 241 και Θαβώρ., Δωδώνη 9, 1980, 15, όπου τ. *λοιμ'κή* και Andr., Lex., λ. *λοιμός*). Και σήμ. ως λαϊκή (Μακρυγιάννης).

(Προκ. για ασθένεια) μεταδοτικός και θανατηφόρος, λοιμώδης: *Γέγονε δέ εν αυτοίς νόσος λοιμική τοσούτη ως μη δύνασθαι τους ζώντας θάπτειν τους θνήσκοντας* 'Εκθ. χρον. 81^2. (μεταφ.): *στον Χάρον έχει* (ενν. *η κόρη*) *ολπίδα μήνα τον κόψει* (ενν. *τον γέρον*) *ξαφνικά η λοιμική ψαλίδα* (εκδ. *ψιλίδα*· διορθώσ.) Περί γέρ. 80.

Το θηλ. και το ουδ. ως ουσ.=λοιμώδης ασθένεια, θανατηφόρα επιδημία, λοιμός: *διέδραμε και η λοιμική και ψώρα και ματόπονος* Συναδ. Χρον. 68· *το πικρό θανατικόν...* (παραλ. 1 στ.) *να βγει και παύσει η λοιμική* Γεωργηλ., θάν. (Wagn.) 327· *πανούκλα, λεμικόν,*

θέρμη Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [953]. *Αλλά συ 'Απολλον ήλιε, πέμψε λεμικήν και νόσον εις εμάς τες κακομοίρες* Λουκάνης, 'Αλ. Τροίας 912.

λοιμός ο· *πείνας τον λοιμόν,* Διγ. Ζ 218, εσφαλμ. γρ. αντί *ποιναλισμόν.* Πβ. Λιβ. Ν 2170 και 2292, καθώς και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 143. — Βλ. ά. *ποιναλισμός.*

λοιμώδης, επίθ., Σφρ., Χρον. μ. 72^{2}, 106^{28}.

Το αρχ. επίθ. *λοιμώδης.* Η λ. και σήμ.

Μεταδοτικός, μολυσματικός, επιδημικός, θανατηφόρος: Byz. Kleinchron. Α' 45^{17}, Σφρ., Χρον. μ. 134^{22}.

λοιπόν, σύνδ., Σπαν. Α 504, Προδρ. Ι 183, ΙΙ 111, Καλλίμ. 2268, Ασσίζ. 339^{6}, Διγ. Ζ 240, 3685, Βέλθ. 23, 460, 1249, Χρον. Μορ. Ρ 535, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 265, 964, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 27, Φλώρ. 1061, Απολλών. 30, 503, Αχιλλ. Ο 225, Ιμπ. 603, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 318, Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 7, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 157 κριτ. υπ., Byz. Kleinchron. Α' 370^{4}, Αλεξ. 1374, Απόκοπ.^{2} 63, 261, Κυπρ. ερωτ. 104^{60}, Ερωφ. Α' 495, Παλαμήδ., Βοηβ. 721, Σεβήρ., Ενθύμ. 28^{13}, Σεβήρ., Διαθ. 190^{43}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1273, Διήγ. πανωφ. 60, Πτωχολ. Α 150, κ.π.α.· *λοιπό,* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 61, Θησ. (Foll.) Ι 85, 89, Πανώρ. Αφ. 7, Α' 277, Δ' 69, Ε' 357, Ερωφ. Β' 181, Γ' 189, Ιντ. γ' 71, Δ' 595, Ιντ. δ' 21, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 823, Θυσ.^{2} 103, 231, Στάθ. (Martini) Β' 315, 333, Ροδολ. Β' [213, 317], Ε' [229, 355], Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 40, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 134, Ιντ. α' 51, κ.π.α.· *λοιπονίν,* Δαρκές, Προσκυν. [13]· *λοιπός,* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 752· (έναρθρ.) *το λοιπό,* Πανώρ. Α' 175, 231, Β' 137, Γ' 129, Δ' 407, Ε' 155, Ερωφ. Α' 125, Β' 457, Ιντ. β' 71, Ιντ. γ' 117, Δ' 641, Ιντ. δ' 119, Ε' 377, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 17, Στάθ. (Martini) Β' 231, 285, Γ' 71, Ροδολ. Α' [643], Β' [109, 245], Ε' [431], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 45, Ιντ. γ' 15, Λεηλ. Παροικ. 97, 329, κ.α.· *το λοιπόν,* Προδρ. ΙΙΙ 327, Διγ. Ζ 2486, Βέλθ. 553, Πουλολ. (Τσαβαρή) 125, Απολλών. (Wagn.) 497, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 388, Αχιλλ. Ν 1553, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 501, Rechenb. 72^{5}, Μαχ. 328^{2}, Θησ. (Foll.) Ι 115, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{215}, Νεκρ. βασιλ. 114, Γεωργηλ., Βελ. 490, Αλεξ. 337, 2468, Απόκοπ.^{2} 229, 'Ανθ. χαρ. 298^{4}, Κορων., Μπούας 53, Βεντράμ., Γυν. 7, Καρτάν., Διαθ. 246, Αιτωλ., Μύθ. 40^{9}, Παΐσ., Ιστ. Σινά 689, Πιστ. βοσκ. IV 5, 291, Βίος Δημ. Μοσχ. 124, Παλαμήδ., Βοηβ. 307, Σταυριν. 699, Επιστ. Ηγουμ. 175^{57}, Μεταξά, Επιστ. 48, Ροδολ. Α' 217, Διήγ. πανωφ. 59, Πτωχολ. Α 283, Λίμπ. Αφ. 41, Λεηλ. Παροικ. 313· *το λοιπονέ,* Ch. pop. 359, Ριμ. κόρ. 687 κριτ. υπ., Αλεξ. 1531, 2673· *το λοιπονεθές,* Ριμ. κόρ. 676 κριτ. υπ.: *το λοιπονές,* Αλεξ. 1431· *το λοιπονιθές,* Κάτης 21 (έκδ. τον· διορθώσ.), Γαδ. διήγ. 387, Ριμ. κόρ. 676, Πανώρ. Γ' 277, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 113, Ιντ. δ' 53· *το λοιπονίν,* Μαχ. 230^{21}, 664^{16}, Δαρκές, Προσκυν. [17, 47], Κυπρ. ερωτ. 153^{17}, 156^{5}· *το λοιπονίς,* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 70, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 29, Κάτης 113, Αλεξ. 1203, Αγν., Ποιήμ. Α 41, Ριμ. κόρ. 687, Πανώρ. Α' 401, Γ' 647, Δ' 163, Ε' 268, Ερωφ. Αφ. 53, Α' 1, Β' 109, Δ' 301, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 2, 94, Στάθ. (Martini) Α' 81, Β' 313, Γ' 347, 554, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 222, Δ' 19, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [225], Ροδολ. Ε' [141], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 35, Α' 184, Ε' 183, 395, κ.π.α.· *το λοιπός,* Πανώρ. Α' 175 κριτ. υπ., Στάθ. (Martini) Γ' 542, Ζήν. Ε' 239.

Το αρχ. επίρρ. *λοιπόν* (Βλ. L-S, λ. *λοιπός* και Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *λοιπό* σε έγγρ. του 1644 (Vinc., Θησαυρ. 4, 1967, 64). Για το σχηματ. των τ. *(το) λοιπονέ* και *(το) λοιπονές* πβ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 223-4. Ο τ. *λοιπονεθές* στο Du Cange. Οι τ. *λοιπονεθές* και *λοιπονιθές* με παρέκταση κατά τα επιρρ. σε *-θές* (Βλ. Χατζιδ., ό.π. Β' 436 και Κριαρά

[Πανώρ., σ. 254]). Ο τ. *το λοιπονίς* κατά τα επιρρ. σε *-ίς (-ής)* και σήμ. στη Σύμη (Βλ. Χατζηδ., ό.π. Α' 90). Για το σχηματ. του τ. *λοιπός* και για τη σημερ. χρ. του έναρθρ. τ. *το λοιπός* βλ. Χατζιδ., ό.π. Α' 224. Η λ. και ο έναρθρ. τ. *το λοιπόν* στο Somav. και σήμ. (Βλ. και Καραγιάννη, Ελλην. 24, 1971, 385 σημ. 2).

1) Στο εξής, έπειτα: *ως δέ παρήλθομεν αυτού* (ενν. *του τριμιλίου*) *υπ' ουδενός γνωσθέντες, λοιπόν οδεύομεν καλώς μετά της ταχυτήτος* Διγ. Ζ 2555· *ιδού αποχαιρετίζω σας...* (παραλ. 1 στ.) *και το λοιπόν εβάδισεν της ξενιτείας τον δρόμον, χώρας πολλάς εγύρισε* Βέλθ. 215. **2**) Επιτέλους, τέλος πάντων: *όμως καν ούτως γένηται, καν ούτως καν αλλοίως, καιρός λοιπόν τα κατ' εμέ πάντα σοι σαφηνίσαι* Προδρ. Ι 41· *μα δε σε φτάνει το λοιπό του πόθου παλληκάρι, εκείνη οπού το σπίτι σου κρατεί και γοβερνάρει κι' άλλη γυρεύεις, πελελέ;* Στάθ. (Martini) Α' 145. **3**) (Συμπερασμ.) **α**) ώστε, επομένως, άρα: *δουκάτα 'χω αμέτρητα, φουσάτα έχω πλήθια, τον κόσμον όλον το λοιπόν έχω τον για βοήθεια* Αλεξ. 694· *Πάντα μαραίνει ο θάνατος, πάντα το τέλος πλέκει, ουδέν του κόσμου το λοιπόν, αλλά σκιά τα πάντα* Αχιλλ. Ν 1814· *μη μου ζητήξεις μοναχά, κυρά, τον αρρεβώνα* (παραλ. 2 στ.)· *το λοιπονίς δε μ' αγαπάς στεριά και μπιστεμένα* Ριμ. κόρ. 648· *έρωτα, αν έν' σα λές...* (παραλ. 1 στ.), *λοιπόν δεν κάμνει χρεια τινάς ουδόλως ν' αγαπήσει, αφήτις έν' μελλάμενο η μοίρα να το ποίσει* Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} [63]· **β**) γι' αυτό: *τώρα δε τα κάλλη μου πώς είν' καταστεμένα και λόγιασ' έτσι ογλήγορα πως θα γενού κ' εσένα. Λοιπό 'σον έχεις τον καιρό χαίρου και μην αφήσεις να χάσεις τόσες ομορφιές* Πανώρ. Γ' 155· *λοιπός κ' εγώ βασίλισσα των αλλωνώ λογούμαι, απής γυναίκα των θεών του βασιλιού κρατιούμαι* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 19· *Αφέντη, εγώ θέλω να πάγω να δω τους λας μου και φοβούμαι μηδέν αγνωριστώ· το λοιπονίν δώσ' μου τα ρούχα του κοπέλλου σου και το γάλαν να πάγω* Μαχ. 492^{21}· **γ**) κ' έτσι: *οι Γενουβήσοι πονηρά εκαταστήσαν..., το λοιπόν...ο καπιτάνιος των κατέργων έπεψεν...κάτεργα...να ποίσουν ζημίαν* Μαχ. 340^{10}. **4**) (Επεξηγ.) δηλαδή: *λοιπό θαρρείς, αφέντη μου, το πως τα χέρια εκείνα αποὺ το αίμα έτσ' άπονα των εδικώ σου εχύνα* (παραλ. 1 στ.)...*ποτέ τωνε να δώσου καμιά καλήν ανάπαψη...;* Ερωφ. Δ' 503· *των ανθρώπω έν' δυνατό τη Μοίρα να κουρσεύου; Εγόι στήν εύρουν μοναχή εκείνοι που παιδεύου. Λοιπό όντεν έχει χρεια τινάς μπορεί να δυναστέψει;* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 119. **5**) (Μτβ., προκ. για τη συνέχιση της διήγησης): *Λοιπόν προς τον Ιμπέριον ας φέρομεν τον λόγον* Ιμπ. 598· *ετότες πάλι το λοιπόν σ' ένα ποτάμι πάμε· εκεί γαρ επεζεύσαμε όλοι διά να φάμε* Αλεξ. 1603· *την αυτήν ημέραν λοιπόν εις πέντε ώρες άρχισεν να κάμει σεισμούς* Διηγ. πανωφ. 55. **6**) (Χρον.) τότε: *αν ου νικήσης και τραπής, λοιπόν εθανατώθης* Καλλίμ. 256· *χείρα δ' αυτής την δεξιάν πλήξας εν τοις δακτύλοις, λοιπόν έπεσεν εις την γην η σπάθη όπου είχεν* Διγ. Α 3762. **7**) (Προκ. για προτροπή, βεβαίωση, κλπ.): *έλα λοιπόν και ας πηαίνομε με τον καιρόν ομάδι* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 172· *φεύγε λοιπόν απέμπροσθεν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 975· *λοιπόν, συγχώρησόν μοι!* Πτωχολ. Β 391· *'ς τούτα, Ρινάλδο μ' ακριβέ, 'ς τούτα λοιπό τα μέρη* (παραλ. 1 στ.) *θέλω να στέκεις* Ερωφ. Ιντ. α' 79· *όσα νησία βρίσκονται να 'χουν καθαροσύνη αυτά που 'ρίζει το λοιπόν της Ρόδου το κουμμούνι* Αλεξ. 2892. **8**) (Ως πλεονασμός): *άκουσε, φίλε μου, το τι έγραφεν το λοιπόν εις το χαρτίν της* Λίβ. Esc. 977· *εθώρει τον λοιπόν κι' αποκαμάρωνέ τον* Διγ. (Trapp) Esc. 587.

λοιπονεθές, λοιπονιθές, λοιπονίν, λοιπονίς και **λοιπός,** σύνδ., βλ. *λοιπόν.*

λοιπός, επίθ., Προδρ. Ι 178, IV 72, Ασσίζ. 142^{24}, Βέλθ. 823, Επιστ. Μουρ. Β' 58 Α, Κορων., Μπούας 46 δις, Βλαστού, Επιστ. 176^{2}, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 740, Επιστ. Ηγουμ. 175, Δωρ. Μον. XXII, Βελλερ., Επιστ. 62^{17}· *ελοιπός,* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ζ [345], Η [473], ΙΑ [529], ΙΖ [67].

Το αρχ. επίθ. *λοιπός*. Πληθ. ουδ. *έλοιπα* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. Παπαδ. Α., Λεξ. (λ. *λοιπά*). Η λ. και σήμ. στην ήδη μτγν. έκφρ. *και τα λοιπά*.

α) Υπόλοιπος: Διγ. Α 744, Διήγ. Βελ. Neap. 205, Σεβήρ., Διαθ. 192[109]. Το ουδ προκ. για αριθμητικές πράξεις=υπόλοιπο: *άφελε από των δ' α', λοιπόν γ'* Rechenb. (Vog.) 114[8]· *Ταύτα μέρισον παρά των ιγ'... λοιπόν ιβ' γ*[11] Rechenb. (Vog.) 109[9]· **β**) άλλος, πρόσθετος: *επεθυμείς, αντέφησεν, Έρων μου, του να μάθεις το ποίαν εδώκα το βεργίν και τα τερπνά της κάλλη και τα λοιπά χαρίσματα, τά 'χει παρά τας άλλας;* Βέλθ. 679. Έκφρ. *και τα λοιπά*: *Εισήξε δέ τους υπηρέτας αυτού και τας σκηνάς και τα λοιπά και εναπετίθεσαν εις το γενίμπαχτσε* Ιστ. πολιτ. 66[21].

λοϊσμός ο, βλ. *λογισμός*.

'λοκότενον το, *ολοκοτίνιν*.

λοκτοπατώ, βλ. *λακτοπατώ*.

λομπάρδα η, Θρ. Κων/π. Η 106, Θρ. Κων/π. Β 82· *λουμπάρδα*, Χρον. Τόκκων 391, 800, 917, 1855, Θρ. Κων/π. διάλ. 112, Byz. Kleinchron. Α' 515[18], 585[34], Διήγ. Αγ. Σοφ. 156[3], Κορων., Μπούας 99, 109, Τριβ., Ταγιαπ. 15, 149, Κώδ. Χρονογρ. 52[19], 61[45], Θρ. Κύπρ. Μ 222, 720, Χρον. σουλτ. 75[8], 113[3], Δωρ. Μον. XVIII, Κατζ. Β' 25, Βίος Δημ. Μοσχ. 583, Σταυριν. 316, 920, Ιστ. Βλαχ. 185, Ευγέν. 1463, Διακρούσ. 81[13], 96[18], Τζάνε, Κρ. πόλ. 156[18], 214[23], 400[20], 506[2], κ.α.· *λουμπάρδα*, Θρ. Κων/π. (Mich.) 104. — Βλ. και ά. *μπομπάρδα*.

Το ισπαν. *lombarda* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λουμπάρδα* και Nourney, Lat. Ital. 118, λ. *λουμπάρδα*)· πάντως για την ετυμ. της λ. βλ. και Kahane, Sprache 570, 586 και Spadaro, Byz. 38, 1968, 451 σημ. 1. Η λ. και ο τ. *λουμπάρδα* στο Meursius (λ. *λουμβάρδα*).

1) Κανόνι, ολμοβόλο όπλο: *σαΐτες, μπάλες, τουφεκιές ερίχνασι χιλιάδες και άκουες κτύπους, βροντισμούς που βγαίναν οι λουμπάρδες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 218[6]· *άρματα πολλά, τουφέκια και λουμπάρδες* Σταυριν. 864. **2**) Κανονιά, κανονιοβολισμός (συν. με το ρ. *ρίχνω*): *Ρίκτουν λουμπάρδες άμετρες, τον πύργον να κτυπούσι* Διακρούσ. 79[25]· *με κανόνια περισσά ήτουν* (ενν. *το καράβι*) *αρματωμένο· εσίμωσεν κι' αρχίνισεν λουμπάρδες για να φτάσει απάνω 'ς τούτο το φορτί ογιά να το χαλάσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 524[1]· *ερίχναμεν αδύνατες λουμπάρδες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 211[4]. **Φρ. α**) *βαρώ λουμπάρδες*· βλ. ά. *βαρώ* 3 φρ.· **β**) *βροντώ λουμπάρδες*· βλ. ά. *βροντώ* Β' 2 Φρ.· **γ**) *δίνω λουμπάρδες* (Πβ. ά. *δίδω* 18γ)=κανονιοβολώ: *έγινε μέγας θρήνος εις Ναύπλιο και οι Τούρκοι εχάρηκαν και έδωκαν λουμπάρδες* Δωρ. Μον. (Βαλ.) 47.

λοντάρι(ν) το, βλ. *λεοντάρι(ν)*.

λονταρίνα η, βλ. *λεονταρίνα*.

λονταριώτης ο, βλ. *λεονταριώτης*.

λόντζα η, βλ. *λότζα*.

λοντζάρω, βλ. *λοτζάρω*.

λόντρα η, Τζάνε, Κρ. πόλ. 467[16], 471[22], 504[23].

Το ιταλ. *londra* ‹ λατ. *lunter* (Βλ. Kahane, B-NJ 15, 1939, 98). Η λ. στο Somav και σε έγγρ. του 1671 (Μαλτέζος, ΕΕΒΣ 39/40, 1972-73, 525).

Μικρό πλοίο (Για το πράγμα βλ. και Τωμ., Κρητολ. 3, 1976, 32): *Σαράντα λόντρες. ήρχονταν και κάτεργα το βράδι* αυτ. 278[13].

λοξά, επίρρ.

Από το επίθ. *λοξός* και την κατάλ. *-ά*. Η λ. και σήμ.

α) Πλάγια, δίπλα: *άλλος τα μάτια του 'τριβεν, άλλος λοξά παγαίνει προς τον αυθέντην, με πολλήν ευλάβειαν εσιμώσαν* Παλαμήδ., Βοηβ. 1276· **β**) στραβά, λανθασμένα: *Επεί λοιπόν γνωρίζομεν λοξά περιπατούμεν, πρέπει ... ... άλλην οδόν να πιάσωμεν* Πένθ. θαν.[2] 569.

λοξεύ(γ)ω, Λίβ. P 997, Λίβ. Sc. 1277.

Από το επίθ. *λοξός* και την κατάλ. *-εύ(γ)ω*. Η λ. και σήμ.

Παρεκκλίνω, «στραβώνω»: *Κανείς το κυκλογύρισμα προσώπου της πολλάκις ήθελε στήσειν οφθαλμόν μήπως ποτέ λοξεύγει* Λίβ. Esc. 2408.

λοξοειδώς, επίρρ.

Από το επίθ. *λοξοειδής* και την κατάλ. *-ώς*.

Λοξά, στραβά· (εδώ) επιτιμητικά: *Ο ρήγας ... πολλά 'τον μανισμένος* (παραλ. 1 στ.)· *λοξοειδώς τον στόχαζε* (ενν. *το μαντατοφόρο*) Κορων., Μπούας 54.

λοξός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *λοξός*. Η λ. και σήμ.

1) Πλάγιος, στραβός: Ιερακοσ. 366[23]. **2**) (Προκ. για βλέμμα) άγριος, απειλητικός, φθονερός: Προδρ. Ι 170.

Το ουδ. ως ουσ.=αμφισημία: *επληρώθη το της προφητείας του λοξόν* Ηπειρ. 250[21].

λοξόφθαλμος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *λοξόφθαλμος* (L-S Suppl.).

Αλλοίθωρος: *γραία πολλά ταλαίπωρος ..., γυμνή, πολλά λοξόφθαλμος* Λόγ. παρηγ. L 230.

λοξώνω.

Το αρχ. *λοξόω*.

Γέρνω, πλαγιάζω· κοιμούμαι (Για τη σημασ. βλ. και Νενεδάκης [Κρ. πόλ. 645]): *δίχως έγνοια να 'χουνε* (ενν. *οι άρχοντες*) *έπεσαν κ' ελοξώσαν κ' έμελλε για να πέσουνε στα βάσανα τα τόσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 426[5].

λοξώς, επίρρ.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *λοξός*).

Λοξά, πλάγια: *είς τον άλλον έβλεπον οι άρχοντες εκείνοι λοξώς* Γεωργηλ., Βελ. 154.

λοπινάρι(ν) το, βλ. *λουπινάριον*.

λορίκιον το, βλ. *λωρίκιον*.

λορός, επίθ.

(Πιθ.) από το αρχ. ουσ. *λορδός* (Andr., Lex., λ. *λορδός*). Βλ. και Λουκά, Γλωσσάρ. (λ. *λωρός ή λωρωμένος*). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ., ό.π.). **Βλ. και λωρός.**

Παράλυτος: *οι ιερείς ... εγιάναν ... αστενείς από πολλές αστένειες,... στραβοί, λοροί και άλλοι* Μαχ. 64^{24}.

'λοσμένος, μτχ. βλ. *ομόνω.*

λοσταρία *η.*

Το βενετ. *ostaria* με συνεκφώνηση του άρθρου *lo* ήδη στα ιταλικά (Martini [Στάθ., σελ. 186 σημ. 362]).

Ταβέρνα: *γάλους, καπόνια έχομε, ρίφια κι' αν κάνου χρεία   κι' άλλα περίσσα, επά κοντά είν' πούρι η λοσταρία* Στάθ. (Martini) Γ' 362.

λοστός ο, Πεντ. 'Εξ. XXV 13, 27, XXX 4, XXXV 12, XXXVII 4, 6, XXXIX 35, 39, Λευιτ. XXVI 13, Αρ. IV 6, 8, 12.

Από το αρχ. ουσ. *λοίσθος ή λοισθός* (Βλ. 'Αμ., Γλωσσ. μελετ. 177, καθώς και Georgacas, Glotta 36, 1958, 168). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μοχλός, ράβδος: *Τσι τοίχους εσκαλώσασι και πιάνου   στα χέρια τους λοστούς και κάτω βάνου   χώματα, πέτρες* Λεηλ. Παροικ. 646.

λότα *η·*   *λ ό τ τ α,* Ασσίζ. 6^{15}, 42^{30}.

Πιθ. από το λατ. *lutum* (Για την ετυμ. βλ. Παγκ., Γλωσσ. Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *λούτα.* Για διάφ. ετυμ. βλ. Χατζ., Αθ. 73/74, 1973, 39). Η λ. στο Meursius (λ. *λόττες*) και σήμ. στην Κρήτη (ό.π.) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 639, Λουκά, Γλωσσάρ. 284, κλπ.).

Θηλυκό γουρούνι: *Περί του ανθρώπου οπού ν' αγοράσει έναν χοιρίδιν ή μίαν λότταν, ήγουν σκρόφαν χαλαζάρικην* αυτ. 42^{28}.

λότζα *η,* Μαχ. 34^{16}, 128^{12}, 230^{6}·   *λ ό ν τ ζ α,* Μαχ. 264^{29}, $318^{19-20,37}$, 336^{27}, Βυζ. Ιλιάδ. 911.

Από το γαλλ. *loge* (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 253-4] και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 84). Η λ. σε έγγρ. του 1598 (Δρακάκη, 'Εγγρ. Σύρ. Α' 186). Ο τ. σε έγγρ. του 14. και 15. αι. (Χρυσόβ. του 1364, σ. 96 και Λάμπρ., Παλαιολ. Πελοπονν. Δ' 234) και σήμ. ιδιωμ. (Μέγ., ΕΛΑ 1, 1939, 100, Λουκόπ., Αιτωλ., σ. 141 και 'Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 42). Τ. *λόζια* και *λόντζια* και σήμ. στην 'Ηπειρο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 218 και Β' 34).

1) Μεγάλη αίθουσα παλατιού ή ειδικός χώρος συνάντησης· περιστύλιο, στοά (Για τη σημασ. βλ. Χρυσόβ., ό.π. σ. 81-2, Λάμπρ. ΝΕ 6, 1909, 375 και Kahane, Sprache 584): *ο κοντοστάβλης, ο αδελφός του και ο μισέρ Εμπαλίαν τε Ιμπελίν ο πρίντζης της Γαλιλαίας εκάτσαν εις την αυτήν αυλήν εις την μεγάλην λόντζαν* Μαχ. 50^{1}· *κάτου εκατέβηκα, την λότζαν εσυντήρουν   την μαρμαροθεμέλιωτην το πώς ήτον τριγύρου* Βεν. 53· *εσκουλλίστην η αρχόντισσα την κότταν της και εξέβην έξω εις την λόντζαν και εκατέβην εις το σέντε* Μαχ. 266^{1}· *έπιασέν τον ο Εγκαμούς και ο Ταφουρές και έφεράν τον έξω εις την λότζαν, εκεί οπού στέκεν ο Αποστόλες* Βουστρ. 420·   (ειρων.): *Ιδέ το πού σ' επάμπωσε η μοίρα σου, Σαχλίκη,   εις είντα κούρτην κάθεσαι, εις είντα λότζαν είσαι,   και ποιοι άρχοντες ευγενικοί κάθονται μετά σένα* Σαχλ., Αφήγ. 588.   **2**) Τα προξενεία της Γένουας και της Ενετίας στην Κύπρο (για τη σημασ. βλ. Χατζ., ό.π.): *εκαβαλλίκευσεν με τον εμπαλήν και ήλθαν εις την λότζαν τους Γενουβήσους και ηύραν ταραχήν μεσόν του(ς) Σιζι(λι)ανούς*

και τους Γενουβήσους Μαχ. 128^{9}· *ο ρήγας έπεψεν τον σιρ Τζακ τε Σάντα Μικέλ και άλλους εις την συντροφίαν του εις την λότζαν τους Γενουβήσους* Μαχ. 320^{17}.

λοτζάρω.   *λ ο ν τ ζ ά ρ ω.*

Από το βενετ. *lozar* (Κριαρ., Αθ. 48, 1938, 158).

Καταλύω, διαμένω: *όσοί 'ναι στην αρμάδα τονε ζάρου   και έρχουνται οι αφεντάδες και λοντζάρου   στα σπίτια τούτα* Λεηλ. Παροικ. 522.

λοτζέτα.

Το βενετ. *lozeta* (Nourney, Lat. Ital. σ. 118). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *λοτζέττα*).

Μικρός εξώστης, βεράντα: *Γροίκα μου, Αρέτα· αποταχιάς εις τη λοτζέτα εβγήκα   και προς τα μέρη του γιαλού τα μάτια μου εστραφήκα* Στάθ. (Martini) Β' 323.

λότζικα *η.*

Το ιταλ. *logica.*

Λογική: *Τη λότζικα του πε quid est κι' αυτός σου ρεσποντέρει   δίδοντας ντεφινιτσιόν οπού δεν έχει ταίρι* Σταθ. (Martini) Γ' 127.

λόττα *η,* βλ. *λότα.*

λούβα *η,* βλ. *λώβα.*

λουβίζω.

Πιθ. από το ουσ. *λοβός* (Βλ. Πιτσιλλίδη [Κυπρ. ερωτ. σ. 378]). Πβ. Somav., λ. *λουβί* και Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *λουβώ.*

Ξεκοκκίζω· (μεταφ.) κλαίω με δάκρυα που κυλούν σαν κόμποι: *Αμμέ με δίχα θάρρος   γιόν παρπατώ βακρίζω   δάκρυα βραστά, λουβίζω γιόν καμίνιν* Κυπρ. ερωτ. 95^{24}.

λουβί(ο)ν το, βλ. *λοβίον.*

λούγκα *η.*

'Αγν. ετυμ.

Είδος ασθένειας [Για τη σημασ. βλ. Λαογρ. 23, 1964, 307): *'Οσοι μαντεύουσι ή μαντεύονται...ή γητεύουσι πόνους: Εις λούγκα ή κεφαλαλγίαν ή ... ή γητεύουν με ... κόκκαλον ή και με κόπρον σκύλου ή με τρίχας των ασθενών πιάνουσι την ασθένειαν* Νομοκ. 385^{9}.

λούγω, βλ. *λούω.*

λούδρος, επίθ.·   *λ ο ύ ρ δ ο ς.*

Το βενετ. *ludro.* Ο τ. στο Somav. και σήμ. συν. στο θηλ. σε ιδιώμ. (Βογιατζ., Γλώσσα 'Ανδρ. 197, Georgac., Αφ. Τριαντ. 540 σημ. 269, κ.α.). Η λ. στο Βιβλ. Στεφανοπ. 37, 41, 55, 62, κ.α.

Πονηρός, κατεργάρης, παραπειστικός· κολακευτικός, πρόσχαρος, καλοσυνάτος: *έμορφη (ενν. η Ασάνω), γλυκόλογη, καταδεκτική, λούρδα, σουρπετή, καλός άνθρωπος* Συναδ., Χρον. 72.

λουετρόν το, βλ. *λουτρόν.*

λούκα η.

Πιθ. από το ρωσ. *lyko* (= φλοιός· βλ. Vasmer [Gesprächb. σ. 133 και 160]).

Φλοιός: Gesprächb. 49².

λουκάνικο(ν) το, Πανώρ. Β' 18, Κυπρ. ερωτ. 147¹⁵, Κατζ. Α' 77, Στάθ. (Martini) Α' 105, 115, Φορτουν. (Vinc.) Α' 327, Γ' 551, Ε' 55, 70.

Το λατ. *lucanicum*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Λουκάνικο: *καταμαγούλαν, σύγλωσσην μετά χοιρομερίων, λουκάνικα, απάκια, πλευράς παχυλαρδάτας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 379· *Γάλα, μυζήθρα και τυρί, λουκάνικο κι' απάκι κι' ό,τι άλλο θέλει βρίσκεται στο φτωχικό σπιτάκι* Πανώρ. Α' 389.

λουκανίτικος, επίθ., Σπανός (Eideneier) D 1688.

Πιθ. από το ουσ. *λουκάνικο*. Για άλλη ετυμ. βλ. Eideneier [Σπανός σ. 306].

Από λίπος, από αλλαντικό: *δοξάριν λαρδίτικον και σαΐτες λουκανίτικες* αυτ. Β' 114.

λουκτικιώ, βλ. *λουκτουκιώ*.

λουκτούκισμα. *λουχτούκισμα.*

Από το *λουκτουκιώ*. Πβ. και τ. *λουκτουκισμός* στο Βλάχ. και *λουκτουκιόν* στο Somav.

Λυγμός: *ας κρίνει είντ' αποχαιρετίσματα ήσαν την ώρα κείνη κ' είντα καληνυκτίσματα πρικιά, φαρμακεμένα· λόγια με λουχτουκίσματα και δάκρυα ζυμωμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1504.

λουκτουκιώ. *λουκτικιώ,* Θυσ.² 292 κριτ. υπ.· *λουχτουκιώ,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1226, Γ' 1353.

Πιθ. από το *λύζω*, που απ. στον Αριστ. (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 600]). Τ. *λουκτουκέζω* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κύπρο τ. *λουτσουκιώ* (βλ. Πιλαβάκη, Κυπρ. Γράμμ. 21, 1956, 87).

Κλαίω με λυγμούς: *Τη χώρα στρέφεται, θωρεί και λουχτουκιά η καρδιά του κατέχοντας πως βρίσκεται μες στη φλακή η κερά του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 917· *Μάννα μου, είντα και λουκτουκιάς και κλαις και δεν αρνεύγεις;* Θυσ.² 541.

λουλάδα η, βλ. *λωλάδα*.

λουλάκιν το.

Το μτγν. ουσ. *λουλάκιον*. Η λ. και σήμ.

Είδος φυτού: *βοράτου φύλλα και λουλάκιν τρίψας μετά μέλιτος και άλειφε* Ιατροσόφ. (Oikonomou) 84².

λουλές ο.

Το περσοτουρκ. *lule*. Α. *λουλάς* στο Somav. και σήμ. Η λ. και σήμ. ως επίθ.

Η πήλινη εστία του ναργιλέ, στην οποία τοποθετούνται ο καπνός και τα κάρβουνα: *αφόντις εδιάβηκαν εκεί οπού είχαν τινάξει το λουλέ* (έκδ. *λουλά*· διορθώσ. κατά το χφ) *δεν είχε σβήσει η φωτιά* Συναδ., Χρον. 45.

λουλία η, βλ. *λωλιά*.

λουλόγρια η, βλ. *λωλόγρια*.

λουλουδάτος, επίθ.

Από το ουσ. *λουλούδι* και την κατάλ. *-άτος*. Η λ. και σήμ.

Στολισμένος, υφασμένος με σχήματα λουλουδιών: *Ως ένα κάμπον να ιδείς παπαρούνες στρωμένον και φαίνεται από μακράν ότ' έν' πανί βαμμένον* (παραλ. 2 στ.), *κάμπος ουδέν εφαίνετο με λουλουδάτο πεύχι* (έκδ. *λουλουδάτα πεύχη*· διόρθ. Κόλιας, Αθ. 45, 1933, 248) *που πολυποίκιλες βαφές και σχήματα πολλ' έχει* Κορων., Μπούας 33.

λουλούδι το, Ερωτοπ. 567, Θησ. Γ' [6⁴], Ch. pop. 58, Ch. pop. 380, Βοσκοπ.² 46, Λίμπον. 196· *λιλούδι(ν)*· *λουλούδι(ν),* Ιμπ. 655, 813· *λουλούδιν,* Πικατ. 221.

Πιθ. από το ουσ. **λίλι(ον)* (‹λατ. *lilium*) και την κατάλ. *-ούδι* (Βλ. Θαβώρ., BZ 53, 1960, 31). Για την μετατροπή ι›ου βλ. Hatzid., Einleit. 108. Για διάφ. άλλες ετυμ. της λ. βλ. Ανδρ., Λεξ., Amantos, Suffixe 9, Phillips, Glotta 35, 1956, 153-4, Τσοπ., ΕΕΦΣ ΠΘ 10, 1968, 297 σημ. 2 και Φιλ., Θρακ. 4, 1933, 291. Λ. *λουλούδιον* στο Meursius και *λολούδιον* στο Du Cange. Ο τ. *λιλούδι*, καθώς και τ. *λαλούδι* και *λελούδι*, και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Θαβώρ., ό.π. και Καραγιάννη, Ο «Διγενής Ακρίτας» του Εσκοριάλ, σ. 186 και 187). Ο τ. *λουλούδιν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Άνθος: *άνθη και ρόδα και μυρτιές, πασίλογα λουλούδια* Γεωργηλ., Θαν. 178· *Σαν το λουλούδι που όμορφο παρ' άλλο η φύση κάνει κ' έρθει άνεμος ... να το ψυγομαράνει κ' η ομορφιά του χάνεται, τη μυρωδιά δεν έχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1107. **2**) Αυτό που «μαραίνεται», που χάνεται γρήγορα, το εφήμερο: *Αθός ήταν η δόξα τους, λουλούδιν η χαρά των, διά ταύτα ο ήλιος έφερεν το δολερόν μαντάτον* Απόκοπ.² 409. **3**) Στολίδι (Για τη σημασ. και τη σημερ. χρ. της λ. βλ. Καλονάρο [Διγ. Esc. 186 σημ. 1489]: *το χαλινάριν της πλεκτόν με τα χρυσά λιλούδια* Διγ. (Trapp) Esc. 1480.

λουλουδιάζω.

Από το ουσ. *λουλούδι* και την κατάλ. *-ιάζω*. Μτχ. *λουλουδιασμένος* στο Somav. Η λ. και σήμ.

Ανθίζω, βγάζω λουλούδια: *λουλουδιάζ' η γης κι' άνθη πληθαίνου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. α' [31]· (μεταφ.) γίνομαι όμορφος σαν λουλούδι: *οχ τα γλυκοφιλήματα ανθεί και λουλουδιάζει* (ενν. *η περιστέρα*) Εκατόλ. 49.

λουλουδίζω, Ημερολ. 100· *λαλουδίζω.*

Από το ουσ. *λουλούδι* και την κατάλ. *-ίζω* (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. από ανομοίωση· απ. και σήμ. στην Πελοπόννησο (βλ. Καραγιάννη, Ο «Διγενής Ακρίτας» του Εσκοριάλ σ. 154 και 186). Η λ. στο Βλάχ., σε έγγρ. του 1663 (Έγγρ. Σύρου Α' 182) και σήμ.

α) Ανθίζω, βγάζω λουλούδια· είμαι γεμάτος, κατάσπαρτος λουλούδια: *Τα βότανα ελαλούδιζαν* Διγ. (Trapp) Esc. 1053· *Οι κάμποι ελουλουδίζασι, τα χορταράκι' αθίζα* Πανώρ. Α' 317· *Στράφου, ιδέ πώς λουλουδίζου τούτοι οι κάμποι οι μυρωδάτοι με τα μυρισμένα τ' άνθη* Ζήν. Β' 37· **β**) μοιάζω γεμάτος λουλούδια: *τα παβιόνια τ' έστεσε κι' όλην την γην στολίσαν, άσπρα, γαλάζια, κόκκινα, κ' οι κάμποι ελουλουδίσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 189¹⁷· **γ**) γίνομαι όμορφος σα λουλούδι: *δίχως νιψίδι ή απόφτιασμα ανθεί και λουλουδίζει* (ενν. *η κόρη*) Ch. pop. 569· **δ**) ακμάζω: *Συναφορμάς μου* (ενν. *του Έρωτα*) *σε χαμόν ο κόσμος δε γυρίζει, μα πάσα πράμα θρέφεται, αθεί και λουλουδίζει* Πανώρ. Ε' 24.

λούλουδο το, Φλώρ. 1578, Ριμ. κόρ. 680, Αχέλ. 232, 2047, Γύπ. Πρόλ. Διός 17, Πανώρ. Γ' 139, Ερωφ. Α' 263, Βοσκοπ.^{2} 47, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 127, Β' 266, Δ' 1889, Ροδολ. Ε' [439], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [116], Διγ. Ο 76, Τζάνε, Κρ. πόλ. 135^{6}, 583^{23}.

Από το ουσ. *λουλούδι* και την κατάλ. *-ο*. Για τις διάφ. ετυμολ. της λ. βλ. Ανδρ., Λεξ. και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 600]. Λ. *λούλουδον* στο Βλάχ. (λ. *λουλούδι*). Η λ. και σήμ.

α) 'Ανθος, λουλούδι: *τα δέντρη ήσανε λούλουδα γεμάτα* Βοσκοπ.^{2} 142· *Εκεί ήσα κάμποι και βουνιά και δάση και λαγκάδια, χορτάρια, λούλουδα, φυτά* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 636· *όμοια είσαι* (ενν. *λυγερή*) *με τα λούλουδα, με το μαργαριτάρι* Ch. pop. 274· **β**) αυτό που έχει μικρή χρονική διάρκεια, το εφήμερο: *Τούτά 'ναι* (ενν. *οι αφεντίες και τα πλούτη*) *ανθοί και λούλουδα, διαβαίνου και περνούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 605.

λουλώνω, βλ. *λωλώνω*.

λουμάκι το.

Από το ουσ. **λειμάκιον*‹αρχ. *λείμαξ* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *λείμαξ*), καθώς και τ. *λομάκι* στη Χίο ('Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 42), τ. *λουμάκ'* στην 'Ιμβρο (Κ. Ξεινού, Γλωσσάρι της 'Ιμβρου σ. 95), τ. *λουμάτζιν* στην Κύπρο (Πανάρετος, Κυπρ. Σπουδ. 14, 1950, 135-159) και τ. *λουμάτσι* στη Σκύρο ('Αμ., Γλωσσ. μελετ. 456).

Κλαδάκι δένδρου, βλαστάρι: *Θωρείς αυτήν την λεμονιά οπού* (έκδ. *ομού* πιθ. κατά τυπογρ. λάθος) *άνθισε 'ς λουμάκι; 'Ετσι έν' και η δόλια κορασιά οπού αγαπάει παιδάκι* Ch. pop. 462.

λουματέας ο.

Πιθ. από το ουσ. *λούμα* και την κατάλ. *-έας*. (Βλ. Ν. Μ. Παναγιωτάκη, Κρ. Χρ. 7, 1953, 197).

Βαλτώδης τόπος: *(ο) είς τον άλλον δεν γροικούν κι' ανάκουτα φωνάζουν· να 'πες αγρίμια κυνηγούν και λουματέαν ορμιάζουν* Σαχλ., Αφήγ. 209.

λουμένος, μτχ., βλ. *λούω*.

λουμπαρδάρης ο, Κορων., Μπούας 79, 98, 109, Χρον. σουλτ. 117$^{19-20}$, Τζάνε, Κρ. πόλ. 277^{28}, 388^{13}. — Βλ. και ά. *μπομπαρδάρης*.

Από το ουσ. *λουμπάρδα* και την κατάλ. *-άρης*.

Πυροβολητής, κανονιέρης: *ένας Ρωμαίος...ήτονε πολλά τεχνίτης λουμπαρδάρης, έβαλε μία λουμπάρδα...και έσυρε μία λουμπαρδέα και ηύρε το καράβι του καπετάνιου* Χρον. σουλτ. 82^{20}· *έστειλε* (ενν. *ο Ισμαήλ*) *εις τους Βενετσάνους να του δανείσουνε λουμπάρδες και λουμπαρδάρους* Χρον. σουλτ. 129^{9}.

λουμπαρδέ και **λουμπαρδέα** η, βλ. *λουμπαρδιά*.

λουμπαρδιά η, Κατζ. Β' 32, Διακρούσ. 69^{48}, 79^{13}, 108^{8}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 161^{1}, 166^{11}, 174^{8}, 178^{6}, 190^{16}, 199^{15}, 266^{24}, 302^{14}, 336^{20}, 338^{26}, 339^{19}, 340^{14}, 363^{21}, 394^{8}, 436^{22}, 439^{9}, 460^{17}, 471^{8}, 483^{24}, 518^{16}, 529^{6}, 535^{1}, 559^{20}· *λ ο υ μ π α ρ δ έ,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 163^{3}, 242^{8}, 255^{4}, 273^{12}, 435^{2}, 474^{21}· *λ ο υ μ π α ρ δ έ α,* Χρον. σουλτ. 66^{22}, 82^{21}· *λ ο υ μ π α ρ δ ί α,* Σουμμ., Ρεμπελ. 179. — Βλ. και ά. *μπομπαρδιά*.

Από το ουσ. *λουμπάρδα* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. στο Somav.

Κανονιοβολισμός, κανονιά: *οι Τούρκοι ... ερίχνασι δυνατές λουμπαρδές και εχαλούσανε τα τείχη* Χρον. σουλτ. 64^{7}· *Βροχή τες πέτρες ρίχνει μου, τσι μπάλες σαν χαλάζι, αστροπελέκια λουμπαρδιές και να μηδέ σκολάζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 497^{2}· *σαΐτες, πλήσες τουφεκιές, των λουμπαρδιών οι μπάλες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 173^{7}· (συνεκδ.) βλήμα κανονιού, οβίδα: *του 'ρθε* (ενν. *στο κάτεργον*) *μια λουμπαρδιά και μέσα 'χε χωνεύσει* 'Αλ. Κύπρ. 2472· *από την πρύμην λουμπαρδές επέτα κ' έπαιρνέ τσι και βρύσες αίματα κορμιά εγίνοντανε έτσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 242^{17}.

λουμπαρδοβότανα τα.

Από τα ουσ. *λουμπάρδες* και *βότανα*.

Κανόνια και πυρίτιδα (πβ. ά. *λομπάρδα* **1** και *βοτάνιον* 4): *βουλήθηκε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τους Μόσχοβους να κράξει και με τα λουμπαρδοβότανα να βάλει να τους κάψει* Βίος Δημ. Μοσχ. 588.

λουμπαρδοπούλα η.

Από το ουσ. *λουμπάρδα* και την κατάλ. *-πούλα*.

Μικρό κανόνι: *πιάνω ό,τ' ημπόρεσα, βάνω σε μια σακκούλα και έξω 'δεκεί την έθεσα σε μια λουμπαρδοπούλα την ώρα που 'λθεν ο πασιάς* Τζάνε, Κρ. πόλ. 225^{18}.

Λουμπάρδος ο. — Βλ. και *Λ ο γ γ ο β ά ρ δ ο ς* ο.

Από το ιταλ. *lombardo*. Τ. *Λαμπάρδος* στο Νικήτ. Χων., Βόνν. 497 κριτ. υπ. 789 κριτ. υπ. (Για τη χρ. βλ. Kahane, Graeca et romanica Α' 597). Για τη λ. βλ. και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 377.

Ο κάτοικος της Λομβαρδίας: *έρχετον κ' εφέρνε μου τους άγροικους ταμπάκους, σκουτέρους και παιδόπουλα, Λουμπάρδους και Τουδέσκους* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 355.

Λουμπινάριος ο, βλ. *Λουπινάριος*.

λουμπούνι το.

Από το λατ. *lupinum* (Για το σχηματ. της λ. βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' (λ. *λουbούνι*) και πβ. Βουτυράς, Glotta 5, 1914, 183· για διάφ. ετυμ. βλ. Nourney, Lat. Ital. 118). Τ. *λιμπίνος* (ο) και σήμ. στη Δ. Κρήτη (Φραγκάκι, Ορολογ. Φυτ. 135), καθώς και τ. *Λουμπούνης* (ο) ως επίθ. και σήμ. στην Κρήτη (Φραγκάκι, ό.π. και Τσικριτσής, Κρ. Χρ. 23, 1971, 457). Η λ. στο Du Cange και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., ό.π.).

Είδος οσπρίου, λούπινο (Για το πράγμα βλ. και Φραγκάκι, ό.π.): *Δυο πέρπυρα ... δε μου 'δωκε ποτέ του εμέ ... ... κ' εδά ξετρούμισεν ... και τα τσικίνια απολταρεί σα να 'σανε λουμπούνια* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 352.

λούννω, βλ. *λούνω*.

λούνω, Κυπρ. Ερωτ. 78^{6}· *λούννω*.

Από τον αόρ. του *λούω* αναλογ. με τα ρ. σε *-νω* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Du Cange και σήμ. σε ιδιώμ. (βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 640, Κοντοσοπούλου, Γλωσσογεωγρ. κρητ. 56, 65).

I (Ενεργ. με διπλό αντικ. σε αιτιατ.) λούζω κάπ. με κ.: *Κάθα που να με βιγλίσεις όλ' αξάφτ' η πεθυμιά μου, αμμέ σ' όσον 'πογυρίσεις λούννεις με τα κλάματά μου* Κυπρ. Ερωτ. 118^{22}. **II** (Μέσ.) **α**) λούζομαι, κάνω λουτρό: *το θερμόν επέδιδε κ' ελούνετον η*

κόρη Αχιλλ. L 529· **β**) φρ. *λούνομαι τα κλάματα*=κλαίω πολύ: *Τα κλάματα να λούνουνται ο φίλος με τον φίλον* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 221.

λουξουρία *η*.

Από το προβηγκ. *luxuria* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 84). Εσφαλμ. ετυμ. ο Dawkins, B-NJ 13 ⟨1936/37⟩, 1937, 107, (βλ. Χατζ., Διασπ. 499).

Λαγνεία, φιληδονία: *«... πώς είχεν β' καύχες;» Τούτον εποίκεν το από πολλήν λουξουρίαν τήν είχεν, ότι ήτον παιδίος άνθρωπος* Μαχ. 222^{15}.

λουογκοτενέντες ο, βλ. *λεκτενέντος*.

λούπης ο, Πουλολ. (Τσαβαρή) 369 κριτ. υπ., 379, 393, 410, 415, Πουλολ. (Τσαβαρή) 103 ΑΖ, Ερωφ. Β' 151, 161.

Το μτγν. ουσ. *λούπης* (⟨λατ. *lupus*). Η λ. στο Steph., Θησ.

Αρπακτικό πτηνό: *Κρούει αετός τον γερανόν,... μηλάδελφος την όρνιθα, ο γέρακας τον λούπην* Πουλολ. (Τσαβαρή) 126 ΑΖ κριτ. υπ.

λουπινάριον το· *λ ε μ π ο υ ν ά ρ ι (ν)*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 86^{18}· *λ ο π ι ν ά ρ ι (ν)*, Σταφ., Ιατροσ. 7^{186-7}.

Από το ουσ. *λούπινο* και την κατάλ. *-άριον*. Τ. *λουμπουνάρι* στο Somav. και *λυπινάριον* στη Σούδα (Sophocl. ο.π.). Η λ. το 10. αι. (Sophocl.), στο Meursius και σήμ.

Είδος οσπρίου: *έτεροι λουπινάρια αποβρέξαντες εξ αυτών τον ιέρακα λούουσιν* Ορνεοσ. 553^{28}.

Λουπινάριος ο, Πωρικ. Ζ 8· *Λ ο υ μ π ι ν ά ρ ι ο ς* Πωρικ. S 14-15, P 6-7.

Προσωποπ. του ουσ. *λουπινάριον*: *παρίστανται και οι μετ' αυτών* (ενν. *των αρχόντων*) *Βάραγγοι, ο Καρύδιος,... ο Βερίκοκός τε και ο Λουπινάριος* Πωρικ. V 58.

λουποθάνατος ο.

Πιθ. από α' συνθ. σχετ. με το *λουπάζω-λουπώ* (Για τη λ. βλ. Somav., λ. *λοπάζω*, Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 414 και Pern., Et. linguist. Γ' 457) και το ουσ. *θάνατος* ή από τα ουσ. *αλεπού* και *θάνατος* (Βλ. ΙΛ, λ. *αλεποθάνατος* και Pern., ό.π. και 346). Η λ. και σήμ.σε ιδιώμ. (ΙΛ, ό.π.).

Προσποίηση θανάτου ή βαριάς αρρώστιας· (εδώ) φρ. *κάνω λουποθάνατο* (πβ. ΙΛ, ό.π. σημασ. 1 και Pern., ό.π. 306) = παριστάνω τον πεθαμένο ή τον ετοιμοθάνατο: *είδε* (ενν. *ο Κάτης*) *την άξα συντροφιά καλή για το κυνήγι και λιγωμάρα του 'δωκε κανείς να μην του φύγει· έκαμε λουποθάνατο, ήπεσε ν' αποθάνει, βουβός, τυφλός εκείτεντο και ωσάν ψόφιος εφάνη* Κάτης 35.

λούπος ο, Πουλολ. (Τσαβαρή) 378.

Το λατ. *lupus*.

Αρπακτικό πτηνό: *ο λούπος επεχείρησεν υβρίζειν το γεράκιν* αυτ. 369.

λουρδίζομαι.

Από το **λουρδίζω* (Για την ετυμ. βλ. Τσολ. [Γλυκά, Στ. σ. 30]). Λ. *λουρδεύω* στο Somav.

Εξαπατώ, παρασύρω: *Κακός εχθρός η φυλακή, ποτέ πιστά ου φυλάσσει, μεσίτην ου προσδέχεται, φίλον τινά ουκ έχει· μακάρι μη λουρδίζεται μετά* [δισ]*σά ματίτσια, ως εκεί παίζει μετ' εσέν, ως εκεί μετριάζει* Γλυκά, Στ. 241.

λούρδος ο, βλ. *λούδρος*.

λουρί το, βλ. *λωρί(ο)ν*.

λουρικάτος, επίθ., βλ. *λωρικάτος*.

λουρίκι το, βλ. *λωρίκιον*.

λουρικιασμένος, μτχ., βλ. *λωρικιασμένος*.

λουρίκιν και **λουρίκι(ο)ν** το, βλ. *λωρίκιον*.

λουρικοζωσμένος, μτχ., βλ. *λωρικοζωσμένος*.

λούρικον και **λουρικόν** το, βλ. *λώρικον* και *λωρίκιον*.

λουρικώνομαι, βλ. *λωρικώνομαι*.

λουρίν το, βλ. *λωρί(ο)ν*.

λούριξ ο, βλ. *λώριξ*.

λουρί(ο)ν το, βλ. *λωρί(ο)ν*.

λούρον το, βλ. *λώρον*.

λούρος ο, βλ. *λώρος*.

λουσέριν το, Μαχ. 356^{16}.

Το γαλλ. *huissier* με συνεκφώνηση του άρθρου *le* (βλ. Kahane, Sprache 544 και Dawk. BN-J 3, 1922, 145· πβ. και Dawkins [Μαχ., Β' σελ. 254].

Μεγάλο μεταγωγικό πλοίο: *έπεψεν τον σιρ Λιούνκεν τ' Ατιαμέ να 'δηγήσει όσα άλογα εμπορεί να τα πάρει μετά του και να 'δηγήσει καραβία ταφουρέντζες και λουσέρια να σηκώσουν τα αυτά άλογα, ομοίως και πολλέ(ς) σατίες και πάσα άλλα ξύλα* αυτ. 186^{36}.

λουσιέρης ο, Μαχ. 634^{14}, 644^{28}, $666^{10,13}$· *λ ο υ χ ι έ ρ η ς*, Μαχ. 400^{31}.

Από το γαλλ. *huissier* με συνεκφώνηση του άρθρου *le* (Βλ. Dawkins, B-NJ 3, 1922, 146 και Kahane, Sprache 545).

Θυρωρός, φρουρός στην πόρτα του παλατιού: *Τότες ακτυπά ο πρίντζης την πόρταν 'πιδεξία· ημέρα τους λουχιέρηδες ήτον του Τζιλέτ τε Κορναλίε· άνοιξεν* αυτ. 264^{31}.

λούσιμον το, Χριστ. διδασκ. 351.

Από το *λούω* και την κατάλ. *-σιμον*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Εξαγνισμός, κάθαρση: *ετούτο το έξωθεν νερολούσιμον είναι εκείνο το λούσιμον των αμαρτιών* αυτ. 259· **β**) πλούσια χορήγηση (εδώ μεταφ.): *μας έσωσε* (ενν. *ο Θεός*), *διά μέσου του λουσίματος ... του Αγίου Πνεύματος* αυτ. 30.

λούσμα το.

Το μτγν. ουσ. *λούσμα* (βλ. Lampe, Lex.).

Πλύσιμο: *με το λούσμα του νερού ετούτου καθαρίζουνται αι ακαθαρσίες του κορμίου έξωθεν* Χριστ. διδασκ. 257.

λουστρένα, Βουστρ. 505, εσφαλμ. γρ. αντί *πουλουστρένα* (βλ. Μενάρδ., Τοπων. μελ. 224-5). Βλ. ά. *πουλουστρένα*.

λουτειργώ, βλ. *λειτουργώ*.

λουτεράνος ο, Βίος Δημ. Μοσχ. 123· *λ ο υ τ ρ ά ν ο ς*.

Το ιταλ. *luterano*. Η λ. στο Somav.

Λουθηρανός, προτεστάντης: *εχθροί είναι της Παναγίας οι λουτεράνοι* (έκδ. *Λευτεράνοι*· διόρθ. Τωμ., Αθ. 77, 1978/79, 414) *και οι καλβινιστάδες* Ροδινός (Βαλ.) 84· ... *είναι άπιστοι, αιρετικοί, λουτράνοι και παντελώς αβάπτιστοι, μάλιστα και τυράννοι* Ιστ. Βλαχ. 1499.

λουτεριανός ο.

Από το κύρ. όνομ. *Λούτερος* και την κατάλ. *-ιανός*. Για τη λ. πβ. και Τωμ., Αθ. 77, 1978/79, 414.

Λουθηρανός, προτεστάντης: *θέλει ... ότι τες βλασφημίες των λουτεριανών να τες ηξεύρει ο μέλλων χρόνος διά σφάλμα των Ρωμαίων* Ροδινός (Βαλ.) 85.

λουτεροκαλβινοδίδακτος, επίθ.

Από τα κύρ. ονόμ. *Λουτέρος* και *Καλβίνος* και το *διδάσκομαι*. Η λ. στο Somav.

Αυτός που έχει διδαχτεί (και κηρύσσει) τη διδασκαλία του Λουθήρου και του Καλβίνου: *'Ελεγεν αυτός ο λουτερικαλβινοδίδακτος* (έκδ. *Λευτεροκαλβινοδίδακτος*· διορθώσ.)... *ότι η Παρθένος Μαρία επεθύμαν ωσάν επιθυμούν όλες οι γυναίκες* Ροδινός (Βαλ.) 83.

λούτερος ο.

Το κύρ. όν. *Λούτερος* ‹ιταλ. *Lutero,* που απ. και στο Ροδινό (Βαλ.) 85 ως ουσ. Τ. *λουτέρος* στο Somav. Η λ., καθώς και διάφ. τ., σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Κουκ., Διά της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού βίου, σ. 32-3).

Λουθηρανός, προτεστάντης· άνθρωπος αιρετικός, ασεβής (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ό.π. και Τωμ., Αθ. 77, 1978/79, 172), Τζάνε, Κρ. πόλ. 547^{7}.

λουτιά η.

Πιθ. σχετ. με το ιταλ. *luto* ‹λατ. *lutum* ή το ουσ. *λότα* (Βλ. ά.).

Βρομιά· αισχρότητα (Για τη σημασ. πβ. Zingarelli, λ. *lotoso*)· (εδώ) αρσενοκοιτία (Βλ. Κακουλίδη ['Ανθ. χαρ. σ. 309]): *τέσσαρα πράματα, τουτέστιν κρίματα κράζουν απ' άλλον βεντέταν ομπρός εις τον Θεόν, το κακόν οπού εγίνετον ... εις τους αγινώσκους και το κρίμαν της λουτιάς* 'Ανθ. χαρ. 300^{5}.

λουτουργία η, βλ. *λειτουργία*.

λουτρακίζομαι. *λ ο υ τ ρ ι κ ί ζ ο μ α ι,* Προδρ. IV 10 χφ g, κριτ. υπ.

Από το ουσ. *λουτράκι* και την κατάλ. *-ίζομαι*. Η λ. και ο τ. στο Du Cange.

Λούζομαι, κάνω μπάνιο: *Αυτός, όταν εμάνθανε, λουτρόθυραν ουκ είδε και τώρα λουτρακίζεται τρίτον την εβδομάδα* αυτ. IV 10.

λουτράνος ο, βλ. *λουτεράνος*.

λουτράρης ο.

Από το ουσ. *λουτρό* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. στο Meursius και σήμ.

Υπάλληλος λουτρών: *ο Θεοτοκής του ρηγός ο κτίστης και ο Νικολής του λουτράρη ... επροτιμούσα ν' απεθάνουν παρά να δοθούν εις τα χερία τους Σαρακηνούς* Μαχ. 656^{20}.

λουτρικά τα.

Το ουδ. του επιθ. *λουτρικός,* που απ. στον Ησύχ. Η λ. και σήμ.

Τα απαραίτητα για το λουτρό σκεύη και ρούχα (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ', 447): *τα λουτρικά τά με έποικες και το κρεββατοστρώσιν εις κλήρον να τα δέξονται οι παίδες σου πατρώον* Προδρ. Ι 62.

λουτρίκι το.

Από το ουσ. *λουτρό* και την κατάλ. *-ίκι*. Η λ. και σε έγγρ. του 1829 (Βλ. Κορρέ, ΗΜΕ 1930, 298).

Πετσέτα μπάνιου, μπουρνούζι: *έγραψα ταύτην την φυλλάδα εγώ ... εκεί οπού εδούλευαν τα εργαστήριά μου τα λουτρίκια* (εκδ. *λουτράκια*· διορθώσ. κατά το χφ) Συναδ., Χρον. (Λάμπρου, Δ.Ι.Ε.Ε.Ε. 2, 1885, 641).

λουτρικίζομαι, βλ. *λουτρακίζομαι*.

λουτρόθυρα η.

Από τα ουσ. *λουτρό* και *θύρα*.

Πόρτα του λουτρού: *Αυτός, όταν εμάνθανε, λουτρόθυραν ουκ είδε* Προδ. IV 9.

λουτρόν το, Σταφ. Ιατροσ. 21^{98}, Γλυκά, Στ. 230, Προδρ. III 80, 81, Καλλίμ. 783, 796, Διγ. (Trapp) Gr. 3398, Διγ. Ζ 1078, Βέλθ. 457, 458, 466, Σπανός (Eideneier) Β 219, Ερωτοπ. 328, Λίβ. Esc. 2972, 3096, 3396, Αχιλλ. L 514, Μαχ. 44^{24}, Απόκοπ.^{2} 116, Παϊσ., Ιστ. Σινά 2005· *λ ο ε τ ρ ό ν,* Αχιλλ. Ν 780, 'Εκθ. Χρον. 64^{18}, 76^{14}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1993· *λ ο υ ε τ ρ ό ν,* Λίβ. (Lamb.) Ν 920, Γεωργηλ., Θαν. 163· *λ ο ύ τ ρ ο ν,* Ιερακοσ. 350^{19}, Απολλών. 205.

Το αρχ. ουσ. *λουτρόν*. Ο τ. *λοετρόν* ήδη αρχ. Ο τ. *λουετρόν* σε συμβόλαιο του 12. (;) αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 624^{1}). Για τον τ. *λούτρον* βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ', 458, σημ. 8. Η λ. και σήμ.

1α) Λούσιμο, πλύσιμο: Προδρ. III 48· (μεταφ.) *λουτρόν εις τα σύννεφα* Σπανός (Eideneier) Α 454· **β**) τόπος πλυσίματος, λουτρό: Διγ. 'Ανδρ. 314^{33}. **2α**) βάπτισμα: *του λουτρού ηξίωσε* (ενν. ο υιός του Υψίστου) *της παλιγγενεσίας* Διγ. Ζ 1059· **β**) κάθαρση, εξαγνισμός (μεταφ.): *ομολογώ έν βάπτισμα, λουτρόν αμαρτημάτων* Διγ. Ζ 1078. 'Εκφρ. *λουτρά αχνά, καμένα*=τούρκικα λουτρά, «χαμάμ»: *να κόψουν και εκείνα* (ενν. *τα παιδία*) *τα αχνά λουτρά, τα οποία και εσείς οι γυναίκες συγχνάζετε* Πηγά, Χρυσοπ. 273· *Είδα εκεί και βλαπτικά άλλα τρία γραμμένα: η έμιξις της γυναικός, τα λουετρά τα καμένα, τρίτον η μέθη* Γεωργηλ. (Wagn.) 515.

λουτρός ο, Διγ. Ζ 113, 116, Rechenb. 66^{1}, Αρμούρ. 187, Διήγ. Αγ. Σοφ. 153^{10}, Χρον. βασιλέων 741, Βακτ. αρχιερ. 183.

Από το αρχ. ουσ. *λουτρόν* με αλλαγή του γένους (Henrich, Κλητ.-γεν. σε *-ο,* σ. 16· βλ. όμως και Φιλ., Γλωσσογν. 2, 119). Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Τόπος πλυσίματος, λουτρό: *'Ωρισαν ουν οι ιατροί απέρχεσθαι αυτόν εις τον λου-*

τρόν...και λούεσθαι Σπανός (Eideneier) D 1783. **2**) Πλύσιμο, μπάνιο: *Βούτυρον και πιπέριν ανάτριβε την κόξαν εις τον λουτρόν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 91^{16}.

λουτσέκι το, Κωδ. Χρονογρ. 63 πολ., Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. 17^{36}.

Από το τουρκ. *olçek* (Βλ. Πετρόπ., ΕΛΑ 7, 1952, 76 σημ. 8). Για τ. *λουτσέκι* και *λουτσάκι* βλ. 'Αμ., Ελλην. 1, 1928, 63 σημ. 2.

Μονάδα μέτρησης δημητριακών (Για το πράγμα βλ. και Πετρόπ., ό.π., 76): *Πέρυσι ... είχε το λουτσέκι το σιτάρι εκατόν είκοσιν άσπρα λεπτά* Ευγ. Ιωαννούλ. Επιστ. 17^{34}.

λουφάζω, βλ. *λωφάζω.*

λουφανόδοντον. *(περί) λουφανοδόντων,* Ιατροσ. 157, εσφαλμ. γρ. αντί *'λουφάν οδόντων*· βλ. *ουλοφάγος.*

'λουφάς ο, βλ. *ουλοφάγος.*

λουφές ο, βλ. *αλοφάς.*

λουχιέρης ο, βλ. *λουσιέρης.*

λουχτούκισμα το, βλ. *λουκτούκισμα.*

λουχτουκιώ, βλ. *λουκτουκιώ.*

λούω -ύζω, Προδρ. I 55, III 111, 112, 123, 133, 133 χφ g κριτ. υπ., Ιερακοσ. 418^{18}, Ορνεοσ. αγρ. 536^{17}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 147, 147 κριτ. υπ., Βίος Αλ. 2989, Αχιλλ. L 515, 524, Λίβ. P 29, 2128, Λίβ. Esc. 3096, Λίβ. N 52, 3016, Μαχ. 44^{25}, Ch. pop. 835, Ριμ. Βελ. 339, Τζάνε, Κρ. πόλ. 209^{28}, κ.π.α.· *λ ο ύ γ ω,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 147 κριτ. υπ., Διήγ. Βελ. 223, Λίβ. Esc. 3396, Φαλιέρ. Ιστ.² 484, Ιατροσόφ. (Oikonomu) $86^{19,22}$· μτχ. παρκ. *λ ο υ μ έ ν ο ς,* Ερωτοπ. 696.

Το αρχ. *λούω.* Ο τ. *λούζω* από τον αόρ. του *λούω* αναλογ. με τα ρ. σε *-ζω* (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *λούγω* στο Βλάχ. και στο Κρητ. ιδίωμ. (Βλ. Κοντοσόπουλου, Γλωσσογεωγρ. Κρητ. 56). Ο τ. *λούζω* και σήμ.

I Ενεργ. **1α**) πλένω, λούζω: Απολλών. (Wagn.) 157· **β**) (μεταφ.) εξαγνίζω: *μας έλουσεν* (ενν. *ο Χριστός*) *από τες αμαρτίες μας με το αίμα του* Χριστ. διδασκ. 37. **2**) Παρέχω με αφθονία: *Λοιπόν από της δίψης μου ησθένησα μεγάλως* (παραλ. 2 στ.). *Κρασίν μ' ελούσαν παρευθύς και υγιής ευρέθην* Κρασοπ. 102. **II** Μέσ. μτβ. και αμτβ. λούζομαι, πλένομαι: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 86^{22}, Λίβ. Esc. 2972· (με σύστ. αντικ.) (μεταφ.)=πικραίνομαι: *Και πάλιν λούσομαι λουτρόν από πικρών υδάτων* Καλλίμ. 1449. **Φρ. 1**) *λούζομαι τα δάκρυα, εκ τα δάκρυα, με τα δάκρυα*=κλαίω πολύ: *και λούζουνται* (ενν. *οι ξένοι*) *τα δάκρυά τους και πέφτουν και κοιμούνται* Αλφ. ξεν. 46. **2**) *λούω -ομαι το αίμα, στο αίμα*=κατακρεουργώ, αιματοκυλώ, σφάζω: *όρισεν ο Αμιράς ν' αποκεφαλιστούσι* (ενν. *οι κόρες*) *και τα λαμπρά τως τα κορμιά με αίμα να λουστούσι* Διγ. O 350. **3**) *λούομαι τον άθον* (μεταφ.)=διαπομπεύομαι. (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 195 και 200): *πολλούς γελού* (έκδ. *γελούν*· διορθώσ.) *οι πολιτικές, αμμέ πολλά γελούνται κι' όσα και αν είν' μαστόρισσες, πάλιν τον άθον* (έκδ. *άνθον*· διορθώσ.) *λούνται* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 317.

λοφές ο, βλ. *αλοφάς.*

λοχαγός ο· *λ ο γ χ α γ ό ς*· *λ ό γ χ α γ ο ς,* Βίος Αλ. 3422.

Το αρχ. ουσ. *λοχαγός.* Η λ. και σήμ.

Διοικητής λόχου στρατιωτών: *οχυρώσας αυτόν συν υπαπισταίς και λογχαγοίς* Δούκ. 69^{19}.

λοχίζω. *λοχίσου,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 267^{28}, εσφαλμ. γρ. αντί πιθ. *λύσου,* που εκδ. ο Νενεδ. (Βλ. Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 336^{12}). Ο Ξανθ. (BZ 18, 1909, 595) είχε προτείνει *λυχνίσου.*

λόχος ο· *λ ό γ χ ο ς.*

Το αρχ. ουσ. *λόχος.* Η λ. και σήμ.

α) Τόπος που χρησιμεύει για ενέδρα: Γλυκά, Αναγ. 168· **β**) ένοπλο σώμα στρατιωτών: *όργανα ετοιμάζουσιν, σημαία του πολέμου, τας τάξεις, τας παραταγάς, τας μηχανάς, τους λόγχους* Διήγ. Βελ. Neap. 212.

λοχοχόρον ? το.

'Αγν. ετυμ. Η λ. και στο Du Cange.

(Πιθ.) είδος φτερού: *εάν έχη* (ενν. *ο ιέραξ*) *σκέπον λοχοχόρον, ήγουν πτερόν της ουράς αυτού το μέσον* Ιερακοσ. 345^{9}.

λυγερός, επίθ., Διγ. (Trapp) Esc. 173, 1145, 1763, Βέλθ. 854, Πουλολ. (Τσαβαρή) 130 κριτ. υπ., Φλώρ. 1666, Ερωτοπ. 176, 204, 431, 456, Αχιλλ. L 958, Αχιλλ. N 1273, Αχιλλ. O 612, Θησ. Γ' [31^{8}], ΙΒ' [46^{4}], Ch. pop. 176, 244, Απόκοπ.² 100, Αγν., Ποιήμ. Β' 27, Ριμ. κόρ. 611, Πικατ. 128, Π.Ν. Διαθ. φ. 246β, Πανώρ. Β' 165, Ε' 69, Βοσκοπ.² 9, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1114, 1793, Β' 695, Ευγέν. 813, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 127, κ.π.α.· *λ υ γ η ρ ό ς,* Προδρ. III 400ff κριτ. υπ., Διγ. Z 1996.

Από το ουσ. *λυγέα* και την κατάλ. *-ερός.* (Βλ. Κριαρά [Πανώρ. Γλωσσάρ. 254]). Τ. *λυερός* στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 287) και *λυερή* (Σακ., Κυπρ. Β' 641). Τ. *λύτζερος* στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ'). Η λ. και σήμ.

Ευλύγιστος, κομψός, ωραίος: *νέα, ξανθή και λυγερή ήτον αγγελικάτη* Δεφ., Σωσ. 25· *τις είδε τέτοιαν λυγηρήν να 'ναι ωσάν άνθος τρυφερή;* Διγ. Α' 261· *την λυγερήν και χυμευτήν, την πάντερπνον την χήνα* Πουλολ. (Τσαβαρή) 130.

Το θηλ. ως ουσ.=νέα γυναίκα, κοπέλα (συν.) ευλύγιστη, ωραία: *εκεί 'δα νέους και λυγερές, άνδρες και παλληκάρια* Απόκοπ.² 467· *εις τα βουνά δεν πρέπει πλιο κ' εις δάση να γυρίζεις, να μη θωρείς τσι λυγερές, τσι νιους να μη γνωρίζεις* Πανώρ. Αφ. 4· *δεν λυπάσαι* (ενν. *Χάρε δολερέ*) *τους καλούς άνδρες ανδρειωμένους, τους άρχοντες, τες λυγερές και νέους κατακαμένους* Πικατ. 294· *τα μαλλιά της τα ξανθά, τα ολόχρυσα, τα λαμπερά* (παραλ. 5 στ.)· *είχε μια μεγάλη χάρη ώσπερ το λαμπρόν φεγγάρι* (παραλ. 2 στ.)· *...τις είδεν τέτοια λυγερή;* Βίος Δημ. Μοσχ. 494· *εφάνη τση θεάς τσι πρίκες να τελειώσει κ' ετούτες ογιά ταίρια μας τσι λυγερές να δώσει* Πανώρ. Ε' 412· *το πώς να ιδείς την λυγερήν και πώς να την συντύχεις* Φλώρ. 1574· (σε προσφών.): *από τα χείλη μου εμιλιά δε βγαίνει, λυγερή μου* Πανώρ. Γ' 642· *ωσάν να σπέρνεις, λυγερή, βασιλικά στην γάστραν* Ερωτοπ. 157· *βασίλεια χάνεις, λυγερή, βασίλεια να εύρεις* Βέλθ. 1076· *καλή μέρα, λυγηρέ! πώς (εί)στε; καλά 'στε;* Mevlânâ $3^{5α}$.

λυγίζω, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 661, Αρμούρ. 18, Γαδ. διήγ. 480, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 60.

Το αρχ. *λυγίζω*. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** (Μτβ.) κάμπτω, λυγίζω, κάνω κ. να γείρει, να διπλωθεί: *αν το λυγίσεις* (ενν. *το κοντάριν*) *μιαν φοράν και αν το λυγίσεις δύο* Αρμούρ. 13· *έδειξε κι' ο Φιλάρετος εις τ' άρματα είντα 'ξάζει: ποσώς δεν τον ελύγισε* (ενν. *η κοπανιά*) *σαν καρφωμένος μοιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1394· *οι δυο ήρθασι με δύναμην οπού περνά τη φύση κ' ένα βουνίν εθέλασι σαλέψει και λυγίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1696. **Β'** (Αμτβ.) κάμπτομαι, κλίνω, κυρτώνω, διπλώνομαι: *θωρώντ' αγνιάκιν τρυφερόν ελύγιζεν, εθάρησα* Κυπρ. ερωτ. 125[22]. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Κάμπτομαι, λυγίζω· συστρέφομαι: *να δει* (ενν. *η Αρετούσα*) *τον ερωτάρη να λυγιστεί, ν' αποφτιαστεί, να τρέξει το κοντάρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1208. **2**) Κάμπτομαι, λυγίζω, κουνιέμαι με χάρη: *εμίλουν κ' ελυγίζομουν σαν μία κορασοπούλα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [120]. Φρ. *Σείομαι και λυγίζομαι*=κινούμαι με φιλάρεσκο τρόπο, καμαρωτά, με χάρη (Πβ. το σημερ. *σειέμαι και λυγιέμαι ή κουνιέμαι*): *ουκ έχεις ένδυμα ποσώς την χείρα σου να κρύψεις· το σχήμαν έχεις περισσόν και καύχησιν μεγάλην και σειέσαι και λυγίζεσαι να έχεις αλεύριν έσω* Σπαν. (Ζώρ.) V 387· *δυο παλληκάρια οπού στη γη ταίρι τως δεν αφήκα κι' ως εγροικήσαν κι' ήπαιξεν η σάλπιγγα ..., εσείστη κ' ελυγίστηκεν η όμορφή τως νιότη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1650.

λύγισμα(ν) το, Διγ. (Trapp) Gr. 3308, Διγ. Α 4212, Αχιλλ. L 673, Αχιλλ. Ν 825, 965, Γεωργηλ., Θαν. 116, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1321.

Το μτγν. ουσ. *λύγισμα*. Η λ. και σήμ.

Κάμψη, κλίση· (εδώ του σώματος ή μελών του σώματος με φιλάρεσκο τρόπο): *χορευτριών λυγίσματα, ποδών τας μεταβάσεις* Διγ. (Trapp) Gr. 1841· *το σείσμα και το λύγισμα, το επιτήδευμά της* Βέλθ. 645· *στο σείσμα και στο λύγισμα και στης αντρειάς τη χάρη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1320.

λυγχναπία και **λυγχναψία** η, βλ. *λυχναψία*.

λυγώ.

Από τον αόρ. του *λυγίζω* (Ανδρ., Λεξ.).

Λυγίζω, κάμπτομαι: *οι βραχιόνές του ήσαν συναρμοσμένοι με σίδερον αντάνικον· ποσώς δεν ελυγούσαν* Χρον. Τόκκων 3353.

λυγώδης, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *λυγώδης*. Η λ. τον 12. αι. (L-S, Κων/νίδη).

(Προκ. για ξύλο) που είναι από λυγαριά· ευλύγιστος: *λεπτόν λυγώδες ξύλον* Καλλίμ. 507.

Λύδιος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *Λύδιος*. Η λ. και σήμ.

Που κατάγεται από τη Λυδία, λυδικός.

Το θηλ. με το ουσ. *λίθος*=η πέτρα που χρησιμεύει για να ελεγχθεί η γνησιότητα του χρυσού: Γλυκά, Στ. 350.

'λύθι το.

Από το ουσ. *ολύνθιον (Andr., Lex., λ. *ολύνθιον). Η λ., καθώς και διάφ. τ., σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Andr., Lex., ό.π.).

Αγριόσυκο· (εδώ πιθ. από συνεκδ.) αγριοσυκιά. (Βλ. Ξανθουδίδη [Φαλλίδ. σ. 104]):

εκρεμάστηκα στο 'λύθι (εκδ. *λίθι*· διορθώσ. κατά Ξανθουδίδη, ό.π.) *κ' ήπεσα κ' εγώ στα βύθη κι' αναστενάζω και πεινώ, καλά τα κλήματα κινώ* Φαλλίδ. 66.

λυθρίδιον το.

Από το ουσ. *ερυθρίδιον* (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 12, 1900, 485) ή από το ουσ. *λύθρον* (για το οποίο βλ. Γεννάδ., Λεξ. 584) και την κατάλ. *-ίδιον*. Η λ. στο Du Cange Appendix., λ. *λιθρίδιον*. Για το πράγμα βλ. και Langkavel, Bot. sp. Gr. 45.

Είδος φυτού με φαρμακευτικές ιδιότητες: *Λαβών καμασσίας κόκκους και ... λυθρί⟨δι⟩ον ... κοπάνισον και κοσκίνισον* Ιατροσοφ. (Oikonomu) 95[11].

λυθρινάρι το· *λεθρινάρι(ον).*

Από το ουσ. *λυθρίνιν* και την κατάλ. *-άρι* (Ανδρ., Λεξ., λ. *λυθρίνι*). Λ. *λυθρίνι* και σήμ., καθώς και τ. *αλέθρινας* στη Σύμη (Καραναστάσης, Συμ. 3, 1977, 104).

Λυθρίνι: *σγωβίδια, λεθρινάρια, 'στακοί, καλαμάρια, καβούροι ποτάμιοι και πέστρουφαι* Σταφ. Ιατροσ. 3[60].

λύκαινα η.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

Λύκαινα: *λύκαινα ... που τα παιδιά της ... στην κοίτην ουχ ευρίσκει ... με μανία και μουγκρισμόν ... ... άνω και κάτω τρέχει* Θησ. Η' [26[1]].

λυκαυγίζει.

Από το αρχ. επίθ. *λυκαυγής*.

Ξημερώνει, γλυκοχαράζει: *'Ηρξατο δέ λυκαυγίζειν και ο δήμος ... έτρεχεν εις τον ιππόδρομον· πρωίας δέ γενομένης και οι του παλατίου ... συνεισέρχοντο* Δούκ. 69[22].

λυκή η.

Το αρχ. ουσ. *λυκή* (L-S, λ. *λυκέη*). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 342).

Το δέρμα του λύκου· φρ. *λυκές πράσσω*=ξεμυαλίζω, παραπλανώ: *ταγίζουν* (ενν. *οι γυναίκες*) *τους* (ενν. *τους ανθρώπους*) *πράματα βραστικά και μαγείες και τα μύρια κακά και λυκές πράσσουν και εις το ύστερον διά έναν λόγον θανατώννουν τους* Μαχ. 574[23].

λύκινος, επίθ., Πιστ. βοσκ. IV 8, 101.

Η λ. σε Γλωσσάρ. (Steph., Θησ.) και σήμ. στην Καλαβρία και την Κατάνη (Rohlfs, Et. Wört. και Glotta 41, 1963, 303).

Που προέρχεται από λύκο: *Ελάβωσες έναν βοσκόν, οπού 'τουνα ντυμένος μ' ένα δερμάτι λύκινο* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1228].

λυκοαιματοπότης ο· *λυκοαιματοπότη,* Πουλολ. Αθ. 317, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *λύκο* (κλητ.) *αιματοπότη*. Πβ. και Πουλολ. (Τσαβαρή) 370 κριτ. υπ.

λυκοαιματωμένος. *λυκοαιματωμένε,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 370 κριτ. υπ., πιθ εσφαλμ. γρ. αντί *λύκο* (κλητ.) *αιματαμένε*.

λυκόβρωτος, επίθ., Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. 68[53].

Η λ. στον Αριστ. (L-S).

Λυκοφαγωμένος: *ίνα μη τα πρόβατα παντάπασιν εκτριβή και λυκόβρωτα γένηται* αυτ. 71[11].

λυκοκάρδιος, επίθ., Απολλών. (Wagn.) 205 (έκδ. *λιγοκάρδιον*).

Από τα ουσ. *λύκος* και *καρδιά* και την κατάλ. *-ιος*.

Που έχει καρδιά σαν του λύκου, σκληρόκαρδος: *ευθύς δέ εθυμώθηκεν ο βασιλεύς ο μέγας και λέγει Απολλώνιον:... «Θωρώ σε, λυκοκάρδιον ομοιάζει η καρδιά σου»* Απολλών. 204.

λυκοκαυκαλιάζω, βλ. *λυκοκεφαλιάζω*.

λυκοκεφαλαία η.

Από τα ουσ. *λύκος* και *κεφαλή*.

Δερματική αρρώστια του κεφαλιού (Για τη σημασ. βλ. Oikonomu [Ιατροσόφ. σ. 228]): *Περί λυκοκεφαλαίαν. Το βουδόγλωσσον κοπανίσας ποίησον έμπλαστρον ⟨και θες⟩ επί την κεφαλήν έως ημέρας γ'* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 90^{8}.

λυκοκεφαλιάζω· *λ υ κ ο κ α υ κ α λ ι ά ζ ω,* Προδρ. II G 61.

Από το ουσ. *λυκοκεφαλαία*. Ο τ. με αντικατάσταση του *-κεφαλιάζω* από το συνών *καυκαλιάζω*. Για τη λ. και τον τ. βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 151, 196].

Μολύνομαι, κακοφορμίζω, παθαίνω γάγγραινα: *ας ποιήσουν τραυματάλειμμα πριν λυκοκεφαλιάσει* αυτ. II H 61.

Λυκόκρανοι οι.

Πιθ. σχετ. με το εθν. *Λυκοκρανίται* (Steph., Θησ.).

'Ονομ. λαού: *υπέταξα ... Λυκοκράνους, Κυνοκεφάλους* Διαθ. Αλ. 27.

Λυκομύται οι.

Πιθ. σχετ. με το εθν. *Λυκομίδαι* (Steph., Θησ.).

'Ονομ. λαού: *υπέταξα ... Κυνοκεφάλους, Λυκομύτας* Διαθ. Αλ. 27.

λυκοπάνθηρος ο.

Το μτγν. ουσ. *λυκοπάνθηρος*.

Ζώο που προέρχεται από λύκο και πάνθηρα: Λεξ. IV 320.

λυκόπαρδος ο.

Από τα ουσ. *λύκος* και *πάρδος*.

Ζώο από διασταύρωση λύκου και πάνθηρα, λυκοπάνθηρας: *να τον προσαγορεύσω* (ενν. *τον κριτήν*) *λυκόπαρδον, αλώπεκα, ανθρωπόμορφον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 926.

λυκόπουλο το.

Από το ουσ. *λύκος* και την κατάλ. *-όπουλο*. Η λ. στο Somav. (τ. *λυκάκι*) και σήμ.

Λυκόπουλο: *'Ενα λυκόπουλ' έτρεφε ποιμένας στο κοπάδι· αντάμα το 'χε στα σκυλιά* Αιτωλ., Μύθ. 70^{1}.

λύκος ο, Γλυκά, Στ. 336, Καλλίμ. 1790, Διγ. Z 3093, Σπανός (Eideneier) A 33, Πουλολ. (Τσαβαρή) 370, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 24, Γαδ. διήγ. 2, Κορων., Μπούας 27, 77, Διήγ. Αλ. G 269^{35}, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 911, Αχέλ. 646, Πανώρ. Γ' 268, 392, Δ' 147, Παλαμήδ., Βοηβ. 21, Ιστ. Βλαχ. 798, Διγ. 'Ανδρ. 382^{8}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1051,

Στάθ. (Martini) Β' 78, Ζήν. Β' 151, Διγ. Ο 2617, Διακρούσ. 95^{16}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 442^{2}, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *λύκος*. Η λ. και σήμ.

1) Το ζώο λύκος: Πανώρ. Γ' 281, Αχέλ. 781· (μεταφ.) **α**) τύραννος, δυνάστης: *να ορίσεις τους λας να πολομούν καλήν βλέπησιν μέραν και νύκταν ώσπου ο λύκος κρατεί εις την Κύπρον, μηδέν εύρει τους λας κοιμισμένους και δράξει το αρνίον* Μαχ. 508^{17}· **β**) κλέφτης (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 254]): *Ψέμα, λαλείτε, λας της μέσης, λύκοι ψαροπούληδες* Μαχ. 486^{30}· *γροικώντα ο γαρδινάλλης τες απιστίες και κα(κά) τά επολομούσαν οι ⟨λύκοι⟩ και χωριάτες, ορδινίασεν κουβερνούρην ... με φουσάτα και ήλθαν και επιάσαν την Λευκουσία* Μαχ. 674^{2}· **γ**) άπιστος, αλλόφυλος: *εκεί που σφάξαν τα 'μορφα κοράσια οι λύκοι* (ενν. *οι Σαρακηνοί*) Διγ. D 470· **δ**) εχθρός: *αυτά* (ενν. *οι εχένταυροι*) *παρομοιάζονται στον 'Αρειον τον άφρον, ... στους εξής αιρετικούς, λύκους της εκκλησίας* Φυσιολ. (Legr.) 463. **2**) Είδος φυτού, ζιζάνιο (Για τη σημασ. βλ. Eideneier [Σπανός σ. 306]): *Προυκία του κακού σπανού. Δίδω ... μία λακινία πανία, σκρόφας αμπέλιν και φυτείαν λύκους* Σπανός (Eideneier) Β' 127· *περιβόλιν να έχει απέσω ελαίας και ελαιοφόριν..., φυτείαν λύκους, κήπον όλον αντραγίδας* Σπανός (Eideneier) A 456.

'Εκφρ. 1) *Λύκου γνώμη*=(μεταφ.) αγύριστο κεφάλι, ισχυρογνώμων: *ω σπανέ πονηρέ και καρδία σατανά και λύκου γνώμη* Σπανός (Eideneier) A 53. **2**) *Προβατόσχημος λύκος*=(μεταφ.) υποκριτής: *ο προβατόσχημος λύκος ... έφη προσαγορεύσας αυτή: «Χαίρε, ω μήτερ, ...»* Δούκ. 381^{5}.

λυκοτρίχης, επίθ.

Από τα ουσ. *λύκος* και *τρίχα*. Η λ. και ως κύρ. όνομ. (Λάμπρ., ΝΕ 14, 1917, 65).

Που έχει τρίχωμα σαν του λύκου: *καμηλόραχε κακομούσουδε τράγε, λυκοτρίχη* Σπανός (Eideneier) D 1032.

λυκοφαγωμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *λύκος* και τη μτχ. παρκ. του *τρώγω*. Τ. *λυκοφαωμένος* και *λυκουφαγουμένους* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Ανδρ., Αθ. 44, 1932, 204 και Στεφόπουλο, Μακεδονικά 18, 1978, 266).

Που είθε να φαγωθεί από λύκο: *φύγε από την μέση μας* (ενν. *συ η καμήλα*), *παράσημον των ζώων, καθώς και ο γαΐδαρος, ο λυκοφαγωμένος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 803.

Το αρσ. ως ουδ.=ο διάβολος (Βλ. Ανδρ., ό.π.): *τότε τι κάμνομεν ... οπού η θύρα εκλείσθη και ο ... νυμφίος εδιάβη με τες φρόνιμες Παρθένες εις τον ... νυμφώνα; Ημείς γουν με τίναν μένομεν; ... με τον λυκοφαγωμένον;* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 37^{27}.

λυκοφέγγει.

Από το *φέγγω* με την επίδρ. του ουσ. *λυκόφως*.

(Σε γ' πρόσ.) αρχίζει να ξημερώνει, χαράζει: *πρωίας γαρ ούσης, έτι λυκοφεγγούσης της ημέρας* Δούκ. 363^{17}.

λύμα το.

Από το *λύω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. τον 6. αι., (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. στην Κάτω Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört., λ. *λύμμα*).

Απαλλαγή από μάγια (Για τη σημασ. βλ. Ιατροσόφ. (Oikonomu) σ. 228): *Περί λύματος* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 82^{5}.

λυμαίνω, Φυσιολ. (Zur.) X 2b^{3} (έκδ. *λυπήνηται*· διορθώσ.)· *λ υ μ α ί ν ο μ α ι.*

Η λ. του 4. αι. (L-S, στη λ. *λυμαίνομαι*, που είναι αρχ.). Τ. *αλ(λ)υμώννω* στην Κάτω Ιταλία (Βλ. Rohlfs, Et. Wört. 305 στη λ. και Andr., Lex. στο μέσ.).

Α' (Ενεργ. μτβ.) καταστρέφω, ρημάζω: *ίνα μη οι Τούρκοι διερχόμενοι λυμήνουσι την αυτών γεωργίαν* Δούκ. 303^{8}. **Β'** (Μέσ.) **1)** (Μτβ.) βλάπτω, καταστρέφω: *σοφοί Ψελλοί τινές ... τρυγήσαι ... προέφθασαν ... ... και λυμήνασθαι τούτου* (ενν. *του λειμώνος*) *την ευκαρπίαν* Γλυκά, Στ. Β' 117. **2)** (Αμτβ.) καταστρέφομαι: *όταν λυμαίνεται* (έκδ. *λυπαίνεται*· διορθώσ.· βλ. όμως και Pitra [Φυσιολ. 354 σημ. 1]) *τότε ωόν, ακμήν ουκ αρκέσει αυτή της ιδίας γαστρός ο τόκος ... και κλέπτει* (ενν. *η πέρδιξ*) *ωά* Φυσιολ. 354^{3}.

λυπερός, επίθ., βλ. *λυπηρός*.

λύπη η, Σπαν. Ρ 162, Λόγ. παρηγ. Ο 743, Προδρ. III 254α, Καλλίμ. 443 Διγ. Ζ 758, Βέλθ. 1155, Φλώρ. 538, Αχιλλ. Ν 1743, Ιμπ. 364, Μαχ. 106^{32}, Χούμνου, Κοσμογ. 101, Αχέλ. 2061, Κυπρ. ερωτ. 106^{28}, 108^{26}, 147^{3}, Πανώρ. Β' 296, Ερωφ. Ε' 136, Ιστ. Βλαχ. 964, 1060, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 48, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [457], Φορτουν. (Vinc.) Β' 111, Τζάνε, Κρ. πόλ. 518^{21}, 530^{11}, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *λύπη*. Η λ. και σήμ.

1) Στενοχώρια, θλίψη: Ιμπ. 315, Κυπρ. ερωτ. 8^{4}. **2)** Συμπόνια, ανθρωπιά: *Ανέν και λύπη, ω βασιλιά, την σημερνή ημέρα να βρει σιμά σου δύνεται καημένη θυγατέρα ..., πολλά παρακαλώ σε, το σκοτωμένο μου κορμί της μάννας μου το δώσε* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 143· *Γυναίκες, ας μισσέψουμε, γιατί εύκαιρα κοπιούμε 'ς τέτοια σκληρότατη καρδιά λύπη κιαμιά να βρούμε* Ερωφ. Δ' 432· *κλάηματα δε τζη βάνου λύπη καμιάν εις την καρδιά, μ' αγριότερη την κάνου* Πανώρ. Α' 128. **3)** Παράπονο, καημός: *αυτό δέ του Μιχάλη τόπον που πήρεν με σπαθίν να τον ορίζουν άλλοι ... δεν το 'στερξεν ... ... εύμορφ' αποκρίθηκεν και λύπη τονε πιάνει* Παλαμήδ. Βοηβ. 682· *την λύπην της ψυχής οι λόγοι την θεραπεύουν* Διγ. 'Ανδρ. 368^{17}· *να ένι τούτο εις κουφισμόν της καρδιακής μου λύπης* Λίβ. Sc. 2217. **4)** Βάσανο: *πάλι αν ήθελα να πω της φυλακής την λύπη, με δίκαιον έπρεπε να πω την πόρταν της φαρμάκιν* Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 234. **Εκφρ.** *το ποτάμι της λύπης* (βλ. όμως και Κουρμούλη, Κρ. Μελ. 1, 1933, 226, που προτ. *της λήθης*)=ο ποταμός που κυλάει στον κάτω κόσμο: *Στο περιγιάλι του 'Ερεβου, της λύπης το ποτάμι* Ζήν. Ε' 367. **Φρ. 1)** *άγω ή φέρνω λύπην*=πενθώ: *δεν ήτον δυνατόν να αποφύγει από τον θάνατον...και έφερεν λύπην πολλήν εις τον κόσμον του* Διγ. 'Ανδρ. 406^{20}· *εισήλθεν εν αυτώ το του θανάτου τέλος και λύπην άγει την πολλήν εις άπαντας ανθρώπους* Διγ. Ζ 4237. **2)** *έχω (πρός τινα) λύπην*; **α)** κρατώ κακία: *εχει προς εμέ λύπην* Αποφθ. πατέρ. 360· **β)** συμπονώ, δείχνω ανθρωπιά: *κ' η κόρη μου η γιαλύπητη, καλά και να κατέχει τα πάθη μου,...λύπη σ' εμέ δεν έχει* Πανώρ. Α' 120· *τ' όνομα μόνο το γλυκύ δίχως λαλιάν εδώσα κι' όσοί 'χα λύπη στην καρδιά κι' αγάπην εγνωρίσα πως Ερωφίλη λέγασι καλότατα εγροικήσα* Ερωφ. Ε' 165. **3)** *κάμνω ή ποιώ λύπην*=θρηνώ: *η μήτηρ του εμαδίζετον, λύπες μεγάλες κάμνει* Ιμπ. 186· *επήρεν ο άνομος Τούρκος την Πόλην τη κη' Μαΐου· εποίκεν μεγάλην λύπην η άνωθεν ρήγαινα εις την Κύπρον* Μαχ. 682^{22}. **4)** *λαμβάνω ή παίρνω λύπην*=λυπάμαι, προσβάλλομαι: *ει δ' εν αυτή η αγάπη σου, ου μη το πάρω λύπη· να στήσω 'γώ στο πλάγι μου κάλλιον σου αναδενδράδι* Ερωτοπ. 408· *έλαβε λύπην μεγάλην ο ... Αμιρούτσης πως τον εκατεφρόνησεν ο πατριάρχης και δεν τον εδεξιώθη* Ιστ. πατρ. 130^{6}.

λυπημένα, επίρρ., Σπαν. Ο 14, Τζάνε, Κρ. πόλ. 561^{15}.

Από τη μτχ. παρκ. του *λυπώ*.

Θλιμμένα: *Γιατί, θαρρώ, δέ βρίσκεται θεριό μηδεκιανένα να μηδέν κλάψει από καρδιάς περίσσα λυπημένα γροικώντας τα περίσσα μου βάσανα* Πανώρ. Α' 64· *όλοι ψυχοπονέσετε, κλαύσατε λυπημένα* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 34· *πλέον ουδέ δύναμαι να γράφω λυπημένα εις τόση μου την συμφοράν* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 743.

λυπηρά, επίρρ., Χρον. Μορ. Η 31, 1541, Πένθ. θαν.^{2} 620.

Από το επίθ. *λυπηρός*.

Με λύπη: *Μοιρολογείται λυπηρά κλαίουσα μετά πόνου* Καλλίμ. 2360· *ορίζει γαρ ο βασιλεύς...* (παραλ. 1 στ.) *να ακολουθήσουν λυπηρά τον μέγαν Αχιλλέα* Βυζ. Ιλιάδ. 1087.

λυπηρός, επίθ., Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 34, 138, Σπαν. (Λάμπρ.) V 425, 559, Διγ. Α 4117, Χρον. Μορ. Η 1797, Απολλών. (Wagn.) 212, 672, Αχιλλ. Ν 1447, Αχιλλ. Ο 637, Θησ. ΙΑ' [41^{6}], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1148, Παλαμήδ., Βοηβ. 52, Διγ. 'Ανδρ. 406^{10}· *λ υ π ε ρ ό ς,* Σπαν. Α 296, Ψευδο-Σφρ. 292^{9}.

Το αρχ. επίθ. *λυπηρός*. Η λ. και σήμ.

1) Που προκαλεί λύπη, θλιβερός: Διγ. (Trapp) Gr. 1937, Διγ. Ζ 4263 κριτ. υπ., Αλφ. ξεν. 50. **2)** Λυπημένος, θλιμμένος: *«άνθρωπε, βλέπω λυπηρόν το σχήμα σου* Καλλίμ. 1498· *τον κόντον ηύραν λυπηρόν, εις σφόδρα ήτον θλιμμένος* Χρον. Μορ. Η 184. **3)** Πένθιμος: *με ρούχα μαύρα, λυπηρά* Θησ. Β' [26^{3}].

Το ουδ. ως ουσ.=λύπη (Για τη σημασ. βλ. Κριαρά [Βυζ. ιππ. μυθ. σ. 267]) : *ουδέν γαρ λείπει το καλόν και το τερπόν εκ λύπης, ώσπερ ουδ' από της χαράς το λυπηρόν πολλάκις* Καλλίμ. 8.

λυπηρούμαι.

Από το επίθ. *λυπηρός*.

Λυπούμαι: *μέρος καμάριν είχασιν και μέρος λυπηρούνται, μέρος εκαμαρώνασιν και μέρος ελυπούντα* Βυζ. Ιλιάδ. 323.

λυπησία η.

Από το ουσ. *λύπησις -ση* αναλογ. με ουσ. σε *-ία*. Η λ., καθώς και τ. *λυπησιά*, και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

Οίκτος, ευσπλαχνία: *μικρούς, μεγάλους πιάνουσιν χωρίς την λυπησίαν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 169.

λύπησις -ση η, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-van Gem.) 153, Μαχ. 248^{17}, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7^{15}, Σκλάβ. 69, Θρ. Κύπρ. Μ 128, Αλφ. (Mor.) III 51, Κυπρ. ερωτ. 70^{29}, 127^{4}, Πανώρ. Β' 493, Δ' 24, 229, 354, Ε' 409, Ερωφ. Γ' 385, Δ' 250, 426, Ε' 120, 135, Πιστ. βοσκ. III 5, 27, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 29, Γ' 1743, Στάθ. (Martini) Γ' 331, Ροδολ. Ε' [539], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [320, 611], Πρόλ. άγν. κωμ. 23, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 80, Τζάνε, Κρ. πόλ. 210^{7}, 547^{1}, Ροδινός (Βαλ.) 136, κ.π.α.

Από το *λυπώ* και την κατάλ. *-ση*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Θλίψη, μεγάλη λύπη: *λύπησιν πλήσια έδωκε σ' όλους ο μισσεμός του* Τζάνε, Κρ. πόλ. 304^{9}. **2α)** Οίκτος, έλεος: *Η Αρετούσα κλαίγοντας προς το γονήν εμίλιε* (παραλ. 1 στ.) *Με τ' άρματα τση λύπησης τότες τον επολέμα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 391· *στες ρούγες να τα φέρνουσι, λύπηση πλια να φέρνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 550^{22}· *δίχως λύπηση κιαμιά*

πάσ' άνθρωπο σκοτώνω (ενν. *εγώ ο Χάρος*) Ερωφ. Πρόλ. 78· **β**) ευσπλαχνία: *ω δέσποινα των ουρανώ, λύπησις τω θλιμμένω* Π.Ν. Διαθ. φ. 336α· *σε πρίκα την ξεφάντωση... γυρίζω* (ενν. *εγώ ο Χάρος*)· *...ποτέ λύπηση δε γνωρίζω* Ερωφ. Πρόλ. 86. **Φρ. 1**) *λύπηση έχω εις κ.*=συμπονώ (*κάπ.*) για κ.: *Αν είχες τόσην λύπησιν, κυρά μου, εις όσα πάθη βρίσκουνται σ' εμένα, έλπιζα σωτηριάν εις τα λαμπρά μου* Κυπρ. ερωτ. 100^{10}· *λύπηση έχε στα βάσανά μου* Ιντ. Κρ. Θεάτρ. Β' 42. **2**) *λύπηση παίρνω*=λυπάμαι: *λύπησιν επήρανε όλοι και τον εκλάψαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 347^{6}.

λυπητερά, επίρρ., Χούμνου Κοσμογ. 1596, Πανώρ. Α' 446, Δ' 301, Ερωφ. Α' 241, Β' 525, Γ' 235, 443, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 309, IV 5, 225, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1089, 1924, Στάθ. (Martini) Γ' 330, Ιντ. Κρ. Θεάτρ. Δ' 147, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [735], Ε' [325].

Από το επίθ. *λυπητερός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Θλιμμένα: *τον πρικύ μου θάνατο λυπητερά να κλαίγεις* Ερωφ. Ε' 290· *λυπητερά από καρδιάς να βαριαναστενάξει* Ευγέν. 362. **2**) Σπλαγχνικά, με συμπόνια: *Για τούτο έρχομαι σ' εσέ, κόρη μου, να θελήσεις λυπητερά στα πάθη μου τώρα να μου βοηθήσεις* Ιντ. Κρ. θεάτρ. Β' 54· *Γιάντα κ' εσέ τα μάτια σου ποτέ να μη στραφούσι λυπητερά τα μάτια μου του ταπεινού να δούσι;* Πανωρ. Β' 266.

λυπητερός, επίθ., Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{45}, Θυσ.^{2} 242, 310, Πανώρ. Α' 353, 408, Β' 294, Ερωφ. Δ' 757, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 168, ΙΙ 2, 231, ΙΙΙ 6, 6, IV 1, 14, 5, *337*, V 7, 72, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 86, 1981, Ε' 14, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [377], Β' [597], Γ' [576, 882], Δ' [876], Ε' [201, 895, 927], Τζάνε, Κρ. πόλ. 174^{14}.

Από το ουσ. *λύπηση* και την κατάλ. *(-τ)ερός* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Θλιμμένος: *τον επροσκυνήσασι* (ενν. *τον αφέντη*),... *με πρόσωπον λυπητερόν* Διακρούσ. 92^{4}· *Η μάννα σού 'ν' λυπητερή* (ενν. *η Σάρρα*), *για κείνο δε σιμώνει* Θυσ.^{2} 547. **2**) Θλιβερός, συγκινητικός: *πράμα πολλά λυπητερό του δίδει αιτιά και κλαίγει* Ερωφ. Ε' 15. **3**) (Προκ. για φωνή) παραπονιάρικος: *σύρνει* (ενν. *η Αρετή*) *φωνή λυπητερή* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 246· *με μια λαλιά λυπητερή να δώσετε σημάδι* Ζήν. Α' 31. **4**) (Συνεκδ.) εύσπλαγχνος, συμπονετικός: *ως πεθερά περίσσια λυπητερή εθρηνάτονε τη μια τση νύμφη, γιατί την γροίκα ποθαμένη* Πιστ. βοσκ. V 7, 14· *η αφεντιά σου το θυμό... ν' αφήσει κι' ως βασιλιός λυπητερός κι' άξιος να συχωρέσει το σφάλμα* Ερωφ. Δ' 593.

λυπητικά, επίρρ., Βυζ. Ιλιάδ. 1089, Κυπρ. Ερωτ. 24^{2}, 125^{6}.

Από το επίθ. *λυπητικός*.

Με πολλή θλίψη· λυπητερά: *θλιβερά, λυπητικά, με δάκρυα και πόνους και στεναγμούς απλήρωτους αποχαιρέτησάν τους* Φλώρ. 1226· *έκλαψε πολλά και λυπητικά* Χρον. Σουλτ. 143^{32}.

λυπητικάτος, επίθ.

Από το επίθ. *λυπητικός* και την κατάλ. *-άτος*.

Λυπητερός: *λυπητικάτες τραγουδίες* Κυπρ. Ερωτ. 138^{8}.

λυπητικός, επίθ., Μ. Χρονογρ. 35^{3}.

Η λ. στον Αριστ.

Που αισθάνεται λύπη: *Η δέ βασίλισσα...εκάθισεν εις το ιερόν σύνθρονον και έδειξε σχήμα λυπητικόν* Θρ. Κων/π. Ρ suppl. 249^{8}.

λυπητικώς, επίρρ.

Από το επίθ. *λυπητικός*.

Λυπημένα: *όταν ριγεί ο ιέραξ υποχαλών τα πτερά αυτού, ορά λυπητικώς και ασθενώς* Ιερακοσ. 474^{28}.

λυπίζω.

Από τον αόρ. του *λυπώ* αναλογ. με τα ρ. σε *-ίζω*. Η λ. στο Βλάχ. και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ι (Ενεργ.) κάνω κάπ. να λυπάται: *Γιατί τον ελυπήσατε τόσον ώστε να κλαίγει;* Διγ. Ο 863. **ΙΙ** (Μέσ.) λυπάμαι: *την νεότην του λυπίζουνται, πρόσωπον λαμπρυσμένον* Ιμπ. (Legr.) 834.

λυπόματος, επίθ., Ο γεννηθείς νεώτερος, φ. 144, 145.

Από τα ουσ. *λύπη* και *μάτι*.

Που έχει λυπημένα μάτια: *Η γεννηθείσα κόρη ... έσται φρόνιμος, λυπόματος* αυτ. 144v.

λυποτιτρώσκομαι. *ελυποτρώθησαν,* Γεωργηλ., Βελ. 156, 526, εσφαλμ. γρ. αντί *ελογοτρώθησαν* (χφ *ελυγοτρώδησαν* και *ελογοτρώδισαν*) (βλ. Χαριτων., Λόγ. εις Κοραήν 41-2) (βλ. ά. *λογοτιτρώσκομαι*).

λυπρός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *λυπρός*.

1) Ευτελής: *ο πλάσας και τον άνθρωπον παντοεργαίς παλάμαις εκ χωματίνου και λυπρού και πηλοφύρτου βάρους* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 5. **2**) (Προκ. για τη γη) άγονος: *τα αναγκαία περί ίππων εσπάνιζον διά το τον τόπον λυπρόν και κρημνώδη είναι* Ψευδο-Σφρ. 210^{2}.

λυπώ, Προδρ IV 108, Διγ. Ζ 210, Χρον. Μορ. Ρ 3064, Λίβ. Esc. 596, 3892, Ιμπ. 622, Μαχ. 282^{14}, Χούμνου, Κοσμογ. 1139, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7^{7}, Απόκοπ.^{2} 129, Βεντράμ., Γυν. 98, Θρ. Θεοτ. 71, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1923, Ευγέν. 979, Τζάνε, Κρ. πόλ. 193^{15}, 248^{22}· προστ. μέσ. αορ. (β' εν.) *λ υ π ή θ η σ ε,* Αιτωλ., Μύθ. 124^{6}· *λ υ π ή θ ο υ,* Μαχ. 372^{17}, Κυπρ. ερωτ. 77^{13}· *λ υ π ή σ ο υ ν,* Επιστ. Ηγουμ. 175· μτχ. *ε λ υ π η μ έ ν ο ς,* Δεφ., Λόγ. 136.

Το αρχ. *λυπέω*. Η προστ. αορ. *λυπήθου* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 642-3). Για το τελικό *-ν* στα διάφ. πρόσ. και τ. του ρ. βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 118-9 και 153. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Προκαλώ στενοχώρια, λύπη σε κάπ., θλίβω, πικραίνω: Ζήνου, Βατραχ. 304, Λίβ. Esc. 600, Λόγ. παρηγ. Ο 619. **2**) (Προκ. για ερωτικό συναίσθημα) κάνω κάπ. να αγωνιά, να υποφέρει: *Στρατιώτης πανεξαίρετος, φουδούλα πανωραία, τούς ελύπησεν η αγάπη και τούς έφλεξεν ο πόθος* Λίβ. Esc. 4059. **3**) Ζημιώνω, βλάπτω: *Ο μύθος λέγει πως τινές οπού φιλονικούσι με τους μεγαλειότερους, του λόγου τους λυπούσι* Αιτωλ., Μύθ. 106^{10}. **4**) Κακοποιώ: *τον μέγαν εκκλησιάρχην ελύπησε* (ενν. *ο αυθέντης*) *σχίσας την ρίνα αυτού* Ιστ. πολιτ. 38^{21}. **5**) Συμπονώ κάπ.: *ουδέ ιατρόν μπορώ να βρω τινάν να με γιατρεύσει, εις τά πονώ και θλίβομαι τινάν να με λυπήσει* Ch. pop. 438· *Πολλή 'τον η χαρά... να δω...* (παραλ. 1 στ.) *βαθιά ν' αναστενάξεις και ν' αφήσουν οι βούκκιες σου την τόσην κοκκινάδαν, μόνον το τόσον μου κακόν λυπώντα* Κυπρ. ερωτ. 84^{10}. **Β'** (Αμτβ.) είμαι οδυνηρός: *Περί κορύζης πάνυ λυπούσης* Ορνεοσ. αγρ.

549^{18}. **ΙΙ** Μέσ. **Α'** (Μτβ.) (Για τη μτβ. χρ. του μέσ. ρ. βλ. Ανδρ., Προσφ. Κυριακ., 1953, 51-4 και 62, καθώς και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 132) **1**) Θλίβομαι, νιώθω λύπη, στενοχώρια, πικραίνομαι για κάπ. ή κ.: *απήλθεν αποθανών,...ημάς δέ καταλέλοιπε και την εκείνου λυπουμένους* (εκδ. *λυπομένους*· διορθώσ.) *στέρησιν* Σφρ., Χρον. μ. 130^{22}, Λίβ. Ν 2951, Βοσκοπ.^{2} 391, Σκλέντζα, Ποιήμ. 4^{9}, Μαχ. 124^{6}· (με σύστ. αντικ.) (Για τη χρ. του σύστ. αντικ. βλ. Ανδρ., Αθ. 47, 1937, 188): Αχιλλ. Ν 602, Διήγ. Αγ. Σοφ. 147^{20}· (με την πρόθ. *διά-για*): *άσε, μα τον Θιόν, δι' αυτείνους να λυπάσαι* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 123· *Ω Κρήτη, χώρα μου χρυσή, λυπούμαι δι' εσένα πως εδουλώθης άθλια* Διακρούσ. 113^{15}· *Αναστενάζουν ογιά σας, για λόγου σας λυπούνται* Απόκοπ.^{2} 235. **2α**) Συμπονώ, λυπούμαι: *Αλίμονον! στά έπαθα, τινάς δε με λυπάται* Θρ. πατρ. Ο 1· *αναδακρυώνει και πονεί* (ενν. *το πλήθος του λαού*), *τον Κρητικό λυπάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 998· *δεν πρέπει να με λυπηθεί τινάς και να με κλαίγει* Αιτωλ., Μύθ. 95^{6}· *Τας ξένας συμφοράς, υιέ, λυπού ως εδικάς σου* Σπαν. Α 514· **β**) ευσπλαχνίζομαι, δείχνω έλεος, χάρη: *Επαίδευσές μας, Κύριε...* (παραλ. 1 στ.)· *Αλλά, πάλιν λυπήσου μας διά το έλεός σου* Διακρούσ. 99^{31}· *εδύνουσουν, αν ήθελες, να με φονεύσεις, αμή ελυπήθηκές με ως δυνατός* Διγ. 'Ανδρ. 393^{26}. **3**) Τσιγκουνεύομαι: *Ο μύθος λέγ': «Οι φρόνιμοι τα άσπρα δεν λυπούνται, διά την σωτηρία τους ξέρουν και κυβερνούνται»* Αιτωλ., Μύθ. 32^{11}· *Μην κάμνεις σαν το σκούληκαν, οπού την γην λυπάται, να μη χορταίνει προτιμά ...* (παραλ. 1 στ.) *παρά να τρώγει από την γην, να μη φυρά το χώμα* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 73. **4**) Ψηφώ, υπολογίζω, λογαριάζω: *ως άνδρες να 'ποθαίνουσιν ουδόλως ελυπούντο* Κορων., Μπούας 130· *μη λυπηθείτε τ' άρματα, μη λυπηθείτε τόλμην, μη λυπηθείτε θάνατον* Θησ. (Foll.) Ι 33. **5**) Ανησυχώ, φοβούμαι: *Ξενίζομαι τον θάνατον, την αδικίαν λυπούμαι* Νεκρ. βασιλ. 89. **Β'** Αμτβ. **1α**) Στενοχωριέμαι, θλίβομαι, πικραίνομαι: *πράμα πρικύ σας θέλω πει, πλήσια να λυπηθείτε* Ερωφ. Ε' 33· *Η αχελώνα έλειψε, τότε εκεί δεν ήτον και διά ταύτην ο Θεός βαρύνθη κ' ελυπείτον* (εκδ. *και 'λυπεί τον*· διορθώσ.) Αιτωλ., Μύθ. 104^{6}· *και ταύτα πάντα βλέποντα λυπείται η ψυχή μου* Κορων., Μπούας 88· *η καρδία μου λυπείται υπέρ της σφαγής εκείνης της αδίκου γινομένης* Ερμον. Ψ 156· **β**) ανησυχώ: *φίλε μου, τίποτε μη λυπάσαι· βουλήν έβαλα καλλίστην οπού να σε ωφελήσω* Πόλ. Τρωάδ. 250· *λέγει με: «Χαίρου από του νυν, τίποτε μη λυπείσαι, έποικα φίλον απεδά· γνώριζε τον ευνούχον»* Λίβ. Ν 1166. **2**) Υποφέρω, βασανίζομαι (από ερωτικό συναίσθημα): *την αγάπην σου επαρέλαβε* (ενν. *η κόρη*) *και πάσχει τά λυπάσαι* Λίβ. Esc. 1586. **3**) Ευσπλαχνίζομαι: *άνοιξεν* (ενν. *το κιβωτό*) *και είδε το παιδί· και ιδού παλληκάρι κλαίγει και ελυπήθην* (ενν. *η θυγατέρα του Φαρώ*) *απάνου του* Πεντ. 'Εξ. ΙΙ 6· *θάνατε, κ' έπαρ' με γιαμιά* (παραλ. 1 στ.)· *μηδέν αργείς, 'δέ λυπηθείς* Κυπρ. ερωτ. 125^{31}· *το απελατίκιν έσυρεν,... να τους φονεύει ήθελεν και πάλιν ελυπάτον* Αχιλλ. Ν 1317· *Μη τους σκλαβώσεις Κύριε...· μικρά παιδιά και τσ' εκκλησιές κοίταξε και λυπήσου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 201^{3}.
4) Δυσανασχετώ, αγανακτώ, οργίζομαι: *βλέπων ταύτας ερχομένας* (ενν. *ο Ζεύς, την Αθήνη και την 'Ηρα*), *χαλεπώς το ελυπήθη και τον άγγελον την 'Ιριν πέμπει να τας απαντήσει· λέγει της να ειπεί ...* (παραλ. 2 στ.) *να στραφούν...οπίσω* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Θ 467. **5**) Θρηνολογώ: *ως ηυρέθησαν* (ενν. *πολλές αρχόντισσες*) *άτυχες και θλιμμένες, έστησαν με τα δάκρυα τους εις τον Θησιόν να πάσι να κλάψουν και να λυπηθούν μήνα τες εκδικήσει* Θησ. Β' [14^{8}]. **6**) Πενθώ: *κρίσιν δεν ημπορείς να κάμεις του λυπουμένου διά τον αποθαμόν του συγγενούς του, εάν δεν περάσουν εννέα ημέρες της λύπης του* Βακτ. αρχιερ. 157. **Φρ.** *λυπάται το μάτι μου* = **1**) Στενοχωριέμαι, πικραίνομαι: *το μάτι σας μη λυπηθεί ιπί τα αγγά σας, ότι το καλό ολής της ηγής της Αίγυφτος εσάς αυτό* Πεντ. Γέν. XLV 20. **2**) Ευσπλαχνίζομαι: *μη λυπηθεί το μάτι σου απάνου του.., ότι σκοτωμό να τον σκοτώσεις* Πεντ. Δευτ. XIII 9· *να κάμετε αυτουνού χαθώς εσκόπησεν*

να κάμει του αδελφού του...και μη λυπηθεί το μάτι σου· ψυχή με ψυχή, μάτι με μάτι, δόντι με δόντι Πεντ. Δευτ. XIX 21.

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ.=θλιβερός: *την ώραν θέλουν ευρεθείν όλοι ομού δεμένοι, γυναίκες, άνδρες με κλαυθμόν ημέραν λυπουμένην* Ρίμ. Θαν. 66.

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ.=η λύπη: *ψυχής γαρ το λυπούμενον συν τω λέγειν εξήει και την οδύνην την πολλήν καταπαύει μετρίως* Διγ. Ζ 2502.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=**1α**) Λυπητερός: *λόγον εναπέφηνεν η κόρη λυπημένον* Βέλθ. 1192· *Είν' άμετροι στες συλλαβές* (ενν. *οι στίχοι*) *και ουδέ σωστά βαλμένοι, αμ' είναι ευλαβητικοί και λίγο λυπημένοι* Τζάνε, Κατάν. 90· **β**) περίλυπος: *Εγώ δέ πάλιν προς αυτόν μετά θλιμμένου τρόπου και λυπημένου σχήματος και στεναγμού αμετρήτου λέγω τον...* Λίβ. Ν 3646· **γ**) πένθιμος: *μαύρα σε ντύνω, μαύρα λυπημένα* Κυπρ. ερωτ. 2^{23}·
δ) στενόχωρος: *την νύκταν κείνην όνειρον είδεν πολλά θλιμμένον, παράξενον και φοβερόν, περίσσια λυπημένον* Παλαμήδ., Βοηβ. 1268. **2**) Σπλαχνικός, πονετικός: *Περιστερά τον είδ' εκεί με λυπημένον βλέμμα· τον μύρμηγκα λυπήθηκε, τον έριξε κλωνάρι* Αιτωλ., Μύθ. 40^{4}.

λυρίζω, Rebâb-nâmè 21, Λεξ. IV 600.

Το μτγν. *λυρίζω*. Η λ. τον 3. π.Χ. αι. (L-S).

1) Κρούω, παίζω τη λύρα: *να πιντώθην ο σκοπός μου πεθυμώ και δεν λυρίζω* Κυπρ. ερωτ. 128^{8}. **2**) (Μεταφ.) επαναλαμβάνω συνεχώς την ίδια πράξη· αδιαφορώ για κ. (Πβ. το σημερ. «παίζω το βιολί μου»): *μακρομερίζεις κ' εις όσον που λυρίζεις τόσον περίτου χάννεις, θέισσά μου* Κυπρ. ερωτ. 92^{36}.

λυρόνι το, βλ. *λιρόνι*.

λύσις -ση η, Διάτ. Κυπρ. 501^{13}, 504^{1}, Ιερακοσ. 504^{7}, Δούκ. 73^{22}, 237^{4}, 257^{28}, Μάρκ., Βουλκ. 340^{15}, Πένθ. θαν.^{2} 416, Βίος αγ. Νικ. 123.

Το αρχ. ουσ. *λύσις*. Η λ. και σήμ.

1α) Απελευθέρωση: Ελλην. νόμ. 514^{22}, Διγ. (Trapp) Gr. 2629· **β**) απαλλαγή: Ιωάνν. ιερ. 11, Δούκ. 293^{5}· **γ**) λύτρωση: Καλλίμ. 1109, 2264· **δ**) ελευθερία, δικαιοδοσία: Διάτ. Κυπρ. 511^{8}. **2**) 'Αφεση: Διγ. Α 4774, Δούκ. 325^{5}. **3**) Εξόφληση, πληρωμή δανείου, υποθήκης: Γλυκά, Στ. Β' 66. **4**) Λύση, ερμηνεία: Μάρκ., Βουλκ. 340^{22}, Προδρ. III 24, Βίος Αλ. 510. **5**) Κατάργηση: Βακτ. αρχιερ. 163. **6**) 'Εγγραφο που γνωστοποιεί την αυτοκρατορική θέληση (Για τη σημασ. βλ. Καραγ., Βυζ. διπλ.^{2} 356): *τα δέ ιη' έτη, ών ο Δεκαπολίτης εν τη λύσει μέμνηται, ουκ από του καιρού της πρώτης ψηφίζονται νομοθεσίας* Byz. Kleinchron. Β' 140^{55}. **Φρ. 1**) *έχω λύσιν*=είμαι ελεύθερος: *Ει δέ και διαβή η τριετία και ουδέν έλθη να πληρώση τον γάμον, δύναται η κόρη να δείξη του αρχιερέως τα στοιχήματα, και ούτως να έχη λύσιν να ορμαστή με άλλον* Ελλην. νόμ. 525^{13}. **2**) *λαμβάνω λύσιν*+απαρέμφ.=αποφασίζω: *λύσιν έλαβεν ελθείν αύθις προς κατοικίαν* Πρέσβ. ιππ. 174. **3**) *λαμβάνω λύσιν*+γεν. αντικειμ.=απαλλάσσομαι: *των αμέτρων στεναγμών λύσιν ευθύς λαμβάνει* Καλλίμ. 1931.

λυσίτριχος, επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *λυσίθριξ*.

Που έχει τα μαλλιά λυμένα, χαλαρωμένα: *γυναίκαν...λυσίτριχον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 45^{8}.

λύσσα η.

Το αρχ. ουσ. *λύσσα*. Η λ. και σήμ.

1) Η αρρώστια λύσσα: *Ιατρικόν διά την λύσσαν* Ιατροσ. 19 μετά στ. 62. **2**) Μανία, παράφορη οργή, έχθρα: *οι Τούρκοι τότ' εσφίγγονταν κ' εβλέπονταν, γιατ' ήσαν ζημιωμένοι πάντοτε κ' είχαν μεγάλην λύσσαν* Αχέλ. 1565· *εκείνοι* (ενν. *οι εχθροί οι άπιστοι*) *από την λύσσαν ένα σακκούλι μπόλπερη στο φως του τ' απολύσαν* (ενν. *του καβαλάρη*) Αχέλ. 2098. **3**) Σφοδρή επιθυμία, μανία για κ.: *η λύσσα της φιλαργυρίας* Μαχ. 524[9]· *εκ την φιλαργυρίαν τους και του χρυσού την λύσσαν* Πένθ. θαν. S 372· *με το να έχει* (ενν. *ο παπα-Σκαρλάτος*) *την λύσσαν της πορνείας άφησεν την παπαδιά του* Συναδ., Χρον. 36· (συνεκδ.) ερωτική επιθυμία: *όλες τες εμίσα και ύστερα διά ταυτές τον έπαιρνεν η λύσσα* Τριβ., Ρε 340.

λυσσάγρα η.

Από το ουσ. *λύσσα* και την κατάλ. *-άγρα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ϛ').

Μανία, παράφορο πάθος: *οπού λυσσάγρα της πορνειάς είναι σ' όλους τσ' ανθρώπους* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1228].

λυσσάζω, Αχέλ. 414, 2191, Διακρούσ. 100[14]. — Βλ. και *λυσσιάζω*.

Από τον αόρ. του *λυσσώ* και την κατάλ. *-άζω*. Η μτχ. *λυσσασμένος* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

Πάσχω από την αρρώστια της λύσσας· (μεταφ.) ενεργώ παράφορα, παράλογα, οργισμένα, βίαια: *ο δέ πασάς ελύσσασε κ' έλεγε να πασχίσει ... πάντας να τυραννήσει* Αχέλ. 1186· (υβριστ.): *γένος λυσσασμένον* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 36.

Η μτχ. παθ. παρκ. ως επίθ.=μανιακός, παράφορος, βίαιος: *εκάναν ό,τι δύνουνταν σαν σκύλοι λυσσασμένοι* Αχελ. 1991· *εις το παλάτι εμπήκασι σα σκύλοι λυσσασμένοι* Ζήν. Ε' 154.

λυσσάρης, επίθ., Ριμ. Βελ. 482, 530, Συναξ. γυν. 236 (θηλ. *λυσσαρέα*· έκδ. *λιγαρέαν*· για τη διόρθ. βλ. ά. *λιγαρέα*), Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Θ [373]· *λ υ σ σ ά ρ ο ς*, Σπανός (Eideneier) D 683, Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΙϚ' [68]· *λ υ σ σ α ρ ό ς*, Διακρούσ. 83[1].

Από το ουσ. *λύσσα* και την κατάλ. *-άρης*. Για τον τ. *λυσσάρος* βλ. Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 4, 1953/4, 75. Η λ. στο Meursius (λ. *λισσάρης*) και σήμ.

Που πάσχει ή που φέρεται σαν να πάσχει από την αρρώστια της λύσσας: *έκαμε τους Αιγύπτιους αγριόλυκους λυσσάρους* Χούμνου, Κοσμογ. 2292· *οι Τούρκοι έγιναν ωσάν λυσσαροί και επάτησαν το σπίτι του* Συναδ., Χρον. 27· *εθεώρουν τους ωσάν λυσσάρους σκύλους να γδέρνουσι και τους πτωχούς και συγγενείς και φίλους* Σαχλ., Αφήγ. 301· *μαύρος πολλά και αδύναμος σαν τον λυσσάρη σκύλον* (ενν. *ο Κάιν*) Χούμνου, Κοσμογ. 210.

λυσσάριος, επίθ., Θησ. Ι [82[1]]· θηλ. *λ υ σ σ ά ρ ι α*.

Από το ουσ. *λύσσα* και την κατάλ. *-άριος*.

1) Που πάσχει από λύσσα, λυσσασμένος: *των σκύλων τε των λυσσαριών και των ωμών θηρίων* Κορων., Μπούας, 71. **2**) (Μεταφ.) κακός, παράφορος, μανιακός: *η γυναίκα η λυσσάρια* Ανθ. χαρ. 294[16].

λυσσασμός ο.

Από τον αόρ. του *λυσσάζω* και την κατάλ. *-σμός*. Λ. *λυσιασμός* στο Βλάχ.

Μανία, παραφορά: *ακούεις λυσσασμόν των ανιέρων εκείνων αρχιερέων ;* Πηγά, Χρυσοπ. 164 (43).

λυσσητής ο.

Το μτγν. ουσ. *λυσσητής*.

Λυσσαλέος, μανιώδης: *ώσπερ λυσσητής γαρ χοίρος* Ερμον. Κ 177.

λυσσιάζω, Διγ. Ζ 3401, Συναξ. γυν. 1070, Τριβ., Ρε 284, Ερωφ. Γ' 417, Διγ. 'Ανδρ. 388[33], Διγ. Ο 1364. — Βλ. και *λυσσάζω*.

Από το ουσ. *λύσσα* και την κατάλ. *-ιάζω*. Λ. *λυσιάζω* στο Βλάχ. και *λυσσάζω* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1α) Πάσχω από την αρρώστια της λύσσας: *βλέπω ότι ελύσσιασες κ' εκρυφοδάκησές με* Διγ. (Trapp) Esc. 1463· **β**) (μεταφ.) γίνομαι παράφορος, μανιακός, αγριεύω: *αν τύχει να λυσσιάσασιν* (ενν. *οι φυλακατόροι*), *αν τύχει ν' αφορμίσαν* Σαχλ., Αφήγ. 551. **2**) (Με την πρόθ. εις και αντων. σε αιτιατ.) οργίζομαι, ξεσπώ με μανία εναντίον κάπ.: *ελυσσιάσαν εις εμέ, δι' αυτό κάμνουν εδίτις* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 333.

Η μτχ. παθ. παρκ. ως επίθ.=μανιακός, παράφορος, οργισμένος, κακός: *θα τους δαγκάσουσι σαν σκύλοι λυσσιασμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 190[28]· *θέλει να φα άνθρωπον η καμένη, αλλάσει και την όψιν της ως σκύλα λυσσιασμένη* Συναξ. γυν. 261· (υβριστ.): *Ο Διγενής τον κυνηγά λέ' του : «Ω λυσσιασμένε»* Διγ. Ο 2757.

λυσσιάρης, επίθ., Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 330, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 471, 916, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 83[3], Περί γέρ. 54.

Από το ουσ. *λύσσα* και την κατάλ. *-ιάρης*. Η λ. και σήμ.

Που πάσχει ή που φέρεται σαν να πάσχει από την αρρώστια της λύσσας: *Περί σκύλου λυσσιάρη* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 83[1]· *αν δεν τον είχεν φίλον, ήθελεν τον φυλάγεσθαι ωσάν λυσσιάρην σκύλον* Παλαμήδ., Βοηβ. 1200.

λυσσιάριος, επίθ.

Από το ουσ. *λύσσα* και την κατάλ. *-ιάριος*.

Που πάσχει από την αρρώστια της λύσσας· (εδώ υβριστ.): *σκύλον λυσσιάριον ωνόμαζον* (ενν. *τον Ανδρόνικον*) Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 457 κριτ. υπ.).

λυσσόγερος, επίθ.

Από τα ουσ. *λύσσα* και *γέρος*.

(Υβριστ.) λυσσασμένος, άγριος· κακός γέρος: *έβγα απεδώ, λυσσόγερε, υιέ της απωλείας* Διγ. (Trapp) Esc. 1510· *λυσσόγερος έναι και αράθυμος άνθρωπος* Σοφιαν., Παιδαγ. 289.

λυσσοκάρδιος, επίθ., Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 268, εσφαλμ. γρ. αντί *λιθοκάρδιος*· διόρθ. Τωμ., ΕΕΒΣ 42, 1975/6, 390.

λυσσομάμουδο(ν) το, Προδρ. ΙΙ Η 60.

Από τα ουσ. *λύσσα* και *μαμούδιν*. Η λ. στο Du Cange Appendix.

α) Φυτό που θεραπεύει τη λύσσα (Για τη σημασ. βλ. Πολ. Α., Πριν. 'Αλ. 53 σχόλ. και Λαογρ. 3, 1911, 509): *ας αγοράσουν χαμομηλέλαιον..., κηκίδιν, λυσσομάμουδον*

και άλλα τινά τοιάδε   και ας ποιήσουν τραυματάλειμμα Προδρ. II G 60·   **β**) (πιθ.) καρπός του φυτού «λυσσομάμουδο»: *Περί σκύλου λυσσιάρη, αν δάκη άνθρωπον. Λυσσομαμούδα γ' με το κρασίν ημέρας γ'* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 83^{2}.

λυτά, επίρρ., Ασσίζ. 327^{4}.

Από το επίθ. *λυτός.*

Ελεύθερα, χωρίς δέσμευση: *εάν εκείνος ουκ έχει μάρτυρας οπού είδαν πως του τα εδάνεισεν, αμμέ έβαλέν το χωρίς τρόπον λυτά μέσα τους δύο, το δίκαιον ορίζει ότι εκείνος, αν ουδέν ημπορήσει να δείξει με την αυλήν έμπροσθεν τίνος τα αγόρασεν τα πράγματα, εντέχεται να τα στρέψει* Ασσίζ. 171^{5}· *εάν κάτινες δώσου τα ρούχα τους ενού ράφτη διά να τα ράψει ού να τα καταδηγήσει και ο χεροτεχνίτης παίρνει τα και φεύγει, το δίκαιον ορίζει να αναλάβει το εδικόν του με τοιούτον: να ομόσει επάνω εις τα άγια ότι εκείνος εκείνον το πράγμαν ουδέν το εδάνεισεν, ουδέ επούλησέν το, ουδέ εχάρισεν, αμμέ έδωκεν τα ρούχα του ού τα πανιά του να του το οδηγήσουν και ούτως να λάβει το πράγμαν του λυτά* αυτ. 322^{24}.

λυτός, επίθ., Ασσίζ. 314^{22}, 324^{25}, 328^{7}, 330^{31}, 342^{12}, Θησ. (Βεν.) Θ' [47^{4}], Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [142], [151], [160].

Το αρχ. επίθ. *λυτός*. Η λ. και σήμ. ιδίως στη φρ. *«βάζει λυτούς και δεμένους».*

1) (Προκ. για μαλλιά της κεφαλής) που δεν είναι δεμένα: *Μια αρχοντική νεράιδα   και ευγενική περίσσια μέσα σ' όλες,   απού στα δάση τούτα* (παραλ. 1 στ.) *ή με λυτά μαλλιά και φουντωμένα   τ' ανέμου προπατούσι* Πιστ. βοσκ. III 6, 256.   **2**) Απαλλαγμένος από καταδίκη, δέσμευση ή υποχρέωση· ελεύθερος: *η αυλή εντέχεται να τον ποίσει να ομόσει επάνω εις τα άγια ότι ουδέν έχει άνω της γης, ουδέ κάτω της γης απόθεν να ποίσει, ως γιόν εγγυτής και μετά ένι λυτός, τουτέστιν τό λέγει φράγκικα κίτες* Ασσίζ. 315^{4}· *με δίχως φόβο του κυρού τση   λεύτερη και λυτή από πάσα δέση   ταίρι έμενε ζιμιό τ' αγαφτικού τση* Ερωφ. Β' 495· *επήρα...την θαμπούραν μου και το λυτόν μου το ραβδίον και ... υπάγω...* Διγ. 'Ανδρ. 380^{20}· *Λεύτερη να 'χω και λυτή την εδική μου ζήση* Ροδολ. (Βεν.) Β [326]· *έστω λυτός ο ιέραξ εν τη οικία και εσθιέτω εν τραπέζη* Ορνεοσ. αγρ. 551^{26}.

λύτρον, το Δούκ. 365, 24.

Το αρχ. ουσ. *λύτρον*. Η λ. και σήμ. στον πληθ.

α) Διάσωση, απελευθέρωση: *ου περί δόξης τρόπαιον ου περί βασιλείας   ημίν η μάχη γίνεται, γυναίου μάλλον λύτρον* Βίος Αλ. 5149·   **β**) σωτηρία: *χαίρε, ανάκλησις Αδάμ, της Εύας, χαίρε, λύτρον* Εις Θεοτ. 132.

λυτρώ, Φυσιολ. (Legr.) 928.

Το αρχ. *λυτρόω.*

Α' (Ενεργ.) εξαγοράζω: *ο βασιλεύς των ουρανών διά φιλανθρωπίαν   ίνα λυτρώσαι του λαού την πάσαν αμαρτίαν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1306.   **Β'** (Μέσ.) **α**) ελευθερώνω: *Εβραίους ελυτρώσατο δουλείας Αιγυπτίων* Κρασοπ. 36· *Ερχόμεθα και σήμερον και λυτρωσόμεθά σε* Καλλίμ. 1365·   **β**) σώζω: *εκείθεν κατά χάριν δέ λυτρώσηταί με πάλιν* Προδρ. IV 162· *ήν ιδείν τότε μεγάλην σωτηρίαν τη πόλει των Ιωαννίνων, ην ελυτρώσατο Κύριος ο Θεός* Ηπειρ. 224^{21}·   **γ**) απαλλάσσω κάπ. από κ.: *Χριστέ μου, ... υιέ Θεού και λόγε,   ο οδηγήσας με προς φως της σης θεογνωσίας,   του σκότους λυτρωσάμενος και της ματαίας πλάνης* Διγ. Gr. II 561.   **Γ'** (Παθ.) **α**) ελευθερώνομαι: *Περί στρατιωτών πότε λυτρούνται* Βακτ. αρχιερ. ξβ'·   **β**) σώζομαι από κ.: *τον εχθρόν μας εσκότωσεν, λυτρούμεθα θανάτου* Πόλ. Τρωάδ. 720.

λυτρωμός ο. — Πβ. ά. *λύτρωσις.*

Από το *λυτρώνω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Somav. (λ. *λύτρωμα*) και σήμ.

α) Απαλλαγή, λύτρωση: *να βγω από τέτοιο μπερδεμό και λυτρωμό δεν έχω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 956· *είστε τση χαράς μου   μαρτύροι και το λυτρωμό είδετε τση καρδιάς μου* Πανώρ. Ε' 388·   **β**) ελευθερία, σωτηρία: *γή των αρμάτων ο θεός γή άλλος κιανείς βουηθός σας   κ' εις τόσο κίνδυνο πολύ ευρέθη λυτρωμός σας* Ερωφ. Δ' 582.

λυτρώνω, Προδρ. III 400h, 412k, Συναξ. γαδ. 43, Ιμπ. 759, Χούμνου, Κοσμογ., 2302, Πένθ. θαν. (Knös) 177, Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 76, Πιστ. βοσκ. Γ' 3, 141, Τζάνε, Κρ. πόλ. 262^{3}, 498^{22}, 526^{5}.

Το αρχ. *λυτρόω*. Η λ. και σήμ.

Α' 1) (Ενεργ. μτβ) **α**) ελευθερώνω: *εκάθισεν εκ δεξιών του πατρός διά να μας λυτρώσει από τα χέρια του διαβόλου* Μαχ. 14^{2}· *της Κρήτης της περίφημης, οπού να την λυτρώσει   ο Θεός και με πολλήν τιμήν να ξανακαινουργιώσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 134^{18}· *από την δουλοσύνη και από τα άλλα πολλά πάθη όπου είναι χειρότερα και απ' αυτήν την δουλοσύνη ήθελαν λυτρωθεί* (έκδ. *λυθρωθή* πιθ. από παραδρομή [=αφομοίωση του *τ* προς το *θ* της συλλαβής *θη*· πβ. όμοια παραδρομή: L-S, λ. *λυθρόω*]· διορθώσ.)· Σοφιαν., Παιδαγ. 94·   **β^{1}**) σώζω: *και από αιχμαλωσία τους ελύτρωσα και από θανατικόν* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 23·   **β^{2}**) (προκ. για σωτηρία ψυχής) σώζω την ψυχήν: *Χαίρε, οπού λυτρώθηκαν διά τον μονογενή σου* Υμν. Παναγ. 7·   **γ**) απαλλάσσω κάπ. από κ.: *λυτρώνει κάθε άνθρωπον από την αμαρτίαν* Ιστ. Βλαχ. 1898· *να με λυτρώσει εκ τα κακά τά πάσχω και παθάνω* Λόγ. παρηγ. L 86· *πίστεψε σου, λυπήθου, βίγλισέ με   κι' απού τα τόσα πάθη λύτρωσέ με* Κυπρ. ερωτ. 57^{8}· *Ανίσως να με λυτρώσει   ο σοφός ο Ζευ 'χ την θλίψην* Κυπρ. ερωτ. 147^{1}.   **2**) (Αμτβ) γλυτώνω, σώζομαι: *Αλλά της Παναγίας   η χάρις και η προσευχή, ην έλεγεν εν πίστει,   ελύτρωσ' εκ τον θάνατον, ως είδαμεν, κ' ερρύσθη* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 392·   (με διπλή αιτ.) απαλλάσσω κάπ. από κ.: *Αυτόν δέ τον Καλλίμαχον τα σίδηρα λυτρώσας ελεύθερον παρέδωκεν τούτον τη Χρυσορρόη* Καλλίμ. 2592.   **Β'** (Μέσ.) **1α**) ελευθερώνομαι: *δούλοι απού τη σκλαβιάν τωνε μιαν ώρα λυτρωμένοι* Ερωφ., Ιντ. Γ' 104·   **β**) σώζομαι, γλυτώνω: *Και του μεγάλου κλύδωνος ημείς να λυτρωθώμεν* Φυσιολ. (Legr.) 631· *έσεισε ο Κύριος την γην και πάλι εστερεώθη   και από τον φόβον του σεισμού ο κόσμος ελυτρώθη* Σκλάβ. 230·   **γ**) απαλλάσσομαι από κ.: *... κι' ο Ρήγας απ' το λογισμό και βάρος ελυτρώθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 48· *και το κορμί σου από ντροπής κάμωμαν ελυτρώθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε 332·   **δ**) φεύγω, ξεφεύγω: *και μετά βιας ο βασιλεύς απέκει ελυτρώθην,   τον Λούναβην επέρασεν και εις το φεύγα δόθην* Παλαμήδ., Βοηβ. 137.   **2**) (Με αιτιατ.· για τη σύνταξη αυτή βλ. Καλιτσ., Χρ. Κρ. 2, 1913, 155 και Ανδρ., Προσφ. Κυριακίδη 55)·   **α**) ελευθερώνομαι: *να λυτρωθείς την φυλακήν, να ιδείς ελευθερίαν* Σαχλ., Αφήγ. 476·   **β**) απαλλάσσομαι από κ.: *να λυτρωθείς την ξενιτειάν, να βγεις από τον κόσμον* Περί ξεν. Α 324·   **γ**) ξεφεύγω: *να 'μουν αποθαμένος...* (παραλ. 1 στ.), *τον κόσμον να λυτρώνουμουν παρά τά βλέπω τώρα* Βυζ. Ιλιάδ. 262.

λύτρωσις η, Διγ. (Trapp) Gr. 2630, Δεφ., Λόγ. 39, Αλφ. 10^{43}, Σταυριν. 52, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [353], Τζάνε, Κρ. πόλ. 300^{23}, 459^{21}·   *λ ύ τ ρ ω σ η,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 367^{16}, 570^{1}. — Πβ. ά. *λυτρωμός.*

Το μτγν. ουσ. *λύτρωσις.*

1α) Απαλλαγή, απελευθέρωση, λυτρωμός: *ευρέθη προς μικρόν ανάπαυσις της λύ-*

πης *και λύτρωσις των πειρασμών* Καλλίμ. 2349· *εφώνησε τους φίλους του την λύτρωσιν μηνύων* Διγ. Ζ 3150· **β**) (εκκλ.) απολύτρωση, απαλλαγή από αμαρτίες: *μηδέν το πάθει ως τον Αδάμ κ' εις 'Αδην εξεπέσει,* *ότι δεν έν' πλιον λύτρωσις, αμέ ο Χριστός σαν έρθει* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 39· *Ο...δημιουργός ανθρώπων* *εις γην κατήλθεν σαρκωθείς εις λύτρωσιν ανθρώπων* Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 95· **γ**) (προκ. για την Παναγία και ως προσφών.): *λύτρωσις των αμαρτωλώ και των αγιών η χάρη* (ενν. *Δέσποινα*) Π.Ν. Διαθ. φ. 335 α 7· *χαίρε* (ενν. *Παρθένε*), *αράς η λύτρωσις* Εις Θεοτ. 109. **2**) Λευτεριά, σωτηρία: *να μας αξιώσει* (ενν. *ο Θεός*) *να δούμενε την λύτρωσιν τση Κρήτης, να χαρούμεν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 230^{25}· *μόνον το τι είχαν να γενούν και λύτρωσην εκράζαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 248^{20}.

λυτρωτής ο, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 280, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{188}, Κυπρ' ερωτ. 153^{3}.

Το μτγν. ουσ. *λυτρωτής*. Η λ. και σήμ.

α) Ελευθερωτής, σωτήρας· (εδώ προκ. για το Χριστό): *Χριστέ παμβασιλεύ* (έκδ. *παμβασιλέω*· διορθώσ.), *πλάστη και λυτρωτή μου* Τζάνε, Κρητ. πόλ. 133^{6}· *τ' όνομάν του ευλόγας,* *ως λυτρωτήν αμαρτωλών παντού τον ομολόγα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{32}· **β**) έκφρ. *ο λυτρωτής του κόσμου*=ο Ιησούς Χριστός: *οπού 'χεν* (ενν. *η Θεοτόκος*) *εις τας χείρας της τον λυτρωτήν του κόσμου* Αρσ., Κοπτ. διατρ. [1045]. — Η λ. ως κύρ. όνομ.= ο Ιησούς Χριστός: Παϊσ., Ιστ. Σινά 943.

λυχαντίρι. Διήγ. Αλ. G 267^{6}, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *λυχνιτάρι* (βλ. ά. *λυχνιτάρι(ο)ν*).

λυχνάριν το, (Ι)· *λυχνάρι,* Πεντ. 'Εξ. XXV 37, XL 25, Λευιτ. XXIV 2, Αρ. IV 9, VIII 2, 3, Βοσκοπ.² 153.

Από το ουσ. *λύχνος* και την κατάλ. *-άρι(ο)ν* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. σε παπύρ. του 4.-5. αι. μ.Χ. (L-S) και σήμ.

Φορητή συσκευή που παράγει φωτισμό με το κάψιμο του λαδιού: *να πάρουν...λάδι ελαιάς καθάριο...για το φως να ανάφτουν λυχνάρι παντοτινό* Πεντ. 'Εξ. XXVII 20· *επήδησεν εκ το λυχνάριν τζίον* Γλυκά, Στ. 259· *ανάφτει το λυχνάρι* Αλεξ. 97.

λυχνάριν το (ΙΙ).

Πιθ. από το ουσ. *λυχνιτάρι(ν)* με βίαιη συγκοπή.

Πολύτιμος λίθος, ρουμπίνι (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 254] και ά. *ακαρπάγκουλον*): *μαργαριτάριν χοντρόν και πέτρες ατίμητες και ίχια* (=ίσια) *μέσα δ' λυχνάρια, τουτέστιν ακαρπάγκουλα* Μαχ. 82^{17}· *εφέγγαν τα λυχνάρια ως γιον τα κάρβουνα τα απτούμενα* αυτ. 82^{26}.

λυχναψία η, Δούκ. 323^{20}· *λυγχναπία*· *λυγχναψία,* Μαχ. 102^{7}· *λυχνοψία* Ανάλ. Αθ. 53.

Το αρχ. ουσ. *λυχναψία*. Για τον τ. *λυγχαπία* βλ. Menardos, Byz. 8, 1933, 367. Τ• *λυγναπία* και *λυχναπία* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β' 641 και 643).

1) Φωταψία: Μαχ. 676^{31}. **2**) (Εκκλ.) εσπερινός: *προχθές την παραμονήν της Χριστού Γεννήσεως, εις τον καιρόν δηλονότι της λυχνοψίας, επανήλθε και ο κύρης Παναγιώτης* Ευγ. Ιωανουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 4^{16}.

λυχνία η· *λυχνιά,* Πεντ. 'Εξ. XXV 31, XXVI 35, XXX 27, XXXI 8, XXXVII 17, Λευιτ. XXIV 4, Αρ. III 31, VIII 2, 4.

Το αρχ. ουσ. *λυχνία*. Η λ. και σήμ.

1) Λυχνοστάτης: Πεντ. 'Εξ. XXXIX 37, Αρ. IV 9, VIII 3. **2**) Φορητή συσκευή που παράγει φωτισμό με το κάψιμο του λαδιού· λυχνάρι, κανδήλα: *λάβε από καυστηρίου λύχνου βράζοντος τα υποκάτω του τραχήλου της λυχνίας* Ορνεοσ. αγρ. 557^{11}· *λαμπάδια πηγμένα* *ώσπερ λυχνίαι φωτειναί* Παϊσ., Ιστ. Σινά 610. — Ως προσφών. της Παναγίας: *Λυχνία, χαίρε, πάγχρυσε και πύλη κεκλεισμένη* (ενν. *η Θεοτόκος*) Αλφ. 8^{21}· *ήνπερ* (ενν. *την Παναγίαν*) *οι Θεηγόροι* *προφήται προηγόρευσαν στάμνον, ράβδον, λυχνίαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 743.

λυχνικόν το.

Η λ. σε επιγρ. (L-S Suppl.). (Βλ. και Lampe, Lex., λ. *λυχνικός*). Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) μέρος της ακολουθίας ή η ακολουθία του εσπερινού (Για τη σημασ. βλ. Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 66-7): *έτερον μικρόν* (ενν. *βιβλίον*) *έχον τας του λυχνικού ευχάς και τα εωθινάς* Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 519.

λυχνιτάρι(ο)ν το, Κρασοπ. 48, Λίβ. P 229, 1956, Λίβ. Sc. 750, 777, 1692, Λίβ. Esc. 1842, Λίβ. N 1643, 1668, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1647, 1688, Αχιλλ. Ν 122, Διήγ. Αλ. G 267^{6} (έκδ. *λυχαντίρι*· διορθώσ.)· *λυχνιτάρι,* Διήγ. Αλ. V 68· *λυχνιταρίν,* Βέλθ. 669· *λυχνοτάρι(ο)ν.*

Από το ουσ. *λυχνίτης* και την κατάλ. *-άριν*. Ο τ. *λυχνιταρίν* από μετρ. αν. Η λ. στο Step., Θησ. (βλ. και λ. *λυχνίτης*) και στο Du Cange.

Είδος πολύτιμου λίθου, λυχνίτης: *εις το κεφάλιν της και αυτή στεφάνιν είχε,* *κόκκινα λυχνιτάρια, λαμπρότερα της φλόγας* Λίβ. Esc. 473· *φαρίν...* *σελλοχαλινοχρύσωτον μετά λυχνοταρίων* Αχιλλ. Ο 81· *πέρδικα χρυσοπλούμιστη, λιθάριν λυχνιτάριν* Ιμπ. (Lambr.) 250.

λυχνιταροδεμένος, επίθ.

Από το ουσ. *λυχνιτάρι* και τη μτχ. παρκ. του *δένω*.

(Προκ. για δαχτυλίδι) που «δέθηκε» με λυχνιτάρι: *θεωρώ το δακτυλίδιν σου λυχνιταροδεμένον* Λίβ. P 1629.

λυχνιταρόχροος, επίθ., Λίβ. Esc. 2461· *λυχνιταρόχρους,* Λίβ. P 1025.

Από το ουσ. *λυχνιτάρι* και την κατάλ. *-χροος*. (Βλ. και Du Cange, λ. *λισχροταρόχροος*).

Που έχει το χρώμα του λυχνίτη: *λυχνιταρόχροος, ποικιλόπλοκος άνδρας* Λίβ. Sc. 1324.

λυχνίτης ο, Καλλίμ. 237, 311, Διγ. (Trapp) Gr. 1179, Διγ. Ζ 2228, Ερμον. Ξ 230, Λίβ. P 1618, Διαθ. Αλ. 256^{14}, Διήγ. Αγ. Σοφ. 157^{20}.

Το αρχ. ουσ. *λυχνίτης*.

Είδος πολύτιμου λίθου: Διγ. (Trapp) Esc. 1069, Καλλίμ. 373, Λίβ. Sc. 763.

λύχνος ο, Ορνεοσ. αγρ. 557^{10}.

Το αρχ. ουσ. *λύχνος*. Η λ. και σήμ. (Βλ. και Παπαδημ., Ψάρια, σ. 54, καθώς και 'Αμ. (Χιακ. Χρον. 6, 1925, 43), λ. *λύχνος* και *νύχλος*).

Α' 1) Φορητή συσκευή που παράγει φωτισμό με το κάψιμο λαδιού, λυχνάρι: Ορνεοσ. αγρ. 568^{17}· (ως προσφών.): *ω λύχνε φωταυγέστατε, πώς εσβέσθηκες και μας άφησες;*

Χίκα, Μονωδ. 179. **2**) (Πιθ. κεραμικό) υλικό που χρησιμοποιείται στην κατασκευή λυχναριών: *Μαρμάρου μέρος έν, οστράκου μέρος έν,..νελίου μέρος έν, λύχνου μέρος έν,... πάντα κόψας και σήσας αναλάμβανε* Ιερακοσ. 490^{3}. **3**) (Συνεκδ.) φωτιά: *εκ των βοτάνων άψας δέ λύχνους πολλή δυνάμει* Βίος Αλ. 253. **Β′** Ως προσωποπ. του ψαριού *λύχνος* (Βλ. L-S, λ. *λύχνος* II): *παρίσταντο γουν οι νοτάριοι ... η Λακέρτα και ο Λύχνος* Οψαρ. 362^{29}.

λυχνοψία η, βλ. *λυχναψία.*

λύω - λύνω, Προδρ. IV 286, Ελλην. νόμ. 526^{31}, Ασσίζ. 200^{16}, 451^{18}, Διγ. (Trapp) Esc. 121, 1565, 1759, Διγ. (Trapp) Gr. 1065, 3149, 3371, Διγ. Ζ 2440, 2668, 4255, 4486, 4487, Βέλθ. 770, 791, Λίβ. Sc. 313, 1947, Λίβ. Esc. 1433, 1494, Λίβ. (Lamb.) Ν 648, 974, Θησ. Η′ [107^{4}], Γεωργηλ., Βελ. 193, Πεντ., Λευιτ. XXVI 39, Αχέλ. 1025, 2214, 2254, Ερωφ. Ε′ 102, 280, 505, Διγ. ʼΑνδρ. 366^{20}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1173, Τζάνε, Κρ. πόλ. 228^{10}, 335^{3}, 362^{2}, 410^{27}· *λ υ ώ,* Περί ξεν. V 520, Φαλιέρ., Ιστ.² 201, Ροδινός (Βαλ.) 229, Τζάνε, Κρ. πόλ. 281^{24}, 444^{24}· γ′ ενικ. *λ ε ι,* Λίβ. Esc. 1730, Μαχ. 34^{6}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ′ [1052], Τζάνε, Κρ. πόλ. 339^{8}· γ′ πληθ. *λ υ ο ύ·* γ′ πληθ. *λ υ ο ύ σ ι ν ε.*

Το αρχ. *λύω.* Ο τ. *λυώ,* για τον οποίο βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 87, 136, στο Βλάχ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 643). Για τον τ. *λει* βλ. Χατζιδ., ό.π. Α′ 369. Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1**) Ξελύνω, ανοίγω, βγάζω: Τζάνε, Κρ. πόλ. 386^{6}, Αχιλλ. L 464. **2α**) Ελευθερώνω: Τζάνε, Κρ. πόλ. 348^{20}· **β**) αποδεσμεύω: *να ειπεί τούτου* (δηλ. του *Πριάμου*) *να έλθη εις τας νήας των Ελλήνων διά να λύση τον υιόν του* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΚΔ′ [43]· **γ**) σώζω: *ου θέλω τινάς θάνατον να φύγει και να λύση την ζωήν του* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ζ′ [83]· **δ**) (μεταφ.) απαλλάσσω από κατάδεσμο: *έρχεται η αγία Βαρβάρα...λύσαι την κεφαλήν και τον μυελόν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 75^{14}. **3α**) Λειώνω, διαλύω: Ιερακοσ. 393^{10}, Ιστ. πατρ. 118^{7}· **β**) σπάζω: *μηδέν με παραβγάλατε πλέον να ομιλήσω και δώσω το κεφάλι μου στον τοίχον να το λύσω* Ριμ. Βελ. 729. **4**) Δίνω λύση: Σφρ., Χρον. μ. 84^{28}. **5**) (Προκ. για όνειρο) ερμηνεύω: *αποταχύ σηκώνεται ο Φίλιππος να ποίσει, τινάς από τους μάγους του το όνειρο να λύσει* Αλεξ. 164. **6**) Σταματώ, καταπαύω: Διγ. (Trapp) Gr. 101. **7**) Καταργώ, ακυρώνω: Ελλην. νόμ. 552^{13}, Επιστ. Ηγουμ. 175. **8**) (Προκ. για αμαρτίες) συγχωρώ: *είναι πολυεύσπλαγχνος, λύει* (ενν. *ο Θεός*) *τας αμαρτίας* Ιστ. Βλαχ. 2293. **9**) Εξοφλώ, ξεχρεώνω: Ασσίζ. 346^{9}. **10**) Καταστρέφω, φθείρω: *ο ήλιος τα θεμέλια σου λει τα, γοργό χαλούσι κι' ο άνεμος τα κτίσματα φυσά τα και σκορπούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 125. **11**) Διαλύω· (εδώ) αφαιρώ τις σάρκες: *τόσον τα έλυσαν* (ενν. *τα πλευρά του αγίου*) *οπού εγυμνώθησαν ολότελα τα πλευρά του από το κρέας* Ροδινός (Βαλ.) 229. **12**) Απομακρύνω: *λύσον μου* (ενν. *άναξ*) *τας πολυπλόκους θλίψεις* Προδρ. III 3. **13**) Αντικρούω: *όσα λέγουσι τινές κατά της πίστεως ταύτης δυνάμεθα λύειν ευκόλως* Ιστ. πατρ. 93^{4}. **14**) Παίρνω άδεια για πούλημα: *'Εστω δέ γνω‹στόν› ότι το γομάριον το μήτε λυθέν ή λυθέν και τηρηθέν και μη διαπωληθέν...ακομμέρκευτον διαφυλαχθήσεται* Χρυσόβ. του 1364 σ. 33. **15**) (Με την πρόθ. *εις*) διαιρώ: *ποιούμεν ‹τα η′› επί τα ιγ′ γίνονται ϱδ′ και λύομεν εις δ′* Rechenb. (Vog.) 90^{3}. **Β′** Αμτβ. **1**) Ξεδένομαι· ελευθερώνομαι: Ροδολ. Ε′ [103], Πανώρ. Α′ 23. **2α**) Λειώνω, διαλύομαι· καταστρέφομαι: Απόκοπ.² 412, Τζάνε, Κρ. πόλ. 355^{13}, Γεωργηλ., Θαν. 545· **β**) σαπίζω: Χρον. 307. **3**) (Προκ. για πλοίο) σαλπάρω, αποπλέω: *Οι καβαλάροι σέβησαν σαράντα και στρατιώτες όσοι*

χωρούσαν κ' έλυσαν εκ τον λιμέναν τότες Αχέλ. 1835. **II** Μέσ. **1**) Διαλύομαι· εξαφανίζομαι: *άλας να λύεται* Σπανός (Eideneier) Α 451· *ως όνειρον ελύθηκε το πράγμα όσον είδε* Βέλθ. 724· (μεταφ.) λειώνω από στενοχώρια, στενοχωριέμαι πολύ: *ανέλυσέ* [*μ'*] *η φλόγωσις των πολυστεναγμάτων και 'γάλι' γάλι χάνομαι, λύομαι, υπαγαίνω* Σπαν. Α 27. **2**) (Προκ. για γάμο) διαλύομαι, λύομαι: *εκείνος ο γάμος δύνεται πάλιν να λυθεί, εάν θελήσουσιν αμφότεροι να εμπούν εις μοναστήριον* Ελλην. νόμ. 535^{12}. **3α**) Χαλαρώνω: *τα κεραμίδια ελύθησαν, το στέγος εσαπρώθη* Προδρ. I 77· **β**) παραλύω: *ελύθησαν οι ώμοι μου εκ την ιδεάν του αγγέλου* Διγ. (Trapp) Esc. 1760. **4**) Καταπαύω, τελειώνω: *η μάχη λύθηκεν εις την αυτήν ημέραν* Αχέλ. 2539. **5**) (Προκ. για αμάρτημα) συγχωρούμαι: *να λυθούσιν εδώ τα αμαρτήματα κ' εκεί να μην ελθούσιν* Πένθ. θαν.² 393. **6**) Παραβαίνω: *ήρξαντο πάλιν τα κακά και έτι των χθες τοιούτων φρικτών όρκων λυθέντων* Σφρ., Χρον. μ. 116^{23}. **7**) Απαλλάσσομαι από χρέος: *να πουλήσουν* (ενν. *οι εγγυτάδες*) *απέ το ποίον να λυθεί* (ενν. *ο χρειοφελέτης*) Ασσίζ. 315^{19}. **Φρ. 1**) *λύω και δένω*=αποφασίζω, ενεργώ κατά βούληση: *την εξουσίαν του* (ενν. *του αγίου Πέτρου*) *έδωκε* (ενν. *ο Χριστός*) *να δέσει και να λύσει* Χρον. Μορ. Η 777. **2**) *λύω σωφροσύνην*=παύω να φέρομαι φρόνιμα: *η δέ* (ενν. *η Σωσάννα*) *προείλετο θανείν ή σωφροσύνην λύσαι* Σωσ. 29. **3**) *λυούσι τ' άντερά (μου)*· βλ. *έντερο(ν)* Φρ. β. **4**) *λύω τη γλώσσα*=μιλώ: *Χαρείτε, αγαλλιάσετε στην αναγάλλιασίν μας και τόσες γλώσσες λύσετε, όσα σας συλλυγούνται* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [1388]. **5**) *λύω την κοιλία*=προκαλώ αφόδευση: *ει δέ η κοιλία του ιέρακος επέχεται, της κοιλίας τα ένδοθεν συν τη κόπρῳ ...συμμίξας εις τροφήν αυτῷ δος και λύσεις αυτήν* (ενν. *την κοιλίαν*) Ορνεοσ. αγρ. 539^{24}. **6**) *λύω τον όρκον*=παραβαίνω, καταπατώ τον όρκο: *όταν τον εσκότωσεν τον Πάτροκλον ο 'Εκτωρ, τότ' έλυσε τον όρκον του, ετότε κ' ηρματώθη* Σαχλ. Β′ (Wagn.) Ρ 40. **7**) *λύω το πουγκάκι μου*=πληρώνω: *όποιος ορέγετ' απ' εμάς και θέλει να φιλήσει* (παραλ. 1 στ.)... *το πουγκάκιν του πρωτύτερ' ας το λύσει* Σαχλ. Β′ (Wagn.) Ρ 608.

Η μτχ. ως επίθ. **1**) Μαλακωμένος, τρυφερός: *'παντέχοντα ο πρίντζης ότι ήταν λυμένη η καρδία της ρήγαινας διά τον όρκον ... ήρτεν εις την Λευκωσίαν* Μαχ. 548^{1}. **2**) Απομακρυσμένος: *τα στήθη και οι ώμοι πλατείς και μη συμπεπιλημένοι, αλλά λελυμένοι απ' αλλήλων* Κυνοσ. 589^{9}. **3**) Πληγιασμένος, κατασπαραγμένος: *Εννέα νομάτοι μείνασι κ' η ράχη τους λυμένη και τα πετσιά της ράχης τους έν ξέρουσι που ένι* 'Ασμα Μάλτ. 62.

λώβα η, Σπανός (Eideneier) D 841· *λ ο ύ β α,* Πεντ. Δευτ. XXIV 8.

Το αρχ. ουσ. *λώβη.* Ο τ. *λούβα* και σήμ. ιδιωμ. (βλ. Νεοελλ. Ανάλεκτα Παρνασσού 1, 1872, 410, Αθ. 55, 1951, 350, κ.α. Τ. *ούβα* στη Νάξο (Αθ. 67, 1963, 37, 64). Για τη λ. βλ. και Shipp, λ. *λώβη.* Η λ. και σήμ.

Λέπρα. (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β′ 154, Γ′ 343 και Eideneier [Σπανός, σ. 306]): *ήτον τις μέγας άρχων, περίσσα πλούσιος, του οποίου συνέβη μεγάλη ασθένεια, οπού λέγεται λώβα* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 166^{201}· *να είναι εις την τσίπα της σάρκας του εις πληγή λούβας* Πεντ. Λευιτ. XIII 2.

λωβάδα η.

Από το ουσ. *λώβα* και την κατάλ. *-άδα.*

Λέπρα (Για τη σημασ. βλ. Μανούσ.-v.Gemert, Πεπρ. Δ′ ΔΚρΣ Β′ 220· διαφορετικά νοεί Αλεξ. Στ., (Κρ. Χρ. 8, 1954, 239) και Morgan (Κρ. Χρ. 14, 1960, 210): *ως διά τους νεούς οι πολτικές* (έκδ. *πολιτικές*· διορθώσ.) *έναιν μεγάλη ψώρα* (παραλ. 4 στ.) *και μερικοί λεπριάζουσιν και μερικοί λωβιάζουν κι' αφ' τήν λωβάδα την πολλήν την νεότην τως διαβάζουν* Σαχλ. Α′ (Wagn.) Μ 347.

λωβάστρα *η.*

Από το ουσ. *λώβα* και την κατάλ. *-στρα* αναλογ. με ουσ. σε *-στρα.*

Τόπος όπου συχνάζουν οι λεπροί (πβ. και τα ουσ. *σακάστρα, σταλίστρα κ.ά.*· Πλατάκη, Ονόματα 7, 1982, 16-17· για το *σταλίστρα* βλ. και Ξανθ., ΛΑ 5, 1918 ⟨1920⟩, 302=Μελετ. 375) (Για τη σημασ. του ρ. *λωβιάζω* βλ. ά. *λωβιάζω*, σημασιολ.): *διά τους νέους οι πολτικές* (έκδ. *πολιτικές*· διορθώσ.) *έναι μεγάλη ψώρα* (παραλ. 4 στ.), ... *μερικοί λεπριάζουσιν και μερικοί λωβιάζουν, εις την λωβάστραν την πολλήν την νεότη τως διαβάζουν* Σαχλ. Ν 379.

λωβιάζω, Σαχλ. Α′ (Wagn.) Μ 346 Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 20.

Από το ουσ. *λώβα* και την κατάλ. *-ιάζω*. Τ. της λ. σε ιδιώμ. (Βλ. Καλλέρη, Αθ. 55, 1951, 361, Σακ., Κυπρ. Β′ 639, λ. *λουβιάζω* και Παγκ. Ιδίωμ. Κρ. Γ′, λ. *λουβιασμένος*). Μτχ. *λωβιασμένος* στο Somav. Η λ. στην Ήπειρο (Βλ. Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπειρ. Β′, σ. 225, λ. *λοβιάζω*) και στην Κύπρο (Σακ. οπ.).

Πάσχω από λέπρα (Για τη σημασ. βλ. Μανούσ.-v. Gemert, Πεπρ. Δ′ ΔΚρΣ Β′ 220· διαφορετικά νοεί Αλεξ. Στ. (Κρ. Χρον. 8, 1954, 239) και Morgan (Κρ. Χρ. 14, 1960, 210): *Ασθένησεν ασθένειαν φοβεράν, ήγουν ελωβίασεν όλον του το κορμί* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19.

λωβός, επίθ., Σταφ.^{2}, Ιατροσ. 15^{435}, Chron. br. (Loen.) 21, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 163, Γαδ. διήγ. 7, Πεντ. Έξ. IV 6, Λευιτ. XXII 4, Αρ. V 2, XII 10, Βακτ. αρχιερ. 187, Ροδινός (Βαλ.) 227.

Από το αρχ. ουσ. *λώβη*. (Βλ. Φάβ., Αθ. 49, 1939, 44). Η λ. ήδη τον 8. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Λεπρός (Για τη σημασ. πβ. ά. *λωβιάζω*, σημασ.): *Καυχάται ο κροκόδειλος... πως είναι ζώον θαυμαστόν από καλήν γενίαν. Η αλεπού 'ποκρίθη τον: «Φαίνεσ' ακ το πετσί σου, πάντοτε είσαι σαν λωβός, πομπή να 'χ' η τιμή σου* Αιτωλ., Μύθ. 9^{6}· *Δε μου 'λεγες πως ήσουνε πουτάνα και μεθύστρα και φραντσιασμένη και λωβή και μια κακή μαυλίστρα* Γαδ. διήγ. 510. — Η λ. ως παρων.: Byz. Kleinchron. A 183^{23}, 185^{32,33}.

λωβώδης, επίθ.

Από το ουσ. *λώβα* και την κατάλ. *-ώδης*.

Λεπρός: *κυλλός ου πέφυκεν, ... μονόπους, ου μονόφθαλμος, μονόχειρος, λωβώδης* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2932.

λώλα η· *λ ώ λ ε ς,* Πιστ. βοσκ. I 3, 13, εσφαλμ. γρ. αντί *φλόγες*· διορθώσ. Πβ. G.Guarini, Il Pastor fido I 3, 11 και Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ 691.

λωλά, επίρρ.

Από το επίθ. *λωλός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *λωλά*).

Τρελά, ανόητα: *θέλαν εις τους ουρανούς, λωλά για ν' ανηβούσι* Θησ. ΙΑ′ [26^{5}].

λωλάγρα η, Κατζ. Β′ 337, Γ′ 130, 554, Πιστ. βοσκ. III 6, 74, 204.

Από το επίθ. *λωλός* και την κατάλ. *-άγρα* (Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β′ 441). Η λ. στο Βλάχ.

α) Ανοησία, βλακεία: *είντα λωλάγρες σου γροικώ και λες, αφέντη Λούρα, πως παίρνουσι τα λόγια σου τση πείνας τη μουρμούρα;* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 228· *Σύλβιο, ξεύρε και όποιος παράκαιρα μαζώνει φρονιμάδα πάντ' έχει μεστωμένον το πωρικό μαζί του της λωλάγρας* Πιστ. βοσκ. IV 8, 105· **β**) τρέλα: *Σαν να μην ήτον άλλη ζωή καλύτερή τση σαν εκείνη π' αναθρέφει τσ' αγάπης η λωλάγρα* Πιστ. βοσκ. I 1, 198· *κρατεί να είναι οι παρρησιές της τόσες όσες τις κάνει τσ' αγάπης η λωλάγρα* Πιστ. βοσκ. I 5, 174.

λωλάδα η, Ιστ. Βλαχ. 1986, Σουμμ. Παστ. φίδ. Α′ [160, 826, 1154], Ε′ [150]· *λ ο υ λ ά δ α,* Περί γέρ. 85.

Από το επίθ. *λωλός* και την κατάλ. *-άδα*. (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *λωλάδα*). Η λ. και σήμ.

α) Ανοησία: *ετούτη η άλλη σοφία του κόσμου και των ανθρώπων μωρία είναι σιμά εις τον Θεόν, ήγουν λωλάδα* Πηγά Μ., Περί σοφ. 683· *ο Σκεντέρης ήφερε κατήδες και κριτάδες να κρίνουσι τον Λούπουλον για τες πολλές λωλάδες οπ' έκαμε κ' εχάλασε τόπον του βασιλέως* Ιστ. Βλαχ. 1306· **β**) τρέλα: *ιδές λοιπόν...τέλειαν λωλάδαν τήν έποικεν... η σκύλα Ηρωδιάδα: τον Πρόδρομον τον θαυμαστόν... ενέγκασεν τον άνδραν της και εις θάνατον τον βάνει* Συναξ. γυν. 313· *δεν είναι το πρεπόν ποτέ κανείς να βάλει με δίχως γάμον κορασιάν σε γάμου νοστιμάδα. Γιατί...έχω το για λωλάδα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [1050].

λωλαίνω, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XIII 115, Ροδινός (Βαλ.) 215, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [1449], Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 156, Ζήν. Ε′ 46, 261.

Από το επίθ. *λωλός* και την κατάλ. *-αίνω*. Τ. *λωλάνω* στο Meursius (λ. *λωλάνειν*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

I Ενεργ. **α**) τρελαίνω, κάνω κάπ. ανόητο: *πλεια 'ναι η φωτιά του νέκταρος, τούτο πλεια δύναμ' έχει όπου λωλαίνει πάσα νου, καθένας το κατέχει* Ζήν. Πρόλ. 184· *Περί δούλου, αν λωλαθεί* Βακτ. αρχιερ. 147· *καθώς θωρώ, αναμπαίζεις με, Δορίντα, ή ελωλάθης, γιατί μιλώντας σαν μιλείς, από τον νουν σου επάρθης* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [657]· **β**) ξεκουταίνω (πρόκ. για τα γηρατειά): *Τα γερατειά λωλάνασι,...μα την αλήθεια, το Σύμβουλο και κάθεται και λέγει παραμύθια* Ερωφ. Δ′ 611. **II** (Μέσ.) τρελαίνομαι: *οι λόγοι που λέγουνται γή συγκεχωσμένοι γή μη συγκεκροτημένοι ... είναι ωσάν να ελωλαίνετο η φύσις και να εγέννα πόδια και χέρια και κεφαλές και τ' άλλα μέλη οπού κάμνουσι το σώμα* Πηγά, Χρυσοπ. 323 (4).

λωλεύω.

Από το επίθ. *λωλός* και την κατάλ. *-εύω*.

Ενεργώ τρελά, τρελαίνομαι: *δεν με άφησες να φιλήσω τους υιούς μου και τις θεγατέρες μου· τώρα ελώλεψες να κάμεις* Πεντ. Γέν. XXXI 27· *εδά ο 'στερος μετανιωμός το νου ντου βασανίζει κι' ως λωλεμένος να 'τονε ποιος είναι δε γνωρίζει* Ροδολ. Β′ [78].

λωλιά η, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 46, Θησ. (Foll.) I 136, Γεωργηλ., Θαν. 419, Αλεξ. 1014, Διγ. Άνδρ. 323^{20}· *λ ω λ ί α,* Θησ. Γ′ [23^{6}], Διήγ. Αλ. G 286^{30}, 270^{17}, Θεματογραφία 15, Αιτωλ., Μύθ. 86^{12}, 101^{7}, 133^{5}· *λ ο υ λ ί α,* Διήγ. Αλ. V 45.

Από το επίθ. *λωλός*. Η λ. στο Somav. (λ. *λωλάδα*) και σήμ. στη Χίο (Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 43).

α) Ανοησία, τρέλα: *Εκείνοι πως στα σίδερα, σε ξίφη 'κονισμένα, αύριον για μεν θέλουν βαλθεί μετά πολλής λωλίας* Θησ. Ζ′ [90^{2}]· *η βασιλεία σου καλά το εγνωρίζει ότι*

η νεότης κάμνει πολλές λωλιές Διγ. 'Ανδρ. 363^{33-34}· **β**) βλακεία, ηλιθιότητα: *Τότε την είδε* (ενν. *την όρνιθα*) *χελιδών πως έκαμε λωλία και τα φειδόπουλά 'θρεφε σαν να 'τανε πουλία* Αιτωλ. Μύθ. 116^{5}· *Η θλίψη φέρνει λύπησην και ο πόνος αχαρία, μα στην χαρά δεν έν' λωλιά να 'χει κανείς πικρία;* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 154.

λωλόγρια η· *λουλόγρια.*

Από το επίθ. *λωλός* και το ουσ. *γριά.*

Τρελόγρια: *θωρεί η γραία πως έρχομαι* (ενν. *εγώ η αλεπού*)· *έχει το, κάτος έναι* (παραλ. 2 στ.) *κ' εβούλετον η άτυχος εκείνη η λουλόγρια να με ταγίσει* Συναξ. γαδ. 180.

λωλοκάνα η.

Από το επίθ. *λωλός* και το ουσ. *κανί* (=κνήμη).

Εκείνη που βαδίζει σαν τρελή, η στραβοκάνα (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., Κρ. Χρ. 7, 1953, 60 και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 577): *έδε τούτη η πουτάνα, όπου να 'ναι λωλοκάνα και μαυλίστρια και πουτάνα* Συναξ. γυν. 1011.

λωλοπροβάτα η, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 540. — Βλ. και *λωλοπροβατίνα.*

Από το επίθ. *λωλός* και το ουσ. *προβάτα.*

Χαζοπρόβατο: *Τότε εκατεντράπησαν η αίγα και ο τράγος ...και η λωλοπροβάτα* αυτ. 579.

λωλοπροβατίνα η. — Βλ. και *λωλοπροβάτα.*

Από το επίθ. *λωλός* και το ουσ. *προβατίνα.*

Χαζοπροβατίνα: *να το ηξεύρεις, άτυχη και λωλοπροβατίνα· έναι το δέρμα το εμόν* (ενν. *του τράγου και της αίγας*) *μείζον του εδικού σου* Διηγ. Παιδ. (Tsiouni) 529.

λωλός, επίθ., Σπανός (Eideneier) Α 109, Χρον. Μορ. Ρ 3889, Συναξ. γυν. 10, 489, 874, Αιτωλ., Μυθ. 8^{11} (έκδ. *Χωλούς*· διορθώσ.) Αιτωλ., Βοηβ. 117, Πανώρ. Β' 74, Ερωφ. Πρόλ. 14, Β' 210, Γ' 286, Δ' 127, Ε' 257, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 44, ΙΙ 4, 49, ΙΙΙ 6, 341, V 5, 71, Ιστ. Βλαχ. 505, Διγ. 'Ανδρ. 384^{16}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 921, 1026, Ιντ. κρ. θεάτρ. α' 174, Τζάνε, Κρ. πόλ. 556^{21}, Ροδολ. Β' [34], Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [202], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [679], Β' [1285], Δ' [1079], Ε' [770], Φορτουν. (Vinc.), Πρόλ. 27, Α' 108, Ιντ. β' 171, Ε' 241· *λουλός,* Σπαν. V (Ζώρ.) 426, Σπαν. Ο 66.

Από τη μτχ. *ολωλώς* του αρχ. *όλλυμαι* με μεταπλασμό. Ο τ. *λουλός* και σήμ. στην 'Ιμβρο (Ξεινού, Γλωσσάρι της 'Ιμβρου, 1981, σ. 95).

1) «Τρελός» (σε καταχρηστική χρησιμοποίηση του επιθ.): *Υιέ μου, όπου θυμώνεται πολλά και υπέρ το μέτρον, μόνος του γίνεται λωλός και με το θέλημά του* Κομν., Διδασκ. Ι 236. **2α**) Ανόητος: *κάποιος...αναθεματισμένος, λωλός, μωρός, κενόδοξος και μεγαλειωμένος εσήκωσε τον πόλεμον* Ιστ. Βλαχ. 238· **β**) απερίσκεπτος: *ετούτη η πεθυμιά η λωλή πετώντας με πειράζει και πάγει τσι φτερούγες μου εις τη φωτιά όντε βράζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 343· *...στη νιότη τη λωλή που μ' έγνοια δεν κατέχει, μηδέ γνωρίζει ουδεποσώς το δρόμον απού τρέχει* Ροδολ. Β' [19]· **γ**) αφελής: *λωλότεροι όσοι αθάνατοι λογιάζου ν' απομένου, κέρδη σαν κάμουσι πολλά* Ερωφ. Πρόλ. 37· **δ**) (προκ. για γέρο) ξεμωραμένος, ξεκουτιάρης: *λέγει... πως είσαι γέρος κι' άνοστος, λωλός και ξεπεσμένος* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 356.

λωλότραγος ο.

Από το επίθ. *λωλός* και το ουσ. *τράγος.*

Τράγος άμυαλος: *έπρεπ' εσε το πρόβατον να μη μας λοιδορήσεις εμέν* (ενν. *την αίγα*) *και τον λωλότραγον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 459.

λωλώνω. *λουλώνω.*

Από το επίθ. *λωλός* και την κατάλ. *-ώνω.* Η λ. και σήμ. με διαφ. σημασ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=τρελός: *ω λουλωμένη ελπίδα των ανθρώπων. Ακόμα δε σιγάς, μα θέλεις να 'χεις τον ουρανόν αποκλεισμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. α' [76].

λωρικάτος, επίθ.· *λουρικάτος.*

Από το ουσ. *λωρίκιον* και την κατάλ. *-άτος.* Η λ. και ο τ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.). Πβ. Oxford Latin Dictionary, λ. *loricatus.*

Θωρακοφόρος (εδώ μεταφ.). (Για τη σημασ. πβ. και Καλονάρου [Διγ. Α σ. 196 σχόλ.]): *τσάντσαλον είχε στούπινον, καβάδιν λερωμένον και τώρα γέγονεν λαμπρός και λουρικάτος* Προδρ. IV 12c χφφ CSA, κριτ. υπ.

λωρίκενος, επίθ., βλ. *λωρίκινος.*

λωρίκι το, βλ. *λωρίκιον.*

λωρικιασμένος, μτχ. επίθ.· *λουρικιασμένος,* Διγ. (Trapp) Esc. 1151.

Η μτχ. παρκ. του **λωρικιάζω* ως επίθ. (πβ. και Mihăescu H., RES-EE 17, 1979, 49).

Αρματωμένος με θώρακα: *εκαβαλίκευσαν...τριακόσιοι αγούροι, οι μέν σουσανιασμένοι ήσαν, οι μέν λουρικιασμένοι* Διγ. (Trapp) Esc. 936· *αρματωμένοι δυνατά, καλά λουρικιασμένοι* Αχιλλ. L, 905.

λωρίκιν το, βλ. *λωρίκιον.*

λωρίκινος, επίθ.· *λωρίκενος.*

(Πιθ.) από το ουσ. *λωρίκιον* και την κατάλ. *-ινος.* Τ. *λωρικαινός* στο Du Cange (λ. *λωρίκη*).

Θωρακισμένος, προστατευμένος με θώρακα: *τα άλογα αυτών αρματωμένα μετά κεφαλαρέων σιδηρών και σαγισμάτων λωρικένων* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν. 202, κριτ. υπ.].

λωρίκιον το, Διγ. Ζ 3638, 3639, Διγ. 'Ανδρ., 390^{2}, 394^{28}· *λουρίκι,* Αχιλλ. L 131, Αχιλλ. Ν 209, Θησ. Ϛ' [32^{3}], Θ' [36^{7}] ΙΑ' [56^{6}], Θησ. (Morgan) Ι 32, Κορων., Μπούας 5, Ζήνου, Βατραχ. 229· *λουρίκιν,* Διγ. (Trapp) Gr. 2889, 2918, Διγ. (Trapp) Esc. 38, 273, 334, 424, 1482, 1749 (γεν. πληθ. *λουρίκιων*), Πόλ. Τρωάδ. 494, 598, Λίβ. (Lamb.) Ν 99, Αρμούρ $96^{β}$, 163· *λουρίκι(ο)ν,* Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Βόνν., 453, κριτ. υπ.)· *λουρίκιον,* Λεξ. IV 321· *λωρίκι,* Πεντ. 'Εξ. XXXIX, 23· *λωρίκιν,* Λίβ. Ρ 80.

Το μτγν. ουσ. *λωρίκιον* <λατ. *lorica.* Λ. *λωρίκα* απ. σε παπύρ. του 1. αι. π.Χ. (L-S, Suppl.). Ο τ. *λουρίκιν* και στο Βίο Θεοδ. Συκ. 28^{13}. Ο τ. *λουρίκιον* τον 9. αι. (Lampe, Lex., λ. *λωρίκιον*), στο Etymologicum Magnum (Βλ. Mihăescu, Βυζαντ. 11, 1982, 140)

και στο Meursius (λ. *λούρικον*). Ο τ. *λωρίκιν* και σε έγγρ. του 13. αι. (Miklos.-Müller, Acta Δ' 75).

Μεταλλικός θώρακας (Για το πράγμα βλ. Καλονάρο [Διγ. Α σ. 196 σημ. 3542] και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 356-7· πβ. και Haldon, Byz. and Mod. Greek Studies 1, 1975, 24-5, 34, κε.): *Βάνει λουρίκιν έγλαμπρον* (ενν. *ο Ιμπέριος*), *κορόναν κασσιδίου* Ιμπ. 105· *εφόρει και λωρίκιον* (ενν. *η Μαξιμώ*) *μετά χρυσών γαστρίων* Διγ. Ζ 3445· *θάνατος το λουρίκιν μου και τάφος τ' άρματά μου* Λίβ. Esc. 78· *από σέσκλα τρυφερά εκάμασι λουρίκια* (ενν. *οι βορθακοί*) Ζήνου, Βατραχ. 271.

λωρικοζωσμένος, μτχ. επίθ.· *λουρικοζωσμένος*.

Από το ουσ. *λώρικον* και τη μτχ. πρκ. του *ζώνομαι*.

Αρματωμένος με θώρακα: *ως καλός στρατιώτης, λουρικοζωσμένος ήτονε, κονταροσκουταράτος* (ενν. *ο Μάρτιος*) Ημερολ. 75.

λώρικον το· *λούρικον*.

Πιθ. *από* το σύνθ. *επιλούρικον* με παράλ. του α' συνθετ. ή από το μτγν. *λωρίκα*. Για τη λ. πβ. Meursius, λ. *λούρικον*.

Αλυσιδωτός θώρακας: *να είναι εις το στόμα του τριγύρου κάμωμα αλυφαντή σαν στόμα λούρικου* (έκδ. *λουρικού*· διορθώσ.) *να είναι αυτουνού· να μη ξεσκιστεί* Πεντ. 'Εξ. XXVIII 32.

λωρικώνομαι· *λουρικώνομαι,* Ιμπ. (Legr.) 108, Ρίμ. Βελ. 146, 'Αλ. Κύπρ. 1211.

Από το ουσ. *λωρίκιν* και την κατάλ. *-ώνω*.

Οπλίζομαι με θώρακα: *Σαρακηνοί, αρματώνεσθε...· λουρικωθήτε γλήγορα* Αρμούρ. 73· *σφικτά λουρικωθήκαν και τα σπαθιά δακάνουσιν* Ριμ. Βελ. 369.

λωρίν το, βλ. *λωρί(ο)ν*.

λώριξ ο· *λούριξ*.

Από το λατ. *lorica* (πβ. λ. *λωρίκα* σε παπυρ. του 1. αι. π.Χ. L-S, Suppl.).

Θώρακας, σαν μέρος οπλισμού πολεμιστή: *Ο γαρ λούριξ γαρ ετούτου* (ενν. *του Διομήδη*) Ερμον. Δ 163.

λωρί(ο)ν το· *λουρί,* Ριμ. Βελ. 939, Δεφ., Λόγ. 378, Χρον. 312, Κατά ζουράρη 91, Στάθ. (Martini) Β' 287, 310· *λουρίν,* Ασσίζ. 80^{1}, Ιατροσόφ. (Oikonomou) $74^{10,12}$, $75^{1,4,11}$, 79^{15}, Βυζ. Ιλιάδ. 946, 947, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 641· *λουρί(ο)ν* Διγ. Ζ 1507, Διγ. Ανδρ. 347^{3}· *λωρίν,* Λίβ. Ρ 737.

Από το ουσ. *λώρος* και την κατάλ. *-ι(ο)ν*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σε Γλωσσάρ. (L-S). Ο τ. *λουρί* και σήμ. και στον πληθ. ως τοπων. (Βλ. Πασχ. Τοπων. Ανδρ. 44 και Βαγιακ., Αθ. 54, 1950, 315) και *λουρίν* στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.). Λ. *λωρί(ν)* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1α) (Συν. δερμάτινη) λουρίδα, λουρί: *μια κουρτέλλ' ακονισμένη και με λουρί καινούργιο κρεμασμένη* Βοσκοπ.^{2} 180· *εκ το κασσίδιν τον αρπά, με το λουρί τον σύρνει* Βυζ. Ιλιάδ. 944· *λουρί παπουτσιού* Πεντ. Γέν. XIV 23· **β**) (στον πληθ.) ηνία, γκέμια: *Ηνία, τα λωρία* Λεξ. IV 273. **2**) Ζώνη: *στρέψε το στο σακκούλιν σου* (ενν. *το φλουρίν*) *και σφίξε το λουρίν σου* Γεωργηλ., Βελ. 748· *γυμνός με το ποκάμισον, πλατύν λουρίν εφόρει* (ενν. *ο μήνας Ιούνιος*) Ημερολ. 111. **3**) (Συνεκδ.) πουγκί: *ο Ρενάτ θεωρεί το λουρίν του, ήγουν το σεντούκιν του* Ασσίζ. 80^{2}. **4**) Δεσμός: *πέδα, τα λωρία* Λεξ. II 230. **5**) (Πιθ.) είδος ενδύματος των Βυζαντινών (Για τη σημασ. βλ. Κυριακ., Διγ. Ακρ. σ. 84-5 και Κουγ., Λαογρ. 3, 1911, 287. Πβ. όμως και Καλονάρου [Διγ. Α σ. 108 σημ., στ. 1872]): *εφήρθη κ' εσηκώθηκεν* (ενν. *το κοράσιον*) *κ' επήρε το λουρίν της* Διγ. (Trapp) Esc. 846.

λώρον το· *λούρον*.

Το λατ. *lorum* (Πβ. και το μτγν. ουσ. *λώρος* L-S). Ο πληθ. *λούρα* και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ. Ιδίωμ. Κρ. Ϛ') και *λώρα* στον Ησύχ. (L-S Suppl., λ. *λώρος*). Η λ. τον 11. αι. (L-S, Κων/νίδη) (Βλ. και Mihăescu, Βυζαντ. 11, 1982, 140).

Δερμάτινο λουρί, ιμάντας (Βλ. και Παπαδημητρίου Γ. [Σαχλ., Αφήγ. σ. 141]): *χείρας γαρ και πόδας δένουν μετά λούρων γαρ βοείων* Ερμον. Ω 223· *'Ολοι εκατευοδώνασιν τα λούρα και τα 'νία και εγώ εις τα όρη εγύριζα* Σαχλ., Αφήγ. 133.

Λωρόποδες οι.

Από τα ουσ. *λώρος* και *πους*. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex., λ. *λωρόπους*).

Ονομασία λαού: *υπέταξα Ευρεπάους, Εβρεξάους,..Λωρόποδας* Διαθ. Αλ. 25.

λώρος, ο, Ιερακοσ. 493^{14}· *λούρος*.

Το μτγν. ουσ. *λώρος* <λατ. *lorum*. Η λ. και σε σχόλ. (L-S). Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο με διαφορετική σημασ. (Σακ., Κυπρ. Β' 641 και Λουκάς, Γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ. στην έκφρ. *ομφάλιος λώρος*. Για την λ. με διαφορετική σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ $Α^{1}$ 101, $Β^{2}$ 5, Ϛ' 99, ΕΕΚΣ 3, 1940, 46 σημ., Μ. Σωτηρίου ΕΕΒΣ 23, 1953, 524 κε., Ψευδο-Κωδ., Οφφίκ. 181^{30} και σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 7, 1968, 233^{11}).

1) Δερμάτινο λουρί, ιμάντας: *'Ιμας ο λώρος λέγεται* Λεξ. Ι 72. **2**) Είδος πολυτελούς κεφαλόδεσμου Βυζαντινών αυτοκρατόρων: *Λώρος λέγεται ένα λουρί πλατύ, στρογγύλον ή ένα ζωνάρι, το οποίον εφορούσαν εις την κεφαλήν μετά λίθων τιμίων και μαργαριτάρων* Χρον. 312· *ο δέ θείος Σίλβεστρος δεν ηθέλησε να φορή την μίτραν και διά τούτο του έδωκε* (ενν. *ο Μέγας Κωνσταντίνος*) *να φορεί το λώρον τον βασιλικόν εις την κεφαλήν οπού τον εφόριεν ο βασιλεύς* Χρον. 312. — Ο τ. ως τοπων.: Ευγέν. 481.

λωρός, επίθ.

Κατά Λουκά, Γλωσσάρ. 289, από το ουσ. *λώρος* (Πβ. και Dawkins [Μαχ. Β', σελ. 254)]. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 639, λ. *λορός*, Φαρμακ., Γλωσσάρ. Β' 264 στη λ.), όπου και ρ. *λωρώννω* και *λώρωμαν* (Σακ., Κυπρ., λ. *λορόννω* και *λόρωμαν* και Λουκά, ό.π., λ. *λωρώνω*). Βλ. και λορός.

(Πιθ.) χτυπημένος με λουρί· μουδιασμένος· ανάπηρος, παράλυτος: *οι ιερείς...εγιάναν δώδεκα αστενείς από πολλές αστένειες, ... άλλοι όπου επηγαίναν αίμαν, στραβοί, λωροί και άλλοι* Μαχ. 64^{24}.

λωρωτός, επίθ.

Από το ουσ. *λωρί* και την κατάλ. *-ωτός*. Η λ. τον 10. αι. (Sophocl.).

Λωριδωτός, ριγωτός· (συν. είδος υφάσματος με πολύχρωμες ρίγες) (Για τη σημασ. πβ. Κουκ., ΒΒΠ $Β^{2}$, 41): *έτερον μανδίλιον λωρωτόν, παλαιόν* Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 514.

λωφάζω.

Από τον αόρ. του *λωφάω* και την κατάλ. *-άζω*. (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. Έρ. Β' 610, Ανδρ., Λεξ., λ. *λουφάζω* και Α. Χατζή, Αθ. 41, 1929, 207). Τ. *λουπάζω* και σήμ. ιδιώμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 42 και Βογιατζ., Γλώσσα Ανδρ. 196) και *λουφάσσου* (Κ. Ξεινού, Γλωσσάρι της Ίμβρου, 1981, 95). Τ. *λουφάζω* και σήμ.

Μαζεύομαι, ζαρώνω, μένω ακίνητος· σωπαίνω από φόβο: *φοβηθείς ελώφαξα μήπως μ' εκβάλουν έξω* Προδρ. III 173α χφφ CSA, κριτ. υπ.

M

μα, (Ι), μόρ., Διγ. Ζ 1893, 2970, Διγ. (Trapp) Esc. 160, 736, 1718, Βέλθ. 272, 556, Λίβ. Ρ 294, 2315, Αχιλλ. L 16, Αχιλλ. Ν 1686, 1687 (έκδ. *προκρίνομαι,* διόρθ. σε *προκρίνω μα*... Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 180), Αχιλλ. Ο 343 (έκδ. *και*· για τη διόρθωση βλ. Κριαρ., ό.π. 188-9), Ιμπ. 784, 785, Ch. pop. 547, Πτωχολ. α 278, Κυπρ. ερωτ. 113[3], Πανώρ. Β' 507, Γ' 521, 604, Δ' 309, 313, Ε' 192, Ερωφ. Ιντ. α' 178, Β' 1, Γ' 153, Δ' 34, 377, Ε' 351, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1622, Πτωχολ. Β 310, κ.α.

Το αρχ. μόρ. *μά*. Η λ. και σήμ.

Ως ομοτικό: Διγ. (Trapp) Esc. 736, Απόκοπ.[2] 254, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1621, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 611, Διήγ. Αγ. Σοφ. 152[16]· (σε ιδιάζ. χρ.): *μα την αγάπην σου και μα την κεφαλήν σου, έχω ψυχήν πολύπονον* Προδρ. ΙΙ Η 19· *παρέλαβον ... την κόρην όπου, φίλε μου, μα το στενοχωρούμαι, μα τον καμόν μου της ψυχής, μα την πικρίαν της τύχης ακόμη ουδέν υπόταξεν η γης μας καλλιοτέραν* Λίβ. Sc. 1273· *Τέτοιου προσώπου σύνθεσιν, φίλε ισόψυχέ μου, μα την πικρίαν τήν έπαθα, μα τον καημόν τόν είδα, εις όλον το περίγυρον κανείς να μη επιτύχει* Λίβ. Esc. 2436· *Τούτο ου ψεύδομαι ποσώς, μα την υστέρησίν μας: όλος ο κόσμος ίσον του ουκ έχει ανδρειωμένον* Βέλθ. 101.

μα, (ΙΙ), σύνδ., Κομν., Διδασκ. Δ 43, Χρον. Μορ. Ρ 4178, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 340, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 13, 41, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 11, 29, Μαχ. 520[8], Ρίμ. κόρ. 765, Καραβ. 497[1], Γεωργηλ., Θαν. 208, 332, Γαδ. διήγ. 222, 384, Αλεξ. 636, 990, Κορων., Μπούας 18, 68, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 642, Πανώρ. Α' 213, 288, Β' 113, Ερωφ. Αφ. 31, Α' 205, 517, Β' 201, Βοσκοπ.[2] 305, Ιστ. Βλαχ. 358, 2208, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 4, 170, Β' 116, Στάθ. (Martini) Ιντ. α' 3, Β' 186, Ροδολ. Α' [365], Β' [69], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [66, 856], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 353, Δ' 53, Ζήν. Α' 317, Β' 57, Τζάνε, Κρ. πόλ. 198[9], 258[13], κ.π.α.

Το ιταλ. *ma* (Ανδρ., Λεξ.). Κατά Ψάλτ., Αθ. 28, 1916, ΛΑ 44-6 από το σύνδ. *αμή* με επίδρ. του ιταλ. *ma*. Η λ. στο Meursius και σήμ.

1α) (Μετά αρνητική πρότ.) αλλά: *Ελέγαν του* (ενν. του καβαλάρη) *να παντρευτεί, δεν ήθελε ποτέ του, μα τη ζωή της μοναξάς αγάπα κ' ήρεσέ του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 602 κριτ. υπ.· *Μέσα σ' αυτήν* (ενν. την βάρκαν) *εμπήκασι, όχι για να ψαρέψουν, μα πέρα στην Ανατολήν διά να ταξιδέψουν* Γαδ. διήγ. 140· Φαλ.: *Οϊμέ και πε μου τίποτες· τό θέλω εγώ δε γνώθεις;* Μοίρα: *Δεν έν' καιρός, μα γνώθω το* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 68· **β**) (μετά καταφατική πρότ.) όμως, μολαταύτα, ωστόσο: *Όλοι οι αθρώποι σφαίνουσι, μα ο φρόνιμος σα σφάλει το σφάλμα με τη γνώση ντου θωρεί να σιάσει πάλι* Ερωφ. Β' 37· *ήτονε δεκοκτώ χρονώ, μα 'χε γερόντου γνώση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 79· *Γέροντας είναι και αυτός, μα θύμησην καλή έχει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [769]· *Τ' άκρη μου μοιάζει να 'ναι κρύα, μ' άφτουν τα σωθικά μου* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 73· *αποχαιρέτησές με και σπλαχνικά στο πρόσωπο σα μάννα φίλησές με. Μα να 'ρθω τάσσω σου κ' εγώ στον Άδη μετά σένα* Ερωφ. Ε'

591· **γ**) (μετά καταφατική πρότ.· ο σύνδ. με το *όχι* και ουσ.) όχι όμως: *το πήραν και αυτό, ... το ξώπυργον, αν ξεύρετε, μα όχι το καστέλλι* Διακρούσ. 104^{3}· *το μυστήριόν της το υπερθαύμαστον εις την θάλασσαν, μα όχι εις άλλην παρά εις την Ερυθράν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 429. **2**) (Προσθετικός, επιτατικός· ο σύνδ. συχν. με το *και*) αλλά και, αλλά επιπλέον, αλλά επιπροσθέτως: *Δεν σώνει που μας έσυρνε εκεί στην ερημίαν, μα λε να πολεμήσωμεν του Πώρου βασιλείαν* Αλεξ. 1744· *όχι μόνον έφυγε* (ενν. *ο γάδαρος*), *μα κ' εκοπάνισέ μας* Γαδ. διήγ. 529· *όχι μόνον η μνήμη σου έμεινε στον αιώνα, μα στέφος άφθαρτον φορείς στον άκρον Ελικώνα* Λίμπον. 532· Αθούσα: *Μηδέ με σφίγγεις και πλαντώ, καλέ, δεν έχεις κάψα;* Φαλιέρ.: *Μα κ' έχω τόση και θαρρώ τα μάρμαρα ν' ανάψα* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 690. **3α**) (Μεταβατικός στην αρχή πρότ.) λοιπόν: *Μα την Κερά μου συντηρώ κ' έρχεται προς εμένα, κ' έχει το πρόσωπο κλιτό* Ερωφ. Γ' 61· *Γύρισε, πε τση κ' έρχομαι μετά χαράς· μα τώρα εκ τα παβιόνια που 'μουνε να 'ρθω 'δεπά στη χώρα, μου μήνυσεν ο βασιλιός* Ερωφ. Β' 287· *'Οσο σε βλέπω, κάτεχε, περίσσια πρικαμένη, τόσο μου κάνεις την καρδιά πασίχαρη και μένει· μα κλαίγε, και τα κλάηματα ποτέ σου μη σκολάσεις* Ερωφ. Ε' 429· *μα πε μου πούρι: Εμέρωσε τ' άγριο θεριόν εκείνο;* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 65· **β**) (στην αρχή πρότ. για δήλ. έκπληξης, απορίας, κ.τ.λ.): Ποθούλα: ... *Εδώ 'σαι;* Μοίρα: *Μα πού ήθελες;* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 375· *Μα τάχα δεν είν' εντροπή, κρυφά κανείς να δώσει, πληγές εις άλλον άνθρωπον;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1285]· *Μα ποιος να πέσει σε φτωχειά στα πλούτη μαθημένος και να μην έχει βάσανα ...;* Ερωφ. Β' 313· **γ**) (στην αρχή επιφωνηματικής πρότ.): *μ' αν ήξευρες ειντά 'παθα τούτην την εβδομάδα!* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 110.

μάγα η, Διγ. Ζ 626, Λίβ. Ν 2685.

Το βενετ. *maga*. Η λ. στο Βλάχ.

Μάγισσα: *Την Τσίρτσε την εξακουστήν και την εμπορεμένη μάγα ξετρέχω, που 'ν' εδώ τώρα κατοικημένη* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 20.

μαγαζάς ο· *μ α γ α τ ζ ά ς*, Λεηλ. Παροικ. 141, Τζάνε, Κρ. πόλ. 563^{13}. —Βλ. και *μαγαζένι(ν), μαγαζί, μαγατζές*.

Από το βενετ. *magazén*. Για τη λ. πβ. Κυριακ., ΛΑ 5, 1918/20, 117. Η λ. σε έγγρ. του 1603 (Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 282).

α) Αποθήκη: *Στάρια πολλά περμάζωξεν, αλώνευτα ορδινιάζει και μαγατζάδες έκτισε, σ' αυτούνους τα σοδιάζει* Χούμνου, Κοσμογ. 1778· **β**) εργαστήριο: *εκεί είναι και μαγαζάδες που κάμνουσι τις σαρδέλες* Πορτολ. Β 57^{21}.

μαγαζένι(ν) το· *μ α κ ζ ε ν ί α* τα, Μαχ. 314^{31}, 608^{4}· *μ α χ α ζ έ ν ι (ν)*, Μαχ. 608 κριτ. υπ.. —Βλ. και *μαγαζάς, μαγαζί, μαγατζές*.

Από το βενετ. *magazén*. Για τον τ. *μακζενία* τα βλ. Χατζ., Ξεν. στοιχ. 61, Dawkins [Μαχ. Β' σ. 254] και Φαρμακίδη, Γλωσσάρ. 401 (λ. *μακζενίον*). Για τον τ. *μαχαζένι(ν)* βλ. Κυριακ., ΛΑ 5, 1918/20, 117, Dawkins, ό.π. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 653).

Αποθήκη εμπορευμάτων, κατάστημα: *το παζάρι τα χανουτία τους Τούρκους και τα μαγαζένια* Ανων., Ιστ. Σημ. ρμα'· *τα μακζενία είναι γεμάτα πραματείες* Μαχ. 208^{24}.

μαγαζί το, Πεντ. 'Εξ. Ι 11, Δευτ. XXVIII 12· *μ α γ α ζ ί (ο) ν*, Επιστ. Μωάμ. 67^{4}, Βεντράμ., Φιλ. 371, Πορτολ. Α 167^{4}· *μ α γ α τ ζ ί*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 222^{21}, 344^{14} (πληθ. *μαγατζά*), 409^{11} (πληθ. *μαγατζά*), 517^{18}. —Βλ. και *μαγαζάς, μαγαζένι(ν), μαγατζές*.

Από το ιταλ. *magazzino* με αραβ. προέλευση (Βλ. Κυριακίδη, ΛΑ 5, 1918/20, 117). Λ. *μαγάζι* στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

α) Αποθήκη: *πιάσασίνε τα βουνιά κ' οι Χριστιανοί ανοίγαν τα σπίτια και τα μαγατζιά, οπού 'χασιν τα στάρια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 360^{11}· **β**) κατάστημα ή εργαστήριο: *Οι Τούρκοι σαν τ' ακούσανε, κλειούσι τα μαγατζά τως* Τζάνε, Κρ. πόλ. 379^{13}· **γ**) χώρος όπου φυλάγονται χρήσιμα αντικείμενα: *αυτό κρυμμένο μετ' εμέν, βουλλωμένο εις τα μαγαζιά μου;* Πεντ. Δευτ. XXXII 34.

μαγαντζές ο, βλ. *μαγατζές*.

μαγάρι, επιφ., Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 389, 547, Δεφ., Λόγ. 497, Πανώρ. Α' 117, 146, Β' 591, Κατζ. Β' 319, Γ' 115, Δ' 214, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 346, 961, 1615, Γ' 349, Δ' 216, 675, Ε' 227, Θυσ.^{2} 303, 596, Στάθ. (Martini) Γ' 73, 407, Φορτουν. (Vinc.) Α' 197, Β' 286, Δ' 228, 375, 511.

Το ιταλ. *magari* (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ., σ. 602], Nourney, Lat. Ital. 118, Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ., σ. 484]). Για διαφ. ετυμ. βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ'. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. και σε διάφ. τ. (Παγκ., ό.π., Georgac., Glotta 31, 1951, 233).

1) Μακάρι, είθε: *Μαγάρι να 'το βολετό, μαγάρι να το μπόρου να μην τον είχα στην καρδιά* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1617· *μαγάρι να ήτουνε μόδος, ... να έβγαινε ο πόνος ο πολύς οπὄχω στην καρδιά μου* Ευγέν. 325. **2**) 'Εστω, ακόμα και: *μαγάρι με τη γλώσσα σου σήμερο βουήθησέ μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 394. **Εκφρ. 1**) *μαγάρι ας*= έστω κι' αν: *λόγια νόστιμα μηδέ όμορφα—μαγάρι ας είν' τα πλια γλυκότερα—δε θρέφου την κοιλιά μου* Φορτουν. (Vinc.) Α' 237. **2**) *σκιάς μαγάρι*=τουλάχιστον: *ας ήτονε στην εξημιά μόνια τση σκιάς μαγάρι. Αμ' ο καημένος Γύπαρης θάνατο θέλει πάρει* Πανώρ. Γ' 453.

μαγαρίζω, Σπανός (Eideneier) Α 371, 374, D 1073, 1095, 1107, 1112, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 163, 215, 465, 572, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 625, Διήγ. Αλ. V 57, Συναξ. γυν. 78, Πεντ. Γέν. XXXIV 5, 13, Λευιτ. X 10, XI 44, XX 3, XXI 4, XXII 5, XXVII 11, Αρ. VI 7, 12, IX 7, XIX 13, 14, Δευτ. XII 15, XIV 8, XV 22, XXVI 14, Ιστ. Βλαχ. 653, Φορτουν. (Vinc.) Β' 18, Τζάνε, Κρ. πόλ. 563^{10}, κ.π.α.

Από το αρχ. *μεγαρίζω* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.), καθώς και Kahane, Graeca et Romanica Α' 344 κε. Τ. *μααρίζω* και *μαρίζω* σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 650, λ. *μαρίζω*). Η λ. του 7. αι. (Sophocl.) και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Μολύνω: *Διά ποίαν αφορμήν χαλάτε* (ενν. *εσείς, άνθρωποι*) *τες ψυχές σας και τες μαγαρίζετε με αίματα;* Ροδινός (Βαλ.) 229· *εσθίεις* (ενν. *εσύ, μαϊμού*) *ψύλλους, ψείρας τε και πάντοτε δακώνεις* (παραλ. 1 στ.). *Φεύγε λοιπόν απέμπροσθεν, μη μαγαρίσεις πάντας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 975· **β**) (προκ. για αντικ. λατρείας) μιαίνω, βεβηλώνω: *Το 'κόνισμα δεν το 'χωσα, ... μα έκαψά το* (παραλ. 1 στ.) *για να μην το βρου οι άπιστοι πλιο να το μαγαρίζου* Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 53. **2**) Λερώνω, βρομίζω: *όσα κάμω ν' ασπριστούν εσύ* (ενν. *καρβουνιάρη*) *τα θες μαυρίζει· πάντοτε με τα κάρβουνα θέλεις τα μαγαρίζει* Αιτωλ., Μύθ. 12^{8}. **3**) Ντροπιάζω: *εμολύνασι τσι ψυχές τως* (ενν. *οι καλόγεροι*) *και εμαγαρίσασι και σκήμαν τως, ήγου το ράσο* Αποκ. Θεοτ. Ι 190. **4**) Βιάζω: *εμαγάρισαν γυναίκας παρά φύσιν* Ανάλ. Αθ. 24· *το βράδι να μένουσιν* (ενν. *οι αρχόντισσες*) *με τους μουσουλμάνους και να τες μαγαρίζουσιν, μπαστάρδια να γεννούσιν* Ανακάλ. 84. **Β'** Αμτβ. **1**) Μολύνομαι, αμαρτάνω: *«Μη φας, αφέντη μου, ... και μαγαρίσεις ... αφ' του γιού σου το συκώτι»* Κακή μάννα 29. **2**) Λερώνομαι, λεκιάζομαι: *Εις τσόχαν να μαγα-*

ρίσει από λάδιν· δοκιμή Ιατροσ. κώδ. φνζ'. **3**) Αλλαξοπιστώ: *πολλές* (ενν. *γυναίκες*) *εσκλαβωθήκασι κι' άλλες εμαγαρίσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 181^{8}. **4**) 'Ερχομαι σε σεξουαλική επαφή: *τα καπηλεία γυρεύουν* (ενν. *οι άνδρες*), *τες πόρνες και πολιτικές κοιτάν και μαγαρίζουν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 772· *όσες* (ενν. *γυναίκες*) *αφήνουσιν κακώς τους άνδρες τους, ... υπάν και μαγαρίζουσιν με ξένους* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 747. **II** Μέσ. **1**) (Προκ. για θρησκευτικά θέματα) είμαι μιασμένος, ακάθαρτος: *παν ος να 'γγίξει εις αυτό ο μαγαρισμένος να μαγαριστεί και η ψυχή οπού 'γγίζει να μαγαριστεί ως το βράδι* Πεντ. Αρ. XIX 22. **2**) Παρεκτρέπομαι σεξουαλικά, απιστώ: *αν δεν εμαγαρίστην η γεναίκα και καθάρια αυτή* Πεντ. Αρ. V 28· *απέρασεν απάνου του* (ενν. *του ανδρός*) *πνοά ζήλιας και εζήλεψεν την γεναίκα του και αυτή δεν εμαγαρίστην* Πεντ. Αρ. V 14.

Η μτχ. ως επίθ.: **1α**) Μιαρός, μολυσμένος: *κάμνει* (ενν. *η άθλιος γυναίκα*) *και τες προσφορές και είν' αιματωμένες, διότι τζαγκουρνίζεται, και είν' μαγαρισμένες* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 530· **β**) (προκ. για θρησκευτικά θέματα) απαγορευμένος: *παν σερπετό του πουλιού μαγαρισμένο αυτό εσάς, να μη φαγωθούν* Πεντ. Δευτ. XIV 19. **2**) Λερωμένος, βρόμικος: *όλον το πρόσωπόν του* (ενν. *του Αρκίτα*) *απ' αίμα και κορνιακτόν όλο μαγαρισμένον* Θησ. Θ' $[18^{2}]$. **3**) Αμαρτωλός, ανήθικος: *εγύρευεν ο μαγαρισμένος Ηρώδης να φονεύσει αυτόν τον Κύριον Ιησούν Χριστόν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 406· *πόσοι ανδρειωμένοι, ... απελάτες έπεσαν διά μίαν γυναίκα μαγαρισμένη* Διήγ. Αλ. V 59. **4**) 'Απιστος: *Εκίνησεν ο βασιλεύς Φίλιππος εκ Σπανίας, Σαρακηνός την γενεάν, ήτον μαγαρισμένος* Φλώρ. 29. **5**) (Πιθ.) επικίνδυνος, δύσκολος: *Ο Μαύρος Λάκκος έναι καλός λιμένας ... και θέλεις να έμπεις μέσα του καναλίου ότι έναι δύο ακρωτήρια μαγαρισμένα* Πορτολ. Β' 37^{24}. **6**) (Υβριστ.): *Αφορεσμένε γάδαρε και τρισκαταραμένε ... σκύλε μαγαρισμένε* Γαδ. διήγ. 366· *γυναίκα κακορίζικε, Εύα μαγαρισμένη* Συναξ. γυν. 127. **'Εκφρ.** *μαγαρισμένος εις ψυχήν* = αμαρτωλός: *παράγγειλε τα παιδιά του Ισραέλ και να απεστείλουν από το φουσσάτο ... παν μαγαρισμένον εις ψυχή* Πεντ. Αρ. V 2.

μαγαρίκα η.

Το ουσ. *μαγαρικόν* ⟨ *μαγαρίζω* με αλλαγή γένους (Για την ετυμ. βλ. 'Αμ., Αθ. 26, 1914, 102). Η λ. και σήμ. στη Ρόδο και τη Χίο· βλ. Κουκ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 65.

Πήλινο αγγείο, στάμνα: *έπαρε μαγαρίκα μια και δώσε εκεί γέμωσμα του μέτρου μαν* Πεντ. 'Εξ. XVI 33.

μαγαρικόν το, Metrol. 128^{21}.

Το ουδ. του επιθ. *μεγαρικός* με αφομοίωση (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 25, 'Αμ., Αθ. 26, 1914, 102 και Bees, B-NJ 17, 1939/43 ‹1944›, 50). Η λ. τον 6. αι. (L-S, λ. *Μαγαρικός*).

1) Πήλινο αγγείο: *ακατίω περιτυχείν, όπερ μαγαρικά έγεμεν* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 346, κριτ. υπ.). **2**) Μονάδα χωρητικότητας πλοίων (Για τη σημασ. βλ. Schilbach [Metrol., σ. 181] και Schilb., Byz. Metrol. 282): *εν τω οξυτέρω μέρει της πρύμνης χωρούν το πλοίον μαγαρικά γ'* Metrol. 130^{13-4}.

μαγάριος, επίθ.

Από το επίθ. *μακάριος* με επίδρ. του *μαγαρίζω*.

(Σκωπτικά) μακάριος: *Μαγάριοι οι άνομοι σπανοί ... και μακάριοι οι εξερευνώντες τας πράξεις αυτών και απέχουσιν απ' αυτούς* Σπανός (Eideneier) D 1059.

μαγαρισιά η, Πεντ. Λευιτ. XV 25, XXII 5· *μ α γ α ρ ι σ ί α,* Χριστ. διδασκ. 60, 439.

Από τον αόρ. του *μαγαρίζω* και την κατάλ. *-ιά* (Πβ. και Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 336). Τ. *μαγαρισά* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Γλωσσ. ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 99). Ο τ. στο Du Cange και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Ακαθαρσία· μιαρότητα, αμαρτία: *να χωρίσετε τα παιδιά του Ισραέλ από την μαγαρισιά τους και να μην απεθάνουν εις την μαγαρισιά* Πεντ. Λευιτ. XV 31· *να συμπαθήσει ιπί το άγιο από μαγαρισιές παιδιών του Ισραέλ και από τις αμαρτιές τους εις όλα τα φταισίματά τους* Πεντ. Λευιτ. XVI 16.

μαγάρισμα το.

Από το *μαγαρίζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Βδέλυγμα, βρομιά: *είδιετε τα σιχάματά τους και τα μαγαρίσματά τους* Πεντ. Δευτ. XXIX 16.

μαγαρισνάρι το.

Παιγνιώδης σχηματ. από συμφ. των ουσ. *μακαρισμός* και *μεγαλυνάριον* και το *μαγαρίζω* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 307]).

(Σκωπτικά) μακαρισμός: *ψάλλομεν τον επιτάφιον του σπανού· εισί δέ μαγαρισνάρια λεγόμενα εις τον ενταφιασμόν του κοπρογένη σπανού* Σπανός (Eideneier) D 1050.

μαγαρίτης ο.

Από το *μαγαρίτω* και την κατάλ. *-ίτης*· ή κατά τον Kahane (Ill. Class. St. 3, 1978, 219) από το αραβ. Muhādžir και την κατάλ. *-ίτης*. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.).

1) Μιαρός, μολυσμένος: *Χαρά στην την κυρά 'λωπού ...* (παραλ. 2 στ.), *οπού εκατα-δίκασεν σκύλον τον μαγαρίτην* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 273. **2**) Αποστάτης, εξωμότης, αρνησίθρησκος: *σηκώσετέ τον τον σταυρόν με φόβον και καμάριν και αμέτε καταπάνω του του σκύλου μαγαρίτη* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 504.

μαγαροσύνη η, Πεντ. Αρ. V 19.

Από το *μαγαρίζω* με επίδρ. των ουσ. σε *-οσύνη*. Η λ. και σήμ. στην 'Ηπειρο με διαφορετική σημασ. (Βλ. 'Αμ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 107).

Μιαρότητα, μίασμα: *η μαγαροσύνη του απάνου του* αυτ. Λευιτ. XXII, 3.

μαγαρώ.

Νέος σχηματ. του *μαγαρίζω* αναλογ. με τα ρ. σε *-ώ* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 307]).

Βρομίζω: *κακομούσουρε, τριγένη, ... πάντες ... γελούμεν σε και πάντες μαγαρούμεν σε* Σπανός (Eideneier) Α 123.

μαγατζάς ο, βλ. *μαγαζάς*.

μαγατζές ο· *μ α γ α ν τ ζ έ ς,* Μορεζίν., Διαθ. 484. — Βλ. και *μαγαζάς, μαγαζένι(ν), μαγαζί*.

Από το βενετ. *magazén* (Βλ. Κυριακ., ΛΑ 5, 1918/20, 117). Ο τ. *μαγαντζές* σε διαθ. του 1595 (Κακουλίδη, Κρ. Χρ. 22, 1970, 476)· τ. *μαγαζές* σε έγγρ. του 1690 (Κουρσάρ. $9^{8,10,14,15,17}$) και στο Βλάχ. Η λ. σε διαθ. του 1499 και του 1501 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 668^{28}·

γεν. *μαγατζένου,* Σάθ., MB Ϛ' 669[6], 678[15,18]) σε έγγρ. του 16. αι. (Μανούσ., Κρ. Χρ. 22, 1970, 295, Δετοράκης, Θησαυρ. 19, 1982, 154), του 17. αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 214) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 99 και Δετοράκης, ό.π. 155).

Αποθήκη: *δίδω του και όλα τα λεγάτα της αυτής εκκλησίας, .. ήγουν σπίτια και μαγαντζέ και αργαστήρι* Μορεζίν., Διαθ. 482· *το ο]ποίον ταράδεγον έναι όλον του ανωγαίου οπού κατοικώ εγώ με το μαγατζέν τον μικρόν οπού έχω αποκάτω* Διαθ. Ακοτ. 147.

μαγατζί το, βλ. *μαγαζί.*

μαγγαναρέα η.

Από το ουσ. *μαγγανεία* (Βλ. Ξανθ., B-NJ 5, 1927, 356 και Eideneier, Ελλην. 28, 1975, 459) ή από το ουσ. *μαγγανάρης* (Βλ. Ξανθ., ό.π.).

Μάγισσα, γόησσα, δολερή: *είσαι ψεματάρισσα, κλέπτρια και τσιγγάνα, μαγγαναρέα, μιαρή, κοιλιοχορδοφάσα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 286.

μαγγανεία η, Ερμον. Ο 176, Βίος Αλ. 52.

Το αρχ. ουσ. *μαγγανεία.* Η λ. και σήμ.

Μαντική τέχνη, τέχνασμα: *εκ του Νεκτεναβώ κακώς απατηθείσα* (ενν. *η Ολυμπιάδα*) *και μαγγανείαις ταις αυτού μεγάλως πλανηθείσα και συμμιγείσα τω κακώ γόητι* Βίος Αλ. 36.

μαγγανέλλα η.

Το ιταλ. *manganella.*

Είδος πολιορκητικής μηχανής: *όρισε, ξυλόκαστρα να ποίσουν και μαγγανέλλες φοβερές και πύργους και τραμπούκα* Θησ. Α' [89[2]].

μαγγάνη η.

Από το ουσ. *μάγγανον* και την κατάλ. *-η.*

Μάγισσα, γόησσα: *'Ελθει θέλει εκ θαλάττης* (έκδ. *εξαλάττης*· διορθώσ.· πβ. Χρησμ. X 9 *εξοβλάτην,* όπου επιβάλλεται η ίδια διόρθ.) *της μεγάλης της μαγγάνης* Χρησμ. IX 7. — Πβ. το παρων. *Μαγγάνης* (Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 486).

μαγγανικός, επίθ.

Από το ουσ. *μάγγανον* και την κατάλ. *-ικός.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.). Το ουδ. ως ουσ. και στο Λόγ. νουθ. 100[12].

'Εκφρ. *μαγγανικόν ξύλον* = πολιορκητική μηχανή, καταπέλτης: *αί τε γαρ τετραρείαι και μαγγανικά ξύλα υπ' αυτών επυρώθησαν γνώμης άτερ του στρατηγούντος* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βονν., 218, κριτ. υπ.).

μάγγανο(ν) το, Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 148, Πανάρ. 65[26], 74[5], Μαχ. 454[11], 462[17,20], 490[26], Χρον. σουλτ. 80[9,37], 90[5].

Το μτγν. ουσ. *μάγγανον.* Η λ. και σήμ.

1) Βαρούλκο, γερανός: *τείχη θαυμαστότατα και φυσικά στηλώσας* (ενν. *ο τεχνίτης*) (παραλ. 3 στ.) *εκτός μαγγάνων και πριών και άνευ εργαλείων* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 80. **2**) Πολιορκητική μηχανή, καταπέλτης: *Το πρώτον μάγγανον ήτον έναν ξυλόκαστρον και ήτον τρίπατον με γ' περδεσκίες ... και μέσα είχεν έναν πετροκόπον και με τα αργαλεία του διά να τρυπήσουν τον τοίχον του κάστρου* Μαχ. 482[35]· *έφεραν μάγγανα και αργαλεία, ότι επετάσσαν πέτρες τόσον μακρά ως γοιόν καλόν δοξάριν* Μαχ. 462[14]· *εφέρανε εις τον τοίχον τα μάγγανα του πολέμου* Χρον. σουλτ. 75[4]. **3**) Δόκανο, παγίδα (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 286, 417): *Εάν δέ στήσουν μάγγανον πολλάκις να σε πιάσουν* (ενν. *εσένα την αλωπού*) Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 289. **4α**) Συμπιεστικό μηχάνημα, πιεστήριο (ελαιοτριβείου, οινοποιείου, κ.ά.· πβ. και ά. *τσιπουρομάγγανον*): *'Αριστος του την ήσφιξε* (ενν. *τη χέρα*) *'ποκάτω τση μασκάλη. Μηδέ στροφίδι μάγγανου τέτοιο σφιμό δεν κάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) **Δ' 1851**· *Επήρεν έναν σφάλαγγαν κ' ήτον στρογγυλισμένος, καθολικά σαν μάγγανον αυτός ήτον φθειασμένος* Ιστ. μακαρ. Μάρκο 256· **β**) πιεστήριο επεξεργασίας υφασμάτων, κυρίως μεταξωτών, για να αποκτήσουν στιλπνότητα και ποικίλη διακόσμηση (Πβ. και το ιταλ. *mangano.* Λιγότερο πιθανό να πρόκ. για κλωστικό μηχάνημα ή αργαλειό κεντήματος· βλ. Δημητράκ. στη λ. 7, 8. Η σημασ. και σε έγγρ. του 17. αι.· βλ. Γριτσόπουλο, ΕΕΒΣ 20, 1950, 223 και Ελλ. 13, 1954, 153): *τα δέ επιτραχήλια μέρος είναι μαγγάνου μετά αγίων κύκλοθεν και συν τες εορτάδες* Παΐσ., Ιστ. Σινά 662· *καλύμματα όλα του μαγγάνου* Διήγ. Αγ. Σοφ. 157[12]. — Η λ. στον πληθ. ως τοπων.: Chron. br. (Loen.) 9.

μαγγανότζαγρα η.

Από τα ουσ. *μάγγανον* και *τζάγρα.* Η λ. στον Meursius, λ. *μαγγανότζαγγρα* (Βλ. αυτ. και λ. *μαγγανιτζάτζα*).

Πολιορκητική μηχανή που ρίχνει βέλη: *οι γάρ βάρβαροι τους διαπειρωμένους των μηχανημάτων έβαλλον υψόθεν ... στήσαντες ξύλα και μαγγανότζαγρας* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 212 κριτ. υπ.).

μαγδάλιος.

Πιθ. σχετ. με το τοπων. *Μαγδαλά* (Steph., Θησ.)· τ. του τοπων. *Μάγδαλον* στον Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[13]).

(?): *'Ηφεράν του και οι Εβραίοι του κάστρου άλογα διαλεκτά εκατόν, όλα μαγδάλια* Διήγ. Αλ. V 68[18].

μαγδάνιν, Λίβ. P 2366, εσφαλμ. γρ. αντί *μαγνάδιν* (Βλ. Μαυρ., Εκλ. Α' 498).

μαγεία η, Λίβ. Esc. 3647, Λίβ. N 2467, 2599, Αιτωλ., Μύθ. 80[1], Ευγέν. Πρόλ. 11· *μ α γ ε ι ά,* Αλεξ. 9, 60, 91, 264, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 67, Ιστ. μακαρ. Μάρκο 752.

Το αρχ. ουσ. *μαγεία.* Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 290). Η λ. και σήμ.

1) Μαγεία, μαγική τέχνη: *έμαθα ... ... να προλέγω μαντικώς των ανθρώπων τά πάσχουν και δόκιμος εφάνηκα εις της μαγειάς το έργον, να συντυχαίνω δαίμονας και νύκτας ασελήνους* Λίβ. P 1914. **2**) (Ιδίως στον πληθ.) **α**) ενέργεια με μαγική επίδραση, μάγια: *φοβούμενος τον Μαξέντιον ότι ήξευρεν αυτόν μέγαν μάγον και ότι με τας μαγείας του εκατόρθωνε πολλά* Χρον. 308· *Γεράκι πιάνει 'Κτεναβός και κάμνει τη μαγειά του, για να το δει ο Φίλιππος στην υπνοφαντασά του* Αλεξ. 153· **β**) κάθε μέσο που χρησιμοποιείται για μαγικό σκοπό: *το να τους αγαπούν δυνατά* (ενν. *οι γυναίκες τους ανθρώπους*), *τότε γυρεύγουν* (ενν. *οι γυναίκες*) *να τους αποβγάλουν* (ενν. *τους άνδρες*) *και ταγίζουν τους πράγματα βραστικά και μαγείες* Μαχ. 574[23]· *ήβρεν και μαγείες, καμώματα εις το κατέφλιον της πόρτας του και έγιναν πολλά κριτήρια* (το παράθεμα από το ίδιο το χφ φ 36[r] κατά ανάγνωση του Α. Καραναστάση) Συναδ., Χρον. 42.

μάγειρας ο, Αιτωλ., Μύθ. 25[1], Διγ. Ο 2143· *μ ά γ ε ρ α ς,* Κακή μάννα 10.

Το ουσ. *μάγειρος* αναλ. με τα ουσ. σε -ας. Ο τ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μάγερος*).

Μάγειρος: *μάγειρας να 'μαι μ' έπρεπε εγώ να μαγειρεύω* Αιτωλ., Μύθ. 94^{19}· *όρισα τον μάγερα προσφάγι να 'ρδινιάσει* Αλεξ. 1703.

μαγειρεία η, Προδρ. ΙΙΙ 104, 149 χφφ g CSA κριτ. υπ., 154 χφφ CSA κριτ. υπ., IV 27 χφφ CSA κριτ. υπ., 66, Ιατροσ. 4^{89}, Πρόστ. Ανδρ. 21, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 370 κριτ. υπ., Ψευδο-Σφρ. 540^{25}· *μ α γ ε ρ ε ί α,* Προδρ. ΙΙΙ 154 χφ g κριτ. υπ.· *μ α γ ε ρ ε ι ά,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 278, Γ' 340.

Το **μτγν.** ουσ. *μαγειρεία*. Οι τ. *μαγερεία* και *μαγερειά* στο Du Cange, λ. *μαγειρινός*. Ο τ. *μαγερεία* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και ο τ. *μαγερειά* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μαγερjά*).

1) Φαγητό: *φαρμάκιν έχει η μαγερειά τούτη που μαγειρεύγεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 369. **2**) Ποσότητα ίση με το περιεχόμενο μιας κατσαρόλας (Για τη σημασ. βλ. Eideneier [Σπανός σ. 307]): *δίδομε δέ προς αυτόν ... και άλλα χαρίσματα, άτινα εισίν ταύτα: οξύν ανήφορον και εν ποδάροις, 'λιπορδήν μαγερείαν και ένα δάκτυλον τσίλαν* Σπανός (Eideneier) Β 132.

μαγειρείο(ν) το, Σοφιαν., Παιδαγ. 266, Αιτωλ., Μύθ. 25^{2}, Διάλ. Ευθυμ. 131^{β402}· *μ α γ ε ι ρ ε ι ό ν,* Παϊσ., Ιστ. Σινά 958· *μ α γ ε ρ ε ι ό,* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 542, Δ' 33, Ε' 76, 249· *μ α γ ε ρ ε ί ο ν.*

Η λ. στον Αριστ. Ο τ. *μαγειρειό* στο Somav. και σήμ. Ο τ. *μαγερείον* σε έγγρ. του 1550 (Μανούσ., Κρ. Χρ. 22, 1970, 295) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και ο τ. *μαγερειό* και σήμ.

Μαγειρείο, κουζίνα: *έλα κ' εσύ στο μαγερειό να φας τη μακαρούνα* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 358· *κράξε τον εις το μαγερείον να ζεσταθεί και πάλι δώσ' του να φάει του ταπεινού* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2383.

μαγείρεμα το, βλ. *μαγείρευμα*.

μαγειρέσιμος, επίθ., βλ. *μαγειρεύσιμος*.

μαγειρένιος, επίθ.· *μ α γ ε ρ έ ν ι ο ς.*

Από το ουσ. *μαγειρία* και την κατάλ. *-ένιος*.

Που τρώγεται (Για τη σημασ. βλ. Eideneier [Σπανός, σ. 307]): *δίδω αυτόν χάριν προικός: ... πλεματένιο 'ξύγαλα, αλυσίδαν καπνόν και 'φάπλωμαν μαγερένιον* Σπανός (Eideneier) Α 440.

μαγείρευμα το, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 788· *μ α γ ε ί ρ ε μ α,* Λεξ. Μακεδ. 50, Αιτωλ., Μύθ. 125^{14}· *μ α γ έ ρ ε μ α,* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 116, Πεντ. Γέν. XXV 29, Έξ. XII 9, Διήγ. πανωφ. 59.

Το μτγν. ουσ. *μαγείρευμα*. Ο τ. *μαγείρευμα* στο Somav. και σήμ. Ο τ. *μαγείρεμα* στο Meursius και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ') και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *μαείρεμαν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., ό.π. και Σακ., Κυπρ. Β' 643).

1) Φαγητό: *τρώγει σας την σάρκαν σας και πίνει σας το αίμα, ωσάν γλυκύν μαγείρευμα και δίχα θέλημά σας* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 447· *ο Ιακώβ έδωσεν του Εσαύ ψωμί και μαγέρεμα φακής* Πεντ. Γέν. XXV 34. **2**) 'Οσπρια: *Γιατί τα μαγειρέ-*

ματα δεν έχουσι (ενν. *οι γυναίκες*) *για βρώση, μα μοναχάς λουκάνικο κι' απάκι θε να τρώσι* Πανώρ. Β' 17· *Επήραν* (ενν. *οι Φράγκοι*) *πρόβατα πολλά, όσά 'βρανε και βόδια και μαγερέματα, κρασιά και στάρια τόσα μόδια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 360^{22}.

μαγειρεύσιμος, επίθ.· *μ α γ ε ι ρ έ σ ι μ ο ς.*

Από το *μαγειρεύω* και την κατάλ. *-σιμος*.

Που μπορεί να μαγειρευτεί: *συνάσσουνται οι πλούσιοι ... και αγοράζουν ... σιτάρια, κριθάρια, κουκκία και ρεβίνθια και πάσα μαγειρέσιμον* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 378.

μαγειρευτός, επίθ.· *μ α γ ε ρ ε υ τ ό ς* Φορτουν. (Vinc.) Β' 319.

Από το *μαγειρεύω* και την κατάλ. *-τός*. Η λ. στο Du Cange (λ. *μαγειρινός*) και σήμ.

Μαγειρεμένος: *Σ' ένα περβόλι ευρίσκομουν, 'ς μια τάβλα μαρμαρένια με φαγητά πολλώ λογιών ... οφτά 'χε και μαγειρευτά* Κατζ. Γ' 547.

μαγειρεύω, Γλυκά, Στ. 366, Προδρ. ΙΙΙ 216e χφ g κριτ. υπ., 301d χφφ gCSA κριτ. υπ., 404h χφφ gSAC κριτ. υπ., IV 167, Λεξ. IV 289, Χρησιμ. Ι 143, Αιτωλ., Μύθ. 94^{19}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 976· *μ α γ ε ρ ε ύ γ ω,* Φαλιέρ., Λογ. (Bakk.-v. Gem.) 300, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 278, Τζάνε, Κρ. πόλ. 387^{24}, 441^{14}· *μ α γ ε ρ ε ύ ω* Προδρ. ΙΙΙ 301b χφ Η κριτ. υπ., Δεφ., Σωσ. 331, Δεφ. Λογ. 578, Πεντ. Γέν. XXV 29, Έξ. XII 9, XVI 23, XXVIII 19, XXIX 31, XXXIV 26, Λευϊτ. VI 21, Αρ. VI 19, Δευτ. XVI 7.

Η λ. στο Θεόφραστο (L-S). Ο τ. *μαγερεύγω* και σήμ. στη Μήλο (Παγώνης Γ., ΛΔ 11, 1966, 84)· πβ. τ. *μαγειρεύκω* και *μαειρεύκω* σήμ. στην Κύπρο (Papadopoullos, Monum. litt. popul. 114 και Σακ., Κυπρ. Β' 644). Ο τ. *μαγερεύω* στο Meursius (λ. *μαγέρεμα*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1) Μαγειρεύω: *φαρμάκιν έχει η μαγεριά τούτη που μαγερεύγεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 369· *μη μαγερέψεις ρίφι με το γάλα της μάννας σου* Πεντ. Δευτ. XIV 21· (σε παροιμία): *ο διάβολος του κώλου του κουκιά του μαγειρεύγει* Γάδ. διήγ. 248. **2**) Μηχανεύομαι: *Εκείνος ο πανάπιστος, ο μέγας δημηγέρτης, όπου τα εμαγέρεψεν ετούτου όπου σας λέγω, ... εδιάβηκεν γοργόν στου βασιλέως τον στόλον* Χρον. Μορ. Η 3941.

Η μτχ. παρκ. στον πληθ. ως ουσ. = φαγητό: *Δε βρίσκεται μηδέ ψωμί, μηδέ μαγερεμένα, μηδέ φωτιά, μηδέ νερό, μηδέ παρασερμένα* Πανώρ. Β' 23.

μαγείρισσα η, Ασσίζ. 494^{20}· *μ α γ έ ρ ι σ σ α.*

Το μτγν. ουσ. *μαγείρισσα*. Η λ. και σήμ.

Χύτρα (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., Αθ. 42, 1930, 44): *Από πάσα εργασίαν του κορίλλονος, ώσπερ μουχρούτια και μαγέρισσες και κουζία, κελεύει το δίκαιον να πλερώσουν δικαίωμαν* αυτ. 243^{21}.

μάγειρος ο, Προδρ. ΙΙΙ 293, Διγ. Ζ 2083, 2285, Βίος Αλ. 4431, Μαχ. 626^{9}, 666^{8}, Δούκ. 79^{13}, Αλεξ. 1704, 1707, Αρσ., Κόπ. διατρ. [112], Διγ. Ανδρ. 360^{15}, Βακτ. αρχιερ. 171· *μ ά γ ε ρ ο ς,* Χούμνου, Κοσμογ. 1681, 1691, Αλεξ. 1729, Φαλλίδ. 22, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 337.

Το αρχ. ουσ. *μάγειρος*. Ο τ. στο Meursius (λ. *μαγέρεμα*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *μάειρος* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 644). Η λ. και σήμ.

Μάγειρος: *στάζει ... τρεις το έλαιον ο μάγειρος απέσω* (παραλ. 1 στ.) *και τον ζωμόν*

εκχέει τον επάνω των ψωμίων και δίδουν μας και τρώγομεν Προδρ. III 298· *καλέσαι ουν τον μάγειρον είπον αυτῷ κομίσαι τα πρέποντα προς την τροφήν* Βίος Αλ. 4426.

μάγερας ο, βλ. *μάγειρας.*

μαγερεία και **μαγερειά** η, βλ. *μαγειρεία.*

μαγερειό και **μαγερείον** το, βλ. *μαγειρείο(ν).*

μαγέρεμα το, βλ. *μαγείρευμα.*

μαγερένιος επίθ., βλ. *μαγειρένιος.*

μαγερεύγω, βλ. *μαγειρεύω.*

μαγερευτός, επίθ., βλ. *μαγειρευτός.*

μαγερεύω, βλ. *μαγειρεύω.*

μαγέρισσα η, βλ. *μαγείρισσα.*

μάγερος ο, βλ. *μάγειρος.*

μαγεύτρια η, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1289.

Από το *μαγεύω* και την κατάλ. *-τρια.* Η λ. στον Αχμέτ, Ον. 223^{11}.

Μάγισσα: *όταν ο άνθρωπος γιανεί, χαίρονται οι μαγεύτριες εις ό,τι επετέλεσαν οι τέχνες των αθλίων* αυτ. 1306.

μαγεύω, Προδρ. II H 94, Καλλίμ. 1215, Φλώρ. 854, Μαχ. 644^{18}, Ναθαναήλ Μπέρτου Στιχοπλ. I 1314 (έκδ. *μαγεύουνται*· διορθώσ. σε *μαγεύουν τον*), Συναξ. γυν. 754, 788, Ροδινός (Βαλ.) 211· *μ α γ ε ύ γ ω.*

Το αρχ. *μαγεύω.* Ο τ. στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

1α) Επηρεάζω κάπ. με μαγικά μέσα, κάνω μάγια σε κάπ.: *τον εσυμβούλευσεν ο δεμέστικός του ... να μην τον επιβουλευθεί ... ωσάν τον Μιχαήλ, οπού τον εμάγευσε και εδαιμονίζετον* Χρον. βασιλέων 1205· **β)** προσδίδω σε κ. μαγικές ιδιότητες: *τα κρύα νερά της βρύσης θα μαγέψω, για να μπορέσω μετ' αυτά ποια 'μαι να σ' αρμηνέψω* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 91. **2)** Γοητεύω, σαγηνεύω· ξεμυαλίζω: *έδε κεφάλιν σκορδαψόν σε δώσιν, δοκώ ότι εμαγεύθης* Προδρ. III 325j χφ H κριτ. υπ.· *Μαγεύγου με τα λόγια σου και πέφτω και πλανούμαι* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 661· *ο άνδρας μου φιλόπονος ... ήτον* (παραλ. 1 στ.) ... *εκείνη* (ενν. *μια έμορφη γυναίκα*) *τον εμάγευσεν και εκαταστάθη τέτοιος* Σπαν. (Ζώρ.) V 650.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = μαγικός: *τα χόρτα θα του ρίξω τα μαγεμένα απάνω του να τον αποκοιμίσω* Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 68.

μάγια τα, (I), Ιατροσ. 22^{117}, Πόλ. Τρωάδ. 265, Λίβ. N 2669, Ντελλαπ. Ερωτήμ. 2701, Ερωφ. Ιντ. β' 5, 14, 99, 104, 113, Ευγέν. 176, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 19, Β' 100, Γ' 3, 61, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1230].

Το ουσ. *μαγεία* με αλλαγή γένους (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 65). Η λ. και σήμ.

1) Τα μάγια: *Ετούτος έναι ο βασιλεύς εκείνος τόν εποίκεν η γραία με τα μάγια της όλον νενεκρωμένον* Καλλίμ. 2480· *νομίζω μάγια μ' έκαμες και πάντα σε θυμούμαι*

Ερωτοπ. 62. **2)** Σχέδια, προθέσεις: *σουλτάνες παίρνει τέσσερες και δώδεκα καράβια και του μπασά εκόψανε τ' ακάθαρτά του μάγια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 342^{26}.

μάγια τα, (II)· *τα μάγια εδύθη,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 269^{13}, εσφαλμ. γρ. αντί *τα μάσκα εντύθη*· διόρθ. Ξανθ., BZ 18, 1909, 595 (= Ξανθ., Μελετ. 255).

μαγίδα η· *τας μαγίδας,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι IX 20, εσφαλμ. γρ. αντί *τας σμαγίδας*· διορθώσ. — Βλ. ά. *μασγίδα.*

μαγικός, (I), επίθ., Καλλίμ. 1261, 1576, 1644, 2551, Ωροσκ. 43^{27}, Λίβ. P 2056, 2484, Λίβ. Sc. 1826, Λίβ. Esc. 2987, 3034, 3910, 3912, Διήγ. Αλ. V 21, 22, Πανώρ. Α' 372, Ερωφ. Ιντ. β' 127, 138, Πιστ. βοσκ. III 6, 179, Κατά ζουράρη 143, Σουμμ., Ρεμπελ. 172, Ευγέν. 180, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 197, Β' 139, Γ' 63.

Το μτγν. επίθ. *μαγικός.* Το ουδ. ως ουσ. στον τ. *μαϊκό* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ') και ο πληθ. *μαϊκά* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. λ. *μαγικά*). Η λ. και σήμ.

Μαγικός: *η μαγική της τέχνη εμέν εσέν εξένωσεν κ' εσέ νεκρόν εποίκεν* Λίβ. Sc. 2763.

Το ουδ. *μαγικό* και *μαγικά* ως ουσ. = μαγεία, μαγική τέχνη: *βρίσκεται γεις παλιός βοσκός ... από μικρός στα μαγικά καλά δασκαλεμένος* Πανώρ. Α' 266· *Δύναμη μεγαλύτερη παρά το μαγικό μου τα σκότωσε* Ερωφ. Ιντ. β' 149.

μαγικός, (II)· *μαγικά,* Συναδ., Χρον. 42 και 69, εσφαλμ. ανάγν. αντί *μαγείες*· διορθώσ. κατά το χφ.

μαγικώς, επίρρ., Καλλίμ. 1067, Λίβ. Esc. 2787.

Από το επίθ. *μαγικός.*

Με μαγικό τρόπο: *ο νους μου ... εις την αρπαγήν κείτεται της Ροδάμνης, το να μη ηρπάγη μαγικώς παρά του Βερδερίχου* Λίβ. Sc. 1524.

μάγισσα η, Λίβ. P 2494, Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 759, κριτ. υπ.], Πεντ. 'Εξ. XXII 17, Αιτωλ., Μύθ. 80^{1}, Διγ. 'Ανδρ. 327^{30}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 487, Τζάνε, Κατάν. 409· *μ ά ϊ σ σ α,* Σουμμ., Ρεμπελ. 172, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 895, Αποκ. Θεοτ. I 210.

Από το ουσ. *μάγος* και την κατάλ. *-ισσα.* Η λ. στον Steph., Θησ. και σήμ. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μάγος,* Χατζιδ., Αθ. 36, 1924, 203, Κοντοσόπουλου, Γλωσσογεωγρ. κρητ. 56).

Μάγισσα: *'Ητο μια γρα στην 'Εγριπον, ... μάϊσσα που κατέβαζε τον ουρανό με τ' άστρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 892.

μάγιστρος ο.

Από το λατ. *magister.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Τίτλος αξιωματούχων στο βυζαντινό κράτος: *έκαμεν* (ενν. *η Αγία Σοφία*) *δύο χρόνους ασκέπαστη και επρόσταξεν ο βασιλεύς Θεοδόσιος Ρουφίνον τον μάγιστρον αυτού, ήγουν τσαγουσίμπαση, και εσκέπασεν αυτήν* Διήγ. Αγ. Σοφ. 147^{12}. **'Εκφρ.** *μέγας μάγιστρος* = ο διοικητής δυτικού μοναχικού τάγματος (συν. των Ιωαννιτών): *Πολιορκηθείσα μήνας έξ Ρόδος η πόλις και νήσος παρά του Σελίμ αμιρά προς ομολογίαν ετράπησαν ... και οι εντός υπερβόρειοι και δυτικοί ... μετά του ηγεμόνος αυτών μεγάλου μαγίστρου εξήλθον* Byz. Kleinchron. Α' 312^{12}.

μαγίστρος ο, (Ι)· *μ α ΐ σ τ ρ ο ς.*

Το μτγν. ουσ. *μαγίστρος* (L-S Suppl.).

Γιατρός: *γουργά τα ρούχα του* (ενν. *του Παλαμώνα*) *εντύθην ο μαΐστρος κι' ο Παλαμών εντύθηκε τα ρούχα του μαΐστρου* (παραλ. 2 στ.). *Ο Παλαμών εγίνετον γιατρός ως εφαινέτον* Θησ. Ε' [25[3]].

μαγίστρος ο, (ΙΙ), (= βορειοδυτικός άνεμος), βλ. *μαΐστρος,* (Ι).

μαγίστωρ ο, Δούκ. 145[1]· *μ α ΐ σ τ ο ρ α ς,* Σπαν. Α 116, Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[35]· *μ α ΐ σ τ ω ρ,* Ιστ. Ηπείρ. XVII 7, Δούκ. 403[9], Byz. Kleinchron. Α' 671[1,2,3], 672[4], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 456. — Βλ. και *μαΐστορος.*

Από το λατ. *magister* αναλογ. με ουσ. σε *-τωρ* (Βλ. Psalt., Gramm. 253 και Kahane, Sprache 527). Ο τ. *μαΐστορας* σε έγγρ. του 12. και 13. αι. (Βλ. Kahane, BZ 66, 1973, 11). Ο τ. *μαΐστωρ* στη Σούδα. Η λ. σε παπυρ. του 5.-6. αι. (L-S Suppl.) και στον Ησύχ.

1) Δάσκαλος: *μαΐστορ', έπταισα και πλείον ου μη το ποιήσω, ως νέος παρεξέβηκα* Αναγν., Στ. πολιτ. 10. **2α**) Τίτλος πολιτικών και στρατιωτικών αξιωματούχων στο Βυζαντινό κράτος (Βλ. Kyrris, ΕΕΒΣ 36, 1968, 120-2, όπου και σχετ. βιβλιογρ.)· διοικητής στρατιωτικής μονάδας: *αν αγαπάς και γρηγορείς συντόμως να τα μάθεις* (ενν. *τα στρατιωτικά*), *τεχνίτην έχεις μαΐστοραν, μόνον να τον προσέχεις* Σπαν. V 109· **β**) τίτλος αξιωματούχων στη φεουδαρχική Δύση (Πβ. Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *magister*): *εδώκαμεν τον κήνσον ... εις τας χείρας του μαΐστορος Πέτρου της Καμπανίας* Byz. Kleinchron. Α' 593[9]. **3α**) Έμπειρος, ικανός τεχνίτης: *έχουν τα* (ενν. *τα νεύρα*) *οι μαΐστορες, τζαγκράδες, δοξαράδες. Νευρώνουν τα δοξάρια, νευρώνουν και τας τζάγκρας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 623· **β**) (προκ. για οικοδόμους, δηλ. χτίστες ή ξυλουργούς): *έπαρε πλείστα πέρπυρα, δίδω σε και μαΐστόρους, παρέβγαλε το κτίσιμον, το τείχωμα της πόλης* Γεωργηλ., Βελ. 53. **Έκφρ.** *μέγας μα(γ)ίστωρ* ή *μαΐστορας* =ο «μέγας μάγιστρος», ο διοικητής δυτικού μοναχικού τάγματος (συν. των Ιωαννιτών· ο τίτλος και σε έγγρ. του 15. αι.· βλ. Miklos.-Müller, Acta Γ' 283, 289, 291, 317, κ.α., Τσιρπανλής, BF 3, 1968, 196, 197, κ.α., Τσοπ., Δωδεκαν. Αρχ. 5, 1970, 55, 57, 75): *ο γαρ Μαχουμέτ ελθών εις Σμύρναν ... εύρεν εκεί τον μέγα μαγίστοραν Ρόδου ... ανοικοδομούντα το φρούριον* Δούκ. 143[16]· *επαρεδόθη* (ενν. *η Ρόδος*) ... *Και ο μεγαλειότατος αυθέντης μέγας μαΐστορας και πάντες οι άρχοντες αυτού ... εξέβησαν απεκείσε* Byz. Kleinchron. Α' 427[38].

μαγιωμένος, μτχ. επίθ., Σπανός (Eideneier) Α 66.

Η μτχ. παρκ. του *μαγιώνω,* που απ. στο Somav. (Βλ. και Δημητράκ.).

1) Μαγεμένος, αλλοπαρμένος: *ομοιάζουν* (ενν. *οι πένητες*) *το χειρότερον ότι είναι μεθυσμένοι και μαγιωμένοι και σαλοί και παραβροντισμένοι* Προδρ. II G 94. **2**) Μαγικός: *Τότες εγιατρευόνδανε όλοι οι αρρωστημένοι και ζουμιά δεν ελάβανε οχ τα φίδια μαγιωμένα* Εβρ. ελεγ. 166.

μαγκάρω, βλ. *μανκάρω.*

μάγκιπας ο, βλ. *μάγκιψ.*

μαγκίπιον το, Ιστ. πατρ. 180[8], Βακτ. αρχιερ. 184· *μ α γ κ ι π ε ί ο ν,* Προδρ. IV 99.

Το λατ. *mancipium.* Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και σε γλωσσάρ. (L-S). Ο τ.

τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Τ. *μαγκιπειό* και *μαντζιπειό* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 184 και Χατζ., Λαογρ. 11, 1934/37, 82).

Αρτοποιείο, φούρνος: *θύρα οικίας πέφυκεν, ήτις αρτοκοπείον καλείται μεν υπό τινων, άλλων δέ μαγκιπείον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 884.

μαγκίπισσα η, Προδρ. IV 104.

Από το ουσ. *μάγκιπας* και την κατάλ. *-ισσα.* Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 643)· τ. *μαγκίπ'σσα* στη Θράκη (Andr., Lex., λ. *μάγκιψ*).

Φουρνάρισσα: *ως γαρ εδιέβαινα ... εις μαγκιπείον, ηύρηκα την μαγκίπισσαν έσωθεν ισταμένην* αυτ. IV 100.

μάγκιψ ο, Διγ. (Trapp.) Gr. 1664, Διγ. Ζ 4050, Πτωχολ. α 742, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 313, Διγ. 'Ανδρ. 402[29]· *μ ά γ κ ι π α ς,* Προδρ. IV 97, Διγ. Ζ 2083, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 333, Διγ. 'Ανδρ. 360[16], Πτωχολ. Α 249.

Το λατ. *manceps.* Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.) και σε επιγρ. (L-S). Ο τ., καθώς και τ. *μάντζιπας* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παπαδ. Α., ΛΑ 6, 1923, 127, Χατζ., Λαογρ. 11, 1934/37, 82).

Φούρναρης: *το σιτάριν τό είχεν το κάστρον άλεσέν το και έδωκέν το τους μαγκίπους κ' εποίκασεν ψωμίν* Μαχ. 522[31]· *Αν ήμουν παραζυμωτής ή ζυμωτής μαγκίπου, προφούρνια να εχόρταινα, να 'χα καλήν ημέραν* Προδρ. IV 225.

μαγκλάβι(ο)ν το, Προδρ. III 216jj χφ g κριτ. υπ., Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 294, Παραφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 172, 430, κριτ. υπ.]· *μ α γ λ ά β ι (ν),* Πουλολ. (Τσαβαρή) 567 κριτ. υπ.· *μ α κ λ ά β ι (ν),* Πουλολ. (Τσαβαρή) 567 κριτ. υπ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 510.

Από το λατ. **man(u)clavium* (Βλ. Meyer, NS III 40 και Τριαντ., 'Απ. Α' 428). Η λ. και ο τ. *μαγλάβι(ο)ν* το 10. αι. (Sophocl.· βλ. και Τριαντ., 'Απ. Α' 374). Λ. *μαγκλάβι* στο Somav. και τ. *μπαγκλάβι* και *παγκλάβι* στο ιδίωμ. της Καππαδοκίας (Andr., Lex.).

Ραβδί, ρόπαλο· ραβδισμός: *οι μητρυιές με τα παιδιά άπειρες πρίκες φέρνουν και του κυρού τους την καρδιά πολλά μαγκλάβια δέρνουν* Δεφ., Λόγ. 546· *είπεν, αν σ' ευρεί πούπετε να σε πιάσει* (παραλ. 1 στ.), *μαγκλάβια να σε δώσουσιν, σίδερα να σε βάλουν* Πουλολ. (Τσαβαρή) 567.

μαγκλαβοκοπώ· *μ α κ λ α β ο κ ο π ώ,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 636 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *μαγκλάβι(ο)ν* και το *-κοπώ* (Για το β' συνθ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *-κοπώ*).

Ραβδίζω: *έχω και νεύρον δυνατόν, ... οπού το έχουν οι κριταί και μαγκλαβοκοπούσιν τους κλέπτας και τους υβριστάς* αυτ. 636.

μάγκο, επίρρ., βλ. *μάνκο.*

μαγκούριν το.

Από το ουσ. *μαγκούρα* (Για τη λ. βλ. Κουκ., Αθ. 57, 1953, 211-2 και Shipp 376) και την κατάλ. *-ιν* ή από το τουρκ. *mangur* (Βλ. Καραποτόσογλου, ΑΠ 37, 1982, 221-2). Τ. *μαγκούρι* και σήμ. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ξύλινη λαιμαριά (Για τη σημασ. βλ. Καραποτόσογλου, ό.π.): *Ω Βλαχία πολύθλιβη, Σερβία πονεμένη, θυμείσθε τες αιχμαλωσιές, ... των μαγκουριών τα δέματα* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 590· *άφωνοι δίχως ομιλιάν διαβαίνουν το μαγκούριν* αυτ. 207.

μαγλάβι(ν) το, βλ. *μαγκλάβι(ο)ν*.

μαγλινός, επίθ., Σαχλ. Ν 221, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 235 κριτ. υπ. (έκδ. *μαλακόν*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 347 κατά το χφ.).

Από το επίθ. **ομαλινός* (Βλ. Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 145-6). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 347-8) και στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *μαγλινίζω*).

Λείος, ομαλός: *ο ζαριστής ορέγεται να κάτσει στο παιγνίδι, τα κοκκαλάκια να κυλεί στο μαγλινόν,* (έκδ. *μαλακόν*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 347. Για τη διόρθ. βλ. και v. Gem., Θησαυρ. 17, 1980, 60) *σανίδιν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 161.

μαγνάδιον το, Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 20^{57}· *μ α γ ν ά δ ι,* Διγ. Α 2987· *μ α γ ν ά δ ι ν,* Λίβ. Sc. 1189, 1915, 2488, 2532, Λίβ. Esc. 3074, 3699, Λίβ. Ν 2024, 2744 (έκδ. *μαγκνάδιν*· πιθ. από παραδρομή), 3103 (έκδ. *μαγκνάδιν*· πιθ. από παραδρομή).

Από το επίθ. *μανός* και την κατάλ. *-άδι* με ανάπτυξη *γ* πριν από το *ν* (Βλ. Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 157· πβ. και Κουκ., Αθ. 56, 1952, 321 και Θαβώρ., Ουσιαστ. 72). Κατά Φιλ., Γλωσσογν. Β' 74 (βλ. και Ανδρ., Λεξ.) από το ουσ. **αγνάδι* (*<αγανόν*) με επίδρ. του ουσ. *μαντήλι*. Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Xér. $9A^{16}$, $9B^{24}$).

Πέπλο: *επάνω εις το κεφάλιν της μαύρον μαγνάδιν είχεν* Λόγ. παρηγ. Ο 608· *Ευθύς φρουντζάτον και νερόν ευρέθηκεν και τρέχει και γύρωθεν ευγενικόν μαγνάδιν ως κουρτίναν* Καλλίμ. 1878.

μάγνης ο.

Το αρχ. ουσ. *μάγνης*.

Μαγνήτης: *οία σίδηρος μάγνησι έσυρε* (ενν. *ο Βελισσάριος*) *τον λαόν σου* Γεωργηλ., Βελ. 458.

μαγνήτης ο, Διγ. Ζ 1514, Λίβ. Ρ 1618, Λίβ. Esc. 148, 1842, 1863, Λίβ. (Lamb.) Ν 164, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [19], Λίμπον. 36.

Το μτγν. ουσ. *μαγνήτης* (L-S, λ. *Μάγνης*· πβ. και Θαβώρ., Ουσιαστ. 110). Η λ. και σήμ.

1) Μαγνήτης: *είχεν* (ενν. *το δακτυλιδόπουλον*) *απέδω σίδηρον και απέκει τον μαγνήτην και μέσα ... είχεν χρυσάφιν άδολον* Λίβ. Sc. 751· *είπαν* (ενν. *οι τεχνίται*) *του βασιλέως ότι να βάλει εις το χωνευτήριον χρυσάφι, ασήμιν, κύπρον, ... μαγνήτας ... και άλλα πολλά* Διήγ. Αγ. Σοφ. 156^{12}. **2**) Πυξίδα: *ναύκληρον ουκ είχαμεν να κυβερνά το πλοίον, ουδέ πενέζην να θωρεί απέσω εις το βελόνιν, ουδέ και ο ποδότας μας μαγνήτην να βαστάζει* Πουλολ. (Τσαβαρή) 542. **'Εκφρ.** *ο μαγνήτης λίθος*, βλ. *λίθος* 2β.

μαγνήτις, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μαγνήτις* (L-S, λ. *Μάγνης*). Η λ. σε έγγρ. του 1584 (Βλ. Πατρινέλη, ΕΜΑ 17, 1967, 100).

('Εκφρ.) *μαγνήτις πέτρα* = πυξίδα: *Αυτός ο Ιωάννης, ωσάν η μαγνήτις πέτρα, ή (ως λέγουσιν ο μπούσουλας) δείχνει τους ναύτες τον δρόμον* Ροδινός (Βαλ.) 75.

μαγνιά η, Ερωφ. Ε' 200, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 275, Β' 507.

Από το επίθ. *μανός* και την κατάλ. *-ιά* με ανάπτυξη *γ* πριν από το *ν* (Βλ. Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 157-8). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ').

Λεπτό και αραιό ύφασμα, πέπλο: *δε θωρεί πλιο στα ψηλά, μα χαμηλά ξαμώνει και με μαγνιά τα μάτια τση κι' αράχνη τα κουκλώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 576· *όλα τα κάλλη τ' ουρανού πάραυτας εχαθήκαν και με μαγνιά σου φαίνετον μαύρη κ' εσκεπασθήκαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 448^{18}.

μαγνιάδι, Τζάνε, Κρ. πόλ. 551^{24} (εσφαλμ. γρ. αντί *μαγνάδι*· διόρθ. Τωμ., Κρητικά 1, 1930, 132).

μάγος ο, Παράφρ. Μανασσ. (Tieche) 349, Διήγ. Αλ. V 22, Πεντ. Γέν. XLI 8, 'Εξ. IX 11, Δευτ. XVIII 10, 14, Χρον. 308, Ιστ. πατρ. 182^{7}, 188^{15}, Πηγά, Χρυσοπ. 325 (10), Ιστ. Βλαχ. 1863, Βακτ. αρχιερ. 184δις, Τζάνε, Κρ. πόλ. 303^{24}.

Το αρχ. ουσ. *μάγος*. Τ. *μάος* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Μέγα, ΕΛΑ 3-4, 1941/2, 165). Η λ. και σήμ.

1α) Πέρσης ιερέας και σοφός· εδώ προκ. για τους τρεις Μάγους της Κ. Διαθήκης: *οιόμενος* (ενν. *ο Ηρώδης*) *συνανελείν Χριστόν τον γεννηθέντα, ως εκ των Μάγων ήκουσε Θεόν τούτον τεχθέντα* Παΐσ., Ιστ. Σινά 2114· **β**) σοφός που διαβλέπει το μέλλον ως αστρολόγος ή ονειροκρίτης· μάντης: Ροδολ. Ε' [597], Ζήν. Α' 63, Χρον. σουλτ. 76^{27}. **2α**) Αυτός που κάνει μαγικές πράξεις, μάγος: Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 197, Βίος Αλ. 41· **β**) αγύρτης, απατεώνας: Ιστ. Βλαχ. 256.

Μαγούλιοι οι, Διγ. Ζ 2307.

Πιθ. από το ουσ. *γουλάμιος* (<αρ. ghulâm) με αντιμετάθ. (Βλ. Χατζή, Αθ. 55, 1951, 201-2) ή από το εθν. όνομ. *Μογγόλοι* με παρετυμ. προς το ουσ. *μάγουλον* (Βλ. Κυριακ., Misc. G. Merc. 402-3).

Μογγόλοι, Τάταροι (Για τη σημασ. βλ. Κυριακ., ό.π.): *πλήθος εκλεκτόν στρατεύσας Μαγουλίων ... εν τοις μέρεσι της Ρωμανίας ήλθεν* αυτ. 1294.

μάγουλο(ν) το, Λόγ. παρηγ. Ο 540, Προδρ. Ι 124, IV 221, Καλλίμ. 1338, Ορνεοσ. αγρ. 567^{3}, Διγ. (Trapp.) Esc. 410, Σπανός (Eideneier) A 142, D 484, Λίβ. Ρ 712, Λίβ. Sc. 2927, Λίβ. Esc. 1000, 4100, Λίβ. (Lamb.) Ν 861, Θησ. ΙΒ' [58^{1}], Χούμνου, Κοσμογ. 1942, Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 357, 779, κριτ. υπ.], Απόκοπ.^{2} 275, Κορων., Μπούας 78, Βυζ. Ιλιάδ. 396, Διγ. 'Ανδρ. 375^{9}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1612, Β' 1447, Γ' 683, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1490], Λίμπον. 414, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 404, Διγ. Ο 168, Διακρούσ. 95^{4}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 220^{7}, 530^{8}, κ.π.α.

Το ύστερο λατ. *magulum* (Βλ. Meyer, NS III 40-1, Triand., Lehnw. 120 = Τριαντ. 'Απ. Α' 424, Rohlfs, Et. Wört. 309 και Nourney, Lat. Ital. 130). Για άλλες ετυμ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 603]. Η λ. τον 9. (;) αι. (Lampe, Lex. Βλ. και L-S Suppl.) και σήμ.

1) Η κάτω σιαγόνα [Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο (βλ. Χατζ., Ξεν. στοιχ. 48)· πβ. και ά. *κατωμάγουλον*]: *Η άρκτος ... στόμα χανούσα μέγα ... όρμησε την κεφαλήν του παιδός εκλαφύξαι, το δέ παιδίον σύντομα το μάγουλόν του πιάνει και τινάξας απέκτεινε χαμαί βαλών το θήριον* Διγ. (Trapp.) Gr. 1086. **2**) Μάγουλο: *Μάγουλα ροδοκόκκινα, αντόβαπτα τα χείλη* Βέλθ. 703· *μια και δυο στο μάγουλον εγλυκοφίλησέ τον* Κορων., Μπούας 16.

μαγουλοσύρνομαι.

Από το ουσ. *μάγουλον* και το *σύρνομαι*. Τ. *μαγουλοσέρνομαι* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Τσιτσέλη, Γλωσσ. Κεφ. 249 και Κουκ., ΒΒΠ A^{2} 100).

Ξεσχίζω με τα νύχια τα μάγουλά μου: *κλαίει, … μαγουλοσύρνεται σκληρά, κόπτει και τα μαλλιά της* Σπαν. (Ζώρ.) V 447.

μαγούνα η, βλ. *μαούνα*.

μαγραπίτικος, επίθ., Μαχ. 202^{37}.

Από το τοπων. **Μαγράπιν* ‹αραβ. *Maghrib* και την κατάλ. *-ίτικος*.

Μαροκινός: *νάβαν μαγραπίτικην* αυτ. 276^{15}.

μαδάρα η.

Από το επίθ. *μαδαρός* με αναβιβ. του τόνου (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 45, 1934, 188 και Ανδρ., Λεξ.). Η λ. σε έγγρ. του 1714 (Βουρδουμπάκις, Χρ. Κρ. 1, 1912, 477) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ′ και Ϛ′) και ως τοπων. (Θωμοπούλου, Τοπων. 30, 51).

Περιοχή ορεινή και άγονη: *μετά καιρό επληθύνασι σε κάμπους και εις μαδάρα, εκλαίγα οι θεόφοβοι τ' Αδάμη την κατάρα* Π.Ν. Διαθ. φ. $269^{β}$, 17.

μαδαρίζω.

Από το επίθ. *μαδαρός* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. με διαφορετική σημασ. και σήμ. στην Κρήτη (Ανδρ., Αθ. 52, 1948, 232).

Μαδώ, ξεπουπουλίζω: *'Επαρε τον λεγόμενον τοιχοδαίμονα (πουλίτσιν γαρ ένι μικρούτσικον …), … μαδάρισέ τον πρώτον και εξεντέρισέ τον* Σταφ., Ιατροσ. 2^{48}.

μαδαρός, επίθ., Πορτολ. Α 13^{13}, 46^{16}.

Το επίθ. *μαδαρός,* που απ. στον Ιπποκράτη και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., 'Αμ., ΛΑ 6, 1923, 108), καθώς και ως τοπων. (Rohlfs, Et. Wört. 309· το ουδ. ως τοπων. και σε έγγρ. του 16. αι.· βλ. Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. 365^{114}).

1) Φαλακρός: *Ψιλός, γυμνός ή και λεπτός, τούτο διά ιώτας. Ψιδνός μέν και ο μαδαρός, καί τούτο δι' ιώτας* Λεξ. II 312. **2**) (Μεταφ. προκ. για τόπο) άδενδρος, χωρίς βλάστηση (πβ. τοπων. *Μαδαροβούνια* σε έγγρ. του 1287 κατά παραπ. 'Αμ., Γλωσσ. Μελετ. 487): *ωσάν κοστάρεις, θωρείς τρία βουνόπουλα· τα β' είναι σκεπασμένα με τα δένδρα και του μεσημερίου έναι μαδαρόν* Πορτολ. Α 168^{8}.

μαδάρωσις η.

Το μτγν. ουσ. *μαδάρωσις*.

Φαλάκρωση: *Περί ρεουσών τριχών και μαδάρωσιν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 51^{1}.

μαδέρι το· *μ α τ έ ρ ι,* Λουκάνη, Αλ. Τροίας [17].

Πιθ. το παλαιό βενετ. *madero* (Τριαντ., 'Απ. Α' 440 και Ανδρ., Λεξ.) ή το ιταλ. *madiero* ή *madiere* (βλ. Devoto, Diz. etim., λ. *madiere*). Πβ. και Ξανθ., Μελετ. 344, 374, Georgac., Glotta 31, 1951, 221-2 και Κουκ., Αθ. 57, 1953, 212.

1) (Ναυτ.) σανίδα από την επένδυση του σκελετού του πλοίου (Βλ. Καραναστάση, ΛΔ 11, 1966, 73, 138): *όλα στην ξέρα ήλθανε* (ενν. *τα καράβια*) *και τα μαδέρια ανοίγαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 340^{22}. **2**) Χοντρή σανίδα που χρησιμοποιείται στο χτίσιμο: *εγύρευσα τα όσα ήταν χρείαν … και μου έδωσεν η αυθεντία ξυλίν και σίδερα, ήγουν πατερά και τάβλες, μαδέρια, σιδηροδεσίες και καρφία* Ιερόθ. Αββ. 338.

'μαδεύομαι, βλ. *ομαδεύομαι*.

'μάδευσις η, βλ. *ομάδευσις*.

μάδηση η.

Το ουσ. *μάδησις,* που απ. στον Ιπποκράτη.

Πέσιμο των μαλλιών: *Περί μαδήσεις* (έκδ. *μαδίσης*· διορθώσ.) *τριχών και οφρυδίων* (έκδ. *οφιδίων*· διορθώσ.) Ιατροσ. κώδ. ‚ακδ'.

'μάδι, επίρρ., βλ. *ομάδι*.

μαδίζω, (I), Ιερακοσ. $367^{11,23-4,24}$, 425^{12}, Ορνεοσ. 559^{4}, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 4, Τζάνε, Κρ. πόλ. 211^{23}.

Από τον αόρ. του *μαδώ* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. στον Ιπποκράτη (ως εσφαλμ. γρ.), στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. σε διάφ. τ. (Andr., Lex.· βλ. και Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. 309).

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Τραβώ βίαια, αποσπώ: *βλέπουν* (παραλ. 2. στ.) *γυναίκαν και να δέρνεται, τας τρίχας να μαδίζει* Καλλίμ. 1337· **β**) βγάζω τις τρίχες, ξεμαλλιάζω, αποτριχώνω: *κόπτει και τα μαλλιά της και πάντα από την βίαν της μαδίζει την κορφήν της* Σπαν. (Ζώρ.) V 448· *άλλες με τα μαχαιράκια και μαδίζουν τα φρυδάκια* Συναξ. γυν. 523· (με σύστ. αντικ.) *να μή μαδίσουν* (ενν. *οι ιεριάδες*) *μάδισμα εις το κεφάλι τους και άκρα του γένιου τους να μη ξουρίσουν* Πεντ. Λευιτ. XXI 5· **γ**) (μεταφ. προκ. για τόπο «μαδαρό», χωρίς βλάστηση): *εις το πόρτο είναι ένα βουνί και ο κάβος του δείχνει ωσάν μαδισμένος* Πορτολ. Α 358^{18}· *όνταν είσαι στο πόρτο, σου φαίνεται ωσάν να ήτον μαδισμένο* (ενν. *το νησί*) Πορτολ. Α 346^{6}. **2**) Ξεπουπουλίζω: *μάδιζε όλα τα πτερά των ελατών πάρεξ* Ιερακοσ. 367^{21}. **3**) (Μεταφ.) παίρνω χρήματα από κάπ. με επιλήψιμο τρόπο (Βλ. Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955/6, 282): *τα παλληκάρια εγδέρνουσι* (ενν. *οι πολιτικές*), *τους γέροντας μαδίζουν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 243. **Β'** Αμτβ. **1α**) Χάνω τα φτερά: *'Οταν ίδης τον ιέρακα ότι την κοιλίαν αυτού μαδίζει …, δει σε νοείν ότι τηνιολίας έχει* Ορνεοσ. 526^{22-3}· **β**) (προκ. για δέντρο) χάνω το φύλλωμα: *ένα δενδρόν ευρίσκετον εις κήπον ωριωμένον μα 'χε τες ρίζες του γδυμνές κ' ήτον και μαδισμένον* Τζάνε, Κρ. πόλ. 134^{21}. **2**) (Προκ. για φύλλο) πέφτω κάτω: *Αραχνιασμένον ήτονε* (ενν. *το δένδρον*), *το φλούδιν του πεσμένον, ήτον ξερόν, παντέρημον, το φύλλον μαδισμένον* Χούμνου, Κοσμογ. 346. **II** (Μέσ.) τραβώ τα μαλλιά μου: *Η μήτηρ μου εμαδίζετον, λύπες μεγάλες κάμνει* Ιμπ. 186.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1**) Φαλακρός (Η σημασ. και στο Βλάχ., λ. *μαδισμένος*): *να ποίσω την κουδούπαν σου αυτήν την μαδισμένην* Προδρ. I 154. **2**) (Προκ. για δέντρο) απογυμνωμένος (από φύλλα και άνθη): *είσαι δένδρο από τσ' αθούς και φύλλα μαδισμένο* Ζήν. Β' 378.

μαδίζω, (II), Χρον. Μορ. Η 6607, Χρον. Μορ. Ρ 4341, 5005, Συναξ. γυν. 1023, Αιτωλ., Μύθ. 10^{12}, 38^{3}.

Από το **ομαδίζω‹ομάδι* (Βλ. Δειν., Μνήμ. Λάμπρ. 484-5, Αθ. 42, 1932, 262, Kriar., BF 3, 1968, 152 και Ανδρ., Σημασ. εξ. 51). Απίθανη η ετυμ. των Φιλ., Θρακ. 4, 1933, 292, και Φάβ., Αθ. 47, 1937, 61. Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex. και Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' Μτβ. **1**) Επιτίθεμαι, πολεμώ κάπ. (ενίοτε με τις προθ. *με, μετά*): *απόστειλε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τα φουσσάτα του, τον πρίγκιπα μαδίζει* Χρον. Μορ. Η 4800· *εδιάβημαν γυρεύοντα του να έχομεν μαδίσει με τον λαόν του βασιλέως* Χρον. Μορ. Η 6742· *ήλθες εκ τον βασιλέα με τα φουσσάτα όπου έχεις γυρεύοντα να μαχιστείς, μετά άλλους να μαδίσεις* Χρον.

Μορ. Η 9073. **2**) Εκπολιορκώ, κατανικώ: *βούλευμαν εδώκαν το κάστρον να μαδίσομεν, την κόρην να κερδίσω* Καλλίμ. 1183. **3**) Καταβάλλω, νικώ: *είχε δέ και σκύλον μέγαν ..., ός και λέοντα εμάδιζε και άνδρα καβαλλάριον εις γην έρριπτε* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 418 κριτ. υπ.). **Β΄** Αμτβ. **1**) Συμπλέκομαι, επιτίθεμαι: *είδε τους πώς μαδίζαν* (ενν. *η πέρδικα τους πετεινούς*), *αλλήλως εις το πρόσωπον δέρνοντας τζουγκρανίζαν* Αιτωλ., Μύθ. 10[7]· *πάντοτε μάχεται πολλά με τα πτηνά, μαδίζει* (ενν. *η κάτα*) *και δεν μπορεί την τάξιν της ... να την αλλάξει* Αιτωλ., Μύθ. 108[8]. **2**) Ερίζω, φιλονικώ, καβγαδίζω: *απέστειλεν* (ενν. *ο Ιωσέφ*) *τα αδέρφια του κ' εδιάβηκαν και είπεν προς αυτούς· μη μαδίσετε εις τη στράτα* Πεντ. Γέν. XLV 24· *αν θελήσεις να μαδίσεις* (ενν. *την παντρεμένη γυναίκα*) *και απάνω της ν' απλώσεις, τότε δυνατά φωνάζει* Συναξ. γυν. 859.

μάδισμα το.

Από τον αόρ. του *μαδίζω* (I) και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ.

1) Ξερίζωμα (μαλλιών): *του τριχαριού μαδίσματα, νυχίσματα μαγούλων, αφράτου στήθους γροθισμός και στεναγμός* Βυζ. Ιλιάδ. 396· (ως σύστ. αντικ.) *να μη μαδήσουν μάδισμα εις το κεφάλι τους* Πεντ. Λευιτ. XXI 5. **2**) Καρποί που έπεσαν στο έδαφος: *το αμπέλι σου μη τσαμπουδολογήσεις και μάδισμα του αμπελιού σου μη μαζώξεις· του φτωχού και του ξένου να αφήσεις αυτά* Πεντ. Λευιτ. XIX 10.

μαδόννα η.

Το ιταλ. *madonna*. Η λ. στο Somav. και σήμ. στη Χίο (Pern., Ét. linguist. Γ΄ 458).

Κυρία: *θυγατέρα του αυθέντου Νικαίας Μασσαλιωτών ονόματι μαδόννα 'Εμπονα* Byz. Kleinchron. Α΄ 221[5].

μαδώ, Συναξ. γυν. 999, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄ [668]· *μ α δ ί ω,* Σαχλ., Αφήγ. 108· *μ α δ ι ώ·* *μ α θ ώ,* Ασσίζ. 203[31], 268[13].

Το αρχ. *μαδάω* (Βλ. 'Αμ., ΛΑ 6, 1923, 107-8 και Ανδρ., Λεξ.[2]). Ο τ. *μαδίω* για ομοιοκαταληξία. Ο τ. *μαδιώ* στο Βλάχ. και το παθητ. *μαδιούμαι* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β΄ 645, λ. *μαθώ*). Ο τ. *μαθώ* στον Κατσαΐτ., Κλ. Α΄ 3 και σήμ. στην Κεφαλληνία (Βλ. Κριαρά [Κατσαΐτ. σ. 316]) και την Κύπρο (Σακ., Κυπρ. ό.π.). Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α΄** Μτβ. **1α**) (Προκ. για μαλλιά ή γένια) τραβώ, ξεριζώνω: *όταν τους συνέβη κανένα φυσικόν ακολούθημα και ανθρώπινον,... μαδούσι τα μαλλιά της κεφαλής τους* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 77[15]· *εμάθησεν τα γένια του* Ασσίζ. 456[4]· *πολλά να κλάψεις, να δαρείς, την κορυφήν μαδήσεις* Αλφ. (Μπουμπ.) I 60· **β**) αποτριχώνω: *όταν έχουν αχνουδιασμένα τα κορμιά τα τροπιασμένα, ... με κλωστήν μαδούν τα* Συναξ. γυν. 533. **2**) (Προκ. για πτηνό) βγάζω τα φτερά, ξεπουπουλίζω: *να μαδήσεις κάποια, πετεινόπουλο* Φορτουν. (Vinc.) Ε΄ 250. **3**) (Προκ. για άνθος) κάνω να πέσουν τα πέταλά του, μαδίζω: *άνθρωπος δεν το χαίρεται* (ενν. *το ρόδο*), *μηδέ ποσώς θωρεί το, αμέ γή ο ήλιος ψύγει το γή ανεμική μαδεί το* Πανώρ. Γ΄ 84. **Β΄** Αμτβ. **1**) (Προκ. για μαλλιά του κεφαλιού) πέφτω: *να κατεβούσι στον 'Αδη τόσες ομορφιές και χώμα να γενούσι; πώς να μαδήσουν τα μαλλιά τα παραχρουσωμένα ...;* Ερωφ. Ε΄ 569. **2**) (Προκ. για δέντρο ή κλαδί) χάνω το φύλλωμα ή τον καρπό: *οι γιόρκοι τως χάνουνται και σκορπούσι στον άνεμο σαν των κλαδιώ τα φύλλα όντε μαδιούσι* Πανώρ. Δ΄ 46· *ελιές να είναι εσέν όλο το σύνορό σου και λάδι να μη αλείψεις, άτι να μαδήσει η ελιά σου* Πεντ. Δευτ. XXVIII 40. **II** (Μέσ.) τραβώ τα μαλλιά μου: *δείχνει τάχα ότι μαδιέται* (ενν. *η χήρα*), *αλλ' αυτή πολλά πηδιέται* Συναξ. γυν. 1173.

μάζα η, Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[12,14], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [274], Ε΄ [680], Πορτολ. Α 212[15].

Το αρχ. ουσ. *μάζα*. Η λ., καθώς και διάφ. τ., και σήμ. κοιν. και σε ιδιώμ. (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α΄ 118, Κουκ., Αθ. 49, 1939, 104, Βαγιακ., Αθ. 64, 1960, 154).

1) 'Ογκος, σωρός: *έκαμνεν μάζες τον ασβέστην με το αστράκιν έως ού ανέβαινε εις το ύψος πήχες πενήντα* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[11]. **2α**) Συστάδα χόρτων, θάμνων ή δένδρων (Η σημασ. και σήμ. ιδιωμ.· βλ. Βαγιακ., ό.π. και Χατζιδ., ό.π.): *'Σ τούτην την μάζαν των κλαδιών θε να κρυφτώ αποπίσω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄ [1281]· *βλέπω στην μάζα κείνη σαν πράγμα και σαλεύεται ... κι' ως λύκος έχει την θωριάν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [1197]· **β**) (πιθ. προκ. για θαλάσσια βλάστηση, αν δεν πρόκ. εδώ για συσσώρευση στερεών υλικών): *το φούντος της Καπάλειας έναι σαβούρα ψιλή και απάνω της έχει φύκια πράσινα και μάζες* Πορτολ. Α 353[4]· *το καράβιν στέκει εις οργίες ς' 'ο φούντος όλος έναι μάζες* Πορτολ. Α 121[4].

μαζαλάς ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 258, κριτ. υπ.).

Από το αραβοτουρκ. *meşale*. Τ. *μασαλάς* στο Σκουζέ, Χρον. Αθ. 113 και σήμ. (Δημητράκ.) και *μασιαλάς* στην 'Ιμβρο (Κ. Ξεινού, Γλωσσάρι της 'Ιμβρου 97) και στην Κύπρο (Βλ. Κατσαντώνη Α., Τ' ολόασπρον πεζούλι 72).

Είδος λυχνίας, πυρσός (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β[2] 93): *οι μέν σκάλας έφερον, ... άλλοι δέ τζόκους ... και άλλοι πυρ μετά μαζαλάδων* Καναν. 72 D.

μαζεύω, Σαχλ. Β΄ (Wagn.) PM 587, Συναδ., Χρον. 40, 56· *μ α ζ ε ύ γ ω,* Διήγ. ωραιότ. 443, Ροδινός (Βαλ.) 214· αόρ. *έ μ α σ α,* Χρον. Τόκκων 154, 506, 755, 1696, 2739, 3515, Διήγ. Αλ. V 28, 31, Διήγ. Αλ. G 281, 283δις, Διαθ. Νίκων. 225[10], Βακτ. αρχιερ. 209, 210, 211, 212 δις· α΄ πληθ. μέσ. αορ. *ε μ α ζ έ κ τ η μ α ν, ε μ α ζ έ κ τ η μ ε ν,* Διήγ. ωραιότ. 347, 433.

Από το *ομαδεύω* με παρετυμ. προς τα *μάζα-μαζώνω* (Ανδρ., Λεξ.[2]). Για τον αόρ. *έμασα* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β΄ 423. Η λ. και σήμ.

Α΄ Ενεργ. **1**) Συναθροίζω, συγκεντρώνω: *Ο γουν δεσπότης έμασεν όλο του το φουσσάτο και εξέβη από το στενόν* Χρον. Τόκκων 2922. **2**) Εισπράττω: *εμάζευαν* (ενν. *οι πρωτομαστόροι*) *τα άσπρα και δεν τα έδιδαν εις το χρέος* Συναδ., Χρον. 64. **Β΄** (Μέσ.) συναθροίζομαι, συγκεντρώνομαι: *εμαζεύτημεν πολλοί και εξανοίγαμεν εις εκείνο το σημάδι* Διήγ. πανωφ. 56.

μαζί, επίρρ., Προδρ. III 148 χφφ. gCSA, κριτ. υπ., Αχιλλ. Ν 1009, Αχιλλ. Ο 163, Πανώρ., Πρόλ. 50, Α΄ 175, Β΄ 474, Γ΄ 108, 226, 260, Ερωφ. Ιντ. α΄ 52, Β΄ 183, Ιντ. β΄ 10, Γ΄ 233, Ιντ. γ΄ 3, Δ΄ 609, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ΄ 90, Τζάνε, Κρ. πόλ. 216[5], 227[19], 295[18], 454[14], κ.π.α.· *α μ ά ζ ι,* Αργυρ., Βάρν. Κ 307· *α μ α ζ ί,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 41 κριτ. υπ.· *μ ά ζ ι,* Θησ. Γ΄ [26[8]]· *μ α ζ ί ν,* Βυζ. Ιλιάδ. 284, 736, Θρ. Κύπρ. Μ 194.

Από το ουσ. *μαζίον*, υποκορ. του ουσ. *μάζα* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α΄ 111-17 και Κριαρά [Πανώρ. σ. 255]· πβ. όμως και Tsop., Italia linguistica nuova ed antica 1, 1976, 376 σημ. 37). Ο τ. *μάζι* για ομοιοκαταληξία. Ο τ. *μαζίν* σε επιστ. του 1503 (Γιαννόπουλος, Θησαυρ. 11, 1974, 132) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Σακ., Κυπρ. Β΄ 644). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Επίρρ. **1**) (Τροπ.) αντάμα, μαζί: *μιαν ώραν εσπαρθήκασι κι' ομάδι εγεννηθήκα, γιαύτος μαζί γυρίζουσι* Ερωφ. Γ' 3· *χορεύγομε μαζί γή πούρι τραγουδούμε* Πανώρ. Πρόλ. 51. **2**) (Προκ. για συνάντηση ή συμπλοκή) μαζί, μεταξύ: *ως τον είδε εδέκτη τον καλά και εχαιρέτησε ένας τον άλλον και ομιλήσανε μαζί τους* Χρον. Σουλτ. 26[1]· *μάχουνται οι δυο μαζίν ως άγρια θηρία* Βυζ. Ιλιάδ. 937· *Ο Αχιλλεύς και ο 'Εκτορας πολλάς φοράς εδώκαν· μαζί επολεμήσασι πεζοί και καβαλάροι* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 411. **3**) (Χρον.) συγχρόνως, ταυτοχρόνως: *χαίρω με την χρησιμότητά σας και ευχαριστώ μαζί τω Θεώ* Παρθεν., Γράμμ. 227· *να γύριζες και την Πόλιν και τον Γαλατάν μαζί* Σπανός (Eideneier) Α 409. **Β'** Πρόθ. (με γεν., με αιτ., με τις προθ. *με, μετά*+γεν., αιτ.)· με (πβ. ά. *αντάμα*): *Μαζί του ... σου τάσσω να μαλώσω* Ερωφ. Ιντ. γ' 83· *Χρεία 'ναι στη χώρα, στρατηγοί, μαζί σας να γυρίσω* Ερωφ. Ιντ. γ' 92· *την Πανώρια συντηρώ μαζί με την Αθούσα* Πανώρ. Ε' 249· *στην Ρωμανία μετά σεν μαζί να κατοικήσω* Διγ. Ο 686.

μαζίλης ο, Χρον. Σουλτ. 102[4], Σταυριν. 1034. — Βλ. και *μαζουλίζω*.

Το αραβοτουρκ. *mázul.* (Βλ. Mor., Byzantinot.[2] Β' 179). Τ. *ματζούλης* σε ενθύμ. του 19. αι. (Βλ. Δετοράκη, Κρητολ. 5, 1977, 134 και σήμ.). Τ. *μανζίλης* και *μαζούλης* στο Somav. (λ. *μανζίλης*). Η λ. και στον Κοδρικά, Εφημερ. σ. 242.

'Εκπτωτος, καθαιρεμένος: *εκάθηραν τον Στέφανον ... κ' υπήγε στο Βυζάντιον μαζίλης καμωμένος* Ιστ. Βλαχ. 757· *τους έκαμε μαζίληδες* (ενν. *τους φλαμπουριαρέους*), *ήγουν τους επήρε την τιμή τους* Χρον. Σουλτ. 127[9].

μαζίον το, Rechenb. (Vog.) 1[2], 2[2].

Το αρχ. ουσ. *μαζίον*. Λ. *μαζί(ο)ν* σε έγγρ. του 11. και 12. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 6[49], Act. Lavr. 48[36] και Act. Saint-Pantél. 7[28-9]). Τ. *μαζίν* στο Sophocl. και σήμ. ιδιωμ., καθώς και ο πληθ. *μαζιά*, με διαφορετική σημασ. (Βλ. Λουκά, Γλωσσάρ., Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 279).

Μικρή μάζα· σβώλος: *Τρία μαζία έχων χρυσάφιν, άργυρον και χαλκόν* αυτ. 6[1].

μαζίσκη η.

Από το ουσ. *μάζα* και την κατάλ. *-ίσκη*.

Μικρή μάζα· σβώλος: *λαβών ... ακακαίαν εξάγια β', αλόην Ινδικήν ... όξους δριμέος το αρκούν ... ένωσον αυτά ... και ποίησον αυτάς ως μικράς μαζίσκας* Ιερακοσ. 497[20].

μαζίτσα, επίρρ., Διήγ. Βελ. 295, Βυζ. Ιλιάδ. 721.

Από το ουσ. *μάζα* και την κατάλ. *-ίτσα* (Βλ. Φιλ., Γλωσσογν. 71, λ. *μαζί* και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 114 κε.). Τ. *μαζίτζα* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α') (Επίρρ.) μαζί, αντάμα: *πολυαγαπημένε* (παραλ. 1 στ.) *θέλω ... να σε συναποθάνω ... και ... να συνθαπτώ μαζίτσα* Παρασπ., Βάρν. C 225. **Β'** (Πρόθ.) (με την πρόθ. *με* και αιτιατ.) **α**) μαζί με: *τον έριξεν* (ενν. *ο Ιμπέριος τον Αλαμάνον*) *μαζίτσα με την σέλαν* Ιμπ. 427· *φέρνουν τον ρήγαν ... ομπρός στον βασιλέα μαζίτσα με τους άρχοντας* Διήγ. Βελ. 298· **β**) (προκ. για αντίπαλο) εναντίον: *Πολέμιζ' ο Ιμπέριος μαζίτσα με τον ξένον* Ιμπ. (Lambr.) 121.

μαζονίκι το.

Πιθ. από το ουσ. **μαζόνα*‹βενετ. *mazzona* (Boerio) και την κατάλ. *-ίκι* ή, λιγότερο πιθ., σχετ. με το ουδ. του επιθ. *αμαζονικός*.

Εργαλείο κοπανίσματος ή σφήνα·? μάνταλο (Για τη σημασ. βλ. και Vasmer [Gesprächb. σ. 160]): Gesprächb. 53[15].

μαζουλίζω, Ιστ. Μακαρ. Μάρκο 501.

Από το ουσ. *μαζούλης* (Βλ. ά. *μαζίλης*, ετυμολ.) και την κατάλ. *-ίζω*.

Αφαιρώ αξίωμα, καθαιρώ (Εσφαλμ. η ερμηνεία του Παπαδόπουλλου Θ. [Ιστ. Μακαρ. Μάρκο σ. 130]): *Χαρτιά τους στέλλει ο Γιωργής να τονε μαζουλίσουν, 'πό το δραγουμανίκιν του να τον εξοστρακίσουν* αυτ. 511.

μάζωμα το, Χρον. Τόκκων 3874, Πεντ. Γέν. XVII 4, XXVIII 3, XLVIII 4, XLIX 10, 'Εξ. V 12, XII 6, XXXIV 22, Λευιτ. XI 36, XIX 9, Δευτ. XVIII 16· *μ ά ζ ω γ μ α.*

Από το *μαζώνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Συνάθροιση, συγκέντρωση, συναγωγή: *θωρείς το μάζωμα ετούτο το μεγάλο, όπου τιμώ σ' ό,τι μπορώ τον ένα και τον άλλο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 927· *έκραξεν ο Θεός τη ξερή ηγής και το μάζωγμα των νερών έκραξεν θάλασσες και είδιεν ο Θεός ότι καλό* Πεντ. Γέν. Ι 10· *τα λόγια ος εσύντυχεν ο Κύριος μετά σας εις το όρος απομεσοθιό την ιστιά εις την ημέρα του μάζωμα* Πεντ. Δευτ. IX 10· **β**) συλλογή: *εβάλθηκα να κάμω μίαν συλλογήν ή μάζωμα των σοφών και εναρέτων ανθρώπων ... διά να είναι εις μνημόσυνον και δόξαν των απερασμένων* Ροδινός (Βαλ.) 161· **γ**) περισυλλογή (εδώ ως σύστ. αντικ.): *εσκορπίστην ο λαός εις όλη την ηγή την Αίγυφτο να μαζώξουν μάζωμα για άχερο* Πεντ. 'Εξ. V 12. **2**) Πλήθος: *να είναι το όνομά σου Αβραάμ, ότι πατέρα μάζωμα εθνών έδωκά σε* Πεντ. Γέν. XVII 5. **3**) (Σε θέση πρόθ.) μαζί με: *ο Αβιμελέκ επήγεν προς αυτόν από τη Γεράρ και μάζωμα της συντροφιάς του και ο Πικόλ αρχοστράτοράς του* Πεντ. Γέν. XXVI 26.

μαζώνω, (Ι), Χρον. Μορ. Η 3550, Χρον. Μορ. Ρ 1390, Λίβ. Esc. 1056, Ιμπ. 846, Χρον. Τόκκων μετά στ. 961, 3859, Θησ. Ε' [31[6]], Ϛ' [13[5]], Διήγ. Αλ. V 86, Απόκοπ.[2] 203, 205, Ιμπ. (Legr.) 330, 690, Πεντ. Γέν. XLVII 14, 'Εξ. IV 29, Χρον. σουλτ. 60[22], Πανώρ. Β' 93, Ε' 370, Ερωφ. Α' 543, 556, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 957, 2285, Δ' 860, 1869, Θυσ.[2] 195, Ζήν. Δ' 123, Διγ. Ο 2338, 2793, Διακρούσ. 109[29], Τζάνε, Κρ. πόλ. 147[5], 447[13], κ.π.α.· *μ α ζ ώ χ ν ω,* Πηγά, Χρυσοπ. 276 (3).

Από το ουσ. *μάζα* και την κατάλ. *-ώνω* (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. κατά τα ρ. σε *-χνω* από επίδρ. του κοινού αορ. σε *-ξα*. Η λ. στο Meursius (λ. *μαζόννειν*) και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Συγκεντρώνω: *Συνήθιν έν' τω βασιλιώ πολέμους να σηκώνου, ... φουσσάτα να μαζώνου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 2· *είπεν ο Ιακώβ των αδερφιών του: «Μαζώξετε πέτρες»· και επήραν πέτρες και έκαμαν σωρό* Πεντ. Γέν. XXXI 46· **β**) (προκ. για καρπούς) συγκομίζω, σοδιάζω: *αμπέλια να φυτέψεις και να δουλεύγεις και κρασί να μη πιεις και να μη μαζώξεις* Πεντ. Δευτ. XXVIII 39· (με σύστ. αντικ.): *μάζωμα του θέρους σου μη μαζώξεις* Πεντ. Λευιτ. XIX 9· *εσκορπίστην ο λαός εις όλη την ηγή την Αίγυφτο να μαζώξουν μάζωμα για άχερο* Πεντ. 'Εξ. V 12· **γ**) αποταμιεύω: *μαζώνετε δηνέρια να έχετε εις θάνατον και εις μνημόσυνά σας* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. ΙΙΙ 41. **2**) Περισυλλέγω: *κονιορτός να γένουμουν, άνεμοι να μ' επήραν ‹και› να με εμαζώνασι [οι πολύθλιβοι] διά παρηγορίαν* Περί ξεν. Α 236. **3**) Συγκαλώ, προσκαλώ: *εμάζωξαν ο Μωσέ και ο Ααρών τη συναγωγή όμπροστε στη πέτρα* Πεντ. Αρ. XX 10· *πέμπει* (ενν. *η γυναίκα*) *και μαζώνει τους μεγιστάνους και τες αρχόντισσες να έλθουσι* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 415. **4**) Παρασύρω, σαγηνεύω: *όνταν υπάν οι χριστιανοί όλοι εις τες εκκλησίες, εγώ* (ενν. *η πολιτική*) *γυρίζω μοναχή, μαζώνω τους κοπέλους* Σαχλ.,

Αφήγ. 881. **5**) Συμπτύσσω: *Εμάζωνε* (ενν. *το φαρίν*) *τα ποδάρια του εις ένα τόπον και έπειτα άπλωνέν τα* Διγ. 'Ανδρ. 319^{16}. **6**) Αρπάζω, κλέβω: *'Ερχεται μέσα στο χωριό* (ενν. *ο Χουσαΐνης*) ... *... εμάζωξε το πράγμα τους και τον λαόν σκλαβώνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 237^{14}. **7**) Απομακρύνω, εξαφανίζω: *εθυμήθην ο Θεός τη Ραχέλ ... και εγγαστρώθην και εγέννησεν υιό και είπεν: «Εμάζωξεν ο Θεός την εντροπή μου»* Πεντ. Γέν. XXX 23. **Φρ. 1**) *Μαζώνω τη βουλή μου* = παίρνω απόφαση: *Απώρας βάλε την βουλήν με την καλήν την ώραν* (παραλ. 1 στ.) *και τη βουλή σου μάζωξε, σάλευσε ριζικόν σου* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 632. **2**) *Με μαζώνει ο Χάρος* = πεθαίνω: *Σώπα, μη κάμω σήμερο να σε μαζώξει ο Χάρος* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 258. **Β'** Αμτβ. **1**) Συγκεντρώνω, συγκομίζω: *εορτή των καλυβιών να κάμεις εσέν εφτά μέρες όνταν μαζώξεις από το αλώνι σου και από το λίνο σου* Πεντ. Δευτ. XVI 13. **2**) Αποταμιεύω: *διά τον εμαυτόν σου μάζωνε και καλόν θέλει σ' έβγει* Σαχλ., Αφήγ. 293. **ΙΙ** Μέσ. **1α**) Συγκεντρώνομαι, συναθροίζομαι: *Μου φαίνεται καλή βουλή όλοι να μαζωχτούμε(ν), να δούμεν τα καπίτουλα και να συμβουλευθούμε(ν)* 'Αλ. Κύπρ. 1178· *οι βαρεμένοι σήμερο του πόθου ας μαζωκτούσι τα βάσανά μου τ' άμετρα και τσι καημούς να δούσι* Πανώρ. Δ' 139· **β**) (προκ. για στράτευμα) συμπτύσσομαι, πυκνώνω: *έρχουνταν* (ενν. *οι Τούρκοι*) *μαζωμένοι διχώς τάξιν πολεμικήν* Παλαμήδ., Βοηβ. 283. **2**) Συγκαλούμαι, συνέρχομαι: *πόσους κανόνας εποίησε πάσα Σύνοδος και διά ποίαν αφορμήν εμαζώνονταν* Βακτ. αρχιερ. 218· *μέλλουσιν να έλθουσιν εις την σύνοδον ετούτην οπού μαζώνεται από κάθε επαρχίαν* Χριστ. διδασκ. 479. **3**) Συμμαζεύομαι, μπαίνω σε τάξη: *πολλά καλά τους εκυβέρναν ... και έτσι εμαζώχθην η χώρα και εγίνην μεγάλη και καλή* Συναδ., Χρον. 50. **4**) Περιορίζομαι: *οπ' όλη μου η ζωή ευρέθη μαζωμένη σ' ετούτον τον μικρότατον τόπον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [223]. **5**) Επανέρχομαι (συν. στο σπίτι): *Ταχιά ταχιά σηκώνονται* (ενν. *οι ζευγάδες, βοσκοί, κλπ.*) *εις την δουλειάν να πάσιν* (παραλ. 1 στ.) *και όντε μαζωθούν αργά, έρχονται κουρασμένοι* Σαχλ., Αφήγ. 180· *ο λαός δεν εσυνεπήρεν ως να μαζωχτεί η Μιριάμ* Πεντ. Αρ. XII 15. **6**) Παίρνω επιφυλακτική στάση: *Ως τ' άκουσε* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*), *εμαζώχτηκε κ' ήδειξε να μανίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 941. **7**) (Προκ. για θάνατο) κατευθύνομαι για να προστεθώ κάπ.: *είπεν* (ενν. *ο πατέρας*) *προς αυτουνούς· «Εγώ μαζώνομαι προς τον λαό μου· θάψετε εμέν προς τους γονεούς μου ...»* Πεντ. Γέν. XLIX 29· *εδαπανεύθην και απέθανεν ο Αβραάμ με γεράτειο καλό, γέρος και χορτασμένος, και εμαζώχτην προς το λαό του* Πεντ. Γέν. XXV 8.

μαζώνω, (ΙΙ)· *μαζώνεται*, Σαχλ., Αφήγ. (Πολ. Λ., Μετά 'Αλ.^{2} 84^{180}), πιθ. εσφαλμ. διόρθ. αντί *απομαζώνεται*· βλ. *απομαζώνω*.

μάζωξις -ξη η, Τζάνε, Κρ. πόλ. 466^{4}.

Από τον αόρ. του *μαζώνω*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μάζωξη*) και στο Somav. (λ. *μάζωξις*), σε έγγρ. του 18. αι. (Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 15, 1968 ‹1972›, 37) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Μέγ., ΕΛΑ 1, 1939, 100).

Συγκέντρωση, συνάθροιση: *πανήγυρις εκεί και μάζωξις ανθρώπων να μηδέν γίνεται* Βακτ. αρχιερ. 159· *να ζήσω μ' αποφάσισε και τούτο για να γένει χίλιων θανάτων μάζωξις ζωή μου η πικραμένη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [890].

μαζωτός, επίθ., βλ. *μαζωχτός*.

μαζώχνω, βλ. *μαζώνω*.

μαζωχτός, επίθ.· *μ α ζ ω τ ό ς*, Χρον. Μορ. Η 6984.

Από τον αόρ. του *μαζώνω* και την κατάλ. -*τός*. Ο τ. κατά το σχ. *απλώνω - απλωτός, ζυμώνω - ζυμωτός*. Τ. *μαζωκτός* στο Somav. Η λ. και σήμ.

1α) Συγκεντρωμένος, πυκνός: *πάντα* (ενν. *τα αλλάγια*) *ας ένι μαζωμένα μη τύχει και σκορπίσουν* Χρον. Μορ. Ρ 6984· **β**) συμμαζεμένος, τακτοποιημένος: *με μαζωτές πλεξούδες χρυσωμένες ή με λυτά μαλλιά και φουντωμένα* Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 6, 255. **2**) Ανεπτυγμένος ατελώς: *βόδι και πρόβατο παραπλωμένο και μαζωχτό προαίρεμα να κάμεις αυτό* Πεντ. Λευιτ. XXII 23.

Μάης ο, Πανώρ. Γ' 144 κριτ. υπ. Βλ. και *Μάιος*.

Το μτγν. ουσ. *Μάιος*. Η λ. στο Meursius και σήμ.

Ο πέμπτος μήνας του χρόνου, ο Μάιος: *τον Μάη, όταν τα ρόδα ανθούν και εκπέμπουν μυρωδίες* Φλώρ. 125· *άλλον και κομπώνει τον* (ενν. *η πολιτική τον κόπελον*), *ωσάν το Μάη που βρέχει* Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 349.

μαθαινίσκω· *μ α θ η ν ί σ κ ω*.

Από το *μαθαίνω* και την ρηματ. κατάλ. -*ίσκω*.

Πληροφορούμαι: *επερπάτιεν πάσαν ημέραν και εμαθήνισκεν τα πάντα* Συναδ., Χρον. 38. 38.

μαθαίνω, βλ. *μανθάνω*.

μαθάνω, βλ. *μανθάνω*.

μαθές, επίρρ., Πανώρ. Ε' 301 κριτ. υπ., Κατζ. Δ' 421.

Από τη μτχ. *μαθών* του *μανθάνω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 121 σημ. και Γλωσσ. έρ. Α' 346) ή κατά Soyter από την προστ. *μάθε* του ίδιου ρ. (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. ό.π., καθώς και Τζάρτζ., Ν. Εστ. 213 και Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Λάζαρης, Λευκαδ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μαθώς*, Φαρμακίδης, Γλωσσάρ. 478, όπου τ. μαθθές, κ.α.).

Αληθινά, βέβαια: Κατζούρμπος: *Πώς, τρώσινε και τα σπαθιά;* Κουστουλιέρης: *Τρώσι μαθές κ' εκείνα.* Κατζούρμπος: *Ετούτο δεν το κάτεχα* Κατζ. Β' 49.

μαθεύτρα η. — Βλ. και ά. *μαθητεύτρα*.

Από το β' αόρ. του *μανθάνω* και την κατάλ. -*(εύ)τρα* αναλογ. με τα ονόμ. που παράγ. από ρ. σε -*εύω*.

Δασκάλα (Για τη σημασ. βλ. Αλεξίου Λ., Κρ. Χρ. 9, 1955, 115): *Εγώ 'μαι αστρονόμισσα, εγώ 'μαι και μαντεύτρα, και του κυρ Λέου του Σοφού εγώ 'μουνε μαθεύτρα* Γαδ. διήγ. 104.

μάθημα το, Κομν., Διδασκ. Δ 227, Σπαν. Ρ 107, Ερμον. Δ 225, Ιμπ. 172, Μάρκ., Βουλκ. 341^{29}, 342^{2}, Διήγ. Αλ. G 289, Θρ. Κύπρ. Μ 238, Φαλλίδ. 98, Ιστ. Βλάχ. 2368 [= Γέν. Ρωμ. 10]· *μ ά θ η μ α ν*, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 273.

Το αρχ. ουσ. *μάθημα*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ.

1) Μόρφωση, παιδεία: Δεφ., Λόγ. 525, Ιστ. πατρ. 117^{18}. **2**) Μελέτη, σπουδή: *προκόπτεις ... εις το καλόν ‹από› των μαθημάτων και μετά πάντων θαρρικώς δύνασαι συντυχαίνειν* Σπαν. Α 175· *εις λογικά μαθήματα γύμναζε τον εαυτό σου* Σπαν. Α 174. **3**) Δίδαγμα: *υπό της ολιγοζωίας ημών ου σώζομεν τα μαθήματα αυτών* (ενν. *των αρχαιοτέρων*

σοφών) Μάρκ., Βουλκ. 341[28]· *εκείνοι οπού γροικούσανε στέκοντας μετ' αυτείνους πράξη και μάθημα καλό επαίρναν από κείνους* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1750. **4**) (Στον πληθ.) σχολική εκπαίδευση: *τρεις ... ενιαυτούς μαθήμασι σχολάσας τη του νοός οξύτητι πλήθος έσχε γραμμάτων* Διγ. (Trapp) Gr. 1019· *άρχεται των μαθημάτων παίδευσις η πικροτάτη* Ερμον. Ω 297. **5**) Μουσική πείρα (Για τη σημασ. βλ. και Κακουλίδη [Αλφ. σ. 118]· πβ. και *μάθησις-ση* 3): *ήθελα να 'χω μάθημα να ψάλω καθώς θέλω και γλυκομέλωδον φωνήν ν' αρέσω την Παρθένον* Αλφ. 7[13]. **6**) Συνήθεια: *ορίζεις τίποτις από τα πρόβατά σου να κάμεις τη θυσία σου, σαν είν' το μάθημά σου;* Θυσ.[2] 258· *το μάθημαν του φάρυγγος πάθος ένι μεγάλον* Πουλολ. (Τσαβαρή) 617.

μαθημάτικα η.

Από το ιταλ. *matematica* με συμφ. του επιθ. *μαθηματικός*.

Η μαθηματική επιστήμη: *δεν ευρέθηκε κανείς ποτέ να μου μιλήσει σ' αστρονομία και σοφιά ..., μήτε εις μαθημάτικα, ουδέ φιλοσοφία* Ευγέν. Πρόλ. 18.

μαθηματικός, επίθ., Τζάνε, Κατάν. 80, Βακτ. αρχιερ. 185, Τζάνε, Κρ. πόλ. 157[28], 370[13], 469[19].

Το αρχ. επίθ. *μαθηματικός*. Η λ. και σήμ.

1) Που αναφέρεται στη μάθηση, στη γνώση: *εστόλισε* (ενν. ο *Δημήτριος*) *... τον εαυτόν του περισσεύοντας όλους τους συνηλικιώτας εις την μαθηματικήν σπουδήν, εις τους στρατιωτικούς άθλους* Εγκ. αγ. Δημ. 106[62]. **2α**) Λόγιος, μορφωμένος: *Χάρισμα τέτοιον πτωχικόν δεν έπρεπε να δώσω σε τέτοιους μαθηματικούς, ούτε να φανερώσω* Τζάνε, Κατάν. 88· **β**) (προκ. για ομιλία) καλλιεργημένος: *είχε γλώσσα* (ενν. *ο Παναγιωτάκης*) *έξοχη, λατινοστολισμένην, φρόνιμη, μαθηματικήν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 465[22]. **3**) Ικανός, έμπειρος: *απού τη Φράντσα ... βγάνει* (ενν. *ο Μορεζίνης*) *σολτάδους μαθηματικούς κ' εισέ καράβια βάνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 470[4]· *ουδεμή δώσεις, Βενετιά, θέλημα να μ' αφήσεις μα πέψε μαθηματικούς άνδρες να μου βοηθήσεις* Τζάνε, Κρ. πόλ. 391[10].

Το αρσ. ως ουσ. = αστρονόμος: *Περί μάγων, μάντεων, μαθηματικών, αστρολόγων, επαοιδών, γοητειών, φαρμακειών και περιάπτων* Βακτ. αρχιερ. 170.

μαθηνίσκω, βλ. *μαθαινίσκω*.

μάθησις -ση η, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 4, Ιστ. Βλαχ. 2045, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1474, 1760, 2203, Ροδινός (Βαλ.) 88, Τζάνε, Κρ. πόλ. 134[5,10,15], 141[11], 231[8], 287[16], 578[17,20], 587[13,22], 588[24], 589[2].

Το αρχ. ουσ. *μάθησις*. Η λ. και σήμ.

1α) Επιστήμη, γνώση: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 25· **β**) μόρφωση, παιδεία: Λίμπον. Επίλ. 14, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 430· **γ**) σοφία: *μάθηση η φύσις έχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2198. **2**) Πείρα: *Μ' όλον οπού 'ναι η πρώτη τως και μάθηση δεν έχου* (ενν. *ο άγουρος και η κόρη*) *τό κάνει χρεία σ' έτοιες δουλειές γνωρίζου και κατέχου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2211. **3**) Μουσική πείρα (πβ. και *μάθημα* 5): *αν ήθελά 'χει μάθησιν, ήθελα ανασκεπάσει τον Πίνδαρον ή 'Ομηρον* Τζάνε, Κατάν. Αφ. 49. **4**) Διδασκαλία, μάθημα: *με πόνου γαρ και μόχθου* (παραλ. 2 στ.) *και δαρμών υπεραπείρων υπομένει τας μαθήσεις* (ενν. *το παιδί*) Ερμον. Ω 302. **5**) Ικανότητα, επιδεξιότητα: *θέλω ... να έλθω να πολεμήσω ... διά να εγνωρίσεις καθαροτέραν την μάθησην οπού έχω εις τον πόλεμον* Διγ. 'Ανδρ. 393[34]· *χίλιοι ζγουράφοι να βρεθού, με τέχνη, με κοντύλι, να θε να ζγουραφίσουσι μάτια άλλα κι' άλλα χείλη, τη 'στόρησή σου ως τήνε δου, χάνεται η μάθησή*

τως Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1427. **Φρ.** *ποιώ μάθησην* = επινοώ, μηχανεύομαι: «...*μάθησιν ποίησον τίποτε να πάρομεν την κόρην* (παραλ. 1 στ.)». «*Μόνον απόψα αφήτε με να ιδώ, να αστρονομήσω και να σας δώσω μηχανήν και δύναμην και τρόπον* (παραλ. 1 στ.)... *πώς να την επάρετε* ...» Λίβ. Ρ 2009.

μαθητεύτρα η. — Βλ. και ά. *μαθεύτρα*.

Από το *μαθητεύω* και την κατάλ. *-τρα*.

Δασκάλα (Για τη σημασ. βλ. Αλεξίου Λ., Κρ. Χρ. 9, 1955, 115): *καυχάσουν κ' έλεγες* (ενν. *συ Αλουπού*) *πως ... ... του κυρ-Λέου του Σοφού ήσουνε μαθητεύτρα* Γαδ. διήγ. 508.

μαθητεύω, Ελλην. νόμ. 559[10], Ερμον. Α 64, Συναξ. γαδ. 71, Αλεξ. 258, Ιμπ. (Legr.) 545, Βυζ. Ιλιάδ. 220, Αχέλ. 2389, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1707, Ε' 136, Θυσ.[2] 626, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1000], Τζάνε, Κρ. πόλ. 589[6]· *μ α θ η τ ε ύ γ ω,* Μαχ. 12[35], 142[7], Πεντ. Δευτ. IV 1, 5, 10, 14, V 28, VI 1, XI 19, XXXI 22.

Το μτγν. *μαθητεύω*. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μαθητεύγομαι*) και στην Κύπρο, όπου και τ. *μαθητεύκω* (Σακ., Κυπρ. Β' 644-5 και Λουκά, Γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. Μτβ. **1**) Διδάσκω, εκπαιδεύω: *Τίποτα δεν απόμειναν ... να μη με μαθητεύσουσιν όλα να τα ηξεύρω* Συναξ. γαδ. 150· *γράψετε ... την επαινιά ετούτην και μαθήτεψέ την των παιδιών του Ισραέλ* Πεντ. Δευτ. XXXI 19· *από μικρόν εις το σκολειό στα γράμματα έβαλέ με κ' εξόδιασε και ανάθρεψε κ' έτσι εμαθήτεψέ με* Φορτουν. (Vinc.) Β' 210. **2**) Διδάσκομαι, μαθαίνω: *Σαν άφηκεν τα γράμματα, άρχισε να στρατεύγει, τες 'πιδεξιές του κονταριού και να τες μαθητεύγει* Ιμπ. (Legr.) 90. **II** Μέσ. **1**) Είμαι μαθητής, διδάσκομαι, σπουδάζω: *μαθητεύομαι και κλίνω τον αυχένα και παρ' αυτής διδάσκομαι σαφέστατα της πείρας* Γλυκά, Στ. 30· *ανέν κ' εσύ* (ενν. *Γάδαρε*) *μαθητευθείς, να 'ναι διά τιμήν μας* Γαδ. διήγ. 127. **2**) Γίνομαι γνωστός, αποκαλύπτομαι, φανερώνομαι: *ανείν κ' η θυγατέρα σου, που ακόμη δεν κατέχει ποιος είμαι, σαν μαθητευτώ, εις όχθρητά της μ' έχει, θέλω να 'ξοριστώ* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1366· *η τούτων τελευτή εμαθητεύθη εις πάντας* Διγ. Ζ 4435· *α μαθητευτεί εκείνο οπού ξετρέχω, εσίμωσε το τέλος μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 253. **3**) (Με ενεργ. σημασ.) αντιλαμβάνομαι, εννοώ: *Ανεθυμήθη Φίλιππος εκεί όπου μαντεύθη, το ποιος να 'ρίσει εξ αυτών τώρα το μαθητεύθη* Αλεξ. 316.

μαθητής ο, Πηγά, Χρυσοπ. 95(3) δις, 97(6), 108(52), 151(4) δις, 168(53), 322(2), Κυπρ. ερωτ. 141[18], Στάθ. (Martini) Γ' 436, Ροδινός (Βαλ.) 70, 175, 189.

Το αρχ. ουσ. *μαθητής*. Τ. *μωθητής* στο Βλάχ. και τ. *μαθετής* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. λ. *μαθητής*). Η λ. και σήμ.

1α) Διδασκόμενος, μαθητής: Στάθ. (Martini) Γ' 142· Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1868. **β**) Μαθητευόμενος: *'Ενας μάστορης με δύο μαθητάδες έκτιζεν σπίτ(ι) ένα* Rechenb. 76. **2**) Ο ασπαζόμενος τις ιδέες κάπ., οπαδός: *Επαφράς ή Επαφρόδιτος. 'Ενας από τους οβ' μαθητάδες του αφεντός του Χριστού* Ροδινός (Βαλ.) 178. **'Εκφρ.** *οι (δώδεκα) μαθητάδες* = οι μαθητές του Χριστού: *ο Κύριος παραλαμβάνει έξω από τον λοιπόν όχλον τους δώδεκά του μαθητάδες* Πηγά, Χρυσοπ. 98(18)· *Τους μαθητάδες όρισεν* (ενν. *ο Ιησούς*): «*Πιάστε και λύσετέ τον* (ενν. *τον Λάζαρον*)...» Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[113].

μαθήτρια η.

Το μτγν. ουσ. *μαθήτρια*. Τ. *μαθήτρα* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

Μαθήτρια: επίστευα ... (παραλ. 1 στ.) *να είμαι τεχνίτρια σωστή παρά πάντας ανθρώπους και χθες είδα και γνώρισα, μαθήτρια ου σώζω* Απολλών. 254.

μαθιολόγια τα, Αλφ. (Mor.) III 2 (εσφαλμ. γρ. αντί *μυθολόγια*· διόρθ. Κακουλίδη Ε. [Αλφ. σ. 92]).

μάθος το.

Το αρχ. ουσ. *μάθος*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ') και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μάθηση, γνώση: *όλ' αυτά τα πάθη θέλουν γυρίσει με καρπούς γλυκότατους και μάθη* Φαλιέρ., Θρ. 400.

μαθών, επίρρ., Προδρ. IV 172, Πουλολ. (Τσαβαρή) 34, 583, Λίβ. Sc. 1598, Λίβ. Esc. 3965.

Η μτχ. αορ. του *μανθάνω* στο αρσ. ως επίρρ. Η λ. και σήμ. στη Χίο (Andr., Lex.).

«Μαθές», φυσικά, αναμφίβολα: *μη θεωρείς τους βαθρακούς, τας ύσκας, τα ψησσία και τρέχουσι τα σάλια σου ..., μαθών ου μη τα γεύσεσαι, ξηρά να τα διαβάσεις και το τυρίν το κρητικόν να εκδείρει τον λαιμόν σου* Προδρ. III 97· *Αν τύχει δέ των πόνων μου ... έλαβεν κύρον μερικόν η φθονερά μου τύχη και συμπαθήσει μερικόν ...· μαθών ουκ ένι παντελώς ακόρεστος κάκείνη* Καλλίμ. 1805.

μαθώς, επίρρ., Πανώρ. Ε' 301.

Από τη μτχ. αορ. του *μανθάνω* (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και Χατζ., ΜΝΕ Β' 120-1). Η λ. σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μαθώς*) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Φυσικά, βέβαια: Μπερναρμπούτσος: *Είντά 'νιαι αυτά τα τσέρκουλα, λέχτορα και η τσιλέα* (παραλ. 1 στ.); Τζαβάρλας: *Μαθώς σαν είσαι βούβαλος, και μηδέ πράξην έχεις, και δε διαβάζεις γράμματα, πώς θες να τσι κατέχεις;* Φορτουν. (Vinc.) Β' 63.

μαϊμού η, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 930, 970, 976, 1074. —Βλ. και *μαϊμούνα.*

Το αραβοτουρκ. *maymun*. Η λ. πιθ. αντιδάνειο από τα ελληνικά (Βλ. Τριαντ., 'Απ. Α' 144 σημ. 4). Κατά Ανδρ., Λεξ., Κουκ. ΒΒΠ Γ' 248-9, και Φιλ., Γλωσσογν. Γ' 31 από το ουσ. *μιμώ*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Πίθηκος: *'Ανθρωπος είχε μαϊμούν μέσα εις το καράβι χαράν να έχει μερικήν κ' η λύπη του να παύει* Αιτωλ., Μύθ. 88[1]· *την μαϊμού, το μίμηστρον, το παίγνιον του κόσμου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 37. — Η λ. και οι τ. *μιαμού* (Βλ. Vincent [Φορτουν. 264]) και *μαμού* ως τοπών.: Πορτολ. Α 126[12] και κριτ. υπ.

μαϊμούνα η· *μ α μ ο ύ ν α.* —Βλ. και *μαϊμού.*

Το αραβοτουρκ. *maymun*. Ο τ. πιθ. από επίδρ. του ιταλ. *mammone* (πβ. επίσης και το ιταλ. *mónna*). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Φαρμακίδη, Γλωσσάρ. 318).

Πίθηκος: *Το δικαίωμαν των μαμούνων τάς φέρνουν απέ την Σαρακηνίαν* Ασσίζ. 241[29].

μαινάδα η, βλ. *μαινάς.*

μαϊνάρω.

Το βενετ. mainar. Η λ. και σήμ.

(Ναυτ.) χαλαρώνω, κατεβάζω τα πανιά: *η αρμάδα στράφηκεν, υπάγει εις την Πόλην* (παραλ. 1 στ.). *Μέσα στην 'Υδρα μπήκασι ... Εκεί εμαϊνάρασι κ' επιάσα τα κουπία* Βεντράμ., Φιλ. 324.

μαινάς η, Πτωχολ. α 588· *μ α ι ν ά δ α,* Πτωχολ. α 643.

Το αρχ. ουσ. *μαινάς*. Ο τ. και σήμ.

Πόρνη: *έχει* (ενν. *το κοράσιον*) *κράσιν τσουλουκόνου και πολιτικής μαινάδος* αυτ. 692.

μαίνομαι, Σπαν. Α 563, Διδ. Σολ. Ρ 41, 117, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 269, Καλλίμ. 841, 1063, Διγ. (Trapp) Esc. 59, Λίβ. Ρ 1935, 2229, Λίβ. Esc. 2819, 3247, Λίβ. Ν 2499, 2885, Σοφιαν., Παιδαγ. 284.

Το αρχ. *μαίνομαι*. Η λ. και σήμ. (Βλ. και Andr., Lex.).

Α' Αμτβ. **1)** Κατέχομαι από μανία, κάνω σαν τρελλός, είμαι εξαγριωμένος: Λίβ. Sc. 1688, Διδ. Σολ. Ρ 41· *Τύχη μου κακομήχανε, Τύχη μου μαινομένη* Καλλίμ. 2362· (προκ. για ζώο) *δεινήν λέαιναν είδον εις το καλάμιν ένδοθεν μαινομένην* Διγ. Ζ 1446· (με σύστ. αντικ.) *από εντροπής του μαίνεται μανίαν αλλά μεγάλην* Λίβ. Sc. 2072. **2)** Ξεσπώ ορμητικά: Σοφιαν., Παιδαγ. 284· **Β'** (Μτβ.· για τη χρ. βλ. Ανδρ., Προσφ. Κυριακ. 54) οργίζομαι εναντίον κάπ., απεχθάνομαι, μισώ κάπ. ή κ.: *να σε μαίνονται παρού να σ' αγαπούσιν* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 109· *πίστευσον, εμάνην το και ου θέλω να το βλέπω* Προδρ. III 307· (με αντικ. σε γεν.) *μαίνεταί σου εγκαρδιακά* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 269.

Μάιος ο, Λίβ. Ρ 742, Λίβ. Esc. 1036, Βουστρ. 419· *Μ α ς,* Κυπρ. ερωτ. 109[32], Διγ. Ο 2395· γεν. *Μ α γ ί ο υ,* Βουστρ. 419 κριτ. υπ., Μαχ. 42[1], 182[5], 204[4], 340[10], 678[4]· *Μ α γ ι ο ύ,* Φλώρ. 1575, Αχέλ. 39, Τζάνε, Κρ. πόλ. 511[17], Μαρκάδ. 94.

Το μτγν. ουσ. *Μάιος*. Για τη γεν. *Μαγίου,* που απ. και σε έγγρ. του 1678 (Κονόμος, Εραν. 8, 1970, 233), βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 113-4, καθώς και Μενάρδ., Αθ. 12, 1900, 379. Η λ. και σήμ.

Ο πέμπτος μήνας του χρόνου, ο Μάιος: *τα δάκρυά του εκατέβαιναν ως όμβροι του Μαΐου* Διγ. (Trapp) Esc. 412· (ως προσωποπ.): *Τον Μάιον ηύρα ... άνδρα καλόν εις είδος* (παραλ. 1 στ.) ... *εις το κεφάλιν του να έχει στεφάνιν από άνθη* Λίβ. (Lamb.) Ν 896.

μάισσα η, βλ. *μάγισσα.*

μαΐστορος ο.

Από το ουσ. *μαΐστορας*. Η λ. και σε έγγρ. του 12. και 13. αι. (Βλ. Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο 184 σημ. 1).

Αξιωματούχος δυτικού μοναχικού τάγματος: *Είς άνθρωπος οπού ένι της ευσεβείας, οπού ένι μαΐστορος ού κουμεντούρης ενού εσπιτίου* Ασσίζ. 343[16].

μαΐστρα η, Θησ. (Foll.) Ι 101, Καραβ. 501[22], Πορτολ. Α 301[14], Rechenb. 79[10].

Το βενετ. *maistra* (Βλ. Kahane, Sprahe 574). Η λ. και σήμ. ως ναυτ. (Βλ. Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 61).

Α' Δασκάλα· τεχνίτρα, μαστόρισσα: *Ιππόλυταν την θαυμαστήν, μαΐστραν των πολέμων* Θησ. (Foll.) Ι 9. **Β'** (Ναυτ.) **1)** Το κύριο ιστίο του μεγάλου καταρτιού ιστιοφόρων: *Αρμένιζεν* (ενν. *ένα καράβι*) ... *με την μαΐστραν ώρες δ'* Rechenb. 79[2]. **2)** Είδος σχοινιού (Βλ. Kahane, ό.π. 578): Καραβ. 494[31].

μαΐστρος ο, (I), Πορτολ. Α 117[6], 187[20]· *μ α γ ί σ τ ρ ο ς,* Πορτολ. Α 250[25], 253[8].

Το βενετ. *maistro* (Kahane, Sprache 573 και Ανδρ., Λεξ.). Η λ. σε συμβόλ. του 1730 (Βουρδουμπάκις, Χρ. Κρ. 1, 1912, 501) και σήμ.

Βορειοδυτικός άνεμος· το βορειοδυτικό σημείο του ορίζοντα: *Από την χώρα του Ριμάνου ως το Τζιτζενάδιγο, σιρόκο μαΐστρο, είναι μίλλια ιη'* αυτ. 186[11].

μαΐστρος ο, (II) (= γιατρός), βλ. *μαγίστρος,* (I).

μαϊτάνιν το, βλ. *μεϊντάνι.*

μακάρι, επιφ., Προδρ. III 216η χφ g, κριτ. υπ., 325g χφφ. CSA, κριτ. υπ., Απολλών. 581, Χρον. Τόκκων 1655, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 1018, Μαχ. 468[5], 476[24], 524[8], Θησ. Γ' [24[7]], Ε' [10[7]], Βουστρ. 472, Τριβ., Ρε 317, Πεντ., Γέν. XVII 18, XXIII 13, XXX 34, Πηγά, Χρυσοπ. 58 (16), Παϊσ., Ιστ. Σινά 106, Αλφ. (Mor.) IV 45.

Από το ουδ. του επιθ. *μακάριος* (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και Georgac., Gl. 31, 1951, 224-6). Για την ετυμ. βλ. και Φαρμακίδη, Γλωσσάρ. 400-1. Η λ. στον Ησύχ., στη Σούδα και σήμ.

1) Μακάρι, είθε: *μακάρι, να μας έποικες αυτήν την χάριν* Συναξ. γυν. 576· *Μακάρι να σε προξένησαν, άλλον άντραν να πήρες κ' εμέν να μη ελογάριαζες πού μενω, πού κοιμούμαι* Ερωτοπ. 39. **2**) Έστω, ακόμα και: *του εχάρισαν μεγάλην εξουσίαν* (παραλ. 1 στ.) *... όπου θέλει να υπά, ... μακάρι κ' εις τον Γαλατάν άν θέλει να περάσει* Ιστ. Βλαχ. 1170· *είσαι άνθρωπος και ν' αποθάνεις θέλεις, μακάρι αν είσαι και σοφός ωσάν Αριστοτέλης* (παραλ. 1 στ.), *τον θάνατον ... δεν θέλεις τον γλυτώσει* Ιστ. Βλαχ. 2782.

μάκαρία η.

Το ουδ. του επιθ. *μακάριος* ως ουσ. (Βλ. Θαβώρ., Ουσιαστ. 72). Τ. *μακαριά* στο Somav. και σήμ. Η λ. στον Ησύχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ').

Γεύμα ή δείπνο που προσφέρεται στο σπίτι του πεθαμένου μετά την κηδεία, νεκρόδειπνος· άρτος που διανέμεται κατά την ταφή ή το μνημόσυνο (Για το πράγμα βλ. Λουκάτ., ΕΛΑ 2, 1940, 90-1, Κουκ., ΒΒΠ Δ' 206-211, Παπαδ. Α., Λεξ.): *εφάγαμεν καί πολλών χωρίων τον επιτάφιον δείπνον, τους εσηκώσαμεν και τας επιχωρίους μακαρίας, οπού λέγουσιν οι παπάδες εδώ* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 74[13] (Ελλην. 8, 1935, 281).

μακαρίζω, Προδρ. III 132 g, Διγ. (Trapp) Gr. 1504, 1634, 3610, Πουλολ. (Τσαβαρή) 2 AZ, Βίος Αλ. 4449, Συναξ. γαδ. 154, Μαχ. 76[3], 262[3], 145[22], Ανακάλ. 41, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 783, Ιμπ. (Legr.) 782, Αιτωλ., Μύθ. 110[9], Θρ. Κύπρ. Μ 525, Αλφ. 15[12], Κυπρ. ερωτ. 104[80], Ιστ. Βλαχ. 1822, 2166, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1986, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [584], Λίμπον. Επίλ. 3, Ροδινός (Βαλ.) 211, Τζάνε, Κρ. πόλ. 134[12], 206[3], 243[12], 572[23], κ.α.

Το αρχ. *μακαρίζω.* Η λ. και σήμ.

1) Θεωρώ κάπ. ευτυχισμένο ή ευλογημένο: Καλλίμ. 1636, Σπαν. Μ 81, Ροδινός (Βαλ.) 118. **2**) (Προκ. για νεκρό) **α**) (με υποκ. το Θεό) παρέχω μεταθανάτια μακαριότητα: *είπαν του πως τον εκόψαν* (ενν. *τον Νικολή*) *και είπεν: «Ο Θεός να τον μακαρίσει»* Βουστρ. 474· *πολλούς αντρειωμένους ερίψαν εις την θάλασσαν και άλλους εφουρκίζαν ... και ο Θεός να τους μακαρίσει* Μαχ. 404[10]· ως ιδιάζ. σύντ. (αντιχ. το ουσ. συγχώρεση): *του Μαρτσέλου ανάπαυση ο Θεός να του χαρίσει συγχώρεση εις τη ψυχή να τόνε μακαρίσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 382[16]· **β**) (προκ. για νεκρό) εύχομαι την ανάπαυση της ψυχής κάπ., μνημονεύω: *'Αλλο, αφέντη, δεν με θωρείς, ο θάνατος με παίρνει* (παραλ. 1 στ.) *Μακάριζέ με, καρδία μου, και μη με αλησμονήσεις* Αχιλλ. L 1262· *εμακαρίσαν και τους χριστιανούς όπου 'σκοτώθησαν εις τον πόλεμον* Μαχ. 152[18]. **3**) Ευχαριστώ, ευγνωμονώ: *το μοιρογράφημαν της τύχης μακαρίζω, ότι δρακόντων στόματα τανύν ερρύσατό σε* Καλλίμ. 737.

Η μτχ. παθ. παρκ. ως επίθ.: **α**) αξιομακάριστος, αξιοζήλευτος: *ω καλορίζικες ψυχές, ω ταίρι ευλογημένον, ω ποθητοί ευγενέστατοι, ζεύγος μακαρισμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [250]· **β**) (προκ. για νεκρό): *επιάσαν και τους Γενουβήσους τους Κυπριώτες, όπου οι μακαρισμένοι οι ρηγάδες εποίκαν τους ελευθερίαν* Μαχ. 354[28]· *ζητάτε πράμαν τό δεν ημπορείτε να 'χετε, διότι ο μακαρισμένος ο ρήγας εποίκεν διαθήκην* Βουστρ. 496.

μακάριος, επίθ., Κομν., Διδασκ. Ι 2, Ασσίζ. 300[7], Σπανός (Eideneier) Α 370, 373, Χρον. Μορ. Η 4783, Ηπειρ. 235[8], Φυσιολ. 367[2], Μαχ. 4[38], 446[15], 478[18], Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[64], Γεωργηλ., Θαν. 601, Αχέλ. 679, Παϊσ., Ιστ. Σινά 46, 344, 428, 643, 792, Ιστ. Βλαχ. 2453 [= Γέν. Ρωμ. 77], Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 117.

Το αρχ. επίθ. *μακάριος.* Η λ. και σήμ.

1α) Ευτυχισμένος, καλότυχος: Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[49], Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 165[177]· **β**) αξιομακάριστος: *τους τάφους των μακαρίων αποστόλων Πέτρου και Παύλου προσεκύνησα* Σφρ., Χρον. μ. 130[30-1]. **2**) (Επί νεκρών) μακαρίτης: Χρον. Μορ. Η 8477. **'Εκφρ.**: *μακάριος ύπνος* = θάνατος: *πατριαρχεύσας ολίγον* (ενν. *ο κύριος Ισίδωρος*) *εκοιμήθη τον μακάριον ύπνον* Ιστ. πολιτ. 31[21]. **Φρ.**: *δίδω μακάριον,* βλ. *δίδω* φρ.

Το ουδ. ως ουσ. = ευτυχία, καλή τύχη: *ου μακάριον ηγήσω λανθανόντως χωρίς εμής θελήσεως άρχειν Μακεδονίας* Βίος Αλ. 1953· *και εις εμάς* (ενν. *προσγέγονε*) *το μακάριον, επειδή έχομεν ελπίδα να ζήσωμεν ευδαιμόνως ... υπό την σην επιστασίαν* Επιστ. Αδελφ. 52. — Η λ. στον υπερθ. βαθμό ως τίτλ. του αυτοκράτορα ή ανώτατου κληρικού: *Αλεξίου Κομνηνού του μακαριωτάτου* Σπαν. Α 2· *του μακαριωτάτου πάπα* Δούκ. 145[7].

μακαριότης η.

Το αρχ. ουσ. *μακαριότης.* Η λ. στον τ. *μακαριότητα* σε έγγρ. του 1572 ως προσφών. (Βλ. Πατρινέλη, ΕΜΑ 17, 1967, 58), στο Βλάχ. και σήμ.

Ευτυχία: Διάλ. Ευθυμ. 123[234].

μακαρισμός ο, Τζάνε, Κρ. πόλ. 509[23].

Το αρχ. ουσ. *μακαρισμός.* Η λ. και σήμ.

Φρ. *λέγω κάποιου ή στην ψυχή κάποιου μακαρισμούς* = εύχομαι για την ψυχή κάπ. τη συγχώρηση από το Θεό (πβ. και ά. *λέγω,* φρ. *λέγω συγχωρεμό*): *Πολλότατους μακαρισμούς να λέμε στην ψυχή ντου, οπού για λόγου των Χριστιανών έχασε την ζωή ντου* αυτ. 398[22].

μακαριστός, επίθ., Επιστ. Αδελφ. 52[6].

Το αρχ. επίθ. *μακαριστός.*

Αξιομακάριστος: Σοφιαν., Γραμμ. 252.

Το ουδ. ως ουσ. = μακαρισμός, καλοτύχισμα: *Προσγίνεται εις το καλόν ομού με το επαινετόν και το μακαριστόν, όταν και τα από τύχης συνευδοκούσιν* Επιστ. Αδελφ. 52[3].

μακαρίστρια η.

Το θηλ. του ουσ. *μακαριστής*. Η λ. τον 6. αι. (L-S Κων/νίδη).

Αυτή που μακαρίζει, καλοτυχίζει κάπ. ή κ.: *ακηδία εστί πάρεσις ψυχής και νοός έκλυσις ... κοσμικών μακαρίστρια, Θ(εο)ύ διαβλήτωρ* Ξανθόπ. Νικηφ. 83[6].

μακαρίτης ο, Σπαν. (Μαυρ.) P 1, Ηπειρ. 214[8], Ιστ. Ηπείρ. Ι[1], Βησσ., Επιστ. 4, Μαχ. 52[29], Σφρ., Χρον. μ. 20[14], 96[33], 100[7], Αρσ., Κόπ. διατρ. [945, 1416], Χρον. Αθ. 85[9].

Το αρχ. ουσ. *μακαρίτης*. Η λ. και σήμ.

α) Απαλλαγμένος από τα δεινά της ζωής, αξιομακάριστος, ευτυχής: *ο μακαρίτης και αοίδιμος πατήρ αυτού* Σφρ., Χρον. μ. 58[33]· *ο μακαρίτης ... και αξιομνημόνευτος Δούκας ο πατέρας της* Ευγ. Ιωανούλ., Επιστ. 73[16]· **β)** νεκρός: *υπάρχεις άφθαρτος, και γαρ υπάρχεις μακαρίτης ει και τοις ζώσι μέχρι νυν και φθέγγει και βαδίζει* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 906· *το σπίτι του μακαρίτου Ιακώβου* Μεταξά, Επιστ. 47.

μακαριτός, επίθ., Χρον. Μορ. Η 165, 8595.

Το μτγν. επίθ. *μακαριτός*. Η λ. σε έγγρ. του 1564 (Βλ. Δημητροκάλλη, Παρνασσ. 16[3], 1974, 405-6).

Μακαρίτης: *λέγω διά την ... Ζαμπέαν (όπου ήτον θυγατέρα εκείνου του μακαριτού του πρίγκιπα Γιλιάμου ...)* αυτ. 8478.

μακαρόνα η, Ευγέν. 501· *μ α κ α ρ ο ύ ν α,* Κατζ. Α' 61, Φορτουν. (Vinc.) Α' 87.

Από το ουσ. *μακαρόνι* και την κατάλ. *-α*. Ο τ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' και Ϛ').

Μακαρόνια: *οφτά 'χε και μαγερευτά και γάλατα και ρύζα και μακαρούνες όμορφες, οπού πολλά εμυρίζα* Κατζ. Γ' 548· *έλα κ' εσύ στο μαγερειό να φας τη μακαρούνα* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 358.

μακαρόνι το· *μ α κ α ρ ο ύ ν ι.*

Από το ουσ. *μακαρωνία* (Βλ. Κουκ., Λαογρ. 6, 1917, 545-6· πβ. και Kahane, Graeca et romanica Α' 400-2). Για διαφορετικές ετυμ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μακαρόνι*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Είδος ζυμαρικού: *τα μακαρούνια τα καλά ας πιάσουσι να φάσι* Ευγέν. 1030.

μακαρούνα η, βλ. *μακαρόνα*.

μακαρούνι το, βλ. *μακαρόνι*.

μακεδονήσι το.

Το ουδ. του επιθ. **μακεδονήσιος* ως ουσ. (Βλ. Θαβώρ., Ουσιαστ. 89). Λ. *μακεδονήσιον* τον 10. αι. (Αχμέτ, Ον. 160[16]) και στη Σούδα. Η λ. στο Somav. (λ. *μακεδονίσι*) και σήμ.

Είδος αρωματικού φυτού, μαϊντανός: *Μακεδονήσι λαβών κοπάνισον αυτό καλώς* Σταφ., Ιατροσ. 16[448].

μακεδονικός, επίθ., Βίος Αλ. 3340, Δούκ. 127[6].

Το αρχ. επίθ. *Μακεδονικός*. Η λ. και σήμ.

Μακεδονικός: *ρούχα μακεδονικά* Αλεξ. 956. 'Εκφρ. *πετροσέλινον μακεδονικόν* = μαϊντανός: *φύλλα πετροσελίνου μακεδονικού γράμμ. β'* Ορνεοσ. αγρ. 569[9].

Μακεδονίτης ο.

Από το ουσ. *Μακεδονία* και την κατάλ. *-ίτης* (Πβ. και το μτγν. ουσ. *Μακεδονίτις,* L-S, λ. *Μακεδών*). Η λ. και σε έγγρ. του 16. αι. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 17, 1967/68, 70).

Μακεδόνας: *σκοτώθησαν εκεί πολλοί Μακεδονίτες* Αλεξ. 637.

Μακεδών -όνας ο, Διγ. Α 3879, Βίος Αλ. 2513, Διήγ. Αλ. V 35· πληθ. *Μ α κ ε δ ο ν α ί ο ι,* Βίος Αλ. 2, 106· *Μ α κ ε δ ό ν ο ι,* Αλεξ. 791, 836, 871· *Μ α κ ε δ ο ν ο ί,* Αλεξ. 2832.

Το αρχ. εθν. *Μακεδών*. Η λ. *Μακεδόνας* και σήμ. Για τον τ. *Μακεδονοί* βλ. Τσοπ., Ελλην. 32, 1980, 146.

Μακεδόνας: *μη τραπέντες φύγητε, κάλλιστοι Μακεδόνες* Βίος Αλ. 3105.

μάκελλα η.

Το λατ. *macella* (Niermeyer, Med. Lat. Lex.).

Σφαγείο: *Εάν ο ιέραξ εσθίη πολλά και από μακέλλης, αποδημήσης τω τοιούτω* Ορνεοσ. αγρ. 569[24].

μακελλαμένος· *μακελλαμένο,* Πεντ. Δευτ. XXVIII 31, εσφαλμ. γρ. αντί *μακελλεμένο*· διορθώσ. — Βλ. ά. *μακελλεύω*.

μακελλάρης ο, Προδρ. IV 232, 234, Ασσίζ. 42[29]· πληθ. *μ α κ ε λ λ ά ρ ο ι,* Πεντ. Γέν. XXXVII 36, Αχέλ. 1486, Διακρούσ. 89[17].

Από το ουσ. *μακελλάριος*. Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Σφαγέας, κρεοπώλης: *ωσάν τα πρόβατα οπού εις τον μακελλάρη στέκεται* Πένθ. θαν.[2] 469· *Σαν μακελλάρης και φονιάς στα χέρια ματωμένος* (ενν. ο χάροντας) Πικατ. 67. **2)** (Πιθ.) φρουρός, σωματοφύλακας (πβ. όμως και Π.Δ. Γέν. XXXIX 1, τη λ. *αρχιμάγειρος*): *ο Ιωσέφ εκατεβάστην εις την Αίγυφτο και εγόρασέ τον ο Ποτιφάρ, μουνούχος του Φαρω αρχός των μακελλάρων* Πεντ., Γέν. XXXIX 1.

μακελλάριος ο.

Το μτγν. ουσ. *μακελλάριος* (‹λατ. *macellarius*). Η λ. στο Meursius.

Σφαγέας ζώων: *φλεβοτόμων και μακελλαρίων* Ωροσκ. 43[30].

μακελλείο(ν) το, Πουλολ. (Τσαβαρή) 663, Μαχ. 452[11], Ονόμ. πυλ. Κων/π. 408, Πηγά, Χρυσοπ. 173[4], Διαθ. Νίκων. 224[00]· *μ α κ ε λ λ ε ι ό,* Πικατ. 353, Αχέλ. 1472, 1582, Σουμμ., Ρεμπελ. 175, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1243, Διακρούσ. 69[52], Τζάνε, Κρ. πόλ. 349[14]· *μ α κ ε λ λ ε ι ό (ν)* Γεωργηλ., Θαν. 288.

Από το ουσ. *μάκελλον* ή *μάκελλος* και την κατάλ. *-είον*. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.) και σε Γλωσσάρ. (L-S). Ο τ. *μακελλειό* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *μακελλειόν* στο Somav. Πβ. και Λουκά, Γλωσσάρ. 291.

1) Κρεοπωλείο, σφαγείο, μαγειρείο: *αφ' το πουρνό σηκώνεται* (ενν. ο *κοιλιόδουλος*), *τα μακελλειά γυρεύγει και παίρνει κρέας αξουγκωτό και πα και μαγειρεύγει* Γεωργηλ., Θαν. 556· *εσφάζουνταν σαν πρόβατα στο μακελλειό κοπάδι* Διακρούσ. 103[7]· *την τσίκναν ηκολούθησα κ' εις μακελλειόν με πάγει* Προδρ. IV 230. **2)** (Μεταφ.) μεγάλη σφαγή

ανθρώπων: *'Οταν οι Τούρκοι άτακτοι σαν όρνιθες εμπήκαν* (παραλ. 1 στ.) *να έβλεπες τα μακελλειά την τόσην συντελείαν* Διακρούσ. 84^{3}· *ανδραγαθίες, μακελλειά, χύσες πολλών αιμάτων* Αχέλ. Πρόλ. 34. **Φρ. 1**) *Είμαι του μακελλείου ή του μακελλειού* = προορίζομαι για θάνατο, είμαι μελλοθάνατος: *θάνατον χρωστείς κ' είσαι του μακελλείου* Αλεξ. 737. **2**) *Κάνω κ. μακελλείο*· βλ. *κάμνω* φρ. — Η λ. σε τοπων.: Σουμμ., Ρεμπελ. 175.

μακέλλεμα το.

Από το *μακελλεύω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ.

Σφαγή· σφακτό: *φέρε τους ανθρώπους εις το σπίτι και μακέλλεψε μακέλλεμα και 'κονόμησε ότι μετ' εμέν να φαν οι ανθρώποι το μεσημέρι* Πεντ. Γέν. XLIII 16.

μακελλεμός ο.

Από το *μακελλεύω* και την κατάλ. *-μός*.

Σφαγή: *λαλώ σας τους μακελλεμούς όπου εμακελλεύγονταν οι Γενουβήσιοι* Μαχ., 466^{32}.

μακελλεύω, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1490, Πεντ. Γέν. XLIII 16, Δευτ. XXVIII 31 (έκδ. *μακελλαμένο*· διορθώσ.), Αχέλ. 2509, Θρ. Κύπρ. Μ 322· *μακελλεύγω,* Μαχ. 462^{23}, 466^{32}, 474^{7}.

Από το ουσ. *μάκελλον* και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.). Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ')· πβ. και τ. *μακελλεύκω* σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 292).

α) Σφάζω, σκοτώνω: *να κλέψει ανήρ βόδι γή πρόβατα και εμακέλλεψέ το γή επούλησέ το, πέντε βουκόλια να πλερώσει* Πεντ. 'Εξ. XXI 37· *Είτα τον στόκον έβγαλε* (ενν. *ο Μερκούριος*) *και εμακέλλευσέ τους* (ενν. *τους εχθρούς*) Κορων., Μπούας 71· **β**) διαμελίζω, κομματιάζω: *Στον νούν τους είχαν* (ενν. *ο Λύκος και η Αλουπού*) ... (παραλ. 2 στ.) *... να τονε πνίξουν* (ενν. *τον Γάδαρο*). *Να τονε βγάλουν εις την γην ... νά 'ρθουσιν όλα τα θηριά να τονε μακελλέψουν* Γαδ. διήγ. 430.

μακζενία τα, βλ. *μαγαζένι(ν)*.

μακλάβι(ν) το, βλ. *μαγκλάβι(ο)ν*.

μακλαβοκοπώ, βλ. *μαγκλαβοκοπώ*.

μακούλης, επίθ.· ουδ. *μ α κ ο ύ λ ι*.

Το αραβοτουρκ. *ma'kul*. Τ. *μακκούλης* σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Ξεν. στοιχ. 137).

Λογικός, φρόνιμος: *οι κατήδες έλεγαν: «Είτι είπει ο παπάς και είτι κάμει μακούλι το στέργομε»* Συναδ., Χρον. (Καφταντζή) 71 (52β).

μακρά, επίρρ., βλ. *μακράν*.

μακραγορώ, βλ. *μακρηγορώ*.

μακραίνω, Παρασπ., Βάρν. C 254, 317, Αχέλ. 859, Πανώρ. Γ' 415, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1213, 1754, Γ' 1174, 1394, Δ' 351, Θυσ.^{2} 312, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [356], Χριστ. διδασκ. 434, Τζάνε, Κρ. πόλ. 397^{27}· αόρ. *(ε) μ ά κ ρ υ ν α,* Διγ. Α 2591, Θησ. Δ' [28^{3}], Πένθ. θαν.^{2} 224, Πεντ., Γέν. XXVI 8, XLIV 4, Αρ. IX 19, Δευτ. IV 26, V 16, Πανώρ. Β' 419, Γ' 564, Ε' 380, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 184, 796, Β' 679, Γ' 481, 1685, 1739, Στάθ. (Martini) Γ' 366, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [493], Δ' [569], Τζάνε, Κρ. πόλ. 174^{26}, 202^{2}, 239^{29}, 240^{27}.

Από το *μακρύνω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α**) Κάνω κ. μακρύ, μακρύτερο, επιμηκύνω: *πάσα νύκτα το φορτί αύξαναν κ' εμακραίναν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 454^{23}· *στην στράταν την καθολικήν ουδόλως δεν εδιέβη ... αλλά εις άλλην 'σέβη, ξένην τε και αλλότριον, κ' εμάκρυνε την στράταν* Κορων., Μπούας 141· **β**) (προκ. για κοντάρι) θέτω κατά μήκος, προτείνω: *το κοντάριν της εμάκρυνε την κονταριάν με δώσει* Διγ. (Trapp) Esc. 1545· **γ**) αυξάνω κ. (σε μέγεθος ή σε πλήθος): *εμάκρυνε* (ενν. *η ποθητή μου*) *τσι μέρες μου, επληθύνασί μου οι χρόνοι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 515. **2**) Δίνω έκταση, διάρκεια σε κ., παρατείνω: *να μακρύνει* (ενν. *η συνάθροισις*) *τον καιρόν υπηρεσίας ετούτων των περιτριγυριστάδων* Χριστ. διδασκ. 481· *Ρωτόκριτε, είντα θέλω πλιο τη ζήση να μακραίνω;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 985· *νεράιδα μου, τ' αζάπη να του μακρύνεις τη ζωή με τη δική σου αγάπη* Πανώρ. Γ' 516· (προκ. για λόγια, διηγήσεις, κ.τ.ό.): *μιλώ, μα την αθιβολή δεν θέλω να μακρύνω* Στάθ. (Martini) Α' 200· *μακραίνω την διήγησιν, πολλά την ανασέρνω* Ιμπ. (Legr.) 749· *Μηδέν μακρύνω την γραφήν, μακρύνω και τους λόγους* Αργυρ., Βάρν. Κ 423. **3α**) Απομακρύνω, διώχνω, απωθώ κάπ. από κάπου: *Αφέντη, ά σού 'φταιξα εις τον καιρόν εκείνο που σού 'φερα την προξενειά, κ' είπες μου να μακρύνω το τέκνο μου απ' τη χώρα σου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1464· *Εβγήκασιν οι χριστιανοί έξω να τους μακρύνουν, να φύγουν από τα φορτιά μα οι Τούρκοι δεν τ' αφήνουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 267^{11}· **β**) (προκ. για συναίσθημα): *εβάλθηκα ... ... να μακρύνω απ' την καρδιά τσ' αγάπης τα μαντάτα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 376· **γ**) αποχωρίζω: *ο Χάρος από λόγου σας μόνο να με μακρύνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 350· **δ**) θέτω κ. μακριά, αποσύρω: *Ακτίνα τ' ουρανού χαριτωμένη* (παραλ. 5 στ.) *Κι' όντα μάσε μακραίνεις τη θωριά σου, με χιόνια και βροχές τη γη ποτίζεις* Ερωφ. Δ' 717· **ε**) (προκ. για τόπο) απομακρύνομαι από κάπου: *αγάλι-αγάλι μάκρυνα τον τόπο* Βοσκοπ.^{2} 303. **Β'** Αμτβ. **1α**) Γίνομαι μακρύς, μακρύτερος, αυξάνομαι σε μήκος: *Μακραίνου γένια και μαλλιά, αλλάσσει η στόρησή του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 841· *κάμε να έναι η σκάλα το καναβάτσο ημισόν ποδάριν· θέλει παγαίνει πάντα μακραίνοντα εις πάσα φέρσα ποδάριν ένα* Καραβ. 496^{4}· **β**) ψηλώνω: *σ' ολίγον τον καιρόν εμάκρυνε* (ενν. *η κουρτέσα*) *κι' αυξήνθη, πλέον παρ' άλλην γαρ καμιά* Θησ. ΙΒ' [64^{7}]. **2α**) Τραβώ σε μάκρος, χρονίζω: *εμάκρυνε το τέρμενον δυο χρόνους και δυο μήνας οπού βαστώ την φλόγαν σου κρυμμένη στην αγκάλην* Βέλθ. 841· *ήβλεπε* (ενν. *ο βεζίρης*) *καθημερνό τη μάχη πως μακραίνει να μην μπορά την πιάσουνε κι' ο χρόνος να διαβαίνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 533^{9}· **β**) (με υποκ. πρόσ.) μακρηγορώ, πολυλογώ: *ιερείς αξιότατους έρχομαι και σου φέρνω και αφήνω και άλλους παλαιούς ογιά να μη μακραίνω* Τζάνε, Κρ. πόλ. 586^{20}. **3**) Καθυστερώ, αργώ: *να μην μακραίνουσι περισσότερον έξω από τρεις μήνες αι σύναξες* Χριστ. διδασκ. 478· *Μή είπεις ότι 'σαι τρυφερή και ο θάνατος μακραίνει αλλά νέους και γέροντας καθημερνόν μαραίνει* Ρίμ. θαν. 45. **4**) (Συχνότ. με την πρόθ. *από* —σπανιότ. με την *εκ*— ή με έμμεσο αντικ. σε γεν. και αιτ.) **α**) απομακρύνομαι, ξεμακραίνω (από κάπου, κάπ. ή κ.): *μακρύναν πίσω τους η γη με το λιμέναν* Αχέλ. 1268· *Να ήθελα πάρει το παιδί και, σαν είχα μακρύνει, ας ήθελε ξελιγωθεί κι' αυτή* Θυσ.^{2} 305· *να σώσομεν τους Ρωμαίους μη πρου μακρύνουν από εμάς* Χρον. Μορ. Η 9037· *σημάδι της θείας επιγνώσεως ... είναι να μακραίνει από την στράταν της αδικίας* Πηγά, Χρυσοπ. 218 (23)· *εβάλθηκε όσον ημπορεί 'κ τη χώρα να μακρύνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1281· *Ας της μακρύνω από δω μην πα να το γροικήσει* Θυσ.^{2} 71· *πώς να σ' αποχωριστώ, και πώς να σου μακρύνω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1363· (μεταφ.): *Πολλά εμάκρυνεν η ανθρώπινος*

φύσις απού την εδικότητα απού της ήδωκεν ο Θεός Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 395· *να μη θέλει από τον πόθον να μακραίνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. χορ. α′ [93]· **β^{1}**) απέχω, βρίσκομαι σε απόσταση (με τοπ. σημασ.): *να μακρύνει από εσέν ο τόπος ός να διαλέξει ο κύριος ο Θεός σου να βάλει το όνομά του εκεί* Πεντ., Δευτ. XIV 24· **β^{2}**) (με χρον. σημασ.): *πέρασε ο καιρός κ' εμάκρυνε η πρίκα* Ευγέν. 1017· **β^{3}**) (με χρον. και τοπ. σημασ.): *η θύμησις, γιατί καιρός κι' ο τόπος μακραιμένος* Τζάνε, Κρ. πόλ. 414^{15}· **γ**) εκλείπω, χάνομαι: *εγιάγειρεν η ομορφιά που τσ' ήτο μακραιμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1123. **Φρ.** *μακραίνω (η)μέρες ή μακραίνουν οι (η)μέρες μου* = ζω πολύν καιρό, μακροημερεύω: *να μακρύνετε μέρες ιπί την ηγή ός έμοσεν ο κύριος των γονιών σας να δώσει εκείνων και της σποράς τους* Πεντ. Δευτ. XI 9· *τίμα τον πατέρα σου και την μάννα σου γιά όμως να μακρύνουν οι μέρες σου ιπί την ηγή* Πεντ. 'Εξ. XX 12.

μακράν, επίρρ., Διγ. Α 2514, Διγ. (Trapp) Gr. 968, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 189, Θησ. Γ′ [2^{5}], Απόκοπ.^{2} 306, Κορων., Μπούας 34, Ιστ. πατρ. 145^{1}, Ερωφ. Α′ 216, Βακτ. αρχιερ. 184 κ.α.· *μ α κ ρ ά,* Ασσίζ. 297^{19}, Διγ. Ζ 1816, 1819, Βέλθ. 40, Συναξ. γαδ. 283, Θησ. Β′ [85^{1}], Κορων., Μπούας 14, Αχέλ. 544, Πανώρ. Πρόλ. 76, Γ′ 275, Ερωφ. Πρόλ. 60, Ιντ. β′ 8, Βοσκοπ. 109, 298, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 942, Ε′ 854, Θυσ.^{2} 519, Ροδολ. Β′ [430], Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [121], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ′ 14, Ζήν. Α′ 15, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 455^{12} κ.π.α.· *μ α κ ρ ά ς,* Ψευδο-Σφρ. 330^{8}, Βακτ. αρχιερ. 212, Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 79.

Το αρχ. επίρρ. *μακράν.* Ο τ. *μακρά* στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.)· τ. *μαgρά* στην Κάτω Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört. 311).

Μακριά, σε απόσταση, σε μακρινό τόπο: Πανώρ. Πρόλ. 43· Κορων., Μπούας 119· Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1793· Ερωτόκρ. Α′ 1079· Μαχ. 520^{5}· (μεταφ.): *θέλω να στέκεις σε πολλή κι' αμέτρητη γλυκότη μακρά απού τσ' έγνοιες τσ' όφκαιρες* Ερωφ. Ιντ. α′ 82· *μακρά κατά πολλά από την αλήθεια* Σουμμ., Ρεμπελ. 163. **Φρ. 1**) *είμαι ή κρατώ μακρά* = διαφέρω: *ήρθα κ' εγώ κ' ετίμησα το κάλεσμα που εγίνη, καλά κ' εις τούτο η γνώμη μου μακρά 'ν' κ' η όρεξή μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 795· *εθώριε τους (ενν. ο ρήγας) εγροίκα τους εκεί που τραγουδούσα μ' από τση νύκτας το σκοπό μακρά πολλά εκρατούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 498. **2**) *Πάγω μακρά* = αργώ, καθυστερώ: *του 'πασιν οι μάγοι κ' η γδίκια του αποπίσω του μακρά δε θέλει πάγει* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [458].

μακρέα, επίρρ., Ασσίζ. 49^{5}, Χρον. Μορ. Η 2551, 2585, 3430, 3623, 3978, Χρον. Μορ. Ρ 4786, Ch. pop. 340, Μυστ. παθ. 78, Χρον. σουλτ. 77^{24}, Αρσ., Κόπ. διατρ. [926], Διγ. 'Ανδρ. 383^{32}· *μ α κ ρ ε ά,* Διγ. (Trapp) Esc. 49· *μ α κ ρ έ α ς,* Ιμπ. (Legr.) 611· *μ α κ ρ ί α,* Παλαμήδ., Βοηβ. 1208· *μ α κ ρ ι ά,* Αχιλλ. L 1049, Θησ. (Foll.) I 130, Πεντ. Γέν. XXI 16, Ερωφ. Ιντ. δ′ 8, Ερωφ. Β′ 416, Ευγέν. Πρόλ. 34, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [897], Ε′ [27, 381, 1116, 1462].

Από τον πληθ. του ουδ. του επιθ. *μακρύς* και αναλογ. προς το επίρρ. *βραχέα* (Βλ. Ψάλτη, ΛΑ 6, 1923, 96). Ο τ. *μακρία* στον Κατσαΐτη. Ο τ. *μακριά* και σήμ. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μακριά· σε απόσταση: *τόσο κακό μακριά από μας, Πανάρετ' αδερφέ μου* Ερωφ. Α′ 81· *ξένος ήλθα 'δω, μακριά οχ την κατοικιάν μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [53]. **'Εκφρ.:** *στα μακρέα* = για πολύ χρονικό διάστημα: *να είχες μάχην μετά εμέν ... ουδέν ημπόρεις στα μακρέα μετ' έμε να υπομένεις να μη σε εξήβαλα απεκεί* Χρον. Μορ. Η 4228. **Φρ.** *είμαι μακριά* = απέχω: *η ... Σοφία έναι μακρέα από τον Ντούναβι έξι μέρες* Χρον. σουλτ. 68^{19}.

μάκρεμα το, Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 4.

Από το *μακραίνω* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μάκραιμα*) και σήμ.

1) Επιμήκυνση· παράταση: *εσύ, χρυσή μου, ψήση μου, μάκρεμα τω χρονώ μου, πόση χαρά κι' ανάπαψη δίδεις τω γερατειώ μου!* Στάθ. (Martini) Γ′ 469. **2**) Απόσταση: *Τα μάτια δεν καλοθωρούν στο μάκρεμα του τόπου, μα πλια μακρά και πλια καλά θωρεί η καρδιά τ' αθρώπου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1077.

μακρεύω· *μ α κ ρ ε ύ γ ω.*

Από το επίθ. *μακρύς* και την κατάλ. *-εύ(γ)ω.*

1) Παρατείνω: *τη ζωήν απόχει τση μακρεύγει* Ροδολ. Β′ [510]. **2**) Απομακρύνω· αποφεύγω: *τσι σκοτεινάγρες τση αγνωσιάς και γλίστρες να μακρεύγου* Ροδολ. Τοις αναγν. [20].

μακρηγορώ· *μ α κ ρ α γ ο ρ ώ,* Ερμον. Ο 250.

Το αρχ. *μακρηγορέω.* Η λ. και σήμ.

Μιλώ διεξοδικά· μακρολογώ.

μακρημερεύω, βλ. *μακροημερεύω.*

μάκρητα η, Ερωφ. Α′ 189, Ιντ. α′ 133, Ροδολ. Α′ [145], Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [1008].

Από το ουσ. *μάκρος* και την κατάλ. *-ητα* αναλογ. προς τα ουσ. σε *-τητα.*

(Συχνά με τη γεν. *καιρού*) πέρασμα χρόνου: *Η μάκρητα πάσαν πληγήν μεγάλην την γιατρεύγει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [485]· *με μάκρητα πολλού καιρού με σιργουλιές και κόπο γυρεύγει ο πόθος τσι καρδιές και σμίγει των αθρώπω* Ερωφ. Ε′ 217.

μακρία τα, βλ. *μακρύς.*

μακρία, επίρρ., βλ. *μακρέα.*

μακρινός, επίθ., Πτωχολ. Β 200.

Από το επίρρ. *μακριά* και την κατάλ. *-ινός.* Η λ. στο Du Cange (λ. *μακριός*) και σήμ.

1) Απομακρυσμένος: *κάθε άνθρωπος και κάθε στρατοκόπος διψάει όταν περπατεί κ' είν' μακρινός ο τόπος* Ιστ. Βλαχ. 2260. **2**) Που προέρχεται από τόπο που βρίσκεται μακριά: *Δίδει σοι χάσδια πολλά ...* (παραλ. 1 στ.) *... και εύμορφα σαμούρια ολόμαυρα και μακρινά από την Σιμπιρίαν* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1268]. — Η λ. ως κύρ. όνομ.: Χρον. Μορ. Η 4558, 4572 κ.α., Δωρ. Μον. XXXIX εξάκις.

μακροβάλος, επίθ., βλ. *μακροβόλος.*

μακρόβιος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μακρόβιος.* Η λ. και σήμ.

Μακρόβιος: Αχιλλ. Ν 1445, Βίος Αλ. 5475.

Το ουδ. ως ουσ. = μακροβιότητα: *Παρακαλώ τον Κύριον ... ... να σας χαρίση υγείαν και μακρόβιον* Διακρούσ. 119^{13}.

μακροβιώ, Δούκ. 351^{8}.

Από το επίθ. *μακρόβιος*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Ζω πολλά χρόνια: *μακροβιοί και χαίρεται, αυξάνει του τον χρόνον* (ενν. *η γυναίκα η καλή του ανθρώπου*) Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 377.

μακροβολίζομαι·

Από τον αόρ. του *μακροβολέω* (Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α΄ 275).

«Βάλλω» από μακριά: *τον πόλεμον ανήψαν και ακροβολίζοντο ... και πάλιν εκ τρίτου εμακροβολίζοντο και αύθις θέλοντες συρρήξαι* Ψευδο-Σφρ. 392^{19}.

μακροβόλος, επίθ., Ερμον. Η 346· *μ α κ ρ ο β ά λ ο ς*, Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Α [203].

Το μτγν. επίθ. *μακροβόλος*.

Που «βάλλει» μακριά: *του Απόλλωνος την μήνιν, του Θεού του μακροβόλου* Ερμον. Η΄ 260.

μακρόβουδο το.

Από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *βούδι(ν)*.

Μακρύ, λιγνό βόδι: *εφάνησαν επτά τσιγαρισμένα, αδύναμα, μακρόβουδα, άνοστα καμωμένα* Χούμνου, Κοσμογ. 1720.

μακρογενειάτης ο.

Από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *γενειάτης*.

Που έχει μακριά γένια: *αυτοί κ' οι δύο τους μ' άλλον μακρογενειάτη εις το μπαστόν[ι] στέκονται αγριότητα γεμάτοι* Αχέλ. 2318.

μακρογένειος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *μακρογένειος*.

Μακρογένης: *Ο δέ βασιλεύς Κυδώνιος προς τον μακρογένειον και πολυένδυτον Κρομμύδιον έφη*: Πωρικ. Α 27.

μακρογένης, επίθ.· *μ α κ ρ υ γ έ ν η ς*, Πωρικ. ς 105^{3}, Πωρικ. V 38, Συναδ., Χρον. 30, 32.

Από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *γένι(ν)*. Ο τ. με επίδραση του επιθ. *μακρύς* ‹*μακρός*. Για τον τ. ως παρων. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ΄ 474. Η λ. στο Somav. και ως επών. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. $110^{5,16-7}$, $136^{36,84}$, 139^{93}).

Που έχει μακρύ γένι: *άνδρας θεωρητικός ... πολυγένης, μακρυγένης έως την ζώση* Συναδ., Χρον. (Καφταντζή) 24 φ 15α· *Πράσον τον μακρογένη* Πωρικ. Α 25.

μακροδάκτυλος, επίθ.

Η λ. στον Αριστ. και σε δημ. τραγ. (Κυπρ. άσμ. 6^{24}) στον τ. *μακροδάχτυλος*.

Που έχει μακριά δάκτυλα: *ο πετρίνης οφείλει είναι ... μακροδάκτυλος* Ορνεοσ. 577^{23}.

μακροήλιξ, επίθ.

Από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *ήλιξ*.

Υψηλός: *λιγνός και μακροήλιξ* Ερμον. Δ 241.

μακροημέρευσις η, Μορεζίν., Λόγ. 471.

Το μτγν. ουσ. *μακροημέρευσις*.

Μακροζωία: *τον θαυμαστόν Ακρίτην, δώσ' του μακροημέρευσιν τα έτη της ζωής του* Διγ. (Trapp) Esc. 813.

μακροημερεύω, Ορισμ. Μαμελ. 94^{3}· *μ α κ ρ η μ ε ρ ε ύ ω*· *μ α κ ρ ο μ ε ρ ε ύ ω*.

Το μτγν. *μακροημερεύω* (L-S Κων/νίδη). Ο τ. *μακρημερεύω* στο Somav.

Α΄ Αμτβ. **1**) Ζω πολλά χρόνια: *μακρομερεύουσι και ζούσι πλεοτέρι* Δεφ., Λόγ. 427. **2**) Παρατείνομαι: *ουδέν ηθέλησε ποσώς του να μακρημερέψει η υπόθεσις της 'Ακοβας* Χρον. Μορ. Η 7389. **Β΄** Μτβ. **1**) Δίνω μακροζωία: *Ο Θεός μακροημερεύσει την αγίαν σου βασιλείαν* Ψευδο-Σφρ. 354^{19}. **2**) Καθυστερώ κάπ.: *διά να με μακροημερεύουν μην 'ξοφλώντες με τελείως εις την ζήτησίν μου ... έμεινεν ατελείωτη η υπόθεσις του ζητήματος* Ιερόθ. Αββ. 336.

μακροημερίζω· *μ α κ ρ ο μ ε ρ ί ζ ω*.

Από το μτγν. επίθ. *μακροήμερος* και την κατάλ. *-ίζω*.

Χάνω τον καιρό μου, χασομερώ: *λοιπόν χάρου την τώρα* (ενν. *την ζωήν*) *που 'ναι στ' άνθος, κυρά μου, και μεν μακρομερίζεις* Κυπρ. ερωτ. 92^{35}.

μακρόθεν, επίρρ., Καλλίμ. 872, Ιατροσ. 27^{37}, Διγ. (Trapp) Gr. 1058, 1354, Διγ. Α 2918, 3725, Διγ. Ζ 3096, Ερμον. Α 1350, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 270, 276, 392, Βίος Αλ. 1205, Ηπειρ. 273^{22}, Πτωχολ. α 297.

Το μτγν. επίρρ. *μακρόθεν*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Από μεγάλη απόσταση, απομακριά: *τους δέ μακρόθεν βλέποντας την δόμησιν του οίκου ως από της λευκότητος δοκείν χιόνα έχειν* Διγ. Ζ 3845. **2α**) Σε μεγάλη απόσταση, μακριά: *Εκείθεν ο Καλλίμαχος ιστάμενος μακρόθεν βλέπει την κόρην* Καλλίμ. 1823· *κατήντησεν εις τόπον εκ της πόλεως μακρόθεν* Πτωχολ. α 45· **β**) (επιθετ.) απομακρυσμένος: *τα μακρόθεν έθνη μου σοι προσαποθανούνται* Βίος Αλ. 3301· *Πραγματευτάδες άρχοντες απομακρόθεν τόπους* Φλώρ. 924· **γ**) (ως ουσ. προκ. για πρόσ.) αυτός που δεν είναι συγγενής, ξένος: *Μη προτιμάσαι συγγενούς αγάπην παρά φίλον, μηδέ συγκρίνης πρόσωπα γνησίων και μακρόθεν* Σπαν. Ρ 91.

μακροθυμία η, Προδρ. III 234, 289η χφφ Η CSA κριτ. υπ., Περί ξεν. Α 117, Εις Θεοτ. 77.

Το αρχ. ουσ. *μακροθυμία*. Η λ. και σήμ.

Υπομονή· ανεκτικότητα: *Θαρρούντες γουν εις την άφατον του Θεού μακροθυμίαν και πολύ έλεος* Ωροσκ. 38^{5}. — Ως προσωποπ.: *την παράξενον είδα Μακροθυμίαν, σύννουν* (έκδ. *σύννους*· διορθώσ.) ... *ως να επρόσεξες άνθρωπον θυμωμένον* Λίβ. (Lamb.) Ν 858.

μακρόθυμος, επίθ., Γλυκά, Στ. 394, Διγ. (Trapp) Esc. 117, Διγ. Ζ 435, 4397, Λίβ. Esc. 1003, Λίβ. (Lamb.) Ν 864, Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. 31, 34, Κορων., Μπούας 3, 23, Πεντ. 'Εξ. XXXIV 6, Ιστ. Βλαχ. 2567, 2741, Διήγ. πανωφ. 57· *μ α κ ρ ύ θ υ μ ο ς*, Πεντ. Αρ. XIV 18.

Το μτγν. επίθ. *μακρόθυμος*. Ο τ. από επίδρ. του επιθ. *μακρύς*.

Υπομονετικός, ανεκτικός, ανεξίκακος (συν. προκ. για το Θεό και το Χριστό): *πώς δύνεσαι, μακρόθυμε, ν' ακούεις βλασφημίας* Ιστ. Βλαχ. 2525· *Εκείνος είν' μακρόθυμος και αμαρτωλούς λυπείται* Νεκρ. βασιλ. 121.

Το ουδ. ως ουσ. = μακροθυμία, ανεκτικότητα: *θυμώδης πας και μανιακός ψέγεται παρά πάντων   ως πάλε το μακρόθυμον οι πάντες επαινούσιν* Λίβ. P 715.

μακροθυμώ, Σπαν. P 125, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 254, Διήγ. Βελ. 59, Διήγ. Βελ. Neap. 64, Λίβ. P 2771, Λίβ. Esc. 302, Λίβ. (Lamb.) N 441, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2253, Χρον. Τόκκων 3209, Χειλά, Χρον. 355, Σφρ., Χρον. μ. 114[29], Ριμ. Βελ. 106, Ψευδο-Σφρ. 532[30].

Το μτγν. *μακροθυμέω*. Η λ. και σήμ.

Α΄ Αμτβ. **1**) Είμαι μακρόθυμος, υπομένω τα σφάλματα ή τις αδικίες των άλλων, δείχνω ανεκτικότητα ή ευσπλαγχνία: *οπόταν τινάς σε υβρίσει ή αδικήσει ή δείρει σε, μακροθύμησον και υπόμεινον την ύβριν διά τον Κύριον* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 167[257]· *εμακροθύμησεν ο Θεός και έπαυσεν της μεγάλης του εκείνης και φοβεράς οργής του* Ιερόθ. Αββ. 337. **2**) Κάνω υπομονή, περιμένω υπομονετικά: *Ψυχή μου, μακροθύμησον, τον κόσμον έμαθές τον,   τας συστροφάς ουκ αγνοείς και τας μεταβολάς του* Γλυκά, Στ. 308· *Ειδέ και μακροθυμήσεις,   άφες τον καιρόν να έλθει* Πτωχολ. α 405. **Β΄** (Μτβ.) υπομένω τα σφάλματα ή τα ελαττώματα κάπ.· ανέχομαι· επιτρέπω κ.: *Αν ίδεις δέ θυμούμενον άνθρωπον, μη λαλήσεις,   είτι σε ειπεί, καρτέρησε και μακροθύμησέ τον* Σπαν. Α 241· *Της ανοχής σου, δέσποτα παντοκράτωρ, ότι εμακροθύμησας και ταύτα γενέσθαι* (ενν. η *'Αλωση*) *ή, μάλλον ειπείν παρεχώρησας* Ιστ. πολιτ. 20[18].

μακρολογώ, Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 197, Σοφιαν. Παιδαγ. 260.

Το αρχ. *μακρολογέω*. Η λ. και σήμ.

Μιλώ πολύ, μακρηγορώ: Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 552.

μακρομερεύω, βλ. *μακροημερεύω*.

μακρομερίζω, βλ. *μακροημερίζω*.

μακρομύτης, επίθ.· *μ α κ ρ υ μ ύ τ η ς*.

Από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *μύτη*. Το αρσ. και σήμ. ως ουσ. (= όνομ. πουλιού) στην Κρήτη (Βλ. Πλατάκη, Κρητολ. 4, 1977, 129).

Που έχει μακριά μύτη: *Ο μέγας μακρυμύτης* (παραλ. 1 στ.) *σπανός ετελειώθη* Σπανός (Eideneier) D 1482.

μακρομύτικα τα· *μ α κ ρ υ μ ύ τ ι κ α,* Προδρ. IV 6.

Από το επίθ. *μακρομύτης* και την κατάλ. *-ικο(ν)*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *μακρυμύτικα* με επίδρ. του επιθ. *μακρύς* ⟨ *μακρός*.

Είδος υποδημάτων με μακριές γυριστές μύτες (Βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α΄ 134 και ΒΒΠ Ϛ΄ 103· η σημασ. και στο ποντιακό ιδίωμ., βλ. Παπαδ. Α., Λεξ.): *Αυτός, όταν εμάνθανε, υπόδησιν ουκ είχεν,   ... τώρα βλέπε τον, φορεί τα μακρομύτικά του* Προδρ. IV 6 **χφφ.** CSA κριτ. υπ.

μακρόμυτος, επίθ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 35, 127.

Από τα επίθ. *μακρός* και το ουσ. *μύτη*.

Που έχει μακριά μύτη: *τον ελέφαν λέγει* (ενν. η *μαϊμού*): *«Ήλθες κ' εσύ μακρόμυτε, μετά της προμυτίδος»* αυτ. 936.

μακροουραδάτος, επίθ.

Από τα επίθ. *μακρός* και *ουραδάτος*. Πβ. λ. *μακροουραδάτες* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Που έχει **μακριά** ουρά: *την αλουπού την μακροουραδάτην* Διήγ. **παιδ.** (Tsiouni) 188·

μακρόουρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *μακρόουρος* (L-S, Suppl.). Η λ. και στον Αχμέτ, Ον. 116[6], 182[5-6].

Που έχει μακριά ουρά: *Μακρόουρε, μακρόμυτε, μεγαλομουστακάτε* (ενν. *ποντικέ*) Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 127.

μακροπέπεριν το.

Το μτγν. ουσ. *μακροπέπερι*.

Είδος πιπεριού που είναι πολύ καυτερό (Βλ. Γενναδ., Λεξ. Β΄ 710): *Κόστον, μακροπέπεριν, σπέρμα μανδραγόρας* Ιερακοσ. 430[5].

μακροπρόσωπος, επίθ., Ερμον. Δ 102.

Το μτγν. επίθ. *μακροπρόσωπος*. Η λ. και σήμ.

Που έχει μακρύ πρόσωπο: *ωραίος την όψιν ...,   μακροπρόσωπος ολίγον* αυτ. Ε 4.

μακρόριν, επίθ., Ερμον. Δ΄ 115, 187, 218 (πληθ. *μακρόρινοι*).

Από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *ρις*. Λ. *μακρόρινος* τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Για τον τ. *μακρόρρις* βλ. L-S, Κων/νίδη.

Που έχει μακριά μύτη: *υπήρχε* (ενν. ο *Νέστωρ*)   *μακροπρόσωπος, μακρόριν* αυτ. Δ΄ 102.

μάκρος το, Ασσίζ. 430[5] (γεν. εν. *μάκρου*), 467[10], Διγ. Α 1511, Σπανός (Eideneier) Α 78, Κομνηνής 'Αννας, Μετάφρ. 284, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2527, Rechenb. 50[2], Μαχ. 6[16], Θησ. Ι΄ [13[8]] (γεν. εν. *μάκρου*), Χούμνου, Κοσμογ. 2789, Αλεξ. 565, 2080, Διήγ. Αγ. Σοφ. 148[31], Πεντ. Γέν. IV 15, 'Εξ. XXIV 10, Δευτ. III 11, XXX 20, Ιστ. πατρ. 100[3], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 1494, Προσκυν. Ιεροσ. 400[7] κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *μάκρος*. Η γεν. *του μάκρου* σε έγγρ. του 17. αι. (Πεντόγαλος, Παρνασσός 16, 1974, 46) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β΄ 646 και Μενάρδ., Αθ. 8, 1896, 439). Η λ. και σήμ.

1α) Μήκος: Αλεξ. 1571, Ασσίζ. 215[8].   **β**) Η γεν. *του μάκρου* επιρρ. = 1) κατά μήκος: *σήκω, πορπάτηξε εις την ηγή του μάκρου της και του φάρδου της* Πεντ. Γέν. XIII 17·   ως προς το μήκος: *άγγελον πέμπει ο Θεός ...   διά να μετρήσει ... την γην του μάκρου και του πλάτου* Χούμνου, Κοσμογ. 739.   **2**) Απόσταση: *ο ήλιος ... επτά βολές μεγαλύτερος από όλην την γην, διά το μάκρος οπού είναι ανάμεσα εις εμάς και εις εκείνον, μας φαίνεται πολλά μικρός* Ροδινός (Βαλ.) 120·   **3**) Απομάκρυνση: *μη μπορώντας να βαστά το μάκρος απ' την κόρη εβάλθηκε τσι πόνους του να συγκερνά ως εμπόρει* (ενν. ο *Ρωτόκριτος*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 387.

μακρός, επίθ., Σταφ. Ιατροσ. 23[2], Ιερακοσ. 429[30], Διγ. Ζ 2615, Βίος Αλ. 4193, Φλώρ. 1084, Αχιλλ. Ν 321, Σοφιαν., Παιδαγ. 273, Αχέλ. 1673, Πτωχολ. α 713, Ερωφ. Ιντ. α΄ 175, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 578, Τζάνε, Κρ. πόλ. 216[21].

Το αρχ. επίθ. *μακρός*. Η λ. και σήμ.

1) Μακρύς, **επιμήκης**: Κορων., Μπούας 77, Σπανός (Eideneier) Α΄ 92.   **2**) (Προκ.

για ανάστημα) ψηλός: Λίβ. Ρ 12, Συναδ., Χρον. 31. **3**) (Προκ. για τόπο) μακρινός, απόμερος: Φλώρ. 1084, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 928. **4**) Μεγάλος, πολύς: *έχεις την φήμην δέ μακράν, την δύναμιν μεγάλην* Διγ. Α 3238· *βαριαρρωστημένος κι' από του πόθου την μακράν την δίψαν φυρασμένος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [904]. **5**) Μακροχρόνιος: Διγ. G 3681, Ερωφ. Ιντ. α' 51. **6**) (Προκ. για λόγο) διεξοδικός, λεπτομερειακός: *'Εναι μακρά η εξήγησις κ' έχει πολυλογίαν* Κορων., Μπούας 4· *εκρίναμεν ιστορήσαι έτι τα όσα εκ μακράς ακοής ... εμάθομεν* Ψευδο-Σφρ. 208[30]· *Μακρά 'ν' τα λόγια να σου πω* Ερωφ. Α' 385.

μακροσκέλης, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μακροσκελής* με αναβιβ. του τόνου ή νεότερος σχηματ. από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *σκέλος*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., λ. *μακροσκελής*).

Που έχει μακριά πόδια: *Αχιλλεύς γαρ μακροσκέλης και υπόσπανος υπήρχε* Ερμον. Δ' 112.

μακροσφονδυλάτος, επίθ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 84, 768.

Από τα επίθ. *μακρός* και *σφονδυλάτος*.

Μακρολαίμης: *κύκνε ασύσσουμε και μακροσφονδυλάτε* Πουλολ. (Τσαβαρή) 7.

μακροτετράγωνος, επίθ.

Από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *τετράγωνον*.

Που έχει σχήμα παραλληλόγραμμου: *έτερον χωράφιον μακροτετράγωνον. Οίον έχει η κεφαλή ουργίας ι' και ο πους ουργίας ι', τα δύο πλάγια ανά ουργίας λ'* Metrol. 55[32].

μακρότητα η.

Το μτγν. ουσ. *μακρότης*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Διάρκεια, χρονική έκταση (συν. μεγάλη): *Η δέ μακρότητα του καιρού των παρακινήσεων θέλει είσται εις την εξουσίαν του πρεσβυτερίου* Χριστ. διδασκ. 496· *τι πολυπλατύνω τον λόγον εις μακρότηταν;* Καλλίμ. 2337.

μακροτονώ.

Το μτγν. *μακροτονέω*.

Μακραίνω το σκοινί· (μεταφ.) περνώ μεγάλο χρονικό διάστημα (Για τη σημασ. πβ. L-S, λ. *μακροτενής*, Δημητράκ., λ. *μακροσχοινίζω*): *'Οτι ο αυτεξούσιος υιός μερίζει των καρπών των πραγμάτων μετά του πατρός και ουδέν έχει άδειαν ο πατήρ να τα κρατήσει, διά τό εμακροτόνησεν η γυναίκα με τον άνθρωπον* Ελλην. νόμ. 580[13].

μακροτράχηλος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *μακροτράχηλος*.

Μακρολαίμης: *κυκνών μακροτραχήλων* Ερμον. Τ 167.

μακρότριχος, επίθ.

Από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *τρίχα*.

Που έχει μακριές τρίχες, μακρομάλλης: *Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρώ ζωδίου του κριού έστιν ... μακρότριχος* Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 144.

μακρουλός, επίθ., Πορτολ. Α 22[11], 102[1]· *μ α κ ρ υ λ ό ς* Πορτολ. Β 24[26-27].

Από το επίθ. *μακρύς* και την κατάλ. *-ουλός* < αρχ. *-υλός* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μακρουλός*· πβ. όμως και Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 12-3). Η λ. στο Du Cange (λ. *μακρύς*) και σήμ.

Μακρόστενος: *όλα τα βουνία* (ενν. *της Αγίας Μαύρας*) *... είναι στρογγυλά ... και τα πέρα της Αρβανίας είναι χαμηλά και μακρυλά και μαύρα* Πορτολ. Α 46[16].

μακροχρονίζω (ή και **-νώ**), Σπαν. Ρ 151, Σπαν. (Λαμπρ.) Va 437.

Το μτγν. *μακροχρονίζω*. Η λ. και στο Ον. 283.

Ζω πολλά χρόνια: *να σ' εύχονται ολόψυχα και να μακροχρονίσεις* Σπαν. Α 411.

μακρόψυχος, επίθ., Λίβ. Ρ 842, Λίβ. Esc. 1152, Λίβ. Ν 997.

Η λ. σε παπυρ. (L-S).

Υπομονετικός: *Καλόν έναι ο μακρόψυχος και οπού χρόνου υπομένει* Λίβ. Sc. 23.

μακρυγένης, επίθ., βλ. *μακρογένης*.

μακρύθυμος, επίθ., βλ. *μακρόθυμος*.

μακρυκόνταρο(ν) το, Βεντράμ., Φιλ. 269, 304.

Από το επίθ. *μακρύς* και το ουσ. *κοντάρι*. Πβ. επίθ. *μακροκόνταρος* στο Βλάχ.

Μακρύ κοντάρι: *πράσινα μακρυκόνταρα, μετ' ασήμιν δεμένα* Διγ. (Trapp) Esc. 426.

μακρύλαμνος, επίθ., Ορνεοσ. 577[4], 578[19].

Από το επίθ. *μακρύς* και το ουσ. *λαμνί* (Βλ. Δειν., ΛΑ 5, 1918/20, 86-7, όπου και παλαιότ. ετυμ· βλ. και Φάβ., Αθ. 47, 1937, 57. Για το β' συνθ. βλ. Βαγιακ., Αθ. 60, 1956, 243-6). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο, όπου και λ. *μακρόλαμνος* (Λουκά, Γλωσσάρ. 293), στη Ρόδο και την Κω (Βλ. Βαγιακ., ό.π., 245).

Μακρόσχημος, μακρόσωμος: *Ο πετρίτης οφείλει είναι κοντοπόδης, μακροδάκτυλος, μακρύλαμνος, μικροκέφαλος* αυτ. 577[24].

μακρυλός, επίθ., βλ. *μακρουλός*.

μάκρυμα το, Ασσίζ. 438[29]· *μ ά κ ρ υ μ α ν* Ασσίζ. 65[22], 187[13]· *μ ά κ ρ υ σ μ α ν*.

Το αρχ. ουσ. *μάκρυμμα*. Ο τ. *μάκρυσμαν* με επίδρ. των ουσ. σε *-σμα(ν)*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Andr., Lex.).

Μάκρος (χρόνου)· παράταση, αναβολή: *Περί εκείνου οπού λαμβάνει κανέναν πράγμαν απέ τον χρεωφελέτην του, διά να του δώσει μάκρυμαν καιρού να τον πλερώσει* Ασσίζ. 9[6]· *ο ποδέστας, επαρακάλεσεν τον κουβερνούρην να έχει μάκρυσμαν ολλίγον διά να ποίσουν βουλήν και να ξετάσουν και το πράμαν καλύτερα* Μαχ. 300[15].

μακρυμάλλης, επίθ.

Από το επίθ. *μακρύς* και το ουσ. *μαλλίν*. Λ. *μακρομάλλης* στο Somav. Η λ. και σήμ.

Που έχει μακριά μαλλιά: *ήτον* (ενν. *ο κυρ Δαμασκηνός*) *άνθρωπος μακρυγένης, μακρυμάλλης* (έκδ. *μακρομάλης*· διορθώσ. κατά το χφ.), *αλλοίθωρος* Συναδ., Χρον. 30.

μακρυμός ο.

Από το *μακρύνω* και την κατάλ. *-μός*. (Πβ. και το μτγν. *μακρυσμός*).

Απομάκρυνση: *είπεν ο Φαρώ: εγώ να απεστείλω εσάς και να θεσιάσετε τον Κύριον τον Θεού σας εις την έρημο· μόνε μακρυμό μη μακρύνετε να πάτε* Πεντ. Έξ. VIII 24.

μακρυμύτης, επίθ., βλ. *μακρομύτης.*

μακρυμίτικα τα, βλ. *μακρομύτικα.*

μακρύμυτος, επίθ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 127 κριτ. υπ., 936.

Από το επίθ. *μακρύς* και το ουσ. *μύτη.*

Που έχει μακριά μύτη: *ποντικόν μεγαλομουστακάτον, μακρύμυτον, μακρύουρον* αυτ. 35 κριτ. υπ.

μακρυνίσκω, Ασσίζ. 46^{17}, 254^{3}.

Από τον αόρ. του *μακρύνω* και τη ρηματ. κατάλ. *-ίσκω* (Βλ. Μενάρδ., Αθ. 37, 1925, 75· πβ. επίσης Beaudouin, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 157-8 και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 299-301). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 646).

Α' (Αμτβ.) καθυστερώ, δείχνω αναβλητικότητα: *μίαν ζητάς την αγάπην και άλλην μετανώθεις, και μακρυνίσκεις* Μαχ. 212$^{9-10}$. **Β'** (Μτβ.) μακρύνω, παρατείνω, καθυστερώ κ.: *ο δανειστής συμπαύγει με τον χρεωφελέτην του … και δίδει άλλον τέρμενον και μακρυνίσκει τον καιρόν* Ασσίζ. 65^{28}· *περί εκείνου οπού μακρυνίσκει το αμάχι τον χρεωφελέτη του, αφόν το επήρεν* Ασσίζ. 310^{20}.

μακρύνω, Προδρ., Δεητ. 98, Σπανός (Eideneier) Α 368, Ορισμ. Μαμελ. 95^{5}, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XII 53, Μάρκ., Βουλκ. 339^{23}, Βυζ. Ιλιάδ. 453, 573, Χρον. σουλτ. 106^{23}, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 45^{20}, 75^{34}· μτχ. *μ α κ ρ υ σ μ έ ν ο ς.*

Το μτγν. *μακρύνω.* Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Επιμηκύνω· δίνω έκταση σε κ., παρατείνω: *Μακρύνω την αφήγησιν, πολλά την παρασύρνω* Ιμπ. 664. **2**) Καθυστερώ, αναβάλλω: *Αν ουν ιδώ και μακρύνει* (ενν. *η αγάπη σου*) *το έλθιμόν της επί πολύ, το κάμνω* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 34^{29}. **3**) Οδηγώ μακριά, απομακρύνω: *Εμάκρυνάς με των εμών, κατεφυγάδευσάς με* Προδρ., Δεητ. 127· *εμάκρυνεν από λόγου μας τες ανομίες μας* Χριστ. διδασκ. 377· **φρ.** *μακρύνω εαυτόν* (από) τινος = απέχω από κ., απαρνιέμαι κ.: *περί του συνεχώς μεταλαμβάνειν και μη μακρύνειν εαυτούς των θείων μυστηρίων* Βακτ. αρχιερ. 168· *μη μακρύνεις εαυτόν από της εκκλησίας* Φυσιολ. (Legr.) 678. **Β'** Αμτβ. **1**) Γίνομαι μακρύς, επιμηκύνομαι, αναπτύσσομαι: *Σπανού το μουστάκιν εμάκρυνεν* Σπανός (Eideneier) Α 366· *Οι όνυχες αυτών* (ενν. *των βουλκολάκων*) *… μακρύνουσι* Μάρκ., Βουλκ. 346^{1}. **2**) Παρατείνομαι, τραβώ σε μάκρος: *ο χρόνος της ζωής μας, όσον μακρύνει, γίνεται προς βλάβην της ψυχής μας* Πένθ. θαν.^{2} 462. **3**) Καθυστερώ, αργώ: *εκαραδοκούμεν καθ' ώραν το της τοιαύτης τρικυμίας τέλος, ει και του Θεού μακροθυμήσαντος εμάκρυνεν* Σφρ., Χρον. μ. 114$^{29-30}$. **4**) Απομακρύνομαι, βρίσκομαι μακριά από κάπ. ή κ.· εγκαταλείπω: *μακρύναντες ολίγον εκ των Τρωικών λιμένων* Ερμον. Ψ' 75· *έλεγε πως μακρύνει από τον αδελφό του τον Αχομάτη, όχι πως έχει μάχη με δαύτον* Χρον. σουλτ. 136^{1}· *πώς εμακρύναμεν του Θεού; πώς εκολλήθημεν τω διαβόλω;* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι VIII 58.
II (Μέσ.) απομακρύνομαι, ξεμακραίνω: *τέσσαρας ώρας μακρυνθέντες Γιασίου, Προύτον ποταμόν εύρομεν καλλιρόαν* Κυρίλλου, Ρωσσ. περιγρ. 2· *ο έχων έχθραν … είναι ηνωμένος με τον διάβολον … και αναχωρεί ο αγαθός άγγελος απ' αυτού και μακρύνεται* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XII 41.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = απομακρυσμένος, μακρινός: *Η Βενετία … ήτανε από μας καμπόσον μακρυσμένη* Θρ. Κύπρ. Μ 275.

μακρύουρος, επίθ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 127 κριτ. υπ.

Από το επίθ. *μακρύς* και το ουσ. *ουρά.*

Που έχει μακριά ουρά: *ποντικόν, μεγαλομουστακάτον μακρύουρον, μακρόμυτον* αυτ. 35.

μακρύριν, επίθ.

Από το επίθ. *μακρύς* και το ουσ. *ρις.*

Που έχει μακριά μύτη: *Ο δέ παις του Δημοκόου μεσοήλιξ γαρ υπήρχεν και μακρύριν* Ερμον. Δ' 248.

μακρύς, επίθ., Λόγ. παρηγ. L 52, Προδρ. I 249, Ασσίζ. 128^{5}, Ερμον. Γ' 261 (γεν. πληθ. *μακρεόνων*), Πουλολ. (Τσαβαρή) 60, Αλεξ. 2639, Λίβ. Esc. 3, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2928, Αχιλλ. Ο 62, Μαχ. 4^{19}, Θησ. ΙΒ' [61^{1}], Καραβ. 492^{8,15}, 495^{31}, Κορων., Μπούας 88, Πεντ. Αρ. IX 10, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 14, Κυπρ. ερωτ. 43^{2}, Σταυριν. 916, Διγ. Άνδρ. 370^{35}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 914, Ευγέν. 491, Ροδολ. Β' [422], Μαρκάδ. 27 (πληθ. ουδ. *μακρέα*), Τζάνε, Κρ. πόλ. 453^{8}· θηλ. *μ α κ ρ έ α,* Προδρ. III 50, Λίβ. Sc. 1074, Λίβ. Esc. 3, Λίβ. Ν 456, Ντελλαπ., Υπομν. 30, Rechenb. (Vog.) 62^{1}, Μαχ. 460^{17}, Καραβ. 492^{26}, 493^{1,4}· πληθ. ουδ. *μ α κ ρ ί α,* Καραβ. 492^{16}, Διήγ. Αλ. V 52.

Από το αρχ. επίθ. *μακρός* (Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 11, 1899, 383). Η λ. και σήμ.

1α) Που έχει μεγάλο μήκος, μακρύς: *βάσταζε* (ενν. *ο Μιχαήλ*) *στο χέρι του ένα μακρύ κοντάρι* Σταυριν. 948· *είχε* (ενν. *ο γάτος*) *την τρίχα κόκκινην και την ουρά μακρέα* Γαδ. διήγ. 260· *το πέλαγος … έναι μία ξέρα και είναι μακρία μίλι ήμισυ* Πορτολ. Α 216^{26}. **β**) Που έχει σχήμα επίμηκες, μακρουλός: *η μούρη της* (ενν. *της έχιδνας*) *έναι μακριά, οι οδόντες μεγάλοι* Φυσιολ. (Legr.) 428· *τα δυο της μάτια* (παραλ. 1 στ.) *ήσαν μεγάλα και μακριά, έμορφα συνθεμένα* Θησ. ΙΒ' [56^{3}]. **2**) (Ως προς το ύψος, ανάστημα) ψηλός: *Μακρύς* (ενν. *ο Ιμπέριος*) *ήτον ως το βεργίν, λιγνός ως το καλάμιν* Ιμπ. 79· *της Κωνσταντίνου κτίσιμον να βγάλεις άλλο τόσον μακρύ, πλατύ και τρίγωνον* Ρίμ. Βελ. 30· *μια πιθαμή επερίσσευγε* (ενν. *ο αφέντης της Σκλαβουνίας*) *τον πλια μακρύ αντρειωμένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 268. **3**) (Προκ. για κατηγορία) σοβαρός: *Εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος λάβει μίαν γυναίκα εις ορμασίαν … και αφόν την λάβει, έρχεται ομπρός κανείς άνθρωπος … και βάνει της μακρύν έγκλημαν* Ασσίζ. 380^{14}· **4**) (Προκ. για χρόνο): μακροχρόνιος, μεγάλης διάρκειας: *εκ το ταξίδιν το μακρύ* (ενν. *οι ψυχές*) *λιμέναν τους να πιάσουν* Αχέλ. 1115· *Εκείν' η νύκτα πρι διαβεί χρόνος μακρύς τση φάνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε 701. **5**) (Προκ. για τόπο): μακρινός, απομακρυσμένος: *έτσι να κάμεις εις όλα τα κάστρη τα μακριά από εσέν πολλά* Πεντ. Δευτ. XX 15· *ο ξένος … να έρτει από ηγή μακριά* Πεντ. Δευτ. XXIX 21.

Το ουδ. ως ουσ. = αναβολή: *το μακρύ πολλές φορές είδα καλό να φέρει κ' ημέρα αλλιώς να 'ν' το ταχύ κι' αλλιώς το μεσημέρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1713. — Η λ. στο αρσ. **1**) (Ως επων.): Σφρ. Χρον. μ. 48^{33}. **2**) (Ως τοπων.): Τζάνε, Κρ. πόλ. 253^{19}.

μακρύσιν το, Μαχ. 6^{12}.

Πιθ. από ουσιαστικοπ. απαρέμφ. μέλλ. του *μακρύνω - μακρυνίσκω* (Πβ. και *κοντύσιν,* ετυμολ.). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Φαρμακίδης Γλωσσάρ. 401).

Μακρύ ξύλο (εδώ προκ. για το μακρύτερο από τα δύο ξύλα του σταυρού): *εξήλωσεν* (ενν. *η Αγία Ελένη*) *του(ς) σταυρούς των ληστών και έβαλεν το μακρύσιν του καλού με το κοντώσιν* (έκδ. *κοντόσιν*) *του πονηρού και εποίκεν έναν* αυτ. 6^{10}.

μάκρυσμαν το, βλ. *μάκρυμα*.

μακρυσμένος, μτχ., βλ. *μακρύνω*.

μακρυτράχηλος, επίθ.

Από το επίθ. *μακρύς* και το ουσ. *τράχηλος*.

Μακρολαίμης: *Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρώ ζωδίου του λέοντος έσται ... μακρυτράχηλος* Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 147.

μακρώνω.

Πιθ. από το ουσ. *μάκρος* και την κατάλ. *-ώνω*. Για τη λ. πβ. το *Μακρωτός* (Moritz, Zunam. 45).

(Μέσ.) απλώνομαι: *φως απάνω εκεί εδώ μακρώθηκεν, πάλι επί το φως του Θεού πυρώθηκεν* Rebâb-nâmè 14.

μαλαγή *η*.

Από το *μαλάσσω*. Η λ. τον 4. αι. μ.Χ. (Sophocl.). Τ. *μαλαή* και *μαλάη* και σήμ. ιδιωμ. με διαφορετική σημασ. (Βλ. Τσοπ., ΛΔ 14, 1982, 88 σημ. 2, Σακ., Κύπρ. Β 646, λ. *μαλα(γ)ή*, και Λουκά, Γλωσσάρ.^{293}).

Μάλαξη, επεξεργασία μιας κατασκευής· κατασκεύασμα: *οι 'Ελληνες εξόρθωσαν και εποίησαν τον ίππον· εις τέσσαρας χοντρούς τροχούς, φοβερούς εν μεγέθει, εσήκωσαν απάνου τους την μαλαγήν της τέχνης* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 12.010.

μάλαγμα το, Ιερακοσ. 448^{17}, 499^{27}, Διγ. Α 2266, 3956, Ερμον. Γ 43, Αχιλλ. Ν. 345, Αργυρ., Βάρν. Κ 438, Διήγ. Αλ. V 57, 'Εκθ. χρον. 66^{30}, Διγ. 'Ανδρ. 398^{32}· *μ ά λ α γ μ α ν*, Διήγ. Βελ. (Cant.) 465, Αχιλλ. Ν 1117, 1583· *μ ά λ α μ α*, Βέλθ. 478, Ιατροσ. κώδ. φπη', Θησ. Α' [97^{8}], Βεντράμ., Φιλ. 105, Ιστ. Βατοπ. 39, Πεντ. Γέν. II 12, XLIV 8, 'Εξ. XXX 3, XXXII 24, Αρ. VII 32, XXIV 13, XXXI 22, Δευτ. VII 25, XVII 17, Βυζ. Ιλιάδ. 149, Αιτωλ. Μύθ. 54^{5} κ.π.α., *μ ά λ α μ α ν*, Φλώρ. 981, Κυπρ. ερωτ. 76^{1}.

Η λ. στο Θεόφραστο. Οι τ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μάλαγμα*)· ο τ. *μάλαμα* στο Βλάχ. και σήμ. και ο τ. *μάλαμαν* στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 293).

Α' Μαλακτικό φάρμακο, κατάπλασμα: *Μάλαγμα. Σμύρναν ... και αλόην ... μίξας ... και λευκόν ωού ... επιτίθει ευφυώς και επιδέσμει* Ιερακοσ. 490^{9}. **Β' 1**) Κατεργασμένο μέταλλο: *κοκκινόβαφη ζωστήρα συν μαλάγματος χρυσίου μετά λίθων πολυτίμων* Ερμον. Μ 129· *τας της κεφαλής γαρ τρίχας* (ενν. *είχε η Ελένη*) *ώσπερ μάλαγμα χρυσίου* Ερμον. Β 200. **2α**) Χρυσάφι: *τα κομπία ήσαν από καθαρόν μάλαγμαν και έστραπταν* Διγ. 'Ανδρ. 347^{6}· *Ο Αβραάμ βαρύς πολλά εις το ζωντόβολο, εις το ασήμι και εις το μάλαμα* Πεντ. Γέν. XIII 2· **β**) χρυσό νόμισμα: *κιντηνάρια μάλαμα έως* ‹*τα*› *πεντακόσια* Αλεξ. 492· *δυο βραχιόλια ... δέκα μάλαμα ο καμπανός τους* Πεντ. Γέν. XXIV 22.

μαλαγματένιος, επίθ., Διήγ. Βελ. (Cant.) 266, Αχιλλ. Ν 769· *μ α λ α γ μ α τ έ ν ο ς,* Αχιλλ. Ν 1114· *μ α λ α μ α τ έ ν ι ο ς,* Πεντ. Γέν. XXIV 22, XLI 42, 'Εξ.

XI 2, XX 23, XXV 11, 12, 18, 24, XXVIII 23, 26, XXX 3, XXXII 2, XXXV 22, XXXVII 2, XL 5, Αρ. IV 11, VII 86, XXXI 50, Αιτωλ., Μύθ. 58^{2}, Δωρ. Μον. XXXII· *μ α λ α μ α τ έ ν ο ς,* Αχιλλ. L 803.

Από το ουσ. *μάλαγμα* και την κατάλ. *-ένιος*. Ο τ. *μαλαματένιος* στο Βλάχ., σε έγγρ. του 1634 (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 78) και σήμ. Ο τ. *μαλαματένος* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μαλαματένος*).

1) Που είναι κατασκευασμένος από μάλαμα, χρυσός: *απαλαριές αργυρές δώδεκα, ραντιστήρια αργυρά δώδεκα, χουλιάρες μαλαματένιες δώδεκα* Πεντ. Αρ. VII 84· *Τον γαρ Αίαντα πορίζει ξίφος ώραιον ο 'Εκτωρ συν μαλαγματένη θήκη* Ερμον. Μ 126. **2**) (Ως προσφών.) πολύτιμος, ακριβός: *Μάλτα χρουσή, Μάλτ' αρκυρή, Μάλτα μαλαματένη* 'Ασμα Μάλτ. 65· *μαλαματένη μου* (ενν. *φουδούλα*) Ριμ. κόρ. 668· *Χέρα γλυκιά ...* (παραλ. 1 στ.) ... *μαλαματένια χέρα* Στάθ. (Martini) Γ' 535.

μαλαγματένος, επίθ., βλ. *μαλαγματένιος*.

μαλαγμάτινος, επίθ.

Από το ουσ. *μάλαγμα* και την κατάλ. *-ινος*.

Ο κατασκευασμένος από μάλαμα, χρυσός: *εδόθη ενέχυρον ... εγκόλπιον μαλαγμάτινον* Notizb. 9.

μαλαγματώνω. *μ α λ α μ α τ ώ ν ω.*

Από το ουσ. *μάλαγμα* και την κατάλ. *-ώνω*. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Επιχρυσώνω: *Εκείνος τον εφάνηκεν ότ' ήταν χρυσωμένη, γεμάτη η κοιλία του* (ενν. *του ορνιθιού*) *είν' μαλαματωμένη* Αιτωλ., Μύθ. 135^{4}.

μαλαθόσπορος ο, βλ. *μαραθόσπορος*.

μάλαθρον το, βλ. *μάραθον*.

μαλαθρόσπορος ο, βλ. *μαραθόσπορος*.

μαλάκα *η*.

Από το επίθ. *μαλακός* με αναβιβ. του τόνου. Λ. *μάλακα* στο Somav. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' και Ϛ' 105) και με διαφορετική σημασ. στη Σάμο (Βλ. Θαβώρ., Ελλην. 19, 1966, 282), στην Κύπρο (Βλ. Λιασίδης Π., Νεκατωμένοι Αέρηες σ. 179, λ. *μαλάκκα*) και στην Κ. Ιταλία (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 43, 1931, 200). Πβ. τη λ. και στο Δημητράκ.

Είδος χλωρού τυριού (Για τη σημασ. βλ. Αλεξίου Στ. [Βοσκοπ. Γλωσσάρ.], Ξανθ., Μελετ. 353, Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 59 και Δετοράκης, Τραγ. Κρήτ. Γλωσσάρ.): *πιάνει ψωμί, τυρί, χλωρή μαλάκα* Βοσκοπ.^{2} 193.

μαλακάδα *η*.

Από το επίθ. *μαλακός* και την κατάλ. *-άδα*.

Μαλακότητα, απαλότητα (προκ. για δέρμα χωρίς τρίχωμα): *τα τομάρια κατσικά των γιδιών εφόρεσεν ιπί τα χέρια του και ιπί μαλακάδα των τραχήλων του* Πεντ. Γέν. XXVII 16.

μαλακαίνω.

Από το επίθ. *μαλακός* κατά το σχ. *σκληρός-σκληραίνω, λιγνός-λιγναίνω.* Η λ. στο Βλάχ.

Κάνω κ. μαλακό, εύπλαστο, επεξεργάσιμο: *ωσάν η φωτιά το σίδηρον, οπού το μαλακαίνει* Διγ. Α 2675.

μαλακία η, Ωροσκ. 41^{6}, Πηγά Μ., Περί σοφ. 686^{85}, Βακτ. αρχιερ. 170.

Το αρχ. ουσ. *μαλακία.* Η λ. και σήμ.

1) Εξασθένηση, αδυναμία, αρρώστια: *αλέξιμοι* (ενν. *πέτραι*) *γαρ πέλουσιν εις πάσαν μαλακίαν· εις ρίγον, εις κεφαλαλγίαν και άλλην αρρωστίαν* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1648· *ίνα εύρωσι βότανα να ωφελούσιν ... εις πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν* Ιατροσ. 25^{5}. **2**) Αυνανισμός: *αιμομιξίες, αρσενοκοιτίες, μαλακίες, παιδοφθορίες* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι Χ 63.

μαλακιάζω.

Από το επίθ. *μαλακός* και την κατάλ. *-ιάζω.*

Μαλάσσω, χαϊδεύω: *να πίασες* (ενν. *μανίτσα*) *τα χέρια μου και να τα μαλακιάσες* Περί ξεν. V 525.

μαλακίζω, Διγ. (Trapp) Gr. 135, 1201, Διγ. (Trapp) Esc. 17, 1530, Πόλ. Τρωάδ. 522, Λίβ. P 939, Λίβ. Esc. 1024, Λίβ. Ν 2035, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2055, Χρον. Τόκκων 244.

Το αρχ. *μαλακίζομαι.* Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **1**) Κρατώ, κραδαίνω, σείω: *ο Μιλιμίτζης ο ληστής απάνω μου εκατέβην, κοντάριν εμαλάκιζεν την κονταρεάν με δώσει* Διγ. (Trapp) Esc. 1448· *εκατέβηκεν* (ενν. *ο Βερβερίχος*) *... εις την ρένταν, ολίγον εμαλάκισεν και εκείνος το κοντάριν* Λίβ. Sc. 1201. **2**) Μαλάσσω, χαϊδεύω: *να έπιανες* (ενν. *μανίτσα*) *τα χέρια μου και να τα μαλακίσες* Περί ξεν. Α 518. **Β'** Μέσ. **1**) Μαλακώνω, πραΰνομαι, ηρεμώ: Αχιλλ. Ο 587· Αχιλλ. Ν 1358. **2**) Εξασθενώ: *ευρέθη ... τεθνηκώς αίφνης, ούτε ασθενήσας ούτε τι μαλακισθείς* Ιστ. πολιτ. 54^{13}. **3**) Αυνανίζομαι: *γή αν επόρνεψε γή αν εμαλακίστη* (ενν. *η ψυχή*) *γή αν αρσενοκοιτία ήκαμε* Αποκ. Θεοτ. II 21.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = μαλακός, ήρεμος: *Μήτε προς πάντας αυστηρόν ζάκωτον λόγον χέης μήτε γλυκύν προς άπαντας και μη μαλακισμένον* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 846.

μαλακιστής ο.

Από το *μαλακίζω* και την κατάλ. *-στής.*

Αυτός που αυνανίζεται: *οι φκιόρκοι, οι μαλακιστές, οι αρσενοκοιτάδες* Αποκ. Θεοτ. I 207.

μαλακός, (I), επίθ., Βέλθ. 135, Μάρκ., Βουλκ. 347^{18}.

Το αρχ. επίθ. *μαλακός.* Η λ. και σήμ.

1) Απαλός στην αφή, που υποχωρεί στην πίεση, σε αντίθεση προς το σκληρό: Προδρ. III 419ο χφφ. gV, κριτ. υπ. **2**) (Προκ. για τοίχο) μη ανθεκτικός, εύθραυστος: *Αι ... πέτραι και τα σιδήρια επί τω μαλακῷ πηλίνῳ τοίχῳ κρουόμενα άπρακτα έμενον* Χωνιάτη, Παράφρ. I 41^{4}. **3**) (Προκ. για δέρμα ή σάρκα) άτριχος, τρυφερός, απαλός: Συναξ. γυν. 536· Πεντ. Γέν. XXVII 11· Θησ. Ι' [57^{4}]. **4**) Μεταφ. **α**) (προκ. για λόγο) ήπιος, πραϋντικός: Βέλθ. 108· **β**) (προκ. για φωτιά) σιγανή: *υδαρόν ράφανον γλύψας ... και εις κακκάβιν καινόν βάλε αυτό και επιτίθει ανθρακίαν μαλακήν* Ορνεοσ. αγρ. 540^{21}. **5**) Ευνούχος (Για τη σημασ. βλ. Αρμεν., Εξάβ. Β' $8^{1,2}$): *Τρεις ευνούχοι εισίν: ο θλιβίας, ο καστράτος και ο μαλακός εκ κοιλίας* Ελλην. νόμ. 556^{13}. **6**) Κίναιδος: *ούτε μαλακοί ούτε αρσενοκοίται εισελεύσονται εις την βασιλείαν των ουρανών* Διάλ. Ευθυμ. 126^{283}. **Φρ.** *πάσχω τι μαλακόν* = εξασθενώ, αδρανώ, γίνομαι νωθρός: *τοιαύταις δέ συμφοραίς ο βασιλεύς των ψυχών πληγείς ... ουδέν τι έπαθε μαλακόν ή τον σκοπόν αυτού μετήλλαξε τον προς τον πόλεμον* Χωνιάτη, Παράφρ. I 48^{278}.

μαλακός, (II)· *μαλακόν,* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 161, 235· χφ. P *μαγληνόν.* M *μαγληνούν·* διόρθ. κατά το χφ. P Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 307 [=Ξανθ., Μελετ. 158-9].

μαλακτά, επίρρ.

Από το επίθ. *μαλακτός.*

'Ηρεμα, με ήπιο τρόπο, μαλακά: *εγρώνισα ότι σοφός είσαι και ... διά τούτον ... ό,τι θέλεις ειπείν ... θέλεις το πειν καλά και πρεπάμενα και μαλακτόττερα παρά που σου παράγγειλαν* Μαχ. 472^{18}.

μαλακτιάνω (ή και **-ιαίνω**) ή **μαλακτιανίσκω,** Μαχ. 206^{31}· *μ α λ α χ τ ι ά ν ω* (ή και *-ι α ί ν ω*) ή *μ α λ α χ τ ι α ν ί σ κ ω.*

Από το επίθ. *μαλακτός* και την κατάλ. *-ιάνω* ή *-ιανίσκω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 300, καθώς και Du Cange, λ. *μαλακτιανίσκειν, μαλακτιάνειν*). Οι τ. *μαλαχτιάνω, μαλαχτιανίσκω* και *μαλαχκιαίνω, μαλαχκιανίσκω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 646 και Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *μαλακτιανίσκω*). Λ. *μαλακτιάνειν, μαλακτιανίσκειν* στο Meursius.

Α' Μτβ. **1**) Μαλακώνω, απαλύνω κ.: *εχρήζετον έτερα πράγματα μαλαχά οπού να το εμαλακτιάναν* (ενν. *το απόσταμαν*) Ασσίζ. 178^{2}. **2**) (Μεταφ.) κατευνάζω, πραΰνω: *Τούτον όλον εγίνετον διά να μαλακτιάνουν τον θυμόν τους Γενουβήσους και να τους κολακέψουν* Μαχ. 322^{39}. **Β'** (Αμτβ.) γίνομαι μαλακός, απαλός: *είχεν απόσταμαν ... και έμελλεν να βάλει πράγματα μαλαχτά διά να μαλαχτιάνει* Ασσίζ. 430^{23-4}.

μαλακτικός, επίθ., Ιερακοσ. 490^{14}, 495^{25}, Ιατροσ. κώδ. ρξδ', τνδ', τνε', τνς', τνη', τξα'.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Καταπραϋντικός: Ιερακοσ. 495^{20}.

Το ουδ. ως ουσ. = επίχρισμα, έμπλαστρο που έχει μαλακτικές ιδιότητες: *εις εβγαλτόν δόντιν* (έκδ. *δομήν·* διορθώσ.· βλ. ά. *δόντι(ν)*) *μαλακτικόν και δόκιμον* Ιατροσ. κώδ. τνγ'· *Εις το να ανοίξει το βυζίν όταν πρηστεί και έναι εύκολον να ανοίξει με τα μαλακτικά* Ιατροσ. κώδ. τλβ'.

μαλακτός, επίθ.· *μ α λ α χ τ ό ς,* Ασσίζ. 178^{2} (χφ. *μαλαχτά·* έκδ. *μαλαχά* κατά τυπογραφικό λάθος).

Η λ. στον Αριστοτέλη. Για το ουδ. *μαλαχ(τ)ά* βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 646. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο με διαφορετική σημασ. (Σακ., ό.π. και Λουκά, Γλωσσάρ.).

Μαλακτικός: *είχεν* (ενν. *ο σκλάβος*) *απόσταμαν ... και έμελλεν να βάλει* (ενν. *ο γιατρός*) *πράγματα μαλαχτά διά να μαλαχτιάνει και να το ψήσει διά να σύρει εκείνον το κακόν έξω* αυτ. 430^{23}.

μαλακτοσύνη η.

Από το επίθ. *μαλακτός* και την κατάλ. *-σύνη*. Τ. *μαλαχτοσύνη* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 646).

(Μεταφ.) μαλακότητα, ήπιος τρόπος: *οι αφέντες απού τον θυμόν τους λαλούν πολλά, όμως πολομούν ολλίγα, και οι μαντατοφόροι ... πολομούν τα σκληρά εις μαλακτοσύνην και ούτως γίνεται η αγάπη εις τον κόσμον* Μαχ. 472^{22}.

μαλακώνω.

Το *μαλακόω*, που απ. στον Ησύχιο. Η λ. και σήμ.

Κάνω κ. μαλακό (εδώ σε μεταφ.): *καρδίαν σφικτήν και δυνατήν, σαν πέτρα μαρμαρένη δάκρυα δεν ημπορούν ποτέ να τήνε μαλακώσουν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1263].

μάλαμα(ν) το, βλ. *μάλαγμα*.

μαλαματέν(ι)ος, επίθ., βλ. *μαλαγματένιος*.

μαλαματώνω, βλ. *μαλαγματώνω*.

μαλάσσω, Γλυκά, Στ. Β' 61, Προδρ. ΙΙΙ 330, Λίβ. Sc. 2143, Λίβ. Esc. 3324, Λίβ. Ν 2957.

Το αρχ. *μαλάσσω*. Τ. *μαλάζω* και σήμ. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.) και στην Κρήτη.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Κάνω κ. εύπλαστο: *το σίδερο όνταν είν' πυρό, ο μάστορας το κάνει, μά 'στερα δε μαλάσσεται ποσώς, ωσάν κρυγιάνει* Πανώρ. Δ' 68. **2**) Δουλεύω με το χέρι κ. ανοιγοκλείνοντας την παλάμη και τα δάκτυλά μου: *Τα έντερα της γης ... κοπάνισον ... και τριμμένον λιβάνιν ... και όξος και μάλαξέ τα και θέτε τα με το πανίν εις το μέτωπον* Σταφ., Ιατροσ. 7^{200}· *με τα χορτάρια εκάτεχε* (ενν. *η μάισσα*), *σαν τα 'θελε μαλάξει να κάμει τ' άσπρο μελανό* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 893. **3**) (Μεταφ.) ανακινώ στο νου, σκέπτομαι κ.: *η ψυχή ‹και› το κορμί και η όρεξις αλλάσσει και μπαίνει εισμιό εις λογισμόν και θάνατον μαλάσσει* Δεφ., Λόγ. 186. **4**) Πιάνω με τα δάκτυλα κ.: *μαλάσσω* (ενν. *την παλαμίδα*) *και τσιμπώ την μυρίζομαί την, βλέπω την, εις όρεξιν με φέρνει* Προδρ. ΙΙΙ 216αα χφ g., κριτ. υπ. **5**) Χαϊδεύω (ερωτικά): *δεν δύνεται στο φυσικόν* (ενν. *ο γέρος*), *μόνον εις τες λουλάδες φιλεί, τζιμπά, μαλάσσει την* (ενν. *την κόρη*) *και κάμνει μελανάδες* Περί γέρ. 86· *Η πολιτική τον κόπελον ...* (παραλ. 1 στ.) *φιλεί, περιλαμπάνει τον, στα στήθη τον μαλάσσει* Σαχλ. Ν 265. **6**) Μαλάσσοντας ανακουφίζω: *Εις φλεγμονήν ... μαλακτικά να το μαζώξ(ει) να το μαλάξει. Να πάρει την φλεγμονήν* Ιατροσ. κώδ. τνη'. **7**) (Προκ. για οπλισμό) κρατώ, χειρίζομαι: *Τα έργα των ελευθέρων ανδρών ειναι να μαλάσσουν σκουτάρια και κοντάρια, όχι πετσία και μαλλία* Θεματογραφία 15· *μαλάξας ως τοξότης ... εξετάνυσε το τόξον* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Δ' 81. **8α**) Ηρεμώ, γαληνεύω κ.: *ήπασχε με τα λόγια να μαλάξει τη γνώμη του πασά* Λεηλ. Παροικ. 119· **β**) ημερεύω, δαμάζω: *ουκ ηδυνήθη* (ενν. *ο Έρως*) *δράκοντος σκληράν μαλάξαι γνώμην* Καλλίμ. 513. **Β'** (Αμτβ.) μαλακώνω, γίνομαι εύκαμπτος: *τ' αφή και τ' άφτιαστο σίδερον, δεν μαλάσει αν δεν του βάλουσι αχαμνό άλλο να συγκεράσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [261]. **ΙΙ** (Μέσ.) Ηρεμώ, καταπραΰνομαι: *την ακατάπαυστον οργήν και τον δαρμόν τον τόσον, τόν ήξευρες της δέσποινας ημών, ... κατέπαυσεν, ησύχασεν, έπεσεν, εμαλάχθην* Καλλίμ. 2131.

μαλαχός, βλ. *μαλακτός*.

μαλαχτιαίνω, βλ. *μαλακτιάνω*.

μαλαχτιανίσκω, βλ. *μαλακτιάνω*.

μαλαχτιάνω, βλ. *μαλακτιάνω*.

μαλαχτός, επίθ., βλ. *μαλακτός*.

μαλέα η, βλ. *μαλιά*.

μαλεκουζινάτα τα.

Πιθ. από το ιταλ. *male* και τη μτχ. *cusinatus* του βενετ. *cusinar* ή το επίθ. **κουζινάτος* (Βλ. Nourney, Lat. Ital. 118, αλλά και Πολίτη Λ. [Κατζ. σ. 151]).

Μαγειρεία(?) (Βλ. Nourney, ό.π. και Πολίτη Λ., ό.π.): *κοντά σαν έσωσα στα μαλεκουζινάτα κ' είδα δυο τριά χαλκώματα κριάς όμορφα γεμάτα ...* Κατζ. Γ' 79.

μαλθακώδης, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Που αποτελείται από εύπλαστα υλικά, μαλακός· (εδώ μεταφ.) δειλός, άτολμος: *συ μέν καλώς ου λέγεις ως έχων ασθενή ψυχήν και μαλθακωδεστέραν* Βίος Αλ. 106.

μάλια η.

Το ιταλ. maglia.

Θώρακας: *η δόξα εκεί που δεν πρέπει είναι μεγάλη φάλλια, σαν έναν που δεν δύνεται να του φορέσουν μάλια* Κυπρ. Ερωτ. 150^{10}.

μαλιά η, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1151, Θησ. Ε' [45^{8}], Πανώρ. Ε' 32, Ερωφ. Ιντ. α' 160, Β' 383, Κατζ. Α' 97, Β' 40, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1004, 1939, 2030, Δ' 1533, 1668, 1840, Ευγέν. 507, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 315, Ιντ. γ' 167, δ' 79 κ.π.α.· *μ α λ έ α*, Πουλολ. (Τσαβαρή) 57 ΑΖ, Θησ. Α' Υπόθ. [10], Ζ' [7^{7}, 40^{6}], Η' [117^{7}], Αλεξ. 22, 808, 2461, Βεντράμ., Φιλ. 50, 134, Βίος Δημ. Μοσχ. 156· *μ α λ ί α*, Αλεξ. 502, 1217, Διγ. Ο 699, 2388.

Από το ουσ. *ομαλία* (= ομαλός τόπος, πεδίο πολεμικών αγώνων· βλ. ά., καθώς και Χατζή, ΕΕΦΣΠΑ 2, 1938, 143 και πβ. ά. *κάμπος* 5· βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 141-2 και Γεωργακ., ΒΖ 39, 1940, 345). Ο τ. *μαλέα* στο Du Cange· πβ. και τ. *μαλέ* σήμ. στην Κρήτη· Κουκ., Αθ. 56, 1952, 362). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μαλλιά*) και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ. Ιδιωμ. Κρ. Γ').

1α) Ένοπλη σύγκρουση, συμπλοκή, μάχη: *ανάμεσα εις τόσες μαλιές, που αλλήλως εγενήκα, και στρατηγώ πολλότατων αίματα εχυθήκα* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 89· *εκείνο τον αδυνατό και φοβερό τροχάλη εγώ τον έκαμα κουτσό 'ς μια μας μαλιά μεγάλη* Κατζ. Δ' 352· *Τέτοια εγίνετον μαλιά, εις αύτους για τον ίδαν, ως γίνεται ανάμεσα, εις το πουλί εις όφην* Θησ. Η' [63^{1}]· (ειρων.) *Να 'χες με ιδεί καμιάν φοράν αλύπητα που 'βάρου μέσα σε μιαν απλάδενα γεμάτη μακαρόνες* (παραλ. 6 στ.) *που εισέ μαλιές τέτοιας λογής πάντα οπού να λάχω!* Ευγέν. 508· **φρ.** *κάνω μαλιά*· βλ. *κάμνω* φρ.· **β**) πόλεμος: *τον εαυτόν σου το λοιπόν κηρύττεις βασιλέα, ζητάς, θέλεις τες χώρες μου και κάμνεις και μαλέα* Αλεξ. 824· **γ**) μονομαχία: *μ' ένα σκουτάρι σιδερό κ' ένα σπαθί στη χέρα θέλω και να γενεί η μαλιά τη σημερνήν ημέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 984· *φορούσιν άρματα διπλά, σκουτάρια σιδερένια και το σημάδι τση μαλιάς εστέκαν κι' ανιμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1644. **2α**) Φιλονικία, έριδα, αντιζηλία: *άλλη κιαμιά το λοιπονίς αυτό* (ενν. *το μήλο*) *δεν πρέπει να 'χει μόνον εγώ* (ενν. *η Ήρα*) *δίχως μαλιά κιαμιά μηδ' άλλη*

μάχη Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α′ 6· *η δικιοσύνη εσβήστηκε κ' η γ' Αρετή εχάθη κι' οπού γυρίσεις δε θωρείς παρά μαλιές και πάθη* Ζήν. Δ′ 10· *πλήσια ανακατώματα και ταραχή μεγάλη για τσ' ομορφιές τση τσι πολλές μέσα τως είχε βάλει· μαλιές εσηκωθήκασι, κι' όχθριτες εγενήκα* Ερωφ. Ιντ. α′ 35· **β**) «τσακωμός», (ψευτο)μάλωμα, «καβγαδάκι»: *γλυκιά παραπονέματα και τακτικά περίσσια ζυγώματα, κι' ωραιότατες μαλιές κι' αγάπες ίσια* Ερωφ. Ιντ. β′ 124· **γ**) διαμάχη, διένεξη: *ως ήκουσεν ο Αβραάμ αυτόν τον βασιλέα, τα λόγια του τα φρόνιμα εσάσαν την μαλέα* Χούμνου, Κοσμογ. 914. **3**) Επίπληξη, επιτίμηση: *εισμιόν μου κάμνει ορισμόν με όλην την μαλέαν να πά' να φέρω πρόβατα από την Γαλιλαίαν* Χούμνου, Κοσμογ. 845· **φρ.** *κάνω μαλέα* = επιπλήττω, μαλώνω: *Τα πρώτα στάμενα βαστούν σ' αυτόν τον βασιλέα, διά τα ποια ο Ιακώβ των ήκαμε μαλέα* Χούμνου, Κοσμογ. 1846.

μάλιν το, βλ. *μάλι(ο)ν*.

μαλιντζάδα η.

Πιθ. από το ιταλ. maligia (Βλ. Χαιρέτη, Θησαυρ. 6, 1969, 180).

Δέσμη: *μα να του δώσω θέλω μια μαλιντζάδα ξυλές, για να κατέχει να 'ρχεται να την αποφοβερίζει* Τσιρίγ., Επιστ. 169.

μάλι(ο)ν το, Ορνεοσ. αγρ. $548^{14,17}$· *μ ά λ ι ν*, Ορνεοσ. αγρ. 554^{30}.

Το μτγν. ουσ. *μάλιον*.

Μαλλί ακατέργαστο: *κοκκαρίσκια ποιήσας από μαλίου απλύτου υποκάτωθεν των πτερύγων θήσεις* αυτ. 552^{4}.

μάλις η, Κυνοσ. 592^{24}.

Η λ. στα Ιππιατρικά (L-S).

Ζωική ασθένεια: *Εάν κύων υπό μάλεως κατέχηται* αυτ. 592^{25}.

μάλιστα, επίρρ., Προδρ. I 211, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 47, Λίβ. (Lamb.) N 962, Κορων., Μπούας 41, 54, Επιστ. Ηγουμ. 175, Πανώρ. Α′ 121, Παλαμήδ., Βοηβ. 235, Λεηλ. Παροικ. 516, Διακρούσ. 80^{18}· *μ ά λ ι σ τ α ν,* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [17], Ροδολ. Ε′ [429].

Το αρχ. επίρρ. *μάλιστα*. Η λ. και σήμ.

α) Υπερβολικά, σε μεγάλο βαθμό: *Ουδέν γαρ μύθους ... σοι γράφω, τον νουν εχόντων ακριβή, δυσνόητον την λύσιν, ου μέν ουν μάλιστα σαφή και γνώριμον τοις πάσιν* Προδρ. III 25 χφφ SA κριτ. υπ.· *τον πνευματικόν και εφημέριον ... ομολογούμεν ... άξιον, σεμνόν, ήσυχον και τίμιον κατά πάντα και μάλιστα άκακον* Βλαστού, Επιστ. 177^{14}· **β**) ιδίως, κυρίως: *εύκολα συμφωνά τινάς εις αλλοτρίους τόπους μ' εκείνους που 'χουν όμοιες τες γνώμες και τους τρόπους, με συντοπίτες μάλιστα, και είναι παρηγορία* Λίμπον. 137· *επεί δέ και ούτοι ομολόγησαν και δη και τον φόνον' ... και μάλιστα ο Ανεμάς Μιχαήλ, ο και αρχηγός της τοιαύτης υποθέσεως* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 232· **γ**) αντιθέτως: *είναι* (ενν. *ο πνευματικός*) *τόσο ελεήμων ,.. απού το μοναστήρι τίποτας δεν παίρνει, μάλιστα, όταν έλθει, φέρνει* Επιστ. Ηγουμ. 175· **δ**) (επιτ.) επιπλέον, ακόμη και: *τώρα που πήρεν* (ενν. *ο Μιχαήλ*) *αυθεντιάν τόσα πολλά μεγάλη όλους ... άνω κάτω μας βάλλει, μάλιστα τόσην δυνατήν που δεν ευρέθην άλλος να την επάρει* Παλαμήδ., Βοηβ. 659· *Και πάσκει ένας τ' άλλου τωνε τον κόπο να του πάρει κάμνοντας το γομάρι τους περίσσα κι' αλαφραίνει, μάλιστα ογιά ξεφάντωση δικιά τως απομένει* Ροδολ. Β′ [344]·

δεν ηξεύρω πώς εισέβηκεν εις την καρδίαν μου μέσα μία κάποια αγάπη, μάλιστα έρως του καλού των αρετών Παρθεν., Γράμμ. 227· *δεν επέρασα πέρα, ότι ήμουν χωρίς άρματα· μάλιστα και το άλογόν μου ήτον ασθενημένον από την πληγήν* Διγ. 'Ανδρ. 389^{7}.

μαλλάκι το.

Από το ουσ. *μαλλί* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. και σήμ.

(Στον πληθ.) μαλλιά: *την εχτένιζε* (ενν. *η ρήγισσα την Ευγένα*) *με μόσχους και ζαμπέτι, άλειφε τα μαλλάκια της και απόκεις έπλεκέ τη* Ευγέν. 204· *ήσαν και τα μαλλάκια του* (ενν. *του Αχιλλέα*) *φράγκικα κουρεμένα* Αχιλλ. L 35.

μαλλί το, βλ. *μαλλίν*.

μαλλιάζω.

Από το ουσ. *μαλλί* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. στο Du Cange (λ. *μαλή*) και σήμ.

Βγάζω μαλλιά, αποκτώ τρίχωμα: *γένια του εμάκρυναν, τα μάγουλα μαλλιάσαν, τα φρύδια τ' ούλα μαλλιαρά εμοιάζαν* (έκδ. *εμοίαζαν*· διορθώσ.) *αγριανθρώπου* Θησ. Δ′ [28^{3}]· *εμίλουν κ' ελυγίζομουν σαν μια κορασοπούλα, γιατί 'χα από την ηλικιά πρόσωπον παστρεμένον κι' ουδένα τόπον ήβρεσκες σε δαύτο μαλλιασμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [122]· *άνθρωπος 'κείθεν απερνά κ' ήτονε μαλλιασμένος* Αλεξ. 1584. **Φρ.** *μαλλιάζει η γλώσσα μου* = στεγνώνει από συνεχή ομιλία η γλώσσα μου: *η γλώσσα μου εμάλλιασεν, τα χείλη μου στεγνώσαν* (παραλ. 1 στ.), *τα σωθικά μου σφάζουνται, λιγαίνει η ψυχή μου* Μαρκάδ. 375.

μαλλιαρός, επίθ., Θησ. Δ′ [28^{4}], Χούμνου, Κοσμογ. 1373, Κορων., Μπούας 80, Πεντ. Γέν. XXV 25, XXVII, 11, Πορτολ. Α 184^{3}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ′ [504].

Από το ουσ. *μαλλί* και την κατάλ. *-ρός*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μαλιαρός*) και σήμ.

1) Τριχωτός: *το πρόσωπον το μαλλιαρόν παστρεύεις, με πλήσιον πόνον σου αναπάς την τρίχ' όθεν την εύρεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [1197]· *τ' αδέλφι μου έναι μαλλιαρός, τα ρούχα του μυρίζουν* Χούμνου, Κοσμογ. 1371. **2**) (Μεταφ.) (προκ. για τόπο) που έχει πυκνή βλάστηση, κατάφυτος: *τα νησία ... είναι άσπρα και μαλλιαρά* Πορτολ. Α 183^{10}· *αφήνεις εμπαίνοντα δεξιά μέσα έναν κάβο μαλλιαρό* Πορτολ. Α 53^{21}.

μαλλίν το, Ασσίζ. 204^{9}, 242^{7}, 493^{8}, Σταφ., Ιατροσ. 15^{422}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 247, Ερωτοπ. 396, Απολλών. (Wagn.) 460, Λίβ. Esc. 318, Μαχ. 650^{12}, Θησ. Β′ [26^{2}], ς′ [22^{2}], Ιατροσόφ. (Oikonomu) 54^{20}, Διήγ. Αλ. V 3, Απόκοπ. 496, Συναξ. γυν. 587, Διγ. 'Ανδρ. 370^{24}, Ερωτοκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 841, κ.π.α.· *μ α λ λ ί,* Διγ. Ζ 2646, Βέλθ. 688, Ιατροσ. κώδ. υμς′, Ερωτοπ. 362, Ch. pop. 211, Κορων., Μπούας 39, Αχέλ. 435, 1703, Θρ. Κύπρ. Μ 195, Κυπρ. ερωτ. 15^{11}, Πανώρ. Α′ 82, Δ′ 12, Ερωφ. Α′ 618, Ε′ 321, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1055, Στάθ. (Martini) Β′ 296, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [1293], Φορτουν. Πρόλ. 4, Ζήν. Β′ 325, Διγ. Ο 1879, Διακρούσ. 93^{26}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 483^{15}, κ.π.α.· (πληθ.) *μ ά λ λ ι α,* Δεφ., Λόγ. 640· *ο μ α λ λ ί (ν),* Βέλθ. 690.

Από το ουσ. *μαλλός* και την κατάλ. *-ιν*. Ο τ. *μαλλί* στο Βλάχ. (λ. *μαλί*) και σήμ. Ο πληθ. *μάλλια* και ο τ. *ομαλλί(ν)* από μετρ. αν. Λ. *μαλλί(ο)ν* τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μαλλί(ν)* και Σακ., Κυπρ. Β′ 647).

1α) Τρίχα: *όσα μαλλιά στην κεφαλή βαστώ, χιλιάδες τόσες* Ερωφ. Ε′ 23· *άλλες ξύουνται με γυαλία διά να εβγάζουν τα μαλλία* Συναξ. γυν. 527· **β**) (συχν. στον πληθ.) το τριχωτό της κεφαλής, η κόμη, τα μαλλιά: *σε 'δα να στεγνώννεις τα μαλλιά τα χρου-*

σαφένια Κυπρ. ερωτ. 127^{10}· *μηδέ θωρείς τα γέρα μου, μη βλέπεις τα μαλλιά μου* Πανώρ. Γ′ 319. **2**) (Προκ. για ζώα γενικά) **α**) τρίχωμα: *'κ την θάλασσαν ο ήλιος είχε μεσοβγαμένα τ' άλογα κ' ήσαν στο μαλλί όλον δρόσον λιασμένα* Αχέλ. 1705· *εις το μαλλίν, εις την ουράν, όλως εμέν' ομοιάζει* (ενν. *ο γάτος*) Γαδ. διήγ. 262· **β**) (τρίχωμα αιγοπροβάτου) έριο: *επάρετε της ελαίας τον καρπόν και της αμνάδος το μαλλίν* Ιατροσ. 25^{18}· *γή έφαινεν* (ενν. *η μάννα*) *ως το βράδι γή έραφτε γή έξαινε μαλλιάν* Πανώρ. Β′ 95· *ακόμη το μειζότερον τό κάμνει το μαλλίν μου* (ενν. *του προβάτου*) *είναι τα ρούχα τά φορούν όλη η ανθρωπότης* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 497. **3**) Μάλλινο νήμα· (συνεκδ.) ένδυμα φτιαγμένο από μαλλί: *μη φορέσεις δίλογο, μαλλί* (εκδ. *μάλλι* πιθ. από τυπογρ. λάθος) *και λινάρι αντάμα* Πεντ., Δευτ. XXII 11.

μάλλιος, επίρρ., Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 99, Μυστ. παθ. 34, Πανώρ. Πρόλ. 85, Α′ 226, Β′ 468, 505, Γ′ 11, 15, Ερωφ. Δ′ 360, Ε′ 277, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 117, Ε′ 445, Στάθ. (Martini) Ιντ. α′ 5, Β′ 236, 281, Ιντ. β′ 62, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ′ 81, Ροδολ. Αφ. [21], Τοις αναγν. [27], Α′ [165, 380, 694, 706], Β′ [14, 34, 235], Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 61, 436, Ζήν. Πρόλ. 30· *μ ά λ λ ι ο,* Αλεξ. 830, Αγν., Ποιήμ. Α′ 44, Δεφ., Λόγ. 178· *μ ά λ λ ι ο ν,* Φαλιέρ., Ιστ. 156 κριτ. υπ.

Από το αρχ. *μάλλον* κατά το επίρρ. *κάλλιο* ή συμφ. του ιταλ. meglio με το *κάλλιο* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β′ 573· βλ. επίσης και Τριαντ., Lehnw. 103, 141 [= 'Απ. Α′ 409, 444]). Τ. *μάλλιου* και σήμ. στη Μάνη (Βαγιακ., ΛΔ 12, 1972, 23-4).

α) Καλύτερα, σωστότερα (θα έλεγε κανείς): Αρέτας: *αν είναι των αλλώ κουρφό, δεν είναι εμένα* Χρύσιππος: *Μάλλιος, ως είναι των αλλώ κουρφό, ας είν' κ' εσένα!* Στάθ. (Martini) Α′ 30· *Καιρούς και δούλεψη πολλή, μάλλιος σκλαβιά κρυμένη δίχως κιανέναν έφελος έχ' ως εδά χαημένη* Πανώρ. Β′ 565· *τον μπιστεμένο μου και τον αγαπητό μου το Χρύσιππο το φίλο μου, μάλλιος τον αδερφό μου* Στάθ. (Martini) Α′ 316· *εγέλασε θωρώντας τα αυτά τ' ανάστολά σου ρούχα και τη μπερέτα σου και μάλλιος το κολλάρο* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 264· **β**) μάλλον, αντιθέτως: *λύπηση το βασιλιό να 'χει κιαμιά δεν είδα, μάλλιος το θρόνον τ' άφηκε, κ' εκ τη χαράν τ' επήδα* Ερωφ. Ε′ 122· *για κακό δε σε ρωτά, μάλλιος ογιά καλό σου* Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 520· *βλάψιμο ποτέ δε θες γνωρίζει από του λόγου μου ποσώς, μάλλιος παρά ποτέ μου θα σ' έχω πλια ακριβότερη* Στάθ. (Martini) Ιντ. β′ 77· *Μηδέναν οι σαΐτες μου ποτέ δε θανατώνου, μάλλιος γλυκιά κι' απαλαφρά πάσα καρδιά πληγώνου* Πανώρ. Ε′ 34· *το τραγούδι τση συχνιά και τσ' εμιλιές γροικώ τση* (παραλ. 2 στ.) *Μάλλιος φοβούμαι να τση πω πως καίγομ' ογιά κείνη μη μου σηκώσει τη φιλιά* Πανώρ. Α′ 173· **γ**) (επιτ.) επιπλέον, ακόμη και (Για την αντιθετική και επιτ. χρ. της λ. βλ. Αλεξ. Στ., Κρ. Χρ. 8, 1954, 248): *βγαίνεις* (ενν. *'Ερωτα*) *πάντα μ' όλους κερδαιμένος· μάλλιος τα τόσα βρόχια τα δικά σου γλυκιά, και ... τόση έχου χάρη* (παραλ. 2 στ.) *πάσα κιανείς ... ... πεθυμά πληγή από σε να πάρει* Ερωφ. Α′ 591· *Τη συντροφιά σου θέλομε, μάλλιος παρακαλούμε* Στάθ. (Martini) Γ′ 447· *Η αγάπη μου στα χέρια σου, μάλλιος και το κορμί μου* Ch. pop. 358· *η δύναμή σου δεν ψηφά, μάλλιος και σ' απονάται* Ζήν. Δ′ 227.

μαλλιοστάς, επίρρ., Πανώρ. Ε′ 21, Ερωφ. Δ′ 693, Ε′ 618, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 843, Στάθ. (Martini) Α′ 112, Φορτουν. (Vinc.) πρόλ. 69, Β′ 133, Γ′ 378· *μ ά λ λ ι ο σ τ α,* Ριμ. κόρ. 652· *μ ά λ λ ι ο σ τ α ς,* Ερωφ. Δ′ 520.

Από το επίρρ. *μάλλιος* κατά τα *διχωστάς, ανισωστάς* (Βλ. Ξανθουδ. [Ερωτόκρ., σ. 605] και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 378).

1) Μάλλον· περισσότερο: *νά 'ρθουν* (ενν. *οι Πέρσες*) *να μας πειράξουσι, μάλλιοστα αυτοί*

ανιμένου πόλεμον από λόγου μας κι' ωσάν του περασμένου Ερωφ. Β′ 395. **2**) Αντίθετα, απεναντίας: *Μάλλιοστας να το χαίρεται περίσσα του ντοκάρει, έναν κουνιάδο έτσι ακριβό ωσάν εμέ να πάρει* Φορτούν. (Vinc.) Γ′ 71.

μαλλιτικός, επίθ.

Από το ουσ. *μαλλί* και την κατάλ. *-ιτικός*. Τ. *μαλλίτικος* στο Somav. (λ. *μαλίτικος*).

Μάλλινος: *τσούβαλα και σαγία μαλλιτικά* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 257^{25} κριτ. υπ.].

μαλλίτσι(ν) το, Προδρ. ΙΙΙ 419 y χφ g, κριτ. υπ., Αχιλλ. Ν 102.

Από το ουσ. *μαλλί* και την κατάλ. *-ίτσι(ν)*. Τ. *μαλίτζιον* στο Du Cange, λ. *μαλή*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Georgac., The -ιτσ- suffixes 102, 228).

(Στον πληθ.) μαλλιά (της κεφαλής) (Για το πράγμα βλ. και Κουκ. ΒΒΠ Δ′ 343): *'Εκοψεν τα μαλλίτσια της, αμέτρητα ελυπάτον* Ιμπ. 622.

μαλλόκαπον το, Ημερολ. 86, εσφαλμ. γρ. αντί *παλιόκαπον*· (χφ *παλόκαπον*· Eideneier διόρθ. *μαλλόκαπον*).

μάλλον, επίρρ., Σπαν. V 196, Σπαν. (Ζώρ.) V 276, 384, Προδρ. ΙΙΙ 25, Βίος Αλ. 4551α, Διήγ. Βελ. 123, Ιμπ. 170, 341, 437, 831, Χρον. Τόκκων 443, 451, Πένθ. θαν.^{2} 450, Τριβ., Ρε 26, Απόκοπ.^{2} 225.

Το αρχ. επίρρ. *μάλλον*. Η λ. και σήμ.

α) Καλύτερα, σωστότερα (θα έλεγε κανείς): Σπαν. Α 436· *όλοι λέγουν τα κάλλη του, μάλλον και την ανδρειά του παρόμοιον δεν ευρέσκουσι εις τα καμώματά του* Τριβ., Ρε 85· **β**) πιθανώς: *έκραξαν και είπαν οι μάρτυρες, ότι μάλλον ψευδώς ανήγγειλεν ο Τζίρος τη βασιλεία σου* Οψαρ. 362^{38}· **γ**) (αντιθ.) (συν. με το *αλλά*): *αλλά και αυτός δέ ουδόλως εδειλίασεν, αλλά μάλλον επορεύετο μετ' ορμής του πολεμήσαι αυτόν* 'Εκθ. Χρον. 51^{9}· *πτωχό σου συγγενήν μη τον περιφρονήσεις αλλά μάλλον βοήθει τον από την δύναμίν σου* Σπαν. Α 551· *Πίστευσον, ου ψεύδεται, μάλλον ευστόχως λέγει* Προδρ. ΙΙΙ 304· *Μη ουν αποχωρήσεις τους, μηδ' αποπέμψεις, μάλλον, ως κοδιμέντα δέξου τους ποσώς αν ου μυρίζουν* Προδρ. Ι 12· **δ**) (επιτ.) επιπλέον, ακόμη και: *το γαρ λογάριν φέρνει σε εις πολλήν αντιμαχίαν και ζήλον υπεράπειρον, μάλλον εις αδικίαν* Σπαν. Α 624· *Ο Σγούρος Μπούας βλέποντας πως άρχισε να χάνει τα κάστρη του, τον τόπον του, μάλλον τους εδικούς του, βουλήν ηπήρεν ... το επίλοιπον μη χάσει* Χρον. Τόκκων 1022.

μαλλοπλέκτης ο.

Από τα ουσ. *μαλλί* και *πλέκτης*.

Δίχτυ που συγκρατεί τα μαλλιά. (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ′, 365 και Πολ. Λ., Μετά 'Αλ. 163): *ο φλόκκος εις το κούτελον ο λιθοκαμωμένος και ο μαλλοπλέκτης στην κορφήν ο μαργαριταρένιος* Γεωργηλ. Θαν. 133.

μαλλός ο, Ιερακοσ. 379^{28}, Ορνεοσ. αγρ. 548^{28}, 555^{9}.

Το αρχ. ουσ. *μαλλός*. Τ. *μάλλος* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Μαλλί, τρίχωμα: Ιερακοσ. 379^{27}. **2**) (Μεταφ.) βρύα: *ποταμού πετρών μαλλόν* Ιατροσ. (Oikonomu) 51^{2}. — Ως τοπων.: Πορτολ. Α $173^{5,7}$.

μάλλωμαν το, βλ. *μάλωμα*.

μαλλώννω, βλ. *μαλώνω.*

μαλλωτόν, το.

Το ουδ. του επιθ. *μαλλωτός* ως ουσ. Για τη λ., που απ. σε Γλωσσάρ. (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β'^{2}, 75 σημ. 7· πβ. και Du Cange, λ. *μαλή*) βλ. 'Αμ., ΕΕΒΣ 2, 1925, 278 και ΒΖ 28, 1928, 21 (= Γλωσσ. μελετ. 273-4, 292). Τ. *μαλλ'ώτου* ιδιωμ. (Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 120) ως αντιδ. από το βλαχικό mal'ïót (Πβ. και 'Αμ., ΕΕΒΣ ό.π.).

Είδος μάλλινου κλινοσκεπάσματος (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β'^{2} 75· για άλλη σημασ. βλ. 'Αμ., ό.π.): *έχεις με κουρατόρισσαν, έχεις με αναπλαρέαν, και κάμνω και τα μαλλωτά, κάμνω και τα ναρθήκια* Προδρ. Ι 95.

Μαλταίος ο, Αχέλ. 386, 746, 1566, 1879.

Από το τοπων. *Μάλτα* και την κατάλ. *-αίος.*

Ο κάτοικος της Μάλτας: *κέλευσεν στην μάχην τους Μαλταίους* αυτ. 2184.

Μαλτεζάνος, ο.

Από το εθν. *Μαλτέζος* με παρέκταση κατά εθν. σε *-άνος.*

Ο κάτοικος της Μάλτας: *να τους ιδώ αν δύνονται τώρα οι Μαλτεζάνοι ν' αντισταθούν την δόξαν μου* Διακρούσ. 86^{1}.

μαλτέζικος, επίθ., Στάθ. (Martini) Α' 261, Τζάνε, Κρ. πόλ. 335^{8}, 376^{5}, 377^{25}, 519^{5}.

Από το εθν. *Μαλτέζος* και την κατάλ. *-ικος.* Η λ. και σήμ.

Που προέρχεται από τη Μάλτα: *επτά μαλτέζικά 'σανε κάτεργα σε μια πάντα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 378^{21}.

Μαλτέζος ο, Τζάνε, Κρ. πόλ. 129^{2}, 157^{5}, 371^{10}, 377^{23}.

Το ιταλ. Maltese Η λ. και σήμ.

Που κατάγεται από τη Μάλτα: *η Σπάνια άς με λυπηθεί, Μελτέζοι, ορδινιαστείτε* αυτ. 567^{7}.

μάλωμα το, Σαχλ., Αφήγ. 229, Δεφ., Λόγ. 134, 455, Ιστ. Βλαχ. 125, Ροδινός (Βαλ.) 78· *μ ά λ λ ω μ α ν,* Ασσίζ. 50^{8}, Μαχ. 24^{27}, 68^{31}, 96^{35}, 134^{15}, 168^{22}, 322^{3}, 362^{19}, 376^{31}, 658^{17}.

Από το *μαλώνω* και την κατάλ. *-μα.* Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο. Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Συμπλοκή, τσακωμός: *οι μεθυστάδες οι ναύτες είχα λογία εις την μέσην τους και εποίκαν μάλλωμαν και εσκοτώθησαν πολλοί Κυπριώτες και Ροδίτες* Μαχ. 148^{21}· **2**) Λογομαχία, διαμάχη: *δύο τινές τσικούριον ένα στη στράτα βρήκαν και μάλωμα στην μέσην τους ανάμεσα εποίκαν* Αιτωλ., Μύθ. 83^{2}· *ο τοποκράτωρ και ούλη η βουλή εποίκαν σύνοδος ... και εις πολλά λογία και μαλλώματα είπασιν* Μαχ. 596^{6}· *ετούτη είναι απού παρακαθίζει και ήβανε τους γειτόνου τση πάντα εισέ μαλώματα και σκάνταλα* Αποκ. Θεοτ. 105.

μαλωματάρης, επίθ.

Από το ουσ. *μάλωμα* και την κατάλ. *-άρης.*

Φιλόνικος: *ζουλιάρην ή κακόν μαλωματάρην* Συναξ. γυν. 698.

μαλωμός ο.

Από το *μαλώνω* και την κατάλ. *-μός.*

Συμπλοκή, σύγκρουση: *σπουδαίος ήτον πάνυ εις όχλησες, εις συμπλοκές, εις μαλωμούς φουσσάτου* Χρον. Τόκκων 356.

μαλώνω, Σπαν. Α' 632, Χρον. Μορ. Η 7062, Σαχλ., Αφήγ. 202, Θησ. Ζ' [117^{6}], Χρον. σουλτ. 53^{21}, 98^{8}, Πανώρ. Β' 10, Δ' 5, Ερωφ., Ιντ. β' μετά στ. 94, γ' 83, δ' 46, 53, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1056, Β' 986, Ε' 887, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 102, Γ' 5, 68, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 7, Σουμμ., Πάστ. φίδ. Γ' [166], Φορτουν. (Vinc.) Α' 417, Δ' 185, Διγ. Ο 1282, Τζάνε, Κρ. πόλ. 182^{10}, 200^{17}, 298^{9}, 309^{8}, 365^{4}, 454^{4}, 557^{24}, κ.π.α.· *μ α λ λ ώ ν ν ω,* Μαχ. 510^{5}, 604^{25}, Βουστρ. 423, 529.

Από το *ομαλόω -ώνω* ⟨ *ομαλός* (Για την ετυμ. της λ. και άλλες παλαιότ. ετυμ. βλ. Ανδρ., Λεξ., Χατζιδ., Αθ. 3, 1891, 94 και ΜΝΕ Α' 140). Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 647, λ. *μαλλόννω*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α**) Επιπλήττω κάπ.: *εάν άκουεν ότι είναι κανείς ακαμάτης ... πηγαίνει εις το σπίτι του να τον μαλώνει* Συναδ., Χρον. 51· *συνηθίζομεν τα παιδία να δίδουν και να δέχονται ... με το δεξιόν χέριν, και, αν απλώσει το ζερβόν, μαλώνομεν και ονειδίζομέν τα* Σοφιαν., Παιδαγ. 271· **β**) κατηγορώ, προσάπτω σε κάπ. κ.: *'Ανθρωπε, μη βαραίνεσαι, το Χάρο μη μαλώνεις και δε σου φταίγει τίβοτας και μη ντον ατιμώνεις* Π.Ν. Διαθ. φ 260β 11· *αποκοτίσασιν ... να καταφρονέσουν τους ονειδισμούς οπού τους εμαλώνασι* Χριστ. διδασκ. 480. **2**) Συμπλέκομαι, αγωνίζομαι εναντίον κάπ.: *οπού μπορεί και δύνεται κάθε άντρα να μαλώσει το ψόμα μήδ' η καυχησά δεν είν' δική του βρώση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 889· *λίγοι είν' οπού φεύγουσι, λίγοι είναι που γλυτώνου, λίγοι είναι που τόνε νικούν, όντε τόνε μαλώνου* (ενν. τον *'Ερωτα*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1054. **3**) Πολεμώ: *Κ' εκείνος* (ενν. ο *κόντες Μάρκος*) *έξω έδωκε να πα να τους μαλώσει μαζί με τους στρατιώτες του* Τζάνε, Κρ. πόλ. 320^{9}· *Θαρρώ ξεφυτρωμένοι να 'ναι οι στρατιώτες κ' έρχονται περίσσια θυμωμένοι να με μαλώσου* Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 57. **Β'** Αμτβ. **1**) Φιλονικώ, καβγαδίζω: *Διά την ωραιότητα εμάλλωνε ροΐδία ... με τη μηλία* Αιτωλ., Μύθ. 49^{1}· *εσείς και εμείς μαλώνουμε, μα οι Τούρκοι μας κρατούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 539^{12}· *Τότε εμαλώσανε με τα λόγια οι Βενετσάνοι με τους Γενουβήσους* Χρον. σουλτ. 82^{30}. **2**) Θυμώνω, εξοργίζομαι: *ο Θεός εμάλωσε κατά του Αμαλίκ και με τας χείρας του τους εσκότωσε* Καρτάν., Διαθ. 241. **3**) Συμπλέκομαι, συγκρούομαι: *Μαλώνουν και τσακίζονται συχνά τες κεφαλές των* Σαχλ., Αφήγ. 222· *εγώ δεν δύνομαι με σένα να μαλώσω* Διγ. Ο 302· *η θάλασσα σου εφαίνετο με μάνηταν ετόση ... τον ουρανό εκάλειε να μαλώσει* Ροδολ. Α' [252]· *Δρακόμαχος εκράζουντο κ' ήριζε την Κορώνη και πάντα του μ' αγριότητα και καυχησά μαλώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1840. **4α**) Πολεμώ: *για να θωρούσι* (ενν. *οι οχουθροί*) *τους Ρωμιούς, κοντά να μην σιμώνουν κ' εις τον πονέντε ν' ακουσθεί οι Γραίγοι πως μαλώνουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 526^{12}· *Τω καιρώ οπού εμάλωνε ο Τούρκος με τον Βενετσιάνον εις τα 1572* Μηλ., Οδοιπ. 637· *Σκλαβούνους μέσ' αφήκασι εκεί για να μαλώσουν και τώνε παραγγέλασι, το Κάστρο να μη δώσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 214^{17}· (μεταφ.) *πως δε μαλώνου μετ' αυτά* (ενν. *τα λουκάνικα*) *τα δόνια του στομάτου* Στάθ. (Martini) Α' 111· **β**) επιτίθεμαι: *αν τους βοηθήσει ο Θεός και εμπούν εις το κουλούρι τον πύργον να μαλώσουσιν, με πόλεμον να επάρουν* Χρον. Τόκκων 293· *μα κατεβαίνουν άγρια* (ενν. *οι Τούρκοι*) *και τρέχουν να μαλώνουν κι' ως τσι τριντζέρες στένουνται και τους σουλτάδους σώνουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 445^{23}.

Η μτχ. παθ. παρκ. ως ουσ. = αντίπαλος: *Σ' τούτα τ' ανακατώματα γλακούν οι αντρειωμένοι, να δουν είντά 'χου διαφορές ετούτοι οι μαλωμένοι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 914.

μαλωτής ο.

Από το *μαλώνω και την* κατάλ. *-τής*. Η λ. στον Βλάχ. (λ. *μαλλωτής*).

Καβγατζής: *παιγνιώτης να μηδέν βρεθεί ... ή μεθυστής ή μαλωτής και γίνεται φονέας* Ιστ. γυν. 276.

μαλωτόν το, Αλεξ. 2420.

Το ουδ. του επιθ. **μαλωτός (⟨μαλώνω)* ως ουσ.

Φιλονικία, διαμάχη: *οπού θέλει να θωρεί πλεό παρά το 'χει η φύση θέλ' είσθαι πάντα 'ς* (έκδ. *πάντας*) *μαλλωτά και το 'μα του να χύσει* Δεφ., Λόγ. 716.

μαμελές ο, Συναδ., Χρον. 47 (έκδ. *μαμελάδες*· χφ *μαμελέδες*).

Το τουρκ. muamele. Τ. *μαμαλάς* στο Somav.

Τόκος: *τον έλεγχε διατί ηδίκει τους επτωχούς εις αμπελοχάριτσια, εις χαράτσια και εις μαμελέδες* (εκδ. *μαμελάδες*· διορθώσ. κατά χφ) αυτ. 37.

μαμελετζής ο.

Το τουρκ. maumeleci. Τ. *μαμαλαντζής* στο Somav.

Τοκογλύφος: *ήτον αρσενοκοίτης, άρπαγος, άδικος, μαμελετζής, τύραννος* Συναδ., Χρον. 38.

Μαμελούκος ο· *Μ α μ α λ ο ύ κ ο ς* Βουστρ. 454 κριτ. υπ., 458 κριτ. υπ.· *Μ α μ ο υ λ ο ύ κ ο ς,* Βουστρ. 453 κριτ. υπ. — Πβ. και ά. *Μαμουλούκης*.

Από το αραβ. mamlūk (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *Μαμαλούκος* σε ενθύμηση του 16. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 170). Η λ. σε εγκώμιο του 15 αι. (Λάμπρ., ΝΕ 13, 1916, 201) και σήμ.

Στρατιωτικός από τους «Μαμελούκους» της Αιγύπτου: *θωρώντα το φουσσάτον μας πώς εστρέφετον, απηήδησαν καλά ,Χ καβαλλάρηδες Μαμουλούκοι, αρματωμένοι καβαλλάρηδες και έρχουνταν γάλι γάλι απάνω του φουσσάτου μας* Μαχ. 636^{27}· *επήρεν ο ρήγας τους Μαμουλούκους οπού του εφάνην και τους χριστιανούς απού 'χεν διά να υπάγει εις την Κερυνίαν* Βουστρ. 454.

μάμμα η, βλ. *μάμμη*.

μαμμεύγω.

Από το ουσ. *μαμμή* και την κατάλ. -*εύγω*. Λ. *μαμμεύω* στο Ζωναρ. 1337. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ').

Ξεγεννώ: *όνταν μαμμεύγετε τις Οβριές και να ιδείτε επί τα σκαμνιά, αν υιός αυτός και να θανατώνετε αυτόν* Πεντ. 'Εξ. Ι 16.

μάμμη η, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 346^{47}, Ελλην. νόμ. 567^{13}, Ασσίζ. 18^{23}, $165^{1,8}$, Διγ. (Trapp) Gr. 1010, Διγ. Ζ 1322, Διγ. 'Ανδρ. 342^{27}· *μ ά μ μ α,* Πεντ. 'Εξ. Ι, 19, Γεν. XXXVIII 28· *μ ά μ μ η δ ε ς,* Πεντ. 'Εξ. Ι 15, 18, 19· *μ ά μ μ ο υ,* Ασσίζ. 416^{26}.

Το μτγν. ουσ. *μάμμη*. Ο τ. *μάμμα* τον 7. αι. (Lampe, Lex.), σε παπυρ.. (Preisigke-Kiessling., λ. *μάμα*) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ., Α., Λεξ.). Η λ., καθώς και τ. *μαμμού,* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

1) Μητέρα: *ηρμήνευσε τον Δανιήλ η μάμμη του* (ενν. *του Βαλτάσαρ*), *η γυνή του πατρός Ναβουχοδονόσωρ* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 345^{36}. **2**) Γιαγιά: *η μήτηρ δέ του αμιρά, η του Ακρίτου μάμμη* Διγ. Ζ 591· *η γραύς η κακομήχανος* ... (παραλ. 1 στ.), *του Σατανά το παίδευμα, των Νηρηίδων μάμμη* Καλλίμ. 1306. **3**) Μαμμή: *ήτον όνταν εσκλήρυνεν εις το γεννητό της και είπεν αυτεινής η μάμμη: «μη φουβεθείς ότι απατά ετούτος εσέν υιός»* Πεντ. Γεν. XXXV 17.

μαμμή η, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1908 (πληθ. *μαμμήδες*)· *μ α μ μ ο ύ,* Μαχ. 216^{5} (πληθ. *μαμμούδες*).

Το ουσ. *μάμμη* με καταβιβασμό του τόνου (Πβ. Ανδρ., Λεξ. και Thabores, BZ 55, 1962, 243). Ο τ. στο Meursius και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 647). Η λ. ήδη στο Βίο Θεοδ. Συκ. 289, στο Βλάχ. και σήμ.

Μαμμή: *Μια θυγατέρα ήκαμε που 'φεξε στο παλάτι κείνη την ώρα που η μαμμή στα χέρια την εκράτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 52. — Η λ. ως παρων.: Εκθ. χρον. 7^{22}, Ιστ. πολιτ. 10^{8} (Γενικότερα για το θέμα βλ. Laurent, REB 14, 1956, 201-5).

μάμμου η, βλ. *μάμμη*.

μαμμού η, βλ. *μαμμή*.

μαμούδι το.

Για την ετυμ. βλ. Ανδρ., Λεξ. Η λ. στο Du Cange, Appendix (λ. *μαμούδιον*) και σήμ.

'Εντομο, ζωύφιο: *κανθαρίδες λέγονται ότε το καλοκαίριν ευρίσκονται εις τας στράτας μαμούδια, ώσπερ σφήκες* Σταφ., Ιατρόσ. 6^{173}.

μαμουκώδης, επίθ.

Από το ουσ. *μαμούκι* (⟨τουρκ. *mamuk* = προσωπίδα) και την κατάλ. *-ώδης*· βλ. Pernot, Ét. linguist. Γ' 473, λ. *μουρώνω*. Εσφαλμ. η υπόθεση Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, 211 και Κοραή, 'Ατ. Ε' 183. Ουσ. *μαμούκι* και ρ. *μαμουκώνω* και σήμ. στη Θράκη και αλλού· Παπαχριστοδούλου, Θρακ. 3, 1932, 343 και Φιλ., Θρακ. 5, 1924, 260· *μαμούκωμα* στο Βλάχ. και μτχ. *μαμουκιασμένος* και σήμ. στη Χίο· Pernot, Ét. linguist. Γ' 473, λ. *μουρώνω* και Χατζιδ., ό.π.

Που φορά προσωπίδα, μασκαρεμένος (Για τη σημασ. βλ. και Κυριακ., ΗΜΕ 1932, 525-6): *ξυλάλογον ποιήσας* (ενν. *εκτομίας τις*) ... *εισήλθε μέσον του θεάτρου ... Μετ' ολίγον δέ πεζεύσας από του αλόγου υποκρίνεται μετά άλλων ετέρας ανθρώπων μορφάς ... Επεί δέ και δραμείν έμελλον τα μαμουκώδη εκείνα πρόσωπα μετά του αλόγου δήθεν του επάρχου, ο μέν υποκρινόμενος τούτο ευνούχος ... έκραζε τους νέους εις τον δρόμον του μέσου ελθείν* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 675 κριτ. υπ.].

Μαμουλούκης ο, Βουστρ. 453, 454. — Πβ. και ά. *Μαμελούκος*.

Από το αραβ. *mamlūk*.

Στρατιωτικός από τους «Μαμελούκους» της Αιγύπτου: *ερχόμενος ο ρήγας εις την Κύπρον έπεψεν τον σερ Τζάκο Σάλαχαν ... και έναν Μαμουλούκην και επήγαν εις την Πάφον* Βουστρ. 458· *έμπλασεν έναν κάτεργον απέ το Αγιάσιν και επήρεν το· και είχεν έναν Μαμουλούκην, μέγαν άνθρωπον και εφέραν τον εις την χώραν εις την φυλακήν* Μαχ. 632^{17}.

μαμούνα η, βλ. *μαϊμούνα*.

μαμωνάς ο.

Το μτγν. ουσ. *μαμωνάς*.

Πλούτος: *έπαιρναν το εμβατίκιον διπλόν και ... ερχόντησαν πάλιν εις την πρώτην απόλαυσιν του μαμωνά* Ιστ. πατρ. 189^{18}. — Η λ. και τ. *Μαμουνάς* ως κύρ. όνομ.: Χρον., Μορ. Η 2946, Χρον. Μορ. Ρ 2946.

μανάκιον το, βλ. *μανιάκι(ον)*.

μανδάτο(ν) το, βλ. *μαντάτον*.

μανδατοφορεύω, βλ. *μαντατοφορεύω*.

μανδατοφόρος ο, βλ. *μαντατοφόρος*.

μανδάτωρ ο, Βακτ. αρχιερ. 170 (γεν. εν. *μανδατόρου* πιθ. από ονομ. *μανδάτορος*· πβ. το ιταλ. *mandatore*)· *μ α ν τ ά τ ω ρ.*

Το λατ. *mandator*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.) και σε έγγρ. του 11. αι. (Βραν. Ε., Βυζαντ. έγγρ. Πάτμου Α' 1^{49}, 2^{14} κ.α., Act. Lavr. 38^{47}, 44^{33}, 48^{45}) και 12. αι. (Act. Lavr. 55^{11}).

1) Αξιωματούχος του βυζαντινού κράτους με καθήκοντα αγγελιοφόρου (Βλ. Ahrweiler, Études VIII 37)· αυτός που φέρνει μια είδηση, μαντατοφόρος: *ποσώς ουκ εθυμήθηκεν ο μέγας αυτοκράτωρ ότι πολλάκις ψεύματα φέρνει δεινός μαντάτωρ* Ριμ. Βελ. 534· *εξορκίσας το ύδωρ ... πότισον τον δηχθέντα και ιαθήσεται ειδ' ουκ έστιν ούτος πότισον ύδωρ τον μανδάτορα και ιαθήσεται ο πάσχων, ει και μακρόθεν εστίν* Ιατροσ. 27^{36}. **2**) Πληροφοριοδότης (Η σημασ. και στον Αρμεν., Εξάβ. Α' 5^{1}): *Περί μηνυτών, ήγουν εκείνοι οπού δείχνουν, και περί μανδάτορος* Βακτ. αρχιερ. 170.

μανδέλλο το, βλ. *μαντέλλο*.

μανδήλα η, βλ. *μαντήλα*.

μανδηλάκι το, βλ. *μαντηλάκιν*.

μανδήλι το, βλ. *μαντήλι*.

μανδηλίδα η, βλ. *μαντηλίδα*.

μανδί(ν) και **μανδίον** το, βλ. *μαντί*.

μάνδρα η, Λέοντ., Αιν. Ι 88, Φυσιολ. (Offerm.) G 14^{11}, Φυσιολ. (Legr.) 947, Φυσιολ. 339, Χούμνου, Κοσμογ. 1364, Ροδινός (Βαλ.) 99, Συναξ. γυν. 192, Βεντράμ., Γυν. 172, 239, Παΐσ., Ιστ. Σινά 359, Χριστ. διδασκ. 415· *μ ά ν τ ρ α,* Βοσκοπ.^{2} 183, 243, 468, Πανώρ. Δ' 122, Πεντ. Δευτ. XXVIII 51.

Το αρχ. ουσ. *μάνδρα*. Ο τ. *μάντρα* στο Du Cange, σε έγγρ. του 1548 ('Εγγρ. Σύρου Α' 124) και σήμ.

1α) Περίφραγμα, περίβολος: Φυσιολ. 340^{13}· **β**) μαντρί, στάνη, στάβλος: *πάγαινε στην μάνδρα την δική μου και διάλεξε το κάλλιο μου ταυρί από την κοπή μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1103]· *ανθρώπους αναρίθμητους και μάνδρες και κουράδια κι' άλλα περίσσια πράγματα έσυρε με τα ψάρια* (ενν. *ο ποταμός*) Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [929]. **2**) Φωλιά: *αποταμιεύσει* (ενν. *ο μύρμηξ*) *τους κόκους εις την εαυτού μάνδραν* Φυσιολ. 349^{18}· *συγκαλύπτει* (ενν. *ο λέων*) *αυτού τα ίχνη, ίνα μη ακολουθούντες τοις ίχνεσιν αυτού οι κυνηγοί εύρωσιν αυτού την μάνδραν* Φυσιολ. (Kaim.) 6α^{12}. **3**) Μοναστήρι: *Πρώτον έπιασεν* (ενν. *ο πάπας*) *την μάνδραν κ' εδώ κλει τον υποδιάκον* Χρησμ. (Trapp) Ι 105· *ερχόμενος γούν γύρωθεν εμβλέπεις μίαν πόρτα· της μάνδρας αύτη πέφυκε· τον δέ πορτάρη ρώτα* Παΐσ., Ιστ. Σινά 350. **Εκφρ. 1**) *μάνδρα θεία και επουράνια* = παράδεισος: *να είναι άξιον* (ενν. *το απολωλός*) *της θείας και επουρανίου μάνδρας* Ευγ. Ιωανούλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 2^{18}. **2**) *μάνδρα της εκκλησίας* = το σύνολο των πιστών: *είτ' ένι άνθρωπος χονδρός και δεν γροικά τον κόσμον* (παραλ. 1 στ.), *ολίγον δέ κατ' όλιγον βάλλει τον εις την μάνδραν της εκκλησίας του Χριστού και μένει σεσωσμένος* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1016.

μανδραγόρα η, Ιερακόσ. 430^{5}, Ορνεοσ. αγρ. 556^{11}, Φυσιολ. (Offerm.) G 140^{5}· *μ α ν δ ρ α γ ο ύ ρ α,* Φυσιολ. (Legr.) 60, Πεντ. Γέν. XXX 14 δις, 15 δις, 16· *μ α ν τ ρ α γ ο ύ ρ α,* Φυσιολ. (Legr.) 13.

Το αρχ. ουσ. *μανδραγόρας* με αλλαγή γένους. Η λ. στο Steph., Θησ.

1) Είδος φυτού με φαρμακευτικές και μαγικές ιδιότητες: *λαβών ... σπέρμα μανδραγόρας και βούτυρον και τρίψας αυτά άλειφε τον ουρανίσκον* Ορνεοσ. αγρ. 547^{26}. **2**) (Σκωπτικώς) μάγισσα (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., Ετυμολογικά, Αθ. 57, 1953, 213): *συνήχθησαν αι γείτονες ως προς παρηγορίαν, αι μανδραγούραι μάλιστα και πρωτοκουρκουσούραι* Προδρ. Ι 211.

μανδράγορον το.

Το αρχ. ουσ. *μανδραγόρας* με αλλαγή γένους.

Είδος φυτού: *έστι δέ εκεί δένδρον, μανδράγορον καλούμενον* Φυσιολ. 365^{2}.

μανδραγούρα η, βλ. *μανδραγόρα*.

μανδράκι το· *μ α ν τ ρ ά κ ι,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 226^{15}, 391^{7}.

Από το ουσ. *μάνδρα* και την κατάλ. *-άκι*. Ο τ. στο Somav. Τ. *μανδράκιον* σε έγγρ. του 13. και 14. αι. (Act. Lavr. 74^{18}, 99^{23}, 139^{30}). Τ. *Μανδράκιν* ως τοπων. σε έγγρ. του 1355 (Act. Lavr. 136^{46}). Η λ. και σήμ. ιδιωμ.

Μικρό λιμάνι: *Η Κορώνη ... μέσα από τον μόλο έχει ένα μαντράκι διά ξύλα μικρά* Πορτολ. Α 214^{22}· *το καράβι εφτιάσανε, οπού 'τον τρυπημένο και στέκει στο μαντράκι του μέσα σαν βουλισμένο* Τζάνε, Κρ. πολ. 224^{20}. — Ο τ. ως τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 550^{20}.

μανδρί το, Πουλολ. (Τσαβαρή) 643, Χριστ. διδασκ. 394δις, Διγ. Ο 2690· *μ α ν τ ρ ί,* Χρον. Μορ. Η 4952, Πεντ. Γέν. XXX 40, XXXII 17, Δευτ. VII 13, XXVIII 3, 18, Θυσ.^{2} 57.

Από το ουσ. *μάνδρα* και την κατάλ. *-ί*. Τ. *μανδρίον* τον 6. αι. (Sophocl.). Τ. *μαντρί* στο Βλάχ. και σήμ.

1) Στάνη: *ξεύραν που 'τον τα ωζά κ' εις ποιά μαντριά τα 'βάναν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 369^{21}· *ώσπερ τον άγριον λέων, όταν μισέβει 'κ το μανδρί, ακόμη πεινασμένος* Θησ. Η' [49^{2}]. **2**) Ποίμνιο, κοπάδι: *από το πηγάδι εκείνο να ποτίσουν τα μαντριά* Πεντ., Γέν. XXIX 2. **3**) (Μεταφ.) ομάδα πιστών: *Εσύ είσαι ο ποιμένας μας και εμείς είμασθε το μαντρί σου* Χριστ. διδασκ. 435. **4**) Ναός: *Εγώ δεν έχω γαρ φωτία, ου λίβανον ή ξύλα, ουχί πρεπούμενον μανδρί εις την θεότητά σου* Θησ. Δ' [44^{2}]. **5**) Λιμάνι: *τα κάτεργα του πρίντζιπε εις το μαντρί εμπήκα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 385^{24}.

μανδριάζω.

Από το ουσ. *μάνδρα* ή *μανδρί* και την κατάλ. *-(ι)άζω*. Τ. *μαντριάζω* στο Somav.

Βάζω στη μάντρα: *Είναι θύρα* (ενν. *ο Σωτήρ*) *διά να σε εμπάσει εις την αυλήν και να σε μανδριάσει με τα καλά πρόβατα!* Πηγά, Χρυσοπ. 317 (1).

μανδριάρχης ο· *μαντριάρχης*.

Από το ουσ. *μανδρί* και την κατάλ. *-άρχης*. Η λ. το 10. αι. (Sophocl.).

(Ειρων.) πατριάρχης (Πβ. και Du Cange, λ. *μαντριάρχης*): *ότι έρχεται ηκούσθη ο πατριάρχης και έστι καθ' οδόν· εις γαρ αναίρεσιν αυτών εποίησε το χαράτσιον φλωρία χιλιάδες πέντε κατ' έτος· και ούτως εγένετο μαντριάρχης* Έκθ. χρον. 77^{3}.

μανδρίζομαι.

Από το ουσ. *μάνδρα* ή *μανδρί* και την κατάλ. *-ίζομαι*. Λ. *μαντρίζειν* στο Meursius. Τ. *μαντρίζω* και σήμ.

Καταυλίζομαι: *Ο δέ λοιπός λαός της πόλεως έξω εις τας σκηνάς του φοσσάτου εμανδρίζετο* Δούκ. 375^{4}.

μανδύτης ο.

Από το ουσ. *μανδύας*, πιθ. αναλογ. με το ουσ. *επενδύτης*.

Είδος μανδύα που φορούσε ο ανώτερος κλήρος: *Ο βασιλεύς εκέλευσε τον νέον πατριάρχην και έβγαλε το φόρεμα, εκείνον τον μανδύτην* Αρσεν., Κόπ. διατρ. [547].

μάνητα η, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 308, Γεωργηλ., Βελ. 716, Αχέλ. 1157, Πανώρ. Γ' 28, Ερωφ. Α' 201, Γ' 369, Δ' 80, 707, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 698, 1663, Β' 1420, Γ' 1627, Δ' 534, Ε' 1282 κριτ. υπ., Ευγέν. 505, Στάθ. (Martini) Β' 5, 314, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 47, Ροδολ. Α' [71, 251, 308, 614], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 59, Ζήν. Α' 197, Β' 305, Γ' 228, Δ' 129, Διγ. Ο 415, Διακρούσ. 74^{5}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 301^{2}, 541^{29}, κ.π.α.

Από το ουσ. *μανία* ή το ουσ. *μάνη* (κατά Ανδρ., Λεξ.) και αναλογ. με τα ουσ. σε *-ητα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' και Ϛ' 106) και τη Χίο (Pern., Ét. linguist. Γ' 461).

1α) Οργή, θυμός: *τόση μεγάλη μάνητα μου 'δωκεν απού κρίνω κι' αν ήθελέ 'σται μπορετό εις το θυμόν εκείνο* (παραλ. 1 στ.) *όλους τσι κατασκότωνα* Φορτουν. (Vinc.) Β' 81· *τάσσω σου πως οι γρίνιες σου κι' όλες οι μάνητές σου κι' όλα σου τα πεισματικά κι' όλες οι όργητές σου δε θέλουσι μπορεί ποτέ τον πόθο μου να σβήσου* Πανώρ. Β' 401· **β**) μανία, λύσσα: *έδιδαν πόλεμον φρικτόν, με μάνητα μεγάλη* (ενν. *η μια μεριά κ' η άλλη*) Διακρούσ. 80^{5}· *κύματα άσπρα, θολά, βρυγιά, ανακατωμένα* (παραλ. 1 στ.) ... *το καράβ' αμπώθουσι με μάνητα μεγάλη στη φουσκωμένη θάλασσα σε μια μεριά κ' εις άλλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1633. **2**) Μίσος, κακία: *ασήκωσεν* (ενν. *ο διάβολος*) *όλους τους ανθρώπους εις μάνηταν και τους ειδωλολάτρας εις βοήθειαν των ειδώλων ... και καθημερινόν ετιμωρούσαν ... εκείνους οπού δεν επροσκυνούσαν τα είδωλα* Εγκ. αγ. Δημ. 105^{20}· *τέτοιο του 'δωκε δαρμό μεγάλο ν' αποθάνει κ' είδα τον εκ τη μάνητα τα γένια του να βγάνει* Ερωφ. Ε' 134. **3**) Ερωτικό πάθος: *'Ανομο, μηδέ 'πίβουλο, μηδέ προδότη λέσι όποιον ο πόθος κι' ο θυμός τση μάνητας κερδέσει* Ροδολ. Α' [342].

μανθαίνω, βλ. *μανθάνω*.

μανθάνω, Σπαν. Α 88, 112, Σπαν. Ρ 54, Προδρ. Ι 253, ΙΙΙ 177, IV 7, 22, 90, Διγ.

(Trapp) Gr. 2254, Διγ. Ζ 85, 1880, 3585, Διγ. (Trapp) Esc. 216, Βέλθ. 838, 877, 880, Χρον. Μορ. Η 1204, Χρον. Μορ. Ρ 93, Φλώρ. 180, Σαχλ., Αφήγ. 33, Λίβ. Sc. 3256, Λίβ. Esc. 1544, Αχιλλ. L 1022, Μαχ. 46^{2}, 180^{16}, 404^{23}, Διγ. 'Ανδρ. 314^{19-20}, κ.π.α.· *μαθαίνω,* Κομν., Διδασκ. Δ 138, 152, Ιμπ. 70, 88, Πένθ. θαν.^{2} 544, Αχέλ. 1863, Πανώρ. Α' 62, Γ' 601, Δ' 144, 252, Ερωφ. Α' 425, Δ' 11, 151, Ιστ. Βλαχ. 1825, 2172, 2197, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 446, 546, 2011, Γ' 501, Δ' 796, Ευγέν. 337, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 54, Τζάνε, Κρ. πόλ. 517^{13}, κ.π.α.· *μαθάνω,* Προδρ. IV 5 χφ g κριτ. υπ., 7 χφ g κριτ. υπ., 121 χφ g κριτ. υπ., Ερωτοπ. 276, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1186, Ιμπ. 846, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 262, Βουστρ. 438 κριτ. υπ., 440 κριτ. υπ., 455 κριτ. υπ., 469, Συναξ. γυν. 515, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 819, Φορτουν. (Vinc.) Α' 420· *μαθθαίνω,* Κυπρ. ερωτ. 75^{30}· *μανθαίνω,* Αιτωλ., Μύθ. 58^{7}, Σεβήρ.-Μανολ., Επ στ. 171, Σουμμ., Παστ. φίδ. Αφ. [25]· *μανθάννω,* Μαχ. 102^{11}· αόρ. *εμάθηκα,* Gesprächb. 76^{25}· μτχ. αορ. *μαθόντα,* Ερμον. Ε 440· *μάθονταν,* Ερμον. Ψ 280.

Το αρχ. *μανθάνω*. Ο τ. *μαθαίνω* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *μαθάνω* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *μαθθαίννω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 645) και τη Χίο (Pern., Ét. linguist. Β' 343). Για τον αόρ. *εμάθηκα* βλ. Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1932, 18 = Γλωσσ. 'Ερ. Β' 431. Για τη μτχ. αορ. *μαθόντα* πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 123.

Α' Μτβ. **1α**) Αποκτώ κάπ. γνώση (με σπουδές, άσκηση ή από πείρα), διδάσκομαι, σπουδάζω: Αχιλλ. L 1183, Συναξ. γυν. 521, Σπαν. Ρ 48· **β**) κάνω κτήμα μου, αφομοιώνω κάπ. γνώση ή διδασκαλία: Προδρ. IV 15, 25, Ιμπ. 76, 647, Απολλων. 263, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 522· (με είδος σύστ. αντικ.): *να μαθαίνει παίδευσιν νά 'βρει τιμήν εις τέλος* Κομν., Διδασκ. Δ 6. **2α**) Διδάσκω, μορφώνω κάπ.: *μάθε το τσαγγάρην το παιδίν σου* Προδρ. IV 43· *ο Γεργάνος να είναι της Παρθένου εχθρός, ωσάν ... και οι διδάσκαλοι οπού τον έμαθαν* Ροδινός (Βαλ.) 83· **β**) κάνω κάπ. να μάθει ή να δοκιμάσει κ. (σε απειλή): *να σε μάθω να μιλείς, γιατί κακά κατέχεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2348· *υπάγαινε με το καλόν και με τον λογισμόν σου, πριν αν σε κοπανίσουσιν και μάθουν σε το σπάσμα* Προδρ. ΙΙΙ 362 χφ g κριτ. υπ.· **γ**) «δασκαλεύω» κάπ.: *έχει και έναν υιόν ... και μαθαίνει τονε να γενεί χειρότερος από κείνο* Κατά Ζουράρη 147· **δ**) (προκ. για ζώο) εκπαιδεύω, εξασκώ: *Εις τον δρυμόνα 'σέβαιναν ... άλλοι συντρόφους έκραζαν, άλλοι σκυλιά μαθαίνουν* Θησ. Ε' [77^{8}]. **3**) Εθίζομαι, συνηθίζω κ.: Πεντ. Δευτ. XIV 23, Κορων., Μπούας 65, Συναξ. γυν. 820· (σε παροιμία): *Τό μάθει από μικρός κιανείς ποτέ δεν το ξεχάνει* Πανώρ. Α' 258. **4α**) Αντιλαμβάνομαι, γίνομαι γνώστης κάπ. θέματος, πληροφορούμαι: Ερωφ. Β' 35, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 480, Θρ. Κων/π. Βαρβ. 9, Μαχ. 282^{18}, Διγ. Ζ 492, Χρον. Μορ. Ρ 6846, Πτωχολ. α 600· (με είδος σύστ. αντικ.): *επήγεν εις την Ρόδον διά να μάθει μαντάτον από το Κάργιος* Μαχ. 182^{10}· **β**) εξακριβώνω (είδηση): *ως ουν ηκούσθη πανταχού ... ότι ο Βελισάριος ... ετυφλώθη, τινές το επιστεύσασι, τινές το απιστούσαν, κ' εστήσαν όλοι μέσα τους να στείλουσι να δούσι, ει έστι τούτο αληθές ...* (παραλ. 4 στ.) *αποκρισιάριους έστειλαν να μάθουσι το πράγμα* Ριμ. Βελ. 853· **γ**) ανακαλύπτω την ταυτότητα κάπ.: *Σαν είδε πως ο κύρης μου θέλει να τόνε μάθει, ήπαψε την ξεφάντωση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 869· *είχα πεθυμιά μεγάλη ... να μάθω τσι γονέους του και από ποιόν τόπον ήσα* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 642· **δ**) βεβαιώνομαι, πείθομαι για κ.: *Δο μου και εσύ σημάδιν διά γνωριμίαν να κρατώ, να μάθει* (ενν. *ο Λίβιστρος*), *ότι ηύρηκά σε* Λίβ. Esc. 3701. **5**) Καταλαβαίνω, εννοώ κ.: Διγ. (Trapp) Gr. 594, Προδρ. IV 45, Αχιλλ. Ν 298, 1573. **Β'** Αμτβ. **1α**) Αποκτώ γνώσεις· σπουδάζω, εκπαιδεύομαι: *Αυτός, όταν εμάνθανε, υπόδησιν ουκ είχεν, και τώρα, βλέπεις τον, φορεί τα μακρυμύτικα*

Προδρ. IV 5· *αν μ' έλειπαν τα γράμματα κ' εμάθανα τεχνίτης* Προδρ. IV 23 χφ g κριτ. υπ.· *μαθαίνει και γιατρός, τσι πληγωμένες γιαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1353· **β**) (προκ. για τη γνώση, τη σύνεση) βελτιώνομαι, πλουτίζω (πνευματικά): *σοφός είναι όπου διαβάζει διδασκαλίαν απού άλλους, ότι «μανθάνει η γνώσι και λείπεται την παίδευσιν»* Μαχ. 642^{1}. **2α**) Διδάσκομαι, παραδειγματίζομαι: *Ω παίδιοι, βάρτε το σκοπόν σ' αυτόν μου, μάθετε σεις απού τον όξοδόν μου* Κυπρ. ερωτ. 2^{8}· **β**) «παίρνω μάθημα», σωφρονίζομαι: *είτι εζημιώθη ο βλαβείς παρά του ζώου .. ακέραια ... να τα έχει ... διά να μάθει όστις έχει το άγριον ζώον και να ιδούσι και άλλοι τοιαύτα ζώα μη τρέφειν* Νομοκριτ. 90· (σε παροιμίες): *Αφόν ημείς επάθομεν, εμάθομεν αρκούντως* Γλυκά, Στ. 45· *να πάθεις και να μάθεις* Διγ. 'Ανδρ. 316^{31}. **3**) Συνηθίζω: *τρώγεις την ολώμην* (ενν. *την αθερίναν*), *ως έμαθες στο σπίτιν σου, πτωχή, εις το πατρικόν σου* Πουλολ. (Τσαβαρή) 349. **4α**) Γνωρίζω: *για να μάθεις καθαρά, να μην κοπιάσεις πλέα, πιάσε το μέτρος τρακοσών με χιλιαδών εννέα* Αχέλ. 249· **β**) πληροφορούμαι, παίρνω ειδήσεις: *τας ακοάς σου πρόσχες, όπως να μάθεις ακριβώς και περί των νοσούντων* Προδρ. III 400qq χφ g κριτ. υπ.· *χρόνους δώδεκα εγύρισε στα πάθη και δεν εμπόρεσε ποτέ για λόγου του να μάθει* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 96.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1**) 'Εμπειρος (συν. στη μάχη, στον πόλεμο), επιτήδειος: *'Ησαν και άλλοι στρατηγοί, ... εις την βουλήν πανάξιοι, στην μάχην μαθημένοι* Αχέλ. 2231· *κολονέλλοι θαυμαστοί, σολντάδοι μαθημένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 518^{19}· *ορίζει να του στρώσουσιν τον μαθημένον μαύρον* Αχιλλ. L 1158· *Χριστέ, τες κάτω γειτονιές να τες ιδώ καυμένες, διατί είν πολλές μαστόρισσες, μαυλίστριες μαθημένες* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 405. **2**) Συνηθισμένος, γνωστός: *ο υιός αυτείνος έσωσε στο μαθημένο τόπον, κ' η κόρη ... εκάθετον κ' ενίμενε* Ριμ. κόρ. 613· *Ηύρε τον εις το πρόσωπον η κοπανιά η μεγάλη κ' ήκαμε το κοντάρι του τα μαθημένα πάλι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1928· *ήθελαν να κυριεύσουν τον ίδιον κριτή και να τον παίρνουν από την μύτη και να κάνουν τα μαθημένα τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 186.

μανία η, Σπαν. Α 158, Προδρ. III 212, Καλλίμ. 504, Φλώρ. 1708, Λίβ. Ρ 2229, Λίβ. Ν 2885, 3247, Θησ. Δ' [18^{1}], Βεντράμ., Φιλ. 200, Αχέλ. 2054, Χρον. σουλτ. 99^{2}, Διγ. Ο 392, 664, Τζάνε, Κρ. πόλ. 408^{24}, κ.π.α.· *μ α ν ι ά,* Σαχλ., Αφήγ. 507, Θησ. (Foll.) Ι 58, Κορων., Μπούας 118.

Το αρχ. ουσ. *μανία*. Η λ. και σήμ.

1) Τρέλα, παραφροσύνη: Λίβ. (Lamb.) Ν 97. **2**) Μεγάλη οργή: εχθρότητα: *Μέσα τους εσυχύστηκαν, τέτοια μανία τους ήλθε* (ενν. *οι προεστοί*) *και χώρις να 'χουν τήρησιν στην αδελφότητάν τως* Θησ. Ε' [57^{3}]· *ευθύς τον δούκαν έπιασαν κ' εδέσαν ως κακούργον και με μανίαν τον έβγαλαν όλοι από τον πύργον* Κορων., Μπούας 50. **3**) Πολεμικό μένος: *στανικώς ετοιμάζεται αυτός ο γαρδινάλης, εβγήκε ομπρός του παρευθύς μετά πολλής μανίας* Σταυριν. 609· *ο Σολομάνης έγενε μετά πολλήν μανίαν, επτακοσίας συν αυτώ έχοντα χιλιάδας* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 292. **4**) Ορμή, αγριότητα: *πόσα κύματά 'ρχονται, όταν μανίαν έχουν και του Ατλάντου του βουνού κάτω την ρίζαν βρέχουν* Αχέλ. 1560· *ως τους επρόσταξε έσοντα σ' ορδινίαν, ως άρκτοι γαρ ορμήθησαν μετά πολλήν μανίαν* Κορων., Μπούας 74. **5**) Μίσος, κακία: *Το Ναβουθαί τον δίκαιον με χωρίς αμαρτία διχώς να φθαίσει εφόνευσε η Εξάβελ με μανία* Βεντράμ., Γυν. 16. **6**) Πάθος· σφοδρή επιθυμία για κ.: *φτερνιστηριά τ' αλόγου του κτυπά και με μανία να θανατώσει έτρεχε τον άξιο νεανία* (ενν. *ο στρατηγός*) Διγ. Ο 1917. **'Εκφρ.** *μεγάλος της μανίας* = (πιθ.) μεγαλομανής, φαντασμένος: *τον Φραγκίας άρχονταν, ως προείρηται, μεγάλον της μανίας* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 284.

μανιάζω, Ερωφ. Δ' 248, Τζάνε, Κατάν. 481.

Από το ουσ. *μανία* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. και σήμ. στη Σκιάθο (Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ. Γ' 280).

Οργίζομαι· παραφέρομαι: *ανακατώνουνται πολλά, φωνάζουν, κατακρούσιν, σφικτοκλειδώνουν τον καλά, δείχνουσιν μανιασμένοι* (ενν. *οι φυλακοτόροι*) Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 276.

μανιάκης ο.

Το μτγν. ουσ. *μανιάκης*. Η λ. στο Meursius και σε διαθ. του 1486 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 655^{17}).

Το μτγν. ουσ. *μανιάκης*. Η λ. στο Meursius και σε διαθ. του 15. αι.

Περιδέραιο: *ο μανιάκης ο χρυσούς έσται επί τω τραχήλω σου* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 356.

μανιάκι(ο)ν το· *μ α ν ά κ ι ο ν.*

Η λ. σε σχόλ. (L-S). Τ. *μανιάκι* στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζη, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 100).

1) Περιδέραιο: *λίθων πολυτίμων και μανακίων διαμαργάρων και χρυσίων και ετέρων λίθων* Ψευδο-Σφρ. 362^{33}. **2**) Περιλαίμιο: *άλλοι είχαν βρομοκρίθαρον, λινάρια και παμπάκια και εγώ είχα σκυλολόγια, 'λητάρια και μανάκια* Σαχλ., Αφήγ. 140.

μανιακός, επίθ., Λίβ. Ρ 714, 2271, Θησ. Ζ' [23^{4}], Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 146v.

Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και σήμ.

Παράφορος, τρελός· μανιώδης: *ως το λονταρόπουλον που η πείνα το κεντάγει και γίνεται πλέον μανιακό και πλέον εξαγριωμένο* Θησ. (Foll.) Ι 43· *άφες το να θυμώνεσαι, [ου] δεν αρμόζει ευγενίδα· άφες το να είσαι μανιακή κατά του ποθητού σου* Λίβ. Ρ 1397.

Το ουδ. ως ουσ.: μανία, τρέλα: *μετέπεσεν εις ήμερον, το μανιακόν αφήκεν* Λίβ. Ρ 2271.

μανιάρης, επίθ.

Από το ουσ. *μανία* και την κατάλ. *-ιάρης*.

Μανιακός, οξύθυμος, αψύς: *λίτες* (έκδ. *δίδε*· διόρθ. Ξανθ., Μελετ. 404) *και δώσια να αγαπά, να φαίνεται μανιάρης, να μη λυπάται ορφανόν, να μην πονεί την χήρα* Σαχλ., Αφήγ. 332.

Μανιάτης ο, Δωρ. Μον. XXX.

Από το τοπων. *Μάνη* και την κατάλ. *-ιάτης*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Μάνης: *Στο πρόσταγμά του αφεντός ήσανε ξεχωρίτες, πλήσοι Μανιάτες ήτον 'κεί και μέρος Αρβανίτες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 409^{21}.

μανιγόρδος ο· *μ α ν ι ό ρ δ ο ς,* Γεωργηλ., Θαν. 329.

Από το ιταλ. *Manigoldo* (Για την ετυμολ. βλ. Triand., Lehnw. 57 = Τριαντ., 'Απ. Α' 371).

Δήμιος· (εδώ) που έχει έργο τη μεταφορά των νεκρών (Για τη σημασ. και τη σημερ. χρήση βλ. Χ. Ι. Παπαχριστοδούλου, Ιστορία της Ρόδου, σ. 345): *Οι μανιόρδοι με χαρές τα σώματα να παίρνουν και άλλοι να τα θάπτουσιν κ' εκείνοι να διαγέρνουν* αυτ. 46.

μανιέρα η.

Το ιταλ. *maniera*. Η λ. σε έγγρ. του 15. αι. (Σαχ., Κυπρ. Β' 1), σε δημ. τραγ. (Δημ. άσμ. θ' 93, Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. Α 21[32], 28[9α] κ.α.) και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 85).

1) Τρόπος, μέθοδος: *ένι αδικιά την ποιαν κράζουσιν αντροπή, η ποια ένι εις πολλές μανιέρες. Η πρώτη ένι α σκοτώσει τινάν άδικα, ... το φονικόν* Ανθ. χαρ. 298[13]. **2**) Ευγενικός τρόπος, υπερήφανη στάση, υπερηφάνεια: *τον μισέρ Μαρκουλήν είχαν τον στην καγίναν, έχασεν τες μανιέρες του και την αλαζονείαν* Ιστ. μακαρ. Μάρκο 710.

μανιεράτος, επίθ.

Από το ουσ. *μανιέρα* και την κατάλ. *-άτος*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 85· πβ. και Πιλαβάκη, Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ. Γ' 280).

Που έχει ευγενικούς, επιτηδευμένους τρόπους: *δεν ήτον υπερήφανος αλλ' ουδέ μανιεράτος, ωσάν αυτόν τον Μαρκουλήν, οπού 'χεν τόσον κράτος* Ιστ. μακαρ. Μάρκο 521.

μανίζω, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 900, Β' 288, Γ' 1547, Δ' 528, Λίβ. Esc. 1961, Χούμνου, Κοσμογ. 1502, Ριμ. Βελ. 428, Σαχλ., Αφήγ. 372, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [915], Συναξ. γυν. 262, Κορων., Μπούας 127, 138, Πανώρ. Δ' 53, Ε' 228, Ερωφ. Δ' 762, Ε' 350, Κατζ. Γ' 430, Δ' 383, Ε' 490, Ευγέν. 1233, Στάθ. (Martini) Β' 303, Ροδολ. Α' [47], Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [492], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [903], Β' [667], Γ' [824], Φορτουν. (Vinc.) Β' 85, Γ' 717, Ζήν. Α' 117, Γ' 240, Ε' 126, 200, Τζάνε, Κρ. πόλ. 225[27], 324[18] κ.π.α.

Από το αρχ. *εμάνησαν*, γ' πληθ. αορ. του *μαίνομαι*, που σχημάτ. α' ενικό *εμάνησα* κι' απ' αυτό νέο ενεστ. *μανίζω*, κατά το σχήμα: *επότισα-ποτίζω*. (Ανδρ., Λεξ. και Γ Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 55). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κρήτη (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' 69).

Α' Αμτβ. **1**) Οργίζομαι, θυμώνω: *πάγει ομπρός εις τον ρηγός, με ταπεινότη αρχίζει να του μιλεί το δίκιο του με δίχως να μανίζει* (ενν. ο *Κρητικός*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 972· *είς από τους άρχοντας άρχεται να μανίζει, προς Βελισάριον αυστηρώς λέγει και ονειδίζει* Ριμ. Βελ. 918. **2**) (Προκ. για τους ανέμους και τη θάλασσα) μαίνομαι, φέρομαι ορμητικά: *μάχουνται με τη θάλασσα, μανίζου και φουσκώνου, τσι ψιχαλίδες του γιαλού στα νέφαλα σηκώνου* (ενν. οι *άνεμοι*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1675· *όντε μανίζει η θάλασσα και το καράβι τρέχει κι' αγριεύγουσι τα κύματα, 'στράφτει, βροντά και βρέχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 699. **Β'** Μτβ. **1**) Αγριεύω· οργίζομαι με κάπ. ή κ.: *εσύ, Φροσύνη, ... φοβάσαι τόσο και δειλιάς ... να μην το μάθει ο κύρης μου να πα να σου μανίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1237· *ωσάν το μαύρο νέφαλο που άνεμος το μανίζει και με βροντές και μ' αστραπές τον κόσμο φοβερίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β 2127. **2**) Εχθρεύομαι: *αν είχεν είσται απαρθινά και τόσα να μανίσει, ήθελε 'στράφειν ως εδά, να βρέξει, να χιονίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2035· *στανιό της δεν τηνε ζητώ. κ' η φύση το μανίζει· τες έσμιξες τσι στανικές συχνιά τες αμποδίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 531. **3**) Προκαλώ το θυμό, εξοργίζω: *ω τιμημένε βασιλιά, ήλθα να φανερώσω ποιος έκλεψε το 'κόνισμα κ' εμάνισέ σε τόσο* Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 32.

Η μτχ. ως επίθ. = θυμωμένος, οργισμένος: *πάντα έδειχνε τον άπονο, πάντα το μανισμένο, μια πιθαμή επερίσσευγε τον πλια μακρύ αντρειωμένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 267· *τότες δεν εβρέθηκε γυναίκα να γλακήξει* (παραλ. 1 στ.) *καθώς εκείνη εγλάκηξε κ' έφυγε μανισμένη* Πανώρ. Α' 363.

μάνικα η· *μανίκα*.

Το ιταλ. *manica*. Ο τ. σε έγγρ. του 15. και 16. αι. (Σάθ., ΜΒϚ' 666[16] και Βισβίζη, ΕΚΕΙΕΔ 12, (1965) 1968, 99) (Βλ. και Παπαδογιάννη Μ., Αμάλθ. 10, 1979, 117, 120). Η λ. τον 6. αι. (Sophocl.) και σήμ. με διαφορετική σημασ.

Σιδερένια θωράκιση που προστατεύει τους βραχίονες πολεμιστή: *φέρε μου, Πετρούτσο, τ' άρματά μου* (παραλ. 3 στ.), ... *σπαθί και τάργα και στελέτο, τσελάδα και το τζάκο μου μόνο και κορσαλέτο ... μανίκες και πουνιάλο, γαμπιέρες και μονόπολα* Στάθ. (Martini) Γ' 71.

μανικέλι το· *μανιτσέλι*.

Από το ουσ. *μανίκι* και την κατάλ. *-έλι*. Πβ. το μεσν. *μανικέλλιον* ‹ *μανίκα* (Sophocl., λ. *μανικέλιον*)· βλ. και Mihăescu, Βυζαντ. 11, 1982, 137.

Λαβή κονταριού: *μακρυκόνταρο έπιασε, χρυσό 'χε μανιτσέλι* Βεντράμ., Φιλ. 269.

μανίκι(ο)ν το, Αχιλλ. Ν 338, Αχιλλ. L 275, Γεωργηλ., Βελ. 358, Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Bovv., 387 κριτ. υπ.), Αρσ., Κόπ. διατρ. [1014]· *μανίκι*, Προδρ. ΙΙΙ 52, Γαδ. διήγ. 470· *μανίκιν*, Λίβ. Sc. 1178, Μαχ. 606[28].

Από το λατ. *manica* και την κατάλ. *-ίκι(ο)ν*. Ο τ. *μανίκι* στο Βλάχ. και σήμ. Ο πληθ. *μανίκια* (L-S), τον 6. αι. (Βλ. Τριαντ., Απ. Α' 25 σημ. 1) και σε έγγρ. του 1509 (Βαγιακ., ΕΜΑ 3, 1950, 153). Ο τ. *μανίκιν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Λουκά, Γλωσσάρ.). Η λ. τον 7. αι. (Sophocl.) και στο Du Cange.

1) Μανίκι ενδύματος: *είχεν η τραχηλία του και τα μανίκιά του λιθάρια υπέρλαμπρα μετά μαργαριτάρια* Αχιλλ. L 255· *έβαλεν τα ρούχα του να ντυθεί και έβαλεν το 'ναν του μανίκιν* Μαχ. 266[21]. **2**) Λαβή, το μέρος απ' όπου μπορεί να κρατήσει ή να χειριστεί κάπ. κ.: *ανέσπασε μαχαίρι, που 'κ το μανίκι το 'πιασε με το δεξιόν του χέρι* Κορων., Μπούας 48· *το κέρας του κριού... ...χρώνται ... τεχνίτες σπαθαρομαχαιράδες τε και σουβλομανικάδες έχουν το εις μανίκια* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 482. **3**) Τμήμα στρατού: *γίνεται ρέντα των πεζών και των καβαλαρέων· ένα μανίκιν απεδώ και άλλον απεκείθεν* Λίβ. Esc. 2280. **Φρ. α**) *σείω τα μανίκια* Διγ. Ζ 2935· **β**) *χύνω τα μανίκια μου* Διγ. (Trapp) Esc. 1175. Για τη σημασ. των φρ. βλ. Hess., Λαογρ. 3, 1911, 701, Κουκ., Λαογρ. 4, 1913/14, 316-7 και Καλονάρο [Διγ. Α σ. 168 σημ. 3012 και Διγ. Esc. σ. 176 σημ. 1185]. Για την παροιμιακή χρ. των φρ. πβ. και Λαογρ. 4, ό.π., 327, 749, 750.

μανικίτσιν το· *μανικίτσι*, Ιατροσ. κώδ. χχε'.

Από το ουσ. *μανίκι* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Λαβή (μαχαιριού): *Να κολλήσει μαχαίρι εις το μανικίτσιν* αυτ. φϟζ'.

μανικοειμαρμένη η, Λίβ. Sc. 3158, Λίβ. Ν 3691.

Από το επίθ. *μανικός* και το ουσ. *ειμαρμένη*.

Ενάντια, κακή μοίρα: *Μη καρτερείς τας συμφοράς της μανικοειμαρμένης* Λίβ. Sc. 3109· *κατάστρατα εχαιρόμεθα, όντε η δυστυχία τελείως μας υπεξέβηκε και η μανικοειμαρμένη* Λίβ. Ν 3740.

μανικόν, επίρρ.

Το ουδ. του επιθ. *μανικός* ως επίρρ.

Με μανία, μανιωδώς: *οι μανικόν υλάσσοντες και πλέον του Κερβέρου* Γλυκά, Στ. 463.

μανικός, επίθ., Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 126, Βέλθ. 36, Λίβ. P 2670, Λίβ. Sc. 877 (χφ *με ομόν*· διόρθωσ. Lamber), Λίβ. N 1769, 3013 κ.α.

Το αρχ. επίθ. *μανικός*. Το ουδ. ως ουσ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Μανιακός, τρελός: Λίμπον 448· (προκ. για τον έρωτα): *την 'Αντειαν παρίδων* (ενν. ο *Βελλεροφόντης*) (παραλ. 1 στ.) *εις τον μανικόν της έρων* (έκδ. *έρον*) Ερμον. Λ 181. **2**) Μανιώδης, οργίλος, βίαιος: *Θυμώδης πας και μανικός* (χφ *πας σκημανικός*· διόρθ. Lamber), *ψεύγεται παρά πάντων ως πάλε το μακρόθυμον οι πάντες το παινούσιν* Λίβ. Esc. 1002· *άφες το να είσαι μανική κατά του πόθου τόσα, άφες το να κακώνεσαι τους ερωτοπαθούντας* Λίβ. Sc. 326· *Ανήρ ... μανικός, θυμώδης τιγρολέων* (παραλ. 6 στ.) *εν φόνοις χαίρει ..., πατρός μητρός ου φείδεται* Μανασσ., Ποιήμ. ηθ. 133. **3**) Μεταφ. **α**) (προκ. για λόγο) ασυγκράτητος: *με πλείο σκληρή κι' ολόκαυτη και μανική 'μιλία* Θησ. Δ' [11²]· **β**) (προκ. για το «πυρ») που μαίνεται, δυνατό: *φρίζω εις το πυρ το μανικόν* Λίβ. Esc. 305.

Το ουδ. ως ουσ. = μανία, παραφροσύνη, σφοδρή οργή: *το μανικόν της κακοδαίμου τύχης* Βέλθ. 48· *στήσον* (ενν. *τύχη μου*) *το τόσον μανικόν και το κακόγνωμόν σου* Καλλίμ. 1675· *το τόσον μανικόν τό κατά σου εκακώθη* (ενν. ο *'Ερωτας*) *να μεταθέσει τον θυμόν και να σε συμπαθήσει* Λίβ. Esc. 202.

μανικόττι το, Γεωργηλ., Θαν. 125.

Το ιταλ. *manicotto*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', λ. *μανικότι* και Κουκουλέ, ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955/56, 283).

Μανίκι (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 43): *πολλοί φορούν ... πάσα λογής κατάκοπτα, φαρδία τα μανικόττια* αυτ. 583.

μανίνι το, Κατζ. Γ' 123.

Το βενετ. *manin* (Boerio). Η λ. σε έγγρ. του 1616 (Γ. Μαυρομάτης, Θησαυρ. **16**, 1979, 221[125]) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 107, Κουκ. ΕΕΚΣ 3, 1940, 58 σημ. 2 και Μαρ. Μινώτου, Λαογρ. 11, 1934/37, 484).

Βραχιόλι: *έδωκε* (ενν. *ο άντρας μου*) *δύο χιλιάδες πέρπερα ... ... και τσ' έκαμα* (ενν. *της Κασσάνδρας*) *μανίνια* Κατζ. Ε' 182· *ένα χρυσό τσικίνι να ζήσεις, μου σερβίρισε, να βγάλω ένα μανίνι απὄχω αμάχι ... και στέκω να το χάσω* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 346.

μανιοκρατώ, Πεντ. Γέν. XLIX 23, L 15.

Από το ουσ. *μανία* και το *κρατώ*.

Διατηρώ την οργή, την επιθυμία μου για εκδίκηση, μνησικακώ εναντίον κάπ.: *εμανιοκράτηξεν ο Εσαύ το Ιτσχάκ ιπί τη ευλογιά ος ευλόγησέ τον ο πατέρας του, και είπεν ο Εσαύ εις την καρδιά του· να σιμώσουν μέρες θλίψη του πατρός μου καινα σκοτώσω τον Ιaακώβ τον αδερφό μου* αυτ. Γέν. XXVII 41· *μη ξεγδικωθείς και μη μανιοκρατήξεις τα παιδιά του λαού σου και να αγαπήσεις εις τον σύντροφό σου σαν εσέν* αυτ. Λευιτ. XIX 18.

μανιόρδος ο, βλ. *μανιγόρδος*.

μανιότης -τητα η.

Από το ουσ. *μανία* και την κατάλ. *-ότης, -ότητα*.

Σφοδρή οργή: *ο βασιλεύς ... έσεισε το κεφάλι με πάσαν μανιότητα και με φωνήν μεγάλη* Τζαμπλάκ. 50.

μανισάρης, επίθ., Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 249v 25.

Από τον αόρ. του *μανίζω* και την κατάλ. *-άρης*. Τ. *μανισιάρης* και σήμ. στην Κρήτη (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 432 και Χαραλαμπάκης, Προμηθεύς Πυρφόρος 25, 1981, 256). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' και Ϛ', λ. *μανισάρις*).

Μανιακός, τρελός: *Τους μανισάρους και άτυχους στην μέσην θα τσ' ανοίγουν, να τους γεμίζουν κάρβουνα και να τους καταπνίγουν* Τζάνε, Κατάν. 423.

μανισμός ο.

Από το *μανίζω* και την κατάλ. *-μός*.

Μανία, παραφορά, σφοδρή οργή· (προκ. για τη θάλασσα) μανία, θυελλώδης ορμή: *εφούσκωνε* (ενν. *η θάλασσα*) *με μανισμόν τόσο πολλά μεγάλον* Τζάνε, Κρ. πόλ. 448[10].

μανιστικά, επίρρ.

Από το επίθ. *μανιστικός*. Η λ. στο Βλάχ.

Με οργή, με μανία: *η γλώσσα της* (ενν. *της Αρετούσας*) *μανιστικά τέτοιας λογής αρχίζει:* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 484.

μανιτάρι το, βλ. *αμανιτάρι(ν)*.

μανιτζάρω.

Το βενετ. *manizar*. Τ. *μαλιτζάρω* και σήμ. στην Κρήτη (Χατζιδ., Αθ. 23, 1911, 499)· πβ. και λ. *μαλιτζιάρομαι* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ').

Χειρίζομαι: *το σπαθί να βγάλω απ' το φουκάρι, να δεις με πόση μαστοριά θέλω το μανιτζάρει* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 318.

μανιτσέλι το, βλ. *μανικέλι*.

μανιφέστο το.

Το ιταλ. ουσ. *manifesto*. Η λ. και σήμ.

Διακήρυξη, αναγγελία· κάτι που γίνεται φανερό, γνωστό (Πβ. τη σημερ. φρ. «κάνω κάπ. «βούκινο» ή «τούμπανο»): *του Χρύσιππου οπού εγίνηκε πάντοθες μανιφέστο* Στάθ. (Martini) Γ' 104.

μανιώδης, επίθ., Χρον. σουλτ. 28[1,4].

Το αρχ. επίθ. *μανιώδης*. Η λ. και σήμ.

α) Μανιακός, παράφορος, οργίλος: *αγάπα την πορνεία περίσσα και ήτονε μανιώδης πολλά και σκληρός και εχθρός των χριστιανών* Χρον. σουλτ. 121[29]· *μη δυνάμενοι υπομένειν την αυτού μανιώδη σκαιότητα* Ηπειρ. 217[14]· **β**) ασυγκράτητος, σφοδρός, θυελλώδης, βίαιος: *στρέφεται το ρωμαϊκόν σύνταγμα και διώκεται μέχρι πολλού, μη δυνηθέντων των Ρωμαίων αντιπαρατάξα⟨σθαι⟩ προς τοιαύτην μανιώδη ορμήν* Χωνιάτη Παράφρ. Ι 23.

μανιωδώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *μανιωδώς* (L-S, λ. *μανιώδης*). Η λ. και σήμ.

Με μανία: *ο δέ δράκων μανιωδώς κατά τας περιστεράς χωρεί* Φυσιολ. 357[1].

μανκάρω, Κυπρ. χφ 159.

Το ιταλ. *mancare*. Η λ. σε έγγρ. του 16. και 17. αι. (Βλ. Sérémetis, Πεπρ. ΙΒ'

ΔΒΣ ΙΙ 515, Κρ. συμβόλ. 232, 235, 241, κ.α., Μαυρομάτη, Θησαυρ. 16, 1979, 250, Κουρσάρ. 12^{23}, κ.α.) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Καραναστάση, ΛΔ 11, 1966/67, 70).

Για τη σημασ. βλ. Παντ., Αθ. 34, 1922, 159.

μάνκο, επίρρ.· *μ ά γ κ ο.*

Το ιταλ. *manco*. Η λ. σε έγγρ. του 1616 (Βλ. Μαυρομάτη, Θησαυρ. 16, 1979, 209, 223). Τ. *μάγκου* και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 85) και στην Κίμωλο (Βλ. Βογιατζ., Αθ. 37, 1925, 145). Ο τ. και σήμ. σε παροιμιακή χρ. (Βλ. Καρανικόλα Σ. και Α., Παροιμ. Σύμ. 212).

Ούτε καν: *Δεν 'ξίζει πλούτος και ζωήν τυφλοί να πορπατούμεν* (έκδ. *πεορπατούμεν*· διορθώσ.)· *μάγκο γυναίκα ή παιδιά δεν βλέπομεν να ιδούμεν* Διήγ. ωραιότ. 732.

μάνκος, επίθ.

Το ιταλ. *manco*.

Αριστερός (Για τη σημασ. βλ. Martini [Στάθ. σ. 179]): *απήτις εσιμώσασι, με φάλσο μάνκο σέρνω κι' απού τη χέρα τα σπαθιά των έξι τώνε παίρνω* Στάθ. (Martini) Γ' 41.

μάννα η, (Ι), Προδρ. ΙΙ 48, Καλλίμ. 1082, 1305, Διγ. (Trapp) Esc. 88, Σπανός (Eideneier) D 1004, Χρον. Μορ. Ρ 3476, Λίβ. Esc. 2908, Λίβ. Ν 2482, Αχιλλ. Ν 650, Ιμπ. 236, 537, Μαχ. 94^{8}, 374^{10}, Απόκοπ.^{2} 229, Κορων., Μπούας 22, Πεντ. Γέν. XXXII 12, 'Εξ. XXIII 19, Πανώρ. Γ' 162, Ε' 72, Ερωφ. Δ' 439, Ε' 283, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 192, Δ' 267, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 161, Β' 235, Διακρούσ. 89^{14}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 209^{10}, κ.π.α.

Από το αρχ. ουσ. *μάμμη* με ανομοίωση (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. τον 10. αι. (Sophocl.), στο Meursius και σήμ.

1α) Μητέρα: *Κύριν και μάνναν ν' αγαπάς με καθαρήν καρδίαν* Δεφ., Λόγ. 163· **β**) η λ. ως θωπευτική προσφών.: *Θυγατέρα μου ,.. ... η έγνοια σου με κρίνει κι' ο λογισμός σου, μάννα μου, πάντά 'ναι μετά μένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 267· *απεκρίθηκεν ο Κλιτοβών την γραίαν* (παραλ. 1 στ.): *Μάννα, το τίνος είμασθεν ημείς, άφησ' το, και πόθεν* Λίβ. Esc. 2903· *Ακλούθα μου, γερόντισσα, εις το παλάτι ας πάμε, να σε φιλεύσω, μάννα μου, και ομάδι για να φάμε* Ευγέν. 380. **2**) Πρωταρχικός πυρήνας, «καρδιά»: *επιθυμώ και το ψωμίν και του ψωμιού την μάνναν* Προδρ. IV 17· *Στους ουρανούς κι' αν κρυβηθείς, στου ηλιού την μάνν' αν έμπεις, στα σύννεφα κι' αν πέτεσαι, [πάλι γλυκοφιλώ σε]* Ch. pop. 799. **3**) Μητρόπολη: *η χώρα της Μιλάνας του ρε Αλοΐζου ακαρτερεί, δικαίως εκ της μάννας όστις βοήθειαν ζητεί εις ταύτην γε την μάχην* Κορων., Μπούας 35· *πάντα όσα έχουν, αν ετελεύτησαν ... εντέχεται να γίνουνται της καθολικής εκκλησίας, τήν λέγουν μάνναν των εκκλησιών, τουτέστιν μητρόπολιν* (έκδ. *μητόπολιν*· διορθώσ.) Ασσίζ. 384^{18}. **Εκφρ. 1**) *μάνας υιός* = ανδρειωμένος, τολμηρός: *Τότες ανασπάστην ένας απότορμος παιδίος, μάνας υιός, Κυπριώτης, και επήρεν μετά του ν' παλληκαρία ως γιόν εκείνον* Μαχ. 358^{34}. **2**) *Μάννα του Νερού* ως τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 150^{7}.

μάννα η, (ΙΙ).

Το μτγν. ουσ. *μάννα η* (L-S, Κων/νίδη, λ. *μάννα η*, 2).

Θεόπεμπτη τροφή των Εβραίων: *ο Θεός έστειλεν την μάννα του ουρανού εις το πλήθος του εις την έρημον και έβρεχεν μάννα και εθρέφονταν* Καρτάν., Διαθ. 241.

μάννα το, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 44.

Το μτγν. ουσ. *μάννα* το (L-S, λ. *μάννα* ΙΙ και Bauer, Wört. στη λ.). Τ. *μαν* (εβρ. *man* στην Πεντ. 'Εξ. XVI 31, 32, 33, 35. Η λ. και σήμ.

Θεόπεμπτη τροφή των Εβραίων: *βρέχει των ο Κύριος ορτύκια και το μάννα χρόνους σαράντα* Χούμνου, Κοσμογ. 2551.

μανναδόχος, επίθ., Αρσ., Κόπ. διατρ. [1107].

Από το ουσ. *μάννα* και το *-δόχος*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Που περιέχει το μάννα: *τα θεία σκεύη του Μωσή και Ααρών τυγχάνουν (ο μανναδόχος στάμνος τε και πλάκες των γραμμάτων ...)* Παΐσ., Ιστ. Σινά 559· (προκ. για τη Θεοτόκο): *Χαίρε, αγία τράπεζα και στάμνε μανναδόχε και κλίνη του Παντάνακτος, Μαρία Θεοτόκε* Αλφ. 8^{43}.

μαννάρα η, Κομνηνής 'Αννας, Μετάφρ. 231.

Το παλαιότ. ιταλ. *mannara*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μανάρα*) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ.,, Ιδίωμ. Κρ. Ϛ').

1) Ξίφος αμφίστομο: *οι μέν δορυφόροι οι Βάραγγοι τας μαννάρας κατεβίβασαν επάνω αυτών* Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Βονν., 344, κριτ. υπ.). **2**) Τσεκούρι: *τα προς οικοδομήν εργαλεία :.. βαρέαν, σκαπέτια, φθυάρια, μαννάρας* Χειλά, Χρον. 351· *Εβάστα* (ενν. *ο Οκτώβριος*) ... *εις την χέραν του σκεπάρνιν και μαννάραν* Ημερολ. 20.

μαννάρι το, Παρασπ., Βάρν. C 411, Λεηλ. Παροικ. 366, 418· *μ α ν ν ά ρ ι ν* Αργυρ., Βάρν. Κ 414.

Από το ουσ. *μαννάρα* και την κατάλ. *-ι*. Η λ. στο Somav. (λ. *μανάρι*) και σήμ. στην Κρήτη (Κοντοσοπούλου, Πεπρ. Γ' Δ Κρ. Σ Γ', 1975, 148, Πιτυκάκης, Αμάλθ. 10 τεύχ. 40, 1979, 226, λ. *μανάρι*) και στη Σύμη παροιμιακά (Καρανικόλας Σ. και Α., Παροιμ. Σύμ. 917).

Τσεκούρι: *σκιουπέτα ρίκτασι, μπαλαίστρες και κοντάρια κι' αλλήλως εσκοτώνονταν με κοπτερά μαννάρια* Κορων., Μπούας 57.

μαννίτσα η, Περί ξεν. Α 381, 384, 406, 420, 515, Γεωργηλ., Θαν. 161, Ιμπ. (Legr.) 492, Σκλαβ. 32, Συναξ. γυν. 1049, Περί Ιωσήφ 511, 516, 518.

Από το ουσ. *μάννα* και την κατάλ. *-ίτσα*. Λ. *μανίτζα* στο Meursius. Η λ. και σήμ.

Μαννούλα: *ονειρεύεται ο ελεεινός, άκουσον τι εβλέπει* (παραλ. 1 στ.)· *τάχατες η μαννίτσα του λόγια του συντυχαίνει* Περί ξεν. Α 34· (ως προσφών. σε ηλικιωμένα πρόσωπα) *το παιδόπουλον λέγει: «μαννίτσα, κάτσε και την ευχήν σου το λοιπόν δώσ' με»* Καλλίμ. 1091.

μαννόγαλον το.

Από τα ουσ. *μάννα* και *γάλα*.

Γάλα μάνας και κόρης (Για τη σημασ. βλ. Ξεινού, Γλωσσάρι της 'Ιμβρου, 1981, σ. 96): *τους ποτίζουν* (ενν. *τους άνδρες*) *από το ούρος αυτών* (ενν. *των γυναικών*) *ή από το γάλα αυτών ή το μαννόγαλον, οπού λέγουν* ... Νομοκ. 386^{13}.

μανοηλάτον το, Προδρ. IV 12, III 408 χφφ CSAV· *μ α ν ο λ ά τ ο ν* Προδρ. ΙΙΙ 408 χφ g κριτ. υπ.

Από το κύρ. όνομ. *Μανουήλ* και την κατάλ. *-άτον*. Η λ. στο Du Cange (λ. *μανολάτον*).

Χρυσό βυζαντινό νόμισμα με την εικόνα του Μανουήλ Κομνηνού: *δότε τον δεῖνα τον ιατρόν καν δέκα μανοηλάτα, τον δ' άλλον δότε τον κρασίν* αυτ. III 407.

μανολάτον το, βλ. *μανοηλάτον*.

μανόπολα η, Κατζ. Δ' 105.

Το ιταλ. *manopola* (Βλ. Nourney, Lat. Ital. σ. 119). Η λ. στο Βλάχ.

Σιδερένιο ή δερμάτινο γάντι των στρατιωτών: *'Ηγραψα, Μπερναμπούτσο μου, άρματα ζηλεμένα να μασε φέρου απ' τη Φραγκιά* ... (παραλ. 1 στ.): *δυο ντάργες, δυο μανόπολες, δυο πέττα, δυο σουφιόνια* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 4.

μανός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μανός* (L-S και L-S Suppl.) (Για τη λ. ως νεότερο σχηματ. βλ. Βογιατζ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 129-33, όπου παραγ. από το *μαίνομαι*, αλλά και Χατζιδ., Αθ. 1, 1889, 484, Hatzid., Einleit. 431, ΜΝΕ Β' 10, Αθ. 24, 1912, 34 και 43, 1931, 38 όπου παραγ. από το εμμανής με μεταπλασμό σε δευτερόκλιτο). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Χαλαρός, αραιός, νωθρός· (μεταφ.) διανοητικά ασθενής· παράφρονας, παρανοϊκός (Για τη λ. μεταφ., όπου πιθ. παρετυμολογική επίδρ. του *μαίνομαι*, βλ. L-S Suppl. και Σακ., Κυπρ. Β' 648, λ. *μαννός*· πβ. και Βογιατζ., ό.π.): *κατέδραμεν αύθις άφνω στρατιά καθ' ημών Μουσουλμάνων, ... έχοντες και στρατάρχην άνδρα μανόν και αιματοβόρον* Καναν. 61 Β· *'Ηλθε* (ενν. ο στρατάρχης) ... *μανός και ηγριωμένος, αλαζών, επηρμένος* αυτ. 64 C.

μανουάλι(ο)ν το, Δούκ. 367[21], Διήγ. Αγ. Σοφ. 157[35], Ιστ. πατρ. 180[10], Παίσ., Ιστ. Σινά 601, 654, 1099, Δωρ. Μον. XXXII δις, Συναδ., Χρον. 51· *μ α ν ά λ ι*, Διήγ. Αλ. V 82[21], Διακρούσ. 81[27]· *μ α ν ο υ ά λ ι*, Γαδ. διήγ. 310, Παίσ., Ιστ. Σινά 844· *μ α ν ο υ ά λ ι ν*, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 53, III 75.

Από το λατ. *(candelabrum) manuale* (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 47, λ. *μανάλλιν*). Για τον τ. *μανάλι* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 598. Οι τ. *μανάλι* και *μανουάλι* και σήμ. Η λ. τον 10. αι. (Sophocl.) και σε έγγρ. του 13. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 41) και του 1375 (Act. Lavr. 147[21]).

Κηροπήγιο: *ο διάκος με το θυμιατόν, με μανουάλια, με τες εικόνες, με το άγιον Ευαγγέλιον* Συναδ., Χρον. 69· *κατέμπροσθεν δέ ίστανται μανουάλια μεγάλα παμφυλλογλυπτοτόρνευτα, ωραιόμορφα μάλα* Παίσ., Ιστ. Σινά 451.

μάντα η.

Από το ουσ. **μάντος* (<ιταλ. *manto*· βλ. Zingarelli, manto 1) με αλλαγή γένους. (Κατά Aposkiti-Stammler [Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. σ. 261] η λ. σχετ. με το ουσ. *ιμάς*).

Είδος μανδύα: *ζώνουνται* (ενν. *οι πονηροί ανθρώποι*) *τας μαχαίρας τως και όλα τ' άρματά των, κρεμνούν τα τρεβελάδα των απέσω εις τας μάντας* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 880.

μάνταλα.

(Παιγνιώδ. σχηματ.) ασήμαντα πράγματα (Βλ. Eideneier [Σπανός, σ. 199, 307]): *μάζωξε άντζαλα, μάνταλα, σάνταλα, κλάνταλα* Σπανός (Eideneier) Α 225.

μάνταλος ο, Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 246v 1.

Το μτγν. ουσ. *μάνδαλος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *madalos*), την Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 648), κ.α.

Σιδερένια ή ξύλινη ράβδος που κλείνει την πόρτα ή το παράθυρο απομέσα, σύρτης, αμπάρα: *κλει την πόρτα με σπουδήν, τον μάνταλον αμπώνει* Δεφ., Σωσ. 102.

μανταλώνω, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1441.

Η λ. στον Ησύχ. στον τ. *μανδαλώσας* (λ. *τυλαρώσας*), στο Βλάχ. και σήμ.

Κλείνω την πόρτα με σύρτη: *τα παραθύρια εκάρφωσε, τσι πόρτες μανταλώνει* αυτ. Γ' 1747.

μαντάμα η, Χρον. Μορ. Η 5931, 7320, 7545, Χρον. Μορ. Ρ 7358, 7424.

Το γαλλ. *madame* (Πβ. και το ιταλ. *madama*). Η λ. στο Du Cange] (λ. *ντάμα*) και σήμ.

Κυρία (ως τιμητικός τίτλ. που έφεραν Φράγκισσες αρχόντισσες): *η αρχόντισσα η μαντάμα Μαργαρίτα* (παραλ. 1 στ.) ... *ήλθεν κ' εξεζήτησεν την αφεντίαν Ακόβου* Χρον. Μορ. Η 7327.

μαντατεύ(γ)ω, Σαχλ. Ν 252, Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 354, Σαχλ., Αφήγ. 907, Κατζ. Β' 312, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2146, Φορτουν. (Vinc.) Α' 354.

Από το ουσ. *μαντάτο* και την κατάλ. *-εύ(γ)ω*. Η λ. στο Βλάχ. και *μαντατεύω* στο Somav. και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *μαντατεύκω* και σήμ. στην Κύπρο (Παπαδ., Κυπρ. Σπ. 38-39, 1974/5, 159).

1α) Μηνώ, ανακοινώνω: *ταύτ' η κόρη, ως το ήκουσεν, βαριά αναστενάζει* (παραλ. 1 στ.) *κι' ο νους της συλλογίζεται ίνα τα μαντατεύσει τα αδέλφιά της τα γλυκιά* Διγ. (Trapp) Esc. 304· **β**) γνωστοποιώ, αποκαλύπτω: *το φως του ηλιού σιμώνει, που μαντατεύγει τα κουρφά κι' οπού τα φανερώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1512· γ) μεταδίδω ερωτικό μήνυμα: *για ρεμέδιο της δουλειάς ήθελα να γυρέψω ετούτη την πολιτική, να τήσε μαντατέψω* Κατζ. Ε' 372. **2**) Μαρτυρώ, καταγγέλλω, καταδίδω: *Αν το πω του βασιλιού κι' αν τηνε μαντατέψω, σκοτώνει τη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1703· *εγώ την Κουταγιώταιναν παντού μαντάτευσά την* (εκδ. *μανδάτευσα*· διόρθωσ. κατά το χφ. Μ) *και την βουλήν των πολιτικών παντού διελάλησά την* Σαχλ. Β' (Wagn.) ΡΜ 673· *Κιανείς τον εμαντάτεψε πως έκλεψε τορνέσα* Κατζ. Ε' 113.

μαντατευτής ο, Λίβ. Ν 1844.

Από το *μαντατεύω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μαντατάρης*).

Αυτός που (μετα)φέρει μήνυμα, αγγελιοφόρος· μεσολαβητής: *πας άνθρωπος μαντατευτής εις άπασαν δουλείαν δώρον λαμβάνει πρόθυμα και θέλημα πληρώνει* αυτ. 1821.

μαντάτον το, Καλλίμ. 870, Λίβ. Sc. 688, Ιμπ. 74, Μαχ. 164[28], 166[4], 182[10], 632[34], 634[1], Σφρ., Χρον. μ. 76[18], Αχέλ. 2345, Κυπρ. Ερωτ. 137[14], Ιστ. Βλαχ. 845· *μ α ν δ ά τ ο*, Καλλίμ. 2252, Τζάνε, Κρ. πόλ. 247[22]· *μ α ν δ ά τ ο ν*, Πόλ. Τρωάδ. 53, Ωροσκ. 40[20-1], Πουλολ. (Τσαβαρή) 576, Πανάρ. 79[3], Χρον. Τόκκων 1336, 1460, 2030, 2237, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 129, 280, 287· *μ α ν τ ά τ ο*, Χρον. Μορ. Η 339, 5605, 5986, 7131, 8369, Θησ. Δ' [21[2]], Ι' [98[7]], Θησ. (Foll.) I 22, Ριμ. Απολλων. (Bev.) [1439, 1725, 1745], Ερωφ. Γ' 46, 177, Ιντ. δ' 42, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1117, 1937, Β' 752, 831, Ε' 1175, Στάθ. (Martini) Α' 220, Β' 2, 235, Γ' 109, 288, 365, Φορτουν. Γ' 272, 646, Δ' 429, Τζάνε, Κρ. πόλ. 221[7], 428[15].

Το λατ. *mandatum*. Ο τ. *μανδάτον* τον 5. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Παραγγελία, μήνυμα: *Με την βουλήν των αρχιερέων και των γαρδιναρίων μαντάτα απόστειλε* (ενν. ο πάπας) *εις αυτόν, ομοίως στον αδελφόν του ευχήν και παρακάλεσιν κ' υπόσχεσες μεγάλες, αν θέλει να έλθει προς αυτόν* Χρον. Μορ. Η 5986. **2**) Διαταγή: *αφέντης του 'στειλεν μαντάτον και με βία, λέγοντα ή να πιάσουσιν την Μάλτα ή και όλοι στην Μάλτα ν' απομείνουσιν* Αχέλ. 1871. **3**) Είδηση: *ουδέν επέρασεν ποσώς σώος γαρ ένας μήνας, μαντάτα του ηφέρασιν του πρίγκιπος Γουλιάμου* Χρον. Μορ. Η 5631· *Μανθάνοντα το κάτεργον τα μαντάτα τούτα, αφήκεν τα κ' εστράφη να έλθει εις την Κύπρον* Μαχ. 272^{24}· *τάσσω σου κι' όλο τον καιρόν άλλο να μη γυρέψω, μα σ' ό,τι μάθω, σ' ό,τι δω μαντάτο να σου πέψω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1674. **4**) Προμήνυμα: *να μακρύνω απ' την καρδιά τσ' αγάπης τα μαντάτα, να δυσκολέψω τσ' αφορμές οπού με τυραννούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 376.

μαντατούρης ο.

Το ιταλ. *mandatore*. Η λ. στο Du Cange (λ. *μανδάτον*· πβ. και λ. *μαντατάρης* στο Βλάχ.).

Κατήγορος, συκοφάντης: *μη πορευτείς μαντατούρης εις το λαό σου· μη σταθείς ι πί αίμα του σύντροφού σου* Πεντ. Λευιτ. XIX 16.

μαντατοφορεύω· *μ α ν δ α τ ο φ ο ρ ε ύ ω*.

Από το ουσ. *μαντατοφόρος* και την κατάλ. *-εύω*. Τ. *μαντατοφορεύγω* στο Βλάχ.

(Μέσ.) διεξάγω συνεννοήσεις, έρχομαι σε συμφωνία (μέσω αγγελιοφόρων ή μεσολαβητών): *Και μανδατοφορεύεται με τον Μουρίκη Σπάτα* (παραλ. 1 στ.) *να ενωθούσιν ενομού και όρκους να ποιήσουν* Χρον. Τόκκων 1028· *Τότε μεταχειρίζεται* (ενν. *η χήρα*) *με εδικούς, με ξένους* (παραλ. 1 στ.) *και μαντατοφορεύεται και παίρνει τον τον άνδρα* Σπαν. (Ζωρ.) V 578.

μαντατοφορία η, Μαχ. 204^{28}, 290^{32}, 470^{26}, 488^{26}, 554^{1}, Βουστρ. 443, 449, 475· *μ α ν τ α τ ο φ ο ρ ι ά,* Μαχ. $326^{15,31}$.

Από το ουσ. *μαντατοφόρος*. Ο τ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθουδίδη [Φορτουν. σ. 240]). Η λ. στο Meursius (λ. *μαντάτα*).

1α) Η αποστολή, το έργο του μαντατοφόρου, μεταβίβαση ή ανακοίνωση μηνύματος: *να μεν πάγει τινάς να συντύχει με τον μαντατοφόρον διά να μεν αποσκεπαστεί η μαντατοφορία* Μαχ. 468^{29}· *όνταν ενέβην εις την Αμόχουστον ο μαντατοφόρος ,.. επροσκύνησεν τον ρήγα ως έπρεπεν ... και άρχεψεν την μαντατοφορίαν του ρηγός* Μαχ. 470^{24}· **φρ.** *ποιώ (την) μαντατοφορίαν* = μεταβιβάζω ή ανακοινώνω μήνυμα, παραγγέλνω: *τον αποκλισιάρην επήραν τον εις το Κάργιος και ... εποίκεν την μαντατοφορίαν του* Μαχ. 156^{21}· *ποίσε του μαντατοφορίαν εις τον ρήγα να με αφήσει να πάγω ομπρός του* Μαχ. 646^{2}· **β**) (μετων.) είδηση, μήνυμα, παραγγελία: *παρακαλώ τον Θεόν τιτοίαν μαντατοφοριάν να μεν δοθεί ποττέ τους φίλους μου* Μαχ. 224^{1}· *ετούτη η μαντατοφοριά πολλά δειλιό κρατεί με* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 30· *επήγαν εις τον ρήγαν και εις την ρήγαιναν και είπαν τους την μαντατοφορίαν του Αποστόλε* Βουστρ. 425. **2**) (Προκ. για ερωτικές υποθέσεις) μεσολάβηση, μεσιτεία, «προξενιά»: *συμπαύγει με εκείνην την γυναίκαν, ού διά λόγου του, ή διά αυτών εις μαντατοφορίαν δι' αγάπην* Ασσίζ. 162^{22}· *οι ρουφιάνες φίλο τους μεγάλονε με κράζου, γιατί με να παντρεύγω εγώ κ' εκείνες περβατούνε και κάνουν μαντατοφοριές και μ' εδεκείνες ζούνε* Κατζ., Πρόλ. 36.

μαντατοφορίζω.

Από τον αόρ. του *μαντατοφορώ*. Το μέσ. και στο Τραγ. Αληδ. 205.

Α' (Ενεργ.) στέλνω μήνυμα: *Ογδοήντα φορές επειράστηκα, κυρά μου, δι' εσένα και μαντατοφορίζοντα με τον μαντατοφόρον* Ερωτοπ. 302. **Β'** (Μέσ.) διεξάγω συνεννοήσεις (διαμέσου αγγελιοφόρων): *εμαντατοφορίστησαν το πού να εσμίξουν όλοι όπως να επάρουσιν βουλήν το πόθεν να απεράσουν* Χρον. Μορ. Η 306.

μαντατοφόρισσα η.

Από το ουσ. *μαντατοφόρος* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. στο Βλάχ.

Αυτή που φέρνει μηνύματα: *ήρθα μαντατοφόρισσα πρικιού μαντάτου να 'μαι* Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [358].

μαντατοφόρος ο, Ασσίζ. 89^{29}, 419^{22}, Χρον. Μορ. Η 2306, 3481, 4902, 9066, Χρον. Μορ. Ρ 1171, Φλώρ. 476, Λίβ. (Lamb.) Ν 661, Αχιλλ. L 289, Μαχ. 20^{14}, 94^{15-6}, 206^{20}, 368^{18}, 522^{35}, 636^{2}, Βουστρ. 418, 420, Αλεξ. 1140, Αχέλ. 365, Χρον. σουλτ. 59^{1}, Θυσ.[2] 1103, Στάθ. (Martini) Α' 320, Β' 174, Τζάνε, Κρ. πόλ. 163^{16}, 540^{23}, κ.π.α. *μ α ν δ α τ ο φ ό ρ ο ς,* Χρον. Τόκκων 191, 1635, Γεωργηλ., Βελ. 112, Αχέλ. 1162.

Από το ουσ. *μαντάτον* και το *-φόρος*. Η λ. σε έγγρ. του 1350/1? (Act. Lavr. III 130^{23}), στο Meursius και σήμ.

Αγγελιοφόρος· απεσταλμένος (συν. επίσημος): *Πιττάκια γράφει παρευτύς, μαντατοφόρους στέλλει* Χρον. Μορ. Ρ 300· *κι' αυτοί οι αποστολάτοροι κι' αυτοί οι μαντατοφόροι ήρθασιν ογιά λόγου μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 209· *ηύρεν αφορμήν* (ενν. *ο σουλτάνος*) *ότι ο ρήγας εγελασέν του και δεν του έπεψεν μαντατοφόρους τιμημένους* Μαχ. 164^{19}. — Η λ. ως επίθ. (προκ. για επιστολή) = που περιέχει μήνυμα: *ο Σιγισμόντος, ο βασιλεύς της Αλαμανίας, του έστειλε γραφή μαντατοφόρον* Χρον. σουλτ. 32^{13}.

μαντάτωρ ο, βλ. *μανδάτωρ*.

μαντεζέλο το, Καραβ. 501^{28}.

Το βενετ. *mantesèlo* (Boerio) (Πβ. και Kahane, Sprache 578).

Είδος σχοινιού των καραβιών (Για τη σημασ. βλ. Boerio και Kahane, ό.π.): *Του καταρτίου μαντεζέλα των φρασκουτζέλων· κομμάτιν ένα, οργίες σαράντα* αυτ. 505^{2}.

μαντεία η, Καλλίμ. 1233, Διγ. Ζ 49, Χρον. Μορ. Η 52, 95, Αιτωλ., Μύθ. $97^{4,9}$· *μ α ν τ ε ι ά,* Αλεξ. 269, Πεντ. Δευτ. XVIII 10, Αιτωλ., Μύθ. 91^{21}, Ευγέν. 180.

Το αρχ. ουσ. *μαντεία*. Η λ. και σήμ.

1) Μαντεία, χρησμολογία. **2**) Μαντική τέχνη: *όλες ζιμιό τες έμαθα μαζί με την μαγεία και με την διδασκαλική, ακόμη και μαντεία* Ευγέν. Προλ. 12. **3**) Μαγική πράξη: *αφότου εκατουνέψασιν, επιάσαν τες μαντειές τους* Χρον. Μορ. Η 5305.

μαντείον το, Αιτωλ., Μύθ. 16^{1}· *μ ά ν τ ε ι ο,* Αλεξ. 292· *μ α ν τ ε ι ό.*

Το αρχ. ουσ. *μαντείον*. Για τους τ. βλ. Holton [Αλεξ. σ. 202-3]. Η λ. και σήμ.

Μαντείο: Αλεξ. 295.

μαντέλλα η.

Το ιταλ. *mantella*.

Μανδύας: *τους καρδιναλέους του με τες μακρές μαντέλλες* Ιστ. Βλαχ. 2845.

μαντέλλο το, Διήγ. Αλ. V 58· *μ α ν δ έ λ λ ο,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 44· *μ α ν τ έ λ λ ο ν,* Πόλ. Τρωάδ. 112.

Το ιταλ. *mantello.*

Μανδύας, επανωφόρι: *τότε σαν ξυρίζεσαι και βάνεις το μαντέλλο* Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 405.

μαντεμός ο, Πεντ. Γέν. XLIV 15.

Από το *μαντεύω* και την κατάλ. *-μός.*

Χρησμός, προφητεία (εδώ ως σύστ. αντικ.): *αυτός μαντεμό να μαντέψει εις αυτό* αυτ. Γέν. XLIV 5.

μαντενιάζω.

Από το προβηγκ. *mantenir* (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 85). Για τη λ. βλ. και Δένδια, Αθ. 36, 1925, 153.

1) Προστατεύω: *ήλθα ώδε να φύγω απέ τους εχθρούς μου, αμμέ δεν ήρτα να με μαντενιάζετε· με την δύναμιν του Θεού έχω διά λλόγου μου* Μαχ. 448^{3}· *τούτη είναι η κρίσις ... του αφέντη μου του ρε Πιέρ ,.. όπου να τον μαντενιάζει ο Θεός!* Μαχ. 572^{35-6}. **2α**) Υποστηρίζω, ενισχύω, βοηθώ: *να μαντενιάσει* (ενν. *ο ρήγας*) *τους ανθρώπους του τους λίζιους με δικαιοσύνην ... κατά τα συνήθια της αυλής του* Ασσίζ. 36^{31}· *έχει σας* (ενν. *η ρήγαινα*) *πολλά ακριβούς και θέλει σας μαντενιάσειν πάσα πράγμαν* Βουστρ. 477· **β**) υπηρετώ: *να ομόσει* (ενν. *ο σεργέντης ή η τσαμπερλάνα*) *να μαντενιάσει τον κύριόν του ή την κυράν του ... ως το τέλος του τερμένου τόν εσυνεβάστησαν καιρόν* Ασσίζ. 71^{17}. **3**) Υπερασπίζομαι (μια άποψη), επιμένω σε κ.: *εκείνον τό είπουν πάλε λαλώ το, και να σου το μαντενιάσω με το σπαθίν εις το χέριν* Βουστρ. 525. **4**) Διατηρώ, διαφυλάγω: *τούτον ένι κείμενον και δίκαιον κατά την ασσίζαν, ότι διά το θάρρος του αυθέντη και διά το ένι κρατημένος* (ενν. *ο εμπαλής*) *να το μαντενιάσει. Εις το κείμενον έρχουνται όλοι οι πραγματευτάδες εις την εξουσίαν του διά να πουλήσουν και να αγοράσουν* Ασσίζ. 233^{22-3}.

μαντεολόγος ο, βλ. *μαντολόγος.*

μαντεύγω, βλ. *μαντεύω.*

μάντευμα το.

Το αρχ. ουσ. *μάντευμα.* Τ. *μάντεμα* και σήμ.

Χρησμός, προφητεία: *μήλον η γραυς ολόχρυσον και κεκαλλωπισμένον γράμμασι κακομαγικοίς και λόγοις μαντευμάτων* Καλλίμ. 1207.

μαντευμός ο, βλ. *μαντεμός.*

μαντεύτρια η, Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Βόνν. 759 κριτ. υπ.), Συναξ. γαδ. 57· *μ α ν τ ε ύ τ ρ α,* Γαδ. διήγ. 103.

Το μτγν. ουσ. *μαντεύτρια.* Ο τ. και σήμ.

Μάντισσα: *γιατί καυχάσουν κ' έλεγες πως ήσουνε μαντεύτρα και του κυρ Λέου του Σοφού ήσουνε μαθητεύτρα* Γαδ. διήγ. 507.

μαντεύω και **μαντεύγω,** Λίβ. Sc. 2460, Δούκ. 279^{3}, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 146, Αλεξ. 315, Ασσίζ. 223, Πεντ. Γέν. XLIV 15, Δευτ. XVIII 10, Λευιτ. XIX 26,

Αιτωλ., Μύθ. 16^{4}, $39^{1,9}$, $91^{4,14}$, Διγ. Ανδρ. 313^{9}, Βακτ. αρχιερ. 155, Σουμμ., Παστ-. φίδ. Δ′ [1318].

Το αρχ. *μαντεύομαι.* Η λ. *μαντεύω* μτγν., στο Βλάχ. (τ. *μαντεύγω*) και σήμ.

I (Ενεργ.) προφητεύω, προλέγω: *αυτός μαντεμό να μαντέψει εις αυτό* Πεντ. Γέν. XLIV 5· *έκραξεν* (ενν. *ο Φίλιππος*) *Αντίφωτον τον μάγον να μαντέψει* Αλεξ. 215. **II** Μέσ. **1**) Συμβουλεύομαι το μαντείο: *αν θέλεις για να μαντευθείς, ειπέ μου την αιτία* Αλεξ. 62. **2**) Αισθάνομαι: *διότι αυτά τα ζώα δεν μαντεύονται κατά που λογιάζεις εσύ με τις μαγείες σου* Ροδινός (Βαλ.) 215.

μάντζε και **μάντζι** το, βλ. *ομάτζιο.*

μαντζέτα η, βλ. *ματζέτα.*

μαντζιτζάνιν το.

Από το αραβ. *bādinğān* (Βλ. Kahane, Sprache 400 και Ill. Class. St. 6, 1981, 411· πβ. επίσης Καρολίδη, ΝΕ 2, 1905, 160 και Κουκ., ΒΒΠ Ε′ 96 και σημ. 8). Τ. *ματιζάνιον* (κατά Du Cange, λ. *μαζιζάνιον* και Κουκ., ό.π. πρόκειται για τ. *μαζιζάνιον*) τον 11. αι. (Βλ. Kahane, ό.π.). Η λ. στο Du Cange (λ. *μαντζιζάνια*). — Βλ. και *βαζιζάνι(ον)* (Προσθήκες Θ′ τόμου).

Μελιτζάνα: *σπανάκιν, χρυσολάχανον, γογγύλιν, μαντζιτζάνιν* Προδρ. II χφ. G 41.

μαντζουράνα η, βλ. *ματζουράνα.*

μαντήλα η· *μ α ν δ ή λ α.*

Το μτγν. ουσ. *μαντήλη* (<λατ. *mantele*· βλ. L-S Suppl. Διαφορετική ετυμ. στον Ανδρ., Λεξ., λ. *μαντίλα*· πβ. και Τριαντ., 'Απ. Α′ 383). Λ. *μανδήλη* τον 5. αι. (L-S). Η λ. στο Du Cange (λ. *μανδύλιον*) και σήμ.

1) Μαντήλα, πετσέτα: *την μανδήλαν, ή εσφόγγιζεν ο πατήρ μου την πρόσοψιν του εαυτού αφεδρώνος* Σπανός (Eideneier) D 649. **2**) Τραπεζομάντηλο: *για το λάδι κόπτουσι* (ενν. *οι ποντικοί*) *και φθέρνουν τες καντήλες κι' απάνου εις τες τράπεζες τρώγουσι τες μαντήλες* Ζήνου, Βατραχ. 302.

μαντηλάκιν το· *μ α ν δ η λ ά κ ι,* Θησ. Ε′ [29^{6}].

Από το ουσ. *μαντήλι* και την κατάλ. *-άκιν.* Η λ. και στο Τραγ. Σούσ. Α′ 46. Τ. *μαντηλάκι* στο Somav. και σήμ.

Μικρό μαντήλι: *με το μαντηλάκιν της ώρες και με τη χέρα μ' εσφόγγιζε κ' εχάριζε παρηγοριά και αέρα* (ενν. *η Μοίρα*) Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 285.

μαντήλι το, (I), Διήγ. Βελ. 130, 151, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1865, Γεωργηλ., Θαν. 176, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1061]· *μ α ν δ ή λ ι,* Γεωργηλ., Βελ. 100· *μ α ν δ ή λ ι ν,* Γεωργηλ., Βελ. 185, 224· *μ α ν τ ή λ ι ν,* Διήγ. Βελ. Neap. 135, Λίβ. Esc. 2291, Μαχ. 548^{35}, 600^{30}· *μ α ν τ ή λ ι (ο) ν,* Ασσίζ. 291^{26}· *μ α ν τ ή λ ι ο ν,* Ριμ. Βελ. 207.

Από το λατ. *mantelium* ή *mantilium* (Ανδρ., Λεξ.^{2}, λ. *μαντίλι*· κατά Τριαντ., 'Απ. Α′ 426 από το λατ. *mantile*) ή από το ουσ. *μαντήλη.* Λ. *μανδήλιον* στον Ησύχ. (λ. *χειρόμακτρον*) και τη Σούδα Δ′ 802^{8}. Ο τ. *μανδήλι* στο Du Cange, λ. *μανδύλιον* και ο τ. *μανδήλιν* σε Γλωσσάρ. (L-S) (για τους τ. με *-νδ-* βλ. Τριαντ., ό.π. 383). Ο τ. *μαντήλιν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και την Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 297). Ο τ. *μαντήλιον* στο Du Cange, ό.π. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μαντίλι*) και σήμ.

1) Πετσέτα (χεριών-φαγητού· για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 145-6): *το τραπέζιν μ' έθηκεν και σύρνει με μαντήλιν και σκουτελίτσιν μ' έθηκεν γεμάτον την λαπάραν* Προδρ. IV 247. **2**) (Γενικ.) κομμάτι ύφασμα με ποικίλες διαστάσεις, σύσταση και χρ.: *ασκέπαστος γαρ ήτονε* (ενν. *ο Σεπτέβριος*), *δεμένος με μανδήλιν διά να κρατεί τας τρίχας του να μην τον εμποδίζουν* Ημερολ. 6· *με μανδήλιν σπαστρικόν την μέσην του να ζώσει* Χούμνου, Κοσμογ. 2427· *τυφλώνουσιν τα μάτια του με το χρυσό μανδήλιν* Ριμ. Βελ. 110· *Μανδήλιν χρυσιοτίμητον τον έρριψεν να δέσει απάνω εις το κασσίσιν του, να σέβει εις την ρένταν* Ιμπ. 376· *ταψίον πολυτίμητον με εύμορφον μαντήλι* Αρσ., Κόπ. διατρ. [970]· *μαντήλιν μεταξοχρυσοκέντητον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 376· *Ου παρ' ημίν του Νεεμάν υπάρχει το μανδήλιν ...;* Διγ. (Trapp) Gr. 758· *Ο Ιακώβ ... πέμπει πολλά 'κ τα ζα του κανίσκι ... Και ο Ησαύ τα δέκτηκεν ως ρόδα στο μανδήλι* Χούμνου, Κοσμογ. 1509· (εκκλ.· πβ. Act. Pantél. $7^{10,25}$ και σ. 68, 72· για τη χρ. βλ. Εγκυκλοπ. «Ηλίου», λ. *μανδήλιον*): *Εάν κανείς άνθρωπος ... αγοράσει ... κανέναν πράγμα της εκκλησίας ή του μοναστηρίου ως πράγμαν εγκαινιασμένον και ευλογημένον, και ην άγια ποτήρια, σταυρούς, αναφοράδες, δίσκους, μαντήλια* Ασσίζ. 43^{30}.

μαντήλι, (ΙΙ)· *(τ' οξύ) μαντήλι,* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 535, εσφαλμ. γρ. αντί *το ξύμαν θέλει*· διόρθ. Κουκ., Λαογρ. 3, 1911, 366. — Βλ. και *ξύμαν*.

μαντηλίδα η.

Από το ουσ. *μαντήλι* και την κατάλ. *-ίδα*. Τ. *μανδηλίδα* στο Du Cange. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη· (Βλ. Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ. 139) και τη Χίο ('Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 44).

Είδος χρυσανθέμου (Για τη σημασ. βλ. Φραγκάκι, ό.π.): *σκύφτει και πιάνει δυο-τρεις μαντηλίδες να τσι φάγει η κακομοίρα* Κατά «ζουράρη» 89.

μαντηλίτσι το.

Από το ουσ. *μαντήλι* και την κατάλ. *-ίτσι*.

Μαντηλάκι: *ανάλλαξέν με ο αμιράς τούρκικη φορεσίαν* (παραλ. 1 στ.), *χρυσοβουλλάτον έντυμαν και μαντηλίτσια τρία* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1350.

μάντης ο, Διγ. Ζ 41, Ερμον. Α 103, Λίβ. Sc. 2443, Λίβ. Esc. 491, Λίβ. (Lamb.) Ν 717, Βυζ. Ιλιάδ. 375, 381, Αιτωλ., Μύθ. 91^{6}, Διγ. 'Ανδρ. 313^{9}.

Το αρχ. ουσ. *μάντις*. Η λ. και σήμ. με διάφ. σημασ.

Μάντης, προφήτης: *Κάποιος μάντης ήτονε κ' έλεγε πως μαντεύει, πάντοτε εκαυχάτονε σ' όλους ότ' αληθεύει* Αιτωλ., Μύθ. 39^{1}.

μαντί το, Φαλιέρ., Θρ. 360, Γαδ. διήγ. 300, Περί γέρ. 127, Κύπρ. ερωτ. 76^{13}, Σεβήρ., Σημειώμ. 4γ, 80α, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [44], Ροδολ. Γ' [530], Δ' [378]· *μ α ν δ ί,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 170, 191· *μ α ν δ ί ν,* Προδρ. Ι 247, ΙΙ Η 261, Παϊσ., Ιστ. Σινά 424· *μ α ν δ ί ο ν,* Ιστ. πατρ. 161^{1}, 192^{2}, 194^{15}, Βακτ. αρχιερ. 183· *μ α ν τ ί ν,* Κυπρ. ερωτ. 94^{38}· *μ α ν τ ί (ο) ν,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. ΙΙ 25.

Από το λατ. *mantum* (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και Τριαντ. 'Απ. Α' 426). Λ. *μαντί(ο)ν* τον 5. αι. (Lampe, Lex.). Ο τ. *μανδίον* στο Meursius (λ. *μανδύον*). Η λ. και σήμ. στη Χίο (Βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 24, 1954, 17).

1) Μακρύς γυναικείος μανδύας (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ό.π. σ. 16-17 και ΕΕΚΣ 3, 1940, 50 και σήμ. 5): *μετά βάγιων και μαντιών οι αρχόντισσες γυρίζουν* Απόκοπ. 119·

Το παλαιότ. ιταλ. *manto* (Battaglia S., Grande dizionario della lingua italiana, λ. *mante*· βλ. και Kahane, Sprache 578). Η λ. και σήμ. ως ναυτ. (Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 63).

(Ναυτ.) σχοινί με το οποίο συνδέονται η αντένα και τα πανιά του καραβιού: *μάντους του καταρτίου* Καραβ. 493^{29}· *μάντους της μεντζάνας* Καραβ. 498^{15}· *ένας από τους κουμπάνιους πα και κόφτει τους τους μάντους και τα άρμενα επέσαν και τους Τούρκους επλακώσαν* Τριβ., Ταγιαπ. 192.

μαντοφόρος ο.

Από το ουσ. *μαντί(ον)* και το *φέρω*.

Αυτός που φορά μαντί (προκ. για ιερωμένο): *εμπρός υπάν οι άρχοντες ... και όπισθεν καλόγεροι οι μαυροφορεμένοι, στην μέσην ... ήμεσθαν ημείς οι μαντοφόροι. Μονεμβασίας ο σοφός κ' εγώ ο Ελασσώνος* Αρσεν., Κόπ. διατρ. [121].

μάντρα η, βλ. *μάνδρα*.

μαντραγούρα η, βλ. *μανδραγόρα*.

μαντράκι το, βλ. *μανδράκι*.

μαντρέτο το, Κατζ. Β' 80, Ευγέν. 241, Στάθ. (Martini) Γ' 34, Φορτουν. (Vinc.) Β' 53.

Το βενετ. *mandrèto*.

Χτύπημα ξιφομάχου με κατεύθυνση από δεξιά προς τα αριστερά (Βλ. Πολίτη Λ. [Κατζ. σ. 151], Vincent [Φορτουν. σ. 228]): *να σταθώ στων οχουθρώ τη μέση, με ένα γύρο ροβέρσα να κολλώ εδεπά, μαντρέτα και στοκάδες* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 169.

μαντρί το, βλ. *μανδρί*.

μαντριάρχης ο, βλ. *μανδριάρχης*.

μαξιλάρι το, Στάθ. (Martini) Β' 50· *μ α ξ ε λ ά ρ ι (ν),* Γεωργηλ., Θαν. 176· *μ α ξ ι λ ά ρ ι ν,* Λίβ. Ρ 2580 (έκδ. *ξεμπλαρίου*· βλ. Lambert [Λίβ. σ. 476] και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 65), Λίβ. Sc. 2923, 2930, Λίβ. Esc. 4096, 4103, Λίβ. Ν 3521, 3527, 3534.

Από το λατ. *maxillaris-e* με επίδρ. της κατάλ. *-άρι(ον)* (Βλ. και Triand., Lehnw. 120 = 'Απ. Α' 425, Kahane, Sprache ...· πβ. όμως και Ανδρ., Λεξ.). Λ. *μαξιλλάριον* τον 9. αι. (Αχμέτ, Ον. 173^{18}, 174^{2-3}). Ο τ. *μαξελάρι* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 239 και Β' 406, Pern., Ét. linguist. Α' 103 και Βογιατζ., Γλώσσα 'Ανδρ. 206). Ο τ. *μαξιλάριν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. και 17. αι. (Βλ. Δρακάκη, 'Εγγρ. Σύρου Α' 124, Βισβίζη, Προικ. 'Εγγρ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 81) και σήμ.

Μαξιλάρι: *αναστενάζω από καρδιάς, κανείς ουδέ το ξεύρει,* (παραλ. 1 στ.) ... *όξω τα μαξιλάρια μου, οπού τα δάκρυα πίνουν* Ch. pop. 32.

μαξούλι το· *μ α ξ ο ύ λ ι ν.*

Το αραβοτουρκ. *mahsul*. Οι τ. *μαξούλ'* και *μαξούλιν* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Δημήτρ. Ευστρατίου ΛΔ 11, 1966/67, 99, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 121, Χατζ., Ξέν. στοιχ. 137). Τ. *μαχξούλι* σε έγγρ. του 1798 (Apostolopoulos Ph., Ελλην. 27, 1974, 104).

ου θέλει η γυναίκα μου γυρίν την Πασχαλίαν, ου θέλει η μάννα μου μανδίν, ου θέλει και καλίγια Προδρ. II G 48. **2)** Καλύπτρα, βέλο: *Ωσόπου κράτουν χωσμένον τον πόθον μου … εθώρουν το πρόσωπόν σου* (παραλ. 1 στ.) *κι' αφόν με 'δες δουλωμένον* (παραλ. 1 στ.), *εστερέψες μου το δεισ σου με σκλερόν μαντίν τακένον* Κυπρ. ερωτ. 124^{8}. **3)** Κυκλοειδές ωμοφόριο ιερωμένου: *φέρνουν την πατερίτσα του* (ενν. *του δεσπότη*), *φοραίνει το μαντί του* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 601^{12}· *κάμνουσιν ράσα υψηλά … και γουνομεσοφόρια πατριαρχών μεγάλων, μανδία, παραμάνδια μητροπολεπισκόπων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 506.

'μαντιάζω, βλ. *αμαντιάζω.*

μαντίκι(ο)ν το, Καραβ. 493^{4}, 494^{3,5,33}, 498^{9}, 499^{26}, 503^{27}.

Το βενετ. *manticio* (Βλ. Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 63, λ. *μαντίκι*). Η λ. και σήμ.

Είδος σχοινιού που βαστά την κεραία των τετραγωνικών ιστίων: *εις την σκάλαν τη απάνω και τάλιες των μαντικίων* αυτ. 500$^{20-1}$.

μαντικός, επιθ.

Το αρχ. επίθ. *μαντικός*. Η λ. και σήμ.

Προφητικός: *οίμοι σιγά το μαντικόν και θεηγόρον στόμα, οίμοι εκλείσθη η φωνή η πάσιν ηδυνάτη* Διγ. (Trapp) Gr. 3264.

Το ουδ. ως ουσ.: μαντική ικανότητα: *το μαντικόν του κόρακος και τας λοιπάς δυνάμεις* Γλυκά, Στ. 32.

μαντίλα και **μαντίλι,** βλ. *μαντήλα* και *μαντήλι.*

μαντίν το, βλ. *μαντί.*

μαντίνες οι, βλ. *ματίνες.*

μαντί(ον) το, *μαντί.*

μάντισσα *η.*

Από το ουσ. *μάντης* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. στον Steph., Θησ. και σήμ.

Μάγισσα: *Δεν έτρεξεν* (ενν. *ο παράλυτος*) *εις μάγους και μάντισσες, ωσάν το κάμνουσιν τινές* Πηγά, Χρυσοπ. 59 (18).

μαντολόγημα το.

Από τον αόρ. του *μαντολογώ** και την κατάλ. *-μα.*

Μαγεία: *έκαμαν έτσι οι μάγοι με τα μαντολογήματά τους και ανέβασαν τους βατρακούς ιπί την ηγή την Αίγυφτο* Πεντ., 'Εξ. VIII 3.

μαντολόγος ο· *μ α ν τ ε ο λ ό γ ο ς,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1262.

Από το ουσ. *μάντης* και το *λέγω.*

Αυτός που λέγει μαντείες: *και ονομαστείς ως οι 'Ελληνες εκείνοι οι μαντολόγοι* Σπαν. (Ζώρ.) V 347.

'μαντομάχος ο, βλ. Προσθήκες Γ' τόμου, λ. *ιμαντομάχος.*

μάντος ο, Καραβ. 492^{27}, 493^{27}, 494^{10}, 495^{6}, 498^{7}, 499^{3}, 502^{21}, 503^{17,19,25,32}.

Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 18. και 19. αι. ('Εγγρ. Σύρου Α' 261 και Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 235) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 108, Φιλ., Θρακ. 5, 1934, 261 και Δομένικος, Ραντεβού 114).

Προϊόν, εσοδεία: *όλους εκείνους τους καρπούς και όλα τα μαξούλια* (παραλ. 1 στ.), *παμπάκια λέγω και κραχιά, μετάξια φιορδερόπα και άλλα καθεμιάς λογής* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 287.

μαούνα *η*, Byz. Kleinchron. Α' 300^{13}, 'Εκθ. χρον. 43^{1}, Κωδ. Χρονογρ. 68^{11}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 317^{10}, 318^{10,16}, 375^{5,16}· *μ α γ ο ύ ν α,* Κώδ. Χρονογρ. 51^{14}, Ιστ. πολιτ. 55^{20}· *μ α ό ν α* Byz. Kleinchron. Α' 305^{18}.

Από το αραβ. *ma'una* (Πβ. Devoto, Diz. Etym. λ. *maona*). Για τον τ. *μαόνα,* που απ. και σήμ. ιδιωμ., βλ. Kahane, B-NJ 15, 1939, 105. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Φορτηγό πλοίο: *Κάτεργα τράντα κ' εκατόν σωστά εμετρηθήκαν, οκτώ μαούνες, τρία δέ καρμουσαλιά βρεθήκαν* Αχέλ. 210· *έγιναν όλα άρμενα τετρακόσια, καράβια, κάτεργα, μαούνες, καφορόζες, καραμουσαλήδες* Κώδ. Χρονογρ. 51^{16}. Φρ. *ποιώ μαούναν* = ιδρύω εμπορική εταιρεία (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 151]): *οι Γενουβήσοι … εποίκαν μαούναν, τουτέστιν εβάλαν μεσόν τους οι αρχόντισσες οι χήρες από το εδικόν τους και εσυμπιάσαν τετρακοσίες χιλιάδες δουκάτα χρυσά και εδώκαν τα … με τοιούτον … να έχουν κ' εκείνες μερτικόν* Μαχ. 336^{8}.

μάππα η, Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 651, κριτ. υπ.].

Το μτγν. ουσ. *μάππα* ⟨λατ. *mappa* (L-S Suppl.). Η λ. και σήμ.

Σφαίρα, μπάλα (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α'^{1} 168. Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο και Κάρπαθο· βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 649 και Μιχαηλ. - Νουάρ., Λεξ.): *εκύλιον ταύτην* (ενν. *την κεφαλήν*) *από τόπου εις τόπον και έσυρον και έρριπτον ώσπερ μάππαν* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 507, κριτ. υπ.]. — Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 236^{14,15}.

μαππεμούντι το.

Το γαλλ. *mappemonde.*

Παγκόσμιος χάρτης: *όρισε να σου φέρουν το χαρτίν τό κράζουν μαππεμούντι και άννοιξέ το και θέλεις ιδείν την αφεντίαν τήν κρατεί ο σουλτάνος* Μαχ. 642^{19}.

μαραγκός ο, Πορτολ. Α 254^{3}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 279^{26}.

Από το βενετ. *marangon* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 101, 114 και Αβούρης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 220^{32}), στο Βλάχ. και σήμ.

Ξυλουργός: *οι μαραγκοί δουλεύασιν παβιόνια με τους θόλους* Τζάνε, Κρ. πόλ. 280^{16}· *εστιμάρησέν τηνε* (ενν. *την κασέλα*) *ο μαραγκός ογδοήντα λίτρες τορνέσα* Κατά «ζουράρη» 59.

μάραθο το, βλ. *μάραθον.*

Μαραθοβουνιώτης ο, Ιστ. Μακαρ. Μάρκο 703.

Από το τοπων. *Μαραθόβουνος* και την κατάλ. *-ιώτης*. Τ. *Μαραθογουνιώτης* σε δημ. τραγ. (Παπαδ. Θ., Επετ. Κύπρ. 6, 1972/73, 428).

Αυτός που κατάγεται από το Μαραθόβουνος: αυτ. 556.

μάραθον το· *μάλαθρον,* Ιερακοσ. 388^{16}, 400^{9} (έκδ. *μελάθρου*· από παραδρομή), Ιατροσ. κώδ. ͵απθ', Περί διαίτης 47, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 58^{18}, 61^{19}· *μάραθρον,* Ιερακοσ. 388^{8}, 397^{15}, Κυνοσ. 591^{16}.

Το αρχ. ουσ. *μάραθον*. Τ. *μάραθο* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *μάλαθρον* μτγν. και σήμ., *μάραθρον* μτγν. και τ. *μάρανθρον* στο Somav. Για διάφ. τ. και σήμ. ιδιωμ. βλ. Andr., Lex., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου, Α' λ. *μάραθον* και *μάλαθρον*. Kahane, BZ 66, 1973, 24, Χατζιδ., Αθ. 8, 1895, 135. Η λ. και ο πληθ. *Μάραθα* και ως τοπων. (Βλ. Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. 78, λ. *Μάραθος*).

Το φυτό μάραθο: *θεραπεύσεις δέ υπαλείφων μέλι ... και χυλόν μαράθρου* Ιερακοσ. 400^{8}· *Μάλαθρον χλωρόν και πήγανον και σκόρδον ... δος πιείν και ιάται* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 91^{2}.

Μάραθος ο.

Προσωποπ. του ουσ. *μάραθον*: *ο πρωτοσέβαστος Πιπέριος μετά Κυμίνου του κόμιτος ,.. Ανήθου τε και Μαράθου* Πωρικ. V 19.

μαραθόσπορος ο· *μαλαθόσπορος· μαλαθρόσπορος.*

Από τα ουσ. *μάραθον* και *σπόρος*. Ουδ. *μαλαθρόσπορον* στο Somav.

Σπόρος μάραθου: *Μαλαθρόσπορον μετά τριψιδίου δος πιείν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 102^{21}· *εις το φαν της ... να βάλλουν μαλαθόσπορον* Ιατροσ. κώδ. σκβ'.

μάραθρον το, βλ. *μάραθον*.

μαραίνω, Καλλίμ. 1593, Ιερακοσ. 450^{28}, 460^{25}, Διγ. (Trapp) Gr. 270, 3640, Διγ. Z 373, 1772, 4478, Διγ. (Trapp) Esc. 173, 179, Ερωτοπ. 578, Λίβ. Sc. 2150, Λίβ. Esc. 1915, Λίβ. N 3633, Αχιλλ. L 598, 1302, Ερωφ. Α' 8, 621, Ε' 170, Διγ. 'Ανδρ. 316^{25}, 411^{29}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1743, Ροδολ. Β' [447], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [642], Διακρούσ. 95^{4}, κ.π.α.

Το αρχ. *μαραίνω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) (Προκ. για φυτό) κάνω να χάσει τη δροσιά του, να ξεραθεί: *ο βρόμος της της φυλακής το μόσχον καταλεί τον, μαραίνει τους βασιλικούς* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 239. **2**) Φθείρω: *οι σκώληκες μαραίνουσι* (ενν. *ώμους, βραχίονας*) *κακώς προσδαπανώντες* Διγ. Z 4480· (μεταφ.) **α**) αφανίζω: *πάντα τα τερπνά του πλάνου κόσμου τούτου 'Αδης μαραίνει και δεινός παραλαμβάνει Χάρων* Διγ. (Trapp) Gr. 3369· **β**) κάνω κ. να χάσει τη ζωντάνια του, την ομορφιά του: *σκόπησε ότι ο καιρός τα κάλλη σου μαραίνει* Ch. pop. 673· *ο τόσος πόνος τόν πονείς ... μαραίνει το το κάλλος σου, νεκρώνει το κορμίν σου* Λίβ. N 2964· **γ**) εξαντλώ σωματικά ή ψυχικά κάπ.: *τύχη ... να με μαραίνεις πάντοτες και να με βασανίζεις* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 95· *τα ξένα με μαραίνουσιν, τον χρόνον της ζωής μου* Περί ξεν. Α 163· **δ**) εξασθενώ, αρρωσταίνω κάπ.: *Εκείνος εσηκώθηκε* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *και στο κελί του μπαίνει, μη να τον πάψει ο καημός, οπού τονε μαραίνει* Αλεξ. 2766· **ε**) κάνω κ. να μαραζώσει, εξασθενώ: *η αγάπη σου με καίει και μαραίνει την καρδιά μου* Ch. pop. 133· **ς**) μετριάζω, υποβιβάζω, φθείρω: *Ο δέ λόγος είναι υπηρέτης και υποχείριος του νου, οποίον ουδέν δύναται η τύχη να τον αφανίσει, ουδέ συκοφαντία να τον στερήσει ... ουδέ το γήρας να τον μαράνει* Σοφιαν., Παιδαγ. 105· **3**) Στενοχωρώ: *άφες την, μη την πικραίνεις και μηδέν μας την μαραίνεις* (ενν. *την κόρη*) Συναξ. γυν. 1112. **Β'** (Αμτβ.) (μεταφ.) εξασθενώ: *από του φόβου ετρόμαξεν, η όψη του ηλλοιώθη, ευθύς η αγάπη εμάρανε, ο πόθος ολιγώθη* Ριμ. Βελ. 527. **II**

Μέσ. **1**) (Προκ. για άνθος ή δένδρο) χάνω τη δροσιά μου, ξεραίνομαι: *ήκαμε αυτό το πρόσωπο σα ρόδο κ' εμαράθη* Ζήν. Β' 368· *κ' ένα δεντρόν... ψημένο, μαραμένο, δίχως ανθούς, δίχως βλαστούς* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 208. **2**) Μαραζώνω, φθείρομαι, εξασθενώ: *έκλαιεν και οδύρετον, τα αδέλφια της εζήταν αυτή, κι' αν εμαραίνετον, έλαμπεν ως ο ήλιος* Διγ. (Trapp) Esc. 175· *ήδειχνε πως μαραίνεται για μιας νεράιδας κάλλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 192. (Μεταφ.) **α**) φθείρομαι: *παρέρχονται, μαραίνονται, φεύγουσιν, ου κρατούνται δόξα και πλούτος και τιμή, ισχύς, υγεία, κάλλος* Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) 11· (με σύστ. αντικ.) φθείρομαι: *μαραμό να μαραθείς απατά εσύ απατά ο λαός ετούτος* Πεντ. 'Εξ. XVIII 18· **β**) μαραζώνω, χάνω τη ζωντάνια μου, την ομορφιά μου: *να με εβγάλετε εκ τα πάθη ότι η νιότη μου εμαράθη* Συναξ. γυν. 970. **3**) (Προκ. για λίμνη) ξεραίνομαι, στεγνώνω: *Από την ζέστην την πολλήν κ' εκείνη εμαράνθη* (ενν. *η λίμνη*) Αιτωλ., Μύθ. 19^{4}.

μαραμός ο, Ερωτοπ. 509, Πεντ. 'Εξ. XVIII 18.

Από το *μαραίνω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Βλάχ.

Μαρασμός· (ως σύστ. αντικ.): *πόθον να φλέγει ολοτελώς την όλην μου καρδίαν και να μαραίνει μαραμόν οριστικόν θανάτου* Φλώρ. 1515.

μαρανίσκομαι.

Από το *μαραίνομαι* με παρέκταση (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 300). Για τη λ. βλ. Thémis Siapkaras-Pitsilidès [Κυπρ. ερωτ. σ. 379]. Η λ. στο Meursius (λ. *μαρανίσκειν*) και σήμ. ιδιωμ. (Χατζιδ., ό.π. και Σακ., Κυπρ. Β' 650, λ. *μαρανίσκω*).

Μαραίνομαι: *εσείς, δεντρά, 'χ την λύπην μαραθθήτε* Κυπρ. ερωτ. 77^{11}.

μαραφούνι το, Καραβ. 504^{27}.

Το βενετ. *marafòn*. (Βλ. Kahane, Sprache 578, 588). Η λ. και σήμ. (Βλ. και Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι, λ. *μαραφούντια*).

(Ναυτ.) είδος σκοινιού: *μαραφούνια οδιά ‹δύο› άρμενα και γορδίλια και άλλες κουζαδούρες οπού κάμνουν χρεία εις το καράβιν* αυτ. 499^{29}.

μαργαριταρένιος επίθ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1343· *μαργαριταρένος,* Μαχ. 576^{12}, 606$^{28-9}$, Γεωργηλ., Θαν. 133, Ιμπ. (Legr.) 418.

Από το ουσ. *μαργαριτάρι* και την κατάλ. *-ένιος*. Τ. *μαργαριταρεΐνος* στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. Γλωσσάρ. και στον Meursius (λ. *μαργαριταρεΐνον*). Ο τ. *μαργαριταρένος* σε διαθ. του 1486 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 655^{17}) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Pern., Ét. linguist. II 136). Τ. *μαργαριταρένος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Που είναι στολισμένος με μαργαριτάρια: *στην σέλαν την* (ενν. *την κόρην*) *εκάθισεν την μαργαριταρένιαν* Διγ. (Trapp) Esc. 1050· *εφέραν ... χάσδια χρυσωμένα, βλαττία ... παμπλούμιστα και μαργαριταρένα* Ιμπ. (Legr.) 502· *καλαμαρθήκη πλουμιστή και μαργαριταρένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1424.

μαργαριτάριον το, Διγ. 'Ανδρ. 315^{19}, 347^{5}, 350^{24}· *μαργαριτάρι,* Απολλών. 390, Ανακάλ. 66, Θησ. Ϛ' [17^{4}, 32^{5}], Ch. pop. 274, Αρμούρ. 12, Γεωργηλ., Θαν. 112, Αρσ., Κόπ. διατρ. [557], Παϊσ., Ιστ. Σινά 665, Πανώρ. Β' 204, Ερωφ. Δ' 726, Ζήν. Α' 104, Ε' 84, Διγ. O 1991, 2084, κ.π.α.· *μαργαριτάριν,* Λόγ. παρηγ. L 291, Λόγ. παρηγ. O 296 (γεν. πληθ. *μαργαριτάρων* πιθ. κατά βιασμόν), Διγ. (Trapp) Gr. 1173 (γεν. πληθ. *μαργαριτάρων* πιθ. κατά βιασμόν), 1743 (γεν. πληθ. *μαργαριτάρων* πιθ.

κατά βιασμόν), 1869, Διγ. Ζ 1508, Διγ. (Trapp) Esc. 14, 1485, Φλώρ. 958, Λίβ. Ρ 1082, Λίβ. Sc. 1396, Λίβ. Esc. 470, Αχιλλ. L 256, 801, Αχιλλ. Ν 1115, Ιμπ. 385, 463, Παρασπ., Βάρν. C 434, Μαχ. 6^{9}, 8^{7} (γεν. *μαργαριτάρου* πιθ. κατά βιασμόν), Ιστ. Βλαχ. 580, 1710, κ.π.α.

Από το ουσ. *μαργαρίτης* και την κατάλ. *-άριον* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. σε παπυρ. (L-S) και στο Meursius. Ο τ. *μαργαριτάρι* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *μαργαριτάριν* τον 9. αι. (Sophocl.) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μαργαριτάρι: *εφόρτωσε ... χρυσά φλωρία και ένα σεντούκι λιθαρόπουλα και μαργαριτάρια* Χρον. σουλτ. 139^{25}· *δόντια μαργαριτάρια* Βέλθ. 702· *μαργαριτάρια εφαίνουνταν όλα τα δάκρυα εκείνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1058· *όμοια είσαι ... με το μαργαριτάρι* Ch. pop. 274· *Το ριζικό κ' η μοίρα σας να αθιού μαργαριτάρια, να δένουσι βαρύτιμα ζαφείρια και λιθάρια* Στάθ. (Martini) Γ' 513.

μαργαριταρίτσιν το.

Από το ουσ. *μαργαριτάρι* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Μικρό μαργαριτάρι: *η αγία Θεοτόκος ... έχουσα ... εν τω μετώπω μαργαριταρίτσιν* Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 512.

μαργαριταρόδοντος, επίθ.

Από τα ουσ. *μαργαριτάρι* και *δόντι*.

Που έχει ωραία δόντια σα μαργαριτάρια: *μαργαριταρόδοντος και γέννημα χαρίτων* (ενν. *η κόρη*) Διγ. Ζ 151.

μαργαριταρόπουλο(ν) το.

Από το ουσ. *μαργαριτάρι* και την κατάλ. *-πουλο(ν)*.

Μικρό μαργαριτάρι: *με φούντες ωραιότατες συρματοτεχνεμένες, με μαργαριταρόπουλα ήσαν εκείνες όλες* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1037].

μαργαριταρόριζος, επίθ.

Από τα ουσ. *μαργαριτάρι* και *ρίζα*. Ουσ. *μαργαριταρόριζα* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Λορεντζ., Αθ. 25, 1913, 240).

Που είναι φτιαγμένος ή στολισμένος με σεντέφι: *χρυσά ήσαν τα φουντώματα ... και μαργαριταρόριζος ο θαυμαστός ο πίρος* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 602^{58}.

μαργαριταρόχρυσος, επίθ.

Από τα ουσ. *μαργαριτάρι* και *χρυσός*.

Που είναι στολισμένος με μαργαριτάρια και χρυσάφι: *του εχάρισε* (ενν. *ο βασιλεύς*) ... (παραλ. 1 στ.) ... *μαργαριταρόχρυσον τζιμπούνι* Κορων., Μπούας 91.

μαργαρίτης ο, Ερμον. Ψ 58, Gesprächb. 53^{20}, Φυσιολ. $366^{7,11,15,16}$.

Η λ. στο Θεόφραστο (L-S), στο Meursius και σήμ. σε εκκλησιαστικά κείμενα. Τ· *μαρκαρίτης* σήμ. στο κυπριακό ιδίωμ. (Φαρμακίδης, Γλωσσάρ.).

1) Μαργαριτάρι: *μετά των μαργαρίτων τε ήτον επαστωμένον* (ενν. *το κουβούκλιν*) *και λίθων πολυτίμων* Βέλθ. 444· *εποίησα σκηνήν ... χρυσίον θέμενος ... και μαργαρίτας και λυχνίτας* Διαθ. Αλ. 256^{14}. **2**) Μεταφ. **α**) (ενίοτε και με τα επίθ. *νοερός* και *τίμιος* προκ. για το Χριστό): *αλλά προς τον χρυσόν ιχθύν, αυτόν τον μαργαρίτην, προς τον*

Δεσπότην τον Χριστόν ας δράμομεν Φυσιολ. (Legr.) 150· *έδειξεν ημίν τον νοερόν μαργαρίτην λέγων: «Ίδε ο αμνός του Θεού»* Φυσιολ. 366^{11}· *ο μαργαρίτης* (ενν. *λαμβάνεται*) *επί του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού. Ούτος γαρ εστιν ο τίμιος μαργαρίτης* Φυσιολ. 366^{18}· **β**) ο λόγος - «θησαυρός» που περιέχεται στην Αγία Γραφή και οδηγεί στην ουράνια βασιλεία: *αν δέ τοις βίβλοις* (ενν. *ταις θείαις γραφαίς*) *εντρυφάς, ευρήσεις μαργαρίτην εν τοις αυτοίς κρυπτόμενον πολύτιμον τον μέγαν* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 635· **γ**) ο σπουδαίος, ο εξαιρετικός άνθρωπος: *Αλλοίμονον, αδελφοί προσφιλέστατοι, ποίος μας άρπαξε τον μαργαρίτην εκείνον* (ενν. *τον πανιερώτατον Μητροπολίτην*) Χίκα, Μονωδ. 168. **3**) Ως τιμητική προσφών.: *Ω μαργαρίτη έκλαμπρε, ατίμητον λιθάριν* (ενν. *εσύ Μαρία Μαγδαληνή*) Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{19}.

μαργαριτογραμμένος, μτχ. επίθ.

Μτχ. παθητ. παρκ. του **μαργαριτογράφω*.

Ζωγραφισμένος, σχεδιασμένος με μαργαριτάρια· πολυτελής: *Είχε* (ενν. *το φόρεμα*) *κλαδία περισσά μαργαριτογραμμένα με τέχνην αξιώτατην ήσαν καλά βαλμένα* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1004].

μαργαριτόριζα η.

Από τα ουσ. *μαργαρίτης* και *ρίζα*. Πβ. λ. *μαργαριταρό(ρ)ιζα* στο Βλάχ. και σήμ.

Σεντέφι: *Συν μαργαριτόριζες έστι καλλωπισμένον* (ενν. *το σύνθρονον*) Παΐσ., Ιστ. Σινά 545.

μαργαροζάφειρον το, Ριμ. Βελ. 396.

Από τα ουσ. *μάργαρος* και *ζαφείρι*.

Μαργαριτάρια και ζαφείρια: *μετά μαργαροζάφειρα χρυσά σηκώνουν σκήπτρα* αυτ. 458.

μαργαροκεντημένος, μτχ. επίθ.

Μτχ. παθητ. παρκ. του **μαργαροκεντώ*.

Κεντημένος με μαργαριτάρια: *καβάδ' εφόρειεν εύμορφο μαργαροκεντημένο* Διγ. Ο 2917.

μαργαρολιθαράτος, επίθ.

Από τα ουσ. *μάργαρος, λιθάρι* και την κατάλ. *-άτος*.

Διακοσμημένος με μαργαριτάρια και πολύτιμες πέτρες: *κορτίνας χρυσιοτσάπωτας, μαργαρολιθαράτας* Διήγ. Βελ. 499.

μάργαρος ο, Καλλίμ. 1142, 1462, Διγ. Ζ 3855, Ερμον. Ν 380, Ξ 231, Βίος Αλ. 141, Διήγ. Βελ. Neap. 299, Λίβ. Ρ 1761, Αχιλλ. Ν 103, 126, 268, Παΐσ., Ιστ. Σινά 669, κ.α.

Το μτγν. ουσ. *μάργαρος*. Η λ. και στον Ψευδο-Κωδ., Οφφίκ. Γλωσσάρ.

Μαργαριτάρι: *από συμμείκτου και χρυσού και λίθων και μαργάρων* Καλλίμ. 182· *η τραχηλέα δέ αυτού έγεμεν άμπαρ μόσχου, τρανοί μάργαροι εν αυτή ήσαν εμπεπηγμένοι* Διγ. Ζ 1510· *άρματα φέρνουν έκστιλβα, παρόμοια μαργάρου* Ριμ. Βελ. 657.

μαργαρόστρωτος, επίθ., Ιστ. πατρ. 201^{17}.

Από το ουσ. *μάργαρος* και το επίθ. *στρωτός*. Η λ. στο Μανασσ., Χρον. 105.

Στρωμένος, διακοσμημένος με μαργαριτάρια: *πέπλου μαργαρόστρωτου* Βέλθ. 1161.

μαργαροφορώ.

Από το ουσ. *μάργαρος και* το *φορώ*. Η λ. στο Μανασσ., Χρον. 5626.

Φορώ φορέματα διακοσμημένα με μαργαριτάρια: *ανθρώπους έστειλε πολλούς μαργαροφορεμένους, όλους με χρυσοχάζδια εύμορφα στολισμένους* Αρσ., Κόπ. διατρ. [116].

μαργαρώνομαι, Καλλίμ. 421.

Από το ουσ. *μάργαρος και την κατάλ. -ώνομαι.*

Διακοσμούμαι, είμαι γεμάτος με μαργαριτάρια: *το καρκάλλιν το λαμπρόν, το μεμαργαρωμένον* αυτ. 1556.

μαργελώνω.

Από το ουσ. *μάργελον και την κατάλ. -ώνω*. Τ. *μαρκελλώνω* σήμ. στο κυπριακό ιδίωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ. 298).

Στριφώνω, ρελιάζω (για τη σημασ. βλ. Δημητράκ. λ. *μαργελ(λ)ώνω* και Παπαδημητρίου Συν. [Σαχλ., Αφήγ. Γλωσσάρ., λ. **μαργελλωμένος*]): *να 'ναι τα φατσόλια των χρυσά μαργελωμένα* Σαχλ., Αφήγ. 721.

μαργελωτός, επίθ.

Από το *μαργελώνω και την κατάλ. -τός.*

Στολισμένος με παρυφή: *γη και παπούτσιν έβανα μαργελωτό ποτέ μου;* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 26.

μαργωμάδα *η.*

Από το *μαργωμός* και την κατάλ. -άδα.*

Παγωνιά: *το χιόνιν πάλε βγάλλει μαργωμάδαν* Κυπρ. ερωτ. 48[4].

μαργώνω, Σταυριν. 175, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 357.

Πιθ. από το αρχ. *μαργώ* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ', Παπαδ. Α., Λεξ., Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 44). Τ. *μαργγώννω* στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.) και *μαργώνου* στη Σκιάθο (Ρήγας, Σκιαθ. πολιτ. Γ' 280) και στην Ίμβρο (Κ. Ξεινού, Γλωσσάρ. Ίμβρου 1981, 97).

Α' (Αμτβ.) Παγώνω· κρυώνω: *εμάργωνεν εις τη φωτιά, κ' ήβραζε* (ενν. ο *Ρωτόκριτος*) *στον αέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1747. **Β'** (Μτβ.) Μειώνω, ελαττώνω: *τα τόσα γερατειά την όρεξη μαργώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 823.

Η μτχ. ως επίθ. *μαργωμένος* = παγωμένος, κρυωμένος· ναρκωμένος, κοκκαλωμένος από το κρύο: *τα ζεστά κρυαίνουσι, τα μαργωμένα βράζου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1634· *απόμεινεν* (ενν. ο *Στρογκύλιος*) ... *ασάλευτος και αμίλητος, σα νά 'τον μαργωμένος* Ριμ. Απολλών. (Βεν.) [1700].

μαρεντίζω.

Από το βενετ. *marenda και την κατάλ. -ίζω*. Για την ετυμ. βλ. Martini [Στάθης, Γλωσσάρ.].

Κολατσίζω: *μα πα να μαρεντίσομε, κι εφύρασα δαμάκι* Στάθ. (Martini) Γ' 62.

μαρετζάς ο, βλ. *μαριτζάς.*

μαρετζασιάζω, Ασσίζ. 267[14], 432[29]· *μαρετζάζω· μαρτζασιάζω,* Ασσίζ. 76[30]· *μαρτζιάζω,* Ασσίζ. 181[4].

Από το παλαιότ. γαλλ. *mareschalcier* ή *mareschalcir* (Gr. d'Hauterive, Dictionn.) *και την κατάλ. -ιάζω* (Εσφαλμ. στον Χατζ., Ξέν. στοιχ. 86).

(Προκ. για ζώο) περιποιούμαι, γιατρεύω: *διατί ότι κανείς άνθρωπος ουδέν εντέχεται να μαρετζάσει κανέναν ετέρου κτηνόν* αυτ. 77[2].

μαρία *η.*

Το παλαιότ. ιταλ. *maria* (Βλ. Kahane-Bremner, Gloss. portol. 73-4).

Θαλάσσιο ρεύμα (Βλ. και Kahane-Bremner, ό.π.): *από το στενόν της Τζεπλητέρας έως την Φιλάνδρειαν, τι* (έκδ. *η*· διορθώσ.) *μαρίαι και νερά είναι εις το κανάλε* Πορτολ. Α' 363[4].

μαρίδα η, βλ. *σμαρίδα.*

μαριολεύω.

Από το επίθ. *μαριόλος και την κατάλ. -εύω*. Η λ. στο Somav. Τ. *μαριελεύκω* σε δημ. τραγ. (Βλ. Βρόντη, Λαογρ. 11, 1934/37, 229).

Κάνω πονηριές, εξαπατώ: *είσαι απ' όλους βαρεμένος τους εδικούς, οπου ένας δεν ευρέθε ναν σε θεραπάψει ... δε τους αρέσει να κάθουτε καλά μόνε θέλουσι να μαριολεύουσι* Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171[29].

μαριολιά *η*, 'Αρχ. Μεγ. Ρ 35, Φορτουν. (Vinc.) Α' 353, Γ' 256.

Από το επίθ. *μαριόλος και την κατάλ. -ιά*. Ο τ. στο Βλάχ., στο Du Cange (λ. *μαρίελος*) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ').

Πονηριά, δόλος, απάτη: *ο ρήγας με το χέρι του ήγραφεν ένα κι' ένα, για να μη γένει μαριολιά και λάθος σε κιανένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1278 κριτ. υπ.· *με συντροφιές πολλά κακές γλακάς και λεβεντεύγεις οληνυχτίς, και μαριολιές και αντραγαθιές γυρεύγεις* Φορτουν. (Vinc.) Α' 42.

μαριόλος, επίθ., Κατζ. Β' 385, Δ' 196, Τσιρίγ., Επιστ. 169, Στάθ. (Martini) Β' 295.

Το βενετ. *mariol* (ιταλ. *mariuolo*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ'). Τ. *μαρίολος* στο Du Cange (λ. *μαρίελος*).

1) Πονηρός, απατεώνας: *Γλήγορα πε είντα το 'καμες, μαριόλο, το σπαθί μου* Κατζ. Ε' 481. **2**) Πονηρός κόλακας: *ο βασιλιός εσύ 'σαι τω μαριόλω, σαν είμαι των παλικαριώ εγώ στον κόσμο όλο* Στάθ. (Martini) Α' 125.

μαρισκάλδος ο, βλ. *μαρισκάλκος.*

μαρισκάλκος ο, Χρον. σουλτ. 33[33]· *μαρισκάλδος.*

Το μεσν. λατ. *mariscalcus* (Niermeyer, Med. Lat. Lex.· πβ. και το παλαιότ. ιταλ. *mariscalco*). Ο τ. στο Du Cange.

Ανώτερος αξιωματούχος της Φραγκικής αυλής (Βλ. και Hendrickx, Θεσμοί 111-3 και Βυζαντ. 9, 1977, 200-3, 215): *Ιοφρέ τινος επιδεδημηκότος ... μέγα παρά τοις των Λατίνων δυναμένου στρατεύμασι (μαρισκάλδος ην τ' αξίωμα ο ανήρ, δηλοί δέ καθ' Έλληνας η φωνή τον πρωτοστράτορα)* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 794 κριτ. υπ.].

μαριτζάς ο, Μαχ. 78^{23}, 150^{2}, 180^{28}, 348^{14}, 528^{19}, 658^{24}, Βουστρ. 427, 448 δις, 462· *μ α ρ ε τ ζ ά ς* Ασσίζ. 181^{12}, Μαχ. 92^{26}· *μ α ρ ί τ ζ α ς* Μαχ. 680^{28}.

Από το *προβηγκ.* *marechau* (Βλ. Χατζ., Ξεν. στοιχ. 85).

1) Στρατιωτικός διοικητής: *ο μισέρ Πατήρ τε Νόρες ο μαριτζάς των Ιεροσολύμων όρισεν με τον Λεόντιον του Μαχαιρά* Μαχ. 658^{12}. **2**) Πεταλωτής: *ότι το κτηνόν το λαβωμένον ή τον ψοφισμένον με όλον του το πετσίν εντέχεται να ένει του μαριτζά ή του καλλικά* Ασσίζ. 180^{28-9}.

μαρκατάντος ή **-της** ο, Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 303.

Από το ιταλ. *mercatante*, με επίδρ. του βενετ. *marcante* (Βλ. Ξανθ., Λαογρ. 7, 1923, 381 = Μελετ. 431 και Kahane, Sprache 562). Η λ. σήμ. ως επών. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθ., ό.π.).

Έμπορος (συν. με δραστηριότητα σε μακρινές χώρες): *εις Κρήτην εκατέλαβεν ο φρόνιμος Δυσσέας ένδον εις δύο κάτεργα, ήσασι μαρκατάντων· εις βυζάντια εκατόν τά είχε και ρογεύσει* Πολ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 13552.

μαρκέζες ο, Τζάνε, Κρ. πόλ. 130^{16}, 447^{25}, 449^{9}, 450^{3}, 452^{14}, $457^{19,24}$, 458^{5}, 460^{7}, 468^{7}, $469^{14,24}$.

Το ιταλ. *marchese*.

Μαρκήσιος: *τον μαρκέζε πέψανε Βίλλα ογιά να δώσει τση Κυδωνίας πόλεμον, για να την ξελυτρώσει* (εκδ. *ξελετρώσει·* διορθώσ. κατά Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 509^{11}) αυτ. 447^{5}.

μαρκέσιος ο, Byz. Kleinchron. Α′ 62^{1}, Δούκ. 139^{11}, Σφρ., Χρον. μ. 8^{18}· *μ α ρ κ έ ζ η ς*, Χρον. Μορ. Ρ 215, 325, 678 κ.π.α., Κορων., Μπούας 11 δις, 15, 58, 63· *μ α ρ κ έ ζ ι ο ς* Κορων., Μπούας 136· *μ α ρ κ έ σ η ς* Χρον. Μορ. Η 257, 320, 419, 3295, 4612, 7915 κ.π.α., Χρον. Μορ. Ρ 274, 7915.

Το μεσν. λατ. *marquesius* (Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *marchisus*) ή το προβηγκ. *marques·* πβ. Devoto, Diz. etim., λ. *marchese*). Η λ. και στον Ευστ., Άλ. 20^{19}, 59^{29} (Για άλλες μνείες βλ. Meursius, λ. *μαρκέσιος*, και Sophocl., λ. *μαρκήσιος*). Οι τ. *μαρκέζης*, που απ. στο Somav. και *μαρκέζιος* με επίδρ. του ιταλ. *marchese* (Πβ. και Triand., Lehnw. 141 = Τριαντ., Άπ. Α′ 444).

Τίτλος Φράγκων ευγενών (συν. με παραμεθόριες κτήσεις και καθήκοντα στρατιωτικά, δικαστικά και διοικητικά), μαρκήσιος: *ο Μπονοφάτσιος, μαρκέζης ο ντε Μουνφαράτ, αφέντης μέγας ήτον, στρατιώτης γαρ εξάκουστος και πρώτος της Ιτάλιας* Χρον. Μορ. Ρ 209· *ο Καμπανέσης εζήτησεν βοήθειαν του μαρκέση. Κ' εκείνος γαρ του εχάρισεν το ομάτζιο και λιζίαν* Χρον. Μορ. Η 3184.

μαρκιάρω, Λεηλ. Παροικ. 42.

Το ιταλ. *marciare*.

(Προκ. για στράτευμα) πορεύομαι, προχωρώ: *Γέμουν οι στ‹ρ›άτες όλες και λαγκάδια το πλήθος των Τουρκώ ωσάν κουράδια. Και όσοι τους βλέπαν και εμαρκιάρα τσ' έπιανε μέγας φόβος και τρομάρα* αυτ. 51.

μαρκίων ο, Ψευδο-Σφρ. 152^{23}, 172^{4}, 178^{12}.

Το μεσν. λατ. *markio* (Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *marchio*).

Τίτλος Φράγκων ευγενών (συν. με παραμεθόριες κτήσεις και καθήκοντα στρατιωτικά, δικαστικά ή διοικητικά): *πλείστα χρήματα τω εαυτής υιώ Θεοδώρω δώσασα* (ενν. *η βασιλίς Ειρήνη*) *εις Λογγοβαρδίαν απέστειλε και μαρκίωνα τούτον κατέστησεν εν τη εαυτής πατρίδι* αυτ. 172^{15}.

μάρκο(ν) το, Ασσίζ. 40^{2}, 46^{16}, 49^{20}, 53^{17}, 64^{8}, $80^{6,12}$, 102^{19}, 107^{11}, 123^{18}, 130^{18}, 143^{6}, 162^{1}, 171^{17}, 231^{16}, 238^{2}, 298^{4}, 302^{22}, κ.α. — Βλ. και *μάρκος*.

Το γαλλ. *marc* (Πβ. Grein., Dictionn. λ. *marc*). Η λ. και σήμ.

1) Ποσότητα ασημιού ή χρυσού που ζυγίζει ένα μάρκο (Για το μάρκο ως μονάδα βάρους βλ. Schilb., Byz. Metrol. 285): *αν ένι η κληρονομία εις γην ρηγατικήν ... εντέχεται να πλερώσει εις την αυλήν ... ένα μάρκον ασήμιν* αυτ. 288^{29}. **2**) Νόμισμα χρυσό ή ασημένιο· (γενικ.) χρήμα: *ο Ρένατ λέγει ότι είχεν μέσα εις το σεντούκιν μάρκα ρ′* αυτ. 79^{30}· *απέ τα καρτζά τά είχεν* (ενν. *το σεντούκιν*) *πέρπυρα ρ′, ευρίσκουνται τα μάρκα ν′, ήγουν τα ήμισα* αυτ. 80^{12}· *είς άνθρωπος του κουμμουνίου δανείζει ετέρου ανθρώπου μάρκα οπού χρήζει* αυτ. 104^{22}.

μάρκος ο, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 11881. — Βλ. και *μάρκον*.

Το μεσν. λατ. *marcus* (Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. 2. *marca*) ή το γαλλ. *marc* (Greim., Dictionn.).

1) Μονάδα βάρους για χρυσάφι ή ασήμι, ίση με 8 ουγγιές (Βλ. Schilb., Byz. Metrol. 285 και Dawkins [Μαχ. Β′ σ. 88]· πβ. και Λάμπρο Π., ΜΒ Β′ 553-4): *έπεψεν έναν ποτήριν αργυρόν πολλά τιμημένον και πολλά βαρύν ..., ως γοιον μίαν λακάνην με το πόδιν, βάρος ή μάρκους* Μαχ. 346 χφ. Ο κριτ. υπ. **2**) Νόμισμα χρυσό ή ασημένιο: *τέτοια χαρίσματα πλέα ακριβοτέρα, ων και πλέον μικρότερα χιλίων μάρκων αξιάζουν* Πολ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 12572.

μαρμαράς ο.

Από το ουσ. *μάρμαρο* και την κατάλ. *-άς* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Λιθοξόος: Gesprächb. 105^{6}. — Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 180^{2}.

μαρμαρένιος, επίθ., Εγκ. αγ. Δημ. 110^{192}, Διήγ. Αγ. Σοφ. 158^{14}, Παΐσ., Ιστ. Σινά 585, Πανώρ. Α′ 80, Ερωφ. Ε′ 571, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 70, 707, Γ′ 372, Ε′ 1087, Ροδινός (Βαλ.) 188, Πορτολ. Α′ 223^{15}· *μ α ρ μ α ρ έ ν ο ς*, Ασσίζ. 495^{22}, Μαχ. 254^{34-5}, 314^{5}, Χούμνου, Κοσμογ. 421, Αγν., Ποιήμ. Α′ 53, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [1262], Β′ [1186], Γ′ [908], Δ′ [583], Λίμπον. 29.

Από το ουσ. *μάρμαρο* και την κατάλ. *-ένιος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 650).

1) Μαρμάρινος: *Με τον καιρό εκ το νερό η πλάκα η μαρμαρένη τρυπάται* Πανώρ. Α′ 135. **2**) (Μεταφ.) άσπρος: *το μαρμαρένιο χέρι, κείνο που ολπίδα μου 'δωκε το πως σε κάνω ταίρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1491· *τα στήθη τα πανέμορφα κ' η μαρμαρένια πλάτη* Πενθ. θαν.[2] 66. **3**) Σκληρός, ασυγκίνητος: *Δε σ' εγεννήσασι θεριά, δεν είσαι μαρμαρένη, μά 'σαι με σάρκ' αθρωπινή σαν όλους καμωμένη* Πανώρ. Β′ 297.

μαρμάρινος, επίθ., Δούκ. 137^{20}.

Το μτγν. επίθ. *μαρμάρινος*. Η λ. και σήμ.

Μαρμαρένιος: *ουδέ ρηγλίν μαρμάρινον, ου συγκοπή μετρία* Προδρ. Ι 80.

μαρμαρογεγλυμμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *μάρμαρο(ν)* και την μτχ. παρκ. του *γλύφω.*

Φτιαγμένος με σκαλιστό μάρμαρο: *ίσταται* (ενν. *η αγία τράπεζα*) *εις τέσσαρα κιόνια θεμένη λευκομαρμαροτόρνευτα, μαρμαρογεγλυμμένη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 592.

μαρμαροθεμέλιωτος, επίθ.

Από το ουσ. *μάρμαρο(ν)* και το επίθ. *θεμελιωτός.*

Που έχει μαρμάρινα θεμέλια: *τήν λότζαν εσυντήρουν την μαρμαροθεμέλιωτην το πώς ήτον τριγύρου* Βεν. 54.

μαρμαροκουβουκλοσκέπαστος, επίθ.

Από το ουσ. *μάρμαρο(ν)* και το επίθ. *κουβουκλοσκέπαστος.*

Που βρίσκεται κάτω από μαρμάρινο θόλο: *προς τα πλάγια και παντού στέκονται οι Αποστόλοι, μαρμαροκουβουκλοσκέπαστοι και μαρμαροκτισμένοι* Βεν. 31.

μάρμαροκτισμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *μάρμαρο(ν)* και τη μτχ. παρκ. του *κτίζω.*

Φτιαγμένος από μάρμαρο: *προς τα πλάγια και παντού στέκονται οι Αποστόλοι, μαρμαροκουβουκλοσκέπαστοι και μαρμαροκτισμένοι* Βεν. 31.

μάρμαρον το, Λόγ. παρηγ. Ο 428, Ιερακοσ. 490², Ορνεοσ. αγρ. 555²⁴, Διγ. (Trapp) Gr. 3154, Βέλθ. 35, Πολ. Τρωάδ. 746, Λίβ. P 2838, Λίβ. Sc. 1047, Λίβ. Esc. 2120, Λίβ. N 370, 1867, Αχιλλ. N 105, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 402, Δ' 1688, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [382], Μαρκάδ. 53· *μ ά ρ μ α ρ ο,* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 12, Αλφ. Ξέν. 65, Φαλιέρ., Ιστ.² 26, 690· *μ ά ρ μ α ρ ο (ν),* Ασσίζ. 244²⁰, Θησ. ΙΒ [7⁴] (έκδ. *μάρματα·* διορθώσ.), Χούμνου, Κοσμογ. 422, Διήγ. Αγ. Σοφ. 148⁴, 151³¹, 159³⁵.

Το μτγν. ουσ. *μάρμαρον.* Ο τ. και σήμ.

1) Είδος πετρώματος, το μάρμαρο: *μέσα εις την μουσικήν την ερωτοϊστορημένην μάρμαρον ήτο πράσινον και ην λελατομημένον* Λίβ. P 2729· *εξενιζόμην το έντεχνον το μάρμαρον εκείνον* Λίβ. P 2747. **2**) Μαρμάρινο άγαλμα: *Ομπρός ήσαν οι μυρωδιές και από κει 'σαν οι βρύσες και μάρμαρα και πόρφυρα και σερπεντίνες πλείσες* Δεφ., Σωσ. 50· *όλοι του ευχαριστήσασι και δούλοι του κρατούνται και μάρμαρον αντίς αυτόν εστέσαν να θυμούνται* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [258]. **3**) Ταφόπλακα: *τότε πάρε μάρμαρο και τ' όνομά μου γράψε και απάνου στο κεφάλι μου ένα καντήλι ανάψε* Ch. pop. 421. — Η λ. στον πληθ. ως τοπων.: Πανάρ. 76⁹.

μαρμαροπλουμισμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *μάρμαρο(ν)* και τη μτχ. παρκ. του *πλουμίζω.*

Διακοσμημένος με μάρμαρο: *έναν τραπέζιν θαυμαστόν, μαρμαροπλουμισμένον* Ιμπ. (Legr.) 594.

μαρμαροσυνθεμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *μάρμαρο* και τη μτχ. *συνθεμένος.*

Μαρμαρένιος: *Αι πλάτες του, τα στήθη του μαρμαροσυνθεμένα* Χρον. Τόκκων 3351.

μαρμαροτόρνευτος, επίθ.

Από το ουσ. *μάρμαρο* και το επίθ. *τορνευτός.*

Που είναι κατασκευασμένος από τορνεμένο μάρμαρο: *ίσταται* (ενν. *η αγία τράπεζα*) *εις τέσσαρα κιόνια θεμένη λεπτά μαρμαροτόρνευτα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 772.

μαρμαροτράχηλος, επίθ.· θηλ. *μ α ρ μ α ρ ο τ ρ α χ ή λ α.*

Από τα ουσ. *μάρμαρο* και *τράχηλος.* Η λ. και σήμ. σε δημ. τραγ. (Δημητράκ.).

Που έχει τράχηλο άσπρο σαν μάρμαρο: *γαϊτανοφρύδα* (ενν. *κόρη*) *και ωριά και μαρμαροτραχήλα* Ch. pop. 235. — Βλ. και *ασπρομαρμαροτράχηλος.*

μαρμαροχιονόδοντος, επίθ., Αχιλλ. N 817.

Από το ουσ. *μάρμαρο* και το επίθ. *χιονόδοντος.*

Που έχει δόντια άσπρα σαν το μάρμαρο και το χιόνι: *μαρμαροχιονόδοντη* (ενν. *κόρη*) Αχιλλ. L 552.

μαρμαρυγή η.

Το αρχ. ουσ. *μαρμαρυγή.* Η λ. και σήμ.

Λάμψη, ακτινοβολία: Εις Θεοτ. 4.

μαρμαρυγώς, επίρρ.

Από το ουσ. *μαρμαρυγή* και την κατάλ. *-ώς.*

Λαμπρά: *έθιμα της ενδόξου πίστεως των χριστιανών, αγίας και ορθοδόξου μαρμαρυγώς δοξάζεσθαι κατά παντού εις χρόνον* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1261.

μαρμαρώνω, Αιτωλ., Βοηθ. 122.

Το μτγν. *μαρμαρόω.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

Καλύπτω, στρώνω με μάρμαρα: *αυλές μαρμαρωμένες* Θρ. Κων/π. διαλ. 42.

μαρμάρωσις η.

Η λ. στα Ιππιατρικά και σήμ.

Μαρμαρόστρωση: *ετελείωσαν και εκείνην την λαμπράν μαρμάρωσιν και εχρύσωσε και τα κολλήσματα των μαρμάρων* Διήγ. Αγ. Σοφ. 155²⁵.

μαρουγάζω, βλ. *μαρυκάζω.*

μαρούγασμα το, Πεντ. Λευιτ. XI 5, 6, 7, 26, Δευτ. XIV 6.

Από τον αόρ. του *μαρουγάζω* και την κατάλ. *-μα.*

Μηρυκασμός: *ανεβάζουν* (ενν. *το καμήλι, ο λαγός και ο σκαζόχερος*) *το μαρούγασμα* αυτ., Λευιτ. XI 4· *παν οπού οπλίζει οπλή ... ανεβάζει μαρούγασμα εις το χτήνο* αυτ., Λευιτ. XI 3.

μαρούλι(ο)ν το, Σταφ., Ιατροσοφ. 8²¹⁷, Περί διαίτης 47¹⁵· *μ α ρ ο ύ λ ι,* Γαδ. διήγ. 13· *μ α ρ ο ύ λ ι ν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 52⁶· *μ α ρ ύ λ ι (ο) ν* Ιατροσ. κώδ. ,απδ'.

Από το ουσ. **αμαρούλλιον*(λατ. *amarus* (Βλ. Rohlfs, Et. Wört. 29) ή από λατ. επίθ. **amarulus* (Βλ. Sophocl.· κατά Triand., Lehnw. 19 = Τριαντ., 'Απ. Α' 341 η λ. συνεπτυγμένη μορφή του λατ. **lectuca amarula**· πβ. και Φιλ., Γλωσσογν. Β' 209 και Θρακ. 5, 1934, 267, καθώς και Ανδρ., Λεξ. λ. *μαρούλι*). Ο τ. *μαρούλι* στο Βλάχ. και σήμ.

Ο τ. *μαρούλιν* στο Meursius (λ. *μαϊούλιον*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.· πβ. και τ. *μαρούλλιν* στην Κύπρο (Χατζ., Ξεν. στοιχ. 48). Ο τ. *μαρύλι(ο)ν* από αρχαϊστική διάθεση, αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ. Η λ. τον 6. αι. (L-S)· βλ. και Σάθ., ΜΒ Ϛ' σ. λβ'.

Μαρούλι: *Ο γάδαρος εστέναξεν ... και λέγει ...: «Εκείνος ο αφέντης μου εβαρυφόρτωνέ με μαρούλια και λάχανα ...»* Συναξ. γαδ. 227.

Μαρούλιος ο, Πωρικ. Α 29, Πωρικ. Ρ 106^{16}, Πωρικ. V 45, Πωρικ. Ζ 19.

Προσωποπ. του ουσ. *μαρούλι(ν)*: *σεβαστέ Μαρούλιε και Αντίδιε προκαθήμενοι του βεστιαρίου* Πωρικ. S 105^{8}.

μαρουλόσπορος ο.

Από τα ουσ. *μαρούλι(ν)* και *σπόρος*. Ουδ. *μαρουλόσπορον* στο Du Cange (λ. *μαρούλιον*). Η λ. στον Πλανούδη (Βλ. Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955/56, 283) και σήμ.

Σπόρος του μαρουλιού: *Μαρουλόσπορον μετά οίνου δος πιείν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 37^{2}.

μαρουλόφυλλο(ν) το, Γαδ. διήγ. (Wagn.) 330, Γαδ. διήγ. 355, Συναξ. γαδ. 263.

Από τα ουσ. *μαρούλι(ν)* και *φύλλο*. Ο τ. *μαρουλόφυλλον* στο Somav. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μαρουλόφυλλα*), στο Κατάλοιπ. Λάμπρ. 101^{3} και σήμ.

Μαρουλόφυλλο: *Αφορεσμένε Γάδαρε ...* (παραλ. 1 στ.) *να φας το μαρουλόφυλλο εκείνο χωρίς ξύδι!* Γαδ. διήγ. 367.

μαρσίππιον το, Rechenb. (Vog.) $61^{4,6,8}$.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σε παπυρ. (L-S, λ. *μάρσιππος*) και σήμ. σε διάφ. τ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., Παπαδ. Α., λ. *μαρσούφιν*).

1) Μικρός σάκκος, σακίδιο (συν. καβαλάρη ή οδοιπόρου): *έλαβεν το μαρσίππιον μετά την βακτηρίαν* Φλώρ. 21. **2**) Πουγκί, βαλάντιο: *'Ανθρωποι δύο ερχόμενοι καθ' οδόν εύρον μαρσίππιον ... ο δέ θάτερος είπεν: «Εάν δώσεις μοι το μαρσίππιον και βάλω κάγώ τα ημέτερα ‹νομίσματα› ...»* Rechenb. (Vog.) $61^{1,2}$.

μαρτέλλον το.

Το ιταλ. *martello* (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 86). Λ. *μαρτέλλιν* και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Χατζ. ό.π.).

Σφυρί: Κυπρ. χφ. 159.

μαρτζαπάς ο· *μ ε ρ τ ζ α π ά ς* (αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ.).

Το βενετ. *marzapan*. Τ. *μαρσαπάς* στο Meursius, το Somav. και σήμ. στη Χίο (Πασπ., Γλωσσ. 227). Η λ. στο Meursius, λ. *μαρσαπάς* και στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 869.

Είδος γλυκίσματος από αμύγδαλα και ζάχαρη (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 26, 117): *Να ποίσεις μερτζαπάν* Ιατροσ. κώδ. χη'.

μαρτζαριά η.

Το βεν. *marzaria*.

Τμήμα της αγοράς της Βενετίας (Βλ. Boerio): *'Ολοι τότες ετρέξανε ν' ακούσου το μαντάτο κ' η μαρτζαριά εσφάλιξε ως μέσα το Ρεάλτο* Τζάνε, Κρ. πόλ. 380^{26}.

μαρτζασιάζω, βλ. *μαρετζασιάζω*.

μαρτζασίο(ν) το, Μαχ. 260^{20}.

Από το παλαιότ. γαλλ. *mareschaucie* (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 255], Kahane, Sprache 544· πβ. και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 86).

Φόρος που εισπράττονταν για κάθε κεφάλι ζώου (Βλ. Dawkins, ό.π. σ. 136 και Richard [Livre des remembrances σ. 153]): *ο (σί)ρε Τζακέ τε Μιτζέλ ο τσιβιτάνος του μαρτζασίου* Μαχ. 368^{22}.

μαρτζιάζω, βλ. *μαρετζασιάζω*.

μάρτζος το.

Από το ουσ. *μαρτζασίο(ν)* (βλ. ά.) αναλογ. με το ουσ. *σκάρτζος* (Βλ. Παπαδόπουλο Θ. [Ιστ. μακαρ. Μάρκο σ. 130]).

Ζώο κοπαδιού (?) (Βλ. Παπαδόπουλο Θ., ό.π.—κατά Μ. Χριστοδούλου—, εκτός αν πρόκ. για χρηματική παροχή σχετ. με κοπάδι ζώων): *τα χαρτιά εδώκασιν του Λούκα από τ' 'Αρσος, «τινάς», είπαν του, «μεν τα δει και κόβγομέν σε μάρτζος»* Ιστ. μακαρ. Μάρκο 552.

Μάρτης ο, βλ. *Μάρτιος*.

μαρτής ο, Στάθ. (Martini) Α' 139. Για την ετυμ. βλ. Χατζιδ., Τεσσαρακ. Κόντου 30 = Γλωσσ. έρ. Α' 486. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Κριαρ., ΕΕΒΣ 9, 1932, 369) και την Κύπρο (Φαρμακίδης, Γλωσσάρ. 79).

Μικρό οικόσιτο αρνί (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ., ό.π. και Martini [Στάθ. σ. 159]): *Δεν είπα για μαρτή εγώ, μα 'πα για του πολέμου το μεγαλότατο θεό* αυτ. Α' 141.

Μάρτιος ο, Μαχ. 58^{25}, 92^{15}, Ριμ. Βελ. 250· *Μ ά ρ τ η ς,* Μαχ. 40^{34}.

Το μτγν. ουσ. *Μάρτιος*. Ο τ. *Μάρτης* στο Du Cange και σήμ. Η λ. και σήμ.

Ο τρίτος μήνας του χρόνου: *εις το έμπα του Μαρτίου* Χρον. Μορ. Η 584. — Ως προσωποπ.: *Ο Μάρτης ήτον ένοπλος στρατιώτης εις το σχήμα* Λίβ. Ν 883.

μαρτούριο το.

Από το ιταλ. *martorio* ως αντιδ. Τ. *μαρτούριον* στο Somav. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Λωρεντζ., Αθ. 16, 1904, 219, Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ., λ. *μαρτουρεύω,* Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *μάρτυρας,* Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', όπου η σημασ. διαφ., κ.ά.· ωστόσο, τουλάχιστον σε ορισμένα ιδιώμ., το *ου* πιθ. και από εξέλιξη στην προφορά του *υ* της λ. *μαρτύριον* ή από επίδρ. του γειτονικού υγρού ή τέλος, κατά Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 306, από επίδρ. της κατάλ. *-ούριον*).

Βασανισμός, βασανιστήριο· (μεταφ.) θλίψη, ταλαιπωρία: *Φραγκίσκε τρισμακάριε,* (παραλ. 5 στ.) *σε πεθυμά* (ενν. *το πλήθος του λαού*) *διά φυλακτήν στα κοσμικά μαρτούρια· διότι εις την βοήθειάν σου όστις απακουμπήσει η δέησίς σου ως δυνατός τοίχος τού θε βουθήσει* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{8}.

μαρτσελιάνα η, βλ. *μαρτσιλιάνα*.

μαρτσέλος ο.

Το βενετ. *marcèlo*. Η λ. και σε έγγρ. του 16. αι. (Βλ. Manoussacas, Θησαυρ. 13, 1976, 33, Βαγιακ. ΕΜΑ 3, 1950, 156, Naξ. έγγρ. 11^{23}).

Βενετικό νόμισμα ίσο με 1/13 του δουκάτου (Βλ. Manoussacas, ό.π. 36 και Κατσουρ., Ναξ. έγγρ. σ. 86, λ. *μάρτζελλος*, όπου διάβ. *μαρτσέλος*): Κυπρ. χφ. 159.

μαρτσιλιάνα η, Τζάνε, Κρ. πόλ. 324^{1}· *μ π α ρ τ σ ε λ ι ά ν α,* Πορτολ. Α 188^{11}· *μ π α ρ τ σ ι λ ι ά ν α,* Καραβ. 497^{4}.

Το ιταλ. *marcigliana*. Για τους τ. πβ. και Τωμ., Κρητολ. 3, 1976, 32. Τ. *μαρτσελιάνα* σε έγγρ. του 1606 (Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 19, 1982, 175, 191, 194).

Είδος φορτηγού πλοίου: *Εμάζωξεν ογιά να μπουν καράβια μαρτσιλιάνες και τα καράβια ήτουνε μεγάλα σαν σουλτάνες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 447^{13}.

μάρτυρας ο, Σπαν. Α 641, Διγ. (Trapp) Esc. 374, Χρον. Μορ. Η 1815, 6101, 7704, Λίβ. Esc. 3806, 'Ανθ. χαρ. 299^{24}, Συναξ. γυν. 1089, Πεντ. 'Εξ. XX 16, XXII 12, Λευιτ. V 1, Αρ. V 13, XXXV 30 (έκδ. *μαρτυρός*· διορθώσ. σε *μαρτύρους*), Δευτ. V 17, XIX 15 (έκδ. *μάρτυρους*, εσφαλμ. αντί *μαρτύρους*), Πανώρ. Δ' 416, Ε' 388, Ερωφ. Ιντ. γ' 37, 60, Δ' 295, Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 165, Ιστ. Βλαχ. 2277, 2278, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2032, Ε' 450, Θυσ.² 618, Ευγέν. 1175 (έκδ. *μάρτυροι*, εσφαλμ. αντί *μαρτύροι*), Στάθ. (Martini) Β' 270, Διήγ. ωραιότ. 79, Σουμμ. Παστ. φίδ. Γ' [792], Ζήν. Α' 196.

Από το ουσ. *μάρτυς*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Αυτός που μαρτυρεί κ. που δίνει πληροφορία ή απόδειξη για κ., που επιβεβαιώνει, πιστοποιεί κ.: *διά στόμα δυο μαρτύρους γή τρεις μαρτύρους να απεθάνει ο απεθαμένος, να μην απεθάνει διά στόμα μάρτυραν ένα* Πεντ. Δευτ. XVII 6· *Μάρτυρα βάνω το Θεό, το πώς ποτέ από μένα δε θέλω λείψει στό μπορώ* Ερωφ. Δ' 71· *ω ουρανέ και ήλιε, μαρτύροι του καημού μου* Πανώρ. Β' 485· *να βάλετε αυτό από πλαγί σεντούκι διαθήκη του Κύριου του Θεού σας, και να είναι εκεί εις εσέν για μάρτυρας* Πεντ. Δευτ. XXXI 26· φρ. *βγάνω μάρτυρα*· βλ. *βγάνω* 3β· **β**) αυτός που είναι παρών σε κάπ. γεγονός (συν. δικαιοπραξία) και μπορεί να το βεβαιώσει: *'Εκραξεν εμέν, ... τον νοτάριον της αποστολικής και βασιλικής προστάξεως, και τους κάτωθεν μαρτύρους* Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164· *με 'χε βάλει και μάρτυρα στους γάμους του για περιγέλιο πάλι* Στάθ. (Martini) Β' 290· **γ**) αυτός που ενημερώνει, διδάσκει (για κ. ή κάπ.)· κήρυκας: *θέλετε είσθαιν εδικοί μου μάρτυρες μέσα εις τα Ιεροσόλυμα ... και έως τα έσχατα μέρη του κόσμου* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστ. 16^{19}. **2**) Αυτός που βασανίστηκε και θανατώθηκε για τη χριστιανική πίστη: *Γεώργιε, Δημήτριε, Θεόδωρέ μου Τήρων, που επολαύσετε κ' εσείς τον κλήρον των μαρτύρων* Διήγ. ωραιότ. 74· *πολεμιστής και νικητής θερμότατος της πίστης* (ενν. ο *Ιάγγος*) *να τον ηγράψω μάρτυραν στους πρώτους χοροστάτας* Παρασπ., Βάρν. C 12.

μαρτυρημένα, επίρρ.

Από τη μτχ. παρκ. του *μαρτυρώ*.

Βασανισμένα, με ταλαιπωρίες, με στενοχώριες: *αντά νοιαστώ να λείψω αχ το λαμπρόν μου, το 'δείν μου δεν σιγίζει 'ς λογήν που μ' εμποδίζει και κάμνει με να ζω μαρτυρημένα* Κυπρ. ερωτ. 90^{48}.

μαρτυρημός ο.

Από το *μαρτυρώ* και την κατάλ. *-μός*.

(Ρητή) δήλωση, ανακοίνωση (εδώ ως σύστ. αντικ.): *μαρτυρημό* (έκδ. *μαρτυρτημό* πιθ. από τυπογρ. λάθος) *εμαρτύρησεν εις εμάς ο ανήρ του ειπεί: «Μη ιδείτε τα προσωπά μου οξωθιό ο αδερφός σας μετά σας»* Πεντ. Γέν. XLIII 3.

μαρτυρία η, Ασσίζ. 12^{30}, 53^{15}, 54^{1}, 104^{16}, 174^{3}, 218^{16}, Χρον. Μορ. Η 8136, 8141, 8148, Μαχ. 24^{25}, 138^{30-1}, 308^{5}, Βουστρ. 524, 535, Συναδ., Χρον. 29, Ροδινός (Βαλ.) 111, κ.π.α.· *μ α ρ τ υ ρ ι ά,* Φαλιέρ., Θρ. 61, Φαλιέρ., Ιστ.² 241, 608 κριτ. υπ., Θησ. Πρόλ. [89], Β' [74^{2}], Συναξ. γυν. 129, Πεντ. 'Εξ. XXVII 21, XL 3, Λευιτ. XVI 13, XXIV 3, Αρ. I 53, Ερωφ. Δ' 698, Θυσ.² 854, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 55, Ζήν. Ε' 383, Τζάνε, Κρ. πόλ. 380^{23}, 410^{9}, 543^{10}, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *μαρτυρία*. Ο τ. στο Βλάχ. (λ. *μαρτυργιά*) και σήμ. ιδιωμ. (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *μάρτυρας*, Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ. 53, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 122, κ.α.)· πβ. και τ. *μαρτυρκά* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 651). Η λ. και σήμ.

1α¹) Μαρτυρική κατάθεση, βεβαίωση (ενός) μάρτυρα, αφήγηση όσων γνωρίζει για κ. (συν. σε δικαστήριο): Ασσίζ. 58^{1}, Βακτ. αρχιερ. 169, Χρον. Μορ. Η 8124, Σπαν. (Ζώρ.) V 324· (ως σύστ. αντικ.): *τες μαρτυριές π' όλοι σε μαρτυρήσα, ειδωλολάτρη φανερό πούρι σ' ονοματίσα;* Ζήν. Δ' 370· **α²**) (συνεκδ.) το κείμενο μαρτυρικής κατάθεσης: *διδοί ο κριτής ημέραν, και αναγινώσκουνται οι μαρτυρίες του πατρός και της μάμμης ... του κορασίου* Ασσίζ. 534^{1}· **α³**) (συνεκδ.) μάρτυρες: *ο αποκρισιάρης ... εντέχεται να του ειπεί έμπροστεν και εις την μαρτυρίαν της χώρας εκείνης οπού ευρίσκεται εκείνος* Ασσίζ. 168^{6}· **β**) επιβεβαίωση, πιστοποίηση, εγγύηση: *οι άτυχοι φαίνοντ' απομακρία ακ την θωριά γνωρίζονται χωρίς την μαρτυρία* Αιτωλ., Μύθ. 114^{14}· *ας είναι εδώ για μαρτυριά θεοί γαρ οι αιώνοι* (παραλ. 1 στ.) *... να πουν την ατυχιά σας* Θησ. Α' [58^{2}]· *Ετούτοι θέλουν ήστεναι όλοι για μαρτυριά σου πως την επήρες δυναστειά* Θησ. ΙΒ' [31^{7}]· *θέλω, για να 'χομεν και αυτόν τον όρκον μαρτυρία, να 'μόσεις πρώτα στον Χριστόν, δεύτερο στην Κυρία* Φαλιέρ., Ιστ.² 725· (προκ. για όρκο, με σκοπό να τονισθεί η ειλικρίνεια) *επήραν απάνω τους έμπροσθεν της μαρτυρίας του Θεού και είναι ... εις την βλέπησιν του κατέργου του ρηγός* Μαχ. 506^{5}· *επάνω εις τον όρκον και εις την μαρτυρίαν του Θεού ουδέν πρέπει κανείς άνθρωπος να πει τίποτες* Ασσίζ. 99^{2-3}. **2**) Απόδειξη, αποδεικτικό στοιχείο: *Πιάσ' και το δαχτυλίδι μου και ας είναι ογιά σημάδι και μαρτυριά τση παντρειάς, που μελετούμε αμάδι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 482· *εβάσταν* (ενν. *η περιστέρα*) *και δια μαρτυριάν χώμαν εις το ποδάρι* Χούμνου, Κοσμογ. 504. **3**) Γνώμη, άποψη, κρίση: *εθαρρούσαν όλοι τως το πως αυτός* (ενν. *ο ρήγας*) *μηνά του σα γέροντα και φρόνιμο, θέλει τη μαρτυριά του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1300· *Ο σιρ Φιλιμούν τε Ρεσπάρε ήλθεν έμπροσθεν του πάπα ... και εμολόγησεν πως ο ρήγας είναι καλός και ορθόδοξος χριστιανός ... και άλλες πολλές τιμές και πολλές καλές μαρτυρίες όπου του επήρεν* Μαχ. 198^{11}. **4α**) Εντολή, νόμος (συν. προκ. για το Δεκάλογο του Μωυσή): *οι μαρτυρίες και οι τύποι και οι κρίσεις ος εσύντυχεν ο Μωσέ προς τα παιδιά του Ισραέλ* Πεντ. Δευτ. IV 45· *να δώσεις προς το σεντούκι την μαρτυριά ός να δώσω προς εσέν* Πεντ. 'Εξ. XXV 16· *έδωκεν προς τον Μωσέ σαν εξετέλειωσεν να συντύχει μετ' αυτόν εις το όρος του Σιναί δυο πλάκα της μαρτυριάς, πλάκα λιθαρένια γραμμένα με δάχτυλο του Θεού* Πεντ. 'Εξ. XXXI 18· **έκφρ.** *μίσκαν της μαρτυριάς* = η «σκηνή του μαρτυρίου»: Πεντ. 'Εξ. XXXVIII 21, Αρ. I 50, X 11· *σεντούκι της μαρτυριάς* = η «κιβωτός του μαρτυρίου»: Πεντ. 'Εξ. XXV 22, XL 3, Αρ. IV 5· **β**) (συνεκδ.) οι πλάκες του Δεκαλόγου του Μωυσή: *επήρεν* (ενν. *ο Μωσέ*) *και έδωκεν την μαρτυριά προς το σεντούκι* Πεντ. 'Εξ. XL 20· *Στρέψε το ραβδί του Ααρών ομπροστά στη μαρτυριά για φύλαξη* Πεντ. Αρ. XVII 25. **5α**) Τυράννισμα, παίδεμα, βασανιστήριο: *επήραν* (ενν. *οι Γενουβήσοι*) *την θαυμαστήν και πλουσίαν πόλιν την Αμόχουστον ... και με μαρτυρίες και πολλά βασανίσματα εσηκώσαν τον βίον τους καβαλάριδες και τους προδέλοιπους* Μαχ. 456^{27}· **β**) μαρτυρικός θάνατος, μαρτύριο, για τη (χριστιανική) πίστη: *έτσι γενναίως υπόμεινεν* (ενν. *ο Πάτρουλας*) *ως ευσεβής χριστιανός και έλαβεν το στέφανον της μαρτυρίας*

Συναδ., Χρον. 27. **Φρ. 1**) *Βγάνω, έχω, φέρω (εις) μαρτυρία* (μου) *κάπ.* ή *κ.* = επικαλούμαι ως μάρτυρα: *εβγάνω μαρτυρίαν τον Κύριον της δόξης το πως είχα την όρεξην να σε το συμβουλέψω* Χρον. Μορ. Ρ 6101· *έχω μαρτυρίαν μου τ' άστρη* Κυπρ. ερωτ. 110^{21}· *ο Μαρτής έχει μαρτυρίαν το άγιον σώμαν και αίμαν του … Χριστού* Ασσίζ. 130^{1}· *'Εχω και καλήν μαρτυρίαν να φέρω εις αυτά τον σοφόν Ευριπίδην* Σοφιαν., Παιδαγ. 282· *μια κόρη που 'λεγε, κ' ήφερνε εις μαρτυριάν της εκεί δεν ευρισκότουνα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [183]. **2**) *Δίδω μαρτυρίαν*· βλ. *δίδω* ΙΑ' 12β. **3**) *Είμαι στη μαρτυριά κάπ.* = μαρτυρώ για *κάπ.*, αποκαλύπτω, «ξεσκεπάζω» *κάπ.*: Νίκανδρος: — *Ετούτο δεν το 'ξευρα 'γω, μα τα καμώματά σου γι' αληθινόν το δείχνουσι κ' είναι στην μαρτυριάν σου.* Ερωπροικούσα: — *Και τα καμώματα συχνά ψέμματα 'μολογούσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [688]. **4**) *'Ερχομαι στη μαρτυρία κάπ.* = ζητώ τη γνώμη *κάπ.*: *ας έρθομεν στη μαρτυριά κ' εμείς των δυων ανθρώπων* (παραλ. 1 στ.) *και ας πουν το δίκιον πασανός κι' ας πούσι τά γροικήσου* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 672. **5**) *Θέτω μαρτυρίαν επάνω σε κάπ.*· βλ. *θέτω* Α' 2. **6**) *Σύρω ή φέρω (και ποιώ) μαρτυρίαν* = καταθέτω ως μάρτυρας: *ποίος πρέπει να σύρει μαρτυρίαν εις την αυλήν διά άλλον άνθρωπον* Ασσίζ. 99^{29}· *Περί του μάρτυρος οπού θέλει να φέρει μαρτυρίαν κατά γυναικός* Ασσίζ. 102^{16}· *Εάν ένι τοιούτος* (ενν. *πιστός άνθρωπος*), *ημπορεί να φέρει και να ποίσει μαρτυρίαν* Ασσίζ. 100^{17}.

μαρτυρίζω, Κυπρ. ερωτ. 3^{6}, 20^{2}, 27^{6}, 72^{6}, 78^{23}, 91^{28}, 92^{16}, 93^{89}, 99^{14}.

Από τον αόρ. του *μαρτυρώ* (Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 275). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 651).

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Βασανίζω: *για τίντα 'π' αφορμήν του το σώμαν ζωντανόν να μαρτυρίζεις;* Κυπρ. ερωτ. 93^{24}. **2**) Υποφέρω: *γλυκιά 'ν τα πάθη κι' όσα μαρτυρίζει* (ενν. *η ζωή μου*) Κυπρ. ερωτ. 98^{9}. **Β'** (Αμτβ.) βασανίζομαι· υποφέρω: *εσού* (ενν. *πουλλίν*) *τον κόσμον γοιόν πετάς βιγλίζεις κ' εγώ στην φυλακήν μου μαρτυρίζω* Κυπρ. ερωτ. 75^{38}· *Τα πάθη δίκιον έν να τα βαστάννω, καλά και δίχως δίκιον μαρτυρίζω* Κυπρ. ερωτ. 29^{2}. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Αποκαλύπτομαι, γίνομαι φανερός: *καλλιά 'χω να κρατώ τά πάσχω σωπασμένα και μ' έργο πλια γοργότερο να 'ναι μαρτυρισμένα* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 670 κριτ. υπ. **2**) Βασανίζομαι: *Πάσα καιρόν στην βράστην κ' εις την κρυάδαν για σέναν μαρτυρίζομαι ο θλιμμένος* Κυπρ. ερωτ. 99^{8}.

μαρτυρικόν το.

Το ουδ. του επιθ. *μαρτυρικός* ως ουσ. Η λ. με διαφ. σημασ. στον πληθ. τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. *μαρτυρικός*) και σε έγγρ. του 1821 (Αγγελάκης, ΕΕΚΣ 3, 1940, 217).

Μαρτυρία, παράδειγμα (βλ. Κακ.-Πάνου [Σκλέντζα, Ποιήμ. σ. 143]): *έν γυναίκα αμαρτωλή, μαρτυρικόν στην χώραν, αδιάντροπην, ακάθαρτην την κράζουν πάσαν ώραν* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{37}.

μαρτυρικώς.

Από το επίθ. *μαρτυρικός*. Η λ. τον 8. αι. (Lampe, Lex.).

Με αποδείξεις, βεβαιώσεις: *μετά ταύτα 'μπόδισαν* (ενν. *οι θεοί*) *δική σου να μη γένω· μαρτυρικώς μου το 'δειξαν* Θησ. Ι' [67^{8}].

μαρτύριο(ν) το, Θησ. Β' [16^{4}], Γ' [4^{6}, 22^{3}, 45^{1}], Δ' [41^{7}], Ϛ' [6^{5}], Ζ' [65^{5}], Η' [32^{1}], Ι' [18^{3}], 'Ανθ. χαρ. 297^{19}, Συναξ. γυν. 1090, Βεντράμ., Φιλ. 72, Περί γέρ. 83, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 117, Θρ. Κύπρ. Μ 75, Παϊσ., Ιστ. Σινά, 309, Κυπρ. ερωτ. 120^{4}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [380], Ιστ. μακαρ. Μάρκο 319, 335· *μ α ρ τ υ ρ ί ο,* Αλεξ. 1064.

Το αρχ. ουσ. *μαρτύριον*. Ο τ. *μαρτυρίο* για ομοιοκαταληξία (Βλ. και Holton [Αλεξ. σ. 266]). Η λ. και σήμ.

1α) Μαρτυρία, απόδειξη, τεκμήριο: Ιστ. μακαρ. Μάρκο 11, Παϊσ., Ιστ. Σινά 2095· **β**) (προκ. για τις πλάκες με το δεκάλογο του Μωυσή στις εκφρ. *κιβωτός* και *σκηνή του μαρτυρίου*): *ο Εβραίος χρη ομνύειν επάνω εις την Κιβωτόν του μαρτυρίου του* Ασσίζ. 485^{17}· *προστέτακται Μωυσής υπό Κυρίου στήσαι την θεοτύπωτον σκηνήν του μαρτυρίου* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1438. **2α**) Κακουχία, βασανιστήριο, παιδεμός: *επιάσαν τον πρωτοπαπά και εσφίξαν τον και επήραν το δικόν του· … και εποίκαν του πολλά μαρτύρια* Βουστρ. 458· *πολλοί επεθάναν εις το μαρτύριον* Μαχ. 438^{3}· *Αφήνω τη* (ενν. *την ψυχήν*) *στες κόλασες, … … στου άδη τα μαρτύρια* Θησ. Ι' [105^{4}]· *μαρτύριον της καρδιάς μου* Θησ. Θ' [81^{4}]· **β**) βασανισμός και θανάτωση (συν. χριστιανού) για την πίστη, μαρτυρικός θάνατος: *του μαρτυρίου λιθασμοί και πάσα τιμωρία, ήν πέπονθεν* (ενν. *ο Στέφανος*) *ως αθλητής* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1208· *του αθλοφόρου του Χριστού μεγάλου Γεωργίου του λάμψαντος ώσπερ αστήρ δια του μαρτυρίου* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1356· (προκ. για πολεμικό αγώνα «υπέρ πίστεως»): *πίστην και την καλήν βουλήν και μεγαλοψυχίαν,* (παραλ. 1 στ.) … *μετ' αυτάνα τ' άρματα θωρώ κ' επιθυμάτε στο άξιον μαρτύριον για τον Χριστόν να πάτε* Αχέλ. 927. **3**) Μεγάλη δοκιμασία, ταλαιπωρία, βάσανο: *βλέποντα την ζωίτσα σου … να στέκει άθλια γιατ' εμέν, ουαί, 'ς τόσο μαρτύριον* Θησ. Ι' [74^{4}]· *Αγάπη δεν με θέρμανε αλλ' ουδ' επιθυμία και δίχως να 'χω φθαίσιμον γροικώ πολλά μαρτύρια* Θησ. Η' [101^{4}].

μαρτύρισσα η, Τζάνε, Κατάν. 287.

Από το ουσ. *μάρτυρας* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. στο Somav.

1) Αυτή που είναι παρούσα σε κάπ. γεγονός και μπορεί να το επιβεβαιώσει: *εκεί θες είσται μετά με, δεις θες τό θε να κάμω, σα μάννα και μαρτύρισσα να 'σαι κ' εσύ στο γάμο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1336. **2**) Αυτή που βασανίστηκε και θανατώθηκε για την πίστη της: *η Παρασκευή μαρτύρισσα εσυγκλίστη, έκοψαν το κεφάλι της, με αίμα εβαπτίστη* Βεντράμ., Γυν. 233.

μαρτυρογραμμένος, μτχ. επίθ., Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 517.

Από το ουσ. *μάρτυρας* και τη μτχ. παρκ. του *γράφω*.

(Προκ. για κείμενο) που εξιστορεί το μαρτύριο ενός αγίου (Πβ. και λ. *μαρτυρογράφιον* στο Lampe, Lex. και στο Du Cange, λ. *μάρτυρες*: *'Ετερον βιβλίον μαρτυρογραμ⟨μένα⟩ κείμενα του α' εξαμήνου σποράδην, έχον και λόγους πανηγυρικούς* αυτ. 521.

μάρτυρος ο.

Πιθ. νεότ. σχηματ. από το ουσ. *μάρτυρας*, αν δεν προκ. για εσφαλμ. γρ. αντί *μάρτυρας*. Η λ. άσχ. προς το αρχ. ουσ. *μάρτυρος*.

Αυτός που καταθέτει στο δικαστήριο: *να γυρέψουν οι κριτάδες καλά και ιδού μάρτυρας ψοματένιος ο μάρτυρας, ψέμα απιλογήθη εις τον αδερφό του* Πεντ. Δευτ. XIX 18.

μαρτυρώ, Προδρ. III 198, Χρον. Μορ. Η 673, 8125, Βίος Αλ. 2733, Ερωτοπ. 460, Λίβ. Sc. 1257, Παρασπ., Βαρν. C 457, Μαχ. 38^{15}, 300^{11}, Πεντ. 'Εξ. XIX 23, Αιτωλ., Μύθ. 68^{6}, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 150, Χρον. 307 σημ. 2, Κυπρ. ερωτ. 94^{15}, Ερωφ. Α' 518, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1978, Σουμμ. Παστ. φίδ. Γ' [1295], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 93, Ζήν. Β' 415, Τζάνε, Κρ. πόλ. 307^{21}, κ.α.

Το αρχ. *μαρτυρέω*. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Δίνω μαρτυρία ή απόδειξη για κ., επιβεβαιώνω: Ασσίζ. 77^{13}, Μαχ. 538^{31}, Θησ. ΙΒ' [25^{3}], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1024· (με σύστ. αντικ.) Ζήν. Δ' 370. **2**) Φέρνω για μάρτυρα, επικαλούμαι (Για τη σημασ. βλ. και Καλονάρο [Διγ. Α' 34, Β' 11, 134]): *εμαρτύρησα εις εσάς σήμερα τον ουρανό και την ηγή· τη ζωή και το θάνατο έδωκα ομπροστά σου ... και να διαλέξεις εις τη ζωή* Πεντ. Δευτ. XXX 19· *εμαρτύραν τον ήλιον λέγοντες προς εκείνον· «Ήλιε ω λαμπρότατε, ... δείξον ημίν την αδελφήν»* Διγ. Ζ 409. **3α**) Βεβαιώνω, ομολογώ κ.: *πάντα θέλω μαρτυρά τσι χάρες του κορμιού σου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2023· **β**) αναγνωρίζω, παραδέχομαι κάπ. ή κ.: *όπου βρεθώ ένα δουλευτήν έχεις εμπιστευμένο, όπου σε θέλει μαρτυρά κορμί χαριτωμένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2052· *βαστώ μεγάλο naturale κι' όλοι με μαρτυρούσινε την σήμερο για tale* Κατζ. Β' 218· *θέλω διέρχεσθαι διά της οδού, ην ... διηρχόμην, και καλήν αυτήν και παρ' υμών και των προγόνων μου μαρτυρουμένην* Σφρ., Χρον. μ. 58^{8-9}. **4α**) Αποκαλύπτω, φανερώνω: *ανέγνωσά τες ούλες* (ενν. τες βούλες του βασιλέως). *Και την πατρίδα μαρτυρούν και όλον του το γένος* Κορων., Μπούας 4· *η γλώσσα τούτη μαρτυρά πάντα αληθοσύνη* Ζήν. Δ' 237· (προκ. για μαντεία): *μαρτυρούσι τ' άστρα ό,τι θα πάθουν οι χώρες μας* Ζήν. Α' 157· **β**) κατονομάζω: *από στενοχωρία του ουκ είχε πως το αρνηθεί· είπεν και μαρτυρά τους εκείνους τους πανάπιστους που τον εσυμβουλέψαν* Χρον. Μορ. Η 673· **γ**) γνωστοποιώ, ανακοινώνω: *είπεν ο κύριος προς τον Μωσέ· κατάβα, μαρτύρησε εις το λαό* Πεντ. Έξ. XIX 21· (με σύστ. αντικ.): *μαρτυρημό εμαρτύρησεν εις εμάς ο ανήρ του ειπεί* Πεντ. Γέν. XLIII 3. **5**) Καταγγέλλω, κατηγορώ: *φταίστη δε σε μαρτυρά* (έκδ. *μαρτυρώ*· διόρθ. Ξανθ., Μελετ. 513) *το μίλημά μου αυτείνο* Ζήν. Β' 188· *αποστάτην αυτόν εμαρτύρει* Ηπειρ. 228^{11}· *διατί με μαρτυρείς ότι έχω διακρισίαν ...;* Λόγ. παρηγ. L 611. **6**) (Προκ. για έπαινο κ.τ.ό.) **α**) αποδίδω, απονέμω: *ευχαριστά τον διά την τιμήν και έπαινος άπερ του εμαρτύρα* Χρον. Μορ. Η 1889· **β**) κοινοποιώ: *Ω Κρήτη ... τον έπαινόν σου μαρτυρώ, αν είχα χίλιες γλώσσες* Διακρούσ. 112^{4}. **7**) Φημίζω: *Κρήτη, όλοι σε είδασι ... όπου κι' αν λάχουν σ' επαινούν κι' όλοι σε μαρτυρούσιν* Διακρούσ. 112^{18}. **8**) Δίνω τίτλο, ονομάζω, ανακηρύσσω: *παρρησία δέ τον έντυσεν ...* (παραλ. 2 στ.) *κ' ένα καβάδ' ολόχρυσον κ' είτα εφίλησέ τον, πρώτον τε καπετάνιον πάσι μαρτύρησέ τον* Κορων., Μπούας 91. **9α**) Υποβάλλω σε βασανιστήρια· ταλαιπωρώ: *Ο ρήγας όρισεν να την μαρτυρίσουν και τόσον την εμαρτυρίσαν ότι ετηγανίσαν και τα πόδια της* Μαχ. 248^{10}· *διατί την μαρτυρείς, άνθρωπε, την ψυχή μου* Λίβ. Sc. 593· **β**) (προκ. για άγιο) θανατώνω με βασανιστήρια: *όρισε πάλιν ο κριτής να κατεβάσουν εις τον τόπον όπου εμαρτυρούσαν τους αγίους, διά να βάλει τα θηρία να τον φάγουν* Ροδινός (Βαλ.) 217· *τόσον αίμα εχύσαν και οι δέκα Κρήτης αθληταί, όταν τους μαρτυρήσαν* Λίμπον. 356. **Β'** Αμτβ. **1α**) Είμαι μάρτυρας, παρέχω μαρτυρία: Βακτ. αρχιερ. 170, Συναδ., Χρον. 44, Διήγ. Βελ. (Neap.) 60· **β**) (προκ. για μάρτυρες της χριστιανικής πίστης): *οι πιστοί σου δεμένοι με το αίμα τους δια την αλήθειάν σου να μαρτυρήσουν* Χριστ. διδασκ. 440. **2α**) Βασανίζομαι, ταλαιπωρούμαι, υποφέρω: *ποτέ δεμ μέλλει ώστι να ζήσω να χαρώ γελώντα, θέλω ζην μαρτυρώντα αντύχως να τελειώσουν οι άχαροί μου χρόνοι* Κυπρ. ερωτ. 93^{7}· *άφτει καρδιά μου μαρτυρώντα* Κυπρ. ερωτ. 6^{10}· **β**) (προκ. για άγιο) υφίσταμαι μαρτυρικό θάνατο, αθλώ: *εμαρτύρησεν* (ενν. *ο άγιος Μάμας*) *και οι γονείς του εβάλαν τον εις κιβούριν* Μαχ. 32^{20}· *τους τέσσαρας προβάλλομαι, θεόστεπτε, μεσίτας, τους μαρτυρήσαντας στερρώς υπέρ Χριστού του λόγου* Προδρ. IV 289. **ΙΙ** Μέσ. **1α**) (Συν. με κατηγορ.) αποδεικνύομαι (με μάρτυρες ή τεκμήρια): *ο σερ Μαρκ ένι ένοχος κλέπτης μαρτυρούμενος* Ασσίζ. 194^{15}· *δύο ανθρώπους κοσμικούς οπού ένι μαρτυρουμένοι διά καλούς ανθρώπους* Ασσίζ. 130^{4}· *εκείνος οπού τον έδερεν ένι μαρτυρημένος, τουτέστιν ένοχος, ατάντ, με καλούς μάρτυρας* Ασσίζ. 463^{22}· *μόνο του Διός τη μάνητα φοβάσαι, ειδωλολάτρης το*

λοιπό σήμερο μαρτυράσαι Ζήν. Δ' 172· *για πελελή εις όλους μαρτυράται* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [967]· **β**) (ως τριτοπρόσ.) αποδεικνύεται με μαρτυρίες, τεκμηριώνεται: *μαρτυράται καλά ότι εκείνος εποίκεν τό βάνουν επάνω του* Ασσίζ. 209^{14}. **2**) Επιβεβαιώνομαι, τεκμηριώνομαι: *την πίστιν του Τίτο πως είναι μαρτυρημένη και αποδειγμένη και με τα έργα ωσάν και με την όρεξιν* Μορεζίν., Λόγ. 468· *καλά ένι μαρτυρημένον πράγμαν* Ασσίζ. 279^{5}. **3**) Αποκαλύπτομαι, γίνομαι φανερός: *καλλιά 'χω να κρατώ τά πάσχω σωπασμένα και μ' έργο πλια γοργότερον να είναι μαρτυρημένα* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 670· *αν γράψω κι αν ουδέν γράψω, η αλήθεια μαρτυράται* Γεωργηλ., Θαν. 617· *τούτο οπού σ' όρισε* (ενν. *ο Κύριος*) ... *ήτον για να μαρτυρηθείς, να σε γνωρίσουν όλοι* Θυσ.^{2} 962. **4**) Βασανίζομαι, υποφέρω: *Τίνας εις την ζωήν του 'χ τον πόθον επληγώθην κ' έζησεν γοιον εμέν μαρτυρημένος;* Κυπρ. ερωτ. 93^{45}· *όσα με το πάθος μαρτυρούμαι* Κυπρ. ερωτ. 66^{5}.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1**) Ξακουστός, φημισμένος, περιώνυμος: *Ω παλληκάρια μου 'κλεκτά, άνδρες μαρτυρημένοι* Κορων., Μπούας 136· *φουσσάτα διαλεγμένα, στον πόλεμο κ' εις τ' άρματα πάντα μαρτυρημένα* Κορων., Μπούας 30· *η Τρόγια η ξακουστή, χώρα μαρτυρημένη* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 9· *άγιοι μαρτυρημένοι, οπού εδίδαξαν θαύματα εις όλην την οικουμένην* Συνάξ. γυν. 155. **2**) Βασανισμένος, ταλαίπωρος, μαρτυρικός: *Ουαί εις τον πτωχόν λαόν ... τον πεινασμένον περισσά και τον μαρτυρημένον* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 514· *θέλεις να τελειώσεις την μαρτυρημένη ζων μου* Κυπρ. ερωτ. 118^{41}.

μάρτυς ο, η, (Ι), Ελλην. νόμ. 575^{25-6}, Ασσίζ. 53^{2}, 57^{4}, 60^{3}, 302^{24} (αιτιατ. εν. *μ ά ρ τ υ*), Σφρ. Χρον. μ. 58^{17}, Έκθ. χρον. 46^{25}, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1047], Παΐσ., Ιστ. Σινά 408, 1581, Δωρ. Μον. XXXII, Διγ. Άνδρ. 383^{13}, Εις Θεοτ. 8, Λίμπον. 361, 394.

Το αρχ. ουσ. *μάρτυς*.

1α^{1}) Αυτός που δίνει πληροφορία ή απόδειξη για κ., που επιβεβαιώνει κ. (συν. μπροστά σε δικαστήριο): Ασσίζ. 328^{5}, Ελλην. νόμ. 548^{12}, Ψευδο-Σφρ. 154^{36}, Διγ. (Trapp) Gr. 2619· (σε παροιμ.· βλ. Πολ. Ν., ΒΖ 7, 1898, 142): *Εγγύς που το παράδειγμα και ο μάρτυς αφ' εστίας· επί προδήλοις πράγμασιν ου χρεία των μαρτύρων* Γλυκά, Στ. 43· **α^{2}**) (συνεκδ.) μαρτυρική κατάθεση: *αναγινώσκουνται οι μάρτυρες και εάν θέλει η άλλη μερέα επαίρνει το ίσον των μαρτυριών* Ελλην. νόμ. 522^{4}· **β**) αυτός που είναι παρών σε κάπ. γεγονός (συν. δικαιοπραξία) και μπορεί να το επιβεβαιώσει: Ασσίζ. 264^{4}, Βακτ. αρχιερ. 144. **2**) Αυτός που βασανίστηκε και θανατώθηκε για τη χριστιανική πίστη: *ας ιδούμεν ... εκείνους τους μάρτυρας πόσα αίματα έχυσαν* Διήγ. πανωφ. 61· *οι νεοφανείς τεσσαράκοντα δύο μάρτυρες εμαρτύρησαν εις το Αμόριον* Ιστ. Βατοπ. 38· *μνημόνευε της μάρτυρος* (ενν. *Αικατερίνης*) *και την καρδίαν χαίρου* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1622· (προκ. για τον Κωνσταντίνο ΙΑ' Παλαιολόγο, τελευταίο βυζαντινό αυτοκράτορα) *τη κθ$^{-η}$ Μαΐου ... ο βασιλεύς κυρ Κωνσταντίνος σκοτωθείς απέθανεν ... Ην δέ η πάσα ζωή αυτού δη του μακαρίτου βασιλέως και μάρτυρος χρόνοι μθ' και μήνες γ' και ημέραι η'* Σφρ., Χρον. μ. 98^{4-5}.

μάρτυς ο, (ΙΙ), Τζάνε, Κρ. πόλ. 475^{8}, εσφαλμ. γρ. αντί *Μάρτης* (= Άρης)· διόρθ. Ξανθ., ΒΖ 18, 1909, 598 = Μελετ. 259· *(διά στόμα) μαρτυρός*, Πεντ. Αρ. XXV 30, εσφαλμ. γρ. ή ανάγν. αντί *μαρτύρους*· διορθώσ. (για τη διόρθ. πβ. Πεντ. Δευτ. XVII 6).

μαρυκάζω. *μ α ρ ο υ γ ά ζ ω.*

Από το *μηρυκάζω*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. *μηρυκάζω*). Το μέσ. στον Ησύχ. (Πβ. Conomis, Glotta 47, 1969, 214-5).

Αναμασώ, μηρυκάζω: *το χοιρίδι, ... δεν μαρουγάζει* Πεντ., Δευτ. XIV 8.

Μας ο, βλ. *Μάιος*.

μας, αντων., βλ. *εγώ*.

μάσα· *πορδή μάσα*, Αχ. Σπαν. 44[490], εσφαλμ. γρ. αντί *πορδήματα*· διόρθ. Eideneier [Σπανός Α 434].

μασαλάς ο, βλ. *μαζαλάς*.

μασγίδα η· *σ μ α γ ί δ α*, Πορτολ. Α 137[5], 158[9-10], Παϊσ., Ιστ. Σινά 103, 1261, 1275, 2073, Θρ. Πατρ. Ο 52· *σ μ α ΐ δ α*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 548[1].

Από το ουσ. *μασγίδιον* (Βλ. Krumbacher [Θρ. πατρ., σ. 361]).

Τζαμί: *ο άγιος Τίτος θα γενεί μετζέτι και σμαΐδα κι' αγάπη εγίνη στερεά και πλιό δεν έχω ελπίδα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 555[1]· *υπάρχει το προσκύνημα δυσσεβών της σμαγίδος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1259.

μασγίδιον το, Καναν. 73· *ι σ μ α γ ί δ ι ο ν*, Ιστ. πατρ. 125[11]· *ι σ μ α ΐ δ ι*, Κώδ. Χρονογρ. 54[18]· *ι σ μ α ί δ ι ο ν*, Κώδ. Χρονογρ. 70[3]· *μ α σ γ ί δ ι ν* Διγ. (Trapp) Esc. 96, 238· *μ α σ γ ι δ ί ο ν*, Διγ. (Trapp) Gr. 72, 391· *σ μ α γ ί δ ι ν*, Πορτολ. Α 133[3]· *σ μ α ΐ δ ι*, Χρον. σουλτ. 133[11], Τζάνε, Κρ. πόλ. 212[22], 219[14].

Το αραβοτουρκ. *masjid* (Βλ. Michailidis, BZ 65, 1972, 308). Η λ. τον 9. αι. (Sophocl.).

Τέμενος, τζαμί: *Την Αγία Σοφία του Θεού … εποίκασιν μασγίδιν τους το αγαρηνόν το γένος* Θρ. Κων/π. (Mich.) 76.

μασε, αντων., βλ. *εγώ* (Προσθ. 9 τόμου).

μασέλα η, Αχέλ. 1046, 1474, Στάθ. (Martini) 58, Τζάνε, Κρ. πόλ. 84[5], 138[19], 211[22], 285[3].

Το ιταλ. *mascèlla*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Σαγόνι: *αδόντι στη μασέλα* Πανώρ. Γ' 291· *μασέλες από τα σπαθιά και χέρια και ποδάρια επέφτασιν εδώ κ' εκεί* Τζάνε, Κρ. πόλ. 103[11]. **2**) Μάγουλο: *'Ηδωκεν ο Πιστόφορος εις τη ζερβή μασέλα του Κυπριώτη κονταρά* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1807.

μάσημα το.

Το αρχ. ουσ. *μάσημα*. Η λ. και σήμ.

Μετάλλινο εξάρτημα που τοποθετείται στο στόμα του αλόγου, «ενστόμισμα» (Η σημασ. ήδη στο Διοκλητιάνειο έδικτο· βλ. Πετροκύτη, Ελλην. 26, 1973, 263[10-11] και 266): *κρέμασε εις την σέλαν μου το ωραιόν μου σπαθορράβδιν και θες βαρύ το μάσημα, ίνα γοργόν γυρίζει* Διγ. (Trapp) Gr. 1330.

μασθός, ο, βλ. *μαστός*.

μασίζω.

Από τον αόρ. του *μασώ* και την κατάλ. *-ίζω*. Μτχ. *μασισμένος* στο Βλάχ.

I (Ενεργ.) δαγκάνω: *τα χαλινάρια μάσιζαν* (ενν. *τα φαρία*) *το στόμ' αφροκοπώντας* Θησ. Ζ' [103[3]]. **II** (Μέσ.) τρώγω: *να είδες … πώς να σε εμασίστην, … τα δόντια μου πώς να σε τραγανίσαν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 145.

μασκάλη η, βλ. *μασχάλη*.

μασκαράς ο· *μ α σ χ α ρ ά ς*, Ιστ. Βλαχ. 1717.

Το βενετ. *mascara* (Ανδρ. Λεξ., λ. *μασκαράς*, I). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Προσωπιδοφόρος: *να μάσε περιπαίζουσι, ωσάν τους μασκαράδες* Μαρκάδ. 454.

μασκάρεμα το, Πηγά, Χρυσοπ. 58 (17), Ιστ. Βλαχ. 1742, Χριστ. διδασκ. 165.

Από το *μασκαρεύω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Μεταμφίεση: *φτερά … αγαπά πάντα νά 'χει*, (παραλ. 2 στ.) *να φαίνεται σαν άγγελος* … (παραλ. 1 στ.)· *με τέτοια μασκαρέματα ήτον η όρεξή του να τρέμουν και να φεύγουσιν απ' αύτον οι εχθροί του* Ιστ. Βλαχ. 333. **2**) Μασκαραλίκι, κοροϊδία, ξεγέλασμα: *δεν είπα τίποτας κακό, αμέ εμιτρίγιασά σου, γιατί τα μασκαρέματα ρέγεται η αφεντιά σου* Στάθ. (Martini) Β' 164· *η δική μου κοιλιά για μασκαρέματα δεν είναι, για ν' αφήσω να μου φυράνει* Κατζ. Γ' 175.

μασκαρεύγομαι, Κατζ. Α' 285, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 569· *μ ο σ κ α ρ ε ύ ο μ α ι*, Ευγέν. 789.

Από το ουσ. *μασκαράς* και την κατάλ. *-εύγομαι*. Τ. *μασκαρεύομαι* και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Κοντοσόπουλος, Κρητολ. 3, 1976, 57).

Αστειεύομαι, περιπαίζω: *Μούστρουχε, μασκαρεύγεσαι· εγώ, μα την αλήθεια, δεν τ' αγαπώ τοσοσταλά τούτα τα παραμύθια* Κατζ. Α' 283· *Μηδέ γλακάς, μηδέ γλακάς κ' εμασκαρεύτηκά σου* Πανώρ. Γ' 279.

μασουροδακτυλάτος, επίθ.

Από τα ουσ. *μασούρι* και *δάκτυλο* με προσθήκη της κατάλ. *-άτος*.

Που έχει δάχτυλα λεπτά και μακριά σαν μασούρι: *Λακκοπουγουννάτη κόρη και μασουροδακτυλάτη* Ch. pop. 127.

μασουροκονδυλάτος, επίθ.

Από το ουσ. *μασούρι* και το επίθ. *κονδυλάτος*.

Λεπτός και καλοσχηματισμένος: *η μύτη σου έναι τορνευτή, μασουροκονδυλάτη* Ch. pop. 406.

μάσσα η.

Το βενετ. *massa*. Η λ. και στο Lampe, Lex.

Πετρώδης όγκος: *έναι το καστέλλο του Βαίνε και βλέπει πουνέντη λεβάντη· και του πουνέντη έναι ψηλότερο και ασπρίζει από το πέλαγος ωσάν μία μάσσα που την λέγουν Ακαμπάν* Πορτολ. Α 359[29].

μασσάρα η.

Το παλαιότ. ιταλ. *massara* (Zingarelli, λ. *massaia*). Τ. *μασάρα* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 300· βλ. και Πιλαβάκη, Κυπρ. Σπ. 8, 1944 ⟨1946⟩, 132).

Υπηρέτρια, οικονόμος (Για τη σημασ. βλ. Vitti [Ευγέν. σ. 102]): *Μασσάρα της* (ενν. *της ρήγισσας*) *Αμίρισσα* Ευγέν. 39[11].

μασσαρία η· *μ α σ σ α ρ ι ά*, Δεφ., Λόγ. 303· *μ ε σ σ α ρ ί α*, Διαθ. Ακοτ. 147, Βουστρ. 421· *μ ε σ σ α ρ ι ά*.

Το βενετ. *massaria* (Απίθ. η ετυμ. του Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 130 από το λατ. *mensa*). Οι τ. *μεσσαρία* και *μεσσαριά*, αν όχι από το ιταλ. *masseria* (πβ. και το μεσν. γαλλ. *masserie*, Greim., Dictionn.) με αντιμετάθ. των φθόγγων α και ε, πιθ. (και) από παρετυμολογική επίδρ. του επιθ. *μέσος* (Βλ. και Φιλ., Γλωσσογν. Β' 108-9, Γ 183· πβ. επίσης, κυρίως όμως για τοπων. *Μεσαρία-Μεσαρέα*(θηλ. του επιθ. *μεσάρης*, που απ. στον Μαχ. 30^{15}, τον Βουστρ. 465 και το Χρον. Μορ. P 1915 και στο Χρον. Μορ. H 1642, 1915, 3159, 6702, 6726 αντιστοίχως, τους Χατζιδ., Αθ. 6, 1894, 3 κ.ε., Μενάρδ., Τοπων. μελ. 77-8 και Georgac., Glotta 31, 1951, 231). Για παλαιότ. χρ. του τ. *μεσσαρία* ιδιωμ. βλ. Φιλ., ό.π. και Κουκ., ΛΑ 6, 1923, 289. Η λ. στο Meursius (λ. *μασαρία*), σε έγγρ. του 16. και 17. αι. (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 78, 96, 103 κ.α., Έγγρ. Σύρου Α' 123, Ναξ. έγγρ. 17^{24}, Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 7, 1968, 32, 33 κ.π.α.) και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 35 σημ. 9), και στην Κύπρο (Φαρμακίδη, Γλωσσάρ. 403).

Αγροτική (μικρή) ιδιοκτησία· αντικείμενο της κινητής περιουσίας (συν. έπιπλο ή σκεύος), νοικοκυριό (Για τη σημασ. πβ. Boerio, λ. *massaria*): *ανοίξαν το σπίτιν του Γλημή μεταξά και επήραν του μετάξιν βαμμένον ... και μόληνον ... και έτερες μασσαρίες* Βουστρ. 457· *αν ευρεθεί άλλο τίποτες μασσαρία του σπιτιού, ας πουληθούνε με φόβον Θεού* Σεβήρ., Διαθ. 192· *Ας έν' κερά στην μεσσαριά και εις όλα οπού έχει χρεία* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 175.

μάσσω.

Το αρχ. *μάσσω*. Το μέσ. και σήμ. στην Κάρπαθο (Andr., Lex., λ. *μάττω*).

1) Ζυμώνω: Ορνεοσ. αγρ. 542^{14}. **2**) Σκουπίζω, σφουγγίζω: *να μαχθεί το αίμα μου εις το καλόν μου χέριν* Αρμούρ. 131.

'μασταλαγίδα η.

Από τα ουσ. *αίμα* και *σταλαγίδα* (Φιλ., Θρακ. 5, 1934, 263). Το β' συνθ. πιθ. ‹*σταλαγός* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ') ή *σταλαγή* (Βλ. Παπαδ. Α., ΛΔ 1, 1939, 22)· πβ. λ. *σταλαβιδιά* στην Κρήτη (Φραγκάκι, Δημ. ιατρ. 259). Η λ. και σήμ. στη Θράκη (Παπαχριστοδούλου Π., Θρακ. 3, 1932, 345), όπου και τ. *μεταλαγίδα* (Βλ. Vasmer [Gesprächb. σ. 160]).

Φλύκταινα: Gesprachb. 27^{23}.

μαστάριν το.

Από το ουσ. *μαστός* και την κατάλ. *-άριν*. Α. *μαστάριον* τον 4. αι. μ.Χ. (L-S). Τ. *μαστάρ'*, *μαστάρι* και *μουστάρι* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *μαστάριον* και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μαστάριν*). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μαστός ζώου (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' παράρτ. 54): *δος με ολίγον έντερον, δος με δαμίν μαστάριν* Προδρ. IV 235.

μαστιγώνω.

Από το αρχ. *μαστιγόω* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Χτυπώ κάπ. με μαστίγιο, ραβδίζω: *μ' αυτείνο* (ενν. *το ραβδί*) *να σε δέρνουσι και να σε μαστιγώνουν* Αλεξ. 684.

μαστίζω.

Το αρχ. *μαστίζω*. Η λ. στον Ψευδο-Κωδ., Οφφίκ. 181^{31}, 182^{1} και σήμ.

1α) Μαστιγώνω, τιμωρώ: Δούκ. 57^{24}, Αλεξ. 1448· (μεταφ.) πλήττω, προκαλώ συμφορές: *εμάστιζε* (ενν. *ο Μωϋσής*) *την Αίγυπτον επάξας εν αυτή πληγάς μεγάλας σφόδρας* Ψευδ-Σφρ. 486^{11}· **β**) χτυπώ: *άνω και κάτω την ουράν εκίνει την μεγάλην, την γην εμάστιζε σφοδρώς* (ενν. *ο δράκων*) Διγ. Α 2916· **2**) Τραυματίζω, πληγώνω: *Όταν μέλλη ο άνθρωπος φονεύσαι αυτόν* (ενν. *τον όφιν*), *όλον το σώμα αυτού δίδωσι εις θάνατον, την δε κεφαλήν τηρεί του μη μαστιχθήναι* Φυσιολ. (Zur.) XIX $4b^{5}$.

μαστίχα η, Σπανός (Eideneier) Β 165.

Το μτγν. ουσ. *μαστίχη*. Τ. *μαστίκα* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Γλυκό από μαστίχα (Για τη σημασ. βλ. Eideneier [Σπανός, Γλωσσάρ.]): *γραίας πορδή μαστίχα σου* αυτ. Α 499.

μαστίχη η, Σταφ., Ιατροσ. 12^{350}, Ιατροσ. 21^{106}, Ιερακοσ. 489^{26}, Ιατροσ. κώδ. αϟβ'.

Η λ. στο Θεόφραστο.

Μαστίχα: *Φολβίου βοτάνης, ... καρυοφύλου, ... ελαίου, ... μαστίχης, ... λάβε και απόβρεξον αυτά* Ορνεοσ. αγρ. 519^{4}· *ολίγη μαστίχη και ολίγο μελίκερι και λάδανο* Πεντ. Γέν. XLIII 11.

μαστίχιν το, Σταφ., Ιατροσ. 8^{226}, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 65^{4}, 85^{18}, 88^{4}, 100^{6}, Πεντ. Γέν. XXXVII 25, Έξ. XXX 34.

Από το ουσ. *μαστίχη* και την κατάλ. *-ιν*. Λ. *μαστίχιον* τον 9. αι. (Steph., Θησ.). Τ. *μαστίχι* στο Βλάχ.

Μαστίχα: *λίθον εβραίικον ...· μαστίχιν κοπανισμένον ... ενώσας συγκέρασε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 92^{15}.

μαστιχώνω.

Για την ετυμ. και τη σημασ. βλ. Schmitt [Χρον. Μορ. P σ. 612] και Καλονάρο [Χρον. Μορ. H, Γλωσσάρ.] (μήπως η λ. σχετ. με το ιταλ. *masticare*;): *όσον τον μαστιχώνει πλέον πρέπει να τον προσέχει* Χρον. Μορ. H 4875.

μαστομαγερεία η.

Από τα ουσ. *μαστός* και *μαγερεία*.

Φαγητό παρασκευασμένο με μαστούς ζώων (Για τη σημασ. πβ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' παράρτ. 54): *μονόκυθρον δασύν και μαστομαγερείαν να έχει θρύμματα πολλά* Προδρ. II H 104.

μάστορας ο, (I), Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2090, Μαχ. 52^{10}, 448^{1}, 610^{3}, Θησ. (Foll.) Ι' 96, Θησ. ΙΒ' [80^{5}], Χούμνου, Κοσμογ. 595, Ρίμ. Απολλων. (Βεν.) [633], Δεφ., Λόγ. 94, Αχέλ. 166, 1635, Χρον. σουλτ. 33^{6}, 48^{27}, 64^{10}, 120^{9}, 129^{18-9}, Ερωφ. Γ' 25, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1945, Συναδ., Χρον. 64, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1303], Τζάνε, Κρ. πόλ. 165^{10}, 466^{11}· *μάστορης*, Ch. pop 810, Αιτωλ., Μύθ. 90^{8}, Θρ. Κύπρ. Μ 186· *μάστορος*, Ασσίζ. 93^{29}, $94^{3,7,12,14-5}$, $343^{13,23}$, 344^{8}, Βουστρ. 501, 502 τρις· γεν. *μαστόρου*, Byz. Kleinchron. Α' 316^{18} (έκδ. *μάστορος*· διορθώσ. κατά το κριτ. υπ.), Ιμπ. (Legr.) 416, Μαχ. 286^{19}, 334^{33}, 532^{11}, Βουστρ. 531, Πορτόλ. Α 7^{4}· άκλ. *μάστρε*, Μαχ. 134^{25}, 666^{5}, 676^{14}, Βουστρ. 502· *μάστρος*, Ασσίζ. 257^{27}, Μαχ. 10^{31}, $14^{4,10}$,

16^{11}, 46^{23}, 52^{18}, 148^{25}, 168^{29}, 180^{9}, 188^{16}, 190^{2}; 244^{5}, 286^{8-9}, 412^{24}, 440^{22}, Βουστρ. 418, 481, 517, Κυπρ. ερωτ. 90^{42}, 143^{3}. — Βλ. και μάγιστρος, μαγίστωρ και μαΐστορας.

Από το ουσ. μαΐστωρ (Βλ. Ανδρ., Λεξ.· πβ. και Παπαδ. Α., Λεξ.). Για τον τ. μάστορης βλ. Ανδρ., Λεξ. Για τους τ. μάστρε, μάστρος βλ. Dawkins [Μαχ. Β′ 255] και Σακ., Κυπρ. Β′ 652, λ. μάστρος. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Ἔμπειρος γνώστης μιας τέχνης, τεχνίτης: την ρόγα δίδει ... εις τους καλούς μαστόρους Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 650· ήσαν και καλοί μαστόροι των καραβίων Σουμμ., Ρεμπελ. 158· τάβλες και τράβες και καρφιά και τέχνη τω μαστόρω Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 99· Το σίδερο όνταν είν' πυρό, ο μάστορας το κάνει Πανώρ. Δ′ 67· **β**) αρχιτεχνίτης: αμμή εγενόμην μάστορας, τους άλλους να διατάσσω Σαχλ., Αφήγ. 63· (Μεταφ.): Αυτός που είναι επιτήδειος, δεξιοτέχνης: της αντρειάς ο μάστορας, το παίνεμα τση νιότης Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1418· ο μάστορας ο ζαριστής θέλει να προφητεύει Σαχλ. Α′ (Wagn.) PM 172. **2**) (Ως τιμητικός τίτλ.) άρχοντας, αξιωματούχος (Για τη σημασ. βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 48): α θες να κάμεις σύβασες, κάμε και μην αργήσεις (παραλ. 1 στ.) πρίχου να φτάξουν άρχοντες, πρίχου μαστόροι να 'λθουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 533^{5}· Μα 'νας Ρωμαίος μάστορας τους βλέπει πως σιμώνουν (ενν. τους Τούρκους) και τόσους πλήσιους χριστιανούς ... να σκοτώνουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 168^{11}. **3**) Δάσκαλος: αν την ποθείς και θέλεις την, γλήγορα να την μάθεις (ενν. την στρατιωτική τέχνη) τεχνίτην έχεις μάστορα, μόνον να τον προσέχεις Κομν., Διδασκ. Δ 142· Εκεί έσωσεν είς μαθητής, οπού τον είχε μάθει, και πέρασε τον μάστορα στης γιατρικής τα πάθη Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [984]. **Φρ.** Βρίσκω τον μάστορήν μου = βρίσκω τον ικανό να με συνετίσει: εκείνος ο απάνθρωπος όλα τα είχεν πάρει· αλλά και κείνος γλήγορα εύρεν τον μάστορήν του να χάσει το κεφάλι του, δόξαν και την τιμήν του Ιστ. Βλαχ. 279. **Ἐκφρ. 1**) Μέγας μάστορος ή μάστρος = ο μέγας μάγιστρος μοναχικού τάγματος: ήλθεν ο μάστρος του Τέμπλου και εξήτησέν τους για την αγάπην του Θεού να εβγάλει την Κύπρον απέ τα χέρια τους Μαχ. 18^{32}· εκάλεσεν τον μέγαν μάστρον του Σπιταλλίου και ορισέν τον να χειροτονήσει τον ... παιδίον αδελφόν Μαχ. 14^{18}· εγονάτισεν ... του μεγάλου μαστόρου Μαχ. 12^{6}. **2**) μάστορος του κανόνος· βλ. κανών έκφρ. β.

μάστορας ο, (II).

Από το βενετ. maistro.

Ο ΒΔ άνεμος, μαΐστρος· το αντίστοιχο σημείο του ορίζοντα: πιάνεις το πλωρήσιν εις τον σιρόκον και τα σίδερα εις τον μάστοραν εις οργίες ιβ′ Πορτολ. Α 61^{2}· προς τον μάστορα στέκει ένα βουνίν στρογγυλόν Πορτολ. Α 19^{13}· αφήνεις το δεξιά σου (ενν. το ακρωτήριν) και ... ράσσεις εις οργίες ιε′, σκεπάζει σε ο μάστορας Πορτολ. Α 171^{3}.

μαστορεύω· μ α σ τ ο ρ ε ύ γ ω, Πεντ. Γέν. IV 22.

Από το ουσ. μάστορας και την κατάλ. -εύω. Η λ. και σήμ.

Α′ Ενεργ. (Αμτβ.) κάνω κ. με τέχνη και επιδεξιότητα: Ο Πόθος εμαστόρευγε κ' Ἔρωτας τσ' αρμηνεύγει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 405. **Β′** Μέσ. **1**) Στολίζομαι με επιτηδειότητα: ο πελελός του φαίνονται (ενν. τα λόγια της πολιτικής) ζάχαρη με το μέλι, και κείνη, ωσάν μαστορευθεί, βάνει τον όπου θέλει Σαχλ. Ν 321· **2**) Συναγωνίζομαι με κάπ.: Ὅλοι μου οι καβαλλάρηδες ... είναι ουδετίποτες, όντα να γυρεύσου να τον μαστορευτούν Μαχ. 572^{4}.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. **1**) Δουλεμένος με μαστοριά, καλοφτιαγμένος: Είπε ... ο Αλέξανδρος· «Καλά 'ναι καμωμένα, πασάνας το θαυμάζεται, πώς είν' μαστορεμένα Αλεξ.

2338. **2α**) (Προκ. για πρόσ.) καλά γυμνασμένος, ασκημένος στην τέχνη του πολέμου: Ποιος άλλος έχει ωσάν εσέ στρατιώτες αντρειωμένους, σ' όλο τον κόσμο φοβερούς, καλά μαστορεμένους; Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1454· **β**) ικανός, επιτήδειος: τζενιούρης έλαχεν, Νέστορας 'νομασμένος, για το καστέλλιν ήτονε πολλά μαστορεμένος Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 818.

μάστορης ο, βλ. μάστορας.

μαστορία η, Λίβ. Esc. 2493· μ α σ τ ο ρ γ ά, Θρ. Κύπρ. Μ 681· μ α σ τ ο ρ ι ά, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 262, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 725, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1400, 1525, 1528, Β′ 247, 509, 524, 868, 1068, Ε′ 48.

Από το ουσ. μάστορας και την κατάλ. -ία. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. μαστοριά και σήμ. Τ. μαστοργία στην Κύπρο (Φαρμακίδης, Γλωσσάρ. 403).

1α) Τέχνη, επιμέλεια, δεξιοτεχνία: παραθυράκι απόμικρο με σίδερα φραμένο κ' ήγγιζε το κατώφιλιο ... κι' όλά 'σανε με μαστοριά πολλή του κτισιμάτου Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 394· μ' έτοια τέχνη η φορεσά και μαστοριάν εγίνη, που εφαίνουνταν και τ' άρματα ... κ' εκείνη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 525· Ἠτον εκείνη η σγουραφιά με μαστοριά μεγάλη, οπού δεν εξεχώριζες τη μιαν από την άλλη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1493· **β**) επιδεξιότητα (σώματος, χεριού κλπ.): στη μαστοριά της σάλπιγγας είχαν μεγάλη χάρη (ενν. οι καβαλάροι) να τες φυσούν, έτσι γλυκιά τσ' εκάναν κ' ελαλούσαν Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 386· στάσου, το σπαθί να βγάλω απ' το φουκάρι, να δεις με πόση μαστοριά θέλω το μανιτζάρει Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 318· (Μεταφ.) επιδεξιότητα, επιτηδειότητα· απατηλό τέχνασμα: Τα φρύδια τση ενεσήκωσε με μαστοριάν η κόρη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1439· πολλές φορές η μαστοριά ενίκησε τη φύση Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 580. **2**) Στρατιωτική ομάδα (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β′ 255]): ο καπετάνος με τους τζακρατόρους, τους επήρεν μετά του δ′ μαστοριές Μαχ. 100^{15}.

μαστορικά, επίρρ.

Από το επίθ. μαστορικός.

Ἔντεχνα: έτσι ήτο στο Ρωτόκριτον, έτσι στην Αρετούσα· με την θωριάν εθρέφουντα, μαστορικά επερνούσα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 2192.

μαστόρισσα η, Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 405, 535, Στάθ. (Martini) Α′ 54, Ροδολ. Β′ [353], Φορτουν. (Vinc.) Β′ 500, Γ′ 96, 115, 119, 787.

Από το ουσ. μάστορας και την κατάλ. -ισσα. Η λ. και σήμ.

1α) Γυναίκα επιδέξια, ικανή· τεχνίτρα: πολλούς γελούν οι πολιτικές, ... κι' όσα και αν είν' μαστόρισσες, πάλιν τον άνθον λούνται Σαχλ. Α′ (Wagn.) PM 317· μαστόρισσα σε τούτα είσαι μεγάλη· στην τέχνη δεν ευρίσκεται ωσάν εσέναν άλλη Φορτουν. (Vinc.) Β′ 429· **β**) (με κακή σημασ.) γυναίκα πανούργα, πολυμήχανη: Χαρά στην την κυραλωπού, χαρά στην την κορδώναν, υγείαν στην μαστόρισσαν και την σοφίστριάν μου Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 271. **2**) Κακόφημη γυναίκα, πόρνη: τες κάτω γειτονιές να τες ιδώ καμένες· διατί είν' πολλές μαστόρισσες, μαυλίστρες καμωμένες Σαχλ., Αφήγ. 641. **3**) Μοδίστρα: να πάτε ς' τση μαστόρισσας ... ανίσως κι εκατάστεσε κι εβγόδωσε τα ρούχα Φορτουν. (Vinc.) Ε′ 4. **4**) Ως προσφώνηση ανθρώπων λαϊκής τάξης: Του μακελλάρη την γυνήν ηρξάμην κολακεύειν· «κυρά, κυρά μαστόρισσα ...» Προδρ. IV 233.

μάστορος ο, βλ. *μάστορας*.

μαστός ο, Φυσιολ. (Offerm.) M 141^{13}· *μ α σ θ ό ς*, Φυσιολ. (Offerm.) G 140^{14}, Σταφ., Ιατροσ. 16$^{453-4}$, Διγ. Z 3597, 3697, Ερμον. B 259, Χρησμ. VI 17, Χρησμ. (Βέης) 13^{15}, Δούκ. 367^{7}, Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 144v, 180v, Βίος αγ. Νικ. 63, Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 252.

Το αρχ. ουσ. *μαστός*. Ο τ. *μασθός* μτγν. (Πβ. και Καραγιάννη, Διγενής 158). Η λ. και σήμ.

μαστραϊδικός, Ψευδο-Σφρ. 568^{26}, εσφαλμ. γρ. αντί *μπασταρδικός*· διορθώσ. κατά Σφρ., Χρον. μ. 136^{1}.

μαστραπάς ο, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. 14^{20}, Βίος Αλ.^{2} 122.

Από το τουρκ. *maşrapa*. Η λ. στο Meursius (λ. *μάστραπα*) και σήμ.

Είδος ποτηριού με λαβή, κατασκευασμένο από χαλκό (Για τη σημασ. βλ. Φαρμακίδη, Γλωσσάρ. 176 και Μπακιρτζή, Βυζ. τσουκαλολάγηνα 212): *έπαρον άλαλον νερό εις μαστραπάν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 75^{6}.

μάστρος ο, βλ. *μάστορας*.

μασχάλη η, Ιερακοσ. 439^{23}, 440^{20}, Ιστ. Ηπείρ. XI^{5}, Χούμνου, Κοσμογ. 2742· *α μ α σ κ ά λ η*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1900· *α μ α σ χ ά λ η*, Αρσ., Κόπ. διατρ. [150]· *μ α σ κ ά λ η*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 138, 1890, Δ' 1850.

Το αρχ. ουσ. *μασχάλη*. Ο τ. *αμασκάλη⟨μασκάλη* τον 15. αι. (Βλ. Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955/56, 284) και σήμ. ιδιωμ. Τ. *αμασκάλ'* στην 'Ηπειρο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α'). Ο τ. *αμασκάλη⟨μασκάλη* με προσθήκη του *α* (Πβ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 198). Ο τ. *μασκάλη* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. και σήμ.

α) Η κοιλότητα μεταξύ της ρίζας του βραχίονα και του θώρακος: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1484, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 537· **β**) η κοιλότητα μεταξύ της ρίζας των μπροστινών ποδιών και του κορμού του ζώου: Κυνοσ. 598^{9}· **γ**) η κοιλότητα μεταξύ της ρίζας των φτερών και του κορμού των πτηνών: *Εις κύλλωσιν των μασχάλων* (ενν. *του ιέρακος*) Ορνεοσ. αγρ. 567^{23}· *ανάσπασον τα πτερά της μασχάλης* Ιερακοσ. 400^{23}.

μασχαράς ο, βλ. *μασκαράς*.

μασώ, Προδρ. III 216 kk, χφ g κριτ. υπ., Ορνεοσ. αγρ. 541^{25}, 542^{1,4,25}, 543^{1,11}.

Το αρχ. *μασάομαι*. Τ. *μασιώ* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη. Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **1**) Μασώ: *να μασεί* (ενν. *ο Κρητικός*) *τα σίδερα και να τα καταπίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1008. **2**) (Μεταφ.) πολτοποιώ: *άλλους αλέθει και μασεί* (ενν. *ο μύλος*) ⟨*και βάνει τους στον 'Αδη*⟩ Πικατ. 348. **Β'** (Μέσ. με σημασ. ενεργ.) μασώ: *σκούληκας προγεύεσαι, ασκάνθαρους μασάσαι* Πουλολ. (Τσαβαρή) 118 κριτ. υπ.

ματά, πρόθ., βλ. *μετά*.

ματαγυρίζω, βλ. *μεταγυρίζω*.

μάταια, επίρρ.

Από το επίθ. *μάταιος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μάταια, χωρίς σκοπό: *μάταια θησαύριζες, όλα εδώ τ' αφήνεις* Αλφ. (Mor.) IV 92.

ματαιάζω.

Το μτγν. *ματαιάζω*.

Λέω ή ζητώ κ. μάταια: *να και τούτο το φλουρί και μη μας εντροπιάζεις, να τριγυρίζεις, να ζητείς, «δότε» να ματαιάζεις* Ριμ. Βελ. 927.

ματαιολογία η, Γλυκά, Στ. 25, Σοφιαν., Παιδαγ. 275.

Το μτγν. ουσ. *ματαιολογία*. Η λ. και σήμ.

'Ασκοπη ή ανόητη ομιλία: *Ελπίζομεν εις τους χρησμούς, στες ψευδοπροφητείες, και τον καιρόν μας χάνομεν στες ματαιολογίες* Ιστ. Βλαχ. 2336.

μάταιος, επίθ., Τρωικά 527^{14}, Σπαν. Α 143, Ιων. 215^{9}, Διγ. (Trapp) Gr. 561, 830, 3656, Διγ. Ζ 843, Βίος Αλ. 531, Περί ξεν. 207, Καναν. 69Α, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 798, Αρχ. Μεγ. Ρ 4, Παλαμήδ., Βοηβ. 628, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1586], Διακρούσ. 70^{81}.

Το αρχ. επίθ. *μάταιος*. Η λ. και σήμ.

1) 'Ασκοπος, ανώφελος, χωρίς αποτέλεσμα: Ιστ. Βλαχ. 1330, Διγ. Ζ 4492. **2**) Ανόητος: Notizb. 31, Δούκ. 293^{7}.

ματαιότης η, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 144, Ιστ. Βλαχ. 1982.

Το μτγν. ουσ. *ματαιότης*. Σήμ. τ. *ματαιότητα*.

1) Το να είναι κ. ανώφελο ή δίχως σκοπό: *Καθώς φησίν ο Σολομών, τα πάντα ματαιότης* Ιστ. Βλαχ. 1337. **2**) Φθορά: *Η κτίσις υποτάχθη εις την ματαιότητα* Χριστ. διδασκ. 61.

ματαιόφρων, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ματαιόφρων*.

Ανόητος: *«Ποίησον γουν ημίν Θεόν ιδείν και προσκυνήσαι* (παραλ. 1 στ.), *Θεόν τον λυτρωσάμενον Φαραώ της δουλείας». Οράς την ματαιόφρονα ορμήν της αβουλίας;* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1474.

ματαιοφωνία η.

Από το επίθ. *ματαιόφωνος*. Η λ. τον 9. αι. (L-S).

Ματαιολογία, ανόητος λόγος: *Τες ασεβέσι ματαιοφωνίες φεύγετε, διατί θέλουσι προκόψει εις μεγαλύτερην ασέβειαν* Χριστ. διδασκ. 105.

ματάκι(ν) το, βλ. *ομματάκιον*.

'ματάκιν το, βλ. *ιματάκιν*.

ματεμάτικα η, βλ. *μαθημάτικα*.

ματέρι το, βλ. *μαδέρι*.

ματέρια η.

Το ιταλ. *matéria*.

Υπόθεση, θέμα: *Libenter, ογι' αγάπη σου· και φόρσι δεν κατέχω; γή 'ς τούτη τη ματέρια βένα καλή δεν έχω;* Κατζ. Δ' 358.

ματζακάνα η.

Από το ιταλ. *mazzacane* (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β′ σ. 255]). Τ. *ματσακάνα* και *ματσαγκάνα* και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 86).

Πέτρα για κτίσιμο: *έκτισάν το* (ενν. *το τειχόκαστρον*) *με πηλόν και ματζακάνες* Μαχ. 362[27].

ματζάνα *η*.

Από το ουσ. *μα(ν)τζιτζάνιν* (Πβ. και Κουκ., Αθ. 56, 1952, 321· εσφαλμ. το Ανδρ., Λεξ. από ιταλ. *mezzana*, αλλά και ο Spadaro, Sic. Gymn. 21, 1968, 263 από το ουσ. *μελιτζάνα*). Ενδιάμεσοι τ. *ματζιτζάνα* και *μανζιζάνα* στο Meursius (λ. *ματζιτζάνα* και *μαζιζάκον*). Τ. *μαντζάνα* και σήμ. (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., Λαμπουσιάδη, Θρακ. 4, 1933, 315 και Λουκόπ., Γεωργ. 266). Η λ. στο Du Cange.

Μελιτζάνα: *ματζάνας, λαχανόγουλα, κραμβία και σευκλογούλια* Προδρ. IV 129 f χφ g, κριτ. υπ. — Ως προσωποπ.: *Αγκινάρα τε και Ματζάνα, οίπερ ήσαν αληθείς μάρτυρες* Πωρικ. S 105[16].

μάτζε, βλ. *ομάτζιο*.

ματζέτα *η*.

Το βενετ. *manzéta* (Boerio). Τ. *μαζέτα* στο Somav. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιώμ. Κρ. Ϛ′ 111, λ. *ματζέττα*).

Αγελάδα, δαμάλα: *μια ματζέταν όμορφη, παλιά να βρεις να σφάξεις* Φορτουν. (Vinc.) Β′ 316.

ματζόρος ο, Τζάνε, Κρ. πόλ. 256[2], 559[11]· γεν. *ματζόρο*.

Από το βενετ. *mazor* (Boerio). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ′ 112, λ. *ματζώρος*). Για τη γεν. *ματζόρο* βλ. Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο, 131.

Ταγματάρχης: *των καπετάνιων χάρισε* (ενν. *ο γενεραλίσσιμος*) *πλούτη και του ματζόρο* αυτ. 328[26].

ματζουράνα *η*· *μ α ζ ο υ ρ ά ν α*, Ch. pop. 401.

Το βενετ. *mazorana* (Boerio). Τ. *μαντζουράνα* στο Meursius και σήμ. Ο τ. *μαζουράνα* και σήμ. σε ιδιώμ. (Βαγιακ., ΛΔ 13, 1978, 14). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Αρωματικό φυτό: *από τους φράρους έρχεται* (ενν. *η Μαριά*) *βαστά και ματζουράνα και βιόλες και βασιλικούς, εις την βουλήν τα ραίνει* Σαχλ., Αφήγ. 746.

μάτη· *μάτης*, Συναξ. γυν. 10, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *'μάδις*· βλ. και Krumbacher [Συναξ. γυν. σ. 414], καθώς και ά. *ομάδιν*.

μάτι το, βλ. *ομμάτι(ν)*.

ματιά *η*, βλ. *ομματιά*.

ματιάζω· *ματιάσει*, Ασσίζ. 48[23-4], εσφαλμ. γρ. αντί *'μαντιάσει*· διορθώσ. — Βλ. ά. *αμαντιάζω*.

μάτιν το, βλ. *ομμάτι(ν)*.

'μάτιν το, βλ. *υμάτιον*.

ματίνες οι· *μ α ν τ ί ν ε ς*.

Το γαλλ. *matines*.

Η ακολουθία του όρθρου: *ήτον τρίτη της Λαμπρής, ο πτωχός ο σιρ Φιλιππές επήγεν εις τες ματίνες εις την Αγίαν Σοφίαν* Μαχ. 566[28]· *Εις τες μαντίνες το πωρνόν επαίξαν την καμπάναν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 341.

ματίτσι το, βλ. *ομματίτσι*.

ματόκλαδο το, βλ. *ομματόκλαδο*.

ματόπονος ο, Ιατροσ. Κωδ. ψιδ′.

Από τα ουσ. *μάτι* και *πόνος*. Η λ. στο Somav. και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Πονόματος· αρρώστια των ματιών: *Εις πάσα λογής ματόπονον* Ιατροσ. Κωδ. 165 ψμγ′· *Ομοίως διέδραμε και η λοιμική και ψώρα και ματόπονος* Συναδ., Χρον. 68.

'ματορέσσα *η*.

Από το *(αι)ματορούσα* με επίδρ. της ιταλ. κατάλ. *-essa* (Βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 175]).

Αιμορροούσα· (εδώ σε κατάρα) (Για τη σημασ. πβ. ΙΛ, λ. *αιματορρούσα* 2, όπου αρά «Ματερρούσες να σε πάνε!»· βλ. και Vincent ό.π.): *Μεγάλη 'ματορέσσα να σε πλακώσει βούβαλε!* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 783.

ματόφρυδο το, βλ. *ομματόφρυδο*.

ματόφυλλο το, βλ. *ομματόφυλλο*.

ματριμόνιον το.

Το ιταλ. *matrimónio*.

Γάμος: Κυπρ. χφ. 159.

ματρώνα *η*.

Το λατ. *matrona* (Lampe, Lex.). Για τη λ. ως κύρ. όν. βλ. Steph., Θησ.

Οικοδέσποινα· αρχόντισσα: *Ο Δημόκριτος, ... ήκουσεν ... και έμαθε ... από άλλους ποία ήτον η μακαρισμένη εκείνη Αμμία η ματρώνα* Ροδινός (Βαλ.) 211.

μάτσιν το.

Από το τουρκ. *tutumadž* (Για την ετυμ. βλ. Eideneier [Σπανός, Γλωσσάρ.]).

Σούπα από ζυμαρικά, βρασμένα με μέλι και κανέλλα (Για τη σημασ. βλ. Μέγα, ΕΛΑ 2, 1940, 190): *χαίρε, της πίττας ο καταλυμός, χαίρε, του ματσίου ο θάνατος* Σπανός (Eideneier) Β 30.

μάτσο το, Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 10[α].

Το βενετ. *mazzo* (Boerio). Η λ. και σε έγγρ. του 17. αι. (Κρ. συμβόλ., 276).

Δέσμη από όμοια πράγματα: *είκοσι μάτσα σουπίες* Σεβήρ., Σημειώμ. 78δ.

ματσούκα *η*, Προδρ. IV 130 a χφφ g CSA κριτ. υπ., Σπανός (Eideneier) Α 313, Β 104, D 1683, 1701, Συναξ. γαδ. 338, Σαχλ., Αφήγ. 226, Δεφ., Λόγ. 109· *μ α τ σ ο ύ χ α*, Σαχλ. Α′ (Wagn.) PM 10.

Το μεσν. λατ. *mazuca* (Niermeyer, Med. Lat. Lex. Για την ετυμ. πβ. Kahane, Sprache 558 και Mihăescu, Βυζαντ. 11, 1982, 137). Για τον τ. βλ. Βαγιακ., ΕΜΑ 5, 1955, 96. (Πβ. όμως Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 343). Η λ. στο Du Cange (λ. *μάτζα*). (Πβ. και Meursius, λ. *ματζουκάκη*) και σήμ.

1) Ρόπαλο χοντρό, που απολήγει σε σφαιροειδή όγκο, κορύνα: *Παίδες, μετά ράβδων και ματσούκων* Σπανός (Eideneier) D 754· *Με την ματσούκαν πολεμώ τον άνεμο να δείρω* Σαχλ. Ν 9. **2**) (Μεταφ.) πέος: *εκατόν δύο γαδάρων ματσούκας να ποιήσεις θρονίν, να κάθεσαι απάνου* Σπανός (Eideneier) Β 129. — Η λ. ως τοπων.: Πανάρ. 80^{9}.

ματσουκάτος ο.

Από το ουσ. *ματσούκα* και την κατάλ. *-άτος*. Η λ. και σε έγγρ. του 11. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 1^{41}, 6^{54}, Act. Lavr. 44^{30}, 48^{40}).

Στρατιώτης οπλισμένος με ματσούκα: *Εγώ ήμην υποληπτική κ' εσύ ήσουν ματσουκάτος* Προδρ. Ι 68.

ματσούκι το, Σπανός (Eideneier) Α 444.

Από το ουσ. *ματσούκα* και την κατάλ. *-ι(ον)*. Λ. *ματσούκιον* τον 10 αι. (Sophocl. λ. *ματζούκιον*). Η λ. και σήμ.

1) Ρόπαλο, κορύνα: *βαστούσανέ τον και ραβδί και σφύρα και ματσούκι* Αλεξ. 676. **2**) (Μεταφ.) πέος (Για τη σημασ. πβ. και Πολ. Λ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 313): *ο πηλός μου εις το πρόχεσό σου, το ματσούκι μου οπίσω σου* Σπανός (Eideneier) Β 163.

ματσουκιά η.

Από το ουσ. *ματσούκα* ή *ματσούκι* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. και σήμ. Τ. *ματσουτζ̌ιά* σήμ. στην Κύπρο (Παπαδ. Θ., Κυπρ. Σπ. 38-39, 1974-75, 159).

Χτύπημα με ματσούκι: *να είδες ραβδιές και ματσουκιές απάνω στα πλευρά σου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 170.

ματσουκοκοπώ.

Από το ουσ. *ματσούκα* ή *ματσούκι* και το *-κοπώ*.

Χτυπώ κάπ. με ματσούκι: *ραβδοκοπούν, σκοτώνουν σε και ματσουκοκοπούν σε* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 674.

Ματσουκοπορδού η· *Ματσουκουπορδού*, Σπανός (Eideneier) D 1773.

Παιγνιώδης σχηματ. από τα ουσ. *ματσούκα* και *πορδού* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 307]): *ήσαν ο υιός της Σκαπέρδας Μούντζας ... και της Ματσουκοπορδούς ο υιός* αυτ. D 1720.

ματσούχα η, βλ. *ματσούκα*.

ματώνω, βλ. *αιματώνω*.

μαυλίζω, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 581, Σαχλ., Αφήγ. 823, 826, 836, 848, 867, 872, 890.

Η λ. σε σχόλ. (L-S) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Shipp 384 και Φαρμακίδη, Γλωσσάρ. 266).

1) Παρασύρω, εξωθώ στην πορνεία, εκμεταλλεύομαι πόρνη: *συμβουλεύω σας, όλες καλές κυράδες, αμέτε και μαυλίζετε ύπανδρες και χηράδες* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 645·

Γαμιέται η Κουταγιώταινα ... (παραλ. 1 στ.) *και η χήρα η Καψαμπέλαινα έναι οπού την μαυλίζει και τρω την ως το κόκκαλον* Σαχλ., Αφήγ. 778. **2α**) Προσελκύω σε πορνική πράξη: *ακουμπά εις το παρεθύρι* (παραλ. 5 στ.) *και θωρείς και ανασαλιάζει και τους έξωθεν μαυλίζει* Συναξ. γυν. 818· **β**) παρασύρω στην ανηθικότητα, διαφθείρω: *εδιάβαζέ του* (ενν. *ο δάσκαλος*) *μοναχάς όλο τσ αγάπης βέρσα και τα κοπέλια εμαύλιζε κ' εις το κακό τα κίνα* Κατζ. Ε' 285.

μαυλισία η, Σαχλ., Αφήγ. 118.

Από τον αόρ. του *μαυλίζω* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex., λ. *μαβλησία*).

Μαστροπεία: *να μου φέρνουσιν κρασίν να κάμω μαυλισίες* αυτ. 845.

μαυλισταρειόν το.

Από το ουσ. **μαυλιστραρειόν* (<*μαυλίστρα* + κατάλ. *-αρειόν*).

Τόπος όπου ζουν μαυλίστρες, περιοχή όπου βρίσκονται πορνεία (Για τη σημασ. βλ. και v. Gem., Θησαυρ. 17, 1980, 65): *ηγάπουν το μαυλισταρειόν, το μέγα μοναστήριν* Σαχλ., Αφήγ. 99.

μαυλιστής ο.

Από το *μαυλίζω* και την κατάλ. *-τής*. Για πρώτη μνεία βλ. L-S.

Μαστροπός· (εδώ μεταφ.) αυτός που επηρεάζει: *εκείνος* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *έναι ωσάν μαυλιστής του και κολακεύει και αναγκάζει τον εις αυτήν την παραβουλίαν* Τρωικά 528^{3}.

μαυλίστρια η, Ασσίζ. 74^{21}, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 405, Σαχλ., Αφήγ. 54, 111, Συναξ. γυν. 1012· *μαυλίστρα*, Γαδ. διήγ. 510, Σαχλ., Αφήγ. 641, 814, Δεφ., Λόγ. 129.

Η λ. σε σχόλ. (L-S) και στη Σούδα. Ο τ. στο Somav. (λ. *μαυλίστρια*) και σήμ. στην Κρήτη (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ') και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 652).

Μαστροπός: *Περί μαυλίστρας, ήγουν ρουφιάνας καλογραίας ή κοσμικής* Βακτ. αρχιερ. 170· *από μαυλίστριες και πολιτικές είπα ποτέ να μη έβγω* Σαχλ., Αφήγ. 65· *αν ενοικίασα την οικίαν μου μιας γυναικός, και εκείνη η γεναίκα ήτον μαυλίστρια και κακή γεναίκα, ού ήτον κακός άνθρωπος ... καλά ένι δίκαιον ότι να τον διώξω απέ την οικίαν μου πριν το τάρμε του* Ασσίζ. 323^{27}.

Μαυράγγελος ο, Σπανός (Eideneier) D 1713.

Παιγνιώδης σχηματισμός κατά το *Αρχάγγελος* (Βλ. Eideneier, [Σπανός σ. 307, λ. *Μαυράγγελος*]). Πληθ. *Μαυραγγέλ'* σήμ. ως τοπων. (Κ. Ξεινός, Γλωσσάρι της Ίμβρου, 1981, σ. 222).

Διάβολος: *εικονίσματα εγκεκοσμημένα τον όσιον Μαυράγγελον και θαυματουργόν εις την ψώραν* αυτ. Α 459.

μαυράδα η.

Από το επίθ. *μαύρος* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Μαυρίλα, σκοτεινιά: *οι αστρολόγοι εξετάζουν να μάθουν από πού έχει* (ενν. *το φεγγάρι*) *την μαυράδα και απαστροσύνην εκείνην* Ροδινός (Βαλ.) 54. **2**) Μαύρος, σκούρος τόπος: *αποκάτω του ... έχει* (ενν. *ο πύργος*) *μίαν βάλε μαύρην. Απ' εκείνην την μαυράδαν έως τον Γιάφα όλες οι αμμοκολόνες και οι σπλάτζες είναι άσπρες* Πορτολ. Α 146^{8}.

μαυράδι το.

Από το επίθ. *μαύρος και την κατάλ. -άδι*. Η λ. και σήμ.

Καμένο μέρος: *Λοιπόν πηγαίνω στο βουνίν οπού 'ναι το μαυράδι* Γαδ. διήγ. 199.

μαυραραχνιασμένος, μτχ. επίθ., βλ. *μαυροαραχνιασμένος*.

μαυρέας ο, Πουλολ. Αθ. 117.

Από το επίθ. *μαύρος και την κατάλ. -έας*. Η λ. ως κύρ. όν. σε έγγρ. του 14. αι. (Miklos. — Müller, Acta Ε' 279· βλ. και Κουκ. ΒΒΠ Ϛ' 475).

Αυτός που είναι μαύρος ή έχει μαύρη όψη: *η περιστέρα γύρισε και λέγει προς εκείνον* (ενν. *τον κόρακα*): *«Αράπη και Σαρακηνέ, μαυρέα, κακομύτη ...»* Πουλολ. (Τσαβαρή) 9 ΑΖ.

Μαυρεντινιανοί οι.

'Αγν. ετυμ.

Ονομασία λαού: *υπέταξα* (παραλ. 1 στ.) *'Ελληνας· 'Ιβηρας· Αβάρους· Σκλάβους· Μαύρους· Μαυρεντινιανούς* Διαθ. Αλ. 256.

μαυριάζω.

Από το *μαύρος και την κατάλ. -ιάζω*.

Μαυρίζω: Gesprächb. 36[621].

Η μτχ. ως επίθ. = σκοτεινός: *στον θλιβερό και μαυριασμένον 'Αδη* Διγ. Ο 1642.

μαυριασμός ο.

Από τον αόρ. του *μαυριάζω και την κατάλ. -μός*.

Μαυρίλα: *από του εργαστηρίου του χαλκέως εξερχόμενοι και την μούντζην του μαυριασμού από του προσώπου εκπλύνοντες* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 273 κριτ. υπ.].

μαυριδερός, επίθ., Συναδ., Χρον. 38, 71.

Από το επίθ. *μαύρος* και την κατάλ. *-ιδερός* (Βλ. Μπαμπιν., Υποκορ. 197-98). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μελαχρινός: *άνθρωπος μαυριδερός, αυστηρός, προπέτης, μωροπτωχός, εις τα γράμματα ολίγος* αυτ. 42.

μαυρίζω, Ερωτοπ. 8, Ντελλαπ., Στ. Θρηνητ. 433, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 55, Θησ. Δ' [27[8]], Θ' [6[6]], ΙΑ' [6[8]], Ch. pop. 510, Χούμνου, Κοσμογ. 2392, Συναξ. γυν. 118, Ερωφ. Β' 308, Ε' 38, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1170, Δ' 348, 843, 889, 898, Ευγέν. 727, 739, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [840], Φορτουν. (Vinc.) Β' 132, Ζήν. Β' 161, Γ' 325, Ε' 292, Διγ. Ο 2843, Διακρούσ. 113[25], Τζάνε, Κρ. πόλ. 172[15], 206[14], 208[19], 221[11], 333[7], 518[20], 555[25] κ.π.α.

Από το επίθ. *μαύρος και την κατάλ. -ίζω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α**) Μουντζουρώνω: *την χέραν του εμαύρισεν αυτός με την μελάνην* Ιστ. Βλάχ. 2215· *ότ' όσα κάμω ν' ασπριστούν εσύ τα θες μαυρίζει* Αιτωλ., Μύθ. 127· **β**) αμαυρώνω: *Λειώνω τσι δόξες και τιμές, τα 'νόματα μαυρίζω* Ερωφ. Πρόλ. 17. **2**) Κολάζω, τιμωρώ: *μ' έτοιο τέλος άσκημο μαυρίσεις το κορμί σου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1310. **3**) Θλίβω υπερβολικά: *Την Σπιναλόγγα ας πάσιν να μαυρίσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 139[7]· *το λυπητερόν πυρ του θανατικού, το οποίον όλα τα οσπίτια τα εμαύρισε* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 390. **Β'** Αμτβ. **1α**) Γίνομαι μαύρος: *Μαύρισε πάλι, ασκήμισε, κιανείς μη σε γνωρίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1143· **β**) φαίνομαι μαύρος: *στολίζεσαι και είσαι άσκημος, νίβγεσαι και μαυρίζεις* Ερωτοπ. 327. **2**) Ασχημίζω: *εμαύρισεν η γιόψη μου, τα μάτια μου ετσιμπλιάσα* Πανώρ. Δ' 14. **3**) Σκοτεινιάζω, συννεφιάζω: *κάμει αντάρα και βροχή, κι' ο ουρανός μαυρίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1827. **4**) Μελανιάζω: *βροντά και το στομάχι του, τα χείλη του μαυρίζου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 772.

Η μτχ. παρκ. *μαυρισμένος* ως επίθ.: **1**) Μαύρος: *οπού σκεπάζει η πόρτα τως με μαυρισμένον λίθος* Πικατ. 262· *πρόσωπο βλέπω κ' είν' κλιτό; και γιάντα μαυρισμένη στολή έχει αυτόνο το κορμί ...;* Ζήν. Β' 243. **2**) Σκοτεινός: *επήγε η άγρια του ψυχή στο μαυρισμένον 'Αδη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1166. **3**) Θλιβερός, λυπημένος: *Ω μαυρισμένη μου ψυχή, πολλά σκοτεινιασμένη* Ζήν. Β' 1· *Γράφουν και πως στην Βενετιάν έσωσε το μαντάτο, το μαυρισμένο μήνυμα* Λίμπον. 470. **4**) Μελανός: *του 'πε η Νένα με ξερά χείλη και μαυρισμένα* Ροδολ. (Μανούσ.) Ε' [219]. **5**) Θυμωμένος: *τ' άλλον του το δεξιόν* (ενν. *μάτι*) *ήτονε μαυρισμένο αράθυμα εκοίταζε κ' έστεκε μανιωμένο* Αλεξ. 237. **6**) Κακός, σκληρός: *καθώς οι χρόνοι εσύρανε κ' η μαυρισμένη τύχη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 538[14]. **7**) Βαμμένος: *είχε το πρόσωπον, εκ το 'μα μαυρισμένο* Θησ. Η' [84[2]].

Μαυριορίτης ο, βλ. *Μαυροΐτης*.

μαυροαραχνιασμένος, μτχ. επίθ., Νεκρ. βασιλ. 29· *μ α υ ρ α ρ α χ ν ι α σ μ έ ν ο ς*.

Από το επίθ. *μαύρος και την μτχ. παρκ. του αραχνιάζω*.

Σκοτεινός και γεμάτος αράχνες: *σπήλιο σκοτεινό και μαυραραχνιασμένο* Ζήν. Ε' 321.

μαυρόβουρκος ο.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *βούρκος*.

Μαύρος βούρκος: Πορτολ. Β 18[18].

μαυρογελασμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. *μαύρος* και τη μτχ. παρκ. του *γελώ*.

Δυσοίωνος και απατηλός: *Εκείν' η μέρα σκοτεινή, αστραποκαημένη, της Τρίτης της ασβολερής, της μαυρογελασμένης* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 195.

μαυρογένης επίθ., Συναδ., Χρον. 29, 32, 33, 35 (έκδ. *μακρογένης*· διορθώσ. κατά το χφ.), 40, 72.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *γένι(ν)*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Που έχει μαύρα γένια: *ήτον αυτός ο κυρ Γαλακτίων ως μ' χρονών άνθρωπος, μαυρογένης* αυτ. 64.

μαυρογενούδης, επίθ., Συναδ., Χρον. 41, 71.

Από το επίθ. *μαυρογένης* και την κατάλ. *-ούδης*.

Που έχει μαύρο γενάκι: *απέθανεν ο Παπά κυρ Κούζος ως μβ' χρονών άνθρωπος, ψηλός, λιγνός, μαυρογενούδης* αυτ. 42.

μαυροθαλασσίτικος, επίθ.

Από το εθν. *Μαυροθαλασσίτης.*

Που ανήκει στη Μαύρη θάλασσα: *και άλλα κάτεργα μικρά και μεγάλα και μαυροθαλασσίτικα και ασπροθαλασσίτικα* Κώδ. Χρονογρ. 51^{15}.

μαυροκατσίβελος ο.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *κατσίβελος.*

Μαύρος γύφτος: *Ο πεινασμένος χάσκοντας την πίταν ενθυμάται* (παραλ. 3 στ.) *ο δέ μαυροκατσίβελος τον γυροκόσκινόν του* Κρασοπ. 13.

μαυροκόκκιν το.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *κοκκίν.* Πβ. λ. *μαυροκούκιν* στο Du Cange. Τ. *μαυροκούκκι* σήμ. και *μαυρόκοκκος* στην Κύπρο (Φαρμακίδης, Γλωσσάρ. 319).

Σπέρμα του φυτού μελάνθιο (Για τη σημασ. βλ. Γενναδ., Λεξ., 602-3): *μαυροκόκκιν εξάγια β'* Ιατροσόφ. (Oikonomou) 94^{18}.

μαυροκόρακας ο.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *κόρακας.* Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Πλατάκης, Κρητολ. 10-11, 1980, 83)· πβ. και λ. *μαυροκόρακος* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β', 653).

Μαύρος κόρακας: *άθλιε μαυροκόρακα, διάβολε εις το χρώμα* Πουλολ. (Τσαβαρή) 561 κριτ. υπ.

μαυροκουρούνα η.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *κουρούνα.* Η λ. στο Du Cange (λ. εσφαλμ. *μακροκουρούνα*· βλ. Κουκ., Αθ. 42, 1930, 47) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 105 σημ. ΙΙ, 288 σημ. 6).

Μαύρη κουρούνα: *Αποπάνω από τα όρη καρακάξες καταβαίνουν αποκάτω εκ πελάγου έρχονται μαυροκουρούνες* Χρησμ. (Βέης) 14^{30}.

μαυρομάλλης, Συναδ., Χρον. 30, εσφαλμ. ανάγν. αντί *μακρυμάλλης*· διορθώσ. κατά το χφ. — Βλ. *λ. μακρυμάλλης.*

μαυρομάνικος, επίθ., Σταφ. Ιατροσ. 13^{384}, Ιατρόσ. 22^{135}, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 75^{5}, Νομοκ. 386^{9}.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *μανίκι.* Η λ. στο Du Cange (λ. *μαύρος*) και σήμ.

(Προκ. για μαχαίρι) που έχει μαύρη λαβή (Για τη χρ. της λ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 180, 185, 199 σημ. 3): *αποδένουσι το χαλάζι με μαυρομάνικον μαχαίρι, ή την βροχήν ή το γέννημα να μην τα φάγουν τα ζώα* Νομοκ. 386^{20}.

μαυρομάτης, επίθ., Ιμπ. 267 κριτ. υπ.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *μάτι.* Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. ως παρων. (Act. Lavr. 109^{318}, Miklos.-Müller, Acta Β' 498), στο Somav. και σήμ.

1) Που έχει μαύρα μάτια: *ένας καλός βοσκός θέλει περάσει* (παραλ. 1 στ.) *νέος και μαυρομάτης* Βοσκοπ.² 386· *μαυρομάτα μου έμορφη, έκαψες την καρδιάν μου* Ch. pop. 544. **2**) Είδος φασολιού: *Φασούλιον τον κοιλιοπρήστην και μαυρομάτην* Πωρικ. Ρ 108^{21}.

μαυρόμματος, επίθ.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *ομμάτι.* Η λ. σε δημ. τραγ. της Κύπρου (Σακ., Κυπρ. Β' 21^{15}).

1) Που έχει μαύρα μάτια: *Αφ' ης ώρας, μαυρόμματε, οψόμεθα αλλήλους* Διγ. (Trapp) Gr. 1492. **2**) Είδος φασολιού: *Φάσουλον τον κοιλιοπρήστην και μαυρόμματον* Πωρικ. V 200^{29}.

μαυρομουζομύτης, επίθ.

Από τα επίθ. *μαύρος* και *μουζομύτης.*

Που έχει μαύρη τη μύτη από τη μουτζούρα: *ομοιάζεις και χαλκωματάν, τον μαυρομουζομύτην* Πουλολ. (Τσαβαρή) 28 κριτ. υπ.

μαυροπείσματος, επίθ.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *πείσμα.*

Ισχυρογνώμονας: *Ειπέ με, μαυροπείσματε, ειπέ, ψωλογομάρι* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 665.

μαυροπλουμιστομάτης, επίθ.

Από τα επίθ. *μαύρος, πλουμιστός* και το ουσ. *μάτι.*

Που έχει μαύρα και πλουμιστά μάτια: *την δενδροηλιόμορφην, μαυροπλουμιστομάταν* (ενν. *την Πλάτζια-Φλώρε*) Φλώρ. 191.

μαυροπόδαρος, επίθ.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *ποδάρι.* Η λ. και σήμ.

Που έχει μαύρα πόδια: *Εμέναν* (ενν. *ο παών*) *καταμέμφεσαι το τι ήθελα εις τον γάμον, ότι είμαι μαυροπόδαρον* (κριτ. υπ.), *είμαι μοιρολογίστρια ...;* Πουλολ. (Τσαβαρή) 157.

μαυροπράσινος, επίθ.

Από τα επίθ. *μαύρος* και *πράσινος.* Η λ. στο Du Cange (λ. *μαύρος*) και σήμ.

Που έχει μαύρο και πράσινο χρώμα: *η όψη μαυροπράσινη κι' αγριοσυννεφιασμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 458.

μαυρόπτερος, επίθ.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *πτερόν.* Τ. *μαυρόφτερος* και σήμ.

Που έχει μαύρα φτερά: *Το χελιδόνιν το πουλίν μαυρόπτερον υπάρχει* Φυσιολ. (Legr.) 823.

Μαυρορίτης ο· *Μ α υ ρ ι ο ρ ί τ η ς,* Διγ. Ανδρ. 410^{35}.

Από το τοπων. *Μαύρο 'Ορος* και την κατάλ. *-ίτης* (Βλ. 'Αμ., Ελλην. 1, 1928, 405).

Κάτοικοι του Μαύρου 'Ορους: *Μαυριορίται οι θαυμαστοί και Κιλίκων το γένος* Διγ. Ζ 4438.

μαύρος, (Ι), επίθ., Λόγ. παρηγ. L 231, Προδρ. ΙΙ Η 68b, Καλλίμ. 1344, Διγ. Ζ 299, 3437, Διγ. (Trapp) Esc. 39, Σπαν. Β 4, 77, Οψαρ. 361^{12}, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 486, 517, Φλώρ. 494, 540, Σαχλ., Αφήγ. 663, Ερωτοπ. 326, Λίβ. Sc. 1287, Αχιλλ. L 1028, Ιμπ. 106, Θησ. ΙΒ' [16^{6}], Ch. pop. 190, 511, Αρμούρ. 178, Χούμνου, Κοσμογ. 210, Πικατ. 68, 70, Πεντ. Γέν. XXX 32, Πορτολ. Α 40^{10}, Θρ. Κύπρ. Μ 469, Ιστ. πατρ. 149^{4}, Π.Ν. Διαθ. φ.

244α 1, Ιστ. Βλαχ. 1208, Διγ. 'Ανδρ. 352^{35}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 241, 297, 585,
747, Γ' 764, Ε' 162, Ευγέν. 969, Ζήν. Δ' 177, Διακρούσ. 95^{1}, κ.π.α.

Το μτγν. επίθ. *μαύρος*. Για την ετυμ. της λ. βλ. και Ανδρ., Λεξ. Η λ. και σήμ.

1α) Που έχει μαύρο χρώμα: *ράσον και μανδίν και μαύρον καλαμμαύχιν* Προδρ. II
Η 261· *'Ητονε η τρίχα του ψαρή μπαλώματα γεμάτη,* *κόκκινα, μαύρα, μούρτζινα σ' όλο*
του το δερμάτι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 340· *μαύρος πολλά* (ενν. ο *Αετός*) *ως τον κόρακαν*
Λίβ. Esc. 2687· (προκ. για το Χάρο και το διάβολο): *Ω Χάροντα ... μαύρε και αραχνια-*
σμένε Ευγεν. 693· *οι μαύροι και οι σκοτεινοί, το πλήθος των δαιμόνων* Περί ξεν. Α 471·
β) μελαχρινός, μελαψός: *οι μαύρες την αλείφουνται* (ενν. *την αλοιφή*) *και το ζιμιό ξασπρί-*
ζου Πανώρ. Α' 275· *το δέ ότι μαύρος, κρίνω τον και γης της Αιγυπτίας* Λίβ. Sc. 1562·
Εβγαίνει γραία ταλαίπωρος, μαύρη ως Σαρακήνα Λίβ. Ν 2441· *απεστάλη ο Μέμνων με*
Ινδούς μαύρους μυριάδας πολλάς Τρωικά 531^{3}· **γ**) σκούρος, σκοτεινόχρωμος: *μαύρα*
νέφαλα Ροδολ. Α' [739]· *μαύρους καπνούς σηκώνει* (ενν. *η φωτιά*) Ερωφ. Ε' 91· *ένα κάβο*
δασερόν μαύρον Πορτολ. Α 218^{8}. **2**) Που φορά μαύρα ρούχα: *πορπατεί μαύρος, σκο-*
τεινιασμένος *και με πολλούς οπού φορού μαύρα συντροφιασμένος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)
Β' 591. **3**) Σκοτεινός, άθλιος: *μέσα εις την μαύρην φυλακήν και την σκοτεινιασμένην*
Ντελλαπ., Ερωτήμ. 5· *στες μαύρες φυλακές απέσω να γηράσει* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM
428· **4**) (Προκ. για δόντια) χαλασμένος, σάπιος: *μισά* (ενν. *ο πόθος*) *τες ζαρωμάδες,*
τα μαύρα δόντια σχαίνεται Στάθ. (Martini) Β' 254. **5**) Μεταφ. **α**) κακός, μοχθηρός:
με την μαύρην θάλασσαν βρίσκονται κακιωμένοι (ενν. *οι Χριστιανοί*) Θρ. Κύπρ. Μ 105·
β) αντίξοος, κακός: *«Πότε τ' ανθρώπου φαίνεται* (ενν. *η τύχη*) *άσπρη και πότε μαύρη»*
Θησ. ς' [1^{5}]· **γ**) άτυχος: *πολλοί βρίσκουνται 'ς τσι πέτρες πλακωμένοι,* *ποιος θα*
τσι βγάλει αποκεί που 'τον οι μαύροι ξένοι 'Ασμα σεισμ. 4· **δ**) δυστυχισμένος, πονεμέ-
νος, πικραμένος: *Οι σκλάβες ξόδια εκάνασι κ' εκλαίγασιν οι μαύρες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 396^{18}·
μ' αφήνει σκοτεινή και μαύρη την καρδιά μου *τούτη η Νεράιδα η όμορφη, σα λείψει από-*
σιμά μου Ερωφ. Γ' 193· *μαύρην καρδίαν έχουσιν οι ξένοι ονειδισμένοι* Αλφ. ξεν. 77· **ε**[1])
σκοτεινός, πένθιμος, θλιβερός: *μαύρ' ήτονε και θλιβερή γι' αυτούς εκείν' η μέρα* 'Ασμ.
σεισμ. 6· *στον Τζήτμανον εσώσασιν τα μαύρα τα μαντάτα* Σταυριν. 878· *σήμερον μαύρο*
μήνυμα που σ' έφεραν, μαννίτσα Περί ξεν. Α 421· *όταν εκαλογροίκησε τα μαύρα της μαντάτα*
Θρ. Κων/π. 33· **ε**[2]) (προκ. για τον 'Αδη): *ω πόσους Τούρκους έστελνεν τότε στον μαύρον*
'Αδη Αχέλ. 645· **ς**) (προκ. για το θάνατο) απεχθής: *όπου μαύρος θάνατος το έναν είχεν*
βγάλει *χωρίς ποτέ να φοβηθούν ετρέχασιν οι άλλοι* Αχέλ. 407· **ζ**) λερωμένος, βρό-
μικος: *ένας άνθρωπος αμαρτωλός ... αρνητής μαύρος από τες αμαρτίες* Βακτ. αρχιερ.
216· **η**) (επιτ., προκ. για μεγάλη στενοχώρια, λύπη, πένθος, κλπ.): *ταλαίπωρος και*
πάντα πικραμμένος *γίνεται τότε μες στην μαύρην θλίψην* Κυπρ. ερωτ. 154^{8}· *ουί*
σ' εμέν την δόλια, *φορτούνα που μου έτυχεν, μαύρα μου μοιρολόγια* Μαρκάδ. 390. **6**)
Εκφρ. α) *μαύρη βασιλεία και μαύρη σκοτεινότατη γη* = ο 'Αδης: *στη μαύρη βασιλειά*
χωρίς κανένα πόνον *θέλω πηγαίνει αν την ιδώ εμπρός στους οφθαλμούς μου* Θησ. Θ'
[25^{6}]· *εις γην αποκατέβην* (ενν. *ο Λίβιστρος*), *εις μαύρην σκοτεινοτάτην, εις 'Αδην κάτω*
λέγω Λίβ. Esc. 3846· **β**) *μαύρα πνεύματα* = οι δαίμονες: *λοιπόν στα μαύρα πνεύματα*
δεν πρέπει να υπάγω (παραλ. 1 στ.) *ουκ είμαι άξιος σ' ουρανούς να πάγω, ου ζητώ το* Θησ.
Ι' [97^{1}]· **γ**) *μαύρα δάκρυα* = πολύ πονεμένα, θλιβερά, «πικρά» δάκρυα (Η έκφρ. και
σήμ.): *να δείρουσι* (ενν. *οι Κρητικοί*) *τα στήθη τους, να χύσουν μαύρα δάκρυα* Ανακάλ. 40·
επήρε (ενν. *ο Κάρλος τε Τόκας*) *την Κεφαλληνιάν και την Αγίαν Μαύρα* *κ' εκείνοι που*
τα 'ρίζασι δάκρυα χύναν μαύρα Κορων., Μπούας 5· *μαύρα δάκρυα έχυνεν όποιος τους εθεώ-*
ρει. *Θρήνος μεγάλος έγινε* Διακρούσ. 94^{22}. — Η λ. σε τοπων.: Αχέλ. 1412, Σφρ. Χρον.
μ. 124^{22}, 144^{4}, Διήγ. πανωφ. 59, Αχέλ. 832, Πορτολ. Α 171^{9}.

Το αρσ. ως ουσ. = άλογο μαύρου χρώματος, συχνά πολεμικό: *Στράτορα, πρωτοστρά-τορα...* *απόστρωσε τον μαύρον μου και στρώσε μου τον γρίβαν* Διγ. (Trapp) Esc. 791· *άσπρον είχεν* (ενν. *ο Αχιλλέας*) *εις έρωτες, μαύρον εις τους πολέμους* Αχιλλ. L 907· *κουβέρταν χρυσοτσάπωτη εσάγισεν τον μαύρον* Ιμπ. 106· *καβαλικεύω μαύρον μου, πάνω να τον ποτίσω* Εκατόλ. Μ 6.

Το ουδ. ως ουσ. **1**) (Με το ουσ. *σηπία*) = το μελάνι της σουπιάς: *μέλιτος κοχλιάρια β', μαύρον σηπίας κοχλιάριον α', οίνου καλού το αρκούν· ομού ταύτα τρίψας και εις αγγείον βαλών* Ορνεοσ. 527^{24}· **2**) (Στον πληθ.) = τα μαύρα ρούχα, τα πένθιμα: *σηκώνουσινε το νεκρό, τα μαύρα φορεμένοι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1964· *εκ την λύπην οπού 'χασι τα μαύρα εφορούσαν* Κορων., Μπούας 79· *σήμερον μαύρα φόρεσε* (ενν. *μαννίτσα*), *σήμερον μαύρα βάλε,* *υπάγω να 'βρω θάνατον* Περί ξεν. Α 419· *με πολλούς οπού φορού μαύρα συντροφιασμένος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 592· *Φορείς* (έκδ. *θορείς*· διορθώσ. βλ. ά. *θεωρώ*, [II] *τα μαύρα, λυγερή, και ομοιάζεις χιλιδόνι* Ch. pop. 563.

Μαύρος ο, (II), Μαχ. 626^{8}. — Πβ. ά. *Μόρος* ο.

Η λ. ως εθν. όνομ.: *υπέταξα* (ενν. *εγώ ο Αλέξανδρος*) *πλήθη εθνών πολλών ...* *'Ελληνας· 'Ιβηρας· Αβάρους· Σκλάβους· Μαύρους· Μαυρεντινιανούς* Διαθ. Αλ. 255^{19}.

μαυροσυννεφιασμένος, μτχ. επιθ.

Από το επίθ. *μαύρος* και τη μτχ. παθ. παρκ. του *συννεφιάζω*.

Που έχει μαύρα σύννεφα: *μαυροσυννεφιασμένος και ανταρεμένος ο ουρανός* Ιερόθ. Αββ. 332.

μαυρότεχνος, επίθ.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *τέχνη*.

(Υβριστικά) που ασχολείται με τη «μαύρη τέχνη», με τη μαγεία ή που είναι σιδεράς και επομένως ασχολείται συχνά με το κάρβουνο και λερώνεται (Για τη σημασ. βλ. Krawzynski [Πουλολ. 5]): *τσαχαρατά με την φωνήν, μεσημβρινέ με τ' άσπρα* *ατσίγγανε, μαυρότεχνε* Πουλολ. (Τσαβαρή) 127.

μαυροτήγανον το.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *τηγάνι*. Τ. *μαυροτέγανο* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Somav.

Η αρρώστια άνθρακας, «κακό σπυρί»: *εκβαλών τι πάθος θανάσιμον, ό κοινώς λέγεται μαυροτήγανον* 'Εκθ. χρον. 68^{30}.

μαυρότητα η.

Από το επίθ. *μαύρος* και την κατάλ. *-ότητα*.

Το μαύρο χρώμα, μελανότητα: *ήμερα, μαύρα, πρόσχαρα,* (ενν. *τα μάτια της Ροδάμνης*) *πολλά αργά εις το βλέπειν,* *και απέσω εις την μαυρότητα βλέπεις τον εαυτόν της* Λίβ. Esc. 2423.

μαυροτριχαράτος, επίθ.

Από τα επίθ. *μαύρος* και *τριχαράτος*.

Που έχει μαύρα μαλλιά (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ 4, 1951, 351): *Αυτός οντάν εμάθανεν, ποτέ δεν εκτενίσθην* *και τώρα καλοκτένιστος και μαυροτριχαράτος* Προδρ. IV 8 χφ g, κριτ. υπ.

μαυρούτσικος, επίθ.

Από το επίθ. *μαύρος* και την κατάλ. *-ούτσικος.* Τ. *μαυρούτζικος* στο Somav. *καί μαυρουτζικός* στο Du Cange (λ. *μαύρος*).

Μαυριδερός: *ωσάν σταφύλια μικρά μαυρούτσικα* Σταφ., Ιατροσ. 1[3].

μαυροφόρος, επίθ., Πικατ. 61, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1944 (γεν. *μαυροφόρο*).

Από το επίθ. *μαύρος* και το *-φόρος.* Για τη γεν. *μαυροφόρο* βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 425] και Henrich, Κλητ. -γεν. -ο σ. 207. Τ. *μαυρόφορος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σημ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 114). Το θηλ. του επιθ. *μαυροφόρα* και σήμ.

Που φορά μαύρα ρούχα: *είδα έναν μαυροφόρο* Πικατ. 58· *ο Κρομμύδιος ο κοκκινοφόρος ή η Στάφυλος η μαυροφόρος* Πωρικ. V 70.

μαυροφορώ, Ερωτοπ. 610, Απολλών. 529, 628 Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 283, 378, Θησ. Ϛ' [14[2]], ΙΒ' [1[5]], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 46, 1010, Δ' 1979.

Από το επίθ. *μαύρος* και το *φορώ.* Τ. *μαυροφορεμένος* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

1) Φορώ μαύρα ρούχα, πενθηφορώ: *εις ύπνον τους μαυροφορούσαν βλέπουν* Καλλίμ. 1334· *ο Ρήγας θέλει πικραθεί και να μαυροφορέσει* Ευγέν., Πρόλ. 113· *να μάθω ζει γή απόθανε … να βάψω και τα ρούχα μου και να μαυροφορέσω* Ιμπ. (Legr.) 938· *Οι Τούρκισσες εδέρνουντα κ' εμαυροφορεθήκαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 379[17]. **2)** (Μεταφ.) (προκ. για τον ήλιο, τα άστρα, κ.τ.ό.) σκοτεινιάζω, σβήνω: *ήλιε μου, μαυροφόρεσε, οι ακτίνες σου ας σβήσουν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 367· *ο ήλιος, τ' άστρα, ο ουρανός ας μαυροφορεθούνε* Ζήν. Ε' 364.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Που φορά μαύρα ρούχα, που πενθεί: *ο καημένος, αδύναμος και μαυροφορεμένος* Βοσκοπ.[2] 344· *εισέβησαν* (ενν. *ο Μενέλαος και ο πατήρ της Ελένης*) *… θλιμμένοι και μαυροφορεμένοι* Τρωικά 524[8]. **2)** Ρασοφόρος: *Ο πατριάρχης κίνησε να πάγει στο παλάτι·* (παραλ. 1 στ.) *και όπισθεν καλόγεροι οι μαυροφορεμένοι* Αρσ., Κόπ. διατρ. [120].

μαυρόχορτον το.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *χόρτον.*

Αγριοντομάτα: *'Επαρον στρύχνον* (*… λέγουν το και μαυρόχορτον*) Σταφ., Ιατροσ· 1[3]. — Πβ. και ά. *βρομοβότανον.*

μαυρόψαρος, επίθ.

Από τα επίθ. *μαύρος* και *ψαρός.*

Μαύρος και σταχτής: *ένα φαρί μαυρόψαρο, όμορφο και μεγάλο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 235.

μαυρώνω.

Το αρχ. *μαυρόω.*

1) Γίνομαι μαύρος, μαυρίζω: *με πυρ εμπρήσαν ταύτα* (ενν. *τα τείχη*)· *κ' εμαυρώθηκεν η πόλις* Ερμον. Ψ 66. **2)** Σκοτεινιάζω: *φως ήτον εκεί, εδώ μαυρώθηκεν* Rebâb-nâmè 14. **3)** (Μεταφ.) θλίβομαι, υποφέρω, δυστυχώ: *Η ψυχή μου μαυρώθηκεν* Divân 81[3].

Η μτχ. παθ. παρκ. ως επίθ. = μελαμψός, μαυριδερός: *ήτον πλούσιος, ανδρείος, μαυρωμένος, μαυριδερός, φοβερόν το βλέμμα* του Συναδ., Χρον. 38.

μαχαζένι(ν) το, βλ. *μαγαζένι(ν).*

μάχαιρα η· *μ ά χ ε ι ρ α* (αν δεν πρόκειται για αντιγρ. σφάλμα) Δούκ. 57[15].

Το αρχ. ουσ. *μάχαιρα.* Τ. *μαχαίρα* στο Τσακων. ιδίωμ. (Andr., Lex.).

1) Μεγάλο μαχαίρι, σπαθί: Προδρ. IV 186, Τζάνε, Κρ. πόλ. 502[12]. **2)** (Σε ιδιάζ. χρ.): *η γαρ μάχαιρα του 'Αδου και η σπάθη του θανάτου* Ερμον. Υ 342· *να μην κατηγορήσεις παπάν, ουδέ διάκονον, ουδέ αρχιερέα* (παραλ. 1 στ.) *έχε τους εις ευλάβειαν ως λειτουργούς Κυρίου, ως μάχαιραν πνευματικήν επάνω του θηρίου* Ιστ. Βλαχ. 1682.

μαχαίρα η, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 134, Γεωργηλ., Βελ. 480, Δεφ., Λόγ. 249, Αχέλ. 1366, 1503, Ιστ. Βλαχ. 194, Λίμπον. 226, 292.

Από το ουσ. *μαχαίρι* και την κατάλ. *-α.* Η λ. και σήμ.

Μεγάλο μαχαίρι, σπαθί: *ιδές εκείνο τό 'καμε του Ηρώδη η θυγατέρα, τ' Αγιού Γιαννιού την κεφαλήν να κόψουν με μαχαίρα* Δεφ., Λόγ. 648· *ο Λίμπονας φονεύεται με ξίφος και μαχαίρα* Λίμπον. 358.

μαχαιρά η, βλ. *μαχαιριά.*

μαχαιράκι(ν) το (Ι).

Από το ουσ. *μαχαίρι* και την κατάλ. *-άκι(ν).* Τ. *μαχαιράκι* στο Βλάχ. και σήμ.

Μικρό μαχαίρι: *άλλες με τα μαχαιράκια … μαδίζουν τα φρυδάκια* Συναξ. γυν. 522.

μαχαιράκιν το, (ΙΙ), Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 640, εσφαλμ. γρ. αντί *μαγερειάκιν·* διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 360 (= Ξανθ., Μελετ. 169).

μαχαίρι το, βλ. *μαχαίριον* (Ι).

μαχαιριά η, Λίμπον., 527· *μ α χ α ι ρ ά,* Ριμ. χόρ. 739· *μ α χ α ι ρ ί α,* Σπανός (Eideneier) Α 296, 357.

Από το ουσ. *μαχαίρι* και την κατάλ. *-ιά* (Ανδρ., Λεξ.). Για τον τ. *μαχαιρά,* που απ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 115) βλ. Αναγνωστ., Αθ. 38, 1926, 148 και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 350. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Χτύπημα με μαχαίρι, μαχαιριά: *τον εβάρεσαν ένα δυο μαχαιρές* (έκδ. *μαχαιριές·* διορθώσ. κατά το χφ.) *και ήθελαν να τον τεπελατίσουν* Συναδ., Χρον. 31· (σε μεταφ.) *απάνω σ' όλα την τιμή να μην τήνε δολώσει και τω γονέω μαχαιριάν αγιάτρευτη να δώσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 276· *ήτο θανάτου μαχαιρά η παίδα που τον κρίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1177.

μαχαίριον το, (Ι), Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 923, Διγ. 'Ανδρ. 370[20]· *μ α χ α ί ρ ι,* Σπαν. Ο 55, Σαχλ., Αφήγ. 453, Ερωτοπ. 579, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 698, Θησ. Ζ' [118[1]], Γαδ. διήγ. 98, Κορων., Μπούας 10 δις, 54, Αχέλ. 744, 1188, Παΐσ. Ιστ. Σινά 1311, Πανώρ. Β' μετά στ. 524, Ερωφ. Β' 364, Ιντ. γ' 9, Ε' 455, 512, Βοσκοπ.[2] 104, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 722, Γ' 308, Δ' 468, 1758, Ε' 971, Ευγέν. 849, Στάθ. (Martini) Α' 211, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 138, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [250], Ε' [137], Λίμπον., Επίλ. 56, Διακρούσ. 79[15], Τζάνε, Κρ. πόλ. 176[25], 236[4], 540[22]· *μ α χ α ί ρ ι (ν),* Σπανός (Eideneier) Α 411, Ερωτόπ. 71, Γεωργηλ., Θαν. 605, Ριμ. χόρ. 737· *μ α χ α ί ρ ι ν,*

Σταφ., Ιατροσ. 3^{66}, 14^{383}, Ασσίζ. 226^{23}, Ιατροσ. 221^{135}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 523, Διήγ. Βελ. Neap. 326, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 236, Λίβ. Sc. 869, Αχιλλ. Ν 1717, Παρασπ., Βάρν. C 414, Μαχ. 88^{6}, 266^{37}, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 75^{5}, 85^{17}, Διγ. 'Ανδρ. 332^{14}.

Το αρχ. ουσ. *μαχαίριον*. Ο τ. *μαχαίρι* στο Meursius (λ. *μαχέρη*) και σήμ. Ο τ. *μαχαίριν* στο Du Cange (λ. *μαχαίρι*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 653).

1) Μαχαίρι: Γλυκά, Στ. 146, Ερωτόκρ. (Αλεξίου Στ.) Γ' 446· (σε μεταφ. προχ. για έντονο συναίσθημα): *σ' επλήγωσε της θλίψης το μαχαίρι* Φαλιέρ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 2· *οργής μαχαίριν δίστομον το εχάλκευσεν ο πόθος* Λίβ. Esc. 1951· *Το πως δεν 'πιδεξεύγεσαι περίσσα το κατέχω· για κείνο μέσα στην καρδιά κουρφό μαχαίριν έχω* Πανώρ. Β' 90· *ως τυφλός και δυστυχής θέλω και διακονούμαι,* (παραλ. 1 στ.) *να βάνω στην καρδία σας φαρμακερό μαχαίρι* Ριμ. Βελ. 943· *τσι 'βλεπε κουτσούς, τυφλούς κι' άλλους με δίχως χέρια, του βάνασι εις την καρδιά καθημερνό μαχαίρια* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 537^{9}. **2**) (Μεταφ.) **α**) ψυχικός πόνος, βάσανο: *για να πάρει πλειότερο μαχαίριν η καρδιά του την θυγατέραν του θα δου τα μάτια τα δικά του μ' αγαφτικόν αγκαλιαστή* Ερωφ. Γ' 315· **β**) έγνοια, ανησυχία: *μαχαίρι στους Αγαρηνούς* (ενν. *η Βενετιά*), *της αρχοντιάς στολίδι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 567^{21}· **γ**) οξύτητα, αυστηρότητα: *φεύγα το δικαιότατον μαχαίρι της μιλιάς της* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1283]. **'Εκφρ.**: *του μαχαιρίου* = μαχαιροβγάλτης, κακούργος: *ήλθεν* (ενν. *ο Λιβέρης*) *από την Πούλια με εκατόν στρατιώτες, αρματωμένοι όμορφα, όλοι του μαχαιρίου* Χρον. Τόκκων 3554· *Οκάτι φράγκος άνθρωπος, Λιβέρην τον ελέγαν* (παραλ. 1 στ.) *αιματοχύτης, δολερός, ψυχή του μαχαιρίου* Χρον. Τόκκων 3550. **Φρ.1**) *Βάνω κάπ. εις το μαχαίρι* = βλ. *βάνω* Α' 41 β. **2**) *Λαμβάνω (το) μαχαίρι* = βλ. *λαμβάνω* Φρ. 24.

μαχαίριον, (II), Ιστ. Ηπείρ. XI^{6}, εσφαλμ. γρ. αντί *μαχάριν*· διόρθ. Βραν., ΕΜΑ 12, 1962 ⟨1965⟩, 108. — Βλ. ά. *μαχάριν*.

μαχαιροβγάλτης ο· *μ α χ α ι ρ ο ε β γ ά λ τ η ς*.

Από το ουσ. *μαχαίρι* και το *-βγάλτης*. Η λ. και σήμ.

Φονιάς, κακοποιός: *ήτον* (ενν. *ο παπάς Κρίτος*) *κρασοπινάς, ροβιάρης, μαχαιροεβγάλτης* (έκδ. *μαχαιροβγάλτης*· διορθώσ. κατά το χφ.) Συναδ., Χρον. 32.

μαχαιροκοπώ.

Το μτγν. *μαχαιροκοπέω*. Η λ. και στο Somav.

Χτυπώ με μαχαίρι: *όλες μαχαιροκοπημένες ην και εις το αίμαν κυλισμένες* Διγ. (Trapp) Esc. 77 κριτ. υπ. (Για το στ. βλ. Καραγιάννη, Διγενής σ. 87, 124).

μαχαιρομάνικον το.

Από τα ουσ. *μαχαίρι* και *μανίκι*. Η λ. και σήμ.

Λαβή μαχαιριού: *μαχαιρομάνικα μεγάλων μαχαιρίων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 923.

μαχαιρόπουλον το.

Από το ουσ. *μαχαίρι* και την κατάλ. *-πουλον*. Η λ. στο Meursius (λ. *μαχαιρόπουλλον*). Τ. *μαχαιρόπ'λλον* και *μαχαιρόπον* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μαχαιρόπ'λλον*).

Μικρό μαχαίρι: *μαχαιρόπουλον ο Φλώριος εκράτιεν* Φλώρ. 1293.

μαχαλάς ο, Συναδ., Χρον. 48, 69.

Το τουρκ. *mahalle*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Συνοικία, ενορία: *όλον τον χειμώνα πολλές δέησες έκαμαν οι ιερείς, πάσα είς εις τον μαχαλάν του* (χφ. *μαχανλάν*) αυτ. 69.

μαχανιάζω, Ασσίζ. $433^{12,15}$.

Από το μεσν. γαλλ. *mahaignier* (Greim., Dictionn.· βλ. και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 86). Για τη λ. βλ. Dawk., B-NJ 3, 1922, 146, καθώς και Kahane, Sprache 543. Εσφαλμ. ο συσχετισμός της λ. με τη λ. *αναχανιάζω* (Βλ. ά. *αναχανιάζω*· πβ. επίσης Dawk., Αφ. Χατζιδ. 50 και Κουκ., Αθ. 43, 1931, 65. Βελτίωση του ά. βλ. στις Προσθήκες Θ' τόμου, λ. *αναχανιάζω*). Το μέσ. *μαχανιάζομαι* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 653 και Λουκά, Γλωσσάρ. 303, όπου εσφαλμ. η ετυμ. από το *μηχανάομαι*).

Ακρωτηριάζω, τραυματίζω, πληγώνω: *εάν στέλλω έναν μου κτηνόν του καλλικά διά να το κάψει και γίνεται ότι εκείνος κάβγει το ίτσου κακά ότι μαχανιάζει το, ού ψοφά διά εκείνον το λάβωμαν, το δίκαιον κρίνει και κελεύει ότι ο ρηθείς καλλικάς ένι κρατούμενος να το αμεντιάσει* Ασσίζ. 433^{29}· *επάνταν ο πόλεμος και οι Γενουβήσοι αλλάσσουνταν, μαχανιασμένοι, αποσταμένοι* Μαχ. 424^{13}.

μαχάριν το.

Από το τουρκοπερσ. *mehar* (Βλ. Βραν., ΕΜΑ 12, 1962 ⟨1965⟩, 108).

Ξύλινος κρίκος που τον περνούσαν στα ρουθούνια ή στα σαγόνια διάφ. ζώων για να τα δαμάσουν (Βλ. Βραν., ό.π.)· εδώ για βασανιστήρια ανθρώπου: *Διά γαρ τα χρήματα την γαστέρα αυτού* (ενν. *του Ηλία Κλασά*) *κατεσπάραξε ..., τω δε στόματι αυτού μαχάριν* (έκδ. *μαχαίριον*· διόρθ. Βραν., ό.π. και 102) *εντιθείς ύδωρ σμιγέν μετά στάκτης εγχέει* Ιστ. Ηπειρ. XI^{6}.

μάχειρα η, βλ. *μάχαιρα*.

μάχη η, Καλλίμ. 749, Διγ. (Trapp) Esc. 306, Λίβ. Esc. 929, 2180, Αχιλλ. Ν 205, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 915, Μαχ. 156^{25}, Αχελ. Πρόλ. 19, Χρον. σουλτ. 43^{18}, Ερωφ. Α' 11, 27, Ε' 213, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 110, Β' 800, Γ' 169, Στάθ. (Martini) Ιντ. α' 110, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 113, Ζήν. Πρόλ. 10, Τζάνε, Κρ. πόλ. 169^{13}, 181^{18}, 406^{10}, κ.π.α.· *α μ ά χ η*, Φλώρ. 909, Αχιλλ. L 93, 127, 169, Μαχ. 580^{19}, Κορων., Μπούας 64, 111, Χρον. σουλτ. 89^{12}, 103^{17}, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 9, 8, Παλαμήδ., Βοηβ. 416, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 29, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1350], Διακρούσ. 71^{14}.

Το αρχ. ουσ. *μάχη*. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Παγκ., Ιδίωμ.Κρ. Β', Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Λουκά, Γλωσσάρ. 26, κ.α.· Για άλλους τ. βλ. Andr., Lex. Η λ. και σήμ.

1α) 'Ενοπλη σύγκρουση (κυρίως δύο στρατών): Διγ. Ζ 3519, Καλλίμ. 979, Ερωφ. Ιντ. δ' 63, Βίος Αλ. 2740, Δούκ. 247^{9}, Διακρούσ. 88^{14}· (ειρων.): *μεγάλο πόλεμο μου προμηνά η καρδιά μου.* Πετρούτσος: *Κ' εμένα αμάχη η κοιλιά* Στάθ. (Martini) Γ' 67· (ιδιάζ. χρ.): *η μάχη του πολέμου* Βίος Αλ. 4638, Αχιλλ. L 158· (μεταφ. προχ. για τη βιαιότητα φυσικών στοιχείων): *θυμωμένη μάχη του ανέμου και της θάλασσας* Στάθ. (Martini) Α' 1· *Ο φόβος του γιαλού ... και των κυμάτω ο πόλεμος και των ανέμω η μάχη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1641· *ν' αντισταίνεται στην μάχην του ανέμου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 263^{6}· *βλέπει* (ενν. *το καράβι*) *του γιαλού την μάχην και φουσκώνει* Τζάνε, Κατάν. Αφ. 16· **β**) τρόπος, μέθοδος μάχης, πολεμική τακτική: Χρον. Μορ. Η 1062, 1114,

1142· γ) πόλεμος, εμπόλεμη κατάσταση: *άρχισε μάχην δυνατήν να πολεμεί τους Φράγκους* Χρον. Μορ. Η 1045· *ποιών φρονίμων λογισμός … … διά να αναθιβάλει μάχην είκοσι δυο χρονών* Τζάνε, Κρ. πόλ. 231^{10}· *εκάμασι* (ενν. *οι Βούλγαροι*) *αγάπην με τον σουλτάν Μουράτη, διατί δεν εδυνόντησαν να κρατούνε αμάχη μετ' αύτον* Χρον. Σουλτ. 63^{2}· (ως συστ. αντικ.): *στην μάχην οπού εμάχετον μετά τον βασιλέαν να τον βοηθήσουν ως ημπορούν* Χρον. Μορ. Η 5216· **δ**) εμφύλιος πόλεμος: *εβαρέθην ο Θεός των χριστιανών τες μάχες εβρόμησαν εις τον Θεόν μάχες των ομοφύλων* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 580· **ε**) (προκ. για ζώα) βίαιη, ορμητική, επίθεση· «καβγάς», «μάλωμα»: *Περί ζώου μάχης, οπού μαχίζει και βλάβει άνθρωπον* Βακτ. αρχιερ. 154· *Περί ζώων μάχης, οπού να αμπώσει ένα το άλλον και το βλάψει* Βακτ. αρχιερ. ό.π. **2α**) Φιλονικία, μάλωμα· ρήξη, αντιδικία: Ιατροσ. 21^{116}, Ερωτοπ. 398, Ερωφ. Β' 510, Ερωτοκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 165· (σε μεταφ. προκ. για σφοδρή κακοκαιρία): *'στράφτει ουρανός και συνεφιά και βρέχει και μετά μέναν ο καιρός μεγάλη μάχην έχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 116· **β**) διαμάχη, διχόνοια, αντιζηλία: *από παλαιάν ταραχήν και μάχην γεννάται έχθρα και από έχθραν γεννάται μίσος* Μαχ. 254^{11}· *συμβάλλουσσα λόγον προς το ποιήσαι μάχας* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 247· *διά να μην γίνεται στους αρχηγούς μου μάχη, πασάνας εκ τον τόπον μου το μερτικό του να 'χει* Αλεξ. 2825· **γ**) διαφωνία, διχογνωμία: *μάχην είχαν ως δι' εμέν το πλήθος και ως δι' εκείνον· οι μέν εκείνον ήθελον, φίλε μου, να νικήσει, οι δέ εις εμέναν ήθελον πάλιν να δουν την νίκην* Λίβ. Sc. 1183. **3α**) 'Εχθρα, μίσος· μνησικακία: *την αγάπη αρχίζει την ψεύτικη που μου 'δειχνε σε μάχη να γυρίζει* Ερωφ. Γ' 44· *Αρχή ‹φιλίας› έπαινος, αρχή δέ μάχης ψόγος* Σπαν. Α 272· *Εάν τον ύβριζες ή τον επαράπαιρνες, αυτός πάλιν το ταχύ να σε συντύχει· δεν εβάσταν μάχην* Συναδ., Χρον. 71· **β**) οργή, θυμός: *έναν ημερόνυκτον έναι του φρονίμου η μάχη* Σπαν. Ο 67· *με τη μάχη του μιλεί, αγριεύει και μανίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1853. **4**) Ορμή, δύναμη, σφοδρότητα: *Με μάχην εκινήσασι* (ενν. *οι καβαλάροι*), *με μάνηταν ετρέξα την ώρα οπού εγροικήσασι τσι σάλπιγγες κ' επαίξα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1625. **5**) Αγώνας, αγωνία, βάσανο, στενοχώρια: *θάνατος μόνο … να δώσει τέλος 'ς τση καρδιάς μόνο τη μάχη* Ερωφ. Β' 458· *παιδί της μάχης* (ενν. *ο Ισαάκ*) Θυσ.^{2} 1032· *ανίμενε πάλι καιρός να λάχει να τση τα πει μήπως και βγει απ' τσ' ερωτιάς τη μάχη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 364· *μια κορασίδα να 'χει στο λογισμό τση δυνατή της Ερωτιάς τη μάχη και να μπορού τα χείλη τση να στέκου σφαλισμένα* Ερωφ. Α' 228. **Φρ. 1**) *Βάλλω μάχην*· βλ. *βάλλω* 20. **2**) *Κάνω μάχη (για να …)*· βλ. *κάμνω* Φρ. **3**) *Πιάνω μάχη* = γίνομαι εχθρός, εχθρεύομαι (κάπ.): *όντα γυρίζεις προς εμέ, χώνομαι μην πα λάχει και δούσι με τα μάτια σου και πιάσουσί μου μάχη* Πανώρ. Γ' 568· *οπού μας παίρνει τη ζωήν* (ενν. *η θυγατέρα του ρηγός*), *όντε μας πιάσει μάχη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 153.

μάχητα η, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1308 κριτ. υπ.

Το ουσ. *μάχη* με επίδρ. των ουσ. σε *-ητα (άργητα, κάκητα)*.

1) 'Εχθρα: *'Ηθελα να 'τον μπορετό νά 'στεκες πάντα ομπρός μου μ' αλήθεια στην επεθυμιά, στον πόθον είσ' εχθρός μου, γιατί τέτοια καμώματα μάχητα δεν κρατούσιν* Ριμ. Κόρ. 642. **2**) Αγωνία, βάσανο: *τα λαμπρά μου βλέπισέ τα 'που νερόν μηδέν τα βλάψει και να δεις βουργά να πάψει και των δυο η μάχητά τους* Κυπρ. ερωτ. 118^{52}.

μαχητής ο, Αχιλλ. Ν 23· *μ α χ ή τ η ς*, Αχέλ. 218, 258, 1515, 1633, 1715, 2312, Διακρούσ. 69^{46}, 83^{13}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 280^{11}.

Το αρχ. ουσ. *μαχητής*. Ο τ. πιθ. από επίδρ. ουσ. σε *-ήτης* και *-ίτης* (Πβ. όμως και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 366). Η λ. και σήμ.

Πολεμιστής: Αχέλ. 1581.

μαχίζομαι, Καλλίμ. 2388, Ερμον. Η 265, Μ 109, Χρον. Μορ. Η 3527, 3774, Διήγ. Βελ. 480, Χρον. Τόκκων 3336, μετά στ. 3529, 3531, 3582, Θησ. (Foll.) Ι 5, Ρίμ. Βελ. 852, Κορων. Μπούας 5, Ιστ. Βλαχ. 1490, 1501, 1512· ενεργ. *μ α χ ί ζ ω*, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Δ [125], Ε [771], Η [457], Θ [595], Ι [392], ΙΒ [129, 448], Αχέλ. 302, 497, 1213, 2510.

Από το *μάχομαι* αναλογ. με ρ. σε *-ίζω*, πιθ. με επίδρ. του σχ. *πολεμώ-πολεμίζω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 277-8 και Trapp, JÖBG 14, 1965, 27). Το ενεργ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *'μαχίζω*· βλ. και Πλατάκη, Αμάλθ. 8, 1977, 307).

Α' Μέσ. (μτβ. και αμτβ. με τις προθ. ή χωρίς τις προθ. *με* και *μετά*) **1α**) Κάνω μάχη, πολεμώ, έρχομαι σε σύγκρουση ή ρήξη με κάπ.: *Τις δυνήσεται να μαχισθεί θηρία;* Καλλίμ. 963· *Εκ τα ρηγάτα της Φραγκιάς … κανείς δεν αποκότησεν να μαχιστεί την Ρώμην* Χρον. Τόκκων 3335· *ήλθες εκ τον βασιλέα … γυρεύοντα να μαχιστείς* Χρον. Μορ. Ρ 9073· *έχουν όρεξιν* (εν. *οι άλλοι βασιλείς*) *με σε να μαχισθούσι, για να κερδέσουν πράγματα* Ιστ. Βλαχ. 1493· *μαχιστείς μετ' Ομογνύου εδιέφθειρεν εκείνον* Ερμον. Β 92· (με σύστ. αντικ.) *ουδέν ετύχαινεν … … ούτε μάχην να μαχιστεί με τον αφέντη εκείνον* Χρον. Μορ. Η 3425· **β**) μαλώνω· κρατώ κακία: *παρακαλώ υμάς, τέκνα, μη κοιμηθεί τινάς σκανδαλισμένος ή μεμαχισμένος* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XII 36. **2**) Εχθρεύομαι, είμαι εχθρός κάπ.: *εχάρησαν μεγάλως πάντες οι μαχιζόμενοι της Κωνσταντινουπόλεως* Διήγ. Βελ. 559· *όσοι ήσαν μαχιζόμενοι μετά τον βασιλέα* (παραλ. 1 στ.) *αποκρισιάριους έστειλαν* Γεωργηλ., Βελ. 642. **Β'** Ενεργ. **1**) (Μτβ. και αμτβ.) μάχομαι, πολεμώ, αγωνίζομαι: *όλους τους Χριστιανούς ανδρείως να μαχίσουν* Αχέλ. 158· *μόνον την προθυμιάν θέλ' άνδρας να μαχίσει, την δε νίκην εις τον Θεόν στέκει να την χαρίσει* Παλαμήδ., Βοηβ. 261. **2**) Μτβ. (προκ. για ζώο) επιτίθεμαι σε κάπ. και τον καταδιώκω (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη· βλ. Πλατάκη ό.π.): *περί ζώου μάχης, οπού μαχίζει και βλάβει άνθρωπον* Βακτ. αρχιερ. 154.

μαχιμάριος, επίθ.

Από το επίθ. *μάχιμος* και την κατάλ. *-άριος*.

Αυτός που έχει μαχητική ή εριστική διάθεση: *πρόθυμοι πάντες και σπουδαίοι εις τας τραπέζας και μαχιμάριοι, οκνηροί εις τας ευχάς* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XIV 135.

μάχιμος, επίθ., Προδρ. Ι 23, Βίος Αλ. 5054, Ηπειρ. 209^{9}, Καναν. 65 Β, 77 Β, 80 Α, Χρησμ. Ι 31, Δούκ. 41^{15}, 251^{26}, Αλφ. 23^{28}, Ψευδο-Σφρ. 292^{9}.

Το αρχ. επίθ. *μάχιμος*. Η λ. και σήμ.

1) Ικανός για μάχη, αξιόμαχος: Προδρ. Ι 135, Βίος Αλ. 2001. **2**) Που χρησιμοποιείται σε μάχη: *άγων μηχανικώτατα και μαχιμώτατα έργα, προσδοκών δι' αυτών μέρος του τοίχου χαλάσαι της πόλεως* Καναν. 64 C· *σιδηρά μάχιμα όπλα δρεπανηφόρα* Καναν. 72 D. **3**) Εριστικός: *Τοιαύτα πέπονθα δεινά, κρατάρχα στεφηφόρε, παρά μαχίμου γυναικός και τρισαλιτηρίας* Προδρ. Ι 269.

Το ουδ. ως ουσ. = μάχη, πολεμική σύγκρουση: *εις κίνδυνον ήλθε του γενέσθαι μέσον των αδελφών μέγα τι μάχιμον και λυπηρόν* Σφρ., Χρον. μ. 42^{17}.

μαχίμως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *μαχίμως* (L-S, λ. *μάχιμος*).

Πολεμικά, με μαχητικό τρόπο ή διάθεση: *Η δέ Σηλυβρία μαχίμως ανθίστατο* Δούκ. 321^{26}.

μαχιστής ο.

Από το *μαχίζομαι*. Η λ. πιθ. και στο Αχμέτ, Ον. 42^{22} κριτ. υπ. αντί *μαχίστης*.

1) Μαχητής, πολεμιστής: *είχεν και νέους μαχιστάς, διαλεκτά φουσσάτα* Αχιλλ. Ο 7. **2**) Ο φιλόνικος, ο εριστικός: Gesprächb. 66^{19}.

μαχλάμιν το, Διγ. Ζ 3615· *μ α χ λ ά δ ι ν*, Διγ. 'Ανδρ. 394^{10}· *μ α χ λ ά μ ι*, Διγ. Α 3715.

Η λ. με αραβ. προέλ. (Βλ. Triand., Lehnwört. 146 = 'Απ. Α' 449 και Κουκ., ΕΕΦΣ ΠΑ 5, περ. β', 1954/55, 60· πβ. επίσης Mavrogordato [Διγ. Τρ. σ. 78-80 σχόλ.]). Τ. *μεχλάμι(ο)ν* στον Αρέθα (Βλ. Κουγ., Λαογρ. 4, 1913, 264· πβ. Κουκ., Αθ. 26, 1914, 144) και *μοχλάμι(ο)ν* στον Πορφυρογ., 'Εκθ. (Βόνν.) $607^{10,11}$ (Βλ. και Eideneier, Ghost-Words 57 σημ. 16). Ο τ. *μαχλάδιν* πιθ. από επίδρ. του ουσ. *μαγνάδι* (Πβ. Mavrogordato, ό.π.).

Είδος πολυτελούς ελαφρού ανδρικού φορέματος (Για το πράγμα βλ. Καλονάρο [Διγ. Α' 88]· πβ. και Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 5, περ. β', 1954/55, 60): *'Ηλλαξε δέ και το παιδίν την εαυτού εσθήτα, βάλλει πτενά μαχλάμια διά το καταψυχήσαι* Διγ. (Trapp) Gr. 1171· *θαυμαστόν λεπτότατον μαχλάμιν* Διγ. (Trapp) Gr. 3048.

μαχλούζιν το.

Από το αραβοτουρκ. *mahlûc* (Βλ. και Παπαδόπουλλο Θ. [Ιστ. μακαρ. Μάρκο σ. 130]).

Εκκοκισμένο βαμβάκι· (εδώ πιθ. συνεκδ.) εκλεκτής ποιότητας βαμβακερό ύφασμα ή ένδυμα: *Οι χριστιανοί από τον φόβον τους όλοι τον ετρομά‹σσ›αν, κουμάχια, μαχλούζια και άσπρα τον ετάσσαν* Ιστ. μακαρ. Μάρκο 274.

μαχμούρης, επίθ.

Το τουρκ. *mahmur*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μεθυσμένος· που ξυπνά βαρύθυμος συν. μετά από μεθύσι: *Εις μαχμούρη(;) κεφαλαργία* Ιατροσ. κώδ. υμ'.

μάχομαι, Ιατροσ. 21^{116}, Χρον. Μορ. Η 1079, 1270, 5524, Λίβ. Esc. 1253, 2257, 3192, Θησ. (Foll.) Ι 123, Κυπρ. ερωτ. 98^{18}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1940, 2110, Δ' 715, Ροδολ., Πρόλ. Μελλ. [26], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [165], κ.α.· μτχ. ενεστ. *μ α χ ο μ έ ν ο ς*, Ερμον. V 309· ενεργ. *μ ά χ ω*, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 293.

Το αρχ. *μάχομαι*. Η μτχ. *μαχομένος* από μετρ. αν. Για το ενεργ. βλ. van Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.^{2} σ. 73 και σημ. 28]· πβ. όμως και Αλεξ. Στ., Ελλην. 33, 1981, 457. Η λ. και σήμ. κοιν., καθώς και σε διάφ. τ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Α' Μτβ. **1α**) Κάνω μάχη, αγωνίζομαι ένοπλα εναντίον κάπ.: Βίος Αλ. 2641· (προκ. για πολιορκία): *πέμπει* (ενν. *τον Μοναστράν*) ... *εις την Λαοδίκειαν ... όπως ο μέν Καντακουζηνός από θαλάσσης, αυτός δέ διά ξηράς μάχωνται την Λαοδίκειαν* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 94· **β**) κάνω πόλεμο, βρίσκομαι σε εμπόλεμη κατάσταση: *'Αρχισε* (ενν. *ο κυρ Θεόδωρος Λάσκαρης*) *τον να μάχεται ... τους Φράγκους όπου ηυρέσκονταν εις της Νικαίας τα μέρη* (παραλ. 2 στ.) *Κ' εδιήρκεσεν η μάχη τους χρόνους καν τρεις και πλέον* Χρον. Μορ. Η 1216· *Οι Τούρκοι ... ... έχουν το και φυσικόν, ως λέγουν, και από νόμου τους Χριστιανούς να μάχονται* Χρον. Τόκκων 424· *εσυμβιβάστην* (ενν. *ο δούκας*) *μετ' αυτούς* (ενν. *με την Καμπάνια*) ... *να μάχονται την Ρωμανίαν* Χρον. Μορ. Η 7286· *Εις κάστρο του τον έβαλεν* (ενν. *ο δούκας τον Μουρίκη Μπούα*) ... (παραλ. 1 στ.)· *και δύναμιν του έδωκεν να μάχεται την 'Αρταν* Χρον. Τόκκων 1042· (με σύστ. αντικ.): *στην μάχην όπου εμάχετον μετά τον βασιλέα να του βοηθήσουν ως ημπορούν* Χρον. Μορ. Η 5216· **γ**) αντιστέκομαι, προβάλλω ένοπλη αντίσταση: *να τους καλέσεις με άρματα να έλθουν να μας βοηθήσουν, τα κάστρη όπου μας μάχονται να θέλομεν τα πάρει* Χρον. Μορ. Η 2638· **δ**) έρχομαι σε ρήξη, σε σύγκρουση (εδώ με είδος σύστ. αντικ.): *προς αλλήλους οι γειτνιώντες, καθεκάστην διαφοράς αναμέσον αυτών φυομένας εμάχοντο* Ψευδο-Σφρ. 236^{30}. **2**) Προβάλλω αντιρρήσεις, εναντιώνομαι σε κάπ.: *'Ηκουσεν, ου συγκλίνεται, μάχεται τον πατέρα. Λέγει την πάλιν ο πατήρ: «... λέγε το θέλημά σου»* Λίβ. Sc. 1155. **3**) Καταπονώ, εξαντλώ, βασανίζω (εδώ σε ιδιάζ. χρ. ως παθητ.): *Τοσαύτα γαρ προς τον βασιλέα ήλθοσαν τα κακά και η ταραχή, ως εάν εις άλλον τινά ήρχοντο, ότι και από των οικείων ίνα μάχηται και από των εκτός ίνα πολεμίζηται, τας σάρκας αυτού ίνα διεμασάτο και έτρωγεν* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 209. **4**) Αγωνίζομαι για κ., ασχολούμαι (επίπονα) με κ., επιχειρώ, προσπαθώ (Βλ. και Ανδρ., Σημασ. εξ. 58): *εμαχόμην τον σκοπόν πως να την χαιρετήσω* Λίβ. Ν 1929· *πάσκει ο Βορράς και μάχεται το Νότο να νικήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1678· (σε παροιμιακή φρ.· βλ. Κονομή, ΕΕΒΣ 23, 1953, 482): *Είτις τα ξένα μάχεται και τα δικά τ' αφήννει και τον καιρόν της φάλλιας του χολήν και δάκρυα πίννει* Κυπρ. ερωτ. 148^{5}. **Β'** Αμτβ. **1α**) Κάνω μάχη, συμμετέχω σε ένοπλη σύγκρουση: Βίος Αλ. 4249· Αχέλ. 2076, Κορων., Μπούας 30, Χρον. Τόκκων 203· (ειρων.): *τ' άντερά μου βουρβουρακιάζουν και πονούν και μάχετ' η κοιλιά μου* Κατζ. Α' 28· (προκ. για μονομαχία): Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1798· (μεταφ. προκ. για ψυχική ταραχή): *Οι λογισμοί είναι σαΐτιές, καρδιά μου είν' το σημάδι και μάχουνται και ποιός μπορεί να τα συβάσει ομάδι;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 270· *σαν ανέμοι αλλήλως τως μάχουνται* (ενν. *οι λογισμοί*) Ερωφ. Γ' 200· (μεταφ. προκ. για σφοδρή ταραχή φυσικών στοιχείων): *όντε μεσοπέλαγα δύο ανέμοι σηκωθούσι αξάφνου, και ... μάχουνται με τη θάλασσα, μανίζουν και φουσκώνουν* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1675· *μάχεται* (ενν. *η θάλασσα*) *και μ' αφρισμενη χέρα ράσσει να κάμει πόλεμο στο πρόσωπο του αέρα* Στάθ. (Martini) Β' 3· **β**) πολεμώ, βρίσκομαι σε εμπόλεμη κατάσταση: *Ο βασιλεύς ...* (παραλ. 1 στ.) *... απόστειλεν φουσσάτα και άρχισε να μάχεται κ' εποίησεν αμαρτίαν* Χρον. Μορ. Η 5571· **γ**) (μεταφ. προκ. για ζώο) επιτίθεμαι βίαια, ορμώ: *το αρκούδι μάχεται και να παλεψει θέλει* Θρ. Κων/π. Βαρβ. 38. **2α**) Φιλονικώ, μαλώνω, λογομαχώ: Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 110, Ιατροσ. 23^{163}, Απόκοπ.^{2} 69· **β**) διαπληκτίζομαι: *βλέπω τας ωραιωμένας διά το βεργίν να μάχονται, το πώς να το κρατήσουν· και μία το εκράτει και έτρεχεν και άλλη το αρπάζει* Λίβ. Sc. 132. **3α^{1}**) Συναγωνίζομαι, προσπαθώ να επιβληθώ: Λίβ. Ρ 2447· **α^{2}**) προσπαθώ να αντισταθώ (σε κ.): *τας τρίχας του χολομανεί* (ενν. *ο ξένος*) *και τύπτει του τα στήθη και προς τα δάκρυα μάχεται και ούτως διαβαίνει* Αλφ. ξεν. 19· **β**) (με την πρόθ. διά) υπερασπίζομαι κ.: *Επειδή είσαι φίλος μου και εμάχουσουν οδιά το όνομά μου, εγώ δεν σε αφήνω να πνιγείς* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 433. **4**) (Προκ. για σκέψεις, αισθήματα, κ.τ.ό.) συγκρούομαι, αντιβαίνω, βρίσκομαι σε αντίθεση: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1648. **5α**) 'Εχω έχθρα, αποστρέφομαι· μνησικακώ: *Τάχα δεν μπορείς να κάμεις ογιά φίλους; να μάχεσαι με τους κακούς, που διάγουν σαν τους σκύλους;* Πικατ. 343· *Ο Πάρης γαρ δεξάμενος λύπην του αδελφού του είχεν κακιάν οργανικήν κατά του Αχιλλέως και κατ' αυτού εμάχετον, ως έδειξεν το τέλος* Βυζ. Ιλιάδ. 964· **β**) οργίζομαι, «τα βάζω» με κάπ.· απειλώ: *με την τύχη εμάχετο* (ενν. *η Αρετούσα*)

και με το ριζικό τση, οπού την ετυφλώσανε, κ' εβάλθη ν' αγαπήσει εκείνον οπού δε μπορεί να δει, ουδέ να γνωρίσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1320· *ήρθε* (ενν. *ο Σκλαβούναρος*) *με τ' απονέματα να τονε φοβερίσει. Ο Κρητικός, ... να τον γροικά να μάχεται χαρά μεγάλην έχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2082. **6**) Αγωνίζομαι, κοπιάζω, μοχθώ: *'Ανθρωπε, πάσχεις και θαρρείς το κάμνεις να κερδίσεις, κακοπαθείς και μάχεσαι, θέλεις ίνα πλουτήσεις* Αλφ. 14^2· *κακοπαθείς και μάχεσαι τον κόσμον να τον έχεις* Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 22. **7**) Κατέχομαι από ταραχή, αγωνιώ, βασανίζομαι, στενοχωριέμαι: *μάχεται ο βασιλεύς εις λογισμόν του μέγαν* Βυζ. Ιλιάδ. 235· *θρήνον εκόπτετον δριμύν εις αύτην* (έκδ. *αυτήν*) *μαχομένη* Φλώρ. 400· *εμαχόμην κατά νου* Λίβ. Esc. 2190· *εμάχετό μοι λογισμός να γράψω τα συμβάντα, τα ποία εσυνέβησαν την άτυχον την Πόλην* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 715· *ο λογισμός εμάχετον: «Μη κάτι συκοφάντης άνθρωπος ήλθεν κατ' εμού; λέγει· μη κάτι εσφάλθην;»* Φλώρ. 402.

Μαχουμετιάνος ο, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 364.

Από το κύρ. όνομ. *Μαχουμέτης* (<αραβοτουρκ. *Muhammed*· βλ. Mor., Byzantinot. B'^2 203) και την κατάλ. -*ιάνος*. Για τη λ. βλ. Mor., ό.π. 186 και πβ. επίσης το ιταλ. Maommetano.

Μωαμεθανός, μουσουλμάνος: *να πάτε με βοήθειαν Θεού παντοδυνάμου να πολεμήσετε καλώς μετά Μαχουμετιάνους* αυτ. 343.

με, πρόθ., βλ. *μετά*.

μεβουθεγέα· *μεβουθελέαν*, Παράφρ. Μανασσ. 295, εσφαλμ. γρ. αντί *με βουθελέαν*. — Βλ. ά. *βουθηλεία* (Προσθήκες Θ' τόμ.).

μεγάλα, επίρρ., Διγ. Α 2060, 3128, 4263, Διγ. Ζ 160, 1406, 2626, 4067 Ερβ., Ελεγ. 162, Χρον. Μορ. Ρ 5392, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 236, Αχιλλ. L 6, 116, 590, Θησ. Β' [84^6], Γαδ. διήγ. 462, Αχέλ. 2167, Αιτωλ., Μύθ. 74^8, Αιτωλ., Βοηβ. 388, Λεηλ. Παροικ. 200, Τζάνε, Κρ. πόλ. 330^8, 452^{10}.

Από το επίθ. *μέγας-μεγάλος* (Πβ. όμως και Παπαδ. Α., ΛΑ 2, 1940, 41). Η λ. στο Βλάχ.

1) Υπερβολικά, πολύ: *πώς ανατριχιώ και πώς δειλιώ μεγάλα* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [161]· *θυμώνεται πολλά και οργίζεται μεγάλα* Σπαν. Α 385· *«Τα χείλη σου τα περισσά ..., ... μεγάλα σ' ασχημίζουν»* Βέλθ. 563· *μεγάλα φημισμένη* Εγκ. αγ. Δημ. 106^{57}· *ανδρειωμένα στάθηκεν και φοβερά μεγάλα* Στ. Βοεβ. 8. **2**) Δυνατά, με θόρυβο· με παρρησία: *ο παιδίος θεωρεί τον σταυρόν κι' έβαλεν φωνήν μεγάλα* Μαχ. 64^{19}· *να μιλούσιν γαληνά και να γελούν μεγάλα* Ερωτοπ. 467· *αγανακτώ και λέγω το μεγάλα, το δίκαιον πώς εμαύρισε πλεότερα παρά τ' άλλα* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 389. **3**) Προσεκτικά, με ακρίβεια: *πάντα γνωρίζω αληθώς 'ξετάζοντας μεγάλα* Διγ. Ζ 1929. **4**) (?) Αλαζονικά, με θρασύτητα: *από της συκέας το γάλα εξάδελφον το λέγει μεγάλα* Συναξ. γυν. 1198.

μεγαλάπτης ο, βλ. *μεγαλάφτης*.

μεγαλαύχης, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *μεγαλαυχής* με αναβιβ. τόνου από μετρ. αν.

Καυχησιάρης, αλαζόνας: *ζητείς* (ενν. *συ ο Αλέξανδρος*) ... (παραλ. 1 στ.) ... *πολεμείν ημάς κακώς φρονών ως μεγαλαύχης* Βίος Αλ. 2552.

μαγάλαυχος, επίθ., Βίος Αλ. 1823, Ταμυρλ. 14, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 814.

Το αρχ. επίθ. *μεγάλαυχος*.

Καυχησιάρης· (προκ. για λόγο) κομπαστικός: *Τας υπερόγκους έασον φωνάς και μεγαλαύχους* Βίος Αλ. 1839.

μεγαλάφτης ο· *μ ε γ α λ ά π τ η ς*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 327· *μ ε γ α λ ό π τ η ς*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 327 κριτ. υπ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *αφτίον*. Ο τ. *μεγαλάπτης* από υπερδιόρθωση (Βλ. Eideneier, Ελλην. 28, 1975, 457· πβ. και Κουκ., Λαογρ. 3, 1912, 371), καθώς και ο τ. *μεγαλόπτης*, όπου ως β' συνθετ. ο τ. *'πτίν* του ουσ. *αφτίον* (Βλ. Jannacone, BSL 11, 1950, 162· πβ. και Dölger, BZ 45, 1952, 125).

Που έχει μεγάλα αφτιά: *λαγόν τον μεγαλάπτην* αυτ. 44.

μεγαλεία η· *μ ε γ α λ ε ι ά*.

Από το ουσ. *μεγαλείο* με αλλαγή γένους από επίδρ. των συνων. *μεγαλειότης, μεγαλοσύνη* (Βλ. Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 28 = Γλωσσ. έρ. Β' 440). Πβ. πάντως και το ουσ. *μεγαλεία* του ποντιακού ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Andr., Lex., λ. *μεγαλείος*· βλ. και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 269). Η λ. και στον Κατσαΐτ., Κλ. Γ' 602.

α) Μεγαλοπρέπεια, λαμπρότητα (εδώ ως τιμητική προσαγόρευση): *λίγο σημάδι μαρτυριάς ... ... τση δούλεψης τσ' άμετρης πλια παρ' άλλης που έχει στη μεγαλεία σου* Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 57· **β**) (στον πληθ.) κοσμικές τιμές, αξιώματα: *Τόσοι γι' αυτές τες δυο αμαρτιές* (ενν. *τη γούλα και το πόρνεμα*) *μεγάλα εκομπωθήκαν, τα πλούτη και τες μεγαλειές και την ζωήν αφήκαν* Δεφ. Λόγ. 246.

μεγαλείον το, Γλυκά, Στ. 234, Ωροσκ. 42^{11}, Καναν. 69Β, Αιτωλ., Βοηβ. 368· *μ ε γ α λ ε ι ό*, Τζαμπλάκ. 95 (έκδ. *μεγαλεία*· διορθώσ.), Θησ. Ε' [50^4] (έκδ. *μεγαλείο*· διορθώσ.), Δεφ., Λόγ. 617· *μ ε γ α λ ε ί ο (ν)*, Διγ. (Trapp) Gr. 1139, Διγ. Ζ 1474, Παρασπ., Βάρν. C 466, Χούμνου, Κοσμογ. 419, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 390, 448, Εγκ. αγ. Δημ. 106^{51}.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *μεγαλείος* ως ουσ. Η χρ. ήδη μτγν. (Βλ. και Θαβώρ., Ουσιαστ. 51). Ο τ. *μεγαλείο* και σήμ., ενώ ο τ. *μεγαλειό* πιθ. από μετρ. αν.

1α) Μεγαλοπρέπεια, λαμπρότητα· (ηθική) ανωτερότητα: *Φθόνον και ζήλον φέρνει σε, υιέ, το μεγαλείον* Φλώρ. 1143· *Τρία καλά είχασι παλαιά οι 'Ελληνες: γνώσιν, αφεντίαν και μεγαλείον, που ακολουθεί τα δύο τούτα* Θεματογραφία 15· *το μεγαλείον αυτείνης* (ενν. *της παρθενίας*) *ποίος να μη θαυμάσει* Ιστ. Βλαχ. 1954· **β**) (συν. στον πληθ.) μεγάλα, θαυμαστά έργα: *Τις να μην θαυμάσει του Θεού τα μεγαλεία* Διγ. 'Ανδρ. 345^{10}· *τα μεγαλεία τα άπειρα τά γίνονται καθ' εκάστην ημέραν παρά Κυρίου* Απολλών. 847. **2**) Εκδήλωση υπεροχής ή αλαζονείας: *για τον φόβον του Θεού φεύγει την αδικίαν, τα μεγαλεία, την έπαρσιν και την κενοδοξίαν,* (παραλ. 3 στίχ.) *και κάμνει πράξεις αγαθές* Πένθ. θαν.^{2} 355.

μεγαλειότης η, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 300 Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 891· *μ ε γ α λ ε ι ό τ η τ α*, Θησ. Η' [97^4], Χρον. σουλτ. προσθ. 58^{14}, Χριστ. διδασκ. 164.

Το μτγν. ουσ. *μεγαλειότης*. Ο τ. *μεγαλειότητα* στο Βλάχ. και σήμ.

α) Μεγαλοπρέπεια, λαμπρότητα: *Δια να μην λογιάσομεν κανένα ταπεινόν και χαμη-*

λόν γήινον πράγμα να είναι όμοιον, της ουρανίου μεγαλειότητος του Θεού Χριστ. διδασκ. 333· **β**) ανωτερότητα, υπεροχή: *αν ποτέ αγαπήσατε όλες ελευθερίαν* (παραλ. 1 στ.) *τώρα όλες δείξετε σκληρήν την μεγαλειότητά σας, τώρα ας αποσκεπασθεί η αξιά κ' η δύναμίς μας* Θησ. (Foll.) Ι 89.

μεγαλειώνω, Σταυριν. 399, Ιστ. Βλαχ. 563, 840.

Από το ουσ. *μεγαλείον* και την κατάλ. *-ώνω*. Λ. *μεγαλειόομαι* τον 9. αι. (Sophocl). Η μτχ. παρκ. στο Somav. (λ. *μεγαλειωμένος*) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Παπαδόπουλο Θωμά [Δαβίδ σ. 186]).

(Ενεργ. και μέσ.) **α**) εξυψώνω, εξαίρω τον εαυτό μου, αλαζονεύομαι: *όλη η συναγωγή όλοι τους άγιοι και μεσοθιό τους ο Κύριος και γιατί να μεγαλειώσετε επί συναγωγή του Κύριου;* Πεντ. Αρ. XVI 3· **β**) δοξάζομαι: *Πολλά εμεγαλειωθήκασι τα έργα σου, ω Κύριε* Χριστ. διδασκ. 42.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = υπερήφανος, αλαζόνας: *μωρός, κενόδοξος και μεγαλειωμένος* Ιστ. Βλαχ. 238.

μεγαλέμπορος ο.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *έμπορος*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.), σε σχόλ. (L-S) και σήμ.

Μεγαλέμπορος: *Ως δέ τις μεγαλέμπορος θέλων πολλά κερδήσαι δεινού παντός υπερορά, κατατολμά θαλάσσης* Γλυκά, Στ. 8.

μεγαλεύομαι.

Από το επίθ. *μεγάλος* και την κατάλ. *-εύομαι*. Για την παραγ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, 213. Η λ. και τ. *μεγαλεύγομαι* στο Somav. και σε δημ. τραγ. (Ερωτοπ. σ. $90^{3,4}$). Τ. *μεγαλεύκομαι* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μεγαλεύκομαι*).

Φέρομαι υπεροπτικά, «κάνω το μεγάλο»: *Η ταπείνωσις ενός πτωχού και ταπεινού ανθρώπου δεν λέγεται, ούτε είναι τόσον μεγάλη, διότι όντας πτωχός δεν έχει τόσην αφορμήν να μεγαλεύεται* Ροδινός (Βαλ.) 117.

μεγαλιών(ας) ο· γεν. *μεγαλλιώνα* (έκδ. *-όνα*) Μαχ. 410^{11} χφ. Ο (Dawkins [Μαχ. Β' σ. 255])· *μεγαλλιώνος*.

Πιθ. από συγκριτ. **μεγαλίων* του επιθ. *μεγάλος* (Βλ. και Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *μεαλιόνας*· για διαφορετικές ετυμ. βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 654, λ. *μεαλειώνας*, Χατζ., Λαογρ. 11, 1934/37, 108· πβ. και Φαρμακίδη, Γλωσσάρ. 404). Για την παραγ. πβ. το άκλ. συγκριτ. *καλλιών*<*καλλίων*, που απ. και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. 57). Τ. *μεαλιώνας* και *μιαλιώνας* σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, ό.π.).

Το μεγάλο δάχτυλο, ο αντίχειρας: *εβάλασιν κερίν εις το νύχιν του μεγαλλιώνος του* (έκδ. *-όνος*) *και εβουλλώσαν το* Μαχ. 410^{11}.

μεγαλόβιβλος η· *μεγαλοβίβλος*.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *βίβλος*. Ο τ. *μεγαλοβίβλος* από μετρ. αν.

Μεγάλο βιβλίο: *τους εις θεούς τε ύμνους τους επτά των επτακίων ένι γαρ μεγαλοβίβλος* Ερμον. Α 88.

μεγαλογούμενος ο, βλ. *μεγαλοηγούμενος*.

μεγαλογράμματος, επίθ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *γράμμα*. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για ιμάτιο) που έχει μεγάλα επιβλήματα σε σχήμα γραμμάτων (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β'² 48): *το μεγαλογράμματον ιμάτιν το κνηκάτον ή χάρισον ή πώλησον* Προδρ. Ι 60.

μεγαλοδύναμος, επίθ., Καρτάν., Διαθ. 246, 247, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 427, 461, Διήγ. ωραιότ. 833.

Η λ. σε παπύρ. και σχόλια (L-S).

Παντοδύναμος: *Αλλά μεγάλη η ευσπλαχνία του μεγαλοδύναμου Θεού* Διήγ. Πανωφ. 57.

μεγαλοδωρεά η.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *δωρεά*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Γενναιοδωρία: *Καλά και το μέγεθος της μεγαλοδωρεάς της μας ενίκα εις την κατ' αξίαν αντίδοσιν* Ευγ. Ιωανούλ. Επιστ. (Γριτσόπ.) 2^{6}.

μεγαλοεβδομάδα η.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *εβδομάδα*. Τ. *μεγαλοβδομάδα* και σήμ.

Μεγάλη Εβδομάδα: *μετά της σαρακοστής ή την μεγαλοεβδομάδαν υπάν και εξαγορεύουνται με την αλαζονείαν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 709.

μεγαλοευγενέστατος, επίθ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και τον υπερθ. βαθμ. του ουσ. *ευγενής*.

Τιμητική προσηγορία ευγενούς: *το λαμπροενδοξότατον κουμούνιν Βενετίας και ο μεγαλοευγενέστατος Δούκας ... της Κρήτης* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1239.

μεγαλοηγούμενος ο· *μεγαλογούμενος*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 919 κριτ. υπ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *ηγούμενος*.

Μεγάλος, σπουδαίος ηγούμενος: *οι επίσκοποι και οι μητροπολίται και οι μεγαλοηγούμενοι με τας μακράς γενειάδας ακόμη και οι άρχοντες* αυτ. 919.

μεγαλοκάρδιος, επίθ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *καρδία*. Η λ. στο Du Cange και στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Μεγαλόψυχος· θαρραλέος, γενναίος: *εντιμότατοι αδελφοί, άνδρες πολεμισταί και μεγαλοκάρδιοι και φημιστοί* Ψευδο-Σφρ. 420^{25}.

μεγαλόκερος, επίθ.

Η λ. *μεγαλόκερως* σε σχόλ. (L-S).

Που έχει μεγάλα κέρατα: *Σαν τράγον μεγαλόκερον οπώναι με τες γίδες* Αλεξ. 112.

μεγαλοκέφαλος, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Που έχει μεγάλο (ογκώδες) κεφάλι· κεφάλας: *μεγαλοκέφαλη, σκοτεινοπερπατούσα* (ενν. *κουκουβάς*) Πουλολ. (Τσαβαρή) μετά στ. 490 κριτ. υπ.

μεγαλόκορμος, επίθ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *κορμός*. Η λ. στο Βλάχ.

Μεγαλόσωμος, σωματώδης: *άνθρωπος μεγαλόκορμος, χοντροκέφαλος, γουρλομάτης* Συναδ., Χρον. 49.

μεγαλοκυράτον το· *μεγαλοκυράτο*.

Από το επίθ. *μεγάλος*, το ουσ. *κύρης* και την κατάλ. *-άτον*.

Εξουσία και τόπος δικαιοδοσίας του Μεγάλου Κύρη, που είχε την έδρα του στη Θήβα (Για τη σημασ. βλ. Καλονάρο [Χρον. Μορ. Η σ. 142 σημ. 3302] και Τωμ., Αθ. 77, 1979, 20): *ήλθεν κ' επαράλαβεν το μεγαλοκυράτο κ' εγίνη δούκας Αθηνών, αφέντης κληρονόμος* Χρον. Μορ. Η 7270· *την κεφαλήν του εκόψαν, επήραν και τον τόπον του, το μεγαλοκυράτον* Χρον. Μορ. Ρ 7294.

μεγαλομανδούσα, επίθ. θηλ.

Από το επίθ. *μεγάλος*, το ουσ. *μανδί* και την κατάλ. *-ούσα*.

Που φορά πολύ μακρύ μανδί (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 51): *οι αρχόντισσες οι μεγαλομανδούσες, οπού 'χουν τας μακράς ουράς και σύρνουν τας οπίσω* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 304.

μεγαλομάρτυς ο, Byz. Kleinchron. Α' 102[3], 104[8,10], Σεβήρ., Ενθύμ. 28[3], Βελλερ., Επιστ. 53[1], 62[1,9-10], 76[4].

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *μάρτυς*. Η λ. τον 4. αι. μ.Χ. (Sophocl.) και σήμ. εκκλ.

Επιφανής «μάρτυς»: *έχουσιν εκκλησίαν 'ς δόξαν μεγαλομάρτυρος αγίου Γεωργίου* Λίμπον. 167.

μεγαλομαστόρα η.

Από το επίθ. *μεγάλος*, το ουσ. *μάστορος* και την κατάλ. *-α*.

(Με κακή σημασ.) αυτή που είναι εξαιρετικά επιτήδεια, ικανή, τεχνίτρα: *σκοπείτε την κακομήχανον αυτήν την μεγαλομαστόραν, την αλεπούν την άπιστον το πώς καταμιτώνει* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1061.

μεγαλομαστορώ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *μάστορος (-ρας)*.

Είμαι «μέγας μάστορας»· διοικώ τάγμα μοναχών (Βλ. ά. *μάστορας*, έκφρ.): *κυριαρχούντος τοιγαρούν μεγαλομαστορούντος φρα Πέτρου τε δε Αββουσσόν, έτι και γκαρδινάλου* Γεωργηλ., Θαν. 7.

μεγαλόματος, επίθ., Ορνεόσ. 578[28].

Από το επίθ. *μεγάλος*, το ουσ. *μάτι* και την κατάλ. *-ος*. Το θηλ. *μεγαλομάτα* στο Somav. και ως επών. της Παναγίας και σήμ. (Μέγας, ΕΛΑ 5-6, 1943/44, 88).

Που έχει μεγάλα μάτια: *Ο πετρίτης οφείλει είναι κοντοπόδης, ... μικροκέφαλος, μεγαλόματος, μεγαλόστομος* αυτ. 577[24].

μεγαλοματσουκάτος, επίθ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *ματσουκάτος*.

Που έχει μεγάλο πέος (Για τη σημασ. βλ. Eideneier, Ελλην. 28, 1975, 459 και Τωμ., Αθ. 77, 1978/79, 23): *εγώ* (ενν. *ο γάδαρος*) *έχω νεύρον το παχύν, μεγαλοματσουκάτον* (έκδ. *μεγαλοματζουκάτον*) Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 650.

μεγαλομουστακάτος, επίθ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 127.

Από τα επίθ. *μεγάλος* και *μουστακάτος*.

Που έχει μεγάλο μουστάκι: *ποντικόν μεγαλομουστακάτον* αυτ. 34.

μεγαλομύτης, επίθ.· ουδ. *μεγαλομύτικο*.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *μύτη*. Η λ. και θηλ. *μεγαλομύτα* στο Somav. (λ. *μεγαλομήτης, μεγαλομήτα*).

Που έχει μεγάλη μύτη, ράμφος: *εβγήκαν εις το κυνήγιον, και εβαστούσαν γεράκια μεγαλομύτικα* Διγ. 'Ανδρ. 344[3].

μεγαλόνευρος, επίθ.

Από το επίθ. *μεγάλος*, το ουσ. *νεύρο(ν)* και την κατάλ. *-ος*.

Που έχει μεγάλο πέος: *όνον μεγαλόνευρον και μεγαλορχιδάτον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 82 κριτ. υπ.

μεγαλόνους, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *μεγαλόνους*.

1) Που έχει εξαιρετικές διανοητικές ικανότητες, μεγαλοφυής: *ως μεγαλόνους γέγονε* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *και δυνατός προς μάχας* Βίος Αλ. 3313. **2**) Που έχει γενναία, ευγενικά αισθήματα, μεγάθυμος, μεγαλόψυχος: *γέγονας* (ενν. *Αλέξανδρε*) *συμπαθέστατος και μεγαλόνους πάνυ. Ουκ εις δουλείαν ουν ημείς ή προς αιχμαλωσίαν υπάρχομεν, αι πρότερον προστεταπεινωμέναι* αυτ. 4081.

μεγαλοπλουμάτος, επίθ.

Από το επίρρ. *μεγάλα* και το επίθ. *πλουμάτος*.

Που έχει πλούσια διακόσμηση: *πεύχια ψηλά και μεγαλοπλουμάτα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 493.

μεγαλοπορφυρογέννητος, επίθ.

Από τα επίθ. *μεγάλος* και *πορφυρογέννητος*.

Τίτλος προσώπων της βυζαντινής αυτοκρατορικής οικογένειας (σε τιμητική προσφών.): *προς τον* (έκδ. *το*· διορθώσ.) *ευσεβέστατον βασιλέα κύριον μεγαλοπορφυρογέννητον τον Κομνηνόν* Προδρ. ΙΙΙ τίτλ. χφ. C κριτ. υπ..

μεγαλοπρεπίζω.

Από το επίθ. *μεγαλοπρεπής* και την κατάλ. *-ίζω*.

Παρουσιάζω κ. ως λαμπρό, μεγαλοπρεπές: κυπρ. χφ. 154.

μεγαλόπτης ο, βλ. *μεγαλάφτης*.

μεγαλορχιδάτος, επίθ.

Από τα επίθ. *μεγάλος* και *ορχιδάτος*.

Που έχει μεγάλους όρχεις: *όνον μεγαλόψωλον και μεγαλορχιδάτον* Διήγ. Παιδ. (Tsiouni) 82.

μεγαλοσιάνος ο, Πεντ. Γέν. XVII 20, XXIII 6, XXV 16, XXXVI 15, 30, Έξ. IV 16, XV 15, XXXIV 31, Λευιτ. IV 22, Αρ. Ι 16, II 12, 20, 22, 25, 29, III 24, 32, 35, IV 34, VII 72, X 4, XXXII 2, XXXIV 18, 22, XXXVI 1

Από το επίθ. *μεγάλος* και την κατάλ. *-ιάνος* με επίδρ. του επιθ. *πρωτευουσιάνος* (Ανδρ. Λεξ.). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μεγαλοσάνος*) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μεγαλοσάνος*).

1) Επίλεκτος: *προς μεγαλοσιάνους παιδιών του Ισραέλ δεν άπλωσεν το χέρι του* (ενν. *ο Θεός*) αυτ. Έξ. XXIV 11. **2α**) Άρχοντας, αρχηγός: *μεγαλοσιάνους εις τον λαό σου μη βρέσεις* αυτ. Έξ. XXII 27· **β**) αρχηγός φυλής, ο φύλαρχος: *οι μεγαλοσιάνοι έφεραν τα λιθάρια του σοάμ* αυτ. Έξ. XXXV 27· *μεγαλοσιάνος εις τα παιδιά του Εφραίμ* αυτ. Αρ. II 18· **γ**) άρχοντας οίκου, ο αρχηγός της οικογένειας: *και μεγαλοσιάνος σπίτι γονεού εις τις γενεές του Κεάθι* αυτ. Αρ. III 30· **δ**) αρχηγός της συναγωγής: *ήρταν όλοι οι μεγαλοσιάνοι της συναγωγής* αυτ. Έξ. XVI 22. **3**) Κυβερνήτης, κυρίαρχος της γης: *και είδεν αυτήν ο Σεκέμ ... μεγαλοσιάνος της ηγής* αυτ. Γέν. XXXIV 2.

μεγαλόστομος, επίθ.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

Που έχει μεγάλο στόμα: *ο πετρίτης οφείλει είναι ... μεγαλόστομος* Ορνεοσ. 578^{1}.

μεγαλοσύνη η, Χριστ. διδασκ. 107, Ροδινός (Βαλ.) 61, 66.

Το μτγν. ουσ. *μεγαλωσύνη*. Η λ. και σήμ.

1α) Μεγαλείο, λαμπρότητα, μεγαλοπρέπεια: *Διότι όντας Θεός, Υιός Θεού, καθήμενος εις τον Θρόνον της μεγαλοσύνης του, ... εχαμήλωσε τόσον* Ροδινός (Βαλ.) 117· *Ότι την δόξαν και τιμήν και την μεγαλοσύνην των ιερέων βλάπτει την, με τέτοι' ασχημοσύνην* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [517]· **β**) αξιοπρέπεια, υπερηφάνεια: *κι' ογιά τιμή κι' ογιά ευγενειά κι' ογιά μεγαλοσύνη να τη γνωρίσει έτσι καλά ακόμη δεν αφήνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2167. **2α**) Απεριόριστη έκταση, απεραντοσύνη: *εάν δύο άνθρωποι καταδικάζουνται και αγκαλούνται μέσον τους διά την μεγαλοσύνην του ουρανού ού απέ την μεγαλοσύνην του στερεώματος* Ασσίζ. 35^{26}· **β**) μέγεθος: *εντέχεται να ένι τα σκουτάρια τά λέγουν τανέβας, κόκκινα ολοκόκκινα και μίας μεγαλοσύνης κ' ενού βάρους κ' ενού μάκρους* Ασσίζ. 467^{9}.

μεγαλοσχημονώ.

Από το αρχ. επίθ. *μεγαλοσχήμων*.

Έχω ενδυθεί το μεγάλο σχήμα, υπάγομαι στην ανώτερη μοναχική βαθμίδα: *Περί μεγαλοσχημονούντων* Βακτ. αρχιερ. 166.

μεγαλόσχημος, επίθ., Ιστ. Πατρ. 171^{9}.

Το μτγν. επίθ. *μεγαλόσχημος*. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για μοναχό) που έχει ενδυθεί το «μεγάλο σχήμα», που υπάγεται στην πρώτη μοναχική βαθμίδα. (Για τη σημασ. βλ. Ζήση Θ., Κληρονομία 7, 1975, 75 κε.): *Περί μοναχού και μοναχής μικροσχήμων ή μεγαλοσχήμων* Βακτ. αρχιερ. 167· *δείχνω μεγαλόσχημη και μοιάζω σαν 'γουμένη* Γαδ. διήγ. 301· *Περί μεγαλοσχήμων, ότι όταν γηράσουσιν, τότε να γίνονται μεγαλόσχημοι* Βακτ. αρχιερ. 165.

μεγαλότη η, Ροδολ. Πρόλ. Μελλ. [36].

Το μτγν. ουσ. *μεγαλότης*. Η λ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. 220.

1) (Προκ. για έμβια όντα) σωματική ανάπτυξη, μεγάλωμα· εμφάνιση: *από μικρό που 'τον* (ενν. *το πουλί*), *όντεν εφάνη, κορμί, φτερά και δύναμη και μεγαλότη κάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 312. **2**) Ισχύς, δύναμη: *την τόση μεγαλότη του λαού σου, σε λίγο θες ιδεί ανεψηφισμένη μαζί με το χαμό του βασιλιού σου* Ροδολ. Πρόλ. Μελλ. [4].

μεγαλότητα η, Φαλιέρ., Θρ. 180, Θησ. Α' [84^{3}], Διήγ. Αγ. Σοφ. 158^{21}, Καρτάν., Διαθ. 249, Πεντ. Δευτ. XI 2, XXXII 3, Ερωφ. Πρόλ. 45, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 990, Δ' 601, Ροδολ. Β' [39], Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [42].

Από το ουσ. *μεγαλότη* και την κατάλ. *-τητα*. Η λ. στο Βλάχ.

1) Μέγεθος **α**) (τοπ.) ύψος, έκταση: *θέλεις ιδείν την αφεντίαν τήν κρατεί ο σουλτάνος· και η μεγαλότητα του νησσίου σου είναι μία πέτρα φυτεμένη εις την θάλασσαν* Μαχ. 642^{20-1}· **β**) το σωματώδες: *τους πάντας ... επερίσσευεν* (ενν. *ο βάρβαρος στρατιώτης*) *εις την μεγαλότητα του κορμίου και εις τες δύναμες* Εγκ. αγ. Δημ. 108^{111-12}. **2**) Μεγαλείο, λαμπρότητα, δόξα: *στη μεγαλότητα κιανείς δεν είν' να του σιμώσει* (ενν. *του ρηγόπουλου*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 410· *πολλοί τσι μεγαλότητες τούτου του κόσμου φεύγου, την ταπεινότη ορέγουνται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 205· *ιδού έδειξέ μας ο Κύριος ο Θεός μας την τιμή του και τη μεγαλότητά του και τη φωνή του* Πεντ. Δευτ. V 21. **3**) Ισχύς, δύναμη: *κύριε Θεέ, μη διαφτείρεις το λαό σου και την κλερονομιά σου ος εξεγόρασες με τη μεγαλότητά σου ος έβγαλες από την Αίγυφτο με χέρα δυνατή* Πεντ. Δευτ. IX 26· *κύριε Θεέ, εσύ εχέρισες να δείξεις του σκλάβου σου τη μεγαλότητά σου και τη χέρα σου τη δυνατή* Πεντ. Δευτ. III 24.

μεγαλοϋπέροχος, επίθ.

Από τα επίθ. *μεγάλος* και *υπέροχος*. Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Act. Lavr. 67, 2, 93 και 68, 2, 5, 33). Τ. *μεγαλυπέροχος* στον Ευστ., Opusc. 324^{12}.

Αγέρωχος, επιβλητικός: *Ομοίως και ο δεσπότης των Τούρκων δουλοπρεπώς υπεδέξατο τούτον. Αυτός δέ σοβαρός και μεγαλοϋπέροχος εωράτο τοις πάσιν* Καναν. 69C.

μεγαλουργώ.

Το μτγν. *μεγαλουργέω* (L-S, λ. *μεγαλοεργέω*). Η λ. και σήμ.

Δημιουργώ σπουδαία έργα: *ως εξ ουρανού μεγαλοβροντών μεγαλουργεί τα τεράστια* Έκφρ. ξυλοκ. 17^{31}.

μεγαλόφθαλμος, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Που έχει μεγάλα μάτια: *Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρώ ζωδίου του ιχθύος έστιν ... μεγαλόφθαλμος* Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 152v.

μεγαλοφωνάζω· *μεγαλοφωνιάζω*, Σαχλ., Αφήγ. 218, 499.

Από το επίρρ. *μεγάλα* και το *φωνάζω*. Η λ. στο Βλάχ., στο Somav. και στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Φωνάζω δυνατά: *Να κλαίουν, να θρηνίζονται, να μεγαλοφωνάζουν εκ την μεγάλην συμφοράν* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 223.

μεγαλόφωνος, επίθ., Συναδ., Χρον. 49.

Το αρχ. επίθ. *μεγαλόφωνος*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμα (Andr., Lex.).

α) Που φωνάζει δυνατά: Ζήνου, Βατραχ. 320· **β**) (προκ. για μουσικό όργανο) που ηχεί δυνατά: *κόρνεον μεγαλόφωνον* Παρασπ., Βάρν. C 433.

μεγαλοφώνως, επίρρ., Μυστ. 50, Λίβ. N 2440, Φυσιολ. (Legr.) 43, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 569, Αρσ., Κόπ. διατρ. [523, 1245], Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [215].

Το μτγν. επίρρ. *μεγαλοφώνως*.

Με δυνατή φωνή: *'Εκραζον μεγαλοφώνως όλοι οι Χριστιανοί το «Κύριε ελέησον»* Διήγ. πανωφ. 60.

μεγαλοχαχαλάτος, επίθ.

Από τα επίθ. *μεγάλος* και *χαχαλάτος* (ουσ. *χαχάλα* ή *χαχάλι*, που απ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ' 321 και γενικ. Χατζιδ., ΕΕΠ 9, 1912/13, 45-6 = Γλωσσ. 'Ερ. Α' 335-6).

Που έχει μεγάλες χηλές, δαγκάνες (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., B—NJ 5, 1926, 368=Ξανθ., Μελετ. 238): *καβούρου ... μεγαλοχαχαλάτου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 939.

μεγαλοψυχία η, Σπαν. Α 357, Κομν., Διδασκ. Δ 349· *μ ε γ α λ ο ψ υ χ ι ά,* Φαλιέρ., Λόγ. 356, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 52.

Το αρχ. ουσ. *μεγαλοψυχία*. Η λ. και σήμ.

1) Υψηλό φρόνημα: Αχέλ. 924, Διακρούσ. 108[5]. **2**) Ανδρειοσύνη: *Ακούσατε, χριστιανοί, την μεγαλοψυχίαν του ήρωος, να φρίξετε την τόσην του ανδρείαν* Λίμπον. 323.

μεγαλόψυχος, επίθ., Σοφιαν., Παιδαγ. 263-4, Αχέλ. 807, Πηγά, Χρυσοπ. 118 (24).

Το αρχ. επίθ. *μεγαλόψυχος*. Η λ. και σήμ.

1α) Που έχει υψηλό φρόνημα: Ροδολ. Αφ. 25, Βίος Αλ. 6056· **β**) μακρόθυμος: *Αστροπελέκητος θυμός η όργητα δεν είναι σε μεγαλόψυχον καρδιάν όταν σε δαύτην είναι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [592]· **γ**) εμπνευσμένος, μεγαλόπνοος: *πράγματα μεγαλόψυχα, και δυνατά να κάνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [596]. **2**) Ανδρείος, καρτερικός: *Υπήρχε ούτος ο Ερτογρούλης δεινός εις τα πάντα και μεγαλόψυχος υπέρ τον πάππον αυτού και πατέρα και εν πολέμοις ... δόκιμος εγεγόνει* Ψευδο-Σφρ. 214[11]· *εδέχθη μεγαλόψυχος τύχην την εναντίαν* Αχέλ. 180. — Η λ. ως κύρ. όν.: Ζήνου, Βατραχ. 45.

μεγαλόψωλος, επίθ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *ψωλή*.

Που έχει μεγάλο πέος: *όνον μεγαλόψωλον και μεγαλορχιδάτον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 82.

μεγαλυνάριον το, Σπανός (Eideneier) Α 369.

Από το *μεγαλύνω* και την κατάλ. *-άριον* (Βλ. Sophocl. και Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 82). Για τη λ. βλ. και Du Cange, λ. *μεγαλυνάρια*.

(Εκκλ.) σύντομος ύμνος ή τροπάριο που ψάλλεται πριν από τα τροπάρια της 9. ωδής του κανόνα (Βλ. Sophocl. και Παπαδ. Α., ό.π. 81): *ψάλλουσι και τροπάρια, άσματα επιτάφια με τα μεγαλυνάρια* Παϊσ., Ιστ. Σινά 634.

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ

«Το είπανε πολλές φορές πως εκείνος που τελειώνει ένα βιβλίο είναι δάσκαλος εκεινού που τ' άρχισε, αν και το ίδιο πρόσωπο είναι κ' οι δυο τους».

Ψυχάρης
Ρόδα και Μήλα, Δ' 292

«Les compléments? Quel dictionnaire s'en passe?»
R.-L. Wagner

Λήμματα που στον πίνακα τούτον συνοδεύονται από αστερίσκο (*) δεν καταχωρίστηκαν στο σώμα του Λεξικού. Τα υπόλοιπα παρέχουν προσθήκες σε ήδη καταχωρισμένα (Βλ. και Προλεγόμενα του τόμου τούτου).

αβάνης ο. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 365) η λ. προέρχεται από το τουρκ. *avan* = συκοφάντης, ραδιούργος.

αβανία η. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 365) η λ. προέρχεται από το τουρκοαραβ. *āwān* = συκοφαντία, κακολογία.

αγαθός, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **7**) Γενναίος: *να τον παρακαλέσω ίνα ποίση αυτούς τους Τρώας κρείττους των Ελλήνων πάντων* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Α' [629].

αγαλιάζω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Γ' [120].

αγγαρεία η· στο τυπολ. η παραπομπή «Χούμνου», Π.Δ. (Marshall) XIII 26» να μεταφερθεί στον τ. *εγγαρεία* πριν από το «Χρον. σουλτ.», γιατί είναι εσφαλμ. η διόρθ. του Πολίτη. Στο ετυμολ. πρόσθ.: βλ. και Α. Σταυρίδου-Ζαφράκα (Βυζαντινά 11, 1982, 23-54).

αγιάγερτος, επίθ., βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *αδιάγερτος*.

αγιαστήριν το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *αγιαστήρι*, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1622].

***Αγιοκατερινίτης** ο.

Από το *Αγία Αικατερίνη* και την κατάλ. *-ίτης*.

Που ανήκει, που προέρχεται από το μοναστήρι της αγίας Αικατερίνης: *Καλόγερος επήγαινεν ομπρός ο Σιναΐτης κι' απού το κάστρον ήτονε Αγιοκατερινίτης* Τζάνε, Κρ. πόλ. 541[20].

αγκατιάζω. Υποστηρίζεται από τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 373) η προέλευση του ρ. από το αρχ. γαλλ. *agaitier* = κοιτάζω, παρατηρώ.

αγκινάρα η· στο ετυμολ. μετά το **γκινάρα* πρόσθ.: Για τη λ. *αγκινάρα* βλ. και Λαμπρινός (Ελλην. 33, 1981, 252).

***αγκυρίδα** η.

Το μτγν. ουσ. *αγκυρίς* (βλ. Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. στη Νάξο και τ. *αγκυρίδι* στη Λευκάδα (Βλ. Andr., ό.π.).

Αγκύλη ράβδος με την οποία κόβουν και μαζεύουν τους καρπούς: *κ' εβάστα αγκυρίδαν* (ενν. *ο μήνας Αύγουστος*)· *έσω του κήπου περπατεί και εσύλλεγεν τα σύκα* Ημερολ. 135.

***αγοραστής** ο, Νομοκριτ. 82 (πληθ. *αγοραστάδες*).

Το αρχ. ουσ. *αγοραστής*. Η λ. και σήμ.

αγούν. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 373), υποστηρίζει ότι η λ. πρέπει να διορθωθεί σε *ατούν*, εκτός αν δεχτούμε δημώδη παρετυμολογία ή επίδραση της λ. *άλογο*. Η λ. κατ' αυτόν ανάγεται στην αραβ. *atān*, πληθ. *ātun* = γαϊδάρα.

άγουρος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *άγωρος*, Ημερολ. 65.

άγρητα η· στο σημασιολ. γρ. *λειώσε* αντί *λιώσε*.

***άγωρος,** επίθ., βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *άγουρος*.

αδάμας ο· στο ετυμολ. να αναθεωρηθεί το ά. Πιθανώς λ. *αδάμαντας* με γεν. εν. *αδαμάντου*, αιτιατ. πληθ. *αδαμάντους*. Ως προς την αιτιατ. εν. *αδάμαντο*, αν δεν πρόκειται για παραδρομή αντί *αδάμαντα*, ίσως να υπόκειται *αδάμαντο* ουδ. (πβ. *κρύσταλλος-κρύσταλλον*).

αδέ· για τη λ. βλ. Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 253.

αδέξιος, επίθ.· στο σημασιολ., στη σημασ. «προκ. για βάσανα» πρόσθ. το παράθεμα: *Αφού έλαβες την κόρην* (παραλ. 2 στ.) *και ατίμησας δη τούτον* (παραλ. 2 στ.), *κακά πάσχομεν αδέξια* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ι′ [113].

αδιάγερτος· να αγνοηθούν ο τ. *αγάγερτος* (βλ. Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 258) και η σημασ. **1**· — στο τυπολ. πρόσθ. *αγιάγερτος*, Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253r, στ. 25.

αετός ο· πρόσθ. σημασιολ. **α**) Αετός: *'Εξι αδερφούς ωσάν αϊτούς έχω τριγύρου γύρου στα δάση ετούτα* Πανώρ. Β′ 115· *εις το κεφάλι είχενε* (ενν. *το άλογο του Κωνσταντή*) *έναν χρουσό αστέρα και οπίσω εις* (εκδ. *'ς*) *την ράχη του ατόν ζωγραφισμένο* Διγ. Ο 203· **β**) (συνεκδ.) φόρεμα που έχει ζωγραφισμένο αετό (Βλ. Πορφυρογέννητος, De Cer. 578, 3, σε συνδυασμό με Αλεξ. Στ., Πρακτ. Ακ. Αθ. 58, 1983, 69, καθώς και Καλονάρος [Διγ. Esc., σ. 130 σημ. 15]): *πρασινορόδινος αετός στην σέλαν εξοπίσω κ' ησκιάζει τας κουτάλας του* (ενν. *του φαρίου*) *εκ του ήλιου τας ακτίνας* Διγ. (Trapp) Esc. 15.

***αζουρούτιον** το, ΙΙ, βλ. *λαζούρι(ο)ν*.

αθετώ· να προστεθεί στο τυπολ. *αναθετώ*, Λίβ. Esc. 520 (Βλ. Λαμπρινός, Ελλην.

33, 1981, 258 [και 257], μολονότι για μετρικούς λόγους θα ήταν δυνατή η διόρθωση *αθετείτε* αντί του *αναθετείτε*).

***αθετώ,** (ΙΙ), Λίβ. Ν 1507 (έκδ. *αθετήσεις*, χφ *λοθετήσεις*· διόρθωσ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α′ σ. 53, σε *λογοαθετήσεις*).

***αθεώρηση** η, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *αναθεώρηση*.

αιματοκυλώ· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: μτχ. *'ματοχυλισμένος* σε δημ. τραγ. (Λουκάτ., Κεφαλλ. Χρον. 1, 1976, 185 και 190).

αιματώνω· στο σημασιολ., το **Β′** Αμτβ. να διαβ. ως εξής: **Β′** Αμτβ.: **1**) Βάφομαι με αίμα, πληγώνομαι: *τα σωθικά εματώσασι κ' αίμα πολύν εφτύσα σ' όλα τα φύλλα της καρδιάς τον πόνον εγροικήσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1701. **2**) Κοκκινίζω: *μη ματωθούν οι ακτίνες σου* (ενν. *ήλιε*) *στο αίμα των Λατίνων* Αθ. 51, 1941, 33. **3**) Συγκρούομαι σε μάχη: *Κ' εκείνα τ' άστρη που θωρούν καλά 'ς το μαρτυρήσουν, το πως στανιό μου πολεμώ κ' είμαι πολλά θλιμμένος, και ο θεός ο Πρίαπος των λιβαδίων τούτων που θέλει να ματώσομεν αντάμα μετά τούτων* Θησ. Ε′ [62[8]].

Σχετικά με τη μτχ. διάβ. το **β** ως εξής: που σχετίζεται με αίμα (σε κυριολ. και μεταφ. σημασ.), ψυχικό πόνο: *Πότε να σε απάντησα με δάκρυα ματωμένα* Ερωτοπ. 147 (πβ. την αρχ. παροιμία *αίματα κλαίειν* και τη νεοελλ. *γαίματα κλαίω*, βλ. Πολ. Ν., Παροιμ. Α′ 351)· *Ετούτες οπού φαίνονται πέτρες μου ματωμένες σαν να ήσαν γλώσσες φλογερές, παντοτινά αναμμένες* Λίμπον. 55· *Μα κρίνω, δεν το δέχεσαι* (ενν. *το στήθος μου*), *γιατί 'ναι ματωμένο κι' ογιατί καίγει ως να 'τονε καμίνιν αφτωμένο* Πανώρ. Β′ 215.

Πρόσθ. επίσης εδώ σημασ. **δ**) κοκκινωπός (εξαιτίας του πορφυρού λίθου). (Για τη χρ. βλ. Λάμπρος, ΝΕ 6, 1909, 381 και πβ. ΝΕ 8, 1911, 195 και 204): *Αντίκρυτά τους εκεινών* (ενν. *των παραστάσεων των γυναικών και του παιδιού*) *τέσσαρες ματωμένοι* (ενν. *άνθρωποι· παραστάσεις ανδρών*) ... *κ' εκείνοι απολιθώθησαν κ' εγίνησαν ως λίθοι* Βεν. (Λάμπρ.) 79· **ε**) που περιέχει αίμα: *Οι Εβραίοι επαίρναν το νερόν αυτό το ματωμένον, σ' αυτούς καθάριο ευρίσκετο και νόστιμον πιωμένον* Χούμνου, Κοσμογ. 2281.

αιμοβόρος· στο τυπολ. τ. *α ι μ ό β ο ρ ο ς* πρόσθ.: Διακρούσ. 110[18] (έκδ. *αιμοβόρα*· διορθώσ. σε *αιμόβορα*).

αισχροκερδής, επίθ.· στο τυπολ. στον τ. *αισχροκέρδης* πρόσθ. την παραπ.: Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ., Α′ [389].

άκαιρος· σχετικά με την υποδιαίρεση **4** του σημασιολ. βλ. D. Holton, JHS 103, (1983), 233.

άκληρος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **β**) που δεν κληρονόμησε τίποτα: *αν σε λάχει το κοινόν, άκληρα τα παιδία σου* Ημερολ. 57.

***ακομμέρκευτος,** επίθ., βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *ακουμμέρκευτος*.

***ακομπώ,** βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *ακουμπώ*.

***ακόνισμα** το, βλ. *εικόνισμα(ν)*.

***ακούμβισμα** το.

Από το *ακουμβώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Du Cange (λ. *ακουμβίζειν*).

'Ερεισμα, στήριγμα: *εντός τούτου* (ενν. *του κάστρου*) *κτίζει έτερον καστέλλιον ... ως αν έχει τούτο ακούμβισμα και το κάστρον μάχηται* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 91.

ακουμμέρκευτος· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *ακομμέρκευτος*, Χρυσόβ. του 1364 σ. 33.

ακουμπώ· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ακομπώ*, Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Θ' [553]· στο ετυμολ. μετά τη λ. *ακουμβίζω* πρόσθ. και Δημητριάδου-Τουφεξή (ΕΕΦΣΠΘ 20, 1981, 80). Απαντά *ακκουμβώ* στη «Βίβλο Ξάνθου φιλοσόφου και Αισώπου δούλου», έκδ. Perry (βλ. Τουφεξή, ό.π.).

***ακράκορα** τα, βλ. *'κράκορα*.

ακρογομάτος, επίθ. Για τον τ. *γομάτος* βλ. και Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 255.

***ακροθαράπαψη** η.

Από το *άκρο-* και *θαράπαψη*.

Κάποια ευχαρίστηση (Για τη σημασ. βλ. van Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.² σ. 180]): *Μου φαίνεται, να σου το πω, γι' ακροθαράπαψή μου και γνώθω ότι έρχεται από τη θύμησή μου* Φαλιέρ., Ιστ.² 93.

***ακτένιστος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ακτένιστος*. Η λ. και σήμ.

Που δεν έχει χτενισμένα τα μαλλιά του: *ασκέπαστος, ακτένιστος, άτσαλος εις την πλάσιν* (ενν. *ο Απρίλιος*) Λίβ. (Lamb.) Ν 890.

***αλάθαστα,** επίρρ.

Από το επίθ. *αλάθαστος*, που απ. στο Somav. (Πβ. και ουσ. *αλαθασιά* η, σήμ. στη Χίο, ΙΛ). Η λ. στο Somav.

Αλάθευτα, αληθινά, πράγματι: *Αυτός* (ενν. *ο Απολλώνιος*), *ως ήτον φρόνιμος, καλά γραμματισμένος, αλάθαστα κρατίζεται πως είναι κερδαιμένος,* Ρίμ. Απολλων. (Βεν.) [130].

***Αλαμάννος** ο, Χρον. Μορ. Η 1953, 4037, 4039, 4048, 4056, Χρον. Μορ. Ρ 3997, 4019.

Το μτγν. εθν. *Αλαμαννός* (λατ. *Alamannus*).

Γερμανός μισθοφόρος στην υπηρεσία του αυτοκράτορα: *Ουδέν φροντίζω άλλους τινές, μόνον τους Αλαμάννους· τριακόσιοι είναι μοναχοί κ' έχουν έναν αφέντην* Χρον. Μορ. Η 3997.

***αλάρμα** το, βλ. *'λάρμα*.

αλασμάριν το. Απ' όσα σημειώνει ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 374) για τη λ., ο Μενέλαος Χριστοδούλου, εφημ. «Νέα Πολιτεία», 18.10.1970, είχε παρατηρήσει ότι η λ. *αλασμάριν* σημαίνει κέρδος που αποκτά κανείς από κάποιο επιχειρηματικό ταξίδι. Κατά τον Καραποτόσογλου (ό.π., σελ. 374) η λ. προέρχεται από την αραβ. *asmār* (πληθ. του samar) = καρποί, κέρδη, και το αραβ. άρθρο *al* (al-asmar).

***αλατίνικα, -κος,** βλ. *λατινικά, -κός*.

αλάτρευτος, επίθ. Για τη λ. *αλάτρευτος* βλ. Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 255.

***αλαφινός,** επίθ., βλ. *ελαφινός*.

αλαφοκέρατο το, βλ. *ελαφοκέρατο(ν)*.

αλβανούριν, επίθ. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 375) η λ. προέρχεται από το αρχ. γαλλ. *alborne* = ξανθός.

αλεκάτη η, βλ. *λεκάτη*.

αλέτρημα το. Για τη λ. βλ. και Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 255.

αλέτρι το. Για τη λ. βλ. και Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 255.

***αλετροπόδι** το.

Το μτγν. ουσ. *αλετροπόδιον*. Λ. *αλετροπόδιον* στο Du Cange. Η λ. και διάφ. τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (ΙΛ).

Το υνί του αρότρου (Για τη σημασ. βλ. Δημητράκ. και ΙΛ): *εις το βουνίν ανέβαινε να κόψει αλετροπόδιν* (ενν. *ο Οκτώβριος*) Ημερολ. 21.

***αλέφαντας** ο, βλ. *ελέφας*.

***αλέφι** το, βλ. *λέφι*.

αλήθεια η. Για τον τ. *αλήθειο(ν)* βλ. και Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 255.

αληθοσύνη η. Για τη λ. βλ. και Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 256.

***αλησμονημός** ο, βλ. *λησμονημός*.

***αλησμονιά** η, βλ. *λησμονιά*.

***αλησμονιάρης** ο, βλ. *λησμονιάρης*.

***αλησμονώ,** βλ. *λησμονώ*.

αλλαδεφόρως, επίρρ. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 375) η λ. προέρχεται από το ιταλ. *(alla) di fuore* = απέξω.

αλλάχ-αλλάχ, επιφ. Περαιτέρω για την προέλευση του επιφ. βλ. Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 375-376).

***αλλάχιν,** Λίβ. Esc. 4028, εσφαλμ. γρ. αντί *α λάχει* (Βλ. ά. *λαγχάνω*, φρ.· και Λίβ. Esc. 31, 2727, 2899).

αλογάριαστος, επίθ.· στο σημασιολ., πρόσθ. τη σημασ. **2**) Που δεν μπορεί να υπολογιστεί, άπειρος, που δεν έχει τέλος: *τον αλογάριαστο καιρό, που δε συφέρνει τέλος* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253ᵛ, στ. 24.

αλουσία η· στο τυπολ. αντί «419η» γρ. «ΙΙΙ 419w» και αντί «419y» γρ. «ΙΙΙ 419y».

αλοφάς ο· στο τυπολ. πρόσθ. επίσης τον τ. *λουφές*, Πτωχολ. Β 178, 232 και στον τ. *λοφάς* την παραπ.: Byz. Kleinchron. A' 259, 84[9]· στο ετυμολ. πρόσθ.: Λ. *λοφά*

στο Du Cange και λ. *λουφές* στο Somav.· ο τ. *λουφές* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ')· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **β**) ανταμοιβή: *έφη ο σουλτάν Σουλαϊμάνης ότι, αν βασιλεύσω, δώσω σοι λοφάν όσον θέλεις* Byz. Kleinchron. Α' 259, 84[6].

αμανάτι το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. σε έγγρ. του 1673, 1692, 1722 (Γριτσόπουλος, ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 129, 136 και 142).

αμανίτης ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ο μ α ν ί τ η ς*, Φιορεντίνος (Manusakas-Puchner) δίστ. 7· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *Εν τον' εδώ που πρόβαλεν ωσάν τον ομανίτη* Φιορεντίνος (Manusakas-Puchner) δίστ. 7.

***άμαχα,** επίρρ.

Από το επίθ. *άμαχος*.

Χωρίς μάχη, ειρηνικά: *Καθένας επορεύετον τό 'χεν εις την εξάν του· αναπαμένος άμαχα ήτο στην αφεντιάν του* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1854].

αμαχεύω· στο ετυμολ. μετά το ΛΑ 6, 1923, 83, πρόσθ.: ο τ. *'μαχεύγω* σε έγγρ. του 1606 (Παπαδάκη, Θησαυρ. 19, 1982, 143).

αμελεύω· στο τυπολ. πρόσθ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1827].

***αμένω,** βλ. *μένω*.

άμουσα η. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 376) η λ. προέρχεται από την τουρκ. *musa* = ξυράφι με προθετικό *α*.

***αμποδισμός** ο, βλ. *εμποδισμός*.

αμποδώνω, βλ. *εμποδώνω*.

αμπώθω. Για παλαιότ. τ. του *αμπώθω* βλ. Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 256.

ανάγερτος· να προστεθεί στο τυπολ. η παραπ.: Πικατ. 333 και στο τέλος του σημασιολ. το παράθεμα: *στην στράταν την ανάγερτον* (εσφαλμ. έκδ. *αγάγερτον*· χφ *ανάγερτον*), *στο μαυρισμένον στρώμα* Πικατ. 333.

αναγυρίζω· στο σημασιολ., στη σημασ. **Β' 1α** πρόσθ. και το παράθεμα: *πρέπει να γνωρίζει καθένας τό 'χει χρέος του, να μην τ' αναγυρίζει* Ρίμ. Απολλων. (Βεν.) [1804].

αναθετώ· να αγνοηθεί η παρατήρηση και να διαβ.: βλ. *αθετώ*.

αναθεώρηση· στο τυπολ. για τη γρ. *αθεώρηση* βλ. Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 258.

αναθιβάλλω. Για τον τ. *αθιβάλλω* του ρ. *αναθιβάλλω* βλ. και Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 258-259.

ανακεφαλίζω· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ε ν α κ ε φ α λ ί ζ ω*, Αχιλλ. L 625.

αναλικιώνομαι· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1136]· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *όσον αναλικιώνονταν έλαμπαν εις τα κάλλη* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1136].

αναλύω· στο τυπολ. στον τ. *αναλώ* πρόσθ. την παραπ.: Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ.

αναμέσον, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τις παραπ.: Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 259, 273, Ιστ. πατρ. 139[16], 176[20]· στο σημασιολ., στη σημασ. **1β** πρόσθ. το παράθεμα: *Εις την περικεφαλαίαν έμπηξε το μακρόν δόρυ* (ενν. ο *Αίας*) *αναμέσον του μετώπου* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ζ' [20].

αναμεταξύ, επίρρ.· στο σημασιολ., στη σημασ. **1α** πρόσθ. το παράθεμα: *κρούει δη κι' αυτός την πέτραν αναμεταξύ του στήθους* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Δ' [427].

***ανάμισης,** αριθμτ. επίθ., βλ. *ενάμισης*.

***ανάμισος,** αριθμτ. επίθ., βλ. *ενάμισος*.

αναπαημός ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. σε έγγρ. του 1571 (Δετοράκης, Θησαυρ. 19, 1982, 160).

αναπατώ· *ν' αναπατούσι*, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1106], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *ν' αναπαυτούσι*.

αναπηδώ· στο σημασιολ. πρόσθ.: **4**) Ξεπηδώ: *εκ του λαιμού του αυτίκα ανεπήδα μέλαν αίμα* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Η' [250].

αναπνέω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3**) Παίρνω ανάσα, ξεκουράζομαι: *οι Αργείοι να αναπνεύσουν από τον πολύν τον κόπον* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΙΘ' [257].

αναπνιά η· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *α ν ε π ν ι ά*, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 297.

ανάποδα, επίρρ.· Για το σχηματ. της λ. βλ. και Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 261.

***αναστρίγγισμα** το.

Από το *αναστριγγίζω* και την κατάλ. *-μα*.

Χρεμέτισμα: *το γέλιον αυτού* (ενν. *του Βαϊμούντου*) *ώσπερ αναστρίγγισμα τοις άλλοις αν εφαίνετο* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 413.

αναφωνάζω· τυπολ. πρόσθ.: Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ.

αναχανιάζω· από το τυπολ. διάγρ. τον τ. *μαχανιάζω*, Μαχ. (Dawk.) 424[13]· από το ετυμολ. διάγρ. την αναφορά στον ίδιο τ. — Βλ. και *μαχανιάζω*.

αναχανιούμαι· Για τη λ. βλ. Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 262.

αναψυχώ (Ι)· στο σημασιολ. **Α'** (Ενεργ.) πρόσθ.: **2**) Περιποιούμαι, φροντίζω κάπ.: *ήλθε κ' εύρε τον Τυδείδην, οπού ανέψυχε το κρούσμα* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ε' [749].

ανδρεία η· στο σημασιολ. **γ** πρόσθ. το παράθεμα: *ετραγώδιε τας ανδρείας των ανδρών των περασμένων* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ι' [215].

***ανδροπή** η, βλ. *εντροπή*.

ανελπίστως, επίρρ.· στο τυπολ. αντί του «ενιαχού» γρ. τις παραπ.: Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Δ' [309], Ε' [85].

ανέμβατος, ετυμολ. (τέλος) πρόσθ.: τ. *ανέμπατος* και σήμ. στην Κύπρο (Ξιούτας, Κυπρ. Σπ. 45, 1981, 175).

***ανεμοβρόχιν** το.

Από τα ουσ. *άνεμος* και *βροχή*. Η λ. και διάφ. τ. σε ιδιώμ. (ΙΛ).

Αέρας και βροχή: *σήμερον άνεμον προβλέπω, μάλλον και ανεμοβρόχιν* Ημερολ. 45.

ανέ(ν)· στην υποδιαίρεση **4** στο παράθεμα με παραπ. «Θυσ. 885» το *λαχταρίζης* να γίνει *λακταρίζης* και να παραλειφθεί ό,τι ακολουθεί στην παρένθεση.

ανεξημερώνω· στο τέλος πρόσθ.: (βλ. Ζώρα, Διηγήμ. Βοκκακίου πρότυπα του Τριβώλη, σ. 28 στ. 301).

***ανεπνιά** η, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *αναπνιά*.

ανευχάριστος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1807].

ανεψίδι(ον) το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. σε έγγρ. του 1693 (Γριτσόπουλος, ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 137).

***ανημπορεμένος,** μτχ. επίθ.

Η μτχ. *μπορεμένος* του *(η)μπορώ* με επίδρ. του *ανη-* των επιθ. *ανήμπορος* και *ανημπόρετος*.

Αδύναμος, ανίσχυρος: *Βόηθα στον ανημπόρετον, μίλιε των πρικαμένων τό δύνεσαι και τό μπορείς* (έκδ. *πορείς*· διορθώσ.) *των ανημπορεμένων* (έκδ. *ανηπορεμένων*· διορθώσ.) Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1832].

ανηπίστευτος· να διαγρ. το λ.

ανήπορος· Για τη λ. βλ. Λαμπρινός (Ελλην. 33, 1981, 263).

ανθράκι το· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Σωρός από αναμμένα κάρβουνα μετά το χώνεμα της φωτιάς: *ώπτησάν τα* (ενν. *τα μηρία*) *εις τ' ανθράκια* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Β' [334].

ανοικτάρι(ν) το· στο ετυμολ., για το μεσν. *ανοικτήριον* ας σημειωθεί ότι παλαιότερα χρησιμοποιήθηκε στον «Ακάθιστο Ύμνο» (Κ. Μητσάκης, Δίπτυχα 1, 1979, 35).

***ανοχλώ,** βλ. *ενοχλώ*.

αντενάλιν το. Για ακριβέστερη διατύπωση του ερμηνεύματος βλ. Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 376-377).

***αντηρούμαι,** βλ. *εντηρούμαι*.

αντιδονώ· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *η δ ο ν ώ,* Διγ. Esc. 38.

αντίον το· στο ετυμολ. για τον τ. *αττίον* βλ. και όσα παρατηρεί ο Λαμπρινός (Ελλην. 33, 1981, 264).

αντιφωνώ.

Το αρχ. *αντιφωνώ*.

(Νομ.) υπόσχομαι προφορικά να καταβάλω χρέος άλλου σε ορισμένο χρονικό διάστημα, εγγυώμαι για κάπ. (Για τη σημασ. πβ. ά. *αντιφώνησις*): *Οσάκις ερωτήσουσι την γυναίκα και υποσχεθεί να δώσει το χρέος του ανδρός της, ποτέ δεν το δίδει, αμή βοηθείται ως αντιφωνούσα* Νομοκριτ. 70.

***αντροπιασμένα,** επίρρ., βλ. *εντροπιασμένα*.

ανώφλιο(ν) το· στο τυπολ., στον τ. *ανώφιλιο* πρόσθ. την παραπ.: Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 249ʳ, στ. 10.

***αξάγι(ν)** ή **αξάγιον** το, βλ. *εξάγιον*.

***αξαδέλφη** η, βλ. *εξαδέλφη*.

***αξαλειμματικός,** επίθ., βλ. *εξαλειμματικός*.

***αξαλειμμένος,** μτχ. παρκ., βλ. *εξαλείφω*.

***αξάλειψις** η, βλ. *εξάλειψις*.

αξαπολώ· να διορθ. το παραπ. σε: βλ. *εξαπολύω*.

***αξαυτής,** αντων., βλ. *εξαυτής*.

***αξαυτόν,** αντων., βλ. *εξαυτόν*.

***αξαύτου,** αντων., βλ. *εξαυτού*.

αξηνάστροφα, επίρρ.· να διορθωθεί το παραπ. σε: βλ. *εξανάστροφα*.

άξιος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **7**) Κατάλληλος, ευνοϊκός: *Νυν γαρ Ζευς ο παντοκράτωρ άξιαν έδωκεν ημέραν διά να καύσωμεν τας νήας* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΙΖ' [338].

αξιώνω· τυπολ. μετά «Σκλέντζα, Ποιήμ. (Κακ.)» πρόσθ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1195].

αξίως, επίρρ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Όπως ταιριάζει, συνετά, καλά: *ας συλλογισθή αξίως* (ενν. *ο Ποσειδών*) *πως καλύτερός του υπάρχω* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΙΖ' [131].

απακούμπι το· στο σημασιολ., στη σημασ. **α** πρόσθ. το παράθεμα: *Πολύν λογάριν τ' άφηκεν* (ενν. *ο Απολλώνιος του Στραγκύλιου*) ... ... *να 'χεις απακούμπιον σ' αυτόν για τη ζωή σου* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1162].

***απαμπωστός,** επίθ.

Από τον αόρ. του *απαμπώθω* και την κατάλ. *-τός*.

Απωθητικός, μισητός: *παίρνουν τον ρουφιάνο ωσάν ληστήν απαμπωστόν εις το παλάτι απάνω* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1612].

απείκασις -η η· στο σημασιολ. πρόσθ.: *μα βάλε τώρα πράξη* (Αλεξ., Ελλην. 33, 1981, 452 διόρθωσε: *εις πράξη*· μάλλον διορθωτέον: *'ς πράξη*) *της 'πείκασής σου τ' άρματα* Φαλιέρ., Ιστ.² 307.

απεντεύθεν, επίρρ.· στο σημασιολ., στη σημασ. **α** πρόσθ. το παράθεμα: *εις την ίδιαν πατρίδα απεντεύθεν ας απέλθουν* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Γ' [148].

απηθώνω· στο σημασιολ., στη σημασ. **α** πρόσθ. το παράθεμα: *Ο δ' Απόλλων τον Αινείαν, εις την πόλιν του υπάγει, όπου ήτον ο ναός του και εκεί τον αποθώνει* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ε' [515].

απής· στο τυπολ. πριν τον τ. *απήν* πρόσθ. τ. *α π ή*, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1229].

απιδοσφόνδυλος· στο σημασιολ. μετά το ερμήνευμα πρόσθ.: (Για τη σημασ. βλ. Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 268).

άπνους, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ά π ν ο ο ς*, Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ε' [409].

από· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *α π ο τ ά*, Φαλιέρ., Ιστ.² 740 χφ V.

απόδειπνον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. σε έγγρ. του 1553 (Δετοράκης, Θησαυρ. 19, 1982, 151).

αποδιώκω.

Το αρχ. *αποδιώκω*. — Βλ. και *αποδιώχνω*.

Αποπέμπω, αρνούμαι να δεχτώ: *εσέ και τα σα δώρα απαρνείται κι' αποδιώκει*, Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ι' [471].

αποθαίνω· Για τη μτχ. *αποθάνοντας* και τα συναφή βλ. Λαμπρινός, Ελλην. 33 1981, 270.

***αποκαρώνω.**

Από την πρόθ. *από* και το *καρώνω* ή το μτγν. *υποκαρώ* (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και ΙΛ).

(Αμτβ.) αποναρκώνομαι, πέφτω σε βαθύ ύπνο: *σ' εκείνα τα πηλά του βρόμου αποκαρώνω* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 252ᵛ, στ. 14.

αποκλαίω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1173].

απόκομμα(ν) το· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Για την ετυμ. βλ. Γιαννουλέλλη, Πλωμάρι 167.

αποκράτησις -ση η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *αποκράτηξη*, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1798]· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **3**) Υποστήριξη, προστασία: *εδά 'χω συντροφία μου να 'χω την αποκράτηξην ογιά τα γερατεία μου* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1798].

αποκρατώ· στο σημασιολ., στη σημασ. **8** πρόσθ. το παράθεμα: *Ετούτος* (ενν. *ο ψαράς*) *μ' αποκράτηξε κ' επαρηγόρησέ με* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1817].

αποσκοτεινιασμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *από* και τη μτχ. παρκ. του *σκοτεινιάζω*.

Που είναι εντελώς σκοτεινός, ο κατασκότεινος: *τα κάλλη μου τα μυριοπλουμισμένα στου 'Αδη τα μέρη ευρίσκουνται τ' αποσκοτεινιασμένα* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253ʳ, στ. 20.

αποστάτης ο· στο ετυμολ. μετά το *apostata* πρόσθ.: Για τον τ. *αποστάτας* του *αποστάτης* βλ. Λαμπρινός (Ελλην. 33, 1981, 274-5).

αποστρέφω στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Παναρέτου, Κυπρ. Σπ. 14, 1950, 147).

***αποτά,** προθ., βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *από*.

αποτυχαίνω· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **3**) Δεν διακρίνομαι κάπου, νικιέμαι, χάνω: *πέσας ο Αλέξανδρος και αποτυχήσας της νίκης* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Γ' Υπόθ.

αποχύνω· στο σημασιολ. πρόσθ. **β**) απομακρύνομαι: *απήτις αποχύθηκε κ' εκείνος μέσα μπαίνει* Ρίμ. Απολλων. (Βεν.) [1354].

***αραζονάρω,** βλ. *ραζονάρω*.

αργαλικόν το. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 377) η λ. από το αραβικό *al-ghūl* = φάσμα, φάντασμα, δαίμονας, κακοποιό πνεύμα της ερήμου και την κατάλ. *-ικόν*. Για τη σημασιολογική εξέλιξη παραβάλλεται το συνώνυμο *δαιμοναριά*.

αργάνι το· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: Για το *αργάνι* βλ. Λαμπρινός (Ελλην. 33, 1981, 276).

αργύ, επίρρ.· σχετικά με την παρατήρηση βλ. v. Gemert [Ερωτικά όνειρα, γλωσσάρ.]. Για τη σημασ. βλ. Αλεξίου (Ελλην. 33, 1981, 456).

αργυροτζάπωτος, επίθ.· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. *αργυροτζάπωτος* και τα συναφή, βλ. όσα σημειώνονται, Lemerle, κλπ., [Act. Pantél.], σελ. 68. Πάντως το *αργυρ(ός) τζάποτος*, στο χωρίο Act. Pantél. 7⁸·¹⁷ πρέπει να διαβ. *αργυροτζάπωτος*.

αρέσω· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *αρέθω* (?), Νομοκριτ. 110.

***αρθρίτης** ο.

Από το ουσ. *αρθρίτις* (η) με αλλαγή γένους. Η λ. και σήμ. ως λαϊκή.

Αρθρίτιδα: *αρθρίτης* (εκδ. *αρθρίτις*· διορθώσ.) *γαρ αυτω περιεγένετο κυριεύσας άπαν το σώμα αυτού* 'Εκθ. χρον. 45⁵.

αρίθμησις η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Απαρίθμηση, κατάλογος πραγμάτων: *Κατάλογον, ήγουν αρίθμησιν εποίησεν ο ποιητής των στρατευμάτων και των νικών* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Β' Υπόθ.

αρκομπούζο το. Πιθανότερη η προέλευση της λ. από τον τ. *arcobugio* του ιταλ. *archibugio* (Καραποτόσογλου, Βυζαντ. 12, 1983, 378).

αρμάζω· στο ετυμολ. μετά το «αναγραμματισμό» πρόσθ.: Για την ετυμ. του *αρμάζω* από το *αρμόζω* βλ. Λαμπρινός (Ελλην. 33, 1981, 276).

***αρμαθός** ο.

Το αρχ. ουσ. *αρμαθός*. Η λ. και τ. *ορμαθός* και σήμ. (ΙΛ).

Ορμαθός (συν. *σύκων*): *αρμαθούς* (ενν. *σύκων*) *εσκεύαζεν* (ενν. *ο μήνας Αύγουστος*) *με πλάκας και 'λητάρια* Ημερολ. 139.

αρμέγω· στο ετυμολ. πριν από το «Η λ. και σήμ.» πρόσθ.: Για το *αρμέγω* βλ. και Λαμπρινός (Ελλην. 33, 1981, 277).

αρμενισία η· στο τυπολ. πρόσθ.: Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ.

***αρνίτσι** το.

Από το ουσ. *αρνί* και την κατάλ. *-ίτσι*.

Αρνάκι: *εύμορφα αρνίτσια εφύλασσεν, εσήμαινεν σουραύλιν* (ενν. ο *Απρίλιος*) Ημερολ. 88.

αρνούμαι· Για τον τ. *αρνώντας* βλ. Λαμπρινός, Ελλην. 33, 1981, 277.

αρσενάς ο. Για σαφέστερο προσδιορισμό της προέλευσης των τ. της λ. βλ. Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 378-379).

αρσενικός· στο τυπολ. μετά το «Αλεξ. 159» πρόσθ.: Ευγέν. 105.

αρσίλι το. Ετυμολογείται η λ. από το ιταλ. *arsile* (Καραποτόσογλου, Βυζαντ. 12, 1983, 379).

αρτάχιν το. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 379) η λ. προέρχεται από την περσ. *tegh* = ξίφος με την πρόσληψη του άρθρου *al*.

άρτζι(ν) το. Να διορθ. το τυπογρ. λάθος (Διάβ.: *arz* αντί *ard*) που το διαπίστωσε ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 380).

αρτύνω.

Πιθ. μεταφραστικό δάνειο του ιταλ. *condire* και του βενετ. *conzar* (Βλ. v. Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.² σ. 160]).

Κανονίζω, τακτοποιώ (Για τη σημασ. βλ. ό.π. 182): *καλά λαλείς, αμ' έπρεπε κριτής σ' αλλότρια φύση ή θηλυκός γη αρσενικός θέλοντα να τ' αρτύσει* Φαλιέρ., Ιστ.² 506.

άρχος ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. σε έγγρ. του 1571 (Δετοράκης, Θησαυρ. 19, 1982, 160).

άσα η. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 380) η λ. προέρχεται από την περσ. *azā* = μαστίχα. Βλ. και Καραποτόσογλου (ΑΠ 37, 1982, 198).

ασασμός ο· για τη λ. βλ. Λαμπρινός (Ελλην. 33, 1981, 258).

ασκέρι(ν) το. Υποστηρίζεται από τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 380-381) ότι η λ. είναι αντιδάνειο, «εφόσον η ελληνική (*εξέρκητον*) είναι το μέσο από το οποίο πέρασε η λατινική *exercitus* στην αραβική».

***ασκορδαλλός** ο, βλ. *κορυδαλλός*.

ασπεττάρω· στο ετυμολ. πρόσθ.: Τ. *ασπεττέρω* σε έγγρ. του 1573 (Δετοράκης, Θησαυρ. 19, 1982, 165).

ασπλαγχνοσύνη η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1575].

αστράγαλος ο· στο ετυμολ. πριν από το «η λ. και σήμ.» πρόσθ.: Για τον τ. *'στράγαλος* πβ. Δημητριάδου-Τουφεξή (ΕΕΦΣΠΘ 20, 1981, 138, λ. *στράγαλος*).

***ασύμφερος·** *ασύμφερον*, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 25, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *ασύμφορον*. Πβ. και το αντίστοιχο χωρίο στο πρωτότυπο.

ατζουπάς ο. Υποστηρίζεται από τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 382) ότι η λ. προέρχεται από την αραβ. *ăjiba* = θαυμαστό, ανήκουστο πράγμα, θαύμα, με πιθανή επίδραση στη σημασία της αραβ. λ. *azzab* = δασύτριχος, φοβερός.

ατσετάρω· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. σε έγγρ. του 1606 (Παπαδάκη, Θησαυρ. 19, 1982, 143).

άτυχος, επίθ.· στο σημασιολ. **11** πρόσθ. το παράθεμα: *'Ατυχε τόσον νομίζεις ασθενείς να 'ναι οι Αργείοι;* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Γ' [39].

***αύθι,** επίρρ.· *αύτι*, Βίος Αλ. 528.

Το αρχ. επίρρ. *αύθι*.

αύλακας ο· στο τέλος του σημασιολ. διόρθ. το *λιμιώνας* σε *λιμνιώνας*.

***αυτοπάθεια** η.

Από την αντων. *αυτός* και το ουσ. *πάθος*.

Ο ακρωτηριασμός κάπ. ως τιμωρία για παράβαση: *Ει δε είναι πτωχός, να πάθει την αυτοπάθειαν: ή τους οφθαλμούς του να εβγάλεις, ή τας χείρας του να κόψεις* Νομοκριτ. 91.

αυτού, επίρρ.· στο τυπολ. στον τ. *αύτου* πρόσθ. την παραπ.: Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Γ' [45].

αφήγητος· να διαγρ. το λήμμα.

αφόρεση η· στο τυπολ. να διαγραφεί η παραπ. Ερωτόκρ. Β' 653 και να γίνει τ. *εφόρεση*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 653. Επίσης στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. και σήμ. στην Κάρπαθο.

άφουκλα η. Υποστηρίζεται ότι η λ., που απ. και σε νεοελλ. ιδιώμ., προέρχεται από το λατιν. *navicula* = πλοιάριο με απώλεια του αρχικού *ν*- (Καραποτόσογλου, Βυζαντ. 12, 1983, 382-383).

άφρονος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *άφρων*. Η λ. και σήμ. στην Νάξο (ΙΛ).

Ανόητος, ασύνετος: *Κ' εγώ για τότες και δειλιός και άφρονος εγενόμη κ' εσώπασα* Φαλιέρ., Ιστ.² 182.

***αχ,** πρόθ., βλ. *εκ*.

αχαντίλι το. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 383) πρόκειται για το αραβ. *khadal'* = καθαρό, γνήσιο μαργαριτάρι.

***αχελώνα** η, βλ. *χελώνα*.

βάγια η. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 383-384) η λ. προέρχεται από το αρχ. γαλλ. *baille* = μαία, τροφός.

βάγιος ο. Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 384) η λ. προέρχεται από το αρχ. γαλλ. *bail* = φύλακας, δάσκαλος, παιδαγωγός.

βαζάνα η· στο ετυμολ. μετά (βλ. ΙΛ) πρόσθ.: βλ. και Τζιτζιλή (Ελλην. 34, 1982/3, 104), πβ. Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. 283.

βαζιζάνι(ον) το· στο ετυμολ. αντί «'Αγν. ετυμ.» γρ.: Από το ουσ. *μαζιζάνιον,* που απ. τον 11. αι. (Σηθ., Τροφ. 70^1 κριτ. υπ. Βλ. Τζιτζιλή, Ελλην. 34, 1982/83, 104-5· πβ. και ά. *μαντζιτζάνιν,* ετυμολ.). Τ. *βαζ(ζ)άνι* και σήμ. στη Ρόδο και *βαζάνιν* στην Κύπρο (ΙΛ, λ. *βαζάνιν*· βλ. και Κονομή, Κυπρ. Σπ. 17, 1953, 23-4). Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 385) δέχεται γνώμη του Δ. Ταμασοκλή ότι η λ. προέρχεται από το αραβ. *bādandjan.*

***βαθυλογημένος,** μτχ. επιθ.

Από το επίρρ. *βαθύ* και τη μτχ. *λογισμένος* του *λογίζω* (?).

Βαθυστόχαστος, βυθισμένος σε σκέψεις (?): *'Ατυχος ο Μακάριος* (έκδ. *Μαχάριος*· διορθώσ.· πβ. στίχ. 1305) *για να 'ν' χαριτωμένος σ' όλες τες πράξες τες καλές, και βαθυλογημένος* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1308].

***βαλής** ο, βλ. *εμπαλής.*

βάλτος ο· στο ετυμολ. αντί *blato* διάβ. *balto.*

βαραίνω· στο τέλος του ά. πριν από τις σημασ. της μτχ. πρόσθ.: **II** (Μέσ.) στενοχωρούμαι: *Μηδέν βαραίνεσαι ποτέ, μηδέν λιγοθυμήσεις* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1863].

***βαρζί** το, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *βερτζί.*

***βαριακούω·** *β α ρ ε κ ο ύ ω.*

Από το επίρρ. *βαριά* και το *ακούω.* Η λ. και σήμ.

Δεν ακούω καλά: *κουφός είναι οπού παντελώς δεν ακούει, όχι εκείνος οπού βαρεκούει* Νομοκριτ. 100.

βαρυχειμωνία η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ημερολ. 63.

βαρώ· στο σημασιολ., στη σημασ. **2α** πρόσθ.: (προκ. για οσμή) «κτυπώ»: *οσμή βαρέα μου εβάρυσεν* Ημερολ. 46.

βαστάζω· στο σημασιολ., πρόσθ. τη σημασ. **14)** Συντηρώ: *Να μου βαστάζεις τη ζωή, να δω την πεθυμιά μου* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1779].

βατσέλι(ν) το. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 386-387) αντί της παραγωγής από το ιταλ. *vascelbo* προτιμά να ετυμολογήσει από το υποκορ. λατιν. *vascellum* = υποκορ. του *vas* = αγγείο.

βατσίζω. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 387) ετυμολογεί τη λ. από το ιταλ. *av(v)ezzare* = συνηθίζω.

βγάλμα(ν) το· στο τυπολ. στον τ. *έβγαλμα(ν)* να προστεθεί η παραπομπή: Φαλιέρ., Ιστ.² 392 χφ V.

***βδομάδι** το, βλ. *εβδομάδι.*

***βένα** η, βλ. Προσθ. 9. τόμου, λ. *βίνα.*

βερζιτίκιν το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Βλ. και Georgac., Ichthyological 122-9 και σημ. 29-118.

βερζίτικον το. Για την προέλευση της λ. βλ. Georgac., Ichthyological, σελ. 122 κε. και σημ. 84, 100, 106 (πβ. Mihăescu, RES-SEE 19, 1981, 181 και Kahane, BZ 75, 1982, 33-4). Κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 389) η λ. προέρχεται από το περσ. *warz* = ο ποταμός 'Ωζος.

βερτζί το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *β α ρ ζ ί,* Ch. pop. 467· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. Ελλην. 34 (1982/3), 106. Για τον τ. *βαρζί* βλ. Benedetto Anna (Folia Neohellenica 3, 1981, 11-14). Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 390) ετυμολογεί τη λ. από το βενετ. *verzin,* ιταλ. *verzino* = καστανοκόκκινο σκληρό ξύλο δέντρου των ανατολ. Ινδιών, από το οποίο οι βαφές αποκτούν ένα κόκκινο χρώμα.

βεστάριν το.

Από το ουσ. *βέστα* και την κατάλ. *-άριν.* 'Ασχετο προς τη λ. *βεστιάριον* (Πβ. Αλεξ. Στ., Πρακτ. Ακ. Αθ. 58, 1983, 77).

Φόρεμα: *Κ' εγώ γοργόν εγύρισα κ' εφόρεσα λουρίκιν, βιστάριν* (χφ *βιατάριν*· βλ. Hesseling [Διγ., Esc. 1462], αποδεκτό από Αλεξ. Στ., ό.π.· *βλαττάριν* εσφαλμ. διόρθ. Hesseling, ό.π. κριτ. υπ. *βιστάριν* διόρθ. Καλλονάρος [Διγ. Α 1462]) *έβαλα τερπνόν, καθάριον βαγδαίτιν* Διγ. (Trapp) Esc. 1422.

βεστιάριον το· να διαγρ. ο τ. *βιστάριν* και η παραπομπή που ακολουθεί.

***βίνα** η· διάβ. το ά. ως εξής: **βένα·** *β ί ν α,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 76[22,23].

Από το λατ. *vena.*

1) Φλέβα: *Μηνί Δεκεμβρίω βίναν κεφαλιακήν κεντούμεν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 78². **2)** (Μεταφ.) ιδιοφυία, ταλέντο: *'ς τούτη τη ματέρια βένα καλή δεν έχω;* Κατζ. Δ' 358· *'Εχω σκολάρους θαυμαστούς, βάνω καλά in pena, et per compor versiculi έχω μεγάλη βένα* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 264.

βιστάριν το· αντί «βλ. *βεστιάριον*» διάβ.: βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *βεστάριν.*

βιτσιάζω.

Από το ουσ. *βίτσιο* και την κατάλ. *-άζω.*

Είμαι δύστροπος: *Τα ζευγάρια, τα βοϊκά και παν ζώον ... όσα είναι οπού βιτσιάζουσιν και δειλιώσιν και κλοτσίζουσιν* Νομοκριτ. 80.

βλησίδι το· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1359].

***βογίλος** ο.

Παιδαγωγός: *Προκουράτωρ λέγεται εκείνος, οπού λέγομεν ημείς παιδαγωγόν και βογίλον* Νομοκριτ. 77.

βουθήλεια η· *β ο υ θ ε λ έ α·* *β ο υ θ η λ ε ι ά,* Ροδιν. 167.

Από τη συνεκφ. των λ. *βους* και *θήλεια.* Η λ. στα Γεωπονικά (L-S) και σήμ. σε διάφ. τ. ιδιωμ. (ΙΛ, λ. *βουθηλεία*· πβ. και Καραναστάση, ΛΔ 13, 1978, 61).

Αγελάδα: *ήτον ταύρος δυνατός εις τον ζυγόν με βουθελέαν* (έκδ. *μεβουθελέαν*· διορθώσ.) Παράφρ. Μανασσ. 295.

βούκα η· στο τυπολ. μετά την παραπομπή Προδρ. IV 249 να ακολουθήσει η παραπομπή: Μαρκάδ. 433 και να προστεθεί τ. *β ο ύ κ κ α* με τις παραπομπές: Κυπρ. ερωτ.

68^5, 84^9. — Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 390-391) ερμηνεύει ακριβέστερα: «μέγιστο πλάτος του πλοίου» (όχι «καταπακτή πλοίου»).

***βούκκα** η, βλ. Πρόσθ. 9. τόμ., λ. *βούκα*.

βουλεύω· στο σημασιολ. **Β' 1** πρόσθ. το παράθεμα: *Όσπερ έταξέ μου πρώτα* (παραλ. 3 στ.), *αλλά νυν άλλως βουλεύει* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ι' [23].

***'βραίκα,** επίρρ., βλ. *εβραίικα*.

***Βραιός** ο, βλ. *Εβραίος*.

βραχιόλι(ν) το. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 392-393) δέχεται την ετυμολ. του Ψυχάρη από το λατ. *bracciolum* = χεράκι και για τη σημασιολογική εξέλιξη παραβάλλει το *bracelet* (= βραχιόλι), που είναι υποκορ. του ουσ. *bras* = μπράτσο.

βρεζίτικον το· στο τέλος του ά. αντί «Βλ. *βερζίτικος*» γρ. «Βλ. *βερζίτικον*».

***βρέσκομαι,** βλ. ά. *ευρίσκομαι*.

βυζί(ν) το. Για τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 394) η λ. είναι σημιτικής προέλευσης.

γάλα το· στο τυπολ. στον τ. *γάλας* πρόσθ.: Ημερολ. 94.

γαλήνη η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *γιαλήνη,* Διήγ. ωραιότ. 316, 336, 383, 384· (αν δεν πρόκειται για τυπογραφικό λάθος, προφανώς από λαθεμένο συσχετισμό με το ουσ. *γιαλί*).

γαρδινάλης ο· στο τυπολ. διάγρ. τον τ. *καρδινάλεος* και πρόσθ. τον τ. *καρδινάλης*, Βησσ., Επιστ. 24^{10}, Ψευδο-Σφρ. 556^1 (γεν. εν. *καρδινάλεως*), Ιστ. Βλαχ. 2845.

***γδικήτρα** η, βλ. *εκδικήτρια*.

***γείδος** το, βλ. *είδος*.

***γειτονιάρχης** ο· *γειτονάρχης*.

Από το αρχ. ουσ. *γειτονία* και το *-άρχης*.

Ο επικεφαλής συνοικίας: *εξεφωνήθη τους ιερωμένους εις κοσμικά πράγματα να μηδέν μπλέκονται* (έκδ. *πλέκονται*· διορθώσ.), ... *μηδέ να γίνονται γειτονάρχαι ή πρωτόγεροι, μηδέ τίποτες άλλον κοσμικόν υπηρέτημα να μετέρχονται* Νομοκριτ. 109.

γεμώζω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ι' [251].

γεμώνω· στο ετυμολ. πριν από το «Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.)» πρόσθ.: Για το *γεμώνω* βλ. και Λαμπρινός (Ελλην. 33, 1981, 280 σημ. 2).

***γενικόν** το, Διγ. Ζ 1864, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *γονικόν*· βλ. Καλονάρο [Διγ. Α 1892] και ά. *γονικός*.

γενικός, επίθ.· να αγνοηθεί η τελευταία παράγραφος του ά. (βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *γενικόν*).

γερατειό το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *γερατείο*· στη σημασ. **1** πρόσθ. το παράθεμα: *εδά 'χω συντροφία μου να 'χω την αποκράτηξιν ογιά τα γερατεία μου* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1798].

γέρνα η. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 396) ετυμολογεί τη λ. ακριβέστερα από τον ιταλ. τ. *gerna* της λ. *gerla* = κανάτα.

***γιαλήνη** η, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *γαλήνη*.

γιαλινή η. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 396) σχετίζει τη λ. με το τουρκ. *yalin* = λάμψη, φλόγα. Πβ. και Γιαννουλέλλη, Πλωμάρι 92.

γιαρίκι(ν) το. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 396-397) ανάγει ακριβέστερα τη λ. στο αρχ. τουρκ. *yarik*. Υποστηρίζει και σημασ. «θώρακας».

***γιατσώνω.**

Από το ιταλ. *ghiaccio*.

Παγώνω: *στο πυρ εκάηκα, στα κρύα νερά γιατσώνω* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 252^v, στ. 13.

γίμπλα η. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 397) ανάγει ακριβέστερα τη λ. στο μεσν. γαλλ. *guimple,* ακολουθώντας το Δουκάγγιο.

γιντάτσος ο ή **-τσο** το. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 397) μνημονεύει την ετυμολ. των H. και R. Kahane και Andr. Tietze, που ανάγουν τη λ. στο ιταλ. *ghindazzo*.

γιρλάντα η· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *γριλάντα,* Ημερολ. 99· στο ετυμολ. μετά «το ιταλ. *ghirlanda*» πρόσθ.: Ο τ. με μετάθεση (Βλ. Eideneier, Ελλην. 31, 1979, 409).

***'γκαλεσμένος,** μτχ. παρκ., βλ. *εγκαλώ*.

***γλαμπρός,** επίθ., βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *έκλαμπρος*.

γλαστρωτό το. Πιθ. είναι η ετυμολ. του Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 397-398) από το αρχ. γαλλ. *gratuser*.

***γλεγούδι** το, βλ. *εκλεγούδι*.

γλιστρώ· στο σημασιολ., πρόσθ. σημασ. **3**) Παρασύρομαι: *εις το κακόν ογιά καιρούς δεν ήθελα γλιστρήσει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1428].

γνέθω (Ι)· στο τυπολ. στον τ. *νέθω* πρόσθ. την παραπ.: Ημερολ. 81.

γογγιάρης ο. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 398) δέχεται την ετυμολ. της λ. από το Μητσάκη (τουρκοπερσ. *hünkâr* = ηγεμόνας).

γόι το· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Για την ετυμ. της λ. βλ. και Ανδρ., ΛΔ 3, 1941, 73.

γούλα η· στο σημασιολ., στη σημασ. **β** πρόσθ. το παράθεμα: *Εφτά κατίνες άπιαστες είχεν η πόρτα εκείνη* (ενν. του *'Αδη*) (παραλ. 1 στ.) *και καθαμιά με τ' όνομα έλεγε την αιτία*: (παραλ. 3 στ.) *η έξατος η μάνιτα, η έφτατος η γούλα* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 255^{v}, στ. 27.

γουλτίζω. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 398) σχετίζει τη λ. με το αρχ. γαλλ. *gloutir* = καταπίνω.

γούμενα η· στο τυπολ. πριν από την παραπ. «Λεηλ. Παροικ. 658» πρόσθ. τις: Καραβ. 494^{32}, 499$^{24-5}$.

***γουμέντο** (?) το.

Το ιταλ. *giumenta* (Βλ. Kahane-Bremner, Gloss. portol.).

(Στον πληθ.) ρηχά, επικίνδυνα νερά για προσάραξη πλοίου: *έχει ένα ποτάμι όπου εμπαίνουν τα σανδάλια και τα μονόξυλα· έχει και μάζες γουμέντα* (έκδ. *γούνεν·* διορθώσ.) *και είναι και πάλοι και στέκουν οι γρίποι και φορτώνουν* Πορτολ. Α 212^{15}.

γούνα η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ημερολ. 60.

***γούνεν,** Πορτολ. Α 212^{15}, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *γουμέντα·* διορθώσ.

γράμμα(ν) το· στο σημασιολ., στη σημασ. **9** πρόσθ. το παράθεμα: *Σύρε να 'πάγεις να σταθείς εκεί οπού διαβαίνει η Τάρσια, όντεν υπά το γράμμα να μαθαίνει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1222].

γραμματικό(ν) το· στο σημασιολ., πρόσθ.: σημασ. **2**) Γραφείο: *'Ωχου, να κάτσουμε εις το μελετιό μας, εις το γραμματικό μας* Εβρ. ελεγ. 170.

γρήγορος, επίθ.· στο τυπολ. στον τ. *εγρήγορος* πρόσθ. την παραπ.: Ημερολ. 73.

γριά η· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *γ ρ ί α,* Ευγέν. 1497, 1513.

***γριλάντα** η, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *γιρλάντα*.

***γυμνόποδας** ο.

Από το επίθ. *γυμνός* και το ουσ. *πόδι*.

Που έχει ακάλυπτα τα πόδια του, ξυπόλητος: *ξυπόλητος, γυμνόποδας κάθεται εις παραστίαν* (ενν. *ο Φεβρουάριος*) Ημερολ. 59.

γυρεύω· στο σημασιολ., πρόσθ. τη σημασ. **10**) Αλλάζω γνώμη: *Ο άνθρωπος οπού κρίνει ξένον, παρά το παιδίν του, να τον κληρονομήσει, είτα γυρεύσει και λυπηθεί το παιδίν του, εξουσία έχει να χαλάσει την πρώτην διαθήκην* Νομοκριτ. 107.

γυψέλη η, βλ. *κυψέλη*.

γυψέλιν το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 542, και να αγνοηθεί η παραπ. Περί γέρ. 46· στο σημασιολ., πρόσθ. τη σημ. **β**) ό,τι απομένει από σφαγμένο ζώο μετά την αφαίρεση των σπλάχνων (Για τη σημασ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 214 και Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ' 251 και Ϛ' 396, λ. *υψέλι* (τ. του *γυψέλι*): *από τον κόπον τον πολύν έμεινε* (ενν. *ο γέρος*) *σαν γυψέλι* (έκδ. *γυψέλη*) Περί γέρ. 46. Να προστεθεί και τ. *γ υ-ψ έ λ ι.* Βλ. και ά. *κυψέλη*.

δαγάλος, επίθ. Για την ετυμολ. βλ. Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 399-400).

***δαιμονορυάκι** το.

Από τα ουσ. *δαίμονας* και *ρυάκι*.

(Υβριστ.) ρυάκι: *εδεπά έναι το δαιμονορυάκι* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 248^{r}, στ. 20.

δαμινός, επίθ.· στο σημασιολ. διάγρ. το «(προκ. για φωνή)» και πρόσθ. το παράθεμα: *ει τις με βλέπει* (ενν. *εμένα τον Σεπτέμβριο*) *δαμινόν, τον Μάην ας με ρωτήσει* Ημερολ. 13.

δάος, επίθ. Πειστικός ο συσχετισμός της λ. από τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 400-401) με την περσ. φράση *daghi panja* = στίγμα που αποτυπώνεται σε βασιλικά άλογα.

***δειλινώ,** βλ. *λειδινώ*.

δειλοσκοπώ· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1585].

δελφίνος ο· στο ετυμολ. πριν από το «Η λ. και σήμ....» πρόσθ.: παλαιότερη μνεία της λ. υπάρχει στη «Βίβλο Ξάνθου φιλοσόφου και Αισώπου του δούλου...», έκδ. Perry (βλ. Δημητριάδου-Τουφεξή [ΕΕΦΣΠΘ 20, 1981, 92]).

δεμεσόρια η. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 401) ανάγει τη λ. στο αρχ. γαλλ. *demense* = περιουσία.

δεξιώς, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *δ ε ξ ί ω ς,* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΙΑ' [504]· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. χάριν ομοιοκαταληξίας.

***'δετούτος,** αντων., βλ. Πρόσθ. 9. τόμ., λ. *εδετούτος*.

δεύτερα, επίρρ.· στο τυπολ. στις δύο παραπ. του ά. πρόσθ. ακόμη: Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 726 χφ Ν.

***δημόσιον** το, Νομοκριτ. 97.

Το ουδ. του επιθ. *δημόσιος* ως ουσ. Η λ. και σήμ.

Η πολιτεία: *αν εγνωρισθεί ύστερον, πως εκώλυσε και ουδέν αφήκεν να γένει άλλη διαθήκη, εί τι εκέρδισεν από της διαθήκης, επαίρνει τα το δημόσιον* Νομοκριτ. 103.

δηνάριον το· στο τυπολ. στον τ. *δηνέρι* (στο τέλος) πρόσθ. τις παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1303], [1572].

διαγνώθω· να αγνοηθεί το ά. και προκ. για το παράθεμα βλ. διόρθ. *δεν εγνώθοντα* του Αλεξ. (Ελλην. 33, 1981, 455). Πβ. ά. *γνώθω,* όπου τ. *εγνώθω*.

διακονώ· στο σημασιολ., στη σημασ. **Β'** (Μτβ) πρόσθ. το παράθεμα: *να τραγουδεί για να κτυπά, να τήνε διακονούσι* (ενν. *την Τάρσια*) Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1406].

διαμέσον, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *δ ι α μ έ σ ο υ,* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 22, 140, 164, Σφρ., Χρον. μ. 114^{12}, Διαθ. Νίκων. 227^{34}· στο σημασιολ., πρόσθ. σημασ. **2**) Με μεσολάβηση: *ικετεύων και παραγγέλλων την άπειρον αυτού ευσπλαχνίαν διαμέσου της παναχράντου αυτού Μητρός* Σεβήρ., Διαθ. 189.

***διαμέσου,** επίρρ., βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *διαμέσον*.

διαπερ(ν)ώ· στο σημασιολ. πρόσθ.: **4)** Περνώ (τη ζωή μου): *την ζωήν μου διά πάντα θέλω εκεί διαπεράσει* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ι' [411].

διαφορεύω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1397]· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *Αφήτε με στο μόδο μου και α δεν σας διαφορέψω περίπου δέκα μερτικά, εις τόδες να σε στρέψω* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1397].

δίβελλον το. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 401) συσχετίζει με το αρχ. *δίβολον* = ακόντιο με διπλή αιχμή.

διέ ο. Πρόκειται κατά τον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 401-402) για το αρχ. γαλλ. *dien* = decanus.

διηγώ· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΙΑ' [385].

***διπλοτυραννώ.**

Από το επίρρ. *διπλά* και το *τυραννώ*.

Βασανίζω, κακομεταχειρίζομαι κάπ. πάρα πολύ: *όλη τη νύκτα εδεκεί με διπλοτυραννούσι* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 252ᵛ, στ. 12.

διτσέριος, επίθ. Ως β' συνθ. στη λ. δέχεται ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 402) λ. που σχετίζεται με το αρχ. γαλλ. *tiere, tire* = σειρά, γραμμή.

διψώ· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **γ)** προκαλώ δίψα: *πολλά διψά το κάμα* Ημερολ. 117.

δολερός, επίθ.· στο τυπολ. στον τ. *δολιερός* πρόσθ. την παραπ.: Φαλιέρ., Ιστ.² 453 χφ Ν.

***δόξος** το.

Πιθ. το ουδ. ουσ. *δόξος* ή *τόξος* (εσφαλμ. αρσ. κατά van Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.² σ. 186]), νεότερος σχηματ. του ουσ. *τόξον* το.

Τόξο: *με το δόξον* (εκδ. *τον δόξον*· διορθώσ.) *που ρωτάς μας έσφαξεν* (ενν. ο *Έρως*) *το πνέμα* Φαλιέρ., Ενύπν.² 44 κριτ. υπ.

***δουλώνω·** στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 102· στο σημασιολ., πρόσθ. τη σημασ. **γ)** (νομ.) υπάγω ένα κτήμα σε «δουλεία»: *ότι εάν βάλει τις το σπίτι του σημάδι διά άσπρα οπού δανεισθεί, και απέκει το θέσει εις το δημόσιον και μετά ταύτα όλα ύστερον, δώσει το προίκα το παιδί του και δουλώσει το και εις τα τρία μέρη, προτιμάται να το έχει το παιδίν του ως προίκαν του* Νομοκριτ. 97.

δοχή η· στο σημασιολ. διάγρ. τη σημασ. **3** και στη θέση της πρόσθ.: — Η λ. και ως τοπων.: Συναδ., Χρον. 71.

δραγάτης ο, ετυμολ. πρόσθ.: Για την ετυμ. βλ. επίσης Symeonidis (Indogerm. Forsch. 76, 1971, 134-150).

δραγουμάνος ο. Απόψεις για διαφορετική προέλευση της λ. και ορισμένων τύπων της βλ. στον Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 402).

δράμι(ον) το. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 402-403) υποστηρίζει προέλευση της λ. από το περσ. *diram*.

δράμω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1848]· στο σημασιολ., πρόσθ. την σημασ. **2)** Τρέχω: *Αυτείνοι εισμίον εδράμασι, του Τηναγόρα λέσι* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1485]· *Διά τον γιατρόν εμήνυσεν κ' έδραμε δίχως άλλο* (ενν. ο *Απολλώνιος*) Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1667]· (μεταφ.) *Ετσάκισεν το μάτι της* (ενν. *της Τάρσιας*), *τα αίματά της δράμα* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1529] και τη σημασ. **3)** Σπεύδω να βοηθήσω: *καθένας ... όντεν δει χρειαζόμενον, μετά χαράς να δράμει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1836].

δρεπάνι(ν) το· στο τυπολ. πρόσθ. τ.: δ ρ ε π ά ν ι ν, Ημερολ. 113.

δριάλικας ο. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 403) προβάλλει την ετυμολ. του Κουκουλέ (από το αρχ. *στάλιξ*).

***'δυρμός** ο, βλ. *οδυρμός*.

***εγγλέζικος,** επίθ.· ι γ γ λ έ ζ ι κ ο ς.

Από το επίθ. *εγγλέζος* και την κατάλ. *-ικος*.

Που προέρχεται ή σχετίζεται με την Αγγλία: *φιαμέγκικα, ιγγλέζικα* (ενν. *καράβια*) Τζάνε, Κρ. πόλ. 447[15].

εγκάλεμα(ν) το· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *εγκάλεσμα*, Νομοκριτ. 86.

***εγκαλεσίμι** το.

Από τον αόρ. του *εγκαλώ* και την κατάλ. *-ίμι*.

Κατηγορία: *'Οταν κλέψει τινάς ανθρώπου τίποτες είδος, αναγκάζει τον η κρίσις να το δώσει διπλόν ...· ετούτο γουν το εγκάλεσμα λέγουσί του περί κλοπής εγκαλεσίμι* Νομοκριτ. 86.

***έγκοιλος,** επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *κοιλία*.

Που έχει κοιλιά: *Αύγουστος άνδρας και αυτός γέρων και πλατυγένης, έγκοιλος και πλατύκωλος* Ημερολ. 134.

εγκράζω, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 102, 380, 404.

Από την πρόθ. *εν* και το *κράζω*.

Σπιρουνίζω το άλογο, το κάνω να καλπάσει: *οι μέν Κόμανοι ουκέτι τοξεύειν ηδύναντο κατ' αυτών των Αλαμάννων εγκραζόντων* αυτ. 364· *συνάξας* (ενν. ο *Βαϊμούντος*) *τα υπ' αυτόν στρατεύματα ώρισεν εγκράξαι μέχρι και των πορτών* αυτ. 100.

εγώ, αντων.· στο τυπολ. κοντά στον τ. *μας* πρόσθ. και τον παρεκτεταμένο μ ά σ ε, Πανώρ. Δ' 27, 40, 96, Ε' 365.

***εδετούτος,** αντων· 'δ ε τ ο ύ τ ο ς.

Από τη συνεκφ. του επιφ. *έδε* και της αντων. *τούτος*.

Αυτός εδώ: *για 'δετούτο μου χρωστείς με προθυμιά τον πόθο* Φαλιέρ., Ιστ.² 641 κριτ. υπ. χφ Ν.

έθνος το· στο σημασιολ., πρόσθ. σημασ. **3**) Φυλετική επαγγελματική ομάδα: *όσα ακίνητα πάντες ανέλαβον και τάξις πάσα και άπαν έθνος της πόλεως προς δευτέραν αύξησιν και ανακαινισμόν προβαίνειν απήρξαντο* Ιω. Αναγνώστης, έκδ. Τσάρα 58 (=έκδ. Bekker, Βόνν. 522).

ειδέα η· στο τυπολ. πρόσθ.: *ε ι δ έ α* τα, Ημερολ. 2· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Μορφή, όψη: *Σεπτέμβριος άνδρας και αυτός, εύμορφος την ειδέαν* Ημερολ. 4.

είδος το· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 97 (πληθ. *είδητα*)· στο σημασιολ., στη σημασ. **6** πρόσθ. το παράθεμα: *Δεν ορίζει η διάταξις να πουλεί ο άνδρας της γυναικός του τα είδητα, είτε κινητά, είτε ακίνητα* Νομοκριτ. 94.

ειλητάριον το· στο σημασιολ. πρόσθ. σημασ. **2**) Σπάγγος: *αρμαθούς* (ενν. *με σύκα*) *εσκεύαζεν* (ενν. *ο Αύγουστος*) *με πλάκας και 'λητάρια* Ημερολ. 139.

***ειλητεύω·** *'λ η τ ε ύ γ ω*.

Από το επίθ. *ειλητός* και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. στο ιδίωμ. της Καππαδοκίας (Βλ. Dawk., Modern Gr. 620, λ. *λιτεύω*).

Δένω, σέρνω με σκοινί: *εγώ σκύλους ελήτευγα και έσυρνα τα ζαγάρια* Σαχλ., Αφήγ. 132.

***ειτακαιδέ,** σύνδ., Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.—v. Gem.) 215, Δεφ., Λόγ. 343 (έκδ. *είτα δέ και*· διορθώσ. κατά το κριτ. υπ.)· *ε ι τ α κ α ι δ έ ς*.

Για το σχηματ. βλ. van Gemert (Φαλιέρ., Ιστ.² 152-3).

Ειδεμή: *αν πρέπει ν' ανιμένω, να καρτερώ μετά χαράς, ειτακαιδές παγαίνω* Φαλιέρ., Ιστ.² 320.

ειτακαιδές· διάγρ. το ά. και βλ. το αμέσως προηγ. ά.

εκβαίνω· στο σημασ. πρόσθ.: φρ. *εκβαίνω του νοός* = χάνω το μυαλό μου: *επλανήθης, ελεεινέ άνθρωπε· εξέβης του νοός σου* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι Χ 79.

εκβάλλω· από το Ευρετήριο προσθηκών του Η' τόμου να διαγρ. το «εκβάλλω, Ζ' 414».

εκδουλεύω· στο σημασιολ., πρόσθ. τη σημασ. **4**) Ξεπληρώνω: *βάνει την* (ενν. *ο ρουφιάνος την Τάρσια*) *εις το σκολειό, να του τα ξεδουλέψει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1290].

έκλαμπρος, επίθ.· στο τυπολ. πριν από τον τ. *έγλαμπρος* πρόσθ.: *γ λ α μ π ρ ό ς*, Κυπρ. ερωτ. 105²⁸.

εκπνέω (II)· στη β' σειρά να διαγραφεί: (Βλ. *εκπλέω*).

***εκτήτορας** ο, βλ. *κτήτωρ*.

***ελασμός** ο, βλ. *λασμός*.

***ελατίνικος,** επίθ., βλ. *λατινικός*.

ελγιατζής ο. Ο Καραποτόσογλου (Βυζαντ. 12, 1983, 403) ετυμολογεί τη λ. από το τουρκ. *yağa* και το άρθρο *el*.

***ελεβριάζω,** βλ. *λιβριάζω*.

***ελεμικός,** επίθ., βλ. *λοιμικός*.

***ελησμονώ,** βλ. *λησμονώ*.

***ελιγωμένος,** μτχ. επίθ., βλ. *λιγώνω*.

ελλέβορος ο· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. πιθ. και σήμ. στον τ. *αγλέουρας* και άλλους τ. (Πβ. Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 46, 1982, 178-182).

***ελλιγωμένος,** μτχ. επίθ., βλ. *λιγώνω*.

***ελοιπός,** επιθ., βλ. *λοιπός*.

έμπροσθεν, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *έ μ π ρ ο σ θ ε*, Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Θ' [66, 473, 567].

εμπροστά, επίρρ.· στο τυπολ. στον τ. *εμπροσθά* πρόσθ. την παραπ.: Ροδινός (Βαλ.) 227.

***ενακεφαλίζω,** βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *ανακεφαλίζω*.

***εξαλάττη·** *εξαλάττης*, Χρησμ. ΙΧ 7, εσφαλμ. γρ. αντί *εκ θαλάττης*· διορθώσ. — Βλ. και ά. *μαγγάνη*.

εξαπατώ· στο τυπολ. στον τ. *'ξεπατώ* πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1427].

εξαργώ· στο τυπολ. στον τ. *'ξαργώ* πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1368].

εξαρχήθεν, επίρρ.· στο ετυμολ. στο τέλος πρόσθ.: Για παλαιότερη μνεία της λ. βλ. Ε. Παπαηλιοπούλου-Φωτοπούλου (Δίπτυχα 1, 1979, 63).

έξαρχος ο· στο σημασιολ., στη σημασ. **2β** πρόσθ. το παράθεμα: *έξαρχον του πατριάρχου* Νομοκριτ. 110.

***εξοβλάτη·** *εξοβλάτην*, Χρησμ. Χ 9, εσφαλμ. γρ. αντί *εκ θαλάττης*· διορθώσ. — Πβ. και ά. *μαγγάνη*.

εξώπροικα τα· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 94, 98.

***εξώχωρον** το.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *χώρος*.

Η περιοχή γύρο από ένα κάστρο: *επήρεν* (ενν. *ο μισέρ Τζεφρές*) *και τα ρούχα του κ' εσέβην εις το κάστρον* (παραλ. 2 στ.)· *η άλλη του η φαμελία στο εξώχωρον γαρ ήσαν* Χρον. Μορ. Ρ 8244.

επικρατώ· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: φρ. *ο λόγος επικρατεί* = διαδίδεται (ότι): *'Ετι ο λόγος επεκράτειε κ' έφθασαν κ' οι δύο ανδρείοι* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΙΑ' [499].

εργαλείον το· στο σημασιολ. πρόσθ.: **δ**) αργαλειός: *άμ' εσύ* (δηλ. *Ανδρομάχη*) *και τα έργα σου αγωνίζου*: *αργαλείον και ηλακάτην* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Ζ' [479].

ερημία η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ευγέν. 801.

***εσθία** η, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *εστία*.

εστία η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ε σ θ ί α*, Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. Θ' [622, 623]· στο ετυμολ. μετά «σ. 607, λ. *ηστία*» πρόσθ.: Η λ. *εστία* στον τ. *'στιά* και στο Δαβίδ· στο σημασιολ., πρόσθ. τη σημασ. **ε**) κόλαση: *Πουρνόν εμπαίνω εις την ιστιά έως το μεσημέριν* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 252^v, στ. 7· *να 'χα ξωφεύγει την ιστιά, τση κόλασης τα βάρη* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253^v, στ. 8.

έτσι, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τ.: *ί τ ο υ ς*, Ημερολ. 39.

ευθειάζω· στο τυπολ. πρόσθ. τους τ. *ε υ τ ε ι ά ζ ω*, Διγ. (Trapp) Esc. 171 και *φ τ ε ι ά ζ ω*· στο ετυμολ. πρόσθ. ότι ο τ. *φτειάζω* απ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 849)· το σημασιολ. θα διαμορφωθεί ως εξής: **I** Ενεργ. **1**) Κατασκευάζω: *έκατσεν κ' ευθείασεν ωραιόν, τερπνόν λαβούτον* Διγ. (Trapp) Esc. 711· *χώραν εις τον μάστορην φτειάζουσιν ασημένην* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 863. **2α**) Ετοιμάζω, παρασκευάζω: *άπελθε, ευθείασε θερμόν και νίψον τους πατέρας* Προδρ. ΙΙΙ 107· **β**) τακτοποιώ: *ευθειάζωσι τας δοκούσας και νενομισμένας αυτοίς συνήθεις πραγματείας* Χρυσόβ. του 1364 σ. 31· **γ**) συμμαζεύω, περιποιούμαι: *Τι έναι κείνα; πέτε μέ το και εμένα, να έχω τα μαλλιά ευτειασμένα* Συναξ. γυν. 587. **3**) Επισκευάζω, επιδιορθώνω: *Το κάτεργον έσπασεν απεκάτω και χρήζομαι να ευτειαστεί να το καλαφατίσω* Χρον. Μορ. Η 2196· *επαρεκλάσθη η θύρα μας, κλειδάς και ας την ευθειάσει* Προδρ. ΙΙ 657. **II** (Μέσ.) Καλλωπίζομαι: *όταν θέλουν να ευτειαστούσι, ήγουν διά να στολιστούσι, πιάνουν πρώτα και θωρούσι τον καθρέφτην* Συναξ. γυν. 546. Φρ. *ευτειάνω την γιατρειά κάπ.*=γιατρεύω κάπ.: *εβάλθην και αποκότησα να ευτειάσω την γιατρειά σου* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 168 κριτ. υπ.

ευρίσκομαι· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *β ρ έ σ κ ο μ α ι*, Ευγέν. 788.

***ευτειάζω,** βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *ευθειάζω*.

ευφήμησις η· αντί «Τζάνε, Κρ. πόλ. 118^{25}» γρ.: Διακρούσ. 118^{25}.

***εφόρεση** η, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *αφόρεση*.

***έφτατος,** αριθμτ.

Από το αριθμτ. *εφτά* με επίδρ. των αριθμτ. επιθ. *ένατος, δέκατος*.

Έβδομος: *Εφτά κατήνες άπιαστες είχεν η πόρτα εκείνη* (ενν. του *Άδη*) (παραλ. 1 στ.) *και καθαμιά με τ' όνομα έλεγε την αιτία*: (παραλ. 3 στ.) *η έξατος η μάνιτα, η έφτατος η γούλα* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 255^v, στ. 27.

***εχθροπαθώς,** επίρρ.

Από τα ουσ. *εχθρός* και *πάθος*.

Με εμπάθεια: *και όταν μαρτυρήσαν* (ενν. *οι μάρτυρες*), *εάν θέλουσιν εις αφορισμόν, μήπως και το κάνουν εχθροπαθώς ή διά δώρα, τότε γίνεται, όταν το παρρησιάσουν μεθ' όρκου, απόφασή τους* Νομοκριτ. 112.

εχθρός ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *'χ ο υ θ ρ ό ς*, Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253^v, στ. 6.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

(σε προηγούμενους τόμους)

Τόμος Ε', σελ. κζ', σειρά ε', αντί του τυπωμένου «ΕΕΒΣ 41-42, 1973/74» διάβαζε: «Αθ. 73-74, 1972/73»·

τόμος Ε', σελ. λ', σειρά β', αντί του τυπωμένου «3-7» διάβαζε: «279-283»·

τόμος Ϛ', σελ. ιη', σειρά γ', αντί του τυπωμένου «9-22» διάβαζε: «5-25».

Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΑΥΤΟΥ, ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ
ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ,
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΣΕ ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΑΝΤΙΤΥΠΑ,
ΑΡΧΙΣΕ ΤΟ ΧΕΙΜΩΝΑ ΤΟΥ 1982-83 ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΩΣΕ
ΤΟ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ 1985

Διευθύνσεις:

Ε. Κριαράς, Αγγελάκη 1, 54621 Θεσσαλονίκη
Τυπογραφεία: Μητροπόλεως 102, Θεσσαλονίκη